GEORGII ADAMI STRVVII
ICTI

IVRIS-PRVDENTIA
ROMANO-GERMANICA
FORENSIS

EDITIO DECIMA SEXTA
DENVO REVISA
CVM PRIVILEGIO CAESAREO.

GRONINGAE
APVD P. GAASBEECK,
MDCCXXXVII.

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI
S.

Quemadmodum omnes actiones ex fine ſuo aeſtimandae veniunt: ita vel maxime aequus & candidus lector in libris cenſendis ſcopum, quem Auctor endit, reſpiciet. Nimirum fuit animo contutum, pingui Minerva ſolum colligere ſinlas ferme juris civilis materias ita, ut certa que cuilibet materiae conveniente meth do raque notentur ea, quae in foro obtinent. ſit vero, quod ipſae Juſtiniani noſtri Inſtituti-s manibus ſtudioſorum excutiantur, ut potius , brevi & perſpicuo adbibito commentario, praemittendas, vel jungendas huic operi moneatur: cum ad ſupplendum id, quod ſtitutionibus illis deeſt, hic labor ſpectet.

* 2 Ne-

Digitized by Google

AD LECTOREM.

Neque enim facile quis diffitebitur, ibi plurima eſſe praetermiſſa, quorum explicatio neceſſe eſt praecedat lectionem latiorum Pandectarum, Codicis & Novellarum voluminum. Plurimorum quoque ſtudioſorum vel res anguſta domi, vel alia conditio non admittit, ut vaſtum juris oceanum emetiri poſſint.

Aliis vero, licet ad ulteriora & altiora quippe tendentibus in bujusmodi ſynopſi non ſubſiſtendum ſit, nihilominus proderit, ut perfecta compagine univerſam juris artem, juſto ordine cohaerentem, mente ac memoria melius concipere atque recolere, nec non omnia ad certa capita revocare queant.

Exactius quidem pluribus locis hoc opus fuiſſet elaborandum, ſed propter alia negotia auctorem, uti confido, excuſatum habebis.
Vale!

PRAE-

Digitized by Google

PRAEFATIO

EDITIONIS DECIMAE QVARTAE
STVDIOSAE LEGVM IVVENTVTI
S. P. D.

IOANNES CHRISTIANVS RICHTER
J. V. D.

EAm nominis famam aſſecutus eſt Illuſtris libelli hujus Auctor, ut, qui in eodem laudibus evehendo multum conſumeret operae, ſoli lucem accendere velle cenſeri merito poſſet. Summi hujus Viri merita & maximam multorum Principum gratiam ipſi conciliarunt, & quorumvis eruditorum meruere applauſum. Tot extant illius ſcripta, doctrinae in omni jure ſolidioris teſtimonia luculentiſſima; tot diſputationes ingeniique foetus, quibus erudi-

Digitized by Google

tum orbem colluſtravit; ut dudum ille magnum orbis literarii ornamentum, noſtrae cumprimis Salanae, audiverit. Non permittunt praeloquii hujus limites ſcriptorum modo memoratorum recenſionem, eorumque commendationem uberiorem. Accedo igitur ad aureolum hunc, qui decima quarta vice prodit, libellum. Exhibetur in eodem nervus atque ſumma juris illius, quod in rerum obtinet argumentis, & rectiſſime de hoc idem quis tulerit judicium, quod alias de bonae notae ſcriptis: *Lectio lecta placet, decies repetita placebit*, quum vix poſſit reperiri juris quaeſtio aut caſus in civilibus notabilior, quin fundamenta ejus indicata ſint in hoc & perſpicue explanata. Attemperavit Vir ſummus praecepta, quae tradidit, neglectis materiis inutili-

Digitized by Google

utilibus, (quarum alioquin in jure Rom. larga ſeges) ad ſtatum noſtrum Germanicum, inſignique illa, qua excellebat, juris peritia numero ferme infinitis Legum Cultoribus lucem praetulit, quam tuto ſunt ſecuti. Hinc quoque effectum eſt, ut ſaepius haec Jurisprudentia Rom. Germ. Forenſis exſcriberetur typis. Sed, uti fere ſolet evenire, typographorum incuria, aliorumque cum avaritia, tum negligentia & inſcitia, multis fuit opuſculum dedecoratum naevis, quibus expungendis adhiberi manum Medicam commodum publicum videbatur requirere. Quare rogantibus amicis ſuſcepi laborem, ut emendate prodiret libellus longe utiliſſimus. Voces phraſesque nonnunquam integras, perperam omiſſas reſtitui, & quaſque ſuis locis inſerui:

Digitized by Google

rui: leges ſingulas ſtudioſe evolvi, falſo allegatas correxi, in conſilium advocato Struviano Juris Civilis Syntagmate: contuli praeterea editiones potiores, ut eo rectius ſcirem, quae ad emendationem pertinerent. Perſpiciet inde quilibet aequus judex, operam hac in re utiliter inſumtam. Ad experientiam uniuscujusque libellum legentis expendentisque provoco. Ita enim & opusculi denuo prodeuntis dignitas, & labor, quem in procuranda ejus editione emendatiſſima collocavi, clariſſime patebit. Dab. Ienae d. 20. April. 1726.

IN-

Digitized by Google

INDEX
LIBRORUM AC TITULORUM.
LIBER I.
DE JURE PERSONARUM

TIT. I.
DE juriſprudentia, ejusque fine, juſtitia.
TIT. II.
De jure in genere. TIT. III.
De jure perſonarum ſeu ſtatu hominum, indeque veniente prima diviſione. TIT. IV.
De ſecunda perſonarum diviſione, & de poteſtate dominica.
TIT. V.
De patria poteſtate. TIT. VI.
De ſponſalibus. TIT. VII.
De nuptiis ſive matrimonio.
TIT. VIII.
De jure dotium & donatione propter nuptias, it. de dotalitio.
TIT. IX.
De divortiis. TIT. X.
De legitimatione. TIT. XI.
De adoptione. TIT. XII.
Quibus modis patria poteſtas ſolvitur.
TIT. XIII.
De tertia diviſione perſonarum.
TIT. XIV.
De capitis deminutione.
TIT. XV.
De actionibus praejudicialibus in ſpecie ita dictis.
TIT. XVI.
De tutelis in genere.
TIT. XVII.
De teſtamentaria tutela.
TIT. XIIX.
De legitima tutela.
TIT. XIX.
De tutela dativa. TIT. XX.
Qui petant tutores vel curatores, & ubi petantur.

** TIT.

Digitized by Google

TIT. XXI.
De adminiſtratione & periculo tutorum vel curatorum.
TIT. XXII.
De autoritate tutorum, & conſenſu curatorum.
TIT. XXIII.
De curatoribus in ſpecie.
TIT. XXIV.
Quibus modis tutela vel cura finiatur.
TIT. XXV.
De excuſationibus tutorum & curatorum.
TIT. XXVI.
De ſuſpectis tutoribus & curatoribus.
TIT. XXVII.
De actionibus ratione tutelae curaeve competentibus.
TIT. XXIIX.
De aliis curatoribus.

LIBER II.

DE JURE RERUM IN GENERE, ET IN SPECIE DE JURE IN RE, SEU DOMINIO LATE DICTO.

TIT. I.
DE rerum diviſione & acquiſitione.
TIT. II.
De rebus corporalibus & incorporalibus, item mobilibus & immobilibus.
TIT. III.
De ſervitutibus.
TIT. IV.
De ſervitutibus urbanorum praediorum.
TIT. V.
Communia praediorum tam urbanorum, quam ruſticorum.
TIT. VI.
De ipſa ſervitute conſtituta, & inde oriente actione.
TIT. VII.
Quemadmodum ſervitutes amittantur.
TIT. IIX.
De ſervitutibus perſonalibus, nimirum uſufructu, uſu & habitatione.
TIT. IX.
De uſucapionibus & praeſcriptionibus.

TIT.

Digitized by Google

Tit. X.
De donationibus mortis cauſa & inter vivos.
Tit. XI.
De perſonis, quae poſſunt transferre dominium, ſive de iis, qui alienare poſſunt vel non: & per quas perſonas cuique acquiritur. Tit. XII.
De dominii natura & effectu, ejusque diviſionibus, ac in ſpecie de emphyteuſi & ſuperficie.
Tit. XIII.
De actione ex dominio ſingulari fluente, ſ. rei vindicatione.
Tit. XIV.
De actione ad exhibendum.
Tit. XV.
De dominio univerſali ſ. jure hereditario, ac in ſpecie de teſtamentis & ultimis voluntatibus.
Tit. XVI.
De teſtamento militari, & aliis minus ſolennibus ſ. priuilegiatis teſtamentis.
Tit. XVII.
De heredum inſtitutione in genere, & in ſpecie de liberis & poſthumis, ut & parentibus & fratribus ſororibusve inſtituendis vel exheredandis.
Tit. XVIII.
De heredibus extraneis inſtituendis, & de conditionibus inſtitutionum. Tit. XIX.
De ſubſtitutionibus.
Tit. XX.
Quibus modis teſtamenta infirmentur.
Tit. XXI.
De inofficioſis teſtamentis, ut & de legitima.
Tit. XXII.
De his, quibus ut indignis hereditas aufertur.
Tit. XXIII.
De heredum qualitate & differentia; ut & de acquirenda vel omittenda hereditate, ejusdemque transmiſſione; nec non de jure accreſcendi & apertura teſtamenti.
Tit. XXIV.
De legatis.

Digitized by Google

Tit. XXV.
De lege Falcidia. Tit XXVI.
De fideicommiſſo univerſali, ſeu fideicommiſſariis hereditatibus & SCto Trebelliano.
Tit. XXVII.
De fideicommiſſis particularibus ſeu ſingularibus.
Tit. XXVIII.
De codicillis. Tit. XXIX.
De executoribus teſtamentariis.
Tit. XXX.
De hereditatibus ab inteſtato.
Tit. XXXI.
De bonorum poſſeſſionibus.
Tit. XXXII.
De diviſione hereditatis & collatione bonorum.
Tit. XXXIII.
De hereditatis petitione, querela inofficioſi, & actione fam. hercisc. Tit. XXXIV.
De ſucceſſione extraordinaria anomala ex pactis, ſeu ſucceſſione conventionali.
Tit. XXXV.
De jure pignoris. Tit. XXXVI.
De jure poſſeſſionis. Tit. XXXVII.
De interdictis ſeu remediis poſſeſſoriis.

LIBER III.

DE IURE AD REM ET OBLIGATIONE.

TIT. I.
DE Jure ad rem & obligatione in genere.
Tit. II.
De pactis in ſpecie. Tit. III.
De contractibns in genere.
Tit. IV.
De contractibus propriis, iisque nominatis in genere, ac in ſpecie de mutuo.
Tit. V.
De commodato. Tit. VI.
De depoſito. Tit. VII.
De contractu pignoris. Tit.

Digitized by Google

Tit. IIX.
De ſtipulatione. Tit. IX.
De fidejuſſoribus. Tit. X.
De duobus reis. Tit. XI.
De contractibus conſenſualibus in genere, & in ſpecie de emt. vend. Tit. XII
De locatione conductione.
Tit. XIII.
De contractu emphyteutico.
Tit. XIV.
De ſocietate. Tit. XV
De mandato. Tit. XVI.
De contractu chirographario.
Tit. XVII
De contractibus innominatis.
Tit. XIIX.
De quaſi contractibus.
Tit. XIX.
De actionibus ratione geſtorum ab aliis contra nos competentibus. Tit. XX.
De quibusdam pluribus contractibus communibus.
Tit. XXI.
Quibus modis tollatur obligatio ex contractu.
Tit. XXII.
De in integrum reſtitutione.
Tit. XXIII.
De delictis in genere, & in ſpecie de delictis privatis.
Tit. XXIV.
De extraordinariis criminibus.
Tit. XXV.
De criminibus popularibus.
Tit. XXVI.
De quaſi delictis. Tit. XXVII.
De noxalibus actionibus.
Tit. XXVIII.
De publicis judiciis.
Tit. XXIX.
De remiſſione poenarum & abolitione delictorum.

Digitized by Google

INDEX LIBRORUM

LIBER IV.

DE RATIONE ET MODO JUS SUUM PERSEQUENDI IN JUDICIO.

Tit. I.
De tranſactionibus, Tit. II.
De judiciis. Tit. III.
De actore & reo. Tit. IV.
De Judice, ejusque Jurisdictione.
Tit. V.
De foro competente. Tit. VI.
De Judicis habilitate. Tit. VII.
De cauſa in Judicium deducta.
Tit. IIX.
De forma procedendi, ſeu ipſo ordine procedendi in judicio.
Tit. IX.
De iis, quae fiunt in judicio.
Tit. X.
De exceptionibus peremtoriis.
Tit. XI.
De probatione. Tit. XII.
De jurejurando. Tit. XIII.
De concluſione cauſae. Tit. XIV.
De ſententia judicis Tit. XV.
De quibusdam intervenientibus in judicio.
Tit. XVI.
De proceſſu arreſti. Tit. XVII.
De proceſſu ſummario.
Tit. XVIII.
De proceſſu executivo. Tit. XIX.
De proceſſu ſecundae inſtantiae.
Tit. XX.
De executione ſententiae.
Tit. XXI.
De proceſſu criminali.

JU-

Digitized by Google

I. N. I.

IVRISPRVDENTIAE ROMANO-GERMANICAE FORENSIS

LIB. I.

DE IVRISPRVDENTIA ET IVRE IN GENERE; AC IN SPECIE DE IVRE PERSONARVM

TIT. I.

DE IVRISPRVDENTIA, EIVSQVE FINE, IVSTITIA.

APHOR. I.

IUriſprudentia, ſecundum Ulpianum, eſt divinarum atque humanarum rerum notitia, juſti atque injuſti ſcientia *l.* 10. §. 2. *de juſt. & jur.* h. e. Eſt prudentia, jus ad actiones, *circa divinas & humanas res*, in civili ſocietate obvenientes, applicandi, ut aequum ab iniquo ſeparetur, licitum ab illicito diſcernatur *l.* 1. §. 1. *de juſt. & jur.* Vel juxta eundem Ulpianum: Jus (ſeu diſciplina, *Juriſprudentiae definitio.*

Digitized by Google

doctrina juris) eſt ars boni & aequi *l.* 1. *pr. eod.*

Finis. II. Finis hujus prudentiae in eo conſiſtit, ut juſtitia in actionibus hominum, quae in civili ſocietate obveniunt, obſervetur, & iſtae actiones ſecundum normam legum & jurium dirigantur *l.* 1. §. 1. *v. juſtitiam. de juſt. & jur.*

Juſtitiae definitio. L. 1. ff. t. 1. de juſt. & jur. III. Juſtitia in genere eſt habitus, quo ad agendum juſta homines ſunt idonei, & ex quo juſta agunt, voluntque *Ariſt. V. Eth.* 1.

Diviſio in univerſalem. IV. Diſtingui haec ſolet in juſtitiam univerſalem & particularem. Illa comprehendit in ſe omnes virtutes alias, quando nimirum homo virtutibus ſecundum leges incumbit, eum in finem, ut in ſocietate civili bene ac feliciter cum aliis vivatur, & Reſpub. ſit beata. Vid. *Ariſt. d. V. Eth.* 3.

& particularem. V. Juſtitia particularis, definiente Ulpiano in *l.* 10. *de juſt. & jur.* eſt conſtans & perpetua voluntas ſuum cuique tribuendi, h. e. Juſtitia eſt habitus voluntatis, ſeu virtus moralis, ſervandi aequalitatem inter plus & minus, in iis, quae alteri in ſocietate civili tribuenda & irroganda. Vid. *Ariſt. V. Eth.* 4. & 9.

Quae duplex. VI. Quoniam vero ea, in quibus damnum alteri inferri poteſt, ita ſe habent, ut vel cives quatenus tales, ſeu quatenus conſiderantur ut cives unius Reip., concernant: vel propria ſint, & ad cives tanquam ſingulos particulariter ſpectent: ideo duae ſpecies juſtitiae particularis conſtituuntur; nimirum diſtributiva, & correctoria ſeu commutativa.

Diſtributiva. VII. Juſtitia diſtributiva eſt, qua illa, quae civibus in ſocietate civili communia ſunt, ut honores, munera & onera, ipſis ſecundum cujus-

cujusque qualitatem & conditionem deferuntur, ita, ut ſecundum proportionem Geometricam ſeu reſpectivam aequalitas inter eos obſervetur.

Et commutativa.

VIII. Juſtitia commutativa ſeu correctoria eſt, quae aequalitatem ſervat in iis, quae ad cives ſingulos peculiariter in ſocietate civili ſpectant, nimirum quoad perſonas & res civium proprias, & in contractibus inter cives celebratis, de rebus ſingulorum; nec non in poenis ob delicta infligendis, vel etiam damnis reſarciendis. Vid. *Ariſt. 5. Ethic.* 4.

Circumſtantiae bene conſiderandae.

IX. Ut vero juſtitia in actionibus hominum ritè obſervetur, & juſtum ab injuſto bene diſcernatur, in genere ſciendum eſt, quod qualibet actione, & quolibet obveniente caſu, circumſtantiae diligenter ſint conſiderandae *l. 52. §. 2. ad L. Aquil. l. 1. §. 3. ad L. Cornel. de Sicar. l. 13. C. de Tranſact.*

Et cumprimis an ex propoſito ſeu dolo, an culpa, an caſu quid contigerit.

X. Cumprimis vero attendendum eſt, an ex propoſito, vel ſaltem ſponte, patiente & volente; an vero ex negligentia, culpa & errore quid contigerit vel admiſſum ſit; an vero caſu fortuito, quem hominum diligentia avertere nequit, quid evenerit. Qua de re inferius in materia contractuum & delictorum uberius agendum.

TIT. II.
DE
JURE IN GENERE.

Juris in genere deſcriptio.

I. Jus eſt regula ſeu ordinatio & principium a ſuperiori praeſcriptum, ſecundum quod actiones hominum inſtituendae, ut ſint juſtae; vel ſecundum quod actionum bonitas & malitia, aequitas & iniquitas aeſtimatur.

Digitized by Google

Diviſio in publicum & privatum.

II. Dividitur jus in publicum & privatum *l.* 1. §. 2. *de Juſt. & Jur.* Illud concernit ſtatum Reipubl., hoc vero dirigit actiones civium privatas, ut ſint juri & juſtitiae conformes §. *ult. I. de juſt. & jur.*; de quo poſteriori hic agimus.

In naturale.

III. Porro dividitur jus in naturale, gentium & civile *dict. text.* Jus naturale eſt, quod DEUS cuilibet homini indidit, ut juxta dictamen rationis ſciat, quid honeſtum & faciendum ſit, quidve turpe & omittendum: v. g. DEUM colere & timere; honeſte vivere; parentes venerari; neminem laedere; ſuum cuique tribuere; vim vi repellere.

Cui ſimiles ſunt inclinationes naturales brutorum.

IV. Huic naturali juri quodammodo ſimiles ſunt naturales iſtae inclinationes, quae etiam in brutis animalibus reperiuntur, ut maris & foeminae conjunctio, prolis procreatio & educatio, quo ſpectat definitio Ulpiani *l.* 1. §. 3. *ff. d. I. & I.*

V. Atque haec naturalia & quaſi innata jura tolli vel mutari nequeunt §. *pen. I. de I. N. G. & C.*

Gentium.

VI. Jus gentium eſt, quod communiter homines ex ratione, propter communem neceſſitatem ac utilitatem, in ſocietate civili agendum eſſe, colligunt §. 1. *&* 2. *I. de I. N. G. & C. l.* 9. *ff. de juſt. & jur.*

Diſtinctio juris gentium.

VII. Hoc commune gentium jus vel 1.) concernit ſingulos homines quoad eorum perſonas & res ſeu bona: & adſcribuntur huic diſtinctio dominiorum, contractus, conſtitutio Magiſtratuum & judiciorum *l.* 4. *&* 5. *de I. & I.*; vel 2.) concernit gentes inter ſe conſideratas, & illos, qui uni genti ſunt addicti, ratione alterius gentis: quo pertinent jura commerciorum inter gentes, tranſitus

per

Digitized by Google

per terras alterius gentis. Similiter etiam eo ſpectant belli jura. Cum enim iſtae diverſae gentes communem judicem in terris non habeant, per bella damna & injuriae vindicantur, vel etiam vis & injuria avertitur: unde victori cedunt perſonae & bona devictorum *d. l.* 4. *&* 5.

VIII. Jus denique civile ſeu poſitivum eſt, quod majeſtas peculiariter ad Reipubl., cui praeeſt, commodum & ſalutem conſtituit & promulgat, ut ſecundum iſtud actiones ſuas ſubditi inſtituant *l.* 9. *de juſt. & jur.* §. 1. *&* 2. *I. de I. N. G. & C.* *Juris civilis ſeu poſitivi deſcriptio.*

IX. Hoc civile jus dividitur in jus ſcriptum & conſuetudinem. Illud eſt, quod Majeſtas per expreſſas ſanctiones ſubditis praeſcribit *l.* 9. *C. de LL.* *Eius diviſ. Juris ſcripti definit.*

X. Apud Romanos in politia ſeu ſtatu populari aliud erat jus civile ſtricte dictum; aliud honorarium ſeu praetorium. Illud ex legibus, plebiſcitis, Sctis, & autoritate prudentum conſtat: vid. §. 3. *&* 4. *I. d. I. N. G. & C. l.* 7. *pr. de I. & I.* Hoc ex edictis Praetorum & Ædilium curulium venit: vid. *l.* 7. *d. tit.* *In ſtatu populari Romano aliud civile ſtricte dictum. Aliud praetorium.*

XI. Illi, *ſc. juri civili ſtricte dicto*, acceſſit in ſtatu Monarchico Conſtitutio Principis. *In Statu Monarchico acceſſit conſtitutio Principis.* L. 1. ff. t. 3. de Legibus Senatusque Conſultis & longa Conſuetudine. L. 1. ff. t. 4. de Conſtit. Principum.

XII. Conſuetudo eſt jus ſubditorum uſu introductum, tacitoque ſummae poteſtatis conſenſu approbatum §. 11. *I. de I. N. G. & C.* l. 32. §. 1. *de LL.* *Conſuetudinis deſcriptio.*

XIII. Requiruntur igitur ad conſuetudinem 1.) actus plures apti, ut ex illis ita celebratis fiat jus *l.* 1. *l.* 2. *C. quae ſit long. conſu.* 2.) approbatio tacita ſummae poteſtatis *d. l.* 32. *de LL.* Communiter haec requiſita ita re- *Requiſita.*

recenſeri ſolent, ut deſideretur 1.) rationalitas, 2.) actuum frequentia, 3.) diuturnitas temporis *dict. text.*

Probatio. XIV. Conſtat igitur hinc, quod, ſi conſuetudo non ſit notoria, iſta ſit probanda, ex pluribus nimirum actibus, & quidem in ſpecie in hoc loco & caſu, de quo agitur, celebratis. vid. tract. Roch. de Curte, it. Petrus Salazar. *de uſu & conſuet.*

Jura in imperio noſtro vigentia. XV. In noſtro Imperio in uſu ſunt jura Imperii communia, quae continentur in jure Civili & Canonico, quatenus ſc. ſunt recepta Receſſibus Imperii & variis conſuetudinibus. Porro obtinent jura particularia, quae continentur in jure Saxonico, Ordinationibus, Principum Conſtitutionibus, item particularibus conſuetudinibus.

Statuta civitatum. XVI. Saepius & in civitatibus ſunt certa ſtatuta, quae tum demum plenum vigorem habent, ſi vel civitas ſingulariter privilegiata ſit, ut poſſit jus condere; vel ſuperior ejusmodi ſtatuta confirmaverit. *Opificum.* Pertinent etiam huc opificum ſeu collegiorum ſtatuta, quae etiam confirmatione opus habent.

Quae jura probe cognoſcenda, & ad factum ſingulare prudenter applicanda. XVII. Illud itaque jus, quod in loco ſervatur, quo jus dicendum venit, probe eſt cognoſcendum *l.* 1. §. 1. *verb. boni & aequi notitia d. I. &* I. *l.* 2. §. 43. *verſ. turpe d. O. I.* & deinde, exploratis ſingulis facti obvenientis circumſtantiis, legitime ac prudenter applicandum *d. l.* 1. §. 1. *verb. diſcernentes, ſeparantes, d. I. & I. vid. d. l.* 2. §. 13. *d. O. I.*

Juxta aequitatem. XVIII. In qua juris accommodatione praeprimis aequitas eſt obſervanda *d. l.* 1. *pr. verb. aequi & boni l. placuit.* 8. *C. de iudic. l.* 18. *de LL. l.* 90. *de R. I.* quippe quae definitore

tore Ariſtotele, eſt ἐπανόρθωμα *juris legitimi, ea parte, qua deficit ob univerſale, non ſec. legem* 5. *Eth.* 10. h. e. eſt commoda ſeu recta conformatio juris, generaliter ac indefinite lati, ad caſus in lege non expreſſe ſeu non ſigillatim deciſos. vid. *Ariſtot.* 6. *Eth.* 8. & 1. *Rhet.* 13. *add. l.* 3. 4. 5. & 6. *de LL.*

Et modus interpretandi.

XIX. Ut vero haec aequitas obſervari poſſit, 1.) verba, 2.) mens, & 3.) ratio legis recte eſt perpendenda *l.* 17. *d. LL. l.* 24. *eod. Ariſt. d.* 1. *Rhet.* 13. Si itaque aperta & clara verba & ſententia legis fuerint, iſta per ſimplicem interpretationem applicanda. conf. *l.* 7. §. *ult. de ſupell. leg. l.* 60. §. 1. *de legat.* 3. Sin autem ſententia & ratio legis ſit generalior verbis, ad caſus ſimiles ea extendenda *l.* 12. *l.* 13. *l.* 24. *de LL. l.* 32. *pr. ad L. Aquil. l.* 7. §. 2. *de Indict.* ſi denique ſententia & ratio legis ſit reſtrictior, lex quoque reſtringenda erit *l.* 32. *de pact. l.* 2. §. 3. *ad SCt. Vell. l.* 7. *C. d. LL.*

Nec non uſum ſeu obſervantiam.

XX. Aliquando etiam lex dubia determinatur inde, ut ſpectetur, quid retro in ejuſmodi caſibus ſit obſervatum & judicatum *l.* 37. *l.* 38. *ff. de LL. l.* 2. §. 25. *d. O. I. verb. quod vetuſtiſſima juris obſervantia.* ubi haec inter alia adnotat Anton. Mornacius: *graviſſimus hic eſt textus in id, ut a vetuſtiſſima juris obſervantia nunquam, ſi fieri poſſit, diſcedi debeat.* Jung. *l.* 24. *ad municipal.* in cujus fine haec habentur: *cui conſequens eſt, ut ne in futurum a forma obſervata diſcedatur.* Tanti eſſe docet Joh. Faber *ad pr. tit. de offic. jud. in* Inſt. inſiſtere veſtigiis vetuſtiſſimae hujus juris obſervantiae, ut dicat, nullam eſſe irritamque ſententiam, quae contra

ſta-

ſtatum notumque juris conſueti ordinem lata eſt &c.

Jus vel perſonas earumue ſtatum attinet. vel res. Utriusque tractanda cognitio & perſecutio.

XXI. Caeterum omnes hominum actiones & negotia, de quibus jura ordinantur, vel perſonas & ſtatum ſeu conditionem perſonarum; vel res & bona ipſarum concernunt; hinc aliud eſt IUS PERSONARUM, aliud IUS RERUM. De utroque 1.) ſciendum, quid ſecundum jus perſonarum vel rerum competat, 2.) qua ratione & modo illud jus ſibi competens quis ab altero, qui ſponte non tribuit, per actiones & judicia conſequi poſſit.

TIT. III.

DE JURE PERSONARUM SEU STATU HOMINUM, INDEQUE VENIENTE PRIMA DIVISIONE.

Perſona ſeu homo L. 1. ff. t. 5. de ſtatu hominum.

I. Perſona hic ſignificat hominem in ſocietate civili viventem *arg. rubr. J. de jur. perſon.* junct. *rubr. & l. 3. ff. de ſtat. hom.* Habet vero homo aliquem ſtatum ſeu conditionem attributam vel ab ipſa natura, vel a jure.

Juxta ſtatum naturalem ratione ſexus eſt vel maſculus vel foemina.

II. Juxta ſtatum naturalem diſtinguuntur homines 1.) ratione ſexus *l. 9. l. 10. ff. de ſtat. hom.* quod ſcil. alii ſint maſculi, alii foeminae (*quarum virtus*, ait Ariſtoteles, *corporis, eſt pulchritudo & magnitudo; animi vero, temperantia & φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερίας, h. e. ut ſit amans laboris, absque tamen ſordibus & avaritia*) vel etiam Hermaphroditi ſeu androgyni, de quibus ſciendum, quod ejus ſexus ſint aeſtimandi, qui in iis praevalet *l. 10. ff. de ſtat. hom. l. 15. §. 1. ff. de teſt.* Vid. Alphonſ,

phonſ. a Caranza *tr. de part. legitim. c.* 17. *n.* 66. *& ſeqq.* item Paul. Zach. *in quaeſtion. Medico-Legal. L.* 7. *tit.* 1. *quaeſt.* 8. 2.) Alii ſunt jam nati, alii naſcituri, ſeu in utero; de quibus notandum, quod in iis, quae ad commodum eorum ſpectant, perinde habeantur, ac ſi jam nati eſſent *l.* 7. *l.* 26. *de ſtat. hom.* & quod eorum gratia praegnantibus parcatur, & poena vel etiam tortura differatur, usque dum partus ſit editus, & ſex ſeptimanae praeterlapſae l. 18. *d. ſtat. hom. l.* 3. *de poen.* *Vel natus vel naſciturus.*

III. De natis ſciendum eſt, quod ſeptimo vel octavo menſe nati, a die nuptiarum celebratarum, pro legitimis liberis ſecundum communem Medicorum & JCtorum ſententiam habeantur, imo quod etiam ob favorem partus decimo, vel etiam initio undecimi menſis admittantur *l.* 12. *de ſtat. hom. l.* 3. §. *pen. & ult. de ſuis & legitim. hered.* add. *arg. Nov.* 36. *c.* 2. vid. Alphonſ. a Caranz. *d. tr.* Carpz. *p.* 4. *def. for. Conſt.* 27. *def.* 15. Richter. *Deciſ.* 89. *num.* 2. 3. *et ult.* Porro etiam partus, in quo aliquid praeter naturam ſupereſt, vel deeſt, nihilominus inter liberos eſt numerandus *arg. l.* 10. §. 2. *de aedil. Edict.* Monſtra vero, quae contra formam humani generis procreantur, non ſunt liberi *l.* 14. *de ſtat. hom.* *Tempus juſtum nativitatis.*

IV. Juxta jus, propter diverſum ſtatum & conditionem civilem, ſumma & abſoluta ſeu generalis ac prima diviſio de Jure perſonarum haec eſt, quod omnes homines aut liberi ſunt, qui habent naturalem facultatem ejus, quod cuique facere libet, niſi ſi quid vi aut jure prohibetur §. 1. *l. de Jur. perſ. l.* 4. *Juxta legem alii liberi.*

Alii ſervi.

pr. de ſtat. hom. aut ſervi, qui dominio alieno ſunt ſubjecti, & juribus civilibus non fruuntur *l. 4. §. 1. de ſtat. hom.*

Illi vel ingenui vel libertini.

V. Liberi homines rurſus diſtinguuntur in ingenuos & libertinos. Illi ſunt, qui a liberis parentibus liberi nati ſunt: hi vero ſunt, qui ex juſta ſervitute manumiſſi ſunt *tot. tit. I. de libertin.*

Hodiernus uſus.

VI. Quamvis vero hodie inter Chriſtianos ejusmodi homines ſervi non habeantur, niſi quod a Turcis aliisque barbaricis gentibus capti pro ſervis inter Chriſtianos cenſeantur, eo quod iſtae etiam nationes Chriſtianos captivos pro ſervis habeant: ſunt tamen in quibusdam locis homines proprii, *eigene Leute*, qui affinitatem cum ſervis habent, de quibus commodius cap. ſeq. agetur.

Subjungatur *text. Inſtit. Lib. I. Tit. III. de Jure perſonarum et ſeqq. usque ad Tit. XII.*

TIT. IV.
DE SECUNDA PERSONARUM DIVISIONE, ET DE POTESTATE DOMINICA.

Quaedam perſonae ſunt ſui juris. Quaedam alieno juri ſubjectae. L. 1 ff. t. 6. d. his qui ſunt ſui vel alieni juris. Nim. dominicae poteſtati.

I. Sequitur de jure perſonarum alia diviſio: nam quaedam perſonae ſui juris ſunt, quaedam alieno juri ſubjectae: rurſus earum, quae alieno juri ſubjectae ſunt, aliae ſunt in poteſtate parentum, aliae in poteſtate dominorum *pr. I. de his qui ſui vel al. jur.*

II. In poteſtate dominorum apud Romanos erant ſervi, & conſiſtebat haec poteſtas dominica in eo, quod ſervus 1.) domino pro-

proprius, adeoque hic iſtum vendere, in vincula conjicere, vel, attamen abſque faevitia, caſtigare potuerit, *l. 1. §. 2. de his qui ſui vel al. jur. §. 1. et 2. I. eod. tot. tit. C. de emend ſerv. 2.)* quod domino operas praeſtare debuerit. vid. *tot. tit. de oper. ſerv.* & 3.) quodcunque per ſervum acquirebatur, id domino acquirebatur *pr. et §. 3. I. per quas perſon. cuique acquir.*

III. Hodie operas liberorum hominum certa mercede conducimus, ad quos tamen haec jura quodammodo applicari poſſunt. vid. Joh. Hermann. Stamm. *tr. de ſerv. perſon. lib. 2. per tot.* *Hodie operae liberorum hominum conducuntur.*

IV. Sunt etiam in nonnullis locis proprii homines, quorum ſtatus & conditio ſecundum cujuſque loci conſuetudinem diſcernenda venit. vid. Frider. Huſan. *tr. de propr. homin.* Joh. Hermann. Stamm. *dict. tr. de ſervit. perſon.* Speidel. *in notab. hiſtorico-polit. voce Leibeigen, it. voc. Wildſangen, et noviſſime* Autor *defenſionis cauſſae Palatinae:* nec non Philipp. Andr. Burgoldenſis *notit. rer. illuſtr. imper. Part. 5. Diſcurſ. 2. §. 3.* *Alicubi etiam ſunt proprii homines.*

V. Hiſce in terris ruſtici quidem liberi homines ſunt; nihilominus tamen dominis, quibus ſubjecti, operas praeſtare debent, (*Frohndienſte*) quae varii ſunt generis. Sic aliae praeſtantur jumentis, ab iis, qui agros poſſident, & dicuntur *Anſpanner, Pferdner, Hüfner:* aliae manibus vel alias corpore (*mit Handfrohnen, Getreyde ſchneiden, Hew machen, Botſchafft lauffen, Wachen, Jagen,* &c.) ab illis, qui nullum agrum, vel non multum agri habent, & nominantur *Hinterſaetler, Handfroener, Kotſaſſen.* Iſtiusmodi operae ſunt vel determinatae, quae ni- *Ruſtici noſtri praeſtant operas.* *Sive determinatas.*

 mi-

mirum certis diebus praeſtantur, vel certo modo, *gewiſſe, geſetzte oder gemeſſene Dienſte*; vel indeterminatae, quae, quoties & quomodocunque opus eſt, debentur. Non tamen in infinitum ſunt extendendae, ſed boni viri arbitratu definiendae, ac de ſolitis & conſuetis intelligendae. vid. Conſtit. Elect. *p.* 2. *Conſt.* 51. *et* 52. *ibique* Carpz. ut & in Reſponſ. Elect. *lib.* 1. *tot. tit.* 6. *et* 7. *et dec.* 33.

Sive indeterminatas.

Legatur *d. Lib. I. Inſtit. Tit. IIX. de his, qui ſui vel alieni juris ſunt.*

TIT. V.
DE
PATRIA POTESTATE.

Patriae poteſtati ſubjecti ſunt liberi.

I. In patria poteſtate ſunt liberi noſtri, quos ex juſtis nuptiis procreavimus.

Ejus effectus.

II. Conſiſtit autem patria poteſtas potiſſimum in eo, 1) quod patri filius ſit ſubjectus, & ipſi concedatur in transgreſſorem modeſta caſtigatio, & jus terminandi controverſias domeſticas *l.* 3. & 4. *C. de patr. pot. l.* 17. *ff. pr. de furt.* 2) quod, quicquid acquirunt liberi ex re patris, patri acquiratur; quod vero aliunde liberis obvenit, (extra peculium caſtrenſe) in eo pater uſumfructum habet §. 1. *per quas perſon. cuique acquir.*

Jura patri & matri communia L. 25. ff. t. 3. de agnoſc. & alend. lib.

III. Praeterea in genere liberi parentibns, tam patri quam matri, obedientiam & reverentiam exhibere debent; parentes vero, tam pater, quam poſt mortem hujus mater, liberos alere & ſuſtentare debent *tot. tit. de agnoſcend. vel alend. lib.* Hinc & matri, quia liberos alere tenetur, uſusfructus bonorum, quae

quae ad liberos pertinent, ſecundum jus Saxon. commune conceditur. vid. Richter. *Deciſ.* 18. add. Carpzov. *de jur. foemin.* Aliud obtinet in Electoratu Saxon. vid. *Deciſ. Elect. novis.* 62. Inopes vero parentes liberi alere tenentur.

vel par. vel patron. vel lib.

IV. Patriae poteſtatis tres ſunt cauſſae: 1) Juſtae nuptiae, 2) Legitimatio, 3) Adoptio. Adde ſis *Lib. I. Inſtit. Tit. IX. De Patria Poteſtate.*

Cauſſae patriae poteſtatis ſunt

TIT. VI.

DE SPONSALIBUS.

I. Nuptias praecedere ſolent ſponſalia, quae ſecundum Jus Romanum ſunt mentio & repromiſſio futurarum nuptiarum *l. 1. ff. de Sponſal.* Ex jure Canon. autem ſponſalia diſtingui ſolent in ſponſalia de praeſenti & de futuro *c. pen. x. de Sponſal.* Haec vocantur, quando ſub conditione promiſſio conjugalis celebratur. Illa vero ſunt, ubi jam adeſt praeſens conjugium absque ulla dilatione: ita ut ſolum ſolennis benedictio ſacerdotalis ſeu copulatio ſequatur in Eccleſiis.

I. Nuptiae, quas praecedunt Sponſalia, quae definiuntur & diſtinguuntur L. 23. ff. c. 1. de Sponſalibus.

II. Ut ſponſalia ſubſiſtant, non ſolum perſonarum, quae ſibi invicem deſponſantur *L. 4. ff. de ſponſal. c. 23. x. de ſponſal. (ubi de muto)* ſed etiam parentum conſenſus requiritur; attamen parentes non debent liberos contra ipſorum voluntatem, ad hanc vel illam perſonam matrimonio ſibi jungendam, cogere *l. 21. et 22. de ritu nupt.* neque etiam ſine juſta cauſſa conſenſum facile denegare *l. 19. d. t. de rit. nupt.* Add. Carpz.

Sponſalia celebrantur inter ſponſum & ſponſam adhibito parentum conſenſu.

l. 2. *Jurisp. Conſiſt. tit.* 3. *def.* 52. 53. 57. Richter. *dec.* 8. *n.* 49. *et* 52.

Clandeſtina ſponſalia non obligant, ſed publica.

III. Prohibita vero ſunt & nullum effectum habent ſponſalia clandeſtina, ſed publica ſolum obligant. Dicuntur vero publica, quae conſenſu parentum inita; vel ſi parentes non ſint in vivis, in praeſentia ſaltem duorum teſtium celebrata. add. *tot. tit. Decretal. de clandeſt. ſponſal.*

Niſi clandeſtinis acceſſerit concubitus.

IV. Si tamen clandeſtinis ſponſalibus acceſſerit concubitus, tunc illa regulariter ſunt conſummanda, licet parentes vitiatoris diſſenſerint: non quod concubitus clandeſtina ſponſalia reddat licita, ſed quod ita ſuccurratur vitiatae, quae ſpe matrimonii promiſſi ad concubitum adducta cenſetur: ex qua ratione apparet, quod, ſi vitiatae parentes cauſſas juſtas habeant, ob quas vitiatori filiam denegare in matrimonium perſiſtant, ejusmodi clandeſtina ſponſalia etiam hoc caſu effectum non habeant, v. g. ſi inferioris cujusdam conditionis juvenis, viri cujusdam magni nominis filiam induceret dolo ac perſuaſionibus ad connubium ſecum ineundum, & poſtmodum etiam ad concubitum; parentes inviti haut tenentur filiam in matrimonium ipſi collocare. Vid. eleganter Joh. a Sande *Deciſ. Friſ. l.* 2. *tit.* 1. *def.* 4. Add. Carpz. *Jurisprud. Conſiſt. l.* 2. *def.* 6. *n.* 6. Richter. *dec.* 8. *num.* 55. 94. *et* 95. Dedeken. *Conſ. Theolog. vol.* 3. *l.* 2. *ſect.* 4. *Num.* 21. 22. 23. *et* 24. Kitzel *Syn. Matrim. c.* 4. *theor.* 5. *lit. d.*

Sponſalia prohiben-

V. Notandum porro eſt, quod quaedam perſonae propter propinquitatem, vel ratione co

cognationis, vel ratione affinitatis, ſponſalia inter ſe celebrare prohibeantur: nimirum ratione cognationis 1) prohibentur ſponſalia & nuptiae in linea recta inter aſcendentes & deſcendentes in infinitum. Ita in linea aſcendente filius interdicitur ſibi matrimonio jungere 1. matrem, aviam maternam & paternam, 2. proaviam &c. Similiter filia, patrem, avum &c.

tur ratione cognationis in linea recta.

Eadem ratione in linea deſcendente pater non poteſt ſibi jungere filiam, neptem. Similiter nec mater filium, nepotem.

VI. 2.) Propter cognationem in linea collaterali conjugium prohibetur inter perſonas, quae ſe, quodam reſpectu, ut parentes & liberi habent. Habet ſe vero inſtar parentis, qui ſtipiti, (*e. g. avo*) a quo uterque (*e. g. pater meus, ejusque frater*) originem trahit, immediate ſubeſt, (*e. g. patruus meus.*) Ejusmodi perſonae ſunt avorum vel parentum fratres ſororesve, quippe quae in propinquitate proximum a parentibus occupant locum.

In linea collaterali, ubi eſt reſpectus quaſi inter parentes & liberos.

Hinc propter cognationem, in linea collaterali ſurſum computando, interdicitur matrimonium, ut quis non poſſit illud celebrare 1) cum amita, vel matertera; 2) amita magna, vel matertera magna. Similiter foemina non poteſt nubere 1. patruo, vel avunculo; 2. patruo magno, vel avunculo magno. Similiter deorſum quis non poteſt ducere in uxorem, quae eſt ipſi inſtar filiae, nimirum 1. fratris ſororisve filiam; 2. fratris ſororisve neptem; 3. fratris ſororisve proneptem. Eodem modo foemina non poteſt nubere 1. fratris ſororisve filio; 2. fratris ſororisve nepoti; 3. fratris ſororisve pronepoti.

VII.

Digitized by Google

Praeter iſtas etiam inter alias perſonas probibentur ſponſalia & nuptiae in linea aequali & inaequali.

VII. 3) Praeter perſonas, quae dicto modo ſe habent, in ſpecie in linea collaterali aequali prohibentur nuptiae in primo & ſecundo gradu conſanguinitatis, ſecundum computationem canonicam. Nimirum 1. inter fratres & ſorores, tam germanos, quam conſanguineos, ſeu vterinos §. 3. *I. de Nupt. l.* 8. *l.* 14. §. 2. *l.* 54. *ff. de rit. nupt.* 2. inter conſobrinos ſec. jus canon. *c.* 8. *x. de conſ. et affin.* & hodiernas conſtitutiones: *ſecus ac jure civili l.* 19. *C. de nupt.* §. 5. *I. de nupt.* Porro in linea inaequali usque ad tertium gradum, hoc incluſo, nuptiae prohibentur. (Ita quis non poteſt in uxorem ducere patrui vel avunculi filiam, vel foemina non poteſt matrimonium inire cum patrui vel avunculi filio, nepoteve &c. In tertio vero gradu lineae aequalis matrimonium admittitur: v. g. permiſſum eſt inter fratrum & ſororum nepotes & neptes) In nonnullis tamen locis hujusmodi caſibus diſpenſatio a Principe eſt impetranda.

Ratione affinitatis 1. in linea recta.

VIII. Ratione affinitatis hodie prohibentur nuptiae 1) inter eas perſonas, quae ſe quodam reſpectu habent in linea recta ut parentes & liberi: ſeu quae alterutrius conjugis ſunt aſcendentes & deſcendentes in dicta linea recta. Reſpectus enim iſte venit ex analogia cognationis. Sic in linea adſcendentium in primo gradu, in quocunque genere affinitatis filius, vel potius privignus, non poteſt matrimonium inire 1. cum noverca, 2. cum uxoris ſuae matre aut noverca, nimirum vidua ſoceri ſui, 3. cum ſocru, 4. cum patris ſponſa, futura ſcil. noverca, 5. cum ſponſae uxorisve ſuae matre. Porro in ſecundo gradu non poteſt quis nuptias celebrare 1. cum nover-

vercae ſuae matre, 2. cum vitrici ſui matre; ſimiliter 3. & itidem in ſecundo gradu, cum proſocru ſeu uxoris ſuae avia, 4. cum patris matrisve noverca. Eadem ratione in tertio gradu 1. cum novercae avia, 2. vitrici avia, nec non in tertio eodem gradu, 3. cum uxoris proavia, vel etiam 4. cum proavi vidua, ſeu aviae noverca, 5. cum avi noverca.

IX. Similiter foemina non poteſt propter affinitatem matrimonium inire 1. cum vitrico, 2. cum defuncti mariti vitrico, 3. cum ſocero, 4. cum defunctae matris relicto ſponſo, vel etiam 5. ſponſi patre, cujus nimirum filio haec foemina erat deſponſata. Sic etiam in ſecundo gradu 1. cum novercae patre, 2. vitrici patre, 3. & quidem in eodem gradu, cum defuncti mariti avo, ſeu paterno ſeu materno, 4. cum aviae relicto viduo, h. e. patris matrisve ipſius vitrico. Porro in tertio gradu etiam prohibentur nuptiae 1. cum novercae avo, 2. cum vitrici avo, 3. cum mariti proavo, & etiam in eo gradu 4. cum avi aviaeve vitrico.

X. Sic etiam in linea deſcendente, propter ſuperius traditam regulam, nuptiae prohibitae ſunt ita, ut vitricus non poſſit ducere in uxorem in primo gradu 1. privignam, 2. privigni viduam, 3. nurum vel ſponſam filii defuncti. In ſecundo gradu 1. privigni privignaeve filiam, 2. nepotis viduam. Ut & in tertio gradu 1. privigni privignaeve neptem, 2. nepotis viduam.

XI. Ex eadem ratione foemina non poteſt nubere in primo gradu 1. privigno, 2. privignae viduo, 3. genero vel etiam ſponſo defunctae filiae. In ſecundo gradu 1. privigni

 pri-

privignaeve filio, 2. filii filiaeve genero. In tertio gradu 1. privigni privignaeve nepoti, 2. neptis nepotisve genero. Omnes enim hactenus enarratae perſonae affines ſunt loco filiarum filiorumve, adeoque, ipſa recta ratione dictante, a carnali commixtione cum his abſtinendum eſt.

2. in linea collaterali inaequali. XII. 2) Ob ſimilem reſpectum prohibentur nuptiae inter affines in linea collaterali inaequali: quando nimirum perſonae, quae marito uxorive conſanguinitate ſunt junctae, qs. ſe habent ut parentes & liberi. Nam qua conjux ſuis conſanguineis conſanguinitate jungitur, eadem & alter conjux iisdem affinitate *l.* 4, §. 3. *ff. de gradib.* Hinc maſculus in linea aſcendente non poteſt ducere uxorem 1. ſoceri, ſocrusve ſororem; vel etiam patrui viduam, vel avunculi viduam, 2. patrui magni viduam. Similiter in linea deſcendente quis non poteſt ducere in uxorem 1. fratris ſui ſororisve filii viduam, 2. uxoris ſuae fratris ſororisve filiam; vel etiam fratris ſororisve filii viduam, 3. nepotis ex ſorore viduam; vel etiam neptem ex uxoris fratre ſororeve.

Similiter foemina non poteſt matrimonio jungi mariti patruo avunculove; it. amitae viduo; vel fratris ſororisve genero; item mariti fratris ſororisve filio; aut fratris filii filiaeve genero &c.

3. in linea collaterali aequali in primo affinitatis gradu; XIII. 3) Prohibetur propter affinitatem in lin. collaterali aequali matrimonium inter perſonas, quae ſe habent ut fratres & ſorores: v. g. uxoris meae ſoror eſt mihi inſtar ſororis; & mariti mei frater eſt mihi inſtar fratris. Unde quis in uxorem ducere nequit defuncti fratris viduam ſponſamve relictam. Similiter

foemi-

foemina non poteſt jungi ſororis viduo ſponſove relicto. Et quidem haec prohibitio plerisque in locis ſolum de primo genere affinitatis in lin. collaterali intelligitur : in quibuſdam vero locis iſta etiam ad ſecundum genus affinitatis quodammodo extenditur, *(v. g. ſecundum genus affinitatis eſt inter me, et uxoris meae fratris uxorem; vel etiam inter me, et mariti mei ſororis maritum)* ita nim. ut, ſi res adhuc ſit integra, h. e. matrimonium non ſit per benedictionem ſacerdotalem conſummatum, vel copula carnalis nondum intervenerit, Magiſtratus ejusmodi perſonas, affinitate junctas, ne ejusmodi matrimonium perficiant, dehortari debeat.

quas prohibitio non extendenda ad cognatos mariti & cognatos uxoris inter ſe invicem;

XIV. Poteſt vero quis in uxorem ducere fratris ſui uxoris ſororem; vel foemina poteſt jungi ſororis ſuae mariti fratri. Quamvis enim hujusmodi perſonae in primo genere affinitatis & loco fratrum & ſororum eſſe videantur : affinitas tamen ſolum dicitur intercedere inter conjugem & alterius conjugis conſanguineos : non vero proprie affines dicuntur conſanguinei duorum conjugum inter ſe. Hinc igitur, ut jam dictum, duae ſorores poſſunt conjungi duobus fratribus *c. 5. x. de conſan.* Similiter & inter comprivignos nuptiae celebrari poſſunt §. 8. *I. d. nupt. l.* 34. §. 2. *ff. d. rit. nupt.*

4. in ſecundo affinitatis gradu lineae collateralis aequalis;

XV. 4) Propter affinitatem prohibetur matrimonium in ſecundo gradu lineae aequalis: v. g. non poteſt quis in uxorem ducere 1. defunctae uxoris amitae patruive filiam, vel etiam 2. patrui ſui amitaeve ſuae filii viduam. Similiter nec foemina poteſt matri-

Digitized by Google

monio jungi 1. defuncti mariti patrui amitaeve filio, filiaeve viduo.

5. jure Electorali Saxonico etiam tertius gradus eſt prohibitus.

XVI. Tandem 5) in Electoratu Saxon. licet inter perſonas non intercedat aliquis reſpectus parentum & liberorum, tamen, propter venerationem affinitatis, tertius quoque gradus in linea collaterali inaequali eſt prohibitus. Hinc igitur 1. quis non poteſt matrimonium inire cum defunctae uxoris patrui magni, amitaeve magnae, filia. Similiter foemina non poteſt nuptias celebrare cum patrui magni, amitaeve magnae, filio. Item 2. quis non poteſt in uxorem ducere patrui magni, amitaeve magnae, filii viduam. Et foemina non poteſt nubere patrui magni, amitaeve magnae, filiae viduo. Vid. ulterius hac de re Johan. Bechſtadium *in collat. jurium connubial.* & Carpzov. *in tr. de conſangu. et affinit.*

In caſibus humano, non divino, jure prohibitis licita eſt diſpenſatio.

XVII. Poteſt vero certis caſibus Princeps ſeu ſuperior diſpenſare, & veniam concedere. Non autem licita eſt diſpenſatio circa eas conjunctiones, quae jure divino prohibitae: ſed ſolum in illis, quae jure humano Eccleſiaſtico ulterius interdictae. Sunt vero jure divino prohibitae, quoad conſanguinitatem 1) inter aſcendentes & deſcendentes *Lev.* 18. *v.* 7. 2) inter fratrem & ſororem *Lev.* 18. *v.* 9. 3) inter ulteriores collaterales, quae parentum vel liberorum loco habentur, *Lev.* 18. *v.* 12. Nam ibi non perſonae ſolum enarratae, ſed ſimilis quoque reſpectus inſpiciendus, ita ſcil. vt, quae perſonae eodem plane modo ſibi conſanguinitate ſunt junctae, quo ibi enarratae, etiam prohibeantur inter ſe matrimonium contrahere. Quoad affinitatem vero jure divino prohibentur nuptiae inter per-

perſonas, 1) quae parentum aut liberorum loco ſunt, ſive quae alterius conjugis ſunt aſcendentes, & deſcendentes, in linea recta *Lev.* 18. *v.* 8. *it. v.* 15. *v.* 17. *c.* 20. *v.* 12. *Deuteron.* 27. *v.* 20. 1. *Cor.* 5. *v.* 1. 2) quae ſe habent ut frater & ſoror *Lev.* 18. *v.* 16. *et ſeq. it. cap.* 20. *v.* 21. Praeterea 3) communiter Dd. ſtatuunt, quod jure divino etiam inter iſtas perſonas affines ſint interdictae nuptiae, quae conjugi defuncto, aut defunctae, in linea collaterali, fuere loco parentum aut liberorum, *per text. Levit.* 18. *verſ.* 14. *it. cap.* 20. *verſ.* 20. vid. Bechſtad. *d. tr. c.* 7. Carpz. IP. Conſiſt. *Lib.* 2. *tit.* 7. Alii vero, non ita ſimpliciter, ac in genere, inter hujusmodi affines prohibitas eſſe nuptias, ſtatuunt: cum de aliis affinitatibus, de quibus in hoc aphor. *n.* 1. *et n.* 2., plura exempla enumerentur, ex quibus generalitas prohibitionis colligi poſſit; de hujusmodi autem affinitate, de qua in hoc *n.* 3., ſolum inveniatur haec unica prohibitio, ne quis patrui ſui viduam ducat *d. Levit.* 18. *v.* 14. *et cap.* 20. *v.* 20., unde etiam ad hanc unicam prohibitionem textum reſtringunt nonnulli, & admittunt diſpenſationem in nuptiis cum defunctae uxoris ſororis filia. Item ut vidua poſſit nubere defuncti mariti ſororis filio, ſeu quis poſſit ducere in uxorem avunculi ſui relictam viduam. Richter. *Deciſ.* 11. *n.* 13. 17. 29. *et ſeqq. et part.* 2. *conſ.* 15.

A ſponſalibus non licet recedere, & datur inde contra refractarios actio.

XIIX. Sponſalibus rite celebratis, non licet ab iis recedere, ne quidem mutuo deſponſatorum conſenſu, cum jam adſit conſenſus conjugalis *c. pen. x. de ſponſal. c.* 1. *de ſponſa duor.* Operantur nimirum haec ſponſalia, quae de praeſenti vocantur, obligationem ad ma-

matrimonium, per ſolennitates Eccleſiaſticas, & inſequentem cohabitationem, conſummandum *d. c. pen. de ſponſal.* Ad quod obtinendum actio inde oriens a ſponſo ſponſave, nec non illorum parentibus, inſtitui, & aliis quoque modis contra abſentem, vel refractarium ſponſum ſponſamve procedi poteſt. add. Beuſtius *de matrim. ff. c.* 58. Carpzov. *Jpr. Conſiſt. L. II. de f.* 132. *n.* 8.

Aliquando tamen illa, ob urgentes cauſſas, diſſolvuntur. L. 24. *ff.* t. 2. de divort. & repud.

XIX. Sunt tamen urgentes & graviſſimae quaedam cauſſae, ob quas, non quidem privata autoritate, a ſponſalibus recedere licet, ſed a Magiſtratu Eccleſiaſtico iſta, ſi prius tentata reconciliatio locum non inveniat, diſſolvuntur, nim. (1.) ſi ſponſus ſponſave, ante vel poſt ſponſalia, cum alia perſona concubuerit; (2.) ſi impotentia comperta fuerit; (3.) ſi de furore conſtet; (4.) ſi atrox delictum commiſſum fuerit: add. Carpz. *reſp.* 115. (5.) ſi altera pars morbo contagioſo vel deſperato laboret; & (6.) ſi inter ſponſum & ſponſam intervenerint inimicitiae irreconciliabiles. Carpzov. *Jpr. Conſiſt. Lib.* 2. *d.* 176.

Bina ſponſalia celebrans punitur; priora tamen regulariter ſunt ſervanda.

XX. Denique notandum, quod cum duobus ſponſalia celebrans poena afficiatur, de qua, *ut et inceſtarum nuptiarum poena*, agetur *Lib.* 3. *t.* 28. §. 21. *ſqq.* Quoad obligationem vero ipſam, prima ſponſalia praeferuntur poſterioribus, etiamſi ad poſteriora concubitus acceſſerit, modo primus ſponſus vel ſponſa ſponſam vel ſponſum talem admittere velit, *c.* 1. *c. ult. x. de ſponſ. duor.* Sin vero poſteriora benedictione ſacerdotali confirmata fuerint, ſubſiſtunt. Carpzov. *d. l. d.* 66. *n.* 4. Caeterum clandeſtinis, vel etiam prioribus de futuro, uti nominant, initis ſpon-

ſponſalibus, publica & de praeſenti, licet poſteriora, ſemper praeferuntur *c.* 3. *pr. X. de clandeſt. deſponſ. c.* 22. *x. de ſponſ.*

TIT. VII.

DE NUPTIIS SIVE MATRIMONIO.

Nuptiarum deſcriptio. I. Nuptiae ſive matrimonium eſt viri & mulieris legitima conjunctio, individuam vitae conſuetudinem continens §. 1. *I. de patr. pot. l.* 1. *ff. de rit. nupt.* vel: Conjugium eſt unius maris & foeminae legitima & indiſſolubilis conjunctio, mutuo utriusque conſenſu inita, ad generis humani propagationem & mutuum vitae adjutorium. L. 23. *ff.* t. 2. de ritu nupt.

Perſonae habiles. II. In perſonis requiritur, ut ſint habiles: quae habilitas conſiſtit (1.) in facultate generandi naturali. Qui E. non poteſt generare, ſive ob aetatem, ſive ob vitium corporis, nec matrimonium contrahere poteſt; nimirum ob aetatem vel nimis teneram *pr. I. de nupt. c.* 3. *x. de deſponſ impub.* vel nimis provectam: non tamen prohibetur ſexagenarius cum juvencula inire matrimonium *Carpz. Jpr. Conſ. Lib.* 2. *def.* 13. Ob vitium corporis prohibentur caſtrati *arg.* §. 9. *I. de adopt.* frigidi & maleficati *tot. tit. Decretal. de frigid. et malefic.* add. Paul. Zacchias *in quaeſt. medico-leg.* 1. *L.* 3. *tit.* 1. *q.* 5. *ſeq.* Sciendum quoque hic de hermaphroditis, quod iis non permittendum matrimonium, niſi ex inſpectione de ſexu praevalente conſtet *arg. l.* 10. *ff. de ſtat. hom.* Carpz. *dict. Lib. def.* 16. (2.) ut lege non prohibeantur nuptias inire, nim. propter

propter conſanguinitatem & affinitatem, qua de re Tit. praeced. *aph.* 5. *et ſeq.* late actum eſt.

Modus celebrandi nuptias. III. Inter perſonas habiles, & non prohibitas, ſolenniter hodie ita celebrandae ſunt nuptiae, ut praecedente parentum conſenſu, vel teſtibus adhibitis, promiſſione facta, ut ſub priori tit. *aph.* 3. monitum, ante feſtivitatem nuptialem fiat publica ex ſuggeſtu proclamatio, ut plurimum trina, *c.* 3. *pr. X. de clandeſt. deſponſ. c.* 27. *de ſponſal.* Cujus effectus eſt, ut poſt trinam proclamationem, amplius impediturus matrimonium non audiatur. Berlich. *Deciſ.* 76. Deinde ipſo die nuptiarum ſequatur in Eccleſia, ſeu coetu fidelium, ſacerdotalis copulatio & benedictio.

Praepropterus concubitus poena coërcetur. IV. His non obſervatis, ſi deſponſati concubuerint, poenam incurrunt. Attamen ſi, alterutra parte forte mortua, ſponſalia inita benedictio ſacerdotalis, propter mortem intervenientem, non potuerit inſequi, partus ex praematuro concubitu editus admittitur pro legitimo. Carpz. P. 3. *c.* 14. *d.* 12. vid. noviſſ. Deciſ. Elect. 49.

Polygamia eſt prohibita; V. Ineuntur nuptiae inter unum marem & unam foeminam; polygamia enim prohibita eſt.

non vero ſec. nuptias rite ſuſceptas; VI. Non autem prohibitae ſunt ſecundae nuptiae, modo non ſint nimis maturae & feſtinatae. Debet etiam vidua annum expectare, uſque dum ſecundo nubat: viduo vero conceditur aliquando, ut poſt lapſum ſemeſtris ſecundas nuptias celebret. Porro ſi ex priori matrimonio liberi exſtent, his bona defuncti patris matrisve, ſeu ſucceſſio in illa bona, debetur: adeoque, ſi impuberes fuerint, minoresve, tutores vel curatores

res

Digitized by Google

res ipſis ſunt conſtituendi. Plurimis etiam in locis prudenter ſtatutum eſt, ne conjux ſecundas nuptias ineat, niſi prius prioribus liberis ſatisfecerit. Licitae quoque ſunt ſecundae nuptiae, quamvis uxor promiſerit priori marito, quod non velit denuo nubere. Carpz. *Jpr. Conſiſt. d. Lib. 2. def.* 172.

modo de morte conjugis ſatis conſtet.

VII. Notandum & hoc eſt, quod non permittendae ſint ſecundae nuptiae, priusquam de morte prioris conjugis ſatis conſtet; quae mors aliquando, v. g. ſi in acie, mari, morbove contagioſo peregre obierit conjux, uno etiam teſte probari poteſt. vid. Carpz. *d. l. d.* 166. 168. Cum autem mors plane probari nequit, conjux, qui quaeve ſecundas nuptias celebrare conſtituit, contra abſentem conjugem deſertionis proceſſum inſtituere debet. Idem *def.* 170.

Ex conjugio jus perſonarum oritur.

VIII. Ex legitimo conjugio oritur jus perſonarum inter conjuges, quod eſt vel mutuum, & conſiſtit 1.) in mutuo amore ac perpetua vitae conſuetudine, 2.) in exhibitione debiti conjugalis, & liberorum procreatione, 3.) in aliquali bonorum communione: vel alterutri conjugi proprium. Et quidem marito propria eſt maritalis poteſtas *arg. l.* 14. §. 1. *ff. ſolut. matrim. Nov.* 117. *c.* 14. & ſecundum Jus Saxon. competit ipſi uſusfructus omnium bonorum uxoris, *Land-R. Lib.* 1. *art.* 31. *et* 45. Tenetur vero uxorem alere, eamque defendere *l. 2. ff. de injur.* Jura propria, reſpectu uxoris, conſiſtunt in convenienti ſubjectione, unde fluit 1.) quod debeat marito obſequium *l. un.* §. 7. *C. de rei uxor. act.* operas obſequiales, & oeconomiae curam *arg. l.* 31. *pr. et* §. 1. *ff. de donat. in-*

D *ter*

Digitized by Google

ter vir. et uxor. 2.) quod gaudeat nobilitate & dignitate mariti *l.* 13. *C. de dignitat. l.* 8. *ff. de ſenat. l.* 10. *C. de nupt.* ejusque participet forum *l.* 65. *ff. de judic.* & mutantem domicilium ſequi teneatur. Richter. *dec.* 9.

& inde actio. IX. Ad haec jura obtinenda datur, ex jure perſonarum conjugali, actio praejudicialis *arg. l.* 3. §. 4. *ff. de agnoſc. et al. lib. l.* 1. §. 2. *ff. de rei. vind.* vel imploratio officii judicis, ut conjux adigatur ad id, quod ſui eſt officii; item remedia competunt poſſeſſoria *c.* 8. *x. de reſtit. ſpol.* ubi Gloſſ. & Canoniſt. Add. Kitzel. *Syn. matrim. c.* 10. *theor.* 4.

Subiiciatur Lib. I. tit. 10. *l. d. Nuptiis.*

TIT. VIII.

DE JURE DOTIUM ET DONATIONE PROPTER NUPTIAS, IT. DE DOTALITIO.

Nuptiis accedit dos & donatio propter nuptias. L. 23. ff. t. 3. de jure dot.

I. Quamvis nuptiae ſine dote & donatione propter nuptias conſiſtere poſſint *Nov.* 74. *Cap.* 4. ſponſa tamen, ſponſaeve pater, dotem ſponſo dare: & viciſſim ſponſus ſponſae donationem propter nuptias (*ein Gegen-Vermaechtniſs*) conſtituere ſolet *tot. tit. C. de jure dot. it. tit. ff. & C. de donat. propt. nupt.*

Dotis deſcriptio. II. Eſt vero dos res, vel potius univerſitas quaedam rerum, ab uxore, ejusve nomine, in maritum translata, pro ſuſtinendis oneribus matrimonii *l.* 7. *pr. ff. de Jur. dot. l.* 20. *C. eod.* III.

Conſtituens dotem.

III. Conſtituit dotem ipſa foemina *l.* 1. *l.* 4. *l.* 16. *l.* 28. *C. de jur. dot.* aut alius ejus nomine; & quidem vel ex officio, vel libero arbitrio. Ex officio dotare tenetur pater filiam, avusve paternus neptem *l.* 19. *ff. d. rit. n. l. fin. C. d. dot. prom. l.* 6. *ff. de collat.* pro modo facultatum & dignitatis *l.* 60. *l.* 69. §. 4. *de jur. dot.* niſi ipſa ſit locuples, ac ſe ipſam dotare poſſit, Carpzov. *p.* 2. *c.* 42. *def.* 13. vel ſit ingrata, aut indigno viro nupſerit; Zaſ. *ad* §. 29. *num.* 84. & 85. *I. de action.* Gail. 2. *obſerv.* 24. Carpzov. *d. l. def.* 12. Mater non cogitur pro filia dotem dare, niſi ex magna, & probabili cauſa *l.* 14. *C. d. jur. dot.* junct. *l.* 19. §. 1. *C. d. haeret.* nec frater pro ſorore *l.* 12. §. *pen. l.* 13. §. *f. ff. de adminiſt. tut.* conf. *l.* 1. §. 2. *d. tut. et rat. diſtr.* Sand. *l.* 2. *deciſ. Friſic. tit.* 8. *def.* 2.

Res, in quibus dos conſtituitur.

L. 23. ff. t. 5. de fundo dotali.

IV. Dari in dotem poſſunt res, quae ſunt in commercio. vid. *l.* 25. *l.* 48. *et ſeqq. ff. de jur. dot.* Et quidem, ſi dos in pecunia conſiſtat, maritus pro arbitrio & lubitu illam expendere poteſt; ſin vero in bonis immobilibus, haec alienare marito non licet, ſed ſolum illis utitur atque fruitur *pr. I. quib. alien. lic. vel non l.* 7. *ff. pr. d. jur. dot. tot. tit. de fund. dotal.* Interdum autem bona aeſtimato in dotem dantur, & quidem vel 1.) ita, ut non res, ſed aeſtimatio veniat aliquando reſtituenda: tunc in arbitrio mariti eſt, res alienare, & pretium, ſeu aeſtimationem reſtituere *l.* 10. *pr. ff.* §. 5. *l.* 16. *l.* 17. §. 1. *l.* 18. *ff. de jur. dot. l.* 50. *ſol. matrim.* add. *l.* 1. *C. d. jur. dot.* vel 2) hoc modo, ut pro re deteriore reddita, aut non exiſtente, pretium ſit reſtituendum: quia conventione inita, res,

Digitized by Google

ſi exſtet integra, ipſa reſtituenda erit *l.* 10. *pr. l.* 69. §. 1. *ff. d. iur. dot. l. ult. pr. ff. d. pact. dotal. l.* 21. *C. de jur. dot. l.* 66. §. 3. *ff. ſol. matrim.*

Donationis propter nuptias deſcriptio. V. Donatio propter nuptias doti ſolet aequalis conſtitui *l.* 9. junct. *Auth. aequalitas C. de Pact. Convent.* Non autem maritus quid uxori tradit, ſed pecuniam, vel aliam, rem, propter nuptias donatam, retinet, eaque utitur. Et competit ſolum uxori in iſta re dominium, & ſimul etiam hypotheca tacita *auth. permiſſa C. de donat. propter nupt. l.* 29. *C. de jur. dot. Nov.* 97. *c.* 4. vid. tamen *O. P. S. t.* 43. §. *So wollen.*

Soluto matrimonio, quid circa dotem & donationem propter nuptias obtineat. VI. Quando matrimonium per mortem aliove modo ſolvitur, & quidem mortua uxore, maritus tenetur heredibus uxoris dotem reſtituere; & viciſſim, marito mortuo, remanet ejus heredibus donatio propter nuptias, niſi vel pactis dotalibus, vel ſtatutis locorum, aliud quid diſpoſitum: qua de re inferius *Lib.* 2. tit. 30. §. 30. agetur.

L. 24. ff. t. 3. ſoluto matrim. dos quemad. pet.

It. circa impenſas. L. 25. *ff.* t. 1. de impens. in res dotal. fact. VII. Si dos conſtituta ſit v. g. in aedibus vel praediis, finito matrimonio impenſae, in res dotales factae, marito ſunt reſtituendae: & quidem ob neceſſarias & utiles impenſas, res iſtas non ante reſtituere tenetur, quam ipſi ſatisfactum. Voluptarias autem quod attinet, ſolum permittitur marito auferre ornatum, quem poſuit, modo ſine rei laeſione auferri poſſit. vid. *tot. tit. D. de impenſ. in res dot. fact.*

Dotalitium uxori nobili ſolet conſtitui. VIII. Inter conjuges nobiles uxori dotalitium conſtituitur, h. m. ut ratione dotis illatae quadruplum in reditibus ipſi poſt mortem

Digitized by Google

tem mariti concedatur, aut ex feudo praeſtetur: v. gr. ſi dos ſint millia thalerorum, ducenta annuatim loco dotalitii conſtituuntur, vel viduae certum aliquod feudum, ut loco dotalitii eo utatur, conceditur. Vid. Syntagm. noſtr. Feud. *cap. XIV. aph. 9. ſeq.* Carpzov. *P.* 2. *C.* 42. *d.* 2. *num.* 8. Add. *L.* 2. *T.* 8. *pr. I. quib. alien. lic. vel non.*

TIT. IX.
DE DIVORTIIS.

Matrimonium ſolvitur morte. L. 24. ff. t. 2. de divort. & repud.

I. Matrimonium morte diſſolvi conſtat. Inter vivos autem conjuges diſſolvitur matrimonium, vel quoad vinculum, uti loquuntur, vel quoad menſam & thorum. Utraque autem haud temere, & non niſi a judice competente, cauſſa cognita, fit ſeparatio. Illa quidem, quoad vinculum nimirum, conceditur 1.) ob adulterium alterius conjugis, 2.) ob malitioſam deſertionem, inſtituto tamen ſuper deſertione conſueto proceſſu.

Inter vivos vero vel quoad vinculum 1. ob adulterium, 2. malitioſam deſertionem.

3 impotentiam.

II. Porro 3.) etiam diſſolvuntur nuptiae, ſi, jam ante nuptias, alterutra conjux impotens fuerit, vel contagioſo morbo, vel furore laboraverit, & hujusmodi vitium poſt celebratas nuptias apparuerit.

4. defectum virginitatis.

III. Praeterea 4.) diſſolvuntur nuptiae, ſi appareat, ſponſam ab alio jam cognitam; ſi nim. tentata reconciliatione, ſponſus ſponſae condonare nolit.

Parti innocenti a-

IV. Atque hiſce caſibus parti innocenti alias nuptias celebrare permittitur. Aliquando

liae nuptiae permittuntur; rarius nocenti. do etiam parti nocenti, ſed rarius & non niſi certis conditionibus, novae conceduntur nuptiae. Carpz. *Juriſpr. Conſiſt. l. 2. d.* 192.

Vel quoad thorum & menſam. V. Poſteriori modo, ſive quoad thorum & menſam, in Conſiſtoriis diſſolvitur matrimonium ob nimiam ſaevitiam, modo altera perſona conjugata alio modo tuta eſſe nequeat. Nihilominus vero maritus alimenta debet ſuppeditare uxori; niſi bona illata, ad alimentationem ſufficientia, ipſi reſtituerit. Vid. Carpz. *ibid. def.* 213. & 214.

TIT. X.
DE LEGITIMATIONE.

Sec. cauſſa patriae poteſtatis Legitimatio. I. Secunda cauſſa patriae poteſtatis eſt legitimatio, quae eſt actus, quo filii illegitimi fiunt legitimi §. *ult. I. de nupt.*

Quae fit 1. per ſubſequens matrimonium. II. Fit hodie legitimatio 1.) per ſubſequens matrimonium, quando nim. quis eam perſonam, ex qua liberos extra legitimam conjunctionem genuit, in uxorem ducit.

Hujus effectus. III. Legitimatione hac interveniente, filii ante nati, vel concepti, omnino aequales redduntur ex legitimo conjugio poſtea natis *c. 6. x. qui fil. ſint legit.*

2. per reſcriptum Principis. IV. Fit 2.) legitimatio per reſcriptum Principis, quando nimirum Princeps vel ipſe, vel per Comites Palatinos, integros quaſi natales concedit.

Ejus effectus. V. Haec legitimatio non ſolum tollit maculam illegitimae nativitatis, ſed etiam ejusmodi legitimatis, nullis aliis liberis legitimis extantibus, idem jus tribuit, ac ſi a parenti-

Digitized by Google

tibus legitime eſſent progeniti. Sin vero legitimi liberi extent, iſti legitimati regulariter non ſuccedunt in hereditatem parentum; qua de re *Lib.* 2. *tit.* 30. *aph.* 8. pluribus.

Add. *L.* 1. *T.* 10. §. *ult. I. de nupt.*

TIT. XI.
DE ADOPTIONE.

I. Ultima cauſſa patriae poteſtatis eſt adoptio, quae eſt legitima alicujus in filium nepotemve aſſumtio: vel eſt actus legitimus, per quem filius fit, qui natura talis non eſt §. 4. & 8. *I. de adopt.* *Tertia cauſſa patriae pot. Adoptio.*

L. 1. ff. t. 7. de adopt. & emanc. & al. mod. quib. Poteſt. ſolv.

II. Dividitur in arrogationem, & adoptionem in ſpecie ſic dictam *l.* 2. *ff. d. adopt.* §. 2. *I. eod.* *Ejus diviſio.*

III. Arrogatio eſt, qua perſona ſui juris, conſentiens, cauſſa cognita, Principis reſcripto interveniente, ab eo, qui poteſt habere filium in poteſtate, in filiumfam. aſſumitur *d. l.* 2. *pr. l.* 15. §. 2. *d. t.* §. 1. *I. eod.* add. Gail. 2. O. 125. *Arrogationis deſcriptio.*

IV. Adoptio in ſpecie ſic dicta eſt, qua perſona, in poteſtate patris naturalis vel adoptivi conſtituta, non diſſentiens, a patre, alteri habili, accedente autoritate Magiſtratus, in filium datur. *Adoptionis in ſpecie ita dictae defin.*

V. Haec adoptio juxta *l. pen. C. d. adopt.* diſtinguitur in perfectam, quae perfectum filiumfam. reddit, & per quam adoptatus venit in familiam, & poteſtatem patris adoptivi; cujuſmodi eſt, quae fit a perſona aſcen- *Hujus ſubdiviſio in perfectam,*

den-

Digitized by Google

& imperfectam. dente, v. g. ab avo materno: & imperfectam, qua adoptivus non eſt in familia & poteſtate patris adoptivi, ſed tantum affectione paterna ut filius habetur, ac in domo ejus educatur, aliturque, & porro ei ab inteſtato ſuccedit; cujuſmodi eſt, quae fit ab extraneo *d. l. pen.* item quae ſecundum *l. 5. C. eod.* fit a foemina.

Similis adoptioni eſt unio prolium. VI. Similis adoptioni eſt hodie, in nonnullis locis, unio prolium, *die Einkindſchafft*, quae eſt actus, quo cauſſa cognita, Magiſtratus autoritate, & eorum, quorum intereſt, conſenſu accedente, pater, vel mater, ad ſecundas nuptias tranſiens, cum conjuge novo paciſcitur de liberis ſuis, ex priori matrimonio procreatis, vel etiam cum iis, quos forte itidem ex priori matrimonio alter conjux ſuſcepit, uniendis ita, ut, praeſertim quoad ſucceſſionem, omnes aeque, ac ſi ex utroque geniti eſſent, cenſeantur. vid. Jacob. Rickius *tr. de un. prol.* Hahn. *diſſert. de jur. rer. concl.* 73. Add. *L. 1. T. 11. I. de adoptionibus.*

TIT. XII.

QUIBUS MODIS PATRIA POTESTAS SOLVITUR.

Patria poteſtas ſolvitur 1. morte, I. Patria poteſtas ſolvitur 1.) morte patris, avive, paterni, ita tamen, ut, ſi avus paternus hactenus & filium, & nepotes ex eo natos, in patria poteſtate habuerit, poſt mortem illius avi nepotes veniant in poteſtatem ſui patris *pr. I. quibus mod. patr. pot. ſolv.* II.

2. maxima & media capitis deminutione,

II. Solvitur 2) patria poteſtas maxima & media capitis deminutione patris vel filii, h. e. ſi pater vel filius in ſervitutem redigatur, vel jus civitatis amittat. vid. *tit.* 14. *inf. h.*

3. dignitate quadam,

III. Solvitur 3) patria poteſtas ſingulari dignitate filii. vid. *l. f. C. de Decur. Nov.* 81. *c.* 1. Non tamen liberat a patria poteſtate dignitas Clericalis, aut Doctoralis. Carpzov. *p.* 2. *c.* 10. *d.* 4.

4. emancipatione;

IV. Denique 4) emancipatione §. 7. *I. quib. mod. patr. pot. ſolv.* vel etiam adoptione, ab avo paterno facta *d. l. pen. C. de adopt.*

moribus hodiernis propria inſtituta oeconomia.

V. Moribus hodiernis loco emancipationis eſt, quando liberi majorennes propriam, a paterna familia ſeparatam, inſtituunt oeconomiam. vid. Conſtit. Elect. *part.* 2. *c.* 10. ibique Carpz. Add. *L. I. T.* 12. *I. quib. mod. patr. pot. ſolv.*

TIT. XIII.

DE TERTIA DIVISIONE PERSONARUM.

III. Ratione ſtatus dividuntur perſonae in cives & peregrinos.

I. Tertio, ratione ſtatus dividuntur perſonae in cives & peregrinos *arg. l. ult. verb. Tertia enim ſunt ff. de cap. min.* Cives dicuntur, qui fruuntur jure civitatis, *die das Bürger-Recht haben.* vid. *tot. tit. D. ad municipal.* Peregrini dicuntur, qui non ſunt participes ejusmodi juris civitatis. L. 50. ff. t. 1. Ad municip. & de incol.

Civium alii ſunt nobiles,

II. Cives in republ. vel dignitate ſingulari fulgent, ut Nobiles, Doctores. vid. *t. t. C. d. dignitat.* Nolden. *de ſtat. nobil.* & quidem no-

bilitas

bilitas hodie a patre nobili in liberos propagatur: etiamſi mater ſit ignobilis *arg. l.* 13. *C. d. dignit.* Carpz. 3. *conſt.* 37. *def.* 1. vel ſunt plebeji. Add. Rennem. *Juriſpr. Romano-Germ. membr.* 1. *D.* 7.

alii ignobiles.

Alii ſunt in collegio. L. 47. ff. t. 22. de colleg. & corp.

III. Praeterea inter cives quidam ſpecialia ineunt collegia, quae ſuis peculiaribus juribus & ſtatutis fruuntur. Vid. *tit. ff. de colleg. & corp.*

Quidam ſunt infames. L. 3. ff. t. 2. de his qui not. infam.

IV. Notandum etiam hic, quod, ob certas cauſſas, cives quidam infamia notentur. Eſt vero infamia privatio bonae exiſtimationis, & inde dependentium jurium, ob violatam, turpibus factis, vitae morumque honeſtatem, inducta *l.* 17. *C. ex quibus cauſ. infam. irrog. l.* 3. *pr. ff. de teſtib. l. pen.* §. 1. *& ſeqq. ff. de extraord. cognit.*

Infamia vel eſt facti,

V. Dividitur infamia in infamiam facti & infamiam iuris. Infamia facti eſt, quae ex turpi facto, jure tamen non ſpecialiter notato, nata, exiſtimationem alicujus, apud bonos & graves viros, onerat *l.* 13. *C. d. t. l.* 20. *ff. de his qui not. inf.* add. *l. un. C. de inf. lib. X. tit.* 57.

vel juris.

VI. Infamia juris eſt, quae ex turpi aliquo facto orta, autoritate juris, id factum ſpecialiter notantis, irrogatur *d. l.* 20. *ff. de his qui. ct. l.* 8. *& l.* 20. *C. eod. tit.*

Quae irrogatur aut immediate a jure, aut per ſententiam.

VII. Irrogatur autem vel immediate a jure, cum tale quid notorie commiſſum eſt, quod, nulla judicis ſententia expectata, leges infamia notant. vid. *l.* 1. *d. his qui not. infam. et l.* 5. *eod.* vel mediate, per ſententiam condemnatoriam, in cauſſis famoſis, quae enarrantur *in l.* 1. *vers. Qui in judicio, et ſeqq. de his qui notant. infam.*

VIII.

Digitized by Google

Affinis infamiae eſt levis notae macula.

VIII. Affinis infamiae eſt levis notae macula *l. 27. C. de ineff. teſt.* Illa vero macula oritur vel ex ſordido vitae genere, quod quis exercet, ut in lictoribus & carnificibus. vid. Marquard. Freher. *tr. de infam. lib. 3. c. 24.* vel ex illegitima nativitate, ut in ſpuriis *l. 12. C. d. natur. lib.*

Quinam ſint infames.

IX. Non vero inter infames, aut levi macula notatos, recenſendi ſunt molitorum, textorum, chirurgorum, balneatorum, opilionum liberi. *Policey-Ordn. de An.* 1577. *tit.* 38. §. 1. imo nec lictorum filii. Carpzov. *part.* 2. *dec.* 112. Item iis non annumeratur ducens impraegnatam ab alio. Carpz. *p.* 2. *C.* 6. *d.* 14. item qui torturam ſuſtinuit. vid. *l.* 22. *ff. de his qui not. inf. l.* 14. *C. eod.* Freher. *d. tr. c.* 15. *n.* 10.

Aboletur infamia per reſtitutionem.

X. Aboletur infamia per reſtitutionem in integrum, cum Princeps famam reſtituit. vid. *l. 7. de ſentent. paſſ. et reſtit.* L. 48. ff. t. 23. de ſent. paſſ. & reſt.

TIT. XV.

DE CAPITIS DEMINVTIONE.

L. 4. ff. t. 5. de capit. minut.

I. Ex jure perſonarum hactenus explicato apparet, quod illud in tribus conſiſtat: in libertate, civitate, & familia. Hinc etiam triplex eſt capitis, *ſc. civilis*, ſive ſtatus, deminutio: maxima nim., media, & minima *l. ult. ff. de cap. min. tot tit. d. eod.*

Capitis deminutio definitur.

II. Capitis deminutio in genere eſt ſtatus mutatio in deterius *l.* 1. junct. *l.* 3. *in f. et ult. ff. d. cap. min.* vel eſt amiſſio jurium, a certa conditione civili dependentium.

Maxima capitis deminutio. III. Maxima capitis deminutio eſt, per quam quis, amiſſa libertate, fit ſervus.

Media. IV. Media eſt, qua, retenta quidem libertate, quis amittit jura civitatis. Haec olim apud Romanos obtingebat per interdictionem aquae & ignis *l. 5. pr. ff. de cap. min.* poſtea per deportationem §. 3. *l. eod.* Hodie per bannum imperii, irrogatum ab Imperatore Romano, vel Camera Imperiali, propter flagitium patratum, vel contumaciam commiſſam. Item mediam capitis deminutionem incurrunt noſtris moribus, quoad particulares ditiones, qui propter delictum ſunt virgis caeſi, & ex certa quadam ditione cum infamia relegati, vel in opus publicum, aut in locis maritimis ad remos condemnati.

Minima. V. Minima denique capitis deminutio eſt, per quam quis, ſalvo libertatis & civitatis jure, familiam amittit: quae hodie non habet uſum, cum familiae mutatio non inducat amiſſionem jurium, uti olim apud Romanos. Sic, etiam ipſo jure Novellarum, emancipatio, qua quis a patris familia excludebatur, non amplius arcet a ſucceſſione, uti ſuo loco dicetur.

TIT. XV.
DE ACTIONIBVS PRAEJVDICIALIBVS IN SPECIE ITA DICTIS.

Actionis definitio. I. Ut quis jus ſibi competens poſſit perſequi, actionibus opus eſt. Eſt enim actio jus (*i. e. facultas jure competens l. 1. ff. de eo quod cert.*

cert. loc.) perſequendi in judicio, quod ſibi debetur, *h. e. ſive ratione perſonae, ſive rei ſuae competat* §. 5. *I. de exc. l.* 10. *l.* 11. 12. 178. §. 2. *et* 3. *de V. S. pr. I. de action.*

II. Omnium autem actionum ſumma diviſio in duo genera diducitur: aut enim in rem ſunt, aut in perſonam § 1. *I. de action. l.* 25. *ff. de O. et A.* In quibusdam autem actionibus haec duo ſumma genera actionum purarum, ſeu ſimplicium, miſcentur: quaedam enim actiones mixtam cauſam obtinere videntur, tam in rem, quam in perſonam §. 20. *I. de action.*

Actiones aut in rem ſunt, aut in perſonam, aut mixtae.

III. De ſpeciebus actionum in rem, & in perſonam, & mixtarum, ſuis locis dicetur. Hic ſolum notandum eſt, quod praejudiciales actiones quodammodo accenſeantur actionibus in rem, quia iis ſervum, filiumfam., civem qs. vindicamus §. 14. *I. de action.* add. *l.* 1. §. 2. *ff. de R. V.* Diſtinctius vero rem conſiderando, non ſunt verae ſpecies actionis in rem, ſed peculiare genus actionum, ex jure ſcil. perſonarum. ſeu ſtatu hominum, orientium, conſtituunt.

Actiones praejudiciales ſunt peculiare genus.

IV. Sunt igitur actiones praejudiciales in ſpecie ita dictae, quibus agitur de ſtatu ſeu conditione hominum civili, & quibus quis contra alterum conditionem civilem, ſeu ſtatum aſſerit *l.* 2. *et* 9. *C. de liberal. cauſ. l.* 3. *pr. l.* 82 *ff. ord.* §. 14. *I de action.*

Harum definitio.

V. Eſt itaque 1.) ratione libertatis, actio inter dominum & ſervum, qua nim. vel dominus contra ſervum agit, quod praeſtanda non praeſtet, vel etiam iſtum ab alio vindicat; vel liber homo agit contra aliquem, qui ipſum in ſervitutem vult aſſerere *d.* §. 14. *I.*

Iſtius modi actio datur 1) ratione libertatis. L. 40. ff. t. 12. de

E 3 *d.*

Digitized by Google

liberali cauſa.

d. t. l. 7. §. fin. l. 10. ff. de liberal. cauſ. Similis fuit actio inter patronum & libertum *tot. tit. ff. ſi ingenuus eſſe dic. l. 14. & l. 18. ff. de probat.* Sic & hodie utilis actio eſt inter dominum & colonos adſcriptitios, ut & alios ruſticos, ratione operarum, & ſervitiorum ruſticorum. Vid. Hermann. Stamm. *tr. de ſervit. perſon. L. 3. cap. 20.*

Et hodie utilis ratione operarum. L. 40. ff. t. 14 ſi ingen. eſſe dic.

2) ratione civitatis. L. 50 ff. t. 1. ad municip. & de inc.

VI. 2.) ratione civitatis eſt actio inter Magiſtratum & ſubditos de juribus, Magiſtratum & ſubditos concernentibus *l. 37. ff. pr. ad municip.*

3) ratione familiae.

VII. 3.) ratione familiae, & quidem vel ſaltim reſpectu relationis inter parentes & liberos, ut nim. filius debito modo ſe erga parentes gerat, & viciſſim parentes liberos agnoſcant, & alant *l. 5. pr. & tot. tit. ff. de agnoſc. vel al. lib.* vel ratione familiae in genere; ſic datur utilis actio, ut quis agnoſcatur pro agnato. Referri quoque huc poteſt actio inter maritum & uxorem: de qua dictum *tit. 7. aph. ult.*

Quid circa agnitionem filii obtineat.

VIII. Circa agnitionem filii ſaepe controverſia occurrit: & quidem ſi quis cum quadam, aliquo ſaltim tempore rem habuiſſe inficiari non poſſit, in aſſignando patre iſti mulieri juratae fides habetur, cum alias filiationis probatio, quoad patrem, directo fieri nequeat *l. 83. ff. de condit. & demonſtr.* Dd. ad *l. 6. de his qui ſui vel al. jur.* Gail. 2. O. 97. *num.* 11. Maſcard. *de probat. vol. 2. concl.* 788. *n.* 25. *& ſeqq.* Foeminae vero intentio in praeſumtione eſt fundata, quae onus probandi in adverſarium rejicit. Quod uſque adeo procedit

Digitized by Google

cedit, ut is, qui confitetur, ſe eam cognoviſſe, dicit autem de alio tempore, & probare vult, alios plures cum eadem rem habuiſſe, interim, & pendente lite, ad alimenta teneatur: uti deciſum refert Chriſtinaeus *ad Conſtit. Mechlin. tit.* 18. *art.* 4. *n.* 7. donec legitime id, quod dicit, probaverit. Attamen mulieri, ad quam, licet forte non publice aut palam, ſed in occulto, facilis fuit acceſſus, non ſtatim fides habenda, cum praeſumtio ſit contra eam: Chriſtin. *d. l. n.* 6. vid. Sand. *l.* 1. *tit.* 10. *def.* 2. Caeterum & nati ex talibus mulieribus ſunt vulgo quaeſiti, qui patrem certum non habent *l.* 23. *ff. d. ſtat. hom.* Quomodo porro filiatio probetur, vid. Maſcard. *de probat. vol.* 2. *conc.* 786. *& ſeqq.* Fulvius Pacian. *de prob. Lib.* 2. *c.* 9. Gail. *d. O.* 97.

TIT. XVI.
D E
TUTELIS IN GENERE.

I. Denique ex his perſonis, quae in poteſtate non ſunt, quaedam vel in tutela ſunt, vel in curatione, quaedam neutro jure tenentur. Videamus ergo de his, quae in tutela vel cura ſunt; ita enim intelligemus caeteras perſonas, quae neutro jure tenentur *pr. I. de tutel.*

Perſonae ſui juris ſunt vel in tutela vel cura.

II. Eſt autem tutela vis ac poteſtas in capite libero, ad tuendum eum, qui per aetatem ſe defendere nequit, jure civili data ac permiſſa §. 1. *I. d. t. l.* 1. *pr. ff. eod.* Et tutores ſunt, qui eam vim atque poteſtatem habent §. 1. *eod.*

Tutelae deſcriptio. L. 26. ff. t. 1. de Tutelis.

III.

Tutores ſunt vel teſtamentarii, vel legitimi, vel dativi.

III. Conſtituuntur tutores vel teſtamento, aliaque ultima voluntate; vel per legem, ob cognationem; vel per Magiſtratum.

Hodie quilibet confirmandi ſunt.

IV. Hodie cujuslibet generis tutores, ſive teſtamentarii ſive legitimi ſint, neceſſe eſt a Magiſtratu confirmentur. *Pol. Ordn. de anno* 1577. *tit.* 32.

Magiſtratuum cura circa tutores.

V. Sollicitus igitur eſſe debet Magiſtratus, ut 1.) ſine mora ejuſmodi conſtitutio fiat 2.) ut perſonae idoneae confirmentur.

TIT. XVII.
DE TESTAMENTARIA TUTELA.

Teſtamentaria tutela vel eſt abſoluta, vel confirmata. L. 26. ff. t. 2. de teſtam. tut.

I. Teſtamentaria tutela jure Rom. dividitur in ſimplicem & abſolutam, ſeu per ſe ſubſiſtentem: & in confirmatam, ob defectum aliquem *l.* 1. §. 1. *& tot. tit. ff. de confirm. tut.*

Teſtamentariae, primario ita dictae, deſcriptio.

II. Tutela teſtamentaria (*ſci. ſimplex & primario ita dicta*) eſt, qua pater liberis ſuis impuberibus, proxime in poteſtate conſtitutis, teſtamento tutorem dat §. 4. *I. de tutel.*

Tutor teſtamento datur a patref. filiis ſuis impuberibus.

III. Permiſſum igitur eſt patrifam. vi patriae poteſtatis, tutores dare *d.* §. 4. *l.* 1. *pr. l.* 20. §. 1. *ff. de teſtam. tut.* Et datur ita tutor iſti impuberi, qui proxime eſt in poteſtate dantis *d.* §. 4. Caeterum, ſi quis in teſtamento in genere liberis dederit, etiam nepotibus dati cenſentur: ſecus eſt, ſi filiis dederit, tunc nepotes non comprehenduntur §. *ult.* I. *qui teſt. tut. dar.* Conſtituitur hic

tutor.

tutor, & quidem habilis perſona §. 1. & 2. *d. t.* vel teſtamento, vel codicillis, teſtamento confirmatis *l.* 3. *pr. ff. de teſtam. tutel.*

IV. Patet ex dictis, quod defectus, ob quem confirmatione opus, uti *aph.* 1. dictum, tripliciter poſſit contingere: 1.) ſi pater quidem dederit tutorem, ſed filio, legitimo quidem, non vero amplius in poteſtate conſtituto *l.* 1. §. 1. *ff. de confirm. tut.* vel etiam naturali filio *l.* 7. *pr. de confirm. tutor. l. ult. C. eod.*

Si quid deficiat, confirmatione opus eſt. L. 26. ff. t. 3. de confirm. tut. vel cur.

V. Porro 2.) ſi mater liberis, aut etiam extraneus, teſtamento impuberibus relinquat tutores *l.* 1. §. 1. *l.* 2. *ff. de confirm. tut. l.* 4. *ff. de teſtam. tut.*

VI. Denique 3) ſi pater quidem filiofam., ſed non juſto teſtamento, dederit tutores *l.* 3. *de confirm. tut. l.* 2. *C. eod.*

VII. Hodie non magna inter teſtamentariam abſolutam, & hanc confirmatam, intercedit differentia, cum, uti dictum eſt *tit. praeced.* etiam teſtamentarius tutor, perfecte & ſine defectu datus, confirmandus ſit per decretum a Magiſtratu, & hic in perſonae habilitatem inquirere debeat.

Hodie inter hanc & abſolutam tutelam haud magna eſt differentia.

TIT. XVIII.

DE LEGITIMA TUTELA.

I. Pater vel avus paternus, vi patriae poteſtatis, matre, filio impubere relicto, mortua, & tutore teſtamento non conſtituto, poteſt filii bona materna adminiſtrare, qui a ſolennis inventarii confectione immunis qui-

Vi patriae poteſtatis, pater avusve paternus ſuperſtes admini-

Digitized by Google

ſtrant bona materna liberorum. L. 26. ff. t. 4. de legit. tutor.

dem eſt, incumbit tamen ipſi, deſcriptionem aliquam, adhibitis forte proximis conſanguineis liberorum, conficere, ac ut omnem evitet ſuſpicionem, iſtam apud Magiſtratum deponere; neque hanc adminiſtrationem amittit, etiamſi ad ſecundas tranſeat nuptias, modo, uti ſupra monitum, certam conventionem cum liberis prioris matrimonii inierit, ad quem actum curatores, praeſertim ex proximis conſanguineis, conſtituuntur.

praeſtita aliquando cautione.

II. Caeterum, patre bona liberorum non recte adminiſtrante, nec debita alimenta ipſis ſuppeditante, conſanguinei, vel etiam Magiſtratus, curare debent, ut cautionem praeſtet pater de bonis non diſſipandis, & alimentis ſuppeditandis.

Hac non ſufficiente, vel mortuo patre, legitimae tutelae eſt locus.

III. Si vero magnum periculum diſſipationis ſubſit, & cautio non videatur ſufficere, vel pater avusve etiam fuerit mortuus, legitimis tutoribus, de quibus jam dicetur, adminiſtratio competit.

Hujus deſcriptio.

IV. Tutela legitima eſt, quae proximis pupilli ſucceſſoribus defertur *l. 1. pr. ff. de legit. tutor.*

Ad quam admittitur 1. mater vel avia.

V. Jure Novell. praefertur cognatis mater, ſi velit tutelam ſuſcipere, vel iſta nolente, aut non extante, avia, ſive paterna, ſive materna, modo in judicio ſecundis nuptiis renuncient, & SCto Vellejano *Nov.* 94. *c.* 2. *Nov.* 118. *c.* 5. *auth. matri & aviae C. qu. mul. tutel. off. fung.* Avo vero paterno, vel materno, non praefertur mater, vel etiam avia *arg. d. c.* 5. Carpz. *p.* 2. *C.* 11. *d.* 13. Quod ſi concurrant paterna & materna avia,

Digitized by Google

avia, utraque ſimul admittitur. Carpz. *p.* 2. *deciſ.* 122. *n.* 22. & 23. Si contra renunciationem tutrix ad ſecunda vota tranſierit, a tutela removenda eſt *dict. text.* Sed quid ſi mater ſit minorennis? an adhuc, ut legitima tutrix, praeferenda erit aliis? Neg. Carpz. 2. *deciſ.* 122. *n.* 8. In feudalibus autem mater & avia non ſunt tutrices. vid. Carpz. *p.* 2. *c.* 11. *def.* 11. *n.* 14.

VI. Porro tutela legitima, ſecundum jus Novell. mortuo patre impuberis, aeque agnatis & cagnatis, eo gradu & ordine, quo ſucceditur in hereditate, defertur *Nov.* 118. *c.* 4. *auth. ſicut C. de legit. tut.* Jure vero Saxon. ſeniori inter agnatos defertur tutela. *Land-R. Lib.* 1. *art.* 23. Carpz. *d. p.* 2. *c.* 11. *d.* 11. *num.* 1. Quod ſi forte proximior mortuus fuerit, ſequens gradu ſuccedit in tutela *l.* 3. §. *pen. ff. de legit. tutor.* *2. proximi cognati.*

Add. *Lib. I. T.* 15. *I. de legit. agn. tutel. & ſeqq.*

TIT. XIX.
DE TUTELA DATIVA.

I. Si nec ex teſtamento, nec lege, tutor eſt, datur a Magiſtratu *pr. I. de Attil. tut.* *Subſidiaria eſt tutela dativa.*

II. Eſt igitur tutela dativa, quam Magiſtratus conſtituit *l.* 6. §. 2. *de tutel. tot. tit. de tutor. & cur. dat. &c.* *Ejus deſcriptio.*

L. 26. ff. t. 5. de tut. & cur. dat: ab his, qui jus dand. hab. & qui & in quib. cauſ. ſpec. dar. pos.

III. Apud Romanos quidem jus dandi tutores & curatores non cuilibet Magiſtratui, *Datur a Magiſtratu tutor.*

ſed ei ſoli competebat, cui lege, vel SCto, vel Principis conſtitutione, nominatim hoc tributum *d. l.* 6. §. 2. *de tutel.* hodie vero Magiſtratus, vi jurisdictionis, tutores curatoresve conſtituunt. *d. Ord. pol. de anno* 1577. *tit.* 32. & in omni tutore, uti jam ſupra monitum, ut poſſit tutelam adminiſtrare, decretum Magiſtratus requiritur *d. tit.* 32. Gail. *lib.* 11. *O.* 107.

illius jurisdictioni ſubjectus. IV. Dari a Magiſtratu poſſunt, qui ejus jurisdictioni ſunt ſubjecti *l.* 5. *C. qui dar. tut. l.* 1. *in f. l.* 3. *l.* 24. *ff. de tut. vel curat. dat.* Franzk. *Lib.* 1. *Reſol.* 17. *n.* 61. *& ſeqq.*

Hodie a Magiſtratu pupilli datur. V. Sed quid ſi pupillus minorve, & tutor curatorve, qui petitur, diverſos agnoſcant judices? tunc ſi generaliter tutor curatorve conſtituitur, uti regulariter fit, ab eo judice hodie dandus erit, cujus jurisdictioni pupillus minorve ſubjectus eſt. Carpz. *p.* 2. *C.* 15. *d.* 26. Si vero forte ad certam cauſſam curator detur, ab eo judice conſtituitur, ad quem cauſſae illius cognitio ſpectat. Carpz. *d. l. d.* 27.

Add. *L. I. T.* 20. *I. de Attilian. tutor. & eo qui ex L. Jul. & Tit. dabatur.*

TIT. XX.

QUI PETANT TUTORES VEL CURATORES ET UBI PETANT.

Incumbit tutorem petere matri. L. 26. ff. t. 6. qui I. Incumbit quibusdam, ut petant dari, vel in remotorum aut mortuorum locum alios ſubſtitui tutores: ut matri, intra annum poſt mortem patris. *l.* 1. *ff. qui pet. tut. l.* 2. §. 23. *ff. ad SCt. Tertull.* Carpzov. *P.* 2.

Digitized by Google

z. c. 11. *d.* 15. caeteroquin hereditate, niſi juſta cauſſa excuſetur. *l.* 2. §. *ult. in f. qui pet. tut.* ſe indignam facit *l.* 2. §. 1. & 2. *l.* 4. *pr. eod.* modo liberi deceſſerint impuberes *l.* 3. *l.* 6. *C. ad SCt. Tertull. l.* 10. *C. de leg. ber.* hereditas vero venit tunc ad proximos cognatos *l.* 2. §. *f. ff. ad SC. Tertull.* Hodie cum ipſa mater poſſit eſſe legitima tutrix, petere debet tutorem, ſive iterum nupſerit, ſive ab initio a tutela abſtinuerit *l.* 8. *C. qui pet. tut.* Alii vero voluntarie petunt, nim. cognati, familiares, affines & amici parentum, item educatores puerorum *l.* 2. *pr. ff. qui pet. tut.*

pet tut. vel cur. & ubi pet.

II. Quamvis vero nemo petat, nihilominus Magiſtratus tutorem conſtituere ex officio debet *l.* 1. *ff. de jurisd.* vid. *Deciſ. Elect. Saxon.* 41.

Magiſtratus tenetur ex officio conſtituere tutorem.

III. Curatores pro lubitu ſibi ipſis petunt minores *l.* 2. §. 4. *ff. qui pet. tut.* monendi tamen ſunt a tutore, ut, ſi hic ab officio decedat, jam puberes facti petant curatores. *l.* 5. §. 5. *ff. de admin. tut.*

Curatores a minoribus petuntur.

IV. Coguntur vero aliquando, ut petant, ſi velint ſibi ſolutum; ſi rationes a tutore fuerint reddendae; & ſi in judiciis ipſis ſit comparendum. Monentur igitur ejusmodi caſibus ab altera parte, ut petant: quodſi ceſſent, ipſa altera pars petit *l.* 1. *l.* 7. *C. qui pet. tut.* Add. Ordin. Polit. *de An.* 1577. *tit* 32. §. *So wollen, verb. daſs denen Pupillen und minderjaehrigen Kindern jederzeit, biſs ſie zu ihren Voigtbahren Jahren kommen, Vormündere und Vorſtehere gegeben werden.* Vid. *h. lib. I. Tit. XXII. aphor. III.*

Aliquando neceſſario opus habent curatoribus.

V. Petitur atque datur tutor vel curator in

Ubi peta-

tur tutor vel curator.

in loco, unde pupillus aut minor eſt oriundus, vel ubi maximam partem bonorum habet *l. un. C. ubi pet. tut. vel cur.* Gutiercz. *tr. de tutel. p.* 1. *c.* 16. add. Frantzk. *d. lib.* 1. *reſol.* 17.

TIT. XXI.

DE ADMINISTRATIONE ET PERICULO TUTORUM VEL CURATORUM.

Delata tutela neceſſario ſuſcipienda eſt; & quidem praeſtita cautione, & cum inventarii confectione.

I. Delatam tutelam, aut curam ſequitur ejus adminiſtratio, quam ſuſcipere quis, ſimul ac ſe datum eſſe cognovit, debet *arg. l.* 19. *C. d. admin. tut.* Ut vero legitime ſuſcipiatur, requiritur juxta *Ord. polit. d. t.* 32. 1.) cautio, & quidem ab omnibus, ſive ſint teſtamentarii ſ. legitimi, ſive dativi, 2.) jurata promiſſio, quod velit quis officio bene fungi; quae promiſſio ſine juramento hodie fit, & cautio iſta etiam raro praeſtari ſolet: ſunt tamen tutoris, curatorisve bona tacite oppignorata, 3.) inventarii confectio, & 4.) decretum Magiſtratus.

L. 26. ff. t. 7. de adm. & per. tut. & cur. qui geſs. vel non & de agent. vel conv. uno vel p.

Modus iſthoc conficiendi.

II. Inventarium initio ſtatim rite eſt conficiendum, adhibito & requiſito Notario cum teſtibus *l.* 24. *C. de admin. tut. l. ult. pr. &* §. 1. *C. arbitr. tut.* ac fideliter conſignandae ſunt omnes res, quae ſunt in patrimonio pupilli, minorisve *dict. text.* Hoc ita recte confectum fidem meretur, & facit quoque ad probanda nomina, ut poſſint inde debitores conveniri *l.* 57. *pr. ff. de admin. & peric. tut.*

III.

Quo omiſſo tutor eſt ſuſpectus; niſi teſtator inventarii confectionem remiſerit.

III. Omiſſa inventarii confectione, tutor ut ſuſpectus habetur, & infamis fit *d. l. fin.* §. 1. *C. arb. tut.* & tenetur in id quod intereſt, atque juratur contra ipſum in litem *l. 7. pr. ff. de adm. & peric. tut.* vid. Montan. *tr. de tutel. cap.* 32. *reg.* 5. *n.* 71. niſi teſtator inventarium fieri vetuerit *l. fin.* §. 1. *C. arb. tut.* nihilominus tamen tutor privatim bona fide conſignare res pupilli debet. Carpzov. *p.* 2. *C.* 11. *d.* 3. *n.* 8. Neque ab inventarii confectione immunis eſt mater, tutrix pupillorum, & eo neglecto, ad juratam ſpecificationem tenetur. *Decis. Elect.* 21.

Ab illo non eſt immunis mater.

Quid obtineat, ſi plures tutores aut curatores conſtituti.

IV. Si plures tutores aut curatores conſtituti ſint, & pater ex teſtamento neminem deſignarit, qui gerat; cum ſingula melius expediri poſſint per unum, quam ſi per multos tutela ſpargatur: is tutelam adminiſtrabit, quem major pars elegit, aut ſi per Magiſtratum dati ſint, is, quem Praetor ſtatuerit *l.* 3. §. 6. *&* 7. *ff. de admin. & peric. tut.* §. 2. *l. de ſatisd. tut. tot. tit. C. ſi ex plur. tut. omnes vel un.* Caeteri tutores non adminiſtrabunt, ſed ſunt qs. honorarii obſervatores, & cuſtodes ejus, qui gerit, cujus facultatibus excuſſis, & ipſi conveniri poſſunt; atque imputatur eis, ſi adminiſtratorem iſtum ſuſpectum non fecerint *l.* 3. §. 2. *ff. de adm. & per. tut. l.* 60. §. 2. *ff. de rit. nupt.*

Aliquando omnes adminiſtrant; & quidem vel non diviſa adminiſtratione.

V. Quodſi autem omnes tutelam ſimul adminiſtrent, & adminiſtratio non ſit diviſa; omnes ipſo jure quidem in ſolidum tenentur *l.* 55. *pr. ff. de admin. & peric. tut. l.* 2. *C. de divid. tut. l. ſ. C. arbitr. tutel.* ex aequitate tamen gaudent 1.) beneficio diviſionis *l.* 1. §. 10. *& ſeqq. ff. de tut. & rat. diſtr. l. ult.*

ff.

Digitized by Google

ff. rem pupill. ſalv. for. modo omnes ſint ſolvendo tempore finitae adminiſtrationis *d. l.* 1. §. 12. *&* 15. *ff. de tut. & rat.* ſi tamen, ceſſante pubere vel majore in conveniendo, poſtea facti fuerint non ſolvendo, hoc contutoribus non obeſt *l.* 1. *C. de divid. tut.* 2.) beneficio ordinis ſ. excuſſionis, ſi nim. unius vel alterius culpa damnum ſit datum *arg. l.* 3. *C. eod.*

vel diviſa. VI. Sin autem diviſa fuerit adminiſtratio tutelae, intereſt, an a teſtatore ſ. Magiſtratu diviſa ſit, & tunc quisque tutor, pro parte ſuae adminiſtrationis, convenitur, nec periculum pertinet ad contutores *l.* 2. *C. de divid. tutel. l.* 51. *ff. de admin. & peric. tut.* qui tamen, propter dolum aut culpam, ſuſpectum non poſtulaverit collegam, is in ſubſidium tenetur *l.* 2. §. 15. *ff. de tutel. & rat. diſtr.*: An vero ipſi tutores inter ſe adminiſtrationem diviſerint, & quisque in ſolidum nihilominus conveniri poteſt *d. l.* 2. *C. de divid. tut. l.* 46. §. 1. *in f. & l. pen. ff. de admin. & peric. tut.* locum tamen & hic habet cum beneficium excuſſionis ſ. ordinis *l.* 3. *C. d. t.* tum beneficium diviſionis *l.* 1. §. 10. *& ſeqq. ff. de tutel. et rat. diſtrab.*

Officium tutoris & curatoris conſiſtit in adminiſtrando, & autoritatem interponendo. VII. Officium vero tutoris conſiſtit in eo, ut pupilli judicium imperfectum; & curatoris, ut imbecillius minorum judicium ſua ope ſuppleat: id quod fit in genere, adminiſtratione; ac in ſpecie, actibus pupilli autoritate, & minoribus conſenſu aſſiſtendo.

Adminiſtratio tutorum VIII. Adminiſtratio tutorum verſatur praecipue circa perſonas pupillorum, & per conſequentiam circa res & bona eorum; defectus enim judicii eſt ſupplendus a tutore §. 4.

I. qui

l. qui teſt. tut. dar. poſſ. l. 12. §. 3. ff. de adm. tut.

IX. Circa perſonam tutor curabit ea, quae ad perſonam inſtruendam pertinent, ut pro facultatibus & dignitate fiat educatio, mercedes praeceptoribus praeſtentur *d. l. 22. §. 3. de adm. tut.* alimenta recte decernantur. Et quidem educatio pupillorum nulli magis, quam matri, committenda, ſi non propter inductum vitricum, aliasque cauſas, ſuſpicio adſit *l. 1. §. 1. ff. ubi pup. mor. vel educ. deb. l. 1. C. eod.* alioquin cognatis aliisque, in quos nulla cadit ſuſpicio *d. l. 1. §. 1. et l. pen. d. t.* qua in re aliquando judicis arbitrio opus eſt *d. l. 1. C. d. t.*

verſatur praecipue circa perſonas pupillorum v. g. educandas. L. 7 ff. t. 2. ubi pup. educ. vel. mor. deb. & de alim. ei praeſt.

X. Circa res aut bona pupillorum requiritur, ut bene acquirantur, conſerventur, & bene ac prudenter expendantur: ad acquaeſtum & bonorum conſervationem quod ſpectat, moroſi debitores ad ſolutiones interpellandi ſunt *l. 46. §. fin. ff. de adm. tut. l. 18. C. eod.* indefenſum pupillum relinquere non debet contra eos, qui cum iis agunt *l. 28. pr. C. d. t.* al. vel

& per conſequentiam circa res. L. 27. ff. t. 9 de rebus eor. qui ſub tut. vel cur. ſunt, ſine decr. non ſuppon.

XI. Venditionem denique quod attinet bonorum, mobilia quidem ſupervacua, vel quae ſervando ſervari non poſſunt, vendere debet, & redactam inde pecuniam in emtionem praediorum, & redituum collocare *l. 22. in f. C. de admin. tut. l. 7. §. 1. et 3. ff. eod.* immobilia vero praedia, ſ. ruſtica ſive urbana, diſtrahere non poteſt, niſi aes alienum tantum ſit, ut ex rebus caeteris non poſſit exſolvi: quo caſu nec propria autoritate id exequi valet, ſed praeter ejus autoritatem haec ſunt neceſſaria ad alienationem

Vendere debet mobilia ſupervacua tutor curatorve; at immobilia non niſi

tionem

tionem rerum pupillorum vel minorum: 1.) ut probetur, ſubeſſe urgentem alienandi neceſſitatem, veluti ſi bona vel inutilia ſunt, aut aes alienum ſolvendum eſt *l.* 5. §. 9. *de reb. eor. qui ſub tut. vel cur. ſunt ſin. decr. non al. l.* 12. *C. de praed. et al. reb. min. ſin. decr. non al.* 2.) ut judex cognoſcat de illa cauſa & neceſſitate alienationis, & de re ipſa alienanda *dict. text. it. l.* 1. *l.* 7. §. 3. *ff. et l.* 6. *l.* 11. *C. d. t.* 3.) ut decretum judicis, ſub quo res ſita eſt, vel domicilium pupillus habet *l.* 5. §. 12. *ff. eod.* ſolenniter ſit interpoſitum *l.* 6. *l. ult. C. d. t.* Vid. Octav. Simoncella *tr. de decreto et caeter. ſolennitat. in contract. min.*

1.) urgente aere alieno. *2) cognita cauſa.* *3) decreto interpoſito.*

Quodſi haec obſervata non fuerint, alienatio eſt ipſo jure nulla *l.* 2. *C. d. t.* adeoque competit minori rei vindicatio, qui tamen, niſi poſſeſſor ſit in mala fide, pretium reſtituere debet *l.* 14. *C. d. t.*

Alias alienatio eſt nulla.

XII. Aliquando tamen alienatio illegitime facta, ex poſt facto in majori aetate confirmatur: 1.) expreſſa ratihabitione *l.* 2 *C. ſi maj. fact. alien. rat. hab.* 2.) tacita, ſi nim. major factus quinquennio ſiluerit, & rem ita venditam ſciens non vindicaverit *l. ult. C. ſi maj. fact. alien. etc.* vid. Carpzov. *l.* 5. *Reſp.* 76. Ad donationes vero iſta praeſcriptio quinquennii non pertinet *d. l. ult.*

Aliquando alienatio, ita invalida, in majori aetate, expreſſe aut tacite, confirmatur.

XIII. Sunt etiam caſus, quibus non opus decreto: 1) ob qualitatem rerum. vid. *l. ult. C. qu. decret. non op. l.* 22. §. *ult. C. de admin. tut.* 2.) ſi pater oppignoraverit *l.* 1. §. 2. *ff. de reb. eor. qui ſub tut. vel cur. ſunt* add. *l.* 7. §. 2. *eod.* vel alienationem teſtamento permiſerit *l.* 1. §. 2. *l. ult. ff. eod. l.* 1. *et* 3. *C. qu. decr. non op.* 3.) ſi communis res ſit, &

Caſus, quibus decreto non eſt opus.

& ſocius ad diviſionem provocet *l.* 1. §. 2. *ff. d. t. l. pen. C. eod.* 4.) in cautione judicatum ſolvi *l. ult.* §. 4. *C. de adm. tut.* denique 5.) loco decreti eſt ſpeciale reſcriptum Principis *l.* 2. *C. qu. decr. non eſt op.*

Obſervanda circa ſolutionem, & pecuniam foenori dandam: tutor alias ipſe, curatorve uſuras ſolvet.

XIV. Denique in expendendo curabit tutor curatorve, ut in tempore ſolvat, ne pupillus in poenam aut damnum incidat *l.* 23. *C. de admin. tut. etc.* & pecuniam, quam accepit, non temere otioſam relinquat, ſed in emtionem praediorum, vel aliud lucrum conveniens collocet tantumdem, quantum deducto eo, quod morbo vel neceſſitati inopinatae, pro modo facultatum ſatis eſſe videtur, reliquum fuerit *l.* 24. *C. eod. Nov.* 72. *c.* 7. quod ni fecerit, interiecto duorum aut trium menſium tempore, aut ſi alias pecuniam pupilli minorisve in ſuos uſus converterit, ipſe legitimas uſuras praeſtabit *l.* 7. §. 10. *et* 11. *l.* 13. §. 1. *et l.* 15. *ff. de admin. tut. l.* 2. *C. de uſur. pupil.* Nec refert, utrum illud reſiduum ex ipſa ſorte, an uſuris & reditibus annuis ſuperſit, quo caſu etiam uſurae uſurarum exigi poſſunt *d. l.* 7. §. 12. reſpectu enim tutoris & curatoris non ſunt amplius uſurae, quas a debitoribus pupilli accepit. Carpz. *p.* 2. *C.* 11. *d.* 22.

Aliquando & uſuras uſurarum.

In genere praeſtandus eſt dolus ac levis culpa.

XV. In genere vero tutor vel curator praeſtare debet in adminiſtrandis rebus dolum, latam & levem culpam, h. e. eandem diligentiam, ſive non minorem iſtis rebus quam ſuis debet impendere *l.* 1. *pr. ff. de tut. et rat. diſtrah. l.* 10. *l.* 13. §. 1. *l.* 33. *pr. de admin. tut. l.* 2. *l.* 7. *C. arbitr. tut.* majorem vero adhuc, ſi ipſe in ſuis ſit negligens *arg.* §. 3. *I. quib. mod. re contrah. oblig.* Hinc

etiam in ſpecie tutor & curator, cujus pupillus minorve bona feudalia poſſidet, ſollicitus eſſe debet, ut caſibus convenientibus & debito tempore renovatio feudi petatur. *Vid. Schröer. tr. von Vormundſchafften.*

Add. §. *fin. l.* 1. *tit.* 10. *l. de Att. tut. et l.* 1. *t.* 24. *l. de ſatisd. tut. vel cur.*

TIT. XXII.
DE AUTORITATE TUTORUM ET CONSENSU CURATORUM.

Autoritas tutoris deſcribitur. L. 26. ff. t. 8. de auct. & conſ. tut. & curat.

I. Autoritas tutoris eſt approbatio negotii liciti inter vivos, quod a pupillo, infantia majori, vel pubertati proximo geritur, expreſſe & pure ſtatim interveniens *l.* 8. *ff. de aut. et conſ. tut. et cur.* §. 10. *l. de inut. ſtip.*

Haec in plerisque negotiis neceſſaria.

II. Eſt haec autoritas neceſſaria in omnibus negotiis, quibus pupilli promittunt, & deteriorem ſuam conditionem facere poſſunt, ut in obligationibus mutuis, *v. g.* emti venditi, loc. conducti, mandati, depoſiti: quibus pupilli ſine tutoris autoritate obligari non poſſunt, niſi in quantum locupletiores facti; ipſi vero, qui cum illis contrahunt, obligantur, ſi contractum velit eſſe ratum pupillus; cum meliorem ſuam conditionem etiam ſine tutoris autoritate facere poſſit, non deteriorem. Vid. *pr. I. de auctor. tutor.* §. *ult. I. quib. alien. licet vel non. l.* 28. *pr. ff. de pact. l.* 14. §. 8. *ff. de ſolut.*

Ita & conſenſus curatorum in negotiis minorum.

III. Quemadmodum autoritas tutoris in negotiis pupilli eſt neceſſaria: ita conſenſus curatorum ratione minorum requiritur 1.) in negotiis, quae ſuper rebus a minore, curatorem conſtitutum habente ineuntur *l.* 3. *C. de*

de in integr. reſtit. min. Hodie vero non facile cum minore quis contrahet, niſi curator ipſi conſtituatur. vid. *Pol. Ord. de anno* 1577. *tit.* 32. 2.) in judicio *l.* 2. *C. qui legit. perſon. ſtand. in jud. hab.*

IV. Haec autoritas & conſenſus hunc quoque effectum habent, ut non tantum ex ſuo facto, tutoris conſenſu interveniente; ſed etiam ex facto tutorum vel curatorum, circa res pupillares ſ. minoris ſuſcepto, pupilli minoresve agere & conveniri poſſint *tot. tit. ff. et cod. qu. ex facto tut. vel. cur. minor. ag. vel conven. poſſ.*

Iſta autoritate vel conſenſu interpoſito, & tutor curatorve, & pupillus minorve, agere aut conveniri poteſt. L. 26. ft. t. 9. quando ex fact. tut. vel cur. min. ag.

V. Caeterum quamvis jure communi res emta, licet aliena pecunia, ejus fiat, qui eam ſuo nomine emit *arg. l.* 5. §. 17. *ff. de trib. act. l.* 3. *C. pro ſoc. l.* 4. *C. comm. utr. jud.* nec ei, cujus pecunia eſt, quicquam acquiratur *l.* 1. *l. pen. C. ſi quis alteri vel ſibi l.* 6. *C. de R. V.* aliud tamen in tutore obtinet, qui ſi ex pecunia pupilli rem aliquam emerit, licet ſuo nomine emerit, in utilitatem & commodum pupilli emiſſe, eique dominium acquiſiviſſe praeſumitur, & rei vindicatio inde pupillo competit *l.* 2. *ff. qu. ex fact. tut. vel cur. l.* 3. *C. arbitr. tutel.* Hartman. Piſtor. *p.* 1. *q.* 7. *num.* 3. hinc etiam nomen ſive debitum, pecunia minoris contractum, ad ipſum pertinet, licet tutor ſemetipſum in chirographo creditorem nominari curaverit. add. Maſc. *de probat. Concluſ.* 1393. *n.* 9. *et* 14. Gutierez *tr. de tut. et cur. p.* 2. *c.* 10. *n.* 9. Carpzov. *p.* 2. *c.* 11. *def.* 48.

Res, pecunia pupilli minoriſve comparata, eſt pupilli aut minoris

Tutor curatorve ratione officii contrahens, proprio nomine non obligatur.

VI. Si tutor curatorve ratione officii contraxerit, & ſe ſuaque bona obligaverit, proprio nomine non tenetur, nec in propriis ſuis bonis obligatur *L.* 15. *C. de admin. tut.* cum conſtitutio pignoris & bonorum obligatio interpretationem accipere debeat ex principali obligatione *arg. l.* 178. *ff. de R. I.* niſi expreſſe pro pupillo minoreve intervenerit; atque ita deciſum referunt Anton. Faber *l.* 5. *ad C. tit.* 23. *def.* 5. Berlich. *Deciſ.* 15.

Finita tutela curave, nomine pupilli aut minoris tutor vel curator conveniri nequit.

VII. Finita porro tutela curave, & redditis rationibus, nomine pupilli minorisve tutor curatorve conveniri non poteſt, adeo ut, ſi ipſe condemnatus tutorio nomine, antequam ſatisfaceret, officium depoſuerit, non contra ipſum, ſed contra pupillum utilis judicati actio ſit inſtituenda *l. pen. qu. ex fact. tut. vel cur. l.* 1. *C. eod. l.* 26. *C. de admin. tut. l. f. C. de peric. tut. l.* 4. §. 1. *ff. de re jud.* vid. Carpzov. *l.* 5. *Reſp.* 77. Berlich. *Deciſ.* 13. 14. 5.

Aliquando minor veniam aetatis impetrat.

VIII. Denique hic notandum, quod aliquando minor veniam aetatis a Principe impetret *l.* 1. *C. de his qui ven. aetat. impetr.* quae conceditur maſculis 20., foeminis 18. annis majoribus: modo illam aetatem recte probent, ac teſtibus idoneis morum ſuorum inſtituta, frugalitatem, probitatemque animi & teſtimonium vitae honeſtioris edoceant *l.* 2. *pr. et* §. 1. *C. d. t.* Hac venia aetatis impetrata, omnia ejusmodi minor ſine curatore adminiſtrare, ſed non alienare praedia ſeu bona immobilia poteſt *d. l.* 2. §. 1. *in fin.* qua in alienatione ſimilis eſt conditio minorum omnium, quod ſcil. decreto opus ſit, ſive petita fuerit, ſive non, aetatis venia *d. l.* 2. §. 1. *ff. et l.* 3. *C. d. t.*

Add. *L. l. T.* 21. *l. d. autorit. tutor.* *TIT.*

Digitized by Google

TIT. XXIII.

DE CURATORIBUS IN SPECIE.

Curat deſcriptio.

I. Junximus hactenus ſaepiùs tutoribus curatores, cum in plurimis conveniant. Eſt autem cura vis atque poteſtas, minoribus ob imbecillius judicium, vel animi corporisve vitio laborantibus, in bonis adminiſtrandis adſiſtendi *pr. I. de curat. l. 1. pr. ff. de curat. furios. etc.*

Curator datur perſonis minorum, furioſorum, prodigorum, propter res. L. 27. ff. t. 10. de cur. fur. & al. extra min. dand.

II. Supplet itaque curator perſonae defectum, vel naturalem, in minoribus *d. pr. I. de curat.* vel accidentalem, eumque aut phyſico modo, ut in furioſis & mutis, aut moraliter, ut in prodigis, evenientem §. 4. & 5. *Inſt. de cur. et tot. tit. ff. de curat. furios. et al. extra min. dand. et C. de curat. furios. vel prodig.* Et quidem datur perſonae propter res ſeu negotia adminiſtranda *d. pr. I. de curat. l. 7. ff. de curat. furios.*

Minoribus petentibus datur: aliquando & invitis.

III. Non autem niſi volentibus & petentibus minoribus dantur ſec. jus civile Roman. curatores §. 3. *I. de curat. l. 13. in fin. ff. de tut. et cur. dat.* Excipiuntur tamen quidam caſus, quibus invitis datur curator, nim. 1.) ad litem *d. §. 3. I. l. 1. qui pet. tut. vel curat.* 2.) ſi minori debitor velit vel cogatur ſolvere L. 7. §. 2. *ff. de minor.* 3.) ad recipiendas rationes tutoris *l. 7. C. qui pet. tut. vel cur.* 4.) ſi profundere res ſuas incipiant *l. 12. §. fin. ff. de tutor. et curat. dat.* vel alias res ipſorum hoc neceſſario exigant *l. 6. C. in f. qui pet. tut.* Caeterum hodie vix ſolet minor

absque

abſque curatore relinqui, praeſertim ſi contractus ſit celebratus. *d. Ordin. polit. de anno* 1577. *tit.* 32. §. *So wollen wir.*

Furioſis etiam invitis datur: ut & prodigis quoad alienationem.

IV. Furioſis & prodigis, etiam invitis conſtituuntur curatores *d. tit. ff. de curat. furioſ.* Et quidem prodigi opus habent curatore quoad erogationem & alienationem, cum nec tempus nec finem expenſarum habeant *l. 1. pr. ff. d. t.* praecedit vero cauſſae cognitio, quinam pro prodigis ſint habendi *arg. l. 6. ff. d. t.* Corporis porro vitio ſeu morbo laborantes non niſi volentes ac petentes accipiunt curatores, niſi plane rebus ſuis ſupereſſe non poſſint *arg. §. 2. I. de curat.* add. Syntagm. noſtr. Jur. Feud. *cap. 5. aph. 4. n. 5.*

Saluti quoque & corpori furioſi proſpiciendum.

V. Notandum etiam, quod conſilio & opera curatoris non ſolum patrimonio proſpiciendum ſit, ſed corpori & ſaluti furioſi aliove morbo laborantis *l. 7. pr. l. f. ff. de curat. fur.* add. *l.* 12. §. 3. *de admin. tut. l.* 14. *de offic. praeſid.*

Defertur cura a magiſtratu, etiam lege, furioſis; nominatus teſtamento curator confirmatur.

VI. Defertur regulariter cura ſolum a Magiſtratu: furioſi vero & prodigi etiam ſunt in curatione legitima ſ. agnatorum *l. 3. ff. de tut. & curat. dat. &c.* Nominatus quoque curator in teſtamento, a Magiſtratu confirmatur *tot. tit. ff. de confirm. tut. vel curat.*

Add. *L. 1. Tit. 23. Inſt. de curatoribus.*

TIT. XXIV.

QUIBUS MODIS TUTELA VEL CURA FINIATUR.

I. Ceſſat adminiſtratio tutoris vel curatoris, vel quod finita ſit tutela curave; vel quod ex

ex juſta cauſſa ſe excuſent; vel quod ſuſpecti reddantur.

II. Finitur tutela 1.) cum pupilli pupillaeve puberes eſſe coeperint, nimirum maſculi anno decimo quarto, foeminae duodecimo completo *pr. I. quib. mod. tutel. finitur.* Hodie fere poſt pubertatem caedem perſonae etiam manere ſolent curatores usque ad adultam aetatem. Gail. 2. *Obſ.* 96. 2.) morte, cum naturali tutoris & pupilli, tum civili §. 4. *I. d. t.* 3.) conditionis eventu, & temporis lapſu §. 2. & 5. *eod. tit.*

Finitur tutela 1. pubertate, 2. morte, 3. conditionis aut temporis lapſu.

III. Cura finitur, & quidem minorum 1.) ſi is majorennis factus, ſecundum jus Roman. anno 25. ſecundum jus Saxon. anno 21. completo; 2.) quodammodo, ſi veniam aetatis a Principe impetraverint, qua de re *Tit.* 22. *aph. ult.*: furioſorum vero, ſi ſanitatem receperint *l. 1. pr. ff. de cur. furios.*: prodigorum, ſi ſanos mores receperint, de quo cognoſcere & decernere debet Magiſtratus: vitio & morbo corporis laborantium, ſi convaluerint *arg. d. l. 1. pr. ff. de curat. furios.*

Quomodo cura finiatur minorum, furioſorum, prodigorum, alio vitio laborantium.

Add. *L. I. Tit.* 21. *I. quib. mod. tutel. finit.*

TIT. XXV.
DE EXCUSATIONIBUS TUTORUM ET CURATORUM.

I. Excuſatio eſt allegatio immunitatis a tutela vel cura. Excuſatur vero quis a tutela & cura ſuſcipienda vel ita, ut ne volens quidem admittatur, nim. 1.) ob inhabilitatem, ut

Excuſatur quis a tutela ſuſcipienda, vel ita, ut ne

volens quidem admittatur: L. 27. ff. t. 1. de excuſat.

ut propter vitium & morbum graviorem *l. un. C. qui morb.* inimicitiam inter patrem pupilli & tutorem *l.* 6. §. 17. *ff. de excuſ.* aetatem minorennem, vel nimis provectam *l. ult. C. de legit. tutel. l. un. C. qui aetate.* paupertatem §. 6. *I. de excus. tutor.* negotiorum gerendorum imperitiam §. 8. *d. t.* prodigalitatem *arg. l. ult. C. de legit. tutel.* 2.) ob militiam *l.* 8. *ff. de excuſat. l.* 4. *C. qui dar. tut.* §. 14. *I. d. t.* Et ex his duabus altera, ſi poſt ſuſceptam tutelam vel curam ſuperveniat, eam ceſſare facit *l.* 11. *ff. de excuſat.* 3.) ob controverſiam cum pupillo, adeo ut creditum diſſimulans, & nihilominus tutelam ſuſcipiens, ejus amiſſione puniatur *Nov.* 72. *c.* 1. & 4. *Decis. Elect.* 34. *et* 35. ad v. d. Berlich. *Deciſ.* 157. *et ſeqq.* Si vero talis controverſia poſt ſuſceptam tutelam ſupervenerit, alius adjungitur *d. Nov.* 72. *c.* 2.

vel ita, ut invitus non teneatur ſuſcipere.

II. Vel ita excuſatur tutor, ut volens quidem admittatur, ſed invitus cogi nequeat: 1.) ob privilegium tributum certo numero liberorum, nim. trium *pr. I. de excuſat. tutor. vel curat.* quod tamen hodie vix obſervatur; ſingulari profeſſioni §. 15. *I. eod.* dignitati §. 3 *I. eod.* adminiſtrationi fiſcali §. 1. *I. eod.* abſenti Reip. cauſa §. 2. *I. eod.* Hac de re ita cautum eſt *in der Fürſtlichen Sächs. Gothaiſchen Vormundſchaffts-Ordn. tit.* 4 §. 1. *Unſerer, auch unſerer Graffen und Herren Cantzler, Räthe und andere Beamte, ſo mit Regierungs-Conſiſtorial-Cantzeley-Kammer-Renterey- und Gerichtl. Verwaltung beladen, mögen wegen obhabender ſolcher Bürde, zu keiner Vormundſchafft, wider Willen, genöthiget werden. Wiewohl ſolche, da ſie denen Unmün-*

digen

digen nahe verwandt, und kein denenſelben verträgliches Mittel zu dieſer Beſtellung ſonſten ſich ereignet, ſich, unſerer gnädigen Zuverſicht nach, diſsfalls doch, nach müglichen Dingen bequemen werden. Et §. 2. *Die im Predigt-Ambt begriffenen mag man zu keiner Vormund-oder Pflegſchafft über Unmündige, oder daran ſonſten eine ſonderliche Verwaltung hafftet, nöthigen.* 2.) quod jam occupati tribus diverſi patrimonii tutelis curisve §. 5. *I. de excus. tut. vel cur.* ſive etiam una magni ſeu diffuſi patrimonii, non cogi poſſint ad aliam ſubeundam *l.* 31. §. *fin. ff. eod.*

Detrectare ſine juſta cauſa tutelam curamve, non eſt licitum.

III. Quod ſi vero quis ſine juſta cauſa detrectat tutelam vel curam, nihilominus ab eo tempore, quo a Magiſtratu confirmatus eſt, periculum adminiſtrationis ſuſtinet *l.* 19. *C. de admin. tut. l.* 15. *C. de excus. tut. et cur.* & cognati, ſi detrectant tutelam, jus ſuccedendi amittunt. Praeterea etiam, cum tutela munus publicum ſit, h. e. publica autoritate deferatur, poteſt quis per mulctam, aliave ejusmodi media, ad ſuſcipiendum cogi.

Add. *Lib.* 1. *T.* 25. *I. de excus. tutor. vel curat.*

TIT. XXVI.

DE SUSPECTIS TUTORIBUS ET CURATORIBUS.

Suſpectus tutor vel curator deſcribitur. L. 26. ff. t. 10. de ſuſpect. tut.

I. Suſpectus tutor vel curator eſt, & propterea removendus, qui non ex fide, aut nimis negligenter tutelam curamve gerit: vid. §. *ult. I. de ſuſp. tut.* vel etiam geſtionem omittit §. 5. *I. h. t. l.* 2. *et* 3. *C. eod.*

Suſpecti accuſatio. II. Ob ſuſpecti crimen cujuslibet generis tutores vel curatores accuſari poſſunt §. 2. *I. de ſuſp. tutor. l* 4. *C. eod.* & quidem durante, non vero finita tutela curave *l.* 1. *l.* 7. *C. d. t.* Patet haec accuſatio omnibus §. 3. *I. h. t.* cumprimis vero incumbit propinquis, contutoribus, imo & ipſe Magiſtratus debet inquirere *l.* 3. §. 4. & 12. *ff. de ſuſp. tut.* Non tamen permittitur impuberibus, ſuſpectos facere tutores; adoleſcentibus vero ſeu minoribus conceditur curatores accuſare, dummodo ex conſilio cognatorum id faciant *l.* 7. *pr. ff. de ſuſp. tut.*

Poſtulatus ut ſuſpectus, abſtinere debet adminiſtratione. III. Pendente cognitione poſtulatus ſeu accuſatus ut ſuſpectus, abſtinere debet adminiſtratione, curatore interim dato *l.* 7. *C. de ſuſp. tit.*

Decreto removetur tutor curatorve, vel ſimpliciter. IV. Perfidia vel negligentia magna probata, ſequitur ſententia ſeu decretum Magiſtratus, quo removetur tutor curatorve, & alius ſubſtituitur. Removetur vero vel ſimpliciter, vel cum aliqua poena. Simpliciter & absque poena removetur, ſi non ex perfidia ſeu dolo, ſed ſolum ex magna negligentia, non recte quis geſſerit tutelam curamve *l.* 3. §. *f. l.* 4. *ff. de ſuſp. tut.* Poena vero infamiae infligitur, ſi quis ob dolum removeatur §. 6. *I. d. t.* praeterea caſtigatio additur, ſi dolus ſubſit grauior §. 10. & 11. *I. eod.* Si tamen perſona ſit cognata vel affinis, etiamſi dolus ſubſit, famae tamen ejus parcendum *arg.* §. 2. *I. d. t.* & aliquando ſolum curator adjungitur *l.* 9. *ff. de ſuſp. tutor.*

Vel cum infamia, ob dolum.

Add. *L. l. T. ult. I. d. ſuſp. tutor. vel curat.*

TIT.

TIT. XXVII.

DE ACTIONIBVS RATIONE TUTELAE CURAEVE COMPETENTIBVS.

Tutor ratione adminiſtratae tutelae convenitur 1. actione tutelae, L. 27. ff. t. 3. de tut. & rat. diſtrah. & util. cur. caus. act.

I. Per ſuſceptam adminiſtrationem tutelae qs. contractus initur: de quo *l.* 3. *t.* 18. §. 9. agetur. Ex illo oritur actio tutelae directa, qua pupillus contra tutorem experitur, ut res juxta inventarium reſtituat, rationes reddat, reliqua ſolvat, & damna praeſtet *l.* 1. *pr.* §. 1. *& ſeqq. ff. de tutel. & rat. diſtr.* & quidem eſt reddenda ratio a tutore in loco, ubi geſſit tutelam. *Decis. Electoral.* 36. Arbitrari itaque debet judex, quid, excuſſis rationibus, tutorem pupillo praeſtare, & reputare oporteat *l.* 3. *ff. d. t.* unde arbitrium haec actio dicitur *rubr. C. arbitr. tutel.*

2. actione de rationibus diſtrahendis.

II. Praeterea tutor aliquando ex bonis pupilli, durante tutela, quid abſtulit, unde datur etiam actio de rationibus diſtrahendis vel diſpungendis, quae actio eſt ex delicto, ſeu ablatione & interverſione rei pupillaris, & datur in duplum, quod duplum partim poenam, partim ipſam rem continet, & ita mixta eſt actio *l.* 1. §. 21. 22. *et* 23. *ff. de tutel. et rat. diſtr.*

Competit etiam tutori contra pupillum actio tutelae contraria. L. 27. ff.

III. E contrario vero datur actio tutelae contraria, qua nimirum tutor convenit pupillum, ut impenſas reſtituat, eum liberet a fidejuſſionibus, & res ipſius ab onere pignoris, & alia damna reſarciat *tot. tit. ff. de contr. tut. et util. act.* Poteſt etiam hac actione tutor, qui ſimul eſt advocatus vel artifex, pro praeſtita

t. 4. de contrar. tut. & util. act.

ſtita opera ſalarium petere. Franciſcus Munnoz de Eſcobar *de ratiocin. c. 27. n.* 54. Berlich. *Dec.* 121. *et* 130.

Curator convenitur actione tutelae utili, vel etiam utili actione de rationibus distrahendis.

IV. Actio tutelae utilis directa competit minori contra curatorem, ut rationem reddat, & damna reſarciat, & res juxta inventarium reſtituat *l.* 20. §. 1. *ff. de tutel. et rat. diſtr. et utili curat. caus. action.* Datur quoque, conſtante cura, actio utilis negotiorum geſtorum *l.* 7. *C. arbit. tut. l.* 17. *C. de negot. geſt.* quae etiam inſtituenda contra curatorem furioſi *l.* 4. §. 3. *ff. de tut. et rat. diſtrab.* Datur etiam contra curatorem actio utilis de rationibus diſtrahendis *l.* 3. *C. arbitr. tut.*

Minorem curator convenit utili actione tutelae contraria.

V. Viciſſim vero curatoribus contra minores, ut impenſas reſtituant, & alia reſarciant, datur utilis tutelae actio contraria *d. t. ff. de contr. tut. et util. act.*

L. 27. ff. t. 8. de Magiſtr. conv.

VI. Ultimo datur actio ſubſidiaria, excuſſis ſcil. tutorum, fidejuſſorum, ac eorum heredum facultatibus, in Magiſtratus, qui non diligenter pupillis minoribusve proſpexerunt, ut damnum, ob illam negligentiam pupillo vel minori obveniens, reſarciant *tot. tit. D. et C. de Magiſtr. conven.*

TIT. XXVIII.
DE
ALIIS CURATORIBUS.

Aliquando abſentibus, etiam majoribus, datur curator: aliquando vero proxi-

I. Notandum hic venit, quod etiam peregre abſentibus aliquando curator detur, qui v. g. hereditatem obvenientem adminiſtrare debet, & ab iſto illa praeſtanda veniunt, quae a curatore minorum. Si vero quis diu abſit, ad-

Digitized by Google

adminiſtratio illis permittitur ſub cautione, qui proximi ejus eſſent poſt mortem heredes. Porro ſi lis oriatur, quis ſit proximus heres futurus, is, qui in morte abſentis ſe fundat, eam probare debet: ſi autem vitam abſentis quis alleget, iſte hanc probare debet.

mis heredibus adminiſtratio conceditur; ac lite oriente is, qui mortem vel vitam abſentis allegat, probare debet.

II. Similiter ſi forte abſit vel mortuus ſit debitor, nec ei heres exiſtat, vel quis bonis ceſſerit, curator bonorum conſtituitur, qui creditoribus reſpondeat, & bona debitoris cuſtodiat, adminiſtret, vendat etiam, & ex pretio redacto creditoribus ſolvat *tot. tit. ff. de curat. bon. dand.* Conſtituitur hic a judice legitimo, citatis illis, quorum intereſt. Gail. 1. *O.* 130. *n.* 3. Debet igitur & hic bona fideliter adminiſtrare, inventarium conficere, & adminiſtrationis rationes reddere. vid. *Schröer von Vormundſchafften.*

Similiter & curator bonorum conſtituitur, qui creditoribus reſpondeat. L. 42. ff. t. de curat. bonis dando.

III. Praeterea jur. Saxon. foeminis, etiam majoribus, dantur curatores ad litem, a Magiſtratu competente vel ratione domicilii, vel ratione bonorum, vel ratione loci, ubi negotium geritur. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 59. Hi vero bona foeminarum non adminiſtrant, ſed tantum conſilio ſuo ipſis aſſiſtunt.

Jure Saxon. foeminis curatores ad litem conſtituuntur.

IV. Et quidem in judicio omnino opus habent curatore ad litem: in negotiis vero extrajudicialibus jure quidem communi Saxonico diſtinguitur inter virgines vel viduas, & uxores. Illae, quae ſcil. maritum non habent, etiam absque curatore omnia valide agunt; hae vero, nim. uxores, opus habent curatore, & poſſunt etiam mariti in negotiis ipſos non concernentibus curatores ſuis uxoribus conſtitui; alias alius dandus eſt curator. Secundum

Qui neceſſarii ſunt in judicio, extra judicium vero non niſi uxores iis opus habent: jure tamen Saxonico in-

diſtinctae foeminae. dum jus autem Electorale Saxon. indiſtincte foeminae curatore opus habent. vid. Conſtit. Elect. 15. *p.* 2. & Decis. Elect. noviſs. 24.

Confirmatur curator, qui petitur. V. Ille conſtituitur ſeu confirmatur curator, quem foemina petit, & qui hanc curam ſponte in ſe ſuſcipit. Confirmatio hoc modo fit, ut Magiſtratui conſtituenti promittat, quod velit foeminae fideliter aſſiſtere, ejusque commodum obſervare; *Curatorium conficitur.* ſuper qua confirmatione curatorium, uti vocant, literis concipitur, & ſigillo judiciali obſignatur.

LIB. II.

DE JURE RERUM IN GENERE, ET IN SPECIE DE IURE IN RE SEU DOMINIO LATE DICTO.

TIT. I.

DE RERUM DIVISIONE ET ACQUISITIONE.

I.

Quaedam res ſunt extra patrimonium Rerum appellatione caetera omnia intelliguntur, quae perſonis opponi poſſunt. Sunt vero res vel in patrimonio noſtro, vel extra patrimonium noſtrum habentur. Quaedam

dam enim naturali jure communia ſunt omnium, quaedam publica, quaedam univerſitatis, quaedam nullius, pleraque ſingulorum *pr. I. de rer. divis.* — *ſingulorum* L. 1. ff. t. 8. de diviſ. rer. & qual.

II. Naturali jure communia ſunt omnia, quae nullius dominio ſubjecta, & ab omnibus uſurpantur; veluti aër, aqua profluens, mare, & per hoc littora maris §. 1. *I. de rer. divis.* — *nimirum communes.*

III. Sciendum autem eſt de mari, quod maria particularia ad eorum territoria & ſuperioritatem pertineant, quorum territoria alluunt. Similiter & hodie uſus maris ejusque littorum non ita omnino liber eſt & communis, ſed certo modo a ſupremis poteſtatibus reſtrictus. vid. Syntagm. noſtr. Feud. *cap. 6. th. 7. n. 1. & 2.* — *Quid hodie in mari obtineat.*

IV. Res publicae ſunt, quae ad certum populum pertinent; uſus vero earum omnibus patet: ut ſunt flumina perennia & portus §. 2. *I. de rer. divis.* — *publicae;*

V. Diſtinguenda vero ſunt à publicis rebus, quae ſunt in patrimonio fiſci, & quae ſpectant ad Superiores ſeu Principes, & quarum uſus ad conſervationem ſtatus Principis adhibetur, & dici ſolent germanice *Kammer-Güter.* — *a quibus differt patrimonium Principis.*

VI. Hujusmodi conditionis ſunt & hodie flumina, quae ad ſuperioritatem territorialem pertinent, & Regalibus annumerantur: adeoque fluminum vſus non amplius omnino liber & publicus, ſed certo modo reſtrictus eſt. *dict. cap. 6. th. 7. n. 6.* — *quo pertinent hodie flumina.*

VII. Res univerſitatis ſunt, quarum dominium eſt penes univerſitatem, & uſus civium communis: ut ſunt theatra, forum, paſcua communia &c. — *res univerſitatis;*

ab his itidem diſcernenda bona, quae ſunt in patrimonio civitatis.

VIII. Ab his diſcernenda ſunt bona, quae ita in patrimonio civitatis aliusve univerſitatis ſunt, ut ex eorum reditibus expenſae neceſſariae, ad communem civitatis utilitatem fiant.

& res nullius, ſcil. 1, ſacrae;

IX. Res nullius ſunt res ſacrae, religioſae, & ſanctae. Res ſacrae ſunt, quae publica autoritate DEO conſecratae ſunt, ut ſunt aedes ſacrae, altaria, calices, aliaeque res divino cultui diviniſque uſibus immediate dicatae §. 8. *I. de rer. div. l.* 6. §. 3. *ff. eod.*

ab his diſcernendae res Eccleſiaſticae;

X. Ab hiſce rebus ſacris diſcernendae veniunt res Eccleſiaſticae, Monaſterii, Academiae, ſimilisque collegii: neque enim hae res immediate ad cultum divinum ſunt dicatae, ſed diverſis Eccleſiarum aliorumve piorum locorum, & perſonarum ad ea pertinentium uſibus inſerviunt. vid. *l.* 22. *pr. C. de SS. Eccles. auth. praeterea eod. tot. tit. X. de reb. Eccles. alien. vel non.*

2. religioſae,

XI. Res religioſae apud Romanos appellatae ſunt, ubi quis mortuum intulit §. 9. *I. de rer. divis. l.* 6. §. 4. *ff. eod. l.* 42. *ff. de religios.* Moribus autem locorum ubique invaluit, ut locis publicis, a Magiſtratu ad ſepeliendum mortuos deſtinatis, coemeteriis nim. & ipſis etiam Eccleſiis ad ſepulturam dicatis, utamur. vid. Carpz. *l.* 1. *Reſp.* 86. *& l.* 2. *Jpr. Conſiſt. tit.* 24. Quamvis vero jus Canon. ratione terrae vel loci, in quo defunctus ſepelitur, quicquam exigere vetet *c.* 13. *x. de ſepult.* niſi conſuetudine alicujus loci receptum ſit, ut non tam aliquid exigatur, quam ex liberalitate ſponte offeratur *c. in Eccleſiaſtico* 14. *C.* 13. *q.* 2. *c.* 42. *x. de Simonia.* hodie tamen Ec-

Eccleſiis eorumque adminiſtratoribus permittitur, ut pro loco ſepulchri aliquid exigant.

XII. Res ſanctae ſunt, quae ab hominum injuria ſanctione qs. munitae *l. 8. pr. l. 9. §. 3. ff. de rer. diviſ.* ut ſunt muri & portae civitatis §. 10. *I. de rer. diviſ. l. 1. pr. ff. eod. l. 2. ff. ne quid in loco ſacro.* Hinc nemini impune licet muros aut portas tranſcendendo violare, aut inibi habitare, aut muris municipalibus quicquam conjungere, aut ſupponere, ſine Principis permiſſu *l. ult. ff. d. t. l. 2. & ult. ff. ne quid in loc. publ.* Hodie muros aut portas civitatum tranſcendentium poena non eſt capitalis, ſed pro ratione circumſtantiarum arbitraria, v. g. relegationis, carceris, aut pecuniaria. Berlich. *Part. 1. Dec 79.* *3. ſanctae.*

XIII. Res, quae in noſtro patrimonio ſunt, ita ſe habent, ut duplex de iis ſit jus, nim. jus in re, & jus ad rem *l. 11. l. 13. §. 1. ff. de damn. in f. l. 3. l. 25. ff. de obl. & act.* *Circa res, quae in patrimonio ſunt, competit vel jus in re, vel ad rem.*

XIV. Jus in re eſt facultas jure competens, quae ipſi rei inhaeret, adeoque actionem, ipſam rem perſequentem, producit *d. l. 25. ff. de O. & A §. 1. I. de action.* Hinc tres ſunt ſpecies: dominium latius dictum; jus pignoris; & jus poſſeſſionis *l. 13. §. 1. C. de judic.* *Juris in re deſcriptio: ſpecies.*

XV. Dominium eſt jus (*h. e. facultas ſ. poteſtas legitima §. fin. I. de uſufr. l. 1. pr. ff. ad L. Falc.*) in re, quo quis de re iſta poteſt pro arbitrio, nomine proprio, diſponere. Add. Ariſtot. *1. Pol. 4. & 1. Rhet. 5. verb. proprium eſt, quando in ipſo eſt alienatio: & verb. praeced. ut penes ipſum ſit uſus eorum.* *Dominii deſcriptio.*

Diviſio. XVI. Diſtinguitur dominium in univerſale, quod eſt hereditatis: & ſingulare, quod iterum aliud eſt rerum corporalium, aliud incorporalium ſeu ſervitutum.

Circa dominium tria ſunt conſideranda. XVII. Circa dominium ſingulare rerum corporalium, quod alias in ſpecie & ſtricte dominium vocatur, tria ſunt conſideranda, 1.) modus acquirendi, 2.) res & bona, quae acquiruntur, 3.) perſonae, quae transferunt & acquirunt.

Modi acquirendi. L. 41. ff. t. 1. de acquir. rer. dom. XVIII. Modi acquirendi ſunt vel naturales ſeu juris gentium, vel civiles: *vid. infr. t.* 9. *h. libr.* non quod hi ſimpliciter & abſolute dici poſſint juris civilis, ſed ſecundum quid, quatenus certus modus & forma a jure civili eſt adſcripta. Similiter & illi non ſimpliciter & abſolute ſunt juris gentium, ſed aliquando etiam ipſis aliquid civile accedit. vid. Grot. *de jur. B. & P. l.* 2. *c.* 8. *n.* 5.

Naturales. XIX. Modos naturales quod attinet, dominium vel noviter, ſeu nemine priori dominium in alterum transferente, acquiritur *l.* 1. §. 1. *ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* vel ex domini prioris voluntate in alterum transfertur *l.* 9. §. 3. *ff. de acqu. rer. dom.* §. 40. *I. eod.* Noviter acquiritur dominium rei ante nullius 1.) occupatione & 2.) acceſſione. Conſtat igitur hinc, quod ad tria ſumma capita modi acquirendi poſſint referri, nim. occupationem, acceſſionem, & traditionem.

Occupatio. XX. Occupatio vel eſt rerum, quae in nullius patrimonio adhuc ſunt, poſſunt tamen alicujus fieri: de quibus dicitur, quod naturali jure & creationis lege rationi inſita, occupanti cedant *l.* 1. *l.* 3. *ff. de A.R.D.* §. 12. *I. de R.D.* Vel eſt perſonarum ac rerum hoſtilium, quae

Digitized by Google

quae inſtar rerum nullius, belli jure primum occupantibus cedunt. Et quidem vi occupantur ſ. capiuntur 1. nullius res animatae, ſc. ferae beſtiae, 2. perſonae & res in bello §. 17. *I. d. t.* ſine vi occupantur res inanimatae nullius, & in ſpecie dicitur inventio §. 18. *I. d. t.* Sunt igitur tres occupationum ſpecies, 1) Venatio, quae late dicta aucupium & piſcationem comprehendit, 2) Occupatio bellica, 3) Inventio.

XXI. Circa capturam ferarum praecogno- ſcendum, quod tria ſint genera animalium: 1) prorſus & omnino fera, in naturali ſuo ſtatu conſiderata, quae libere vagantur, & ejus ſunt naturae, ut non niſi vi occupentur, & non niſi vi retineantur in cuſtodia & dominio hominum, adeoque cuſtodiam illam ſi evadant, redeunt in naturalem libertatem §. 12. *I. d. t. l.* 3. §. 4. *ff. eod.* 2) fera quidem naturaliter, ſed quae ex conſuetudine naturali evolare & revolare ſolent, vel ſingulari cura manſueta facta. Haec occupata tamdiu noſtra ſunt, quamdiu conſuetudinem illam non exuunt *l.* 5. §. 4. & 5. *ff. de A. R. D.* §. 14. & 15. *I. d. t.* 3) manſueta naturaliter, quae absque vi in noſtra cuſtodia & dominio retinentur, & praeter naturam & nonniſi caſu forte turbata abeunt aut avolant, adeoque, licet forte cuſtodiam noſtram evadant, in dominio tamen manent §. 16. *I. d. t.* hinc & erepta a lupis & his per canes ab aliis extorſa, noſtra manent *l.* 44. *ff. d. t.*

cujus ſpecies ſunt 1.) Venatio.

XXII. Venatio igitur, ſtricte nim. dicta, eſt ferarum quadrupedum ſ. terreſtrium, in libertate naturali relictarum captura, jure gentium omnibus permiſſa §. 12. *I. d. t.* Hoc vero

ferarum,

 jus

jus venandi progreſſu temporis per totam Germaniam & pleraſque nationes alias Superioribus eſt adſcriptum, & ab his rurſus certo modo Nobilibus conceditur. Cum enim ferae, licet in privatis fundis vagentur, in nullius ſint dominio, poteſtas vero occupandi ad omnes de populo pertinuerit: ſine ullius injuria, ob rationes civiles, mutato rerum ac Rerumpub. ſtatu, illa promiſcua poteſtas occupandi a Superioribus recte interdicta eſt ſubditis ac illis, qui populo ac territorio praeſunt, propria reddita, ita ut penes eos ſit, quibus eam concedere velint.

bodie pertinet ad Principes;

Venationis bodierna diviſio.

XXIII. Dividitur autem hodie jus venandi in jus venandi feras majores & minores, *in die Hohe- und Nieder-Jagten.* Jus venandi majus eſt jus capiendi feras majores: jus vero venandi minus eſt jus capiendi feras minores, *v.g.* lepores & vulpes. Additur in nonnullis locis jus venandi medium, *die Mitteljagt*, jus ſcil. venandi feras medii generis, veluti capreas & capreolos, ut & apros minores. Add. Dn. *a Seckendorff im Teutſchen Fürſtenſtaat.* Quaenam autem venatio alicui competat, ex literis inveſtiturarum, vel etiam ex uſu & exercitio percipiendi cognoſcitur. Notandum etiam hic eſt, quod, licet jure Saxon. & quorundam locorum conſuetudine permiſſum ſit, ut feram fugientem in alterius etiam territorio per horas usque 24. perſequi, & ibi captam auferre liceat, modo ſine clamore & clangore perſecutio fiat, *Land-Recht Lib. 2. art. 61.* contrariis tamen conſuetudinibus & conſtitutionibus id fere pleriſque in locis abolitum eſſe ſcribat Schneidew. *ad tit. I. de R. D. §. ferae. n. 4.* Caeterum

Digitized by Google

terum quid hoc vel illo loco circa venationes obtineat, ex ſpecialibus inter vicinos initis conventionibus, item ordinationibus peculiaribus, (*Jagt-Ordnungen*) ac moribus receptis diſcendum eſt.

XXIV. Aucupium eſt captura volucrum, *avium,*
itidem jure gentium nemini denegata *d.* §. *12. I. d. R. d.* Hodie vero jus aucupandi non *hodiernus*
quidem ſimpliciter omnibus conceſſum, at- *uſus.*
tamen priſtini juris reliquiae ſunt relictae. Sane majores aves, perinde ut feras beſtias, non cuivis capere licet: uti patet ex verb. Ordin. Provinc. Saxo-Vinar. tit. 34. *So ſoll auch kein Bauersmann keine wilde Enaten, Gänſe, Trappen, Auerhahn, Birckhahn, Rebhüner, Reiger, Kraniche, in Wäldern, Gehöltz, Feldern, Waſſern oder Teichen, desgleichen in Weinbergen und Schnitten, ſchieſſen, fahen &c.* Imo & alias nobiliores aves, v. g. turdos, *Krammetsvögel, Droſſeln*, non niſi permiſſu eorum, quibus jus venandi competit, & penſione praeſtita capere licet. vid. *Churfürſtl. Sächs. Landes-Ordn. von Vogelfahen. it.* Mandat. *wegen des Vogelfangs de anno* 1626.

XXV. Piſcatio eſt captura piſcium, itidem *piſcium.*
jure gentium cuilibet permiſſa *d.* §. 12. Hodie vero in ſtagnis alienis non licet alteri piſcari, imo & in pluribus fluminibus non niſi iis piſcari permiſſum, quibus a Principe conceſſum, vel quibus in flumine vel loco certo fluminis piſcandi jus ſpeciatim competit vid. *P. H. O. art.* 160. add. Syntagm. noſtr. Feud. *cap. 6. aph. 7. num.* 10. & *aph.* 18. *num.* 4. Alicubi vero in fluminibus ac rivis publicis piſcari quibuslibet accolis certo modo lici-

licitum eſt: qua de re conſtitutiones provinciales & conſuetudines ſingulorum locorum ſunt conſulendae.

Apum etiam eſt fera natura.

XXVI. Praeterea ſciendum, quod apum quoque ſit fera natura: ideo & hae, ſi adhuc nullius ſunt, includi a quolibet poſſunt, & favos, ſi quos effecerint, eximere quilibet poteſt. Incluſae vero in ejus ſunt dominio, qui eas incluſerit §. 14. quamdiu nimirum animum revertendi habent §. 15. *l. d. t.* & examen eo usque noſtrum intelligitur, donec in conſpectu noſtro eſt, nec difficilis ejus eſt perſecutio; alioquin occupanti cedit *d.* §. 14. Idem adhuc hodie obtinet in apibus: neque aliud jure Saxon. videtur diſpoſitum, Weichbild. *art.* 119. Berl. *p.* 5. *C.* 50. licet quodammodo diſſentiat Carpzov. *p.* 4. *C.* 36. *def.* 4. cujus tamen ſententia non adjuvatur annexo praejudicio. Mores igitur locorum hac in re veniunt attendendi.

nec non pavonum & columbarum.

XXVII. Denique attendendum, quod pavonum & columbarum etiam ſit fera natura, licet quoddam hujusmodi animalium genus prae aliis magis ſit ferum, adeoque in eo idem obtineat, quod in avibus majoribus; aliud vero ſit manſuetius, & ex conſuetudine evolare & revolare ſoleat *d.* §. 15. Haec animalia itidem eo usque noſtra intelliguntur, donec animum revertendi habeant *d.* §. 15. & horum, nec non apum, ſit furtum. add. Carpzov. *p.* 4. *c.* 36. *d.* 4. & 5. *l.* 8. §. 1. *ff. fam. herc.*

Hodiernus uſus.

Hodie juxta Ordinat. Provinc. non cuilibet columbas alere permiſſum eſt, ſed juxta modum agrorum, quos quis poſſidet, certus quoque columbarum numerus eſt conceſſus.

XXVIII.

Digitized by Google

XXVIII. Occupatio bellica ſeu captivitas eſt, qua res & perſonae hoſtium, in bello capientium fiunt §. 17. *I. de R. D.* Pertinent autem ad milites ſingulos non niſi ea, quae in dimicatione & liberis excurſionibus capiuntur: ea vero, quae non tam a ſingulis quam a toto exercitu occupantur, ſpectant ad eum, cujus auſpiciis bellum geritur. Vid. Grot. *de I. B. & P. l. 3. c. 6. num.* 12. Quandoque & militibus omnis praeda promittitur, ut eo reddantur alacriores. Vid. *Reuter-Beſtallung zu Speyer de Anno* 1570. *art.* 96. Notandum quoque hic eſt, quod perſonas hoſtium attinet, inter Chriſtianos generali conſuetudine receptum eſſe, ut capti in bello libertatem non amittant, ſed praeſtita victori certa pro cujuslibet qualitate pecunia ſ. lytro, redeundi veniam impetrent, aut alias captivorum hinc inde mutua qs. permutatione fiat liberatio. 2) *Occupatio bellica.*

XXIX. Si vero ea, quae ante hoſtes occuparunt, recipiantur, poſtliminii jus obtinet, ita nim. ut res quidem immobiles & jura ad priores revertantur dominos, perſonae vero captae libertatem ſuam recipiant, aliae autem res mobiles capientibus in praedam cedant *l.* 7. *l.* 16. *l.* 19. *pr. & l.* 28. *ff. d. capt. & poſtlim. et red. ab hoſtib.* §. 5. *I. quib. mod. jus patr. pot. ſolv.* vid. Grot. *d. tr. l.* 3. *c.* 9. *Jus poſtliminii.* L. 49. ff. t. 15. de capt. & de poſtlim. & redemt. ab hoſt.

XXX. Inventio eſt rerum inanimatarum mobilium, quae nullius ſunt, occupatio, veluti lapillorum, gemmarum, margaritarum, & ſimilium quae in littore maris inveniuntur. §18. *J. de R. D.* Hodie vero uti jus in littoribus quodammodo ad Regalia refertur, ita etiam, quae in littoribus inveniuntur, & jus apprehendendi res, quae in nullius domi- 3) *Inventio.* *Hodiernus uſus.*

nium juxta naturam ſuam pervenere, ex plenitudine poteſtatis Principes ad augendum fiſcum ſibi licite adſcripſerunt. Vid. Syntagm. noſtr. Feud. *cap.* 6. *aph.* 7. *et* 22. Stypman. *de jur. marit. Part. II. cap. VI. n.* 248. *ſeqq.* Gryphiander *tr. de inſul. cap.* 31. *Preuſiſch Land-R. l.* 2 *tit.* 1. *art.* 3. §. 3.

Acceſſio XXXI. Acceſſio eſt, qua ex naturali ratione id, quod rei, quam tenes, accedit, tibi acquiritur: eſtque vel naturalis, vel artificialis ſ. induſtrialis, vel fortuita.

naturalis 1. per foeturam. XXXII. Acceſſio naturalis 1) accidit ſ. provenit ex animalibus noſtris; qualis eſt foetus: quae enim ex animalibus dominio tuo ſubjectis nata ſunt, tibi acquiruntur §. 19. *I. d. t. l.* 6. *ff. de A. R. D.*

2. alluvionem, XXXIII. 2) Acceſſio naturalis eſt, quae provenit ex intrinſeco quodam incremento: ita 1. quod per alluvionem agro tuo flumen (*quod qs. cenſitoris vice fungitur l.* 30. §. 3. *ff. d. t.*) adjecit, tibi acquiritur. Eſt autem alluvio incrementum latens, quo aliquid agro noſtro ita paulatim adjicitur, ut intelligi non poſſit, quantum quoquo temporis momento adjiciatur; quod nobis aut rei noſtrae acquiritur, propterea quod a nullo vindicari poſſit, quia, unde veniat, neſcitur §. 20. *I. de R. D. l.* 7. §. 1. *ff. de A. R. D.* Obtinet vero hoc jus, quando flumen vel rivi publici (*gemeine Bäche*) aliquid adjiciunt. Vid. Ioh. Oettinger. *tr. de jur. et controvers. limit. l.* 1. *c.* 12. *et l.* 2. *c.* 2. *n.* 16. Noë Meurer. *tr. vom Iagt-Forſt-und Waſſer-Recht part.* 5. Baptiſta Aym. *tr. de alluv.* Grot. *d. tr. l.* 2. *c.* 8. *n.* 12. Ah. Fritſch. *jus fluviat.*

XXXIV.

Digitized by Google

XXXIV. Quae vero vi fluminis non latenter ex alieno praediis noſtris adjiciuntur, nobis non acquiruntur, niſi coaluerint, arboresque adductae radices egerint §. 21. *l. d. t. l.* 7. §. 2. *ff. de A. R. D.* *quo pertinet etiam coalitio.*

XXXV. Accedit 2. vicinis agris inſula in flumine nata. Haec ſi mediam partem fluminis teneat, communis eſt eorum, qui ab utraque parte fluminis prope ripam praedia poſſident pro modo latitudinis cujusque praedii, quae prope ripam ſit: ſi alteri proximior ſit, eorum eſt tantum, qui ab ea parte praedia prope ripam poſſident §. 22. *l. d. t. l.* 7. §. 3. *ff. eod.* vid. Oeting. *d. tr. Lib.* 2. *cap.* 3. Hodie plerisque in locis Romani Imperii jus civile quoad inſulas in flumine publico natas vigere, tradit Oetinger. *d. tr. Lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 4. *et* 7. *it. Lib.* 1. *c.* 12. *n.* 48. add. Heig. *Lib.* 2. *q.* 49. Scheffer. *Lib.* 2. *q.* 17. Alicubi vero inſulas privatis non acquiri, ſed ad Principes pertinere, item tradit Oeting. *n.* 10. *et* 11. & latius exponit Gryphiand. *tr. de inſul. cap.* 11. 12. *et* 13. nec non ſpeciatim docent de inſulis in Rheno natis Meurer. *d. tr. art.* 5. *fol.* 102. de inſulis in Elect. Saxon. Carpzov. *p.* 3. *C.* 31. *def.* 13. de inſulis in Gallia Chriſtinaeus 4. *decis. Belgic.* 86. *n.* 6. de Hollandiae & vicinarum regionum Grot. *Lib.* 2. *de I. B. et P. c.* 8. *n.* 9. Non ineleganter haec diverſa jura conciliare intendit Simon van Leuwen *cenſur. forens. theoret. pract. Lib.* 2. *c.* 4. *n.* 12. dum ſcribit: *Quid moribus harum vicinarumque regionum de alluvionibus juris ſit, propter conſuetudinum et rerum judicatarum diverſitatem quibusdam dubium videtur: Quorum*

at inſula nata;

hodiernus uſus.

rum alii concedunt, alluviones ut ſequelas & appendices fluminum eſſe ſolius fiſci, alii contra negant, ut videre eſt apud Grot. introd. *Lib.* 2. c. 9. v. *in Holland. Qua in re diſtinguendum nobis videtur inter inſulas in flumine ſeorſim ſeu ſeparatim ab agris natas, quas quidem ejusdem juris eſſe cum ipſis fluminibus, certum eſt l.* 1. §. 7. *ff. de flum. ac proinde cum flumina publica Principis dominio adſcripta interque regalia relata ſint, conſequens etiam eſt, ejusdem incrementa ad Principem ſ. fiſcum pertinere, aut ad eos, qui jure ſibi a Principe conceſſo gaudent: alias vero alluviones & agrorum adjacentium acceſſiones etiamnum nobis & rei noſtrae*, juxta §. 20. & 21. I. de R. D. *acquiri, nihil vetat. Acque ita interpretanda & diſtinguenda ſunt, quae legimus apud* Grotium introd. *Lib.* 2. *cap.* 9. *& de I. B. & P. Lib.* 2. *c.* 8. Chriſtin. *volum.* 4. *d.* 64. *num.* 7. Zypaeum *notit. jur. belg. tit. de jur. fiſc. vers. Res commun.* Perez. *ad Cod. tit. de alluv. n.* 8. Haec ille.

Non, ſi agrum circumfluat aqua.

XXXVI. Si vero inſula ita nata fuerit, ut agrum alicujus circumfluat aqua, tunc cauſſa proprietatis non mutatur, ſed ager prioris domini permanet §. 22. *in f. I. de R. D. l.* 30. §. 2. *ff. de A. R. D.*

Denique 3. *per alveum derelictum.*

XXXVII. 3.) Quando naturalis alveus vetus a flumine ad aliam partem fluente in univerſum derelinquitur, tunc vetus iſte alveus eorum eſt, qui prope ripam ejus praedia poſſident, pro modo latitudinis cujusque agri, qui prope ripam ſit: novus autem alveus ejus juris eſſe incipit, cujus ipſum flumen eſt, i.

e.

Digitized by Google

e. publici §. 23. *I. d. t. l.* 7. §. 5. *ff. de A. R. D. l.* 1. §. 7. *ff. de flum.* Quodſi poſt aliquod tempus ad priorem alveum reverſum fuerit flumen: iſte novus alveus jam iterum derelictus itidem eorum eſſe incipit, qui prope ripam ejus praedia poſſident, ſi ſtrictam juris rationem ſequamur: attendendae tamen ſunt hac in re circumſtantiae & aequitas, ut aliquando priori domino iſte ager a flumine occupatus & jam iterum relictus reſtituatur *l.* 7. §. 5. *ff. d. t.* vid. Aym. *d. tr. de alluv.* Hodie etiam, quae de acquiſitione alvei deſerti diximus, obtinere, patet ex Carpzov. *part.* 3. *C.* 31. *d.* 14. & 15. Joh. a Sande *decis. Fris. Lib.* 5. *tit.* 2. *def.* 1. & 2. Alicubi vero alveum a flumine derelictum fiſcalibus bonis annumerari, tradit Gryphiander *d. tr. de inſul. cap.* 11. *num.* 45. *Hodiernus uſus.*

XXXIIX. Aliter res ſe habet, ſi ager ſolum inundatus fuerit, flumine imbribus vel nivibus audacto; tunc inundatio fundi ſpeciem & proprietatem non mutat, ſed recedente aqua ejus manet, cujus ante fuit §. 24. *I. de R. D. d. l.* 7. §. 6. *ff. de A. R. D.* *Non, ſi ager inundatus.*

XXXIX. Acceſſionem artificialem ſeu induſtrialem vocamus, qua facto hominis interveniente juxta caſuum & objectorum diverſitatem, aliquando rei noſtrae opera aut res aliena, aliquando operae noſtrae res aliena, quam tenemus & circa quam operam adhibuimus, cedit: & ſunt hujuſmodi acceſſionum genera ſeptem: 1) ſpecificatio §. 25. *I. d. t.* 2) adjunctio §. 26. 3.) inaedificatio §. 29. & 30. 4) plantatio §. 31. 5) ſatio §. 32. 6.) ſcriptura §. 33. 7.) pictura §. 34. *Artificialis acceſſio.*

Digitized by Google

Nimirum 1. Specificatio.

XL. Specificatio eſt, qua quis ex aliena materia novam ſpeciem conficit; ut ſi quis ex alieno auro vel argento vas aliquod fecerit: & tunc diſtinguitur ita, ut, ſi materia adhuc praevaleat formae artificiali additae, is videatur dominus ſpeciei effectae, qui materiae dominus eſt; ſi vero forma iſta artificialis praevaleat materiae, is potius intelligatur dominus, qui ſpeciem iſtam indidit. Colligitur autem, quid praevaleat, ab externo ſigno; nim. ſi iſta ſpecies ſeu corpus ad priorem rudem materiam reduci poteſt, praevalet materia, & tanquam potentior formam ad ſe trahit, add. *l.* 24. *ff. de A. R. D. l.* 78. §. 4. *ff. de leg* 3. ſin vero non poteſt reduci, praevalet forma, adeoque tunc materiae ita conſumptae, ut ad priſtinam exiſtentiam & rudem formam reverti non poſſit, non habetur in addictione dominii ratio *l.* 27. §. 1. *ff. de A. R. D.* ſed novae duntaxat ſpeciei, indeque ei addicitur, cujus facto ea res in rerum natura eſſe coepit *l.* 3. §. 21. *ff. de acquir. vel am. poſſ.* vid. *d.* §. 25. *I. d. t.* add. Grot. *introd. Lib.* 2. *cap.* 8. *pr.* qui ſibi ipſi contrarius videtur *tr. de I. B. & P. Lib.* 2. *c.* 8. *n.* 19.

Quid ſi ex ſua materia & aliena quis ſpeciem fecerit?

XLI. Sed quid ſi partim ex ſua materia, partim ex aliena ſpeciem aliquam quis fecerit, veluti ex ſua lana & aliena veſtimentum? dubitandum non eſt, hoc caſu eum eſſe dominum, qui fecerit, cum non ſolam operam ſuam dederit, ſed & partem ejuſdem materiae praeſtiterit *d.* §. 25. *I. d. t.* add. §. 27. *eod.* ubi de confuſione agitur.

Priori materiae do-

XLII. Competit tamen eo caſu, quo ſpeciei dominium ſpecificanti acquiritur, priori domi-

domino materiae actio contra illum, & quidem, ſi mala fide ex aliena materia quis ſpeciem confecerit, datur actio ad exhibendum & rei vindicatio, tanquam contra eum, qui dolo deſiit poſſidere *l.* 12. §. 3. *ff. ad exhib.* praeterea competit condictio furtiva *l.* 13. *ff. de condict. furt.* & actio furti *l.* 52. §. 14. *ff. de furt.* Si vero bona fide ex re aliena quis ſpeciem confecerit, conveniri poteſt actione in factum *arg. d. l.* & *l.* 23. §. 5. *ff. de rei vind.* Porro eo caſu, quo ad dominum materiae pertinet confecta ſpecies, competit ſpecificanti & poſſidenti retentio ſpeciei & exceptio doli, usque dum pretium operae vindicans dederit *arg. d. l.* 23. §. 4. *ff. de R. V.* modo ſpecificans b. f. poſſeſſor fuerit: nam ſcienti alienam materiam eſſe, poteſt objici culpa, quod temere ſpeciem confecerit ex materia aliena *arg.* §. 30. *in f. I. de R. D.*

mino competunt actiones tum contra m. f. tum contra b. f. ſpecificantem.

Aliquando retentio datur.

XLIII. Adjunctio eſt, qua rei noſtrae principali, ejus augendae, reficiendae, ornandaeve gratia, ſive bona ſive mala fide res aliena jungitur & accedit ita, ut non nova ſpecies conficiatur: & tunc, quod additum eſt, cedit toti *l.* 26. §. 1. *ff. de A. R. D. l.* 19. §. 13. *ff. de aur. & arg. leg.* §. 26. *I. d. t.* Nihilominus autem is, qui dominus fuit rei adjunctae, alteri jam acceſſionis vice acquiſitae, habet actionem contra novum illum dominum, cui iſta particula acquiſita eſt; & quidem adverſus eum, qui ſurripuit, furti actionem & condictionem furtivam *d.* §. 26. *I. de R. D.* junct. §. 2. (*al.* 3.) *I. verſ. nam qui ſciens de uſucap.* Datur etiam actio ad exhibendum & utilis rei vindicatio *arg. l.* 12, §. 3. & *l.* 9. §. 2. & 3. *ff. ad exhib.* Adverſus b. f. poſ-

2. Adjunctio.

poſſeſſorem competit actio in factum *l.* 23. §. 5. *ff. de R. V.* Si vero quis ſuam rem rei alienae junxerit, & dominus hanc vindicet, competit jus retentionis & exceptio doli poſſidenti, usque dum pretium ejus, quod adjunctum eſt, ſolvatur *d. l.* 23. §. 4. *d. R. V.*

Alia ratio eſt confuſionis.

XLIV. Alia eſt ratio confuſionis, cum materiae liquidae aut liquefactae ita miſcentur & confunduntur, ut una ingrediatur alteram & viciſſim alterius partes in ſe recipiat, unde exiſtit totius corporis, quod ex confuſione fit, conſolidatio. Haec eſt aut ejuſdem generis materiarum aut diverſi: alia iterum, quae mutua dominorum voluntate & ſcientia alia, quae fortuito & altero dominorum ignorante facta eſt. Illo caſu, quia nova ſpecies non fit, communio conſtituitur pro rata parte materiae, quae cujusque ante confuſionem fuit: ita tamen, ut & pretii ratio habeatur, ſi unius pars melior aut pretioſior fuit *l.* 3. §. *ult. l.* 4. *l.* 5. *ff. de R. V.* Hoc vero caſu, ſi ſpecies praevaleat, obtinet id, quod ſupra de ſpecificatione dictum *l.* 5. §. 1. *ff. de R. V*: ſi vero non praevaleat, ſed res confuſae deduci & ſeparari poſſint, cuilibet domino materia, quae ante confuſionem ejus fuit, reſtituitur *d. l.* 5. §. 1. *ff. de R. V. l.* 12. §. 1. *ff. de A. R. D.*

Nec non commixtionis.

XLV. Simili ratione ſe res habet in commixtione, qua res ſolidae ita commiſcentur, ut inde totum fiat per aggregationem; & quidem ſi v. g. frumentum Titii cum frumento tuo miſtum fuerit voluntate veſtra, commune eſt frumentum. Quodſi caſu id miſtum fuerit vel altero ignorante, non inducitur communio; ſed ſi ab alterutro veſtrum totum il-

illud frumentum retineatur, in rem quidem actio, pro modo frumenti cujusque, competit, arbitrio autem judicis continetur, ut non ſolum attendat, quot quisque modios ante permixtionem habuerit, ſed etiam iſte aeſtimet, quale cujusque frumentum fuerit: ut, cum grana adeo accurate ſeligi nequeant, illi, qui melius habuit frumentum, plus; qui deterius, minus adjudicetur §. 28. *I. d. R. D.*

Adjunctionis ſpecies ſunt ferruminatio & adplumbatura.

XLVI. Praeterea junctura alia dicitur ferruminatio, alia adplumbatura. Ferruminatio (*die Anſchweiſſung*) eſt, qua metalla ejusdem generis, formata vel non formata, ſine interventu alterius materiae conſolidantur: ut ſi ferrum ferro, brachium aereum aereae ſtatuae jungatur. Adplumbatura (*die Loetung*) eſt, qua duae ejusdem vel diverſi generis res per diſſimilem materiam, aut non per ſe invicem, ſed per quoddam interveniens coagmentantur vel conjunguntur: ut ſi vaſi figulino anſa & operculum argenteum item ſi plumbo, clavo, glutine, vel ſimili modo brachium ſtatuae jungatur. Et quidem ſi vel ferruminatione vel adplumbatura res aliena meae jungatur veluti toti integrali, diſtinguendi ſunt duo caſus. Si enim 1) rei principali ita accedat aliquid veluti pars integralis, tunc illa acceſſio cedit principali & pertinet ad modum acquirendi, qui dicitur adjunctio *l.* 27. *pr. et* §. 2. *ff. de A. R. D.* Sin vero 2) neutra res alteri ita accedat, prioris domini res manet, quia ſeparari poteſt *d. l.* 27. *pr. et* §. 2. *l.* 12. §. 1. *eod. l.* 23. §. 5. *l.* 5. §. 1. *ff. de R. V.*

3. *Inaedificatio.*

XLVII. De inaedificatione eſt regula generalis: Omne, quod ſolo inaedificatur, ſolo

L cedit

cedit §. 29. *I. d. R. D. l.* 7. §. 10. *ff. de A. R: D. l.* 39. *pr. ff. de rei vind.*

Unde ex aliena materia in ſuo ſolo aedificans eſt dominus aedificii: Competunt tamen domino materiae actiones. L. 47. ff. t. 3. de tigno juncto.

XLIIX. Cum igitur in ſuo ſolo aliquis ex aliena materia aedificaverit, ipſe intelligitur dominus aedificii: ne aedificia reſcindi neceſſe ſit. Competit autem domino priſtinae materiae, ſi b. f. quis materiam junxerit, extante aedificio de jure civili actio de tigno juncto, ut duplum pretii pro iſta materia praeſtetur *d.* §. 29. *l.* 23. §. 6. *ff. de R. V.* Hodiernis autem moribus ſolum ſimplum reſtituendum venit, niſi ſingulare intereſſe actor probare poſſit. Diruto aedificio materia ad priſtinam cauſam refertur, & poteſt dominus eam vindicare & ad exhibendum agere, etiamſi poſt tempus uſucapionis diſſolutum ſit aedificium *l.* 23. §. *fin. l.* 59. *ff. de R. V.* niſi jam duplum ſ. pretium rei ſit conſecutus. Sin autem m. f. quis junxerit, cohaerente materia datur itidem actio de tigno juncto in duplum, ſ. ad pretium & intereſſe praeſtandum; ac praeterea actio ad exhibendum & rei vindicatio, quia dolo deſiit poſſidere *l.* 1. *pr.* & §. 2. *l.* 2. *ff. de tigno junct. l.* 23. §. 6. *de R. V.* Diruto aedificio adhuc poteſt ipſa res vindicari, licet m. f. poſſeſſor jam ante aeſtimationem & intereſſe reſtituerit *d. l.* 2. *ff. de tign. junct.*

Inaedificatum vero alieno ſolo huic cedit: Competunt tamen itidem alteri actiones.

XLIX. Ex diverſo ſi quis in alieno ſolo ex ſua materia aedificaverit, illius fit aedificium, cujus & ſolum eſt §. 30. *I. d. t. l.* 7. §. 12. *l.* 28. *de A. R. D.* Is vero, qui aedificavit, vel 1) eſt in poſſeſſione aedificii, & ſi dominus ſoli aedificium petat nec ſolvat pretium materiae & mercedes fabrorum, poterit per exceptionem doli mali repelli, ſi neſcivit alienum

eſſe

eſſe ſolum: nam ſcienti poteſt objici culpa, quod temere ibi aedificaverit *d.* §. 30. Ex aequitate tamen & m. f. aedificanti concedendum eſt, ut ſine diſpendio domini areae tollat aedificium, quod poſuit *l.* 37. *ff. de R. V. l.* 5. *C. eod.* add. *l.* 38. *ff. de pet. hered.* Vel 2) non eſt in poſſeſſione, & extante aedificio ne quidem is, qui b. f. aedificavit, jure Rom. actionem habet, qua pretium materiae & impenſas petat *l.* 48. *ff. de R. V. l.* 33. *de condict. indeb.* Moribus vero noſtris & bona & mala fide aedificantem etiam impenſas non modo per exceptionem retinere, ſed & per actionem petere poſſe putat Zypaeus *notit. jur. Belg. tit. de R. V. et A. R. D.* Groeneweg. *d. LL. abrogat. ad d.* §. 30. *I. de R. D.* aliter ſtatuit Carpzov. *P.* 3. *C.* 31. *d.* 10. Diruto forte aedificio ad priſtinum dominum materia redit, & non ſolum is, qui bona fide aedificaverat, materiam vindicare poteſt, ſed & qui malae fidei poſſeſſor fuerat, dum aedificabat *d.* §. 30. *I. d. t.* junct. *l.* 2. *C. de R. V.*

L. De plantatione itidem ſimilis obtinet regula, quod ſcilicet planta ejus ſit, cujus eſt ſolum, in quo poſita, modo cum terra coaluerit & radices egerit: ante enim quam radices egerit, illius permanet, cujus fuerat §. 31. *I. d. t. l.* 7. §. 13. *ff. d. A. R. D.* Hinc ſi vicini arbor ita terram meam preſſerit, ut in meum fundum radices ſolum egerit, mea ſit arbor: & prope confinium poſita ſi etiam in vicinum fundum radices egerit, communis eſt pro regione cujusque praedii *dd. text.* quod tamen moribus vix obſervatur ſeu attenditur. 4. *Plantio.*

5. Satio,

LI. Qua ratione plantae ſolo cedunt,eadem quoque ratione frumenta , quae ſata ſunt in ſolo alieno , iſti cedunt §. 32. *d. t. l. d. R. D. l. 9. pr. ff. de A. R. D.* Competit tamen ei, qui alienum fundum ſua impenſa conſevit vel in eo plantavit, exceptio vel actio, ut dominus, qui fundum iſtum vindicat vel tenet cum fructibus, ratione impenſarum ipſi ſatisfaciat *dd. text. et l.* 23. *et* 4. *ff. de R. V.*

6. Scriptura,

LII. Ratione ſcripturae itidem chartis membranisve cedunt, quae in iis ſcripta §. 33. *I. d. R. D.* add. *l.* 9. §. 1. *ff. de A. R. D.*

7 Pictura.

LIII. In pictura ob ſingulare artificium ſ. artis privilegium ſingulariter obtinet , ut pictura tabulam ad ſe trahat. vid. §. 34. *I. de R. D. l.* 9. §. 2. *ff. d. A. R. D.* Unde ſi pictor poſſideat, datur domino tabulae actio ad petendum pretium tabulae : ſi vero dominus poſſideat, pictor quidem vindicare poteſt picturam ſuam, ſed dominus juſte eam retinet, uſque dum ratione tabulae ipſi ſatisfactum *d. l. text.* add. *l.* 23. §. 3. *et* 4. *ff. d. R. V.* Hoc quod de pictura diximus, etiam moribus noſtris in ſcriptura obtinere volunt, ita ut etiam charta cedat ſcripturae. Grot. *introd. l. 2. c.* 8. Mynſ. *ad l. h.* Schulz. *ad* §. 33. *de R. D.*

Praeterea b. f. fundum alienum colenti cedunt fructus.

LIV. Porro acceſſio quaedam eſt ratione rei alienae, praeprimis naturalis, quandoque induſtrialis, qua nim. b. f. poſſeſſor omnes fructus, quos ex re, non aliter ſciens quam rem eſſe ſuam, percipit, acquirit pro cultura & cura, juſta opinione domini & perinde ut a domino adhibita §. 35. *I. d. R. D. l.* 48. *ff. de A. R. D.* nulla diſtinctione facta,cujus conditionis ſint fructus : quod & uſus probat, teſte Rebuffio *ad Conſtit. Reg. de fruct. ad art.* 1. Joh.

Digitized by Google

1. Joh. a Sande *l.* 5. *dec. Friſ. tit.* 15. *d.* 1. Joh. Schneidew. *ad. d.* §. 35. *num.* 5. Si vero dominus poſtea ſuperveniat & fundum vindicet, extantes una cum fundo repetere poteſt *d.* §. 35. *l.* 22. *C. de R. V.* & ſecundum uſum receptum etiam id, quod ex conſumtis eſt lucratus, ſeu quantum ex iis eſt locupletior factus. Hartm. Piſtor. *l.* 4. *q.* 25. & 26. *n.* 19. Carpz. *p.* 3. *c.* 33. *d.* 28. Caeterum qui alienum fundum ſciens, & ita mala fide poſſedit, non tantum fructus extantes, ſed etiam perceptos, eosque, quos diligens paterſam. percipere potuiſſet, cum ipſa re reſtituere tenetur deductis ſolum impenſis neceſſariis *d.* §. 35. *I. de R. D. l.* 22. *C. de R. V.* §. 2. *I. de off. Jud.*

LV. Praeterea ſciendum, quod uſufructuarius quoque, item colonus ex re aliena fructus percipiant & ſuos faciant, ſed ex voluntate domini §. 36. 37. & 38. *d. t. I. d. R. D.* *Uſufructuarius etiam acquirit fructus.*

LVI. Fortuita acceſſio eſt theſauri in fundo noſtro forte fortuna inventi *l.* 63. §. 1. & 3. *ff. de A. R. D. l. un. C. de theſaur.* Et quidem ſi quis ipſe in proprio loco, data licet opera, abſque tamen magicis artibus invenerit theſaurum, ipſius eſt totus §. 39. *I. de R. D. arg. l.* 63. *pr.* & §. *ſeqq. ff. de A. R. D.* At ſi quis in alieno loco non data opera invenerit, dimidium theſauri inventi domino ſoli, & alterum dimidium inventori cedit. add. *Conſtit. Elect. p.* 2. *C.* 53. *ubi* vid. Carpz. Sin autem alius data opera in alieno fundo theſaurum invenit, totus domini eſt *d. l. un. C. de theſaur.* Eſt autem theſaurus quaedam vetus depoſitio pecuniae, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat *Fortuita acceſſio.*

Digitized by Google

l. 31. §. 1. *ff. de. A R. D.* Quando igitur ſaltem probabiliter conſtat de domino pecuniae, non acquiritur quicquam inventori, ſed tota domino ejusve heredi reſtituenda. Carpzov. *de Conſt.* 53. *d.* 7. *n.* 4. Volunt nonnulli, theſaurum ad fiſcum pertinere. Grot. *de jur. bell. et pac. l.* 2. *c.* 8. *n.* 7. Peregrin. *de jur. fiſc. t.* 4. *c.* 2. verum res judicatae hac de re variant, ut videre eſt apud Chriſtinaeum *vol.* 5. *deciſ.* 16. *et* 17. Gregor. Tholos. *Synt. t.* 3. *c.* 11. *num.* 6. Grot. *introd. l.* 2. *c.* 4. In dubio itaque contra fiſcum reſpondendum, & jus commune Romanum attendendum. Carpzov. *d. t.*

Ex voluntate domini in alium transfertur dominium 1. traditione.

LVII. Ex domini prioris voluntate in alterum transfertur dominium vel ita, ut in perſonam certam voluntas conferatur §. 40. *et ſeqq. I. de rer. diviſ.* vel in perſonam incertam §. 45. (*al. ed.* 46.) *I. d. t.* Prius fit per traditionem, quae eſt actus, quo dominium ab eo, qui habet poteſtatem & animum quid transferendi, in alium accipientem transfertur *d.* §. 40. *I. l.* 9. §. 3. *ff. de A. R. D.*

Hujus requiſita.

LVIII. Requiritur ergo 1.) ut tradens habeat poteſtatem transferendi ſeu alienandi *pr. I. quib. alien. lic. vel non.* 2.) ut habeat animum transferendi, qui exprimitur per titulum ſeu cauſam ad transferendum dominium habilem *d.* §. 40. 3.) ut fiat traditio vacuae poſſeſſionis & alter rem accipiat *l.* 50. *l.* 46. *et* 47. *ff. de R. V. l.* 36. *ff. de A. R. D.* atque iſthaec traditio & apprehenſio ad acquirendam poſſeſſionem ſemper eſt neceſſaria *l.* 23. *pr. ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* licet dominium aliquando ex ſpeciali legis diſpoſitione etiam ſine traditione acquiratur *l.* 80. *ff. de leg.* 2. *l.* 44. §. 1. *ff. d. leg.* 1.

LIX.

Digitized by Google

LIX. In cauſa itaque ſeu titulo conſiſtit promiſſio ſeu obligatio & jus ad rem *l. 3. pr. ff. de O. et A. l. 126. §. 1. ff. de verb. obl.* per traditionem vero ipſum dominium conſtituitur & acquiritur *l. 20. C. de pact.* add. Syntagm. noſtr. Feud. *cap. 7. aph. 2.* Illud quoad traditionem ex cauſſa emtionis ſingulare eſt, quod dominium non tranſeat per ſolam traditionem, niſi quoque pretium rei emtae venditori ſit ſolutum, vel alio modo ei ſatisfactum, vel etiam venditor fidem de pretio expreſſe habuerit §. 41. *I. de R. D. l. 19. ff de contrab. emt. l. 5. §. 18. ff. de tribut. action.* *Diſcernenda eſt promiſſio ab ipſa conſtitutione.*

LX. Eſt vero traditio alia propria, rerum ſcil. corporalium *l. 43. §. 1. ff. de A. R. D.* alia analogica, rerum nim. incorporalium: quae licet per ſe tradi nequeant *l. ult. ff. de ſervit.* cum rebus tamen, quibus inhaerent, traditis, vel patientia domini alium re ſua uti patientis, & ipſae ut qs. poſſeſſae, ſic etiam qs. traditae cenſentur *d. l. ult. it. l. 11. §. 1. ff. de publ. in rem act. l. 3. pr. ff. de uſufr. l. 1. §. ult. de ſervit. ruſt. praed. l. 6. §. 1. ff. ſi ſervit. vind. l. 3. §. 2. ff. de action. emt.* *Traditio alia eſt propria, alia analogica.*

LXI. Propriae traditionis modi, per quos acquiritur, ſunt vel veri, nim. cum res de manu in manum nobis traditur, qui modus maxime proprius mobilibus rebus competit *l. 3. §. 3. in fin. ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* vel ficti, ſcil. 1.) cum res brevi manu traditur *l. 48. §. 1. ff. de jur. dot.* ut ſi quis rem ſuam, alteri locatam, commodatam, depoſitam, &c. poſtea permittat ex cauſa venditionis vel donationis apud ipſum permanere: tunc enim fingitur ac perinde eſt, ac ſi res mea v. g. depoſita, mihi reddita, & a me illi vi- *Modi tradendi vel veri, vel ficti.*

viciſſim ex emtionis ſimilive titulo tradita ſit. vid. *l.* 9. §. 5. *ff. de A. R. D. l.* 21. *pr. ff. de acquir. vel amitt. poſſ. l.* 18. *ff. de praecar. l.* 6. *ff. de donat. l.* 62. *pr. ff. de evict. l.* 15. *ff. de reb. cred. l.* 9. §. 5. *ff. de A. R. D.* Huc etiam pertinet, cum quis conſtituit ſe rem, ante ſuam, nunc alieno nomine poſſidere. vid. *l.* 18. *pr. l.* 21. *pr. et* §. 3. *ff. de acquir. vel amitt. poſſ. l.* 77. *ff. de R. V. l.* 28. *C. de don.* §. 42. *I. d. R. D.* Tiraq. *tract. de conſt. poſſeſſ.* 2.) cum longa manu res traditur vel propius demonſtrata, vid. *l.* 79. *ff. de ſolut. l.* 1. §. 21. *l.* 51. *l.* 18. §. 2. *ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* vel e longinquo *d. l.* 18. §. 2. *verb. in mea turre.* Aliquando ſymbola quaedam adhibentur rem repraeſentantia: veluti ſi quis traditione clavium res incluſas §. 44. (*al. edit.* 45.) *I. de R. D. l.* 9. §. 6. *ff. de A. R. D. l.* 74. *ff. de contrah. emt. l.* 1. §. 21. *in fin. de acquir. vel amitt. poſſ.* traditione inſtrumenti, h. e. documenti literarii res iſthoc inſtrumento deſcriptas cuidam tradidiſſe ſubintelligitur *l.* 1. *C. de donat. l.* 77. *ff. de R. V.* Sic etiam conſignatione rei emtae qs. traditio fieri ſolet, quando nimirum per eandem venditore jubente emtor merces ſuas emtas, tanquam ſibi traditas ab aliarum mercium numero ſegregat *l.* 14. §. 1. *ff. de peric. et commod. rei vend.*

2. *jactu miſſilium,* (*vid.* §. 58. *ſupra*)

LXII. In perſonam incertam collata voluntas domini transfert rei proprietatem, quando quis miſſilia jactat in vulgus: ignorat enim, quid quisque excepturus ſit, & tamen, quia vult, quod quisque acceperit, id ejus eſſe, ſtatim eum dominum efficit §. 45. (*al.* 46.) *I. de R. D. l.* 9. §. 7. *ff. de A. R. D.* Si-

ne ſi rem pro derelicto habitam, h. e. eo animo abjectam, ut dominus in numero rerum ſuarum eam eſſe nolit, quisquis occupaverit, dominus fit §. 46. *(al. 47.) l. d. t. tot. tit. ff. pro derel.*

Alia eſt ratio jactus ex navi facti.

LXIII. Alia eſt cauſſa earum rerum, quae navis levandae cauſſa tempore naufragii ejiciuntur, quae prioris domini manent, quia palam eſt, non eo animo illas ejici, quod quis eas habere non velit, ſed quo majus cum ipſa navi periculum maris effugiat: qua de cauſſa ſi quis eas fluctibus expulſas vel etiam in ipſo mari nactus, lucrandi animo abſtulerit, furtum committit §. *ult. I. de R.D. l.* 43. §. 11. *ff. de furt. l.* 8. *ff. ad L. Rhod. de jact. l.* 21. §. 1. & 2. *ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* Unde etiam naufragorum bona dominis eſſe relinquenda, & fiſco non deferenda conſtitutum eſt in *l. C. de naufr. auth. navigia C. de furt. P. II. O. art.* 218. add. Stypmann. *de jur. marit. p.* 5. *c.* 1.

Ut & rei caſu amiſſae.

LXIV. Multo magis res caſu amiſſae, v. c. quae de rheda currente cadunt, dominorum permanent, nec ad inventores pertinent *d.* §. *ult. in f. I. de R. D.* Si tamen quis tulit redditurus ei, qui deſideraſſet, furti non obligatur: & ſolent plerique libellum proponere ſeu per proclamationem publicam ſignificare, ſe rem aliquam inveniſſe, & reddituros ei, qui deſideraverit & dominium probaverit *l.* 43. §. 8. *ff. de furt.* & tunc inventionis praemia non quidem peti, ſed ſponte oblata aut promiſſa accipi poſſunt *d. l.* 43. §. 9. *de furt.* conf. *l.* 15. *ff. de P. V.* Quodſi vero poſt libellum propoſitum vel publicam proclamationem nemo appareat, qui rem inven-

ventam repetat, communiter inventori elapſo tempore, quod praefigi domino ſolet, addicunt, monentes, divitem pie facturum eſſe, ſi in uſus & alimoniam pauperum converterit *arg. auth. omnes peregrini C. commun. de ſucceſſ.* Carpzov. *p.* 3. *C.* 31. *d.* 18. *num.* 7. Jure Saxon. duae partes fiſco, tertia inventori cedit. Carpzov. *d. l. n. ult.* add. *Land-R. art.* 29. & 37. Sin proclamatione hac neglecta, lucri ſui cauſa rem inventam occultet clanculum, vel a ſe repertam domino privatim publiceque inquirente inficias eat inventor, furti ſe obſtringit, & pro ratione circumſtantiarum, ſi poſtea patefacta fuerit inventio, punitur. *Land-R. d. art.* 37. add. 43. §. 8. *ff. de furt. c.* 6. *it. c.* 8. *c.* 14. *q.* 5.

Add. *Lib.* 2. *Tit.* 1. *I. de rer. diviſ. & acq. ipſar. domin.*

TIT. II.
DE REBUS CORPORALIBUS ET INCORPORAL. ITEM MOBILIBUS ET IMMOBILIBUS.

L. 1. ff. t. 8. de diviſ. rer. & qual.

Res corporales.

I. Antequam reliquos modos acquirendi dominium exponamus, ſciendum eſt, quod res, quae in patrimonio noſtro ſunt, ſint vel corporales vel incorporales. Res corporales dicuntur ipſa corpora naturalia atque ex his efformata artificialia, quae ab aliquo externo, quo percipi poſſunt, ſenſu deſcribuntur, quod tangi poſſint §. *un. I. de reb. corp. & incorp. l.* 1. §. *ff. de diviſ. rer. et qual.* Incorporales ſunt relationes ſeu qualitates quaedam mo-

incorporales.

morales, quas jus circa perſonas & res corporales produxit, unde *dd. text.* dicuntur *in jure conſiſtere*, & e contrario deſcribuntur, quod tangi non poſſint, ut ſervitutes, obligationes &c. *dd. text.*

II. Porro res diſtinguuntur in mobiles & immobiles *l.* 15. §. 2. *ff. de re jud.* quae diſtinctio licet proprie ſpectet ad res corporales, per analogiam tamen aliquando etiam ad jura ſeu res incorporales accommodatur. Res mobiles ſunt, quae manentes integrae vel ſalvae de loco ſuo moveri ac in alium transferri commode poſſunt: ſive principium motus in ipſis natura ſit, ut ſunt equi, boves, oves; ſive ab alio moveantur *l.* 93. *ff. de V. S.* Non autem ſatis conſtat inter Interpp., quid dicendum ſit de mercibus in tabernis, nec non lectis in diverſoriis: qua de re conſulas Menoch. *lib.* 4. *praeſumt. c.* 137. *n.* 4. Coler. *dec.* 286. *n.* 164. Berlich. *p.* 3. *concl.* 30. *n.* 22. & *p.* 2. *concl.* 29. *num.* 39. Carpz. *p.* 3. *C.* 24. *d.* 9. & 10. Richter. *de ſucceſſ. ſect.* 4. *membr.* 2. *num.* 13. addi etiam poteſt reſcript. Elect. Sax. quod citat Berlich. *d. concluſ.* 29. *n.* 8. item de molendinis navalibus vid. Syntagm. noſtr. Feud. *cap.* 6. *aph.* 11. nec non de alveis apum Cueva *deciſ.* 26. *n.* 34. *Res mobiles.*

III. Res vero immobiles ſunt vel naturaliter vel civiliter tales. Naturaliter immobilis eſt res corporalis, quae natura ſua moveri nequit; ipſum nim. ſolum, fundus, ager, aut ſolo natura arteve firmiter cohaerens. Civiliter pro re immobili habetur aliquando certis in materiis res corporalis natura mobilis, quae ad rem quandam immobilem pertinet ita, ut ab iſta civiliter ſeparari nequeat. *Immobiles naturaliter. Civiliter.*

Exempla legas apud Carpz. *p.* 1. *C.* 5. *d.* 19. Mev. *ad jus Lubec. l.* 3. *tit.* 5. *art.* 5. *n.* 8.

Analogicae. IV. Porro per analogiam ex rebus incorporalibus, quae ſua natura neque mobiles neque immobiles ſunt, rebus mobilibus accenſetur iſta, quae rei mobili inhaeret, & ratione rei mobilis competit, vel ad petendam rem mobilem deſtinata: ut nomina perſonalia, & actio v. g. ex mutuo. Rebus autem immobilibus aequiparantur res incorporales, quae rebus immobilibus inhaerent, ac ratione earundem competunt; ut & actiones, quibus res immobiles perſequimur, ut quae alias ob perpetuum uſum immobilibus accedunt: ut jurisdictio, ſervitutes, redditus annui, pecunia ex rebus hereditariis immobilibus diſtinctis terminis debita, (*Erbgeld*, *ſo unbetagt iſt*) vid. Gail. *l.* 2. *O.* 10. Coler. *deciſ.* 69. *n.* 9. & *de proceſs. exec.* P. 1. *c.* 3. *n.* 244 *Nov.* Elect. Aug. *p.* 3. *C.* 31. ibique Carpz. Berlich. *p.* 3. *concl.* 31.

Add. *L.* 2. *T.* 2. *I. de reb. corpor. et incorp.*

TIT. III. DE SERVITUTIBUS.

Servitutis deſcriptio. L. 8. ff. t. 1. de ſervitut. I. Servitus in genere eſt jus aliena in re conſtitutum, quo libertas domino alias in re competens adimitur ita, ut ad alterius utilitatem aliquid in ſuo pati teneatur, vel non facere *l.* 15. §. 1. *ff. de ſervit.* §. 4. *I. de ſervit.*

Diviſio in reales & perſonales. II. Iſta utilitas alteri ex re aliena obvenit vel mediate vel immediate: hinc aliae ſervitutes perſonales, ubi utilitas ex re aliena immediate ipſi perſonae obvenit: ut ſunt uſusfructus, operae ſervorum, uſus, habitatio; aliae

rea-

reales ſeu praediales, ubi ex re aliena per rem noſtram, utilitatem capimus, & ita proxime res iſta ſ. praedium alienum praedio noſtro ſervit *l. 1. ff. de ſervit.*

III. Servitutes praediorum aliae ſunt praediorum ruſticorum, aliae urbanorum. Illae dicuntur, quando praedium ruſticum alienum vicini praedio ruſtico utilitatem praebet: hae dicuntur, quando praedium urbanum vicino praedio urbano utilitatem praebet. Dicuntur vero praedia ruſtica, quae uſum ruſticum habent: ut ipſi agri, aedificia ad agros colendos, fructus colligendos, & pecora habenda, ſpectantia *l. 211. l. 180. pr. ff. de V. S.* Urbana, quorum uſus eſt urbanus, & aedificia omnia ad inhabitandum, commercia exercenda, extructa *§. 1. I. de ſervit. l. 1. comm. praed.* junct. *l. 198. ff. d. V. S. l. 16. C. de praed. & al. reb. min.*

Servitutes real. ſ. praediorum, & quidem ruſticorum vel urbanorum.

IV. Potiora & frequentiora ruſticorum praediorum jura ſunt haec 1) iter, quod eſt jus eundi, ambulandi, hominis per vicinum praedium ad noſtrum, ipſius praedii cauſſa *pr. I. de ſerv. l. 1. ff. de ſerv. praed. ruſt.*

Potiora jura praediorum ruſticorum ſunt 1. iter, L. 8. ff. t. 3. de ſerv. praed. ruſt.

V. 2) Actus, (*Viehtrifft*) qui eſt jus agendi jumentum vel vehiculum per praedium alienum ad noſtrum *d. l. 1. ff. de ſerv. praed. ruſt. et d. §. 1. I. eod.*

2. actus.

VI. 3) Via, quae eſt jus eundi, ambulandi, agendi, & omnia, quae ad noſtri praedii utilitatem ſpectant, vehendi, ducendi, ferendi, atque trahendi per praedium alienum, certam a lege determinatam habens latitudinem *l. 7. ff. l. 13. §. 2. ff. de ſervit. praed. ruſt.*

3. *via.*

VII. Diſtinguitur autem via in privatam & publicam; de privata hic agitur, per agros nim. privatorum conceſſa, qua vicinis propter

quae vel eſt privata,

praedia ſua uti licet: hujus latitudo in porrectum octo, in anfractum 16. pedes continere debet *d. l. 8. ff. de ſerv. praed. ruſt.* Similiter & moribus obtinere tradunt, quod itineris ſervitus, cujus latitudo jure definita non eſt, ut plurimum trium aut quatuor ſit pedum: viae autem latitudo ad minimum octo; aut ſi illa plurium communis futura ſit, 12. pedum, ut currus ſibi invicem cedere poſſint. *Land-R. lib. 2. art. 59.*

vel publica. Quid obtineat, curribus in via arcta ſibi occurrentibus.

VIII. Via publica huc non pertinet; hujus ſolum eſt publicum,& omnibus patet,& hodie ad Regalia pertinet. Cum vero plurimis in locis etiam viae publicae adeo arctae ſint, ut currus directe ſibi occurrentes non poſſint pertranſire, niſi alteruter aut retrocedat aut extra viam deflectat: ideo hic obiter monebimus, quid tunc obtineat. Iure nim. Saxon., quod & moribus aliis convenit, minores currus majoribus, pedites equitantibus, equitantes currum agentibus, & inter currus vacui oneratis cedere debent; per pontem tranſiturus qui prior cum clamore vel ſigno dato aſcendit, ab altero expectari debet; aut ſi viae receptaculum adeo anguſtum ſit, ut alter obviantium currum ſuum retro ducere teneatur, ejus conditio potior ſit, qui prior viam ingreſſus eſt: quibus adde, quod caeteris paribus hi, qui proximiores ſunt, unde exierunt, his, qui remotiores, cedere debeant; quae communiter ita ab aurigis obſervantur, ut, qui extra eum modum & communem uſum damnum aliquod intulerit, ad damnum & intereſſe reſarciendum teneatur. add. *Land-R. l. 2. art. 59.* Nicol. van der Hoogh *ſingul. jur. 21.* Ordinat. Noriberg. qua cautum, ut cur-

currui onuſto in via regia cedat vacuus vel levius oneratus ; carrus cedat currui ; vehiculum meritorium , qua perſonae ſolum vehuntur, currui vel vehiculo onuſto; & denique qui ex urbe vehit currus, cedat urbem ingreſſuro.

IX. 4) Aquae ductus , qui eſt jus aquae ducendae per fundum alienum ad utilitatem ſui fundi *l.* 1. *pr. ff. de ſerv. praed. ruſt.* qui fieri ſolet vel canalibus vel foſſa ducta ex aqua publica vel privata. Ex aqua publica quidem cuivis aquam ducere licet, niſi quatenus lege aut ſtatuto eſt prohibitum, aut aqua in publico navigabilis eſt *l.* 2. *ff. de flum. l.* 17. *de ſervit. ruſt. praed. l.* 10. §. *fin. ff. de aqua & aquae pluv. arc.* add. Manz. *tr. d. ſervit. real.* Grot. *introd. in jus Belg. l.* 2. *c.* 2. *n.* 12. Similis eſt ſervitus aquae educendae, quando nimirum per alienum fundum ſuperflua vel inutilis aqua ex fundo noſtro exoneratur, & per ſulcos & canales educitur *l.* 29. *ff. de ſerv. praed. ruſt.* — *4. aquae ductus.*

X. 5) Aquae hauſtus, qui eſt jus aquam ex privato vicini flumine, fonte, vel puteo ad vicini praedii vel illorum, qui in illo verſantur, uſum hauriendi *l.* 5. §. 1. *l.* 9. *ff. d. t.* — *5. aquae hauſtus,*

XI. 6) Pecoris ad aquam appulſus, qui eſt jus pecora praedii mei ad vicini fundi fontem aquasve aquandi cauſa abigendi *l.* 4. *l.* 5. *ff. eod.* — *6. pecoris ad aquam appulſus,*

XII. 7) Jus paſcendi, quod eſt jus in alieno fundo paſcendi pecora noſtri praedii §. 2. *I. de ſervit. l.* 1. §. 1. *ff. de ſervit. praed. ruſt.* Tempus vero & modus hujus ſervitutis variat ſecundum diverſas tum conventiones tum locorum conſuetudines, add. Berlich. *p.* 2. *concl.* — *7. jus paſcendi.*

Digitized by Google

cl. 47. Carpzov. *p.* 2. *C.*41. *d.* 2. & 4. Quodſi vero hoc jus paſcendi ita conſtitutum, habeat vicinus dominans in vicini ſervientis praedio, ut ille hunc a paſtu pro ſuo pecore non excludat, ſed vicinus ſerviens vicini dominantis pecus in ſuo ſimul admittat: illud aequo jure admittere cogitur, idque jus compaſcui *(die Koppelweyde)* vocatur; a qua tamen communione recedere ſerviens poteſt, ſi vitandae contentionis gratia vicino dominanti partem paſcuorum ſervientium dimidiam cedere, & altera pro ſuo pecore contentus eſſe velit. Carpzov. *d. p.* 2. *Conſt* 41. *def.* 9.

Aliae ſervitutes ruſticae. XIII. Porro huc etiam referunt jus calcis coquendae, jus arenae fodiendae, pedamenta ſumendi, lapides eximendi, lignandi &c. ſcil. in alieno fundo ad commodum noſtri praedii *l.* 5. *l.* 6. *ff. de ſervit. praed. ruſt.*
Add. 11. *tit. III. pr.* & §. 2. *I. de ſerv. praedior.*

TIT. IV.
DE SERVITUTIBUS URBANORUM PRAEDIORUM.

Servitutum urbanorum praediorum deſcriptio; cujusmodi ſunt 1. *ſervitus oneris ferendi*, L. 8. ff. t. 2. de ſerv. praed. urb.

I. Praediorum urbanorum ſervitutes ſunt hae, quae aedificiis ſ. praediis uſum urbanum habentibus inhaerent, & a praedio vicino alieno debentur §. 1. *I. de ſerv. praed.* &c. Cujusmodi ſervitus eſt 1) oneris ferendi, qua nim. paries vel columna onus noſtrarum aedium ſuſtinere debet *l.* 33. *ff. de ſervit. urban. praed. l.* 1. §. *fin. eod.* Ut igitur onus hoc ſuſtineri poſſit, debens hanc ſervitutem ad reficiendum parietem vel columnam tenetur

netur *d. l.* 33. & *l.* 6. §. 2. *ff. ſi ſerv. vind.* Abſque hac ſervitute conſtituta nemo alterius parieti, imo nec communi parieti niſi pro parte dimidia inaedificare poteſt. vid. Menoch. *de praeſ. l.* 6. *praeſ.* 73. *n.* 23. Chriſtin. *ad LL. Mechlin. tit.* 14. *art.* 12. Caepoll. *de ſervit. urban. praed. c.* 36. *n.* 10. Caeterum parietes ipſis vicinorum conterminis ſeu limitibus dimidiatim impoſiti, communes fiunt *arg.* §. 31. *in fin. I. de R. D.* proque iis praeſumitur, niſi proprietas probetur. Et hoc jure utimur in communi dividundo judicio, ut omnium ſeparationum intermedia ſint communia, niſi propria alicujus probentur. confer. *l.* 9. *C. de aedif. priv.* ibique Groenew. & *l. ult. C. fin. reg.* ibique Buſius. add. Caſpar Manzius. *tr. de muro commun.*

II. 2) Servitus tigni immittendi, qua trabem vel quid aliud quo aedes contignantur, in parietem vicini licet immittere, ut in eo requieſcat *l.* 2. *l.* 20. *pr. l.* 25. *ff. de ſerv. urb. praed. l.* 242. §. 1. *ff. d. V. S.* *2. tigni immittendi.*

III. 3) Servitus projiciendi protegendive, qua tignum vel aedificatum quid in aedibus noſtris quieſcit, ſupra alienas vero aedes vel areas protenditur *d. l.* 242. §. 1. *ff. de V. S. l.* 20. *pr. ff. de ſerv. urban. pr.* Huc etiam ſpectant ſuggrundia, h. e. partes tecti porrectiores adverſus imbrem. *3. projiciendi.*

IV. 4) Servitus altius tollendi, & 5) Servitus altius non tollendi: quas ſervitutes ita diſcernimus, ut illam dicamus, qua quis etiam cum damno ſuo tenetur pati, alterum ad utilitatem ſuam aedes altius tollere; hanc vero, qua quis in vicinarum aedium utilitatem cogitur aedes ſuas habere depreſſas *l.* 11. & 12. *ff. de ſerv. urban. praed.* §. 2. *I. de action.* *4. altius tollendi, & 5. altius non tollendi.*

N V.

6. luminum, & 7. ne luminibus officiatur, V. 6) Servitus luminum, & 7) ne luminibus officiatur; quas ſimili ratione diſtinguimus: illam dicentes, qua vicinus noſtra lumina ſeu noſtras feneſtras, quibus lumen haurimus coelumque intuemur, excipere cogitur *l.* 4. junct. *l.* 16. *ff. de ſervit. urb. praed.* hanc vero nominantes, qua non poteſt facere quicquam vicinus, quo quaevis aedium noſtrarum lumina obſcurentur *d. l.* 4. *l.* 15. *l.* 17. *pr.* §. 1. & 2. *l.* 22. *pr. ff. de ſerv. urban. praed.* vid. pluribus haec exponentem Caepollam *de ſerv. urb. praed. c.* 36.

8. proſpectus, & 9. ne proſpectui officiatur, VI. 8) Servitus proſpiciendi ſ. proſpectus, & 9) ne proſpectui officiatur. Illam appellamus, qua vicinus pati tenetur & impedire nequit, nos proſpicere ex noſtris aedibus in ejus praedium vel hortum §. 2. *I. de action. l.* 12. *l.* 16. *ff. de ſervit. urban. praed.* hanc vocamus, qua quis in praedio ſuo non poteſt quicquam facere, quod libero quaquaverſum proſpectui in quaevis loca nobis grata & amoena obſtet *l.* 15. *ff. eod.* conſ. *l.* 12. §. 3. *C. de aedif. priv.*

10. ſtillicidii avertendi, & 11. non avertendi, VII. 10) Servitus ſtillicidii avertendi ſ. recipiendi, & 11) ſtillicidii non avertendi ſ. non recipiendi. Illa eſt, qua in aedes vel aream vicini aquam ex noſtris tectis cadentem vicinus non avertere, ſed in ſuum tectum vel aream eam decidere, pati debet *l.* 2. *l.* 20. §. 2. & *ſeqq. ff. de ſervit. urb. praed.* add. *Land-R. l.* 2. *art.* 49. *pr.* Weichbild. *art.* 124. Haec eſt, qua vicinus ſtillicidium ſuum ex tecto ſuo defluens in ſuam aream vel ciſternam derivare prohibetur, ſed ut in aream vel ciſternam vicini defluat, pati cogitur *d. l.* 2.

12. fluminis recipi- VIII. Eadem eſt ratio 12) fluminis avertendi

tendi ſeu recipiendi, & 13) fluminis non avertendi ſeu non recipiendi *l. 1. ff. de ſerv. praed. urb.* §. 1. *I. de ſerv.* Ita ut illa ſit, qua flumen, h. e. aquam collectam ex pluvia & per canales, tubos, inſtar fluminis profluentem, ex noſtris aedibus tenetur vicinus ſuſcipere: haec vero ſit, qua vicino non licet flumen ex ſuis aedificiis veniens a noſtro avertere praedio, ob commodum, quod hoc inde habet *arg. dd. text.* *endi, & 13. non recipiendi,*

IX. 14) Denique eſt ſervitus cloacae, quae eſt jus, quo vicinus colluviem ſordidam in ſua area collectam in vicini aream immittit *l. 7. ff. de ſervit.* junct. *l. 1. ff. de cloac.* Add. *Lib. 2. tit. 3. §. 1. I. de ſervit. praedior.* *14. cloacae.*

TIT. V.
COMMUNIA PRAEDIORUM TAM URBANORUM QUAM RUSTICORUM.

I. Communia praediorum ſunt ea, quae ſpectant ad ſervitutum conſtitutionem. Conſtituitur ſervitus vel officio judicis aliquando in judiciis diviſoriis, vid. *l. 22. §. 3. ff. fam. herc.* praeterea, ſi quis fundum confinibus undique praediis non ſervientibus circumdatum habeat, eumque nequeat adire, tunc compellet judex proximum vicinum, ut aditum concedat *arg l. fin. ff. de ſervit. praed. urban. l. 20. pr. ff. ſi ſervit. vind. l. 44. §. fin. ff. de leg. 1. l. 15. §. 1. ff. de uſu & uſufr. leg.* *Conſtituitur ſervitus vel officio judicis,* L. 8. ff. t. 4. comm. praed. tam. ruſt. quam urb.

II. Vel conceditur voluntate domini; in qua conceſſione conſideranda 1) perſonae, 2) praedia, 3) modus. Perſona concedens eſt dominus praedii ſervientis *l. 1. §. 1. l. 6. L. 8. ff.* *vel voluntate domini, ubi conſideranda 1. perſona*

concedens *ff. comm. praed.* Qui utile ſolum dominium vel etiam revocabile habent, poſſunt etiam ſervitutes concedere, ſed non diutius duraturas quam ipſorum dominium ſubſiſtit. add. *text. 2. feud. 8. l. ult. C. de reb. alien. non alien.*

& acquirens, Acquirit ſervitutem praedio itidem hujus praedii dominantis dominus *l. 5. ff. comm. praed.* Poteſt quoque utilis dominus ſervitutem acquirere fundo *l. 1. §. ult. ff. de ſuperf. 2. feud. 8. §. 1. & 2. feud. 28. §. ſi vaſallus.* Non vero uſufructuarius *l. 15. §. 7. ff. de uſufr.*

2. praedia, III. Praedia ad ſervitutem conſtituendam neceſſaria ſunt duo §. 3. *I. de ſerv. l. 1. §. 1. ff. commun. praed.* in quibus requiritur *1)* ut ſint vicina *l. 5. de ſervit. ruſt. praed.* vicinitas autem non tam ex praediorum contiguitate, quam ex uſu ſeu commoditate utendi aeſtimanda eſt. *vid. l. 7. §. ult. l. ult. ff. de ſervit. praed. ruſt. l. 1. pr. l. 17. de ſervit. praed. urb. 2)* ut ita comparata ſint, ut dominans utilitatem capiat ex praedio ſerviente *l. 15. ff. de ſerv. l. 16. ff. comm. praed.* 3) ut in his praediis cauſſa ſervitutis ſit continua & perpetua, atque inde facultas utendi ſemper adſit *l. 28. ff. de ſervit. praed. urb.* licet non ſemper exerceatur, vel quia ſic conventum, vel quia non eſt opus.

3. modus concedendi: ubi diſcernenda promiſſio IV. In modo concedendi diſtinguenda eſt promiſſio ſervitutis realis ab ipſa conſtitutione & acquiſitione *l. 136. §. 1. ff. de V. O.* Promiſſio fit vel per conventionem inter vivos vel ultima voluntate: utraque vel pure vel ſub conditione, vel ex die vel in diem *l. 4. pr. ff. de ſervit.* Promiſſio conventione pure facta coincidit quidem aliquando tempore

Digitized by Google

re cum conſtitutione, in negativis ſcil. ſervitutibus ſeu quibus quis aliquid non facere tenetur: natura tamen & re ipſa differt; quod multo magis obtinet in promiſſione ſub conditione vel in diem facta, ubi obligatio ſtatim oritur; ſed conſtituitur demum patientia, poſteaquam conditio extitit vel dies venit *l.* 23. §. *ult. ff. de ſerv. urban. praed. l.* 10. *de ſerv. ruſt. praed.* Operatur haec promiſſio ſolum jus ad rem & actionem perſonalem *l.* 4. *pr. ff. de ſervitut.*

ab ipſa conſtitutione ſtricte ita dicta.

V. Conſtituitur promiſſa ſervitus patientia in affirmativis, h. e. quibus quis aliquid pati cogitur, vel intermiſſione ejus, quod alias facere poſſumus, in negativis: ita enim qs. tradita cenſetur ſervitus *l. ult. de ſervit. l.* 11. §. 1. *de Publ. in rem act. l.* 3. §. 2. *ff. de action. emt.*

Aliquando acquiritur praeſcriptione.

VI. Atque ita conſtituitur a domino, & conſequenter acquiritur ſervitus expreſſa veri domini conceſſione. Quodſi vero vel non dominus, ut b. f. poſſeſſor, ita conſtituerit ſervitutem, vel ipſe verus dominus (aut b. f. poſſeſſor) non conſtituerit, ſed tamen alter non vi nec clam nec precario ſervitute utatur domino poſſeſſoreve patiente, vel prohibitioni, qua vicinus in commodum ſui praedii interdicit ei, ne faciat aliquid in re propria, acquieſcat: tunc utroque caſu, continuato illo uſu & in hoc conſiſtente qs. poſſeſſione per longum tempus praeſcriptione acquiritur ſervitus *l. ult. in fin. C. de praeſcript. long. temp.* nec requiritur praecedens titulus, ſed ipſa patientia eſt vice tituli, & includit praeſumtam certe quidem ſcientiam *l.* 10. *ff. ſi ſerv. vind.* vid. Carpz. *Lib.* 1. *Reſp.* 36.

aliquando autem longiſſimi temporis praeſcriptione eſt opus, ſi ſolus error cauſſam iſtius modi qs. poſſeſſione ſervitutis dederit *l.* 5. C. *de praeſcript. long. temp.* junct. *l.* 8. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* aut ſi mala fide quis ſervitutem ſibi ſumſerit *l.* 3. *l.* 8. *C. de praeſcr.* 30. *vel* 40. *ann.* Caeterum jur. Saxon. etiam prioribus illis caſibus 30. anni, unus annus, 6. ſeptimanae, & tres dies requiruntur.

Add. *L.* 2. *tit.* 3. §. 3. *& ult. l. de ſervit. praedior.*

TIT. VI.

DE IPSA SERVITUTE CONSTITUTA ET INDE ORIENTE ACTIONE.

Jus ipſum conſtitutum; I. Conſtituta ita ſervitute praedio illa ſemper inhaeret, & illo ad alium translato & ipſa transfertur *l.* 23. §. 2. *ff. de ſervitut. ruſt. praed.* Et qui habet ſuo praedio conſtitutam ſervitutem, perpetuo uti illa poteſt, quantum tamen ſuo praedio utile eſt *l.* 5. *l.* 24. *l.* 29. *ff. de ſervit. ruſticor. praed.* Servitutem autem ſervitutis conſtituere non poteſt *l.* 1. *ff. de uſu & uſufr. leg.* nec alterius praedio commoditatem concedere, niſi hoc ipſi ſingulari conventione permiſſum *l.* 33. §. 1. *ff. de ſervit. praed. ruſt.*

Unde oritur actio confeſſoria. L. 8. ff. t. 5. ſi ſerv. vind. vel II. Ex ſervitute conſtituta datur actio confeſſoria, quae eſt actio in rem, qua is, cui ſervitus conſtituta, contra quemvis ipſum impedientem vel iſtam detinentem intendit, ut declaretur ſervitutem ad ſe pertinere, ac proinde liberum illius uſum ipſi permittendum

dum *tot. tit. ſi ſerv. vind.* §. 2. *I. de action.* add. Carpz. *Lib.* 1. *Reſp.* 69. & 70. — *ad al. pert. neg.*

III. Incumbit igitur actori probatio, ſive ſit in qs. poſſeſſione ſervitutis conſtitutus ſive non, ſervitutem ſibi conſtitutam eſſe; quia quaelibet res praeſumitur libera *arg l.* 9. *C. de ſerv. et aqua.* — *Incumbit igitur aſſerenti ſervitutem probatio.*

IV. E contrario competit etiam actio negatoria, qua dominus adverſus eum, qui ſervitutem in ipſius re praetendit, rem liberam declarari intendit *l.* 2. *pr. l.* 4. §. 2. *l.* 7. *l.* 14. *ff. ſi ſervit. vind. vel ad al. pertin. neg.* — *E contrario datur pro libertate actio negatoria.*

V. Fundamentum itaque hujus actionis eſt libertas naturalis, qua dominus in re ſua non tenetur aliquid pati aut non facere *dd. text.* Et cum haec libertas praeſumatur, iſtam haut probare tenetur actor in hac actione, ſed reus excipiendo affirmans, ſibi ſervitutem deberi, eam probare debet; niſi actor in libello aſſerat, reum ſervitute in ipſius praedio vi aut clam uti, quae violentia & clandeſtinitas tunc probanda erit ab actore. vid. Carpz. *d. lib.* 1. *R.* 61. *et* 68. — *Cujus fundamentum eſt libertas naturalis.*

VI. Caeterum accommodatur hodie actio confeſſoria utilis ad aſſerenda & vindicanda alia jura incorporalia; nec non negatoria utilis ad ea neganda. — *Accommodatur utraque actio hodie ad alia jura.*

TIT. VII.

QUEMADMODUM SERVITUTES AMITTANTUR.

I. Amittuntur ſervitutes primo accidente aliquo in praedio: nim. 1. per confuſionem, — *Amittitur ſervitus*

ſi

accidente in praedio *1. confuſione*, L. 8. ff. 1. 6. quemadm. ſerv. amitt.

ſi fiam dominus praedii ſervitutem praedio meo debentis, aut cum praedium meum ſerviret alii, dominus fiam praedii dominantis *l. 1. ff. quemadm. ſerv. amitt.* res enim propria ſuo domino ſervitutem nullam debere poteſt, ſed dominus jure dominii re ſua utitur *l. 26. ff. de ſervit. praed. urb. l. 10. ff. comm. praed.* Si autem res iſta rurſus alienetur, reviviſcit ſervitus *arg. l. 18. ff. de ſervit.*

2. interitu.

II. Per interitum praedii vel dominantis vel ſervientis *l. 14. ff. quemadm. ſerv. amitt.* quod tamen reſtringendum eſt ad eum caſum, quo totus ſeruitutis locus interit & mutatur, ut reſtitui amplius non poſſit: reſtituta enim re ipſa ſervitus qs. reviviſcit, modo non tantum tempus intercedat, quo ipſa ſervitus non utendo amittitur. Sic ſublato aedificio, cui ſtillicidii immittendi ſervitus debetur, & poſtea reaedificato & reſtituto priſtina ſervitus redit, quoniam res eadem eſt propter aream, quae remanſit, etſi forma aedificii mutata fuerit *l. 20. §. 2. ff. de ſervit. urb. praed.* exemplum quoque occurrit in *l. 15. ff. quemadm. ſerv. amitt.* junct. *l. 35. ff. de ſerv. ruſt. praed.* conf. *etiam l. 23. et 24. ff. quib. mod. uſusfr. amitt.*

Amittitur porro ſervitus facto domini remittentis &

III. Deinde amittuntur facto domini, ſcil. 1. ſervitutem remittentis, ſive apertis verbis v. g. renunciatione *l. 14. §. 1. ff. de ſervit. l. 6. §. 1. ff. quemadm. ſerv. amitt.* ſive tacite, permittendo in loco ſerviente id facere, quo ſervitus neceſſario impediatur *l. 8. ff. quemadm. ſerv. amitt.*

negligentis.

IV. 2. Per negligentiam, cum dominus praedii dominantis vel poſſeſſor illius jure ſervitutis ſibi conſtitutae per integrum inter prae-

praeſentes decennium & inter abſentes vicennium uſus non fuit *l.* 13. *& ſeq. C. de ſervit. & aqua. arg. l.* 6. *ff.* §. 1. *quemadm. ſerv. amitt.* ita tamen ut, ſi ſervitus ſit conſtituta, qua non niſi alternis, ternis aut quaternis vicibus uti licuit, tempus decennii dupletur *l.* 7. *ff. eod. l. ſ. C. de ſerv. et aqua.* Si praedium ſit urbanum, hoc inſuper requiritur, ut poſſeſſor ſervientis praedii quid agat, quo ſervitutis uſum impediendo ſibi libertatem pariter acquirat *l.* 6. *l.* 7. *l.* 32. *pr. et* §. 1. *ff. de ſervit. urb. praed. l.* 18. §. *ult. ff. quemadm. ſerv. am.* Tutoris tamen vel curatoris negligentia, item mariti in dotis praedio non obeſt pupillo, minori, uxorive *l.* 10. *pr. quemadm. ſerv. amitt.*

V. Denique ratione conceſſionis extinguitur ſervitus, tum 1) ob reſolutum jus concedentis: exemplum legas in *l.* 11. §. 1. *quemadm. ſerv. amitt.* it. *textu* 2. *feud.* 8. *in pr.* tum 2) per oppoſitam exceptionem, ſi nim. adjunctum conceſſioni tempus veniat, vel conditio exiſtat *l.* 4. *ff. de ſerv.* *Denique amittitur finito jure concedentis, aut elapſo tempore.*

TIT. IIX.

DE SERVITUTIBUS PERSONALIBUS NIM. USUFRUCTU, USU, ET HABITATIONE.

I. Servitutes perſonales ſunt uſusfructus, uſus, & habitatio. Uſusfructus eſt jus alien. rebus utendi fruendi ſalva rerum ſubſtantia *l.* 1. *ff. de uſufr. pr. I. eod.* hoc eſt, eſt ſervitus, qua ex re aliena omne emolumentum, quod *Uſusfructus definitio,* L. 7. ff. t. 1. De uſufr. & quemadm. quis

utat. fruat. ſalva rei ſubſtantia inde provenire poteſt, legitime percipimus *dd. text.*

Uſuſfr. aliquando lege vel officio judicis defertur: alias voluntate.

II. In uſufructu, qui voluntate domini conceditur, conſiderandae ſunt perſonae, res, modus. Aliquando vero ex ſingulari legis diſpoſitione vel officio judicis uſusfructus defertur: quos caſus ſuis locis exponemus. add. *Exerc. noſtr.* 12. *th.* 5. & 6.

Perſona concedens & acquirens.

III. Perſona concedens eſt dominus vel, qui eſt loco domini, b. f. poſſeſſor *l.* 11. §. 1. *ff. de Publ. in rem act. L.* 63. *ff. de uſufr.* ſive hic uſumfructum ſibi retineat & alteri proprietatem concedat, ſive ipſe proprietatem retineat & alteri uſumfructum tribuat.

Res habiles.

IV. Res habiles ſunt, quae uſum praebent *l.* 41. *ff. de uſufr.* ac utendo fruendo non abſumuntur, ſed poſt uſum ſuperſunt corpore ſuo integrae §. 2. *I. de uſuf.* ſive mobiles ſ. immobiles *d.* §. 2. poteſt vero etiam omnium bonorum uſusfructus conſtitui, ita ut acquirenda quoque comprehendantur *l.* 34. §. 2. *l.* 29. *ff. de uſufr.*

Modus concedendi.

V. In modo concedendi diſtinguenda eſt promiſſio uſusfructus ab ipſa conſtitutione & acquiſitione hujus ſervitutis *arg. l.* 136. §. 1. *ff. de V. O.* Promiſſio fit vel pactis & conventionibus vel ultima voluntate §. *I. de uſufr.* Ipſa conſtitutio & acquiſitio fit traditione, ſi nim. res mobilis detur utenda fruenda *l.* 7. *pr. ff. uſufr. quemadm. cav.* & in rem immobilem uſusfructus nomine quis inducatur *l.* 3. *pr. ff. de uſufr.* vel quando quis patitur aliquem uti frui *d. l.* 3. *pr.*

Etiam praeſcriptione acqui-

VI. Aliquando & longi temporis praeſcriptione uſusfructus acquiritur, ſi quis domino expreſſe haud concedente, b. f. re aliqua, domino

Digitized by Google

mino patiente, longo tempore, nec vi nec clam nec precario uſus fuit *l. f. C. de praeſcr. long. temp.* add. Iohan. del Caſtillo *tr. de uſufr. l.* 2. *c.* 68. vel etiam longiſſimi temporis, ſi error ſubſit aut mala fides *l.* 5. *C. de praeſcr. long. temp.* junct. *l.* 8. *C. de praeſcr.* 30. *vel* 40. *annor.* *ritur uſusfructus.*

VII. Jus uſufructuarii conſiſtit in perceptione commodorum inde provenientium, ratione quorum etiam onera ferre debet. Quod commoda attinet, percipit omnia emolumenta, quae ex ipſa re ejusve acceſſione, ſalva rei ſubſtantia percipi poſſunt: & in ejus arbitrio eſt, an velit ipſe uti fruive, an vero alteri locare vel vendere commoditatem utendi §. 1. *de uſu & habit.* add. *l.* 7. *l.* 12. §. 2. *de uſufr.* Sed quid de metallifodinis & lapidicinis dicendum? diſtinctio haec uſu recepta eſt; uſufructuarium quidem omnium bonorum etiam uti frui metallifodinis & lapidicinis, ſi in ea metallorum & lapidum materia renaſcatur quotannis: ſin vero non renaſcatur, verus uſusfructus non eſt, cum ſalva rei ſubſtantia percipi non poſſit *l.* 7. §. 13. *ff. ſol. matrim.* Caſtill. *d. tr. lib.* 1. *c.* 37. poteſt tamen pecuniae, ex iſtis proventibus perceptae uſumfructum habere uſufructuarius, eam foenori exponere & quotannis ejus uſuras percipere, dummodo ipſam ſortem proprietario reſtituat. Berlich. *p.* 3. *concl.* 35. *n.* 21. *& ſeqq.* Similiter ſylvam caeduam uſufructuarius ſuccidere poteſt, quoties rami, virgulta vel arbuſta modiocri quantitate ſunt renata *l.* 9. §. *fin. ff. de uſufruct.* dummodo ita caedatur, ut ſuccisa iterum ex ſtirpibus ſeu radicibus renaſci poſſit *l.* 30. *pr. ff. de V. S.*

Jus uſufructuarii conſiſtit in omnibus emolumentis, etiam metallifodinarum, & ſilvae.

caeterum ſi ſylva non ſit caedua, aut quae ut caedua a domino habita non eſt, ab uſufructuario caedi non poteſt: materiam tamen ad modicam villae refectionem ex iis ſuccidere permittitur *l.* 10. *l.* 11. *I. de uſufr.* Item ſi ex ſylva non caedua arbores evulſae, vel per tempeſtatem dejectae, aut alias demortuae fuerint, ad uſufructuarium pertinent; novas tamen ut bonus paterfam. ſubſtituere debet *l.* 18. *eod.*

Acquirit fructus naturales ſeparando.

IIX. Acquirit fructus perceptione: percipit autem naturales uſufructuarius, quando a ſolo ſeparavit *l.* 13. *ff. quibus mod. uſusfr. am.* Si igitur maturis quidem fructibus, nondum tamen perceptis deceſſerit uſufructuarius, ad heredes ejus non pertinent jure Civili §. 36. *I. de R. D.* jure autem Saxonico in fructibus induſtrialibus, qui cultura ex terra proveniunt, aliud obtinet, ita ut, ſi ager vivo uſufructuario ſatus & raſtris ſubactus fuerit, fructus ad heredes pertineant. *Land-R. Lib.* 2. *art.* 58. Carpz. *p.* 1. *C.* 5. *d.* 21. *n.* 4. Similiter fructus vineae ad heredes pertinent, ſi maximus labor fuerit abſolutus, licet non acceſſerit cura ultima, (*die Ruhr*) adeo ut, ſi poſt diem Urbani uſufructuarius deceſſerit, heredibus uvae obveniant, quia ſcil. circa iſtum diem cultura vineae fere peracta. *d. art.* 58. Richt. *decis.* 56. *n.* 4.

Quid jure Saxon. obtineat.

Civiles fructus quomodo acquirantur.

IX. Circa acquiſitionem civilium fructuum diſtinguitur: aut uſus rei, propter quem ſolvitur penſio ſive reditus, ſingulis momentis ab aliquo percipitur, ut aedium, ſervi: aut vero certo anni tempore, ut agrorum. Illiusmodi reditus pro rata temporis, quo ab alio reditum ſolvente uſus vere perceptus, ad fructuarii

Digitized by Google

ctuarii heredes pertinent, licet dies reditus ſolvendi vivente fructuario nondum venerit. ad Berl. *p.* 3. *concl.* 22. & *concl.* 44. Carpzov. *p.* 3. *C.* 32. Hujusmodi penſiones, quae ratione fructuum certo tempore provenientium praeſtantur, pertinent ad fructuarium & heredes ejus, ſi colonus illos perceperit, licet tempus penſionis ſolvendae nondum venerit ante finitum uſumfructum *l.* 58. *pr. ff. de uſufr.* Quid jure Saxon. obtineat, colligi poteſt ex *aphor. praeced.*

X. Debet vero uſufructuarius re uti boni viri arbitrio *l.* 9. *eod.* h. e. quemadmodum bonus paterfamilias ea uſurus fuiſſet, ne ſcil. male utatur, vel in alium uſum, quam in quem comparata eſt *l.* 13. §. 4. & 5. *l.* 9. §. *ult. ff. de uſufr.* Quod ut praeſtet, & rem finito uſufructu ſalvam & integram reſtituat, cautio exigitur *l.* 4. *C. de uſufr. l.* 1. *L. fin. ff. uſufruct. quem. cav.* Quae cautio illi ne quidem voluntate teſtatoris remitti poteſt *l.* 1. *de uſufr. l.* 7. *C. ut in poſſeſſ. legat.* ſed iſta remiſſione non obſtante uſufructuarius pro intereſſe proprietarii cautionem praeſtare rerumque in uſufructu contentarum inventarium conficere compellitur. Gail. 2. *O.* 145. Chriſtin. *ad LL. Mechl. tit.* 9. *art.* 13. *num.* 3. & 4. Grot. introd. *l.* 2. *C.* 38. *pr.* Carpzov. *p.* 3. *C.* 13. *d.* 12. Ipſe tamen heres remittere poteſt. Dd. *in l. I. C. de uſufruct.* Carpz. *d. l.* Pertinet etiam ad officium fructuarii, ut animalia aegrota curet, gregem ex foetu ſuppleat *arg. l.* 13. §. 2. *L.* 18. *ff. de uſufr.* novas arbores ſubſtituat *l.* 18. *eod.*

Boni viri arbitrio re uti debet. L. 7. ff. t. 9. uſufruct. quemadm. cav. *Inde cautio exigitur.*

XI. Onera quod ſpectat, tenetur 1) omnem rei curam ſuſcipere *l.* 1. *in fin. uſufr.* *quem-*

Rem etiam 1. *cuſtodire,*

quemadm. cav. rem ſcil. cuſtodiendo *l.* 2. *d. t.* reficiendo & ſartam tectam ſervando. *l.* 7. §. 2. & 3. *l.* 64. *ff. de uſufr. l.* 7. *C. eod* Intelligendum vero hoc eſt de refectione modica ſive modicis impenſis in conſervationem rei factis: magnos enim & ad perpetuam proprietatis exiſtentiam neceſſarios ſeu utiles ſumptus retentione vel actione negotiorum geſtorum fructuarius ejusve heredes a domino repetunt *l.* 7. §. 2. *ff. de uſufr.*

2. tributa ſolvere,

2.) tenetur tributa & collectas aliaque onera ſolvere *arg. l.* 7. §. 2. *l.* 27. §. 3. *ff. de uſufruct.* add. *l.* 13. *de impenſ. in res dot. fact.* niſi fuerint immodica ipſos fructus exſuperantia. add. Caſtill. *dict. tr. c.* 57. Carpzov. 1 *Reſp.* 105. *num.* 12.

Qs. uſusfr. deſcriptio. L.7.ff t.5. de uſufr. ear. rer. quae uſu conſ. vel min.

XII. Caeterum introductus etiam eſt qs. uſusfructus, earum ſcil. rerum, quae uſu conſumuntur, ut ſunt pecunia numerata, vinum, oleum, frumentum; quod genus uſusfructus ita conſtituitur, ut cautio praeſtetur, finito uſufructu res ejusdem quantitatis & qualitatis aut aeſtimationes earum reſtitutum iri *tot. tit. de uſufr. ear. rer. quae uſ. conſum.* §. 2. *I. de uſufr.* add. Gail. 2. *O.* 46. *num.* 2. Grot. *dict. l. tit.* 38. Mantica *de conjectur. ultimar. voiunt. l.* 9. *tit.* 6. *n.* 5.

Uſus deſcriptio. L. 7.ff t.8. de uſu & habitat.

XIII. Uſus in ſpecie ſic dictus eſt jus utendi alienis rebus ſalva earum ſubſtantia §. 2. *I. de uſ. & habit.* vel eſt ſervitus perſonalis, qua ex re aliena commodum tantum quotidianum & neceſſarium ſalva ejus ſubſtantia ipſe quis percipit *l.* 1. *l.* 19. *l.* 21. *ff. de uſu & hab. pr. et* §. 1. *I. eod.*

Habitationis definitio.

XIV. Habitatio eſt jus alienas aedes inhabitandi, vel eſt ſervitus perſonalis, qua omnem

Digitized by Google

mnem utilitatem, quae ex inhabitationibus aedium alienarum provenire poteſt, percipimus §. 5. *I. de uſu & habit. l. 13. C. de uſufruct. et hab.*

Ratione ſervitutum perſonalium datur actio confeſſoria:

XV. Ratione uſusfructus aliarumque ſervitutum perſonalium competit actio confeſſoria, quae eſt actio in rem, qua contra quemvis poſſeſſorem aut qualibet ratione impedientem is, qui uſumfructum habet, agit, ſibi jus eſſe re utendi fruendi §. 2. *I. de action. l. 5. pr. et 1. ff. ſi uſusfr. pet.*

L. 7. ff t. 6. ſi uſusfr. pet. vel ad al. pert. neg.

E contrario datur actio negatoria;

XVI. Praeterea datur actio negatoria, qua dominus adverſus eum, qui uſumfructum uſurpat, intendit jus non eſſe ei utendi fruendi *d.* §. 2. *I. de action. rubr. tit. ff. ſi uſusfr. pet.*

Ex libertate nim. naturali.

XVII. Datur igitur ex libertate naturali haec actio domino etiam rem poſſidenti *d.* §. 2. *Inſt. de action.* adeoque non tenetur probare, rem ſuam eſſe liberam ab uſufructu, ſed is, contra quem datur haec actio, & qui arrogat ſibi uſumfructum in aliena re, iſtum ſibi conſtitutum probare debet: niſi forte actor afferat, adverſarium vi clam aut precario tenere uſumfructum; tunc hoc ipſi probandum erit *arg. l. 2. ff. de prob.*

Amittiur: uſusfructus vel ſec. ejus naturam,

XVIII. Amittitur uſusfructus ſeu uſus vel ſecundum naturam ipſius uſusfructus conſtituti, vel accidenti, cum alias per naturam durare poſſet. Priori modo finitur 1.) morte ejus, cui uſusfructus (ſimiliter & uſus & habitatio) conceditur; 2.) elapſo tempore praeſtituto. vid. *tot. tit. quib. mod. uſusfr. vel us. amitt.*

L. 7. ff. t. 4. quib. modis uſusfr. vel uſus amitt. 1. *morte uſufructuarii*, 2. *elapſo tempore;*

XIX.

Digitized by Google

vel ex accidenti, 1. per capitis deminutionem aut negligentiam.

XIX. Poſteriori modo amittitur, ſi vel in perſona vel in re quid accidat. In perſona accidit 1.) quod fiat incapax per capitis deminutionem maximam & mediam *l. pen. C. de uſufr.* §. 2. §. *eod. t.* 2) quod ſit negligens in uſu vel non utendo, vel non recte utendo, vel etiam rem deteriorem reddendo *d. l. pen.* §. 1. *&* 2. *C. de uſufr.* Speciale vero eſt in habitatione, quod per non uſum non amittatur *l.* 10. *pr. ff. de uſu & habit.*

XX. Propter id, quod in re evenit, amittitur uſusfructus 1) ipſius rei interitu aut mutatione, ſi nim. in aliam ſpeciem vel faciem priſtina res mutata ſit *l.* 5. §. *pen. l.* 10. §. 1. *ff. quib. mod. uſusfr. vel us. amitt. l.* 36. *ff. de uſufruct.* & domo collapſa in area non remanet *d. l.* 5. §. 2. *l.* 10. §. 1. *quib. mod. uſusfruct. vel us. amitt.* Si vero priorem rei ſpeciem mutatio non prorſus tollat, uſusfructus remanet *l.* 8. *& ſeqq. quib. mod. uſusf. vel us. amitt. l.* 36. *ff. de uſufr.* add. Grot. *l.* 2. *introd. cap.* 35. 2) conſolidatione, ſi nimirum uſufructuario obvenerit proprietas §. 3. *I. de uſufr. l.* 5. *ſi uſusf. pet.* vel ſi uſufructuarius cedat uſumfructum rurſus domino

Quid obtineat, ſi extraneo cedatur uſusfructus.

d. §. 4. *I. de uſufr.* Nam ſi extraneo facta fuerit ceſſio, ipſum jus non alteratur, neque immutatur uſusfructus, nec novus conſtituitur in perſona ejus, cui ceditur, ſed remanet idem in uſufructuario priori. Vid. Joh. a Sande *tr. de action. ceſſion. cap.* 5. *n.* 35. ubi refutat Donelli, Cujacii, aliorumque ſententiam, qui uſumfructum per ceſſionem extraneo factam plane extingui & ad proprietatem reverti exiſtimant, quam opinionem in praxi nusquam eſſe receptam, ſed e contra apud omnes

Digitized by Google

mnes pro communi regula invaluiſſe monet, jus ceſſum, quatenus in ceſſionarium non transfertur aut transferri non poteſt, apud cedentem remanere *arg. l. 20. ff. ex quib. caus. mai. l. 17. §. 1. ff. de acquir. poſſ. l. 38. §. 1. de ſolut.* Videtur igitur aliquando non uſusfructus, ſed perceptio fructuum ad ceſſionarium, usque dum vivit cedens, translata *arg. l. 39. de uſufr.* Grot. *d. l. 2. c. 39. §. 3.* Chriſtin. *ad LL. Mechlin. tit. 1. 15. art. 6. n. 7. & art. 7. n. 3. & Decis. Belgic. vol. 1. decis.* 129. Garſias *tr. de expens. cap. 10. n. 27.* niſi tamen ceſſio contra legis prohibitionem malitioſe fuerit facta, quae adeo nulla eſt, ut eo ipſo cedens omni jure ſuo cadat: ut ſi quis v. gr. aedes, in quibus ſolum uſumfructum habet, tanquam proprias alteri ceſſerit *arg. l. 1. C. de ſepulch. viol.* vid. latius Pinellus *ad l. 1. C. de bon. mat. p. 3. n. 38. & 39.*

Finito uſufructu quae actio competat domino.

XXI. Finito morte uſufructuarii uſufructu dominus habet rei vindicationem. Caeterum ſi qs. uſusfructus ſit finitus, ſtipulatione quidem & cautione de reddendo interpoſita datur inde actio *arg. l. 9. ff. de uſufruct. ear. rer. quae uſu conſum. §. 2. I. de uſufr.* Si vero iſta non intervenerit, adhuc conſtante uſufructu is, qui conceſſit quaſi uſumfructum, omiſſam cautionem, & finito uſufructu quantitatem ſeu aeſtimationem rei condicere poteſt *L. 5. §. 1. ff. de uſufr. ear. rer.*

TIT. IX.

DE USUCAPIONIBUS ET PRAESCRIPTIONIBUS.

Modi acquirendi dominium civile. L. 41. ff. t. 3. de uſurpat. & uſucap.

I. Hactenus dictum eſt de modis acquirendi naturalibus, ſequuntur nunc modi acquirendi dominium civiles, nimirum uſucapio & praeſcriptio, nec non certa ratione donatio.

Uſucapio & praeſcriptio.

II. Uſucapio & praeſcriptio ob publicam utilitatem eſt introducta, ne ſemper dominia rerum ſint in incerto *pr. I. de uſucap.*

Uſucapionis definitio.

III. Uſucapio eſt adjectio dominii per continuationem poſſeſſionis temporis lege definiti *l. 3. ff. de uſurp. & uſucap*

Ab ea olim diſtincta praeſcriptio

IV. Ab hac olim diſtincta erat praeſcriptio longi temporis: Juſtinianus vero hujus praeſcriptionis naturam in uſucapionem transformavit *l. un. C. de uſucapion. transform.* Praeterea jure Codicis praeſcriptio longiſſimi temporis introducta eſt *tot. tit. C. de praeſcript. 30. vel 40. annor.* acceſſit etiam praeſcriptio immemorialis *l. 23. cum auth. ſeq. C. de SS. Eccles.* Sunt denique praeſcriptiones quaedam temporales *tot. tit. C. de annal. except. & de divers. temp.*

Praeſcriptionis in uſucapionem transformatae deſcriptio. Praeſcriptionis in

V. Sunt igitur hodie duo praeſcriptionum genera: altera praeſcriptio eſt, quae uſucapioni aequiparata, adeoque etiam eſt modus acquirendi dominium rei a non-domino bona fide & juſto titulo acceptae, per continuatam definito tempore poſſeſſionem: altera praeſcriptio in ſpecie ſic dicta, quae eſt modus

modus elidendi jus alienum illud, quo alter contra eum, a quo petit, negligenter per tempus lege definitum non fuit uſus, cum uti debuiſſet & potuiſſet.

ſpecie ita dictae deſcriptio.

VI. Prioris generis eſt 1) praeſcriptio longi temporis *rubr. I. de uſucap. d. l. un. C. de uſucap. transform.* 2) praeſcriptio longiſſimi temporis illa, quae cum lapſu temporis qualitatem quandam poſſeſſionis reſpicit *d. l. un.* junct. *l.* 8 §. 1. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* Et poteſt 3) etiam huc referri praeſcriptio immemorialis. Poſterioris generis eſt 1) praeſcriptio iſta, qua ſolus lapſus temporis & negligentia ejus, contra quem praeſcribitur, attenditur *l.* 1. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* 2) aliae praeſcriptiones temporales.

Prioris generis praeſcriptio.

Poſterioris generis.

VII. Uſucapionem & praeſcriptionem longi temporis quod attinet, notandum eſt 1) quis poſſit uſucapere & praeſcribere, 2) quas res, 3) per quam poſſeſſionem, & 4) quanto tempore. Uſucapit is, qui a non-domino rem accepit, & qui poſſidere atque dominium acquirere atque id uſucapere poteſt *l.* 8. §. 1. *l.* 25. *ff. de uſurpat. & uſucap.*

Circa uſucapionem & praeſcriptionem longi temporis notanda perſona uſucapiens, 2 habilitas rei;

VIII. Uſucapi & praeſcribi poſſunt res tam corporales quam incorporales: & quidem hae per poſſeſſionem vere & proprie praeſcribuntur, ſ. vere dominium earum acquiritur *pr. I. de uſucap. l. un. C. de uſucap. transform. l. fin. C. de praeſcript. long. temp.* Non poſſunt autem quaedam res uſucapi aut praeſcribi vel ob generalem inhabilitatem, quod ſcilicet non ſint in commercio *l.* 9. *l.* 45 *ff. de uſurpat. et uſucap.* vel ob ſpeciales cauſas fundatas aut in ipſius

Eſt autem res inhabilis vel quod non ſit in commercio, vel

ob ſpeciales cauſſas tam propter rei vitium, pſius rei conditione aut in favore eorum, ad quos res pertinet. Propter rei vitium in ſucceſſorem tranſiens ſpecialiter eximuntur res furtivae & vi occupatae ſeu poſſeſſae *l.* 4. §. 23. *l.* 41. *ff. eod.* §. 2. *I. eod.* item amotae vel expilatae *l. pen. ff. rer. amot. l.* 68. 69. *et* 70. *ff. de furt. l.* 35. *de uſurpat. et uſucap.* licet a fure aut invaſore non amplius, ſed a tertio, in quem alienatae, bona fide poſſideantur *l.* 24. *eod.* Similiter etiam ſecundum jus Romanum, quod contra L. Juliam Proconſuli vel Praetori donatum eſt, non poteſt uſucapi *l.* 8. *pr. ff. ad L. Jul. repetund.* Sciendum autem, quod purgetur vitium, ſi res ad eum, a quo initio provenit, revertatur §. 3. *quam ob favorem dominorum.* (*al.* 8.) *I. de uſucap.* Ob favorem illorum, ad quos res pertinet, exemptae ſunt uſucapioni 1) res fiſci §. 5. *I. h. t.* 2) res Principis *tot. tit. C. ne rei domin.* 3) res civitatis *l.* 9. *ff. de uſucap.* 4) res eccleſiae *d. t. C. ne rei domin. vel templ.* 5) res pupillorum; quod ita intelligendum, ut uſucapio & praeſcriptio longi temporis intra annos pupillares quieſcat, adeoque nec contra eos incipiat, nec coepta currat *l.* 48. *pr. ff. de A. R. D. l.* 3. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *ann.* 6) res minorum, contra quos nullam praeſcriptionem inchoari poſſe, ſed currere eam, quae contra priorem ſeu antecedentem poſſeſſorem inchoata eſt, ſalvo tamen minori in integrum reſtitutionis beneficio, communis Dd. fere ſententia eſt. Weſenb. *in paratit. h. t. n.* 14. add. Gilkenius *tr. de praeſcript. p.* 3. *C.* 1. *n.* 63. Gebh. *tr. de uſuc. cap.* 2. §. 2. *n.* 10.

3. *modus uſucapi-* IX. Uſucapimus ac longo tempore praeſcribimus per poſſeſſionem juſtam & legitimam

mam *l.* 3. *l.* 20. *ff. de uſucap.* & quidem tantum videtur praeſcriptum, quantum poſſeſſum. Gilken. *d. tr.* c. 6. Conſtat vero juſta poſſeſſio bona fide & juſto titulo *l.* 4. *C. de praeſcript. long. temp.* Bona fides conſiſtit in opinione, qua quis eum, a quo rem accepit, dominum fuiſſe atque inde rem ſuam eſſe credit, & alienam eſſe ignorat *pr. I. de uſucap.* E contrario mala fides conſiſtit in ſcientia, rem eſſe alienam *l.* 2. §. 1. *l.* 7. §. 4. *ff. pro emt.* Et quidem jure Civili ſufficit, bonam fidem adeſſe initio acquiſitae poſſeſſionis *l.* 2. *pr. pro empt. l. un. C. de uſucap. transform.* At jure Canonico tempore quoque intermedio ſemper b. fides exigitur *c.* 5. *c. fin. X. de praeſcript.* quod uſu in terris Imperii & provinciis Saxoniae obſervari, tradit cum allegatis Gebhard. *d. tr. cap.* 1. *n.* 29. In dubio vero bona fides & ab initio & in progreſſu praeſumitur, adeoque mala fides ab actore probanda erit. Gebhard. *d. l. n.* 30.

endi, nim. per poſſeſſionem juſtam, quae conſtat b. fide,

X. Juſtus titulus eſt, qui legibus approbatus eſt, & alias, ſi a vero domino res tradatur, habilis ad transferendum dominium *l.* 4. *C. de praeſcript. long. temp.* aliquando error etiam ex probabili & juſta cauſſa veniens titulo non obeſt. vid. *l.* 11. *ff. pro empt. l. fin.* §. 1. *pro ſuo l.* 48. *de uſucap.*

& juſto titulo.

XI. Specialiter vero notandum eſt de titulo pro herede vel pro poſſeſſore, quod verus heres fit bonae fidei poſſeſſor omnium rerum in hereditate inventarum, licet forte quaedam fuerint alienae. Earum igitur tunc procedit uſucapio, ſi verus heres vendat ejusmodi rem, quam putat hereditariam *l. ult. C. de uſuc. pro her. l.* 3. *ff. eod.* Ipſe autem verus heres

Quid ſpecialiter obtineat in titulo pro herede. L. 41. ff. t. 5. pro herede vel poſſeſſore.

heres tunc demum uſucapiet, ſi dominus verus, a quo defunctus poſſedit, dominium ſuum non oſtendat, quae domini intentio nullo temporis longi ſpatio abſumitur *d. l. ult. C. pro hered.*

In rerum incorporalium praeſcriptione ſufficit praeſumtus titulus.

XII. Caeterum in uſucapiendis rebus incorporalibus ſufficit praeſumtus titulus: qui in juribus affirmativis inducitur ex patientia, in juribus negativis incipit a prohibitione b. fide facta, ne alter quid faciat, quod alias juxta libertatem naturalem facere poſſit.

4. tempus definitum.

XIII. Continuari debet poſſeſſio per tempus lege definitum, ubi ſpectari debet ipſum tempus, quod in mobilibus ſecundum jus Civile eſt triennium; in immobilibus inter praeſentes decennium, inter abſentes 20. anni *pr. I. de uſucap. l. un. C. de uſucap. transform.*

Quomodo poſſeſſio legitime continuanda.

Deinde conſiderandum, quomodo fiat illius temporis continuatio. Continuatur ſcil. poſſeſſio ſine interruptione aut in una eademque perſona, & tunc res eſt manifeſta: aut v. in diverſis, quando res ab uno ad alium legitime translata, & tunc juſta poſſeſſio anteceſſoris prodeſt ſucceſſori *l. 19. & 20. ff. de uſucap.* adeo ut vacuum tempus ad uſucapionem heredi procedat *arg. l. 13. §. penult. l. 44. §. 3. ff. eod.* hac tamen ſervata differentia, quod ſucceſſor ſingularis eo tempore, quo apprehendit poſſeſſionem, & ipſe in bona fide eſſe debeat *l. 13. §. fin. ff. de acquir. poſſ. l. 2. §. 17. ff. pro emt.* ſucceſſori vero univerſali ſufficiat ſola defuncti bona fides §. 7. *(al. 12.) I. de uſucap. l. 2. §. 19. pro emt.* Jure tamen Canonico & moribus noſtris etiam heredis b. fides exigitur, uti ſupra monitum. E contrario mala

fides

Digitized by Google

fides anteceſſoris nocet ſucceſſori tam univerſali quam ſingulari etiam in b. f. conſtituto *d.* §. 7. *I. de uſucap. l.* 13. §. 1. *ff. de acquir. poſſeſſ.* Succeſſor tamen ſingularis a tempore, quo ipſe b. fide acquiſivit poſſeſſionem, praeſcriptionem incipere & ita complere poteſt, non computato tempore, quo v. c. venditor mala fide poſſedit *arg. l.* 2. §. 17. *pro emt. l.* 4. *C. de R. V.*

XIV. Praeſcriptio longiſſimi temporis eſt duplex: alia namque reſpicit una cum lapſu temporis qualitatem poſſeſſionis, alia ſolum temporis lapſum attendit. Prioris generis praeſcriptioni locus eſt 1.) ſi defectus, ob quem praeſcriptio longi temporis non procedit, conſiſtat in titulo, bona vero fides adſit *l.* 8. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *ann.* item ſi adſit quidem b. fides heredis, deficiat autem b. fides defuncti, tunc heres ex ſua perſona, h. e. non computato tempore, quo defunctus poſſedit, longiſſimo tempore praeſcribit *arg. l.* 4. *l.* 7. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* Gebhard. *d. tr. c. l.* §. 4. *n.* 4. 2.) ſi ex requiſitis uſucapionis deficiat rei habilitas, adſit vero b. fides. *Praeſcriptio longiſſimi temporis prioris generis.*

XV. Praeſcribuntur autem ejuſmodi res inhabiles quaedam 30. annis, ut 1.) res vitioſae a tertio b. f. poſſidente *l.* 7. *C. de praeſcr.* 30. *vel* 40. *ann.* vel etiam non vitioſae, ignorante tamen domino a malae fidei poſſeſſore in tertium b. f. poſſeſſorem translatae *Nov.* 119. *c.* 7. *auth. malae fidei C. de praeſcript. long. temp.* 2.) res minorum *l.* 3. *C. de praeſcription.* 30. *ann. l. ult. C. in quib. cauſa reſt. in integr. non eſt nec.* 3.) bona filiorumf. computato tempore, ex quo ſunt liberati a patria poteſtate *l.* 1. & *auth. niſi tricennale. C. de* *Haec vel eſt 30. annorum.*

de bon. mat. junct. *l.* 1. §. *fin. C. de annal. except.*

vel 40. annorum.

XVI. Quaedam 40. annis, ut 1.) res fiſcales, nec non patrimoniales Principis *l. fin. C. de fund. patrimon. l. 4. C. de praeſcript. 30. vel 40. ann.* 2.) bona civitatis *l. 9 ff. de uſuc.* junct. *auth. quas actiones. C. de SS. Ecclef.* add. *Conſtit. Elect.* 6. *p.* 2. *ibique* Carpzov. *def.* 1. 3.) Eccleſiarum & aliorum locorum piorum res immobiles *d. auth. quas act. Novell.* 131. *c.* 6. Mobiles vero ſecundum communem Dd. ſententiam etiam Eccleſiaſticae triennio uſucapiuntur. add. Carpzov. *p.* 2. *C.* 5. *d.* 6.

Poſterioris generis praeſcriptio.

XVII. Poſterioris generis praeſcriptio, qua nimirum ſolus lapſus temporis ſeu potius negligentia domini, per longiſſimum tempus rem ſuam vel jus aliquod negligentis attenditur, obtinet 1.) ſi dominus per longiſſimum tempus non petat rem vel jus ab altero mala fide poſſeſſum *l. 2. C. de praeſcript. long. temp.* 2.) ſi quis neque vere neque qs. quid poſſideat, quod alterius ſit, ſed alias habeat actionem alter contra iſtum, & hanc per longiſſimum tempus non inſtituat, cum inſtituere debuiſſet & potuiſſet. vid. *l.* 3. & 4. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *ann.* Et quidem regulariter 30. annis praeſcribitur hiſce duobus caſibus; ubi vero in priori genere praeſcriptionis aphor. antecedente expoſitae 40. anni requiruntur, ibi etiam in hoc genere praeſcriptionis tot anni erunt neceſſarii *l. 4. C. d. t.* Carpzov. 1. *Reſp.* 5. Notandum vero, quod praeſcriptio mutui ſ. debiti non incipiat currere praeciſe a die ſcripti chirographi, ſed vel a tempore ſolutioni deſtinato, vel poſt congruum

Quid ſpecialiter in mutuo obtineat.

Digitized by Google

gruum aliquod intervallum, quo ſcil. debitum exigi potuit. Carpzov. *p.* 2. *C.* 1. *d.* 6. & *l.* 1. *Reſponſ.* 33. *n.* 16.

Jure canonico & in hac praeſcriptione b. fides requiritur.

XVIII. Illud adhuc ex jure Canonico monendum, quod & in hac praeſcriptione longiſſimi temporis requiratur b. fides ab initio ac in progreſſu *c.* 5. *c. ult. X. de praeſcript.* add. Carpzov. *d. Reſp.* 33. *num.* 10. praeſumitur tamen ex curſu longiſſimi temporis b. fides; is igitur, qui malam fidem objicit praeſcribenti, hanc probare debet. Carpzov. *dict. Reſp.* 33. *num.* 1. & 2. & *Reſp.* 40. *n.* 17. & *ſeqq.*

Ex dictis patet 1. quod tenens rem non ut dominus nequeat uſucapere.

XIX. Ex principiis uſucapionis atque praeſcriptionis hactenus explicatis deduci poteſt 1.) quod is, qui a vero domino rem tenet vel ex contractu aliquo dominium non transferente, v. g. ex commodato, vel ita ut jus quoddam conceſſum in iſta re habeat, v. c. uſumfructum, emphyteuſin, ad obtinendam rei proprietatem nulla temporis praeſcriptione ſe munire queat, cum ſcil. non poſſit poſſidere ut dominus, neque animo ſibi aliam poſſeſſionem, quam initio tenuit, adſcribere queat *l.* 8. *C. de uſufr. l.* 2. *C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* niſi aliquid interveniat, quo quis incipiat rem ut ſuam poſſidere: nim. ſi repetenti domino rem contradicat & dominus acquieſcat, vel aliquid deneget domino, v. gr. canonem emphyteuticum, tunc hujusmodi facto noviter qs. & aliter incipit quis poſſidere, adeoque ex illo tempore incipit praeſcriptio ſive longi ſive longiſſimi temporis ſecundum terminos habiles. add. Syntagm. noſtr. Feud. *c. XV. aph.* 3. *n.* 5.

2. quod re-

XX. 2.) Quod in rebus merae facultatis

Q non

bus merae facultatis non poſſit praeſcribi. non locum habeat ulla praeſcriptio. Dicuntur autem res merae facultatis actus a mero arbitrio alicujus dependentes, quorum proinde exercitium omiſſiove nullum jus nullumque praejudicium tribuit. Tunc vero demum illa mera facultas ſeu liberum arbitrium reſtringitur, & ab altera parte juris cujusdam qs. poſſeſſio acquiritur, ſi alicui pro lubitu actum celebraturo alter prohibuerit, atque ille prohibitioni acquieverit: ut ſi dominus molendini prohibuerit aliquem ad aliud ire, isque prohibitioni morem geſſerit, tunc ex illo tempore currit longiſſimi temporis praeſcriptio. Gebh. *d. tr. c.* 3. §. 2 *n.* 18. add. Grot. *de I. B. & P. l.* 2. *c.* 4. *n. ult.*

Praeſcriptio immemorialis. XXI. Praeſcriptio immemorialis eſt, in qua nulla b. fides, nullus titulus, nulla rei qualitas attenditur, ſed tantum rem vel jus eſſe neglectum tanto tempore, cujus initii memoria non extat *l.* 23. *cum auth. ſeq. C. de SS. Eccleſ. c.* 26. §. *praeterea X. de V. S. c.* 1. *de praeſcript. in* 6.

Qua etiam dominium acquiritur. XXII. Acquiritur hac praeſcriptione non ſolum exceptio, ſed & dominium, niſi notoria mala fides & improbitas manifeſta refiſtat *d. c.* 1. *de praeſcr. in* 6. *t. it. c.* 7. *de privil. in* 6. Gebhard. *d. c.* 5. *n.* 3.

Et neceſſaria eſt aliis non ſufficientibus. XXIII. Neceſſaria eſt haec praeſcriptio, quoties nulla praecedentium ſufficit: nim. 1.) in praeſcribendis rebus teſtamento alienari prohibitis *l.* 3. §. 3. *cum auth. ſeq. C. com. de leg.* 2.) in rebus dotalibus *l.* 30. *C. de jur. dot.* 3.) in rebus civitati vel piis cauſis teſtamento vel alio titulo inter vivos conceſſis *l.* 23. *C. de SS. Eccleſ.* 4.) in immunitatibus a functionibus publicis *l.* 4. *l.* 6. *C. de praeſcr.* 30. *vel* 40.

Digitized by Google

40. *ann.* denique 5.) in Regalibus majoribus & minoribus. Gebhard. *d. tr. c.* 5. *n.* 12. Richter. *p.* 1. *dec.* 21. *n.* 52.

Jure Saxon. annalis praeſcriptio reſpondet civili triennali.

XXIV. Caeterum jure Saxon. uſucapioni triennali (*de qua aphor.* 13.) reſpondet praeſcriptio annalis, qua res mobiles intra annum & diem, *Jahr und Tag*, h. e. unum annum 6. ſeptimanas & 3. dies praeſcribuntur. *Land-R. l.* 1. *art.* 28. *l.* 2. *art.* 44. junct. *Lehn-R. c.* 16.

& tricennalis praeſcriptioni longi & longiſſimi temporis.

XXV. Praeſcriptioni longi & longiſſimi temporis reſpondet unica praeſcriptio tricennalis, qua annis 31, 6 ſeptimanis & tribus diebus, *binnen* 30. *Jahren*, *Jahr und Tag* praeſcribuntur res immobiles, jura & actiones. *Land-R. l.* 1. *art.* 29. Coler. *in C. quoniam de praeſcript. n.* 33. *&* 34. Gebhard. *d. tr. c.* 4. *n. & ſeqq.*

Quadragenaria vero it. immemorialis & merae temporales jure Saxon. etiam obtinent.

XXVI. Ubi vero jure Civili 40. anni requiruntur, iis caſibus jure Saxon. idem obtinet: ſicut & praeſcriptio immemorialis & reliquae merae temporales jure Saxon. haud ſublatae. Gebhard. *d. loc. n.* 13. Carpzov. *decij.* 28. *&* 1. *Reſp.* 35.

Quaedam uſucapionem ac praeſcriptionem ſolum ſuſpendunt.

XXVII. Ultimo loco addendum, quaedam uſucapionem atque praeſcriptionem interrumpere, quaedam vero ſolum ad tempus aliquod impedire: ita nim. ut intermedium illud tempus non computetur, priora tamen & ſequentia tempora ad abſolvendam uſucapionem uniantur. Ita 1.) non currunt tempora, quibus ob reverentiam filius a patre bona materna, vel etiam uxor res a marito non petiit. Carpzov. *p.* 2. *C.* 3. *d.* 11. *& l.* 1. *Reſp.* 40. 2.) non procedit uſucapio tempore

belli & peſtis, modo ſit juſtitium, h. e. jus omnino propter belli ac peſtis tempora non reddatur. add. *Special. Conſtitut. in Receſſ. Imperii de anno* 1654. §. *So viel nun die Capitalia belanget.* 172. 3.) ob aetatem pupillarem & minorennem, uti jam ſupra monitum, 4.) ob abſentiam, potentiam, furorem aut infantiam adverſarii: ubi tamen opus eſt, ut ad curſum praeſcriptionis ſiſtendum quis utatur illa interruptione, quae traditur in *l. 2. C. de ann. except.*

Quaedam interrumpunt: & dicitur uſurpatio, quae eſt vel naturalis,

XXVIII. Interrumpitur ac interpellatur uſucapio, quando non eſt continua & quieta poſſeſſio, adeoque coepta uſucapio non poteſt compleri, & dicitur uſurpatio *l. 2. ff. d. uſurp. & uſuc.* Eſt autem duplex: naturalis & civilis *l. 5. d. t.* Naturalis uſurpatio eſt, quando quis poſſeſſionem ipſam amittit *l. 4. §. 22. l. 5. l. 15. ff. d. t.* Huc etiam pertinet, quando quis ab uſu rerum incorporalium ſeu jurium per pignorationem aut ſimilem prohibitionem arcetur & repellitur *l. 4. §. 27. d. t.* add. *Conſt. Elect. 7. p. 2. ibique* Carpz. *def. 1. ſequ.*

vel civilis, interpellatio dicta;

XXIX. Uſurpatio civilis in ſpecie interpellatio vocatur, qua poſſeſſori non quidem poſſeſſio ipſa adimitur vel intervertitur, ſed jus tantum poſſidendi in dubium vocatur: eſtque alia judicialis, alia extrajudicialis.

tum judicialis,

Judicialis eſt, quae fit in judicio; & quidem praeſcriptio longiſſimi temporis etiam per citationem interpellatur *arg. l. 3. C. de praeſcr. 30. vel 40. ann.* uſucapio ac praeſcriptio triennii ac longi temporis non niſi litis conteſtatione *l. 18. ff. de R. V. l. 26. C. eod. l. 10. de praeſcript. long. tem.* Jure Saxonico praeſcriptio tricennalis etiam ſola interrumpitur citatione.

Carp-

Digitized by Google

Carpzov. *d. p.* 2. *C.* 7. *d.* 4. Si vero actor non obtineat, ſed poſſeſſor abſolvatur, nihil litem motam praeſcriptioni obſtare aequior eſt ſententia *l.* 18. *l.* 21. *d. R. V.* Sin actor ceſſet in lite coepta proſequenda, haec interruptio iſthoc operatur, ut huic actori (non alii, vid. *l.* 5. *ff. de uſuc.*) perpetuetur actio usque ad 40. annos a tempore, quo ultima cognitio facta *l. fin. C. de praeſcr.* 30. *vel* 40. *ann.*

quid obtineat, ſi poſſeſſor abſolvatur; it. ſi actor litem coeptam non ſtatim proſequatur:

XXX. Extrajudicialis autem interpellatio fit per denunciationem privatam, contradictionem, vel proteſtationem, ac non niſi certis caſibus effectum habet: ut 1) in *l.* 17. *C. de R. V.* 2) in *l.* 2. *C. de ann. except.* 3) in *l.* 20. §. 11. *l.* 25. §. 7. *ff. de petit. hered.* 4) in *l.* 2. *C. de ſervit.* 5) in actionibus perſonalibus. vid. Gebhard. *d. tr. c.* 1. §. 4. *n.* 9. *c.* 2. §. *fin. c.* 3. §. *ult.* Sufficit autem ad incorporalium rerum ſeu jurium praeſcriptionem prohibendam etiam extrajudicialis prohibitio, proteſtatio, vel pignoratio. Gebhard. *d. l.* Et quidem moribus Saxon. pignus captum judici tradendum eſt *d. Conſt.* 7. *p.* 2. *d.* 2. Praeſcriptiones aliae temporales ſola libelli porrectione interrumpuntur.

tum extrajudicialis: quae certis caſibus effectum habet.

XXXI. Caeterum cum jure Canonico & hodiernis moribus, *uti aph.* 9. monitum, omni tempore usque ad completam uſucapionem b. f. requiratur: ideo quocunque tempore ſuperveniens mala fides & quaelibet interpellatio, modo malam fidem inducat, praeſcriptionem interrumpit *c. f. X. de praeſcript. c.* 2. *de R. I. in* 6. *Myns.* 4. *o.* 6. *n.* 4 Schneidew. *pr. I. de uſuc. num.* 17.

Jure can. quaelibet interpellatio m. f. inducens obſtat.

Add. *L.* 2. *T.* 6. *I. de uſucapion. et long. temp. praeſcript.*

TIT. X.
DE
DONATIONIBUS MORTIS CAUSA ET INTER VIVOS.

Donatio qua ratione ad civiles modos acquirendi pertineat.

I. Donationes quidem in genere conſideratae referri poſſent ad modos acquirendi dominium juris gentium: quoniam vero jure Civili varia donationum genera ſunt conſtituta & ſpecialiter quaedam ordinata, ideo donationes modis civilibus annumerantur.

Donationis in genere deſcriptio.

II. Donatio in genere eſt actus, quo donum in alterum ex liberalitate transfertur *l.* 29. *pr. ff. de donat. l.* 35. §. 1. *ff. de donat. mort. caus. l.* 67. §. 1. 2. *l.* 214. *de V. S. l.* 82. *ff. de R. I.* Eſt vero donatio vel mortis cauſſa vel inter vivos *pr. I. de donat.*

Mortis cauſa donatio definitur.

III. Mortis cauſſa donatio eſt, qua cogitatione ac in eventum ſecuturae ſuae mortis quis coram quinque teſtibus in alterum conſentientem & acceptantem quid confert *l.* 2. *l.* 29. *l.* 32. *l.* 35. §. 2. *l.* 40. *ff. de mort. caus. don. l. f. C. eod.*

L. 39. ff t. 6. de mortis cauſa donat. & capion.

Mortis cauſa donans.

IV. Mortis cauſſa donare poteſt, qui teſtamentum facere vel legare *l* 15. *de donat. mort. caus.* adeoque pupillus, ne quidem tutoris autoritate interveniente *l.* 1. §. 1. *ff. de tutel. et rat. diſtr.* minor vero ſine curatoris autoritate mortis cauſſa recte donat.

Cui donatur.

V. Similiter & ei donari poteſt, cui & legari *l.* 9. *l.* 36. *ff. de m. c. donat.* ac mortuo donatario ante donantem intercidit donatio perinde ut legatum *l.* 35. §. 4. *l.* 42. *ff. de mort. caus. donat.* §. 1. *I. de donat.*

VI.

Differentia a legato quoad donantem.

VI. In eo tamen eſt quoad perſonas inter hanc donationem & legatum differentia, quod filiusfamilias etiam paganus de adventitio quidem, cujus plenam habet proprietatem, libere poſſit donare; nec non de peculio profectitio & adventitio, patre permittente *l.* 25. §. 1. *ff. de don. mort. caus.*

Res, quae donantur.

VII. Poſſunt res mortis cauſſa donari, quae ſunt in bonis donatoris, etiam omnia bona tam praeſentia quam futura *l.* 17. *de m. c. donat.* Non vero opus eſt inſinuatione judiciali ſecundum LL. Romanas *l. f. C. h. t.* & locus eſt Falcidiae *l.* 5. *C. ad. L. Falcid.* ſcil. propter ſimilitudinem cum legatis. Jure autem Saxon. Elector. inſinuatio exigitur & Falcidiam non poteſt detrahere heres *p.* 3. *C.* 1. ubi add. Carpz. *def.* 5. *n.* 22. *et* 23.

Forma hujus donationis.

VIII. Forma hujus donationis conſiſtit in eo, ut 1) praeſens praeſenti vel alicui nomine abſentis acceptanti donet *l.* 38. *de m. c. don.* alias erit fidei commiſſum. vid. *l.* 75. *pr. l.* 77. §. 26. *ff. de Leg.* 2. Carpz. *Lib.* 2. *Reſp.* 62. 2) ut quinque teſtes, licet non rogati, adhibeantur *l. fin. C. de m. c. donat.* 3) ut mortis cogitatione ſeu intuitu, ac in eventum noſtrae mortis expreſſe fiat. vid. text. *in l.* 42. §. *fin.* & *l.* 1. *de m. c. donat.* Unde fluit, quod de hac donatione, an ſubſiſtat, ante mortem ſecutam judicari nequeat *l.* 35. §. 2. *d. t.* adeoque non tam mortis cauſſa donatio ſit, ſi addatur, quod nullo caſu revocari debeat, quam inter vivos, vid. *l.* 27. *d. t.* alias in dubio donatio inter vivos reputabitur *arg. dd. text.* Carpz. *p.* 2. *conſt.* 12. *def.* 24. Sand. *lib.* 8. *tit.* 1. *def.* 3.

Caſus, quibus irrita

IX. Irrita igitur fit haec donatio aut revocatur, 1) ſi mortis eventus, quem quis reſpexit,

Digitized by Google

ſi haec donatio. xit, non ſecutus fuerit *l.* 2. 3. *& ſeqq. l.* 35. § 3. *et* 4. *d. t.* 2) ſi donatorem donationis poenituerit §. 1. *l. de don.* 3) ſi quid ſupervenerit, ut donatio non poſſit ſubſiſtere, vid. *l.* 7. *d. t.* Ita cum jure Saxon. bona mobilia poſt mortem uxoris ad maritum pertineant, foemina, quae mortis cauſſa donavit, matrimonium poſt contrahente & moriente ante maritum non ſubſiſtet quoad mobilia iſta donatio. Carpz. *Lib.* 6. *Reſp.* 26. *n.* 17.

Actio, qua revocatur donatio, dominio iam tranſlato, X. Actionem quod attinet, qua revocari poſſit res donata vel tradita, diſtinguendum eſt: aut quis ita donavit, ut dominium, revocabile tamen transferret: aut vero ut dominii tranſlationem adhuc differret *l.* 2. *l.* 28. *ff. de m. c. donat.* Priori caſu fit revocatio aut ex ſola poenitentia, & datur condictio *l.* 30. *de m. c. donat.* aut vero ob conditionem non evenientem, & datur actio in rem *l.* 29. *eod.* vel etiam condictio cauſſa non ſecuta *l.* 35. *vel nondum tranſlato.* §. 3. *eod.* Poſteriori caſu repetitur res, ſi mors non ſecuta, per actionem in rem directam *d. l.* 29. vel ſi donatorem poeniteat, per actionem in rem utilem *d. l.* 30.

Actio, qua morte eveniente petitur res donata. XI. Quod ſi vero mortis eventus ſecutus fuerit re nondum tradita, datur vel rei vindicatio donatario ad exemplum legatorum §. 2. *l. de leg.* junct. *l. fin. C. de mort. c. don.* vel condictio ex *l.* 35. §. 5. *C. de donat.* Quodſi bona omnia ſint donata, reſervata ſolum de quibusdam diſponendi licentia, bona reſervata, ſi de iis nihil diſpoſuerit, non accreſcunt legatario, ſed remanent heredibus ab inteſtato, tum ſecundum jus Civile, cum iſto caſu ratio juris accreſcendi ceſſet, uti ſuo loco patebit, tum ſecundum jus Saxon. per *Conſt. Elect.* 2. *p.* 3.

XII.

Digitized by Google

A mortis cauſſa donatione differt mortis cauſſa capio.

XII. Denique notandum, quod a m. c. donatione ſtricte dicta differant aliae mortis cauſſa capiones: cujusmodi vocantur 1) ſi propter alterius mortem quis donet *l.* 8. *l.* 11. *l.* 18. *pr. ff. de m c. donat.* 2) ſi ob omiſſionem hereditatis quis capiat *l.* 8. *l.* 31. §. 2. *eod.* 3) ſi quis non ex bonis defuncti, ſed ejus, qui conditionem implet, quid m. c. capiat *l.* 8. *l.* 20. *d. l.* 31. §. 2. *l.* 36. *l.* 38. *ff. eod.*

Donationis inter vivos deſcriptio.

XIII. Donatio inter vivos eſt gratuita rei licitae in alterum acceptantem animo nunquam revocandi facta nullo jure cogente *ſeu ex liberalitate* collatio *l.* 1. *pr. l.* 19. §. 2. *l.* 27. *ff. de don. l.* 18. *ff. de adim. legat.*

L. 39. ff. t. 5 de donationibus.

Donans, in quo requiritur 1. voluntas donandi. Aliquando donatio praeſumitur.

XIV. In donante requiritur I.) voluntas donandi verbis vel facto declarata *l.* 7. *l.* 8. *C. de donat.* In dubio autem animus donandi non praeſumitur *l.* 25. *pr. ff. de probat.* Aliquando tamen donatio praeſumitur: 1) ex paterno affectu, ſi quis liberis quid ſubminiſtraverit *l.* 34. *ff. neg. geſt.* 2) ſi is, qui dedit, & is, qui accepit, ſanguine juncti ſint & conjecturae quaedam accedant pro donatione *l.* 26. *ff. de probat.* Koeppen. 1. *Dec.* 14. 3) ſi quis alicui pecuniam daret, ut accipiens eam in ſuum commodum, e. g. aedificii ſtructuram, verteret, quam alias non ſuſcepiſſet donatarius *l.* 13. §. *fin. ff. de donat. inter vir. et uxor.* II) facultas donandi, quam habet is, cui adminiſtratio rerum ſuarum conceſſa *l.* 12. *C. de donat.* Hinc filius fam. poteſt quidem donare de peculio caſtrenſi vel qs. vel etiam peculio adventitio, in quo plenam habet proprietatem *arg. Nov.* 117. *c.* non vero *(2. facultas.)*

R de

de peculio adventitio, in quo pater habet uſumfructum; multo minus de profectitio, niſi pater conceſſerit, quae conceſſio quibusdam caſibus praeſumitur. vid. *l.* 7. §. 1. & *ſeq. ff. de donat.* Uxor jure Civ. de rebus paraphernalibus donare poteſt *l.* 6. *C. de revoc. donat.* Iure vero Saxon. ſine conſenſu mariti non poteſt donare.

Foeminae licet geradam donare.

XV. Licet etiam foeminae geradam donatione inter vivos (non ultima voluntate, niſi proxima cognata conſentiat) in alium quemlibet extra maritum transferre, etſi cognatae nihil relinquat. Fit autem iſta donatio geradae vel judicialiter, & tunc requiritur 1) autoritas judicis, ut ſcil. fiat coram judice vel coram perſonis a judice miſſis, 2) praeſentia donatricis, 3) conſenſus curatoris nec non mariti, 4) traditio clavium, 5) deſignatio rerum donatarum, 6) inſinuatio apud acta: vel extrajudicialiter, & tunc requiritur 1) ne ſpecies donatae excedant valorem quingentorum ſolidorum ſeu aureorum Ungaricorum, alias inſinuatione judiciali opus erit, 2) ut fiat in praeſentia duorum vel trium teſtium vel Notarii & teſtis, 3) ut praeſentes ſint ciſtae & capſae, quibus res aſſervantur, 4) ut claves ei, cui donatur, tradantur, 5) curator mulieris conſentiat. *Decis. Elect.* 22. Permiſſum vero eſt utroque caſu donatrici uſum rerum ad vitam ſibi reſervare, quem in finem claves ipſi reſtituuntur a donatario.

vel judicialiter. *vel extrajudicialiter.*

Non poteſt donare 1. *pater filio,*

XVI. Ob ſpeciales cauſſas non procedunt donationes 1) patris in filiumfam. *l.* 11. *C. de donat.* niſi donatum ſit ob bene merita filii, Gail. 2. *O.* 38. *n.* 5. & niſi donatio morte patris

patris fuerit confirmata. vid. *l.* 25. *C. de donat. inter vir. & uxor.* Gail. *d. l. n.* 15. mater vero liberis valide donat, quia ceſſat jus prohibitionis. Carpz. *d. p.* 2. *conſt.* 12. *def.* 23. imo & jure Saxon. pater res mobiles filio recte donat. Coler. 1. *dec.* 13. Carpz. *d. l. def.* 22. 2) filiifam. in patremf., licet decretum Magiſtratus accedat. *Decis. Elect.* 23. 3) conjugis in conjugem, qua de re inferius. *2 filius patri, 3. conjux conjugi.*

XVII. In eo, cui donatur, requiritur, ut donationem ipſe vel alius ejus nomine acceptet *l.* 55. *ff. de O. & A.* Carpz. *p.* 2. *c.* 12. *def.* 20. & 21. ante acceptationem vero licet revocare. add. Carpz. 5. *Reſp.* 62. remiſſio tamen debiti etiam ante acceptationem ſubſiſtit *l.* 23. *l.* 53. *ff. de ſolut.* *Is, cui donatur.*

XVIII. Res donari queunt, quae ſunt in hominum commercio; non vero volunt ſubſiſtere donationem omnium bonorum, praeſentium & futurorum. vid. Carpz. *d. l.* 5. *Reſp.* 67. *it. p.* 2. *c.* 12. *d.* 26. & 27. Sciendum quoque eſt, quod jure Saxonico bona avita immobilia ſine conſenſu heredum nequeant donari. Carpz. 7. *p.* 2. *C.* 12. *def.* 67. *Lehn. R. l.* 1. *art.* 52. *Res, quae donantur.*

XIX. Quod ſi res donata vel etiam remiſſio juris debitivi excedat 500. ſolidos ſ. 500. aureos Ungaricos, requiritur donationis inſinuatio, h. e. redactio coram judice in tabulas publicas *l.* 35. §. 3. *C. de donat.* Quod ſi inſinuatio fuerit omiſſa, ſubſiſtit usque ad 500. ſolidos, in eo autem, quod excedit, non valet *L.* 34. *pr. l. pen.* §. *ult. C. d. t.* Sunt tamen quaedam donationum genera, quae citra inſinuationem valent, ut 1) donatio a Principe in aliquem collata *l.* 34. *pr. C. d. t.* *Si excedat 500 ſolidos, inſinuatione opus eſt; exceptis certis caſibus.*

d. t. item quae fit Principi *Nov.* 52. *c.* 2. 2) a Magiſtris militum in milites *l.* 3½. §. 1. *C. d. t.* 3) facta ad redemptionem captivorum *d. l.* 36. *pr.* & ad refectionem domus incendio vel ruina ſublatae *d. l.* 36. §. 2. quod ad alias pias cauſſas non extendendum *l.* 29. *C. de SS. Eccl. l.* 35. § *ult. C. d. t.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 12. *d.* 13. Denique notandum, quod jure Saxonico immobilium donatio ſemper debeat fieri coram judice loci, ubi bona ſita. *Land-R. l.* 1. *art.* 52. *et ar.* 21. *pr.* Carpzov. *d. c.* 12. *def.* 19. *et lib.* 8. *R.* 57.

Iure Sax. in donatione rerum immobilium inſinuatio ſemper neceſſaria.

Traditur res vel promittitur.

XX. Traditur in donatione res vel ſtatim, vel promittitur: & hoc poſteriori caſu datur condictio ex *l.* 35. §. 5. *C. de donat.* vel etiam actio ex ſtipulatu, qua donatarius donantem ejusve heredes convenit, ut rem donatam tradat.

Perfecta donatio non revocatur niſi 1. ob querelam donationis inofficioſae, 2. ob ingratitudinem, 3. ob ſupervenientiam

XXI. Perfecta donatio regulariter non poteſt revocari *l. ult. pr. C. de revoc. donat.* niſi 1) ſit inofficioſa, h. e. qua contra officium pietatis laeduntur liberi, parentes, aut fratres in legitima: & revocatur ob hanc cauſam ſolum quoad legitimam *tot. tit. C. de inoff. donat.* Finitur haec querela lapſu quinquennii a morte donantis computandi *l. ult. C. de inoff. donat.* 2) Revocatur donatio ob ingratitudinem donatarii. vid. *l. ult. & l.* 1. *C. de revoc. donat.* Si tamen donator non fuerit conqueſtus, ejus heredes non poſſunt revocare donationem *d. l. ult. C. de revoc. don.* Similiter nec in heredem donatarii datur haec actio, niſi revocatio jam vivente donatario facta *l.* 7. *C. de rev. don.* 3) ob ſuper-

pervenientiam liberorum, ſi nim. quis omnia bona vel magnam bonorum partem, vel etiam rem ſingularem, Carpzov. *p.* 2. *c.* 12. *d.* 32. cum liberos nondum haberet, donaverit & poſtmodum ipſi naſcantur liberi *l.* 8. *C. de rev. don.* quam legem late explicat Tiraquellus. *venientiam liberorum.*

XXII. Aliquando donatio ſub modo, vel etiam ſub conditione fit. Sub modo donatur eum in finem, ut rurſus aliquid fiat, v. g. ut donatarius donatori alimenta praebeat *l.* 1. *C. de don. quae ſub mod.* Hic modus ſi non impleatur, vel revocatur donatum per condictionem *l.* 3. *C. de condict. ob caus. dat.* vel agitur praeſcriptis verbis, ut impleatur modus *l.* 9. *C. de donat.* Sub conditione fit ita donatio, ut res ſit tradenda, cum iſta conditio extiterit *l.* 4. & *ult. C. de donat. ſub mod.* *Aliquando donatio fit ſub modo, aut ſub conditione.*

XXIII. Eſt etiam quaedam donatio remuneratoria, quae fit ob inſignia bene merita ab eo, cui donamus, in nos profecta: atque haec inſinuatione non indiget, nec poteſt ob aliquam cauſſam revocari *l.* 34. §. 1. *ff. de don.* add. Carpz. *p.* 1. *C.* 12. *d.* 15. 34. & 35. *Donatio remuneratoria.*

XXIV. Eſt & aliud genus donationis inter vivos, nempe donatio propter nuptias, de qua diximus *l.* 1. *tit.* 1. *aph.* 5. Alias vero donationes inter virum & uxorem ſunt prohibitae, adeo ut, licet conjux conjugi rem tradiderit, tamen dominium non transferatur, ſed res extans vindicetur, & conſumpta condicatur *l.* 5. § *fin. ff. d. donat. int. vir. & uxor.* Non tamen id reſtituendum eſt, ex quo conjux non fuit factus locupletior *l.* 7. *pr. pr. d. t.* Inde etiam fructus, qui conjugis indu- *Donatio propter nuptias. Alias donatio inter virum & uxorem eſt prohibita;* L. 24. ff. t. 1 de donat. int. vir. & uxor.

Digitized by Google

ſtria & cultura ex agro donato ſunt percepti, non veniunt reſtituendi *l.* 55. *ff. de uſur.*

exceptis tamen certis caſibus. XXV. Non prohibetur vero inter conjuges 1.) donatio mutua & reciproca ſeu remuneratoria, quatenus eſt aequalis *l.* 32. §. 14. *l.* 7. §. 2. *ff. d. t.* & Gail. 2. *O.* 40. *n.* 7. vid. Berlich. *P.* 2. *concl.* 15. *num.* 11. Carpzov. *p.* 2. *c.* 13. *def.* 18. 2.) ad dignitatem conſequendam *l.* 40. *l.* 41. 42. *ff. d. t.* 3.) ſtrenae vel alia xenia modica. Carpzov. *p.* 2. *C.* 13. *d.* 20. *et* 21. 4.) permiſſa etiam eſt donatio mortis cauſſa *l.* 9. §. *f. l.* 10. *t.* 11. *d. t.* 5.) ſecundum jus Canon. valet juramento confirmata donatio inter conjuges.

Confirmantur donationes mortis conjugis. XXVI. Confirmantur etiam donationes inter virum & uxorem, ſi ante mortem non fuerint revocatae, adeo ut, ſi res nondum tradita, contra heredes conjugis detur actio *Nov.* 162. *cap.* 1. Requiritur autem etiam in hoc caſu, ſi excedant 500. aureos Ungaricos, inſinuatio, Carpzov. *p.* 2. *C.* 13. *d.* 15. Si vero donatarius ante moriatur, nulla eſt donatio, etiamſi in heredes donatarii collata fuerit *c.* 8. *X. de donat. inter vir. et uxor. l.* 18. *C. eod.* Carpz. *d. l. def.* 14.

Quid moribus Saxon. obtineat. XXVII. Caeterum moribus Saxonicis obſervari tradunt, quod donatio inter conjuges judicialiter facta & actis publicis inſinuata accedente mulieris recte inſtructae, ſi ea donet, curatoris autoritate valeat. Carpzov. *d. t. def.* 16. & 17.

Nec Gerada marito ab uxore poteſt donari: XXVIII. Denique ſingulariter de Gerada notandum, quod haec marito ab uxore donari nequeat, adeo ut nec morte uxoris confirmetur donatio, nec heredes uxoris teneantur donationem Geradae juramento firmatam ſervare,

vare, *Conſtit. Elect. p.* 2. *C.* 12. ibique Carpzov. *d. l. ſeq.* Valet tamen donatio Geradae remunerationis cauſſa ſive reciproce facta, nim. ſi maritus viciſſim in continenti certam pecuniae ſummam vel rem aliquam immobilem aequivalentem Geradae, Carpz. *ib. d.* 8. uxori judicialiter donet, reſervato ſibi uſufructu ad dies vitae, Carpz. *P.* 2. *C.* 13. *d.* 8. Vendere quoque uxor Geradam marito poteſt accedente conſenſu curatoris, & traditur Gerada ita vendita per traditionem clavium, & nihilominus uxor ſibi reſervare poteſt uſumfructum ad dies vitae. Nec reſcinditur hujusmodi venditio, licet vilius ſit pretium. Et poteſt quoque venditrix uxor pretium marito legare, vel mortis cauſſa donare. vid. Carpzov. *d. l. ſ.* 9. *et ſeq.* *niſi certis caſibus.*

Add. *L.* 2. *T.* 7. *I. de donation.*

TIT. XI.
DE PERSONIS QUAE POSSUNT TRANSFERRE DOMINIUM, SIVE DE IIS, QUI ALIENARE POSSUNT VEL NON. ET PER QUAS PERSONAS CUIQUE ACQUIRITUR.

I. Poſſunt dominium in alium transferre ſ. res alienare, qui natura idonei ſunt nec lege prohibentur. Non vero ſunt natura idonei 1.) propter aetatem, pupilli & minores, quorum bona non niſi peculiaribus requiſitis intervenientibus alienari & oppignorari poſſunt, de quibus diximus *l.* 1. *tit.* 21. *p.* 11. *ſeqq.* His etiam quodammodo accenſeri poſſunt 1.) foe- *Ad dominium transferendum quidam natura non ſunt idonei. Quibus etiam jure*

foeminae, quae certis caſibus in foro Saxonico curatore opus habent, uti dictum *tit. ult. lib.* 1. add. Grot. *introd. in jus Belgic.* 1. *c.* 5. Johan. a Sande *decis. Fris. L.* 2. *tit.* 4. *d.*4. Gudelin. *de jur. noviſſ. l.* 1. *c.* 7. Chriſtin. *ad LL. Mechlin. tit.* 2. *art.* 10. 2.) furioſi & mente capti, in quorum bonorum alienatione itidem certa requiſita obſervanda, de quibus dictum *d. l.* 1. *tit.* 23. §. 4. *ſeqq.*

Quidam lege prohibentur. Huc referri poſſunt in fraudem creditorum alienantes.

II. Lege prohibetur 1.) maritus alienare res dotales, ut itidem *l.* 1. *tit.* 8. §. 4. jam expoſitum; 2.) prodigus, de quo etian jam dictum *l.* 1. *tit.* 23. § 4. Addi poſſunt 3.) qui in fraudem creditorum alienarunt: haec enim alienatio revocatur, vid. *tot. tit. ff. quae in fraud. cred. facta ſunt, ut reſtit.* add. Carpzov. *p.* 2. *c.* 3. *d.* 20. & *p.* 3. *C.* 23. *d.* 21. Sande *l.* 3. *tit.* 13. *d. ult.* Item 4.) illi, quibus de fuga ſuſpectis deſiderante creditore alienatio bonorum interdicta eſt *l.* 8. *in f. ff. de pollicit.* aut hi, qui nimis obaerati bonis ſuis cedunt, aut fuga ſibi conſulunt, quos Bancoruptores vulgo vocant, qui bona ſua alienando aut in alium transferendo nihil agunt, eorumque bonis adminiſtrandis curator datur *l.* 1. §. 1. *l.* 2. *pr. l. f. ff. de curat. bon. dand.*

Acquiritur nobis per liberos noſtros, habita tamen ratione peculii. L. 15. ff t. 1. de peculio.

III. Acquiritur nobis non ſolum per nosmetipſos, ſed & per eos, quos in poteſtate noſtra habemus *pr. I. per quas perſon. cuique acquirit.* nimirum per liberos noſtros: circa quos tamen differentia eſt notanda inter peculium, quod ſc. filiusfam. patris permiſſu ſeparatim a rationibus paternis habet *l.* 5. §. *fin ff. de pecul.*

Peculium eſt vel profectitium.

IV. Eſt enim peculium vel profectitium, quod ſcil. ex re patris ad filiumf. pervenit §.

§. 1. *per quas perſon. cuique acquir.* Et hoc tam quoad proprietatem quam quoad uſumfructum patris eſt, & quicquid inde provenit, patri acquiritur *d.* §. 1. *l. l.* 93. *de R. J.*

Vel adventitium, cujus uſusfructus ad patrem pertinet.

V. Vel adventitium, quod non ex re patris, ſed aliunde, v. g. ex bonis maternis vel ex opera & induſtria filiifam. obvenit *d.* §. 1. *J. l.* 6. *pr. C. de bon. quae. lib.* Et hujus uſumfructum regulariter patri acquirit filiusfamilias, apud ipſum autem dominium remanet *dd. text.* Excipiuntur tamen quidam caſus, quibus plena proprietas ad filiumf. pertinet, nim. 1.) quod ſub expreſſa hac conditione liberis donatum eſt, ut ad patrem uſusfructus non pertineat *Nov.* 116. *c.* 1. *auth. excipitur*, junct. *auth. item C. de bon. quae lib.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 10. *d.* 10. & 11. 2.) ſi cum patre ſimul ſuccedat filius in hereditatem fratris vel ſororis, tunc filio etiam uſusfructus competit in portione hereditaria *Nov.* 118. *c.* 2. quod tamen jure Saxon. non obtinet, uti in materia ſucceſſionis monebimus. 3.) ſi filius ſibi relictum renuente patre accipiat *l. f.* §. 6. *C. de bon. quae lib.* 4.) ſi liberis quid donatum ſit a Principe ejusve uxore *l.* 7. *C. de bon. quae lib.* 5.) ſi pater in vita ſua fructus non percipiat, ſed eos liberis ſuis relinquat: tunc etiam poſt mortem patris eorum manent.

Excipiuntur tamen quidam caſus.

Vel caſtrenſe. L. 49 ff t. 17. de caſtrenſi peculio.

VI. Vel denique caſtrenſe, quod filiusfamilias occaſione armatae militiae vel a patre vel ab alio acquiſivit *l.* 1. *C. de caſtr. pec.* aut etiam qs. caſtrenſe, quod filiusfam. acquiſivit ex militia togata ſ. officiis publicis *l. ult. C. de inoff. teſtam. l.* 6. *in f. C. de bon. quae lib.* utrumque hoc peculium pleno jure ad filios pertinet *dd. text.*

Servi dominis acquirunt. Hodierni famuli non niſi quod ex conductis operis provenit. VII. Porro ſervi & proprii homines, quicquid acquirunt, ſine diſtinctione dominis ſuis acquirunt, qua de re *Lib.* 1. *tit.* 4. §. 2. dictum. Hodie famuli & miniſtri, qui mercede conducti operis ſuis nobis inſerviunt, non omnia nobis acquirunt, ſed id duntaxat, quod ex iſtis operis conſequuntur, nec eorum facto, quod extra miniſterium eſt, ulterius quam pro mercede debita obligantur. Grot. *d. Lib.* 3. *c.* 38. *n.* 9.

Etiam per procuratorem nobis acquiritur. VIII. Tandem ſciendum, quod etiam per procuratorem, negotiorum geſtorem, inſtitorem, exercitorem nobis acquiratur, uti convenientibus locis explicatur §. 5. *I. per quas perſon. cuique acquir.*

Add. *L.* 2. *T.* 8. *I. quib. alien. lic. vel non,* & *T.* 9. *I. per quas perſ. cuique acquir.*

TIT. XII.

DE DOMINII NATURA ET EFFECTU EJUSQUE DIVISIONIBUS, AC IN SPECIE DE EMPHYTEUSI ET SUPERFICIE.

Dominii acquiſiti vis & effectus. I. Acquiſitum dominium potiſſimum conſiſtit in proprietate & arbitrio de re ſua diſponendi, deinde in fructuum perceptione, quae qer conſequentiam ex proprietate fluit ac dependet *l.* 25. *pr. l.* 1. *ff. de uſur.* atque haec etiam a proprietate ſeparari poteſt. *l.* 25. *de V. S.*

Dominii diviſio in plenum & II. Cum vero arbitrium ac poteſtas de re ſua diſponendi vel ſit omnino libera vel reſtricta, ideo ab interpp. dominium diſtinguitur

tur in plenum & minus plenum. Plenum dicitur, ubi liberum eſt diſponendi arbitrium: minus plenum, quando adeſt ipſi proprietati reſtrictio: & quidem, qui retinet proprietatem ita reſtrictam & ſuperiorem in re poteſtatem, dicitur habere dominium directum, ut 1.) dominus emphyteuſeos, 2.) dominus ſuperficiei, 3.) dominus feudi. Qui vero cum jure utendi fruendi conceſſo participat de proprietate, dicitur habere ipſius rei ſibi ita conceſſae dominium utile, ut 1.) emphyteuta, 2.) ſuperficiarius, 3.) vaſallus. add. Synt. noſtr. Feud. *cap. 2. aph. 3. in m.*

III. Emphyteuſis ſive jus emphyteuticum eſt jus in re immobili a domino alicui ſe ad certum vectigal ſ. canonem in recognitionem dominii praeſtandum obliganti conſtitutum ita, ut poſſit illa re uti frui, ac de illa pro arbitrio quodammodo reſtricto & dependente ab alio diſponere; vel, eſt dominium utile in re immobili a vero domino ſub conditione certae penſionis in recognitionem dominii directi ſolvendae alicui conceſſum *l. 1. & 2. ff. ſi ager vectig.* junct. *tot. t. C. de jur. emph.*

Emphyteuſeos deſcriptio.

L. 6. ff. t. 3. Si ager vectigalis i. e. emphyteuticarius pet.

IV. Dantur in emphyteuſin ager & domus, & conſtituitur hoc jus per pacta, contractus, vel etiam ultimas voluntates. Sciendum vero eſt, quod etiam opus ſit ſingulari contractu emphyteutico, per quem promittitur canon, uti ſuo loco tradetur. Praeterea etiam praeſcriptione longi temporis acquiritur emphyteuſis, vel etiam longiſſimi ſecundum caſuum diverſitatem.

Res emphyteutica & modus conſtituendi.

V. Conſtituta & acquiſita emphyteuſis defertur legitimis ſucceſſoribus, & ſuccedunt

Conſtituta emphyteuſis

transfertur in ſucceſſores.

in ea non ſolum maſculi, ſed & foeminae *Nov.* 7. *c.* 3. *pr.* Si vero in contractu emphyteutico certa reſtrictio ſit addita, illa obſervanda erit.

Jus domini emphyteuſeos.

VI. Jus domini emphyteuſeos conſiſtit in eo, quod ipſum emphyteuta pro domino ſuperiori recognoſcere debeat, ac inde 1.) obſtrictus ſit ad canonem annuatim praeſtandum, 2.) ad renovandum contractum & laudemium ſolvendum certis caſibus: *vid. eph.* 10. & 3.) ad impetrandum conſenſum & alienationem rei emphyteuticae. Dominus vero pro lubitu jus ſuum abſque conſenſu emphyteutae alienare poteſt. Carpzov. *p.* 2. *c.* 39. *def.* 10.

Jus emphyteutae conſiſtit 1. in percipiendis omnibus commodis.

VII. Emphyteutae jus in eo conſiſtit, quod inſtar domini ſit, adeoque 1.) omnes obventiones, fructus, & commoda ex re emphyteutica percipiat, & inde etiam theſaurum inventum ſolus retineat vel cum inventore dividat. Hinc etiam omnia onera ſuſtinere atque tributa & collectas aliasque publicas penſitationes ſolvere tenetur *l.* 2. *C. de jur. emph.* Carpz. *p.* 2. *C.* 38. *d.* 18. nec non damnum particulare ferre *l.* 1. *inf. C. h. t.* adeoque ipſi etiam non remittitur penſio ſeu canon ob ſterilitatem vel incurſionem hoſtium *arg. d. l.* 1. niſi quis re plane non potuerit uti. vid. Carpz. 1. *Reſp.* 91.

2. in poteſtate quodammodo alienandi.

VIII. Porro 2.) poteſt vi dominii ſui, vel quod quodammodo participet de proprietate, rem ipſam pro lubitu tractare & ad uſum proprium aptare *d. l.* 1. & 2. *C. h. t.* imo etiam jus emphyteuticum in alium transferre, ita tamen ut domini conſenſus quidem ſit requirendus, hic vero novum

em-

emphyteutam ſuſcipere teneatur *d. l. ult. C. de jur. emph.*

IX. Pignus tamen, cum eo emphyteuſis in alium non transferatur, absque conſenſu domini in re emphyteutica recte conſtitui volunt *l.* 31. *ff. de pignor.* Jul. Clar. *l.* 4. *ſent.* §. *emphyteuſis q.* 18. Carpz. *p.* 2. *C.* 25. *d.* 7. *n.* 10.

Pignus conſtituendi.

X. Alienata emphyteuſi in alium novus ille emphyteuta, in quem ſive contractu ſive teſtamento emphyteuſis transfertur, domino laudemium ſolvere tenetur, quod olim erat quinquageſima pars pretii *l. ult. C. de jur. emphyt.* Hodie regulariter pro ſingulis centenis pretii quinque praeſtantur. Quibusdam vero locis majus laudemium eſt introductum, ita nim. ut pro centenis decem debeantur. vid. Franzk. *tr. de laudem.* add. etiam Synt. noſt. Feud. *c.* 10. *aph.* 12. *et* 13. Praeterea etiam in hoc variant conſuetudines locorum, quod nim. quibusdam locis ſolum in translatione in extraneum laudemium ſit praeſtandum, quibusdam vero locis etiam in caſu, quo ab inteſtato liberi aliive heredes ſuccedunt, ſolvendum eſt. vid. Franzk. *d. tract.* Carpz. *p.* 2. *c.* 39. *def.* 11. *ſeq.*

Emphyteuſi alienata laudemium ſolvendum eſt domino.

XI. Finitur vel amittitur emphyteuſis tum ex cauſis communibus, tum ex cauſis propriis. Cauſſa communis eſt 1) conſolidatio, quae fit 1. moriente emphyteuta, nullis relictis ſucceſſoribus, 2. praeſcriptione, ſive dominus rem debito modo & tempore poſſidens contra emphyteutam, ſive emphyteuta contra dominum denegationi canonis acquieſcentem praeſcribat. Carpz. *p.* 2. *C.* 38. *def.* 15. 3. renunciatione ſ. ceſſione, ſi domino ite-

Finitur & amittitur emphyteuſis tum ex cauſis communibus, nim. 1. conſolidatione, quae contingit morte, praeſcri-

ptione, renunciatione iterum jus ſuum cedat emphyteuta: quod tamen invito domino non licet.

2. deterioratione. XII. Porro 2) ſi emphyteuta dolo culpave lata rem reddat inſigniter deteriorem: tum enim emphyteuſi privatur *auth. qui res C. de SS. Eccleſ.* ſi vero pars ſolum deterior reddatur, ea tantum privatur. Carpz. *p.* 2. *C.* 38. *def.* 23. *et* 24. 3) interitu rei, ſi ſcil. in totum res emphyteutica perierit; alias ſi pro parte tantum, nihilominus jus ipſum in qualibet ejus parre remanet *l.* 1. *C. de jur. emphyt.* ſic domo licet combuſta nihilominus in area ſubſiſtit. 4) lapſu temporis praefiniti *l. fin. ff. ſi ager vectig.*

3. interitu rei.

4. lapſu temporis.

tum ex cauſis propriis, *1. canone non ſoluto.* XIII. Propria cauſſa, ob quam ſpecialiter jure ſuo emphyteuta cadit, eſt 1) ſi canon in eccleſiaſtica emphyteuſi intra biennium *c. ult. X. de loc. et cond.* in ſeculari intra triennium *l.* 2. *C. de jur. emphyt.* non ſolvatur. add. Carpzov. *p.* 2. *c.* 38. *d.* 1. *ſeqq.* Ubi tamen cauſſae cognitione opus eſt, nec poteſt propria autoritate expellere dominus emphyteutam, niſi ipſe jurisdictionem quoque habeat. Eſt vero in arbitrio domini, velitne canonem exigere, an vero ad privationem agere *l.* 2. *C. d. t.* Heres autem domini ad rei privationem agere nequit *arg. l.* 7. *C. de revocat. donat.* Caeterum antequam dominus de canone non ſoluto conqueratur, emphyteuta offerendo canonem moram purgare & poenam caducitatis evitare poteſt *d. c. ult. X. de loc. et cond.* Jul. Clar. *lib.* 4. *quaeſt.* 10. §. *emphyt.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 38. *d.* 11. 2) ſi emphyteuſis absque conſenſu domini fuerit alienata *l.* 3. *in f. C. d. t.* quod tamen in foro Saxon. vix obtinet, cum, re-

2. emphyteuſi absque conſenſu alienata.

reſignatione judiciali non interveniente, non cenſeatur res perfecte tradita. vid. Carpzov. *d. l. def.* 13.

XIV. Amiſſa emphyteuſi emphyteuta non poteſt impenſas ſeu meliorationes repetere *l.* 2. *vers. fin. autem C. d. t.* quia eas ſecundum naturam hujus contractus fecit. Carpz. *d. l. def.* 12. *num.* 9. fructus autem, quos ante privationem, licet poſt lapſum biennii trienniive percepit, ad emphyteutam petinent. Carpz. *ibid.*

Amiſſa emphyteuſi non repetuntur impenſae. Fructus percepti retinentur.

XV. Denique addendum, quid obtineat, ſi emphyteuta partem aliquam fundi emphyteutici diviſim vendat aut alio modo alienet, an per hoc ipſe etiam annuus canon pro rato dividatur? Et quidem cum canon ille totam rem emphyteuticam pro indiviſo haud dubie afficiat, conſequens eſt, ut, licet emphyteuta partem fundi emphyteutici cum ſuo onere pro rato partis ſuae vendat, domino tamen libera electio competat, adverſus quem fundi poſſeſſorem etiam diviſim & pro parte tantum poſſidentem velit pro integro canone in ſolidum agere, ſic ut diviſionis beneficium poſſeſſori nihil proſit *arg. l.* 2. *C. ſi un. ex plur. her. deb.* Aliquando etiam ex pluribus heredibus ſeu poſſeſſoribus conſtituitur certa perſona, quae nomine omnium rem a domino emphyteuſeos recognſocat & canonem ſolvat, & vocari ſolet *ein Lehnträger.* Carpz. *p. c.* 38. *def.* 5. *n.* 8.

Diviſio rei emphyteuticae non obeſt domino.

Plurium emphyteutarum nomine unus conſtitui ſolet, ein Lehntraeger.

XVI. Differt ab emphyteuſi cenſus. Cenſus vero eſt jus annui reditus perpetuo recipiendi, quem quis in ipſa rei ſuae translatione in veteris dominii memoriam annuatim ſol-

Ab emphyteuticis differunt cenſitica bona.

ſolvendum ſibi retinet. Differt igitur in eo ab emphyteuſi, quod verum & directum dominium in cenſualem transferatur, quod in emphyteuſeos conſtitutione apud conſtituentem manet: nec cenſum ſolvimus de re aliena, ſed de re noſtra. Unde nec caducitatis poena ob ceſſationem locum habet. vid. Franzk. *Lib.* 1. *Var. Reſol. reſol.* 1. *et ſeqq.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 39. *d.* 1. Synt. noſtr. Feud. *cap.* 2. *aph. pen. n.* 3. add. Grot. introd. *in jus Belgic. Lib.* 2. *c.* 46. Chriſtin. *Deciſ. Belgic.* 91. *num.* 2. *vol.* 5. Argentreus *ad Conſuetud. Britann. art.* 73. *gloſſ.* 2. *n.* 1. Caeterum in dubio cenſentur bona cenſitica, non emphyteutica. *Conſtit. Elect. p.* 2. *c.* 39. *§. Soviel nun. ubi* Carpzov. *def.* 8. & translato dominio directo in poſſeſſorem contractus habetur cenſiticus, licet expreſſis verbis facta fuerit mentio emphyteuſeos. Carpz. *ibid. def.* 9.

Qualia in dubio bona cenſeantur.

Superficiarii iuris deſcriptio. L. 43. ff. t. 18. de ſuperficiebus.

XVII. Superficies ſ. jus ſuperficiei (Germ. *Grund-oder Platzrecht*) eſt jus aedificium in fundo vel ſolo alterius ſuo ſumtu habendi *l.* 2. *ff. de ſuperſ. l.* 18. *§.* 4. *ff. de damn. infect.*

Perſona conſtituens & acquirens.

XIIX. Conſtituit hoc jus ſoli dominus alteri, qui ſuperficiarius dicitur *l.* 1. *§.* 4. *ff. de ſuperfic. l.* 73. *l.* 74. *d. R. V.* & qs. inquilinus eſt *l.* 3. *§. pen. ff. d. nov. oper. nunc.*

Res, in quibus conſtituitur.

XIX. Conſtituitur hoc jus in ſolo, in quo ſuperficiariae aedes ponuntur *l. ult. ff. de ſuperſ.* Nimirum ſuperficiem ICti vocant, quicquid ſuper ſolum ſ. ſuper-faciem terrae eſt, ut parietes, tecta *l.* 44. *§.* 1. *ff. d. O. et A. l.* 23. *pr. d. uſurp. l.* 86. *§. ſ. ff. d. legat.* 1. arbores, vineae,

Digitized by Google

vineae, plantae *l.* 13. *pr. ff. d. S. R. P.* Spectat vero hic ſuperficies ad praedia urbana ſ. aedificia *l.* 2. *de ſuperfic.* Frantzk. *d. laudem. cap.* 13. *num.* 3. *et* 5.

XX. Conſtituitur hoc jus vel mediante venditione vel conductione, certo ſc. promiſſo ſolario domino pendendo *l.* 2. §. 17. *ff. ne quid in loc. publ. l.* 15. *ff. qui pot. in pign. l.* 39. §. 5. *ff. de legat.* 1. *l.* 7. §. 2. *verſ. hactenus ff. de uſufruct.* vel gratuita conceſſione, quando nimirum hujusmodi modis intervenientibus ſolum traditur ita, ut aedificium in eo exſtruere ſui commodi cauſſa, vel aedes jam exſtructas ſuis ſumtibus conſervandas vel etiam reparandas inhabitare inſtar domini ad longius tempus liceat *dd. text.* *Modus conſtituendi.*

XXI. Competit itaque ſuperficiario jus dominio ſimile, ratione cujus ſuperficie in ſolo illo pro arbitrio quis uti frui, ſervitutem iſti imponere *l.* 1. §. *ult. de ſuperfic. arg. l.* 1. *pr. ff. q. m. uſuſfr. amit.* eamque alienare poteſt *l.* 1. §. 7. 7. *ff. de ſuperfic.* Menoch. *de retin. poſſ. remed.* 4. Rennem. *Jurisprud. membr.* 2. *th.* 8. *lit. C.* *Jus ipſum conſtitutum.*

XXII. Jus hoc extingui exiſtimant ſublato per incendium aut ruinam aedificio, argumento ducto ab uſufructu *l.* 34. *in fin. de uſufr.* Bald. *ad rubr. de ſuperfic.* Jaſon. *ad l. in provinciali* 3. §. *ſi ego* 3. *de oper. nov. nunc.* Alphar. Valaſc. *de jur. emphyt. quaeſt.* 33. *n.* 4. Verum cum non uſusfructus, ſed dominium quoddam ipſum ſolum afficiens ſit hic translatum, aſſerere non dubito, quod ob ſolum interitum aedium non amittatur hoc jus, ſed potius ſuperficiario liceat alias in ſolo exſtruere aedes. Conf. Chriſtin. *ad conſuet. Mechlin. tit.* 14. *art.* 45. *n.* 4. *Ejus amiſſio.*

Digitized by Google

Jus feudi. XX. Reſtat ſpecies dominii utilis, *jus feudi* dicta, quae peculiaribus plane conſtat juribus, ideoque ſingulari tractatione venit exponenda. Vid. Syntagm. noſtr. Feudal.

TIT. XIII.
DE
ACTIONE EX DOMINIO SINGULARI FLUENTE S. REI VINDICATIONE.

Jus in rem perſequimur actione in rem ſive vindicatione, quae deſcribitur.

I. Jus in rem perſequimur in judicio (conf. *L.* 1. *Tit. XV. aphor.* 1. & 2.) actione in rem ſ. vindicatione, per quam rem noſtram, quae ab alio poſſidetur, petimus & adverſus eum datur, qui rem poſſidet *l.* 25. *pr. ff. de O. & A.* Uti vero jura in rem ſunt diverſa, ita etiam actiones in rem ſ. vindicationes ſunt diverſae.

Rei vindicationis deſcriptio. L. 6. ff. t. 1. de rei vindicatione.

II. Ex dominio ſingulari rerum corporalium oritur rei vindicatio, quae eſt actio in rem, qua quis contra poſſeſſorem rei corporalis illam rem ſuam eſſe intendit §. 1. *in f.* 1. *de act.* vel, eſt actio ex dominio competens, qua dominus adverſus poſſeſſorem rei corporalis contendit, ut ipſe dominus declaretur, & conſequenter res cum omni cauſſa reſtituatur *l.* 9. *ff. de R. V.*

Fundamentum: & cui detur.

III. Fundamentum itaque hujus actionis eſt dominium: & datur domino *l.* 23. *pr. ff. d. R. V.* cui incumbit iſtud fundamentum ſ. dominium probare *l.* 9. *verb. probari rem meam eſſe de R. V.*

Contra quem.

IV. Datur contra poſſeſſorem rei corporalis *l.* 36. *pr. l. f. ff. de R. V. l* 25. *pr. ff. de O. et A.* Habetur vero etiam ex interpretatione juris pro poſſeſſore & utili rei vindicatione con-

Digitized by Google

convenitur 1) qui ante litem conteſtatam dolo deſiit poſſidere *l.* 27. §. 3. *ff. de R. V.* add. *l.* 52. *eod.* 2) qui liti ſeobtulit, modo actor ignoret eum non poſſidere *l.* 25. *eod.*

V. Praeterea ex aequitate datur haec actio ſive potius actio in factum contra eum, qui rem furtivam b. fide comparavit & alienavit, & quidem ſolum ad id, quod is ex iſta venditione lucratus eſt, ſeu quod ultra pretium, quod ipſe exſolvit, conſecutus eſt. Sin vero ſciens rem eſſe furtivam comparaverit eamque poſtea alienaverit, ad verum rei pretium reſtituendum una cum intereſſe tenetur. vid. *Dec. El. nov.* 87. it. Carpzov. *p.* 2. *pr. Crim. q.* 87. *n.* 71. *ſeq.* *Praeterea & actio in factum datur contra ementem rem furtivam.*

VI. Res, quae hac actione petitur, certum aliquod corpus eſſe debet & certa ſpecies, ideoque deſignanda & deſcribenda in libello *l.* 6. *ff. de R. V.* Petitur etiam ſimul omne id, quod vel rei petitae acceſſit, ut per alluvionem *l.* 34 *ff. de R. V.* vel propter rem petitam poſſeſſor habet, vid. *l.* 20. *eod.* vel ex re ipſa provenit, ut fructus. Et quidem b. f. poſſeſſor fructus ante litem conteſtatam perceptos extantes ſolum reſtituit, ratione conſumtorum vero tenetur juxta uſum receptum, in quantum ex iis locupletior eſt factus. Carpz. *p.* 3. *C.* 32. *d.* 28. At m. f. poſſeſſor omnes omnino fructus, non modo perceptos, ſed & eos, quos percipere potuiſſet, reſtituere tenetur. Carpz. *d. l. def.* 30. Similiter etiam b. f. poſſeſſor poſt litem conteſtatam perinde ut m. f. poſſeſſor fructus omnes reſtituere tenetur. Carpz. *d. l. def. ult. et* 1. *Reſp.* 39. add. *et Reſp.* 79. *ejuſd. l.* 1. *Res petitur certa. cum acceſſionibus & fructibus.*

VII. Si deterior res apud poſſeſſorem ſit facta, *Res ſalva reſtituenda*

facta, ejus quoque rationem judex habere debet *l.* 13. *et ſeqq. ff. de R. V.*

Deducuntur tamen impenſae.

VIII. Deducit tamen reus conventus, ſive in b. ſive in m. fide fuerit, impenſas, quae fructuum gratia fiunt *l.* 46. *ff. de uſur.* Exceptio eſt in furibus *l.* 27. § 25. *ff. de L. Aquil.* Caeteras in ipſam rem factas impenſas quod attinet, neceſſarias & b. & m. f. poſſeſſor deducit, dum rem poſſidet, h. e. oppoſita doli exceptione tamdiu retinet, donec de impenſis ei ſatisfiat *l.* 5. *C. de R. V.* exceptis itidem furibus, raptoribus & violentis invaſoribus *l.* 1. *C. de infant. expoſ. l.* 13. *et fin. de condict. furt.* Utiles porro impenſas b. f. poſſeſſor etiam deducit, h. e. tamdiu retinet, usque dum ipſi ſatisfactum §. 32. *et* 33. *J. de R. D.* add. tamen *l.* 30. *et* 38. *it. l.* 27. §. 5. *ff. d. R. V.* Aſt m. f. poſſeſſor hoc judicio conventus utiles impenſas tantum poteſt tollere, *d.* §. 31. *J. de R. D. et l.* 5. *C. h.* Ex aequitate tamen hodie etiam m. f. poſſeſſori jus deducendi impenſas utiles aliquando conceditur. Praeterea etiam b. f. poſſeſſori juxta mores receptos datur actio ad repetendas impenſas neceſſarias & utiles, licet rem non amplius poſſideat. Voluptuarias denique impenſas tollere tantum poteſt tam m. f. quam b. f. poſſeſſor, modo ſine detrimento rei auferre poſſit. Vid. *d. l.* 38. *ff. de R. V. l.* 9. *ff. de impenſ. in rem dot. fact. l.* 5. *C.* d. *R. V.*

Compenſandae tamen ſunt impenſae cum fructibus.

IX. Sciendum vero eſt, quod tum demum b. f. poſſeſſor ſumtus in rem alienam factos petere poſſit, ſi fructuum ante litem conteſtatam perceptorum ſummam excedant; inſtituta enim inter impenſas & fructus perceptos usque ad concurrentem ſummam ſeu quantitatem

tatem compenſatione ſuperfluum ſumtuum, quo melior res eſt, reſtituere dominus tenetur *l.* 48. *ff. de R. V.* Vid. latius Joh. a Sande *lib.* 3. *Deciſ. Friſ. tit.* 15. *d.* 2. 3. & 4.

X. Caeterum pretium, quod poſſeſſor pro re vindicata ſolvit, non poteſt repeti a domino, licet illam rem b. fide comparant *l.* 2. *C. de furt.* Franzk. *reſol.* 9. *n.* 61. Nec juvabit eum, quod proteſtatus fuerit, ſe eo animo emere, ut domino inquirenti reſtitueret, quia ſcil. per ejuſmodi proteſtationes non poteſt tolli jus domino competens *l.* 11. *ff. de R. I.* Richt. *Deciſ.* 26. *num.* 50. & *ſeqq.* niſi 1.) res alias peritura emendo ſervata fuerit, vel 2.) ab hoſtibus redempta *l.* 6. *ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* vid. *add. Aut.* Praeterea jure Elector. Saxon. noviſſ. conſtitutum eſt, ut is etiam poſſit repetere pretium, qui judicialiter proteſtatus eſt de re, v. g. a militibus empta, domino repetenti reſtituenda, *dec.* 90. add. Carpz. *p.* 4. *C.* 39. *d.* 5. 6. & 7. *Pretium pro re vindicata ſolutum non poteſt repetere poſſeſſor.*

XI. Quemadmodum vero dominium vel plenum eſt vel minus plenum ſ. jus dominio proximum, ita quoque competit rei vindicatio non ſolum ei, qui plenum dominium habet, ſed etiam ſimilis actio in rem, qua dominus directus rem in emphyteuſin conceſſam alteri iſtam tum a tertio poſſeſſore tum quoque ab ipſo emphyteuta canonem non ſolvente vindicare poteſt *arg. l.* 1. & 2. *ff. ſi ag. vectigal.* *Ratione dominii directi etiam competit rei vindicatio.* L. 6 t. 3. ff. ſi ager vectig.

XII. Competit vero etiam emphyteutae actio in rem ſ. rei vindicatio emphyteuticaria adverſus quemvis poſſeſſorem, ut res reſtitua- *& ratione utilis rei vindicatio emphyteuticaria.*

tuatur cum fructibus *l.* 1. §. 1. *& tot. tit. ff. ſi ager vectig. i. e. emphyteuticarius pet.*

Similiter datur domino ſuperficiei rei vindicatio.

XIII. Similiter domino ſoli datur rei vindicatio ratione dominii ſuperioris, quod retinet in ſolo, in quo alteri ſuperficiem conceſſit; etiam contra ſuperficiarium, ſi ſolarium in recognitionem dominii promiſſum per aliquot annos non ſolvat *arg. l.* 1. *&* 2. *ff. ſi ag. vectig* & actio in rem rei, cui ſuperficies conceſſa *l.* 1. §. 2. 4. *&* 6. *ff. de ſuperfic.* add. *l.* 1. §. 1. *ſi ager vectig. l.* 75. *ff. de R. V.* unde & Publiciana ipſi accommodatur *l.* 12. §. 3. *d. Public.*

Superficiario vero rei vindicatio ſuperficiaria.

XIV. Item ſuperficiario competit rei vindicatio ſuperficiaria, qua ſuperficiem vel etiam ſolum ratione ſuperficiei a quovis poſſeſſore petit.

Ex dominio rerum incorporalium oritur actio confeſſoria.

XV. Ex dominio rerum incorporalium, nim. ſervitutum, oritur actio confeſſoria ſ. vindicatio ſervitutum: cui opponitur negatoria ſeu negativa actio: de utraque jam ſupra diximus *lib.* 2. *tit.* 6.

Ex praeſumto dominio oritur actio Publiciana. L. 6. ff. t. 12. de Publiciana.

XVI. Quoniam vero ſaepius accidit, quod quis dominium rei ſ. juris b. fide acquiſiti exacte probare non poſſit, ideo ex aequitate peculiaris actio ex qs. ſeu praeſumto dominio oriens eſt introducta, & vocatur Publiciana actio in rem: quae competit ei, qui a non domino b. fide & juſto titulo rem vel jus aliquod accepit & ita per aliquod tempus poſſedit, contra poſſeſſorem, qua intendit rem vel jus, perinde ac ſi uſucepiſſet, ſuum eſſe, ſibique proinde reſtituendum una cum intereſſe ſeu fructibus §. 4. *I. de action. l.* 1. *l. ult. ff. de Publ. in rem act.*

XVII.

XVII. Hanc actionem eodem libello cum rei vindicatione cumulari atque alternatim proponi, i. e. rem jure dominii vel qſ. peti, uſu receptum eſt hunc in finem, ut, ſi quis forte dominium autoris ſui non poſſit ſatis probare, ſufficiat probaſſe aliquam rem ſ. jus b. fide ac juſto titulo acquiſiviſſe, & uſucapione quidem nondum impleta, in uſucapiendi tamen conditione poſitum eſſe.

XVIII. Caeterum non requiritur etiam jure Canon., quod m. fides non ſupervenerit, quia ſc. prior poſſeſſor firmius jus habet prae poſteriori poſſeſſore *l. ult. inf.* junct. *l.* 7. §. 6. *&* 7. *ff. de Publ. in rem action.* *Mala fides ſuperveniens non obeſt huic actioni.*

XIX. Patet ex dictis, quod contra verum dominum non detur haec actio, quia ejus dominium demum per completam uſucapionem intervertitur *l. ult. d. t.* *Non datur contra verum dominum.*

XX. E contrario etiam datur ex aequitate actio reſciſſoria, qua uſucapio ſtricto jure completa, abſente tamen vero domino, reſcinditur, & dominus, qui abfuit, ea perinde rem vel jus ſuum petit vel perſequitur, ac ſi uſucapta res vel jus non eſſet §. 5. *I. de action.* *E contrario res ſtricto iure amiſſa per actionem reſciſſoriam revocatur.*

TIT. XV.

DE ACTIONE AD EXHIBENDUM.

I. Ad commodius perſequendam rei vindicationem ſaepius conducit, ut res antea exhibeatur. Datur igitur peculiaris actio ad exhibendum, quae competit contra detinentem rem aliquam mobilem aut immobilem ei, cujus intereſt rem exhiberi, ad id, ut in pu- *Actionis ad exhibendum deſcriptio.* L. 10. ff. t. 4. ad exhibendum.

publicum proferatur *l.* 2. *l.* 3. §. 9. *ff. ad exhib.* §. 3. *l. de eſſ. jud.*

Quae competit ob quaelibet intereſſe. II. Competit vero haec actio non ſolum, ſi ratione juris in re ſ. dominii interſit *l.* 9. §. 1. *ad exhib.* ſed etiam ſi ratione actionis in perſonam interſit, ut res exhibeatur ſeu producatur *l.* 19. *l. ult ff. ad exhib. l.* 27. *ff. de furt.*

Datur etiam interdictum ad exhibendas tabulas teſtamenti. III. Datur etiam interdictum ad exhibendas tabulas teſtamenti ſ. codicillorum, vel etiam ad exhibenda inſtrumenta, ut ſcil. detentores iis, quorum intereſt, iſtas tabulas vel inſtrumenta inſpicienda vel etiam legenda exhibeant. vid. tit. *de tab. exhib.*

TIT. XV.
DE DOMINIO UNIVERSALI S. JURE HEREDITARIO, AC IN SPECIE DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

Juris hereditarii deſcriptio. I. Dominium univerſale ſ. jus hereditarium eſt ſucceſſio ſ. jus, quo ſucceditur in univerſum jus, quod defunctus habuit *l.* 24. *ff. de V. S. l.* 62. *ff. de R. I.* vel, eſt jus ſeu facultas jure competens in univerſitate rerum a defuncto relictarum, ita ut quis in idem ac omne jus, quod defunctus habuit, ſuccedat.

Capita. II. Circa hoc jus hereditarium obſervanda eſt 1.) ejus acquiſitio, 2.) ipſum jus hereditarium in ſe conſideratum, 3.) actiones inde fluentes.

Acquirenda hereditas defertur III. Circa acquiſitionem diſcernenda venit delatio hereditatis (*der Anfall*) & ipſa ejus acquiſitio *l.* 51. *ff. de V. S.* Delatio idem eſt, quod

quod in dominio ſpecialiter dicto titulus ſ. cauſſa, junct. *d. l.* 151. *de V. S.* Defertur autem hereditas vel ordinario modo vel extraordinario per acta hereditaria. Ordinario modo iterum dupliciter defertur 1) per ultimam voluntatem defuncti, 2) per legem ſ. ſucceſſionem ab inteſtato; & quidem utrumque fit vel juxta jus civile vel praetorium. Jure civili defertur hereditas aut per teſtamentum, in quo & directis verbis & per fidei commiſſum hereditas relinqui poteſt; aut per codicillos, qui ſolum per verba obliqua fiunt. *vel ordinario vel extraordinario modo.*

IV. Teſtamentum eſt voluntatis noſtrae juſta, h. e. ſecundum juris civilis regulas ordinata ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri velit *l.* 1. junct. *l.* 4. *ff. qui Teſt. fac. poſſ.* vel explicatius, Teſtamentum eſt legitima & directa a perſona habili facta deſignatio habilis ſucceſſoris in univerſum jus, quod ipſa poſt mortem relinquit. *Ad illum pertinet teſtamentum.* L. 28. ff. t. 1. Qui teſtam. fac. poſs. & quemadm. teſt. fiant.

V. Condit teſtamentum teſtator, qui libere, non vi nec dolo inductus ultimam voluntatem declarat *l.* 11. *C. de teſt. mil.* vid. Carpzov. *p.* 3. *C.* 5. *d.* 9. Blanditiae tamen adhibitae non oberunt *l.* 3. *ff. ſi quis aliq. teſtam. l.* 70. *de hered. inſtit.* vide Sande *Deciſ. Friſ. Lib.* 4. *tit.* 1. *def.* 11. nec ſimpliciter alterius interrogatio vitiat teſtamentum. vid. Carpz. *d. l. def.* 4. 5. & 6. *Perſona illud condens libere.*

VI. Prohibentur vero quidam teſtamentum facere natura 1) propter defectum judicii in impuberibus, etiamſi tutoris autoritas intervenerit §. 1. *I. quib. non eſt perm. fac. teſt. l.* 1. §. 1. *ff. de tutel. & rat. diſtrab.* item *Quidam prohibentur teſtari natura.*

Digitized by Google

furioſis *l.* 9. *qui teſtam. fac. poſs.* Minores autem etiam ſine curatoris autoritate teſtari poſſunt *l.* 4. *C. d. t.* 2) propter defectum corporis inhabilem quem reddentem, ut ſunt muti & ſurdi *l.* 6. §. 1. *ff. qui teſtam. fac. poſs.* Iuſtinianus tamen muto qui ſcribere, & ſurdo qui loqui poteſt, teſtamenti factionem conceſſit *l.* 10. *C. d. t.* Porro caecus non niſi obſervatis certis ſolennitatibus in *l.* 8. *C. d. t.* praeſcriptis teſtari poteſt. Inter quae praecipuum eſt, ut praeter ſeptem teſtes etiam tabellionem ſeu ejus loco octavum teſtem adhibeat. add. Receſſ. Imp. *de anno* 1512. §. 9. Carpz. *p.* 3. *c.* 6. *def.* 5.

quidam lege, & quidem. 1) *ob ſtatum.*

VII. Lege prohibentur juxta jus Roman. (I.) ob ſtatum 1) ſervi, 2) monachi *auth. ingreſſi C. de SS. Eccleſ. Nov.* 123. *c.* 38. 3) filiiſ. ne permittente quidem patre *l.* 6. *pr. ff. qui teſtam. fac. poſſ.* nec in peculio adventitio, licet in illo plenam habeat proprietatem filiusf. Nicol. Reusnerus *tr. de teſtam. p.* 1. *c.* 28. *num.* 9. *& ſeqq.* de peculio autem caſtrenſi & qs. caſtrenſi poteſt teſtari *pr. I. quibus non eſt perm.* & *l. ult. C. qui teſt. fac. poſſ.*

2) *ob aliam inhabilitatem.*

VIII. Porro (II.) ob aliam inhabilitatem lege prohibentur 1) prodigi §. 2. *I. d. t.* 2) ob crimen, ut 1. carminis famoſi damnati *l.* 18. §. 1. *ff. d. t.* 2. apoſtatae *l.* 2. 3. & 4. *C. de Apoſt.* quibus Dd. accenſent veneficos, niſi poenitentiam egerint ac converſi fuerint, & poſtea confecerint teſtamentum. Theodoricus *Coll. Crim. Diſſ. X. th.* 6. *lit. e. c. & f.* Richt. *Decis.* 57. *n.* 12. 3. haeretici *auth. Credentes C. de haeret.* 4. inceſtis nuptiis ſe polluentes *l.* 6. & *auth. ſeq. C. de inceſt. nupt.* 5. quorum bona fiſco vindicantur, add. Ord. Crim. *art.*

et

Digitized by Google

et lege 218. 6. banniti & proſcripti imperii, Gail. *Lib.* 2. *de P. P. c.* 6. *n.* 9. *et* 10. Damnati vero alias ad mortem uſu hodierno teſtamentum condere poſſunt, *Conſtit. Elect. p.* 3. *C.* 6. Coler. *deciſ.* 34. niſi alia ratio obſtet, nimirum vel 1) inhabilitas perſonae, v. gr. quod veneficus ſit teſtator, uti modo dictum *hoc aphor. n.* 2. vel 2) defectus bonorum, quod ſc. bona ſint confiſcata ob crimen laeſae Majeſtatis aut declarationem in bannum ſuperius, (*in die Ober-Acht.*)

IX. Conditur teſtamentum duplici modo: 1.) eſt teſtamentum judiciale ſ. apud acta conditum, in quo haec requiſita ſunt obſervanda: 1. ut ipſe teſtator ultimam ſuam voluntatem ſcripto comprehenſam judici pro tribunali ſedenti, praeſente actuario inſinuet ſ. offerat, & diſerte aſſerat in iſta ſcriptura ultimam ſuam voluntatem comprehenſam eſſe, vel oretenus coram judice & actuario in loco judicii ultimam voluntatem exponat; 2. Iudex ſ. actuarius juſſu judicis ad acta reponat hanc ultimam voluntatem, ſeu ſcripto ſeu oretenus expoſitam, & non ſolum ipſi ultimae voluntati inſcribat, quod iſta rite ſit exhibita a teſtatore, v. gr. Cajo, ſed etiam ipſi teſtatori Cajo breve teſtatum exhibeat, quod teſtamentum ad acta repoſuerit. *Modus condendi teſtamentum vel judicialiter, aut in loco judicii ipſo teſtatore comparente;*

Quodſi vero propter morbum non poſſit ipſe in loco judicii comparere, neceſſe eſt ut ad judicem aliquem mittat, atque petat, ut nomine judicii duae perſonae ad judicium pertinentes veniant ad ipſum & teſtamentum ab ipſo accipiant. His comparentibus teſtator ſimiliter vel in ſcripto offert vel oretenus proponit ultimam ſuam voluntatem, quae *aut domi, ad ſe vocatis perſonis & miſſis a judice:*

poſtea ad acta, uti diximus, reponitur, & breve teſtatum teſtatori datur: quo poſteriori caſu ſcabinorum praeſentia non nullibi deſideratur. vid. *Dec. Elect. Saxon.* 45. & 37. Carpzov. *Lib.* 6. *Reſp.* 12. ſecundum jus commune vero ſufficit, judicem ejusque actuarium adeſſe.

Vel extra iudicium, ſc. inſtituto certo herede: X. Extra judicium ordinatur teſtamentum certis ſolennitatibus adhibitis & inſtituto certo herede, de quo *Tit. XVII.*

& ſolennitatibus adhibitis in teſtamento ſcripto. XI. Solennitates, ſi teſtamentum velit quis ſcripto comprehendere, ſunt hae: I. ipſe teſtator vel alius ejus nomine ultimam voluntatem conſcribat neceſſe eſt; II. coram ſeptem teſtibus actus teſtandi fieri debet. Circa quos teſtes requiritur 1) ut ſint ſeptem, inter quos tamen etiam numeratur Notarius, ſi quis adhibeatur; 2) ut ſint habiles ſ. idonei, vid. *aphor. XIII.* 3) ſpecialiter ad hunc actum rogati, 4) praeſentes toti actui teſtandi, 5) audiant & videant teſtatorem dicentem, in iſta ſcriptura voluntatem ſuam contineri; neque enim opus eſt, ut teſtes ſciant, quid in teſtamento contineatur, ſed ſolum, ut coram iſtis teſtamentum producatur, & claris verbis teſtator ſignificet, hanc ſuam eſſe ultimam voluntatem, & teſtes roget, ut de hoc actu teſtentur. Praeterea III. requiritur, ut ipſe teſtator, niſi totum teſtamentum ſit holographum, id ſubſcribat *l.* 28. §. *ult. C. de teſtam.* aut ſi ſcribere nequeat, teſtem adhibeat octavum, qui ejus nomine ſubſcribat *l.* 21. *C. de teſtam.* IV. ut dicti teſtes ſignent & ſubſcribant. d. Ord. *von Unterricht der Notarien* de An. 1512. §. 1. verb. *mit ihren*

ihren Signeten. Denique V. ut hic actus teſtandi non interumpatur, ſed unico contextu fiat *l.* 21. §. *ult. ff. qui teſtam. fac. poſſ.* V.

XII. Poteſt vero etiam teſtamentum ſine ſcriptura confici, quod nuncupativum (*ein ausgeſprochen Teſtament*) appellatur: quod nim. verbis coram ſeptem rogatis teſtibus habilibus uno contextu a teſtatore profertur: adeoque praeter ſcripturam & ſignaturam omnia alia ſolennia etiam in hoc requiruntur §. *fin. I. de teſtam. d. Ord.* §. *Aber die* 8. Ut vero conſtet de teſtamento nuncupativo, poſt mortem teſtatoris teſtes jurato de illo ita confecto deponent *l. ult. in f. C. de teſtam.* nisi inſtrumentum publicum de iſto fuerit confectum in ipſo actu teſtandi. add. Carpzov. 6. *Reſp.* 12. *n.* 4. & *ſeqq.* *Vel etiam non ſcriptis* *quod probatur juratis teſtibus vel inſtrumento.*

XIII. Diximus teſtes habiles eſſe adhibendos: ſunt vero idonei teſtes, cum quibus teſtamenti factio eſt, ſeu qui poſſunt heredes inſtitui §. 6. *I. de teſtam.* & ſufficit, quod tempore facti teſtamenti ſint vel habeantur pro habilibus §. 7. *I. eod. l.* 1. *C. d. t.* Inhabiles vero ſunt I. ratione perſonae in genere, quod ſcil. alias etiam ad teſtimonium ferendum non ſint idonei; qua de re dicemus in materia probationis & de teſtibus *infr. Lib.* 4. *t.* 11. §. 17. II. ob ſpecialem rationem in teſtamentis, nimir. 1.) inhabilis eſt in teſtamento teſtis, qui eſt in patria poteſtate teſtatoris, vel etiam qui in eadem cum teſtatore eſt familia §. 6. & 10. *I. de teſt.* filius vero emancipatus in patris, vel etiam filius in matris, maritus in uxoris, miniſter in domini teſtamento eſt habilis teſtis *arg. dd.* §. & *d. Ord.* §. 6. *Qui teſtes ſint habiles.* *Qui inhabiles 1. ratione perſonae in genere.* *2. ob ſpecialem rationem in teſtamentis.*

Digitized by Google

verb. Auch die in Gewalt des Teſtirers. add. Reuſnerus *de teſtam. p.* 3. *c.* 21. *num.* 4. *& ſeqq.* Alia vero eſt ratio, ſi pater, frater, mater, uxor, dominusve ſit inſtitutus heres in teſtamento, tunc in eo hujus heredis filius, maritus, miniſterve non poſſunt eſſe teſtes: quia ſcil. totum negotium, quod agitur teſtamenti ordinandi gratia, inter teſtatorem ac heredem agitur §. 10. *I. de teſtam. d. Ord.* §. *Die Notarien* 6. *verſ. Item einer.* ideo dictae perſonae propter ſingularem affectionem erga heredem ſunt ſuſpectae. 2.) Non poteſt heres eſſe teſtis in teſtamento, quo inſtitutus eſt heres: non vero prohibentur legatarii teſtes eſſe §. 11. *I. d. t.* etiamſi fuerit nuncupativum, uti communiter ſentiunt Interpp. vid. Reuſnerus *d. p.* 3. *C.* 22. *in f.* Contrariam tamen opinionem, legatarios in nuncupativo non eſſe admittendos teſtes, receptam eſſe in Dicaſterio Ienenſi teſtatur Richter. *Deciſ.* 31. *n.* 21. 3.) Ob ſingularem teſtamentis propriam ſolennitatem non admittitur mulier teſtis §. 6. *I. teſtam. ord. d. ord* §. *Die* Notarii 6. in codicillis vero & iſtae admittuntur *arg.* §. *fin. I. de codicill.*

In quibusdam locis minor ſolennitas requiritur. Attendendum jus loci, quo teſtamentum conditur.

XIV. Sciendum vero eſt, quod hodie quibusdam in locis ſecundum peculiaria ſtatuta non eadem quae jure Civili exigatur ſolennitas, ſed e. g. alicubi duo teſtes ſufficiant: attendenda igitur tunc in teſtamento condendo ea teſtandi ratio ſ. modus, qui requiritur in iſto loco, ubi teſtamentum conficitur. Et habet hoc vires etiam in alio loco, ubi bona hereditaria forte ſunt ſita, etiamſi alias major

Digitized by Google

jor ibi requiratur ſolennitas teſtandi. Carpz. 5. *Reſp.* 1.

Add. *L.* 2 *T.* 10. *I. de teſtam. ordin.* & *Tit.* 12. *ff. quib. non eſt permiſs. fac. teſtam.*

TIT. XVI. DE TESTAMENTO MILITARI ET ALIIS MINUS SOLENNIBUS S. PRIVILEGIATIS TESTAMENTIS.

I. Solennitates, de quibus diximus, in quibusdam teſtamentis remittuntur: nimir. 1.) in teſtamento militis, in expeditione occupati, quod ex nuda teſtantis voluntate ſine ulla ſolennitate & absque teſtibus ac quocunque modo voluerit, valet *tot. tit. I. de milit. teſtam.*

Solennitates remiſſae I. in teſtamento militis. L. 29. ff. t. 1. de teſtam. mil.

II. Diſtinguitur vero ſecundum Conſt. Maxim. I. *von Richtern und Notarien* rubr. *von Teſtamenten* §. *und ſollen* 2. inter milites, qui ſunt in conflictu, & eos, qui in caſtris ſunt (*die zu Felde liegen.*) Illorum teſtamentum, modo de voluntate alias, v. gr. ex ſcripto conſtet, ſine ullis teſtibus valet: hi vero duos teſtes debent adhibere. add. Carpz. *p.* 3. 4. *d.* 26. Teſtamentum autem ita conditum poſt miſſionem intra annum tantum valet proximum §. 3. *I. d. t. l.* 26. *ff. eod.* Extenditur quoque illud privilegium ad concionatores, conſiliarios, medicos & venalitiarios caſtrenſes. Richt. *dec.* 38.

Milites v. aut in conflictu ſunt aut in caſtris.

Eodem jure utuntur perſonae circa milites occupatae.

III.

Ad praeſidiarios privilegium hoc regulariter non extenditur. III. Qui vero neque in conflictu ſunt neque in caſtris milites, ſed praeſidiarii aut in hybernis conſtituti, uſu fori teſtamenta privilegiata condere nequeunt, ſed jure communi teſtari debent, d. conſt. § *und ſollen* 2. verb. *die Ritter &c.* niſi hoſtis ſit in propinquo, & parati illi debeant eſſe ad pugnam ſingulis momentis, Carpz. *d. l. def.* 28. Finckelth. *obſ.* 46.

Sufficit intra militiae tempora confirmatum eſſe teſtamentum ante conſcriptum. IV. Non ſolum autem in militia, ſed & ante militiam non adhibitis ſolennitatibus factum teſtamentum ſubſiſtit, ſi poſtea teſtator fiat miles & conſtet, quod jam illud velit valere §. 4. *I. d. t.*

Alia ſingularia jura in milite. V. Caeterum non tantum ſolennitates ſunt remiſſae militi, ſed etiam alia ſingularia jura juxta ejus liberum arbitrium in teſtamento ipſius obſervantur *l.* 2. *ff. de teſtam. mil.* Sic poteſt decedere pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus *l.* 6. *d. t.* it. duobus teſtamentis *l.* 19. *l.* 35. *ff. eod.* liberos praeterire §. 6. *I. de exhered. lib.* filio impuberi ſubſtituere, licet ſibi non faciat teſtamentum *l.* 41. §. *fin. ff. de teſtam. mil.* Ceſſat praeterea in teſtamento militis Lex Falcidia *arg. l.* 17. *ff. ad L. Falc.* Poteſt etiam is inſtitui heres a milite, qui alias non poteſt *l.* 5. *C. de teſtam. mil. l.* 13. §. 2. *ff. eod.* poteſt etiam miles nuda voluntate adimere rurſus hereditatem & teſtamentum revocare *l.* 15. §. 1. *ff. d. t.*

II. in teſtamento ruſtici. VI. Porro 2.) remittitur ſolennitas quaedam ruſtico, vel etiam nobili ruri degenti, ita ut ſufficiant quinque teſtes, ſi ſeptem haberi nequeant. vid. *l. fin. C. de teſtam. & d. Ord.* §. *und ſoll &c.* 2. Imo in provinciis Saxonicis firma ſunt ruſticorum teſtamenta coram parocho

cho & duobus teſtibus etiam non rogatis ruri condita, Coler. *decis.* 35. *num.* 4. vel etiam quatuot teſtibus abſque parocho. Richt. *decis.* 28. *num.* 6.

VII. Privilegiatum 3.) teſtamentum eſt parentum inter liberos: quo liberi legitimi abſque ullis ſolennitatibus per nudam parentum voluntatem heredes inſtituuntur: adeoque ſi propria manu patris vel matris perſpicue, expreſſo anno & die ſcriptum *l.* 21. §. 1. *C. de teſtam.* vel ſaltem ſubſcriptum, Carpzov. *p.* 3. *C.* 4. *d.* 17. & 18. teſtes nullos deſiderat; ſi vero ſine ſcripto ſit expoſita voluntas, ad eam probandam tuo teſtes requiruntur *auth. quod ſine C. de teſtam. Nov.* 107. *c.* 1. Maulius *tr. de ult. volunt. tit.* 11. *n.* 19. *III. in teſtamento parentum inter liberos.*

VIII. Extraneae vero perſonae heredes in tali teſtamento non poſſunt inſtitui, atque ſi inſtituantur, valet teſtamentum ſolum, quod liberos attinet *d. l.* 22. §. 2. *in f. C. de teſt. l. ult. C. fam. beriſc.* At legata & fideic. recte eo relinquuntur uxori aut extraneis perſonis, ſi duo teſtes adhibiti, quae a liberis veniunt praeſtanda. Exheredatio vero liberorum in tali privilegiato teſtamento ſecundum communiorem ſententiam non poteſt fieri. add. Carpzov. *p.* 3. *c.* 4. *d.* 19. *ſeq.* *Extraneae perſonae hoc teſtamento non poſſunt inſtitui. Legata tamen & fideicommiſſa eo recte relinquuntur.*

IX. Differt ab hoc teſtamento nuda diviſio paterna, qua parentes heredes non inſtituunt liberos, ſed iis aſſignant, quam partem ab inteſtato quisque capere debeat *d. l. ult. C. fam. berciſc.* Uti vero inſtitutio in teſtamento, ita haec diviſio inaequaliter fieri poteſt, modo ſalva ſit legitima. Carpzov. *p.* 3. *C.* 4. *d. d.* 22. *n.* 9. *ſeq.* *Differt ab hoc teſtamento nuda diviſio paterna.*

X. Caeterum non vice verſa liberi ſuos paren- *Liberi non*

X

Digitized by Google

poſſunt ſine ſolennitatibus teſtari. rentes inſtituentes ſine ſolennibus teſtari poſſunt. Hartmann. Piſtor. *L.* 1. *q.* 1. *n.* 18.

IV. in teſtamento tempore peſtis condito. XI. Privilegiatum 4.) teſtamentum eſt tempore peſtis conditum, in quo quidem jure Romano de numero teſtium nihil remittitur, ſed tantum conſociatio *l.* 8. *C. de teſt.* Moribus tamen tempore peſtis vel alius morbi contagioſi duo teſtes, etiam foeminae ſufficiunt. Requiritur autem a Dd. ut teſtator vel ipſe decumbat, vel domus ejus infecta ſit. Carpzov. *p.* 3. *C.* 4. *d.* 4. Quamvis alii ſtatuant ſufficere, quod peſtis in loco tantum graſſetur. Berlich. *p. concl.* 5. Teſtamentum hoc ita ſemel conditum, ſi iſto tempore non decedat teſtator, non in perpetuum, uti ſentit Carpzov. *d. c.* 4. *def.* 5. ſed tantum anno, poſtquam ceſſavit peſtis, valere videtur *arg.* §. 3. *I. de teſtam. mil.* Fernandus Vaſquius *de ſucceſſ. teſtati & inteſt. Lib.* 3. *p.* 30. *n.* 50. Franciſcus de Barri *tr. de ſucceſſ. Lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 8.

V. in teſtamento in navi vel via condito. XII. Similiter 5.) teſtamentum coram duobus teſtibus conditum volunt valere Dd., ſi quis v. gr. in via vel navi moribundus teſtetur, & plurium teſtium copia haberi nequeat. Mevius ad jus Lubec. *p.* 2. *tit.* 1. *a.* 2. *n.* 59. *et ſeqq.*

VI. in teſtamento ad pias cauſſas. XIII. Denique 6.) privilegiatum eſt teſtamentum ad pias cauſſas *c.* 11. *X. de teſtam. et c.* 4. *eod.* in quo quidem alii neceſſario duos teſtes requirunt. Carpzov. *p.* 3. *c.* 2. *def.* 33. Verior tamen videtur ſententia, quod ſcriptura ſufficiat, ex qua certo conſtet de voluntate diſponentis, etſi teſtes non adſunt. Reuſnerus *de teſtam. p.* 4. *C.* 12. *num.* 5. *et* 10. Richter

ter. *de Decij. num.* 15. *et* 16. Dicitur autem piae cauſſae relictum, quod eccleſiis, hoſpitalibus, ſcholis, viduis, captivis, vel etiam ad opera publica relinquitur. Statuunt vero Interpp. quod in tali teſtamento etiam valeant legata aliis ſ. extra piam cauſſam relicta *arg. l.* 21. §. 1. *C. de teſtam. Nov.* 107. *c.* 1. *et* 2. Heredis tamen inſtitutio extra piam cauſſam erit nulla.

Add. *Lib.* 2. *tit.* 11. *l. de militar. teſtam.*

TIT. XVII.
DE
HEREDUM INSTITUTIONE IN GENERE, ET IN SPECIE DE LIBERIS ET POSTHUMIS, UT ET PARENTIBUS ET FRATRIBUS SORORIBUSVE INSTITUENDIS VEL EXHEREDANDIS.

I. Heredis inſtitutio pertinet ad formam & eſſentiam teſtamenti, & caput & fundamentum totius teſtamenti appellatur §. 34. *l. de leg.* nihil vero intereſt, an primo, an medio, an ultimo loco exprimatur *d.* §. 34. *Heredis inſtitutio pertinet ad eſſentiam teſtamenti.*

L. 28. ff. t. 5. de heredib. inſtituend.

II. Ipſa inſtitutio in genere ut ſit legitima, requiritur 1.) ut ex iſta de certa teſtatoris voluntate conſtet *l.* 62. §. 1. *ff. de hered. inſtit.* Hinc in alterius arbitrium ſimpliciter collata non valet *l.* 32. *ff. de hered. inſtit.* valet tamen ſi per relationem ad aliquam ſchedulam, etiam non ſolennem, qua ſit expreſſa, fiat *arg. l.* 38. *ff. de condit. et demonſtr. l.* 77. *ff. de hered. inſtit. l.* 25. *ff. de reb. dub.* Pingitzer. *Inſtitutio debet eſſe 1. certa.*

2. libera.

quaeſt. Saxon. 13. *n.* 1. 2.) ut ſit libera, non importunis ſollicitationibus extorta. Hartm. Piſtor. *l.* 2. *q.* 29. *n.* 6. vid. Joh. a Sande *deciſ. Friſ. Lib.* 4. *tit.* 1. *d.* 11. 3.) ut non ſit captatoria, h. e. eo animo facta, ut alterum inducamus, quo hereditatem nobis viciſſim relinquat *l.* 70. *l.* 71. *ff. de hered. inſt.* 4.) ut de certa heredis perſona inde conſtet *l.* 62. §. 1. *eod.* Sufficiens tamen certitudo ſubeſt, quando pia cauſſa, v. gr. pauperes, it. eccleſia vel civitas inſtituitur heres *l.* 8. *l.* 12. *C. de hered. inſt.* Maulius *tr. de ult. volunt. tit.* 16.

3. non captatoria.

4. certum heredem exprimens.

Heredes quidam neceſſario ſunt inſtituendi vel exheredandi. L. 28 ff t. 2. de lib. & poſthum. her. inſt. vel exher.

III. Sunt autem quidam heredes neceſſario inſtituendi vel exheredandi, quidam pro lubitu inſtituuntur. Neceſſario inſtituendi vel exheredandi ſunt 1.) liberi *l.* 30. *ff. de lib. et poſthum. inſt.* 2.) ſi hi non adſunt, parentes *Nov.* 115. *c.* 4. & 3.) quadam ratione fratres & ſorores, nim. ſi perſona infamis vel levi macula laborans inſtituatur & ita fratri praeferatur *Nov.* 22. c. 47.

Nimirum 1. liberi quicunque.

IV. Liberos quod attinet, ſecundum jus Novell. non amplius eſt, quantum hanc inſtitutionem & exheredationem attinet, differentia inter ſuos & emancipatos, nec inter patrem & matrem, ſed omnes liberi, cujuscunque ſexus & cujuscunque gradus ſint, a parentibus vel etiam aliis aſcendentibus ſive in paterna ſive in materna linea ſunt vel inſtituendi vel legitime exheredandi: alias teſtamentum erit nullum, vel ſaltim reſcindetur.

Forma exheredationis liberorum.

V. Forma exheredationis liberorum ſecundum jus Novell. in hoc conſiſtit, ut ipſa exheredationis cauſſa inferatur ſ. exprimatur in teſtamento diſerte *Nov.* 115. *c.* 3. quam

cauſ-

cauſſam deinde heres inſtitutus debet probare *d. c.* 3. Cauſſae vero iſtae enarrantur quatuordecim in *d. Nov.* 115. *c.* 3. hiſce verſiculis comprehenſae:

Bis ſeptem ex cauſſis exheres filius eſto:
Si patrem feriat, vel maledicat ei,
Carcere detruſum ſi negligat, aut furioſum,
Criminis accuſet, vel paret inſidias,
Si dederit damnum grave, ſi nec ab hoſte redemit,
Teſtarive vetet, ſe ſocietque magis,
Si minos ſequitur, vitietque cubile paternum,
Non orthodoxus, filia ſi meretrix.

Sub iſtis tamen tanquam ſub regulis finitis & generalibus ſimiles vel majores cauſſae vel potius ſingulares caſus in vita civili occurrentes comprehenduntur, modo ejusmodi ſint injuriae, quae ad ipſos parentes ſpectant. add. Menoch. *de arbitr. jud. quaeſt. l.* 2. *cent.* 3. *cas.* 267. *num.* 6. Iul. Clar. *rec.* 3. §. *teſtamentum quaeſt.* 41. *num.* 2. Carpzov. *part.* 3. *conſt.* 14. *def.* 10. *ubi deciſum refert, patrem Auguſtanae religionis non recte exheredare filium Pontificiae religioni addictum.*

VI. Si vero parentes liberos vel plane praetereant, h. e. ipſorum non faciant mentionem in teſtamento, vel exheredent quidem, ſed non exprimant cauſſam exheredationis juſtam, teſtamentum quoad inſtitutionem heredis non habet vires, ſed filius praeteritus vel non legitime exheredatus ab inteſtato admittitur ad hereditatem; reliqua vero capitula extra inſtitutionem, ut legata, fideicommiſſa, tutoris datio, nihilominus ſunt firma *de Nov.* 115. *c.* 3. *in f.* *Qua non obſervata teſtamentum quoad inſtitutionem eſt nullum.*

VII. Similiter liberi parentes debent inſti- *2. parentes.*

 tuere

tuere aut exheredare ex certis cauſſis expreſſis in teſtamento *de Nov. c.* 4. ubi etiam iſtae cauſſae enarrantur, & his verſibus breviter includi ſolent:

Si pater accuſet capitalis criminis, aut ſe
Adjungat mimis, vitaeque eſt inſidiatus,
Teſtari prohibet gnatum, dirumque venenum
Praeparet, incluſum ſi carcere, vel furioſum
Negligat, & veram contemnat religionem.

3. fratres & ſorores. VIII. Denique fratres & ſorores eo ſolum caſu, quo ipſis turpis perſona vel levis notae macula laborans praefertur, exheredandi vel inſtituendi ſunt. Cauſſae vero exheredationis habentur in *Nov.* 22. *c.* 47. nim. 1) ſi quis fratri mortem inferre, vel 2) eum criminis accuſare, vel 3) ſubſtantiae inferre jacturam voluerit. add. *Donell. & Hill.* 6. *comm.* 15. Non autem haec forma hic praeſcribitur, quod cauſſa expreſſe ſit inferenda teſtamento, ſed ſufficit ſimpliciter exheredasſe: & tunc fratri exheredato incumbet, ut ſi inique ſe exheredatum eſſe dicat, probet ſe tale quid non commiſiſſe, ſed debito modo erga defunctum fratrem ſe geſſiſſe.

Add. *L.* 2. *Tit.* 13. *l. de exheredat. liberor.*

TIT. XVIII.

DE HEREDIBUS EXTRANEIS INSTITUENDIS, ET DE CONDITIONIBUS INSTITUTIONUM.

Heredes extranei, I. Si liberi vel parentes non extent, vel etiam certa ratione fratres non adſint, alii here-

heredes quilibet extranei inſtitui poſſunt, modo ſint habiles. vid. *tit. praeced. aphor.* 4.

II. Poteſt vero vel unus vel plures inſtitui: ſi plures ſint inſtituti & partes non expreſſae, aequaliter inter ſe dividunt hereditatem; ſin vero partes ſunt expreſſae, illae ſunt obſervandae. Porro ſi partes quidem ſint adſcriptae ſingulis heredibus, iſtae vero non exhauriant univerſam hereditatem, quod ſupereſt, pro rata inter omnes heredes dividitur. vid. §. 6. 7. 8. & 9. *I. de hered. inſtit.* *vel unus vel plures inſtituuntur, partibus expreſſis vel non.*

III. Inſtituuntur heredes vel pure, vel ſub conditione, vel etiam adjecto die. Dies aut certus eſt, aut incertus: ille, ſive apponatur ut terminus a quo ſive ut terminus ad quem, pro non adjecto habetur *l.* 17. *ff. de R. I.* §. 9. *I. de hered. inſtit.* tacite vero dies ineſſe poteſt *l.* 68. *ff. de hered. inſtit. l.* 52. *pr. ff. de condit. & demonſtrat.* Incertus dies aut ſimpliciter talis eſt, cum nec apparet an, nec quando ſit extiturus: & inſtar conditionis eſt adeoque valet *l.* 75. *ff. de condit. & demonſtr. l.* 62. *ff. de hered. inſtit.* aut ſecundum quid, cum incertum eſt vel tantum, an ſit extiturus: & itidem pro conditione eſt *l.* 21. *pr. ff. qu. dies legat.* vel tantum quando: & ſimiliter ut conditio ſe habet, ſi nim. in perſona tertii ſit adſcriptus: poſſet enim fieri, ut heres ante exiſtentem in tertio conditionem moriatur *l.* 9. *C. de hered. inſtit.* Sin vero ipſi inſtituto, pro non adjecto habetur; cur enim expectetur, quod certo in herede extiturum eſt? *Inſtituuntur vel pure, vel* 1. *adiecto die certo aut incerto.*

IV. Conditio in genere eſt adjectio ejusmodi, qua actum differimus in aliquem futurum eventum ſ. caſum *l.* 10. §. 1. *ff. de condit. inſtit. l.* 91. *ff. de condit. & demonſtr.* *vel* 2. *adjecta conditione.* L. 68. ff. t. 7. de condit. inſtitut.

V.

poſſibili. V. Diſtinguuntur conditiones in poſſibiles & impoſſibiles. Poſſibilis eſt, quae actum in futurum & incertum caſum, qui contingere licite poteſt & non contingere, ſuſpendit, ita ut eo impleto ſ. exiſtente actus ſive promisſio valeat, deficiente reddatur inutilis *l.* 34. §. 1. *eod. l.* 37. *l.* 39. *ff. d. R. C.* Atque iterum alia eſt poteſtativa, alia caſualis, alia mixta *l. un.* §. 7. *C. d. caduc. toll.* Poteſtativa eſt, cujus eventus dependet ab ejus voluntate & facultate implendi, cui ſub ea quid relictum aut promiſſum *d. l. un.* §. 7. *l.* 29. *ff. de condit. & demonſtr. l.* 4. §. 1. *ff. de her. inſtit.* Caſualis eſt, quae ex alieno arbitrio vel ex ſolo eventu & fortuna dependet *l.* 60. *pr. ff. de condit. & demonſtr.* Mixta eſt, cujus impletio partim a voluntate & arbitrio ejus, in quem confertur, partim a caſu dependet *d. l. un.* §. 7. *C. de caduc. toll. l.* 4. *C. de inſtit. et ſubſt.* Vid. Philibert. Bruſſel. *de condition. lib.* 4. *tit.* 2.

eaque aut poteſtativa, aut caſuali, aut mixta.

Hujusmodi conditiones recte adjiciuntur; ſed non ita liberis inſtitutis. VI. Omnis generis poſſibiles conditiones heredis inſtitutioni recte adjiciuntur, & usque dum exiſtant, inſtitutio ſuſpenditur §. 9. *I. de hered. inſtit.* Liberi tamen a parentibus non niſi ſub poteſtativa conditione inſtitui posſunt *l.* 4. *ff. de hered. inſtit. l.* 4. *C. de inſt. et ſubſtit.* imo quoad legitimam etiam conditio poteſtativa rejicitur *arg. l.* 32. *C. de inoff. teſtam.* niſi facile impleri poſſit. Vasquius *de ſucceſſ. Creat. Lib.* 4. §. 10. *num.* 224. *et de ſucceſſ. progreſſ.* §. 30. *n.* 117. *et ſeqq.*

Aliquando & negativa conditio adjici- VII. Non ſolum vero affirmativa, ſed & negativa conditio imponi poteſt: quo caſu ut id, quod relictum eſt, quis poſſit perſequi, cautio

cautio admittitur, per quam quis id, quod ſibi ſub conditione poſſibili negative concepta relictum eſt, ſub onere reſtitutionis, ſi contra agat, percipere poteſt, vocaturque cautio Mutiana *l. 7. pr. ff. de condit. et demonſtr. l. 77. §. 1 l. 79. §. 2. eod.* *tur: quo caſu opus eſt cautione Mutiana.*

VIII. Caeterum conditio *ſi non nupſerit*, it. *ſi in viduitate permanſerit*, ſive mari ſive foeminae impoſita, qs. non adjecta remittitur *tot. tit. C. de indict. viduit. toll.* Quod ad ſecundas nuptias coërcendas, in his correxit Juſtinianus ita, ut illis abſtinere aut legato, poſtquam eas contraxit, carere quis debeat *Nov. 22. c. 44. & auth. cui relictum C. d. tit.* Add. Petrus Peckius *de teſtam. Conjug. Lib. 1. c. 24. n. 2.* Ann. Robert. *rer. judic. l. 2. c. 7.* Chriſtin. *deciſ. Belg. vol. 4. deciſ. 39. num. 8.* Ita etiam conditio nuptiarum in conſilium vel arbitrium alterius collata regulariter non valet, ſed pro non adjecta habetur *l. 72. §. 4. ff. de condit. et demonſtr.* add. *l. 28. l. 106. ff. eod.* niſi in eum finem fiat, ut certa lege ad honeſtiores nuptias ineundas invitetur *arg. l. 64. et ſeq. l. 71. § 1. de condit. et demonſtr.* veluti ſi ab avo nepos inſtituitur ea conditione, ſi ex conſilio & voluntate patris matrimonium contraxerit, aut pater filiae amplius quid reliquerit ea conditione, ſi nupſerit ex patrui conſilio & autoritate *arg. l. 62. §. fin. eod.* Vid. Phil. Bruſſel. *de condit. lib. 4. tit. 2. n. 7. et ſeqq.*

Conditio, ſi non nupſerit, habetur pro non adjecta. Aliud obtinet in ſecundis nuptiis.

IX. Poſſunt vero etiam plures conditiones adjici, quae ſi conjunctim inſtitutioni adſcriptae ſint, omnibus parendum eſt: ſi ſeparatim ſeu alternative, uni obtemperare ſufficit *Plures conditiones poſſunt adjici.*

Y

Digitized by Google

ficit §. 11. *I. de hered. inſtit. l.* 5. *ff. de condit. inſtit. l.* 78. *ff. de condit. et demonſtr.* niſi inſtitutio facta ſit in caſum, ad cujus adimpletionem plura copulative requiruntur *arg. d. l.* 5. *de condit. inſtit.*

Adimpletio conditionis. X. Quod ſi heres inſtitutus non adimpleverit conditionem ante mortem, non admittitur ejus heres eam adimpleturus *l.* 109. *ff. de condit. et demonſtr. l. un.* §. 7. *C. de caduc. toll.* Phil. Bruſſel. *de condit. lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 3. Si conditio mixta adjecta, eaque partim a facto heredis partim a caſu dependeat, & caſu fortuito impediatur exiſtere, heredis inſtitutio evaneſcit. Sichard. *ad l.* 1. *n.* 6. *C. de inſt. et ſubſt.* Sin vero conditio mixta partim a facto & voluntate inſtituti, partim a facto tertii dependeat, ſi ab ipſo impediatur, conditio extitiſſe intelligitur. Sich. *d. l.* Gail. 2. *O.* 132. *n.* 6. *et* 7. Hun. *Enc. I. p.* 4. *t.* 7. *c. n.* 23.

Impoſſibiles conditiones habentur pro non ſcriptis. XI. Impoſſibiles conditiones, ſive natura tales ſive jure, h. e. turpes, vid. *l.* 15. *ff. de condit. inſtit.* in heredum inſtitutionibus, it. fideicommiſſis & legatis habentur pro non ſcriptis ſeu remittuntur §. 10. *I. de hered. inſtit. l.* 1. *l.* 9. *l.* 14. *ff. de condit. inſtit. l.* 20. *de condit. et demonſtr.* Sichard. *ad rubr. C. de inſtit. et ſubſtit.* Schneidew. *ad* §. *impoſſibilis conditio n.* 1. *I. de her. inſtit.* Surd. *dec.* 68. *num.* 11. *et* 7. quia ſcil. nihil poteſt imputari ei, qui non implet conditionem, quam adimplere non poteſt vel lege prohibetur. vid. Phil. Bruſſel. *d. tract. l.* 4. *tit.* 2. *n.* 13. Quamvis vero Simon von Leeuwen *in Cenſura forenſ. Lib.* 3. *c.* 5. *n.* 24. *et* 25. exiſtimet, moribus hodiernis conditionem per ſe impoſſibilem ipſam diſpoſitionem

Digitized by Google

nem vitiare, perindeque haberi, ac ſi ridicule & ludendi animo nihil diſpoſuiſſet teſtator: nullam tamen rationem nec autoritatem nec exemplum ſ. praejudicium allegat, ex quo de hac conſuetudine contraria conſtare poſſit. Caeterum ſi filius, qui in poteſtate eſt, ſub conditione impoſſibili aut turpi heres ſcriptus fuerit, non rite erit inſtitutus *d. l.* 15. *ff. de condit. inſtitut.* quia ſc. indignum videtur filio, ejusmodi conditionem patrem adſcribere; & quia non opus habet filius, quippe ipſo jure ſuccedens, ut remittatur ejusmodi conditio: in odium igitur ejus, qui adſcripſit, & favorem filii adſcripta conditio vitiat teſtamentum, cum liberius ſit ab inteſtato ſucceſſurus. Phil. Bruſſel. *d. l. num.* 14. *et* 15. *Secus in filio.*

Add. *L.* 2. *T.* 14. *I. de hered. inſtit.*

TIT. XIX.
DE SUBSTITUTIONIBUS.

I. Cum aliquando accidat, teſtatorem vereri, ne inſtitutus heres moriatur ante mortem teſtatoris, vel alias non poſſit vel nolit eſſe heres, adeoque tunc loco ejus alteri hereditatem malit delatam: ideo licet ipſi plures heredum gradus conſtituere, quotquot teſtator voluerit, per ſubſtitutionem, i. e. heredis inſtitutionem ſecundo vel ulteriori gradu factam, ſeu unius in alterius locum ſurrogationem *l.* 1. *pr. l.* 36. *l.* 43. §. 2. *ff. de vulgar. et pupill. ſubſt.* *Subſtitutionis generalis deſcriptio.*

II. Eſtque alia directa, alia obliqua: directa in *Alia eſt directa.*

in ſpecie ſubſtitutio vocatur, qua recta via priori herede deficiente ad ſubſtitutum devenit hereditas *d. l.* 1. Obliqua eſt, quae fit per fideicommiſſum requirens alicujus reſtitutionem, diciturque fideicommiſſum univerſale *l.* 57. §. 1. *l.* 62. §. *ff. ad SCt. Trebell.* de quo inferius.

alia obliqua.

Directae ſubſtitutionis ſpecies.

III. Agitur hic de directa ſubſtitutione, quae ſubſtitutionis nomine ſimpliciter poſito intelligi ſolet. Add. Carpz. *p.* 3. *C.* 8. *d.* 8. Dividitur haec in vulgarem & pupillarem, ad cujus exemplum etiam introducta eſt qs. pupillaris ſ. exemplaris; & denique accedit militaris ſ. privilegiata.

De quibus in genere quid moneatur.

IV. De his in genere notandum, ſi in ſubſtitutione partes aliae non ſint expreſſae, eaedem partes, quae in inſtitutione expreſſae, repetitae cenſentur §. 2. *I. de vulg. ſubſtit.* add. *l.* 24. *ff. eod.*

Vulgaris ſubſtitutionis defin.

V. Vulgaris ſubſtitutio eſt, quae fit in eum caſum, quo primo gradu inſtitutus non factus fuerit heres ex teſtamento *l.* 1. §. 1. *ff. de vulg. & pup. ſubſt. l.* 3. *C. de impub. & al. ſubſt.*

L. 28. ff. t. 6. de vulgari & pupill. ſubſtitut.

Quae effectum habet in caſu noluntatis

vel impotentiae.

VI. Tunc igitur effectum haec ſubſtitutio habet, ſi primo gradu inſtitutus heres non erit: quod dupliciter contingere poteſt, vel ob caſum noluntatis, uti vocant, h. e. ſi repudiet hereditatem vel heres eſſe nolit; vel impotentiae, ſi heres eſſe non poſſit. Et quidem alter caſus forte ſpecialiter a teſtatore expreſſus, v. g. noluntatis, ſi Sempronius heres eſſe noluerit, comprehendit etiam alterum non expreſſum ſeu impotentiae, ſecundum comm. Dd. ſententiam ex benigna volun-

Digitized by Google

luntatis interpretatione praeſumtum. Gomez. *Lib.* 1. *Var. reſol. c.* 3. *n.* 10.

VII. E contrario vero haec ſubſtitutio exſpirat, quando heres primo gradu inſtitutus hereditatem adit *l.* 5. *C. de impub. & al. ſubſtit.* vel quando ſubſtitutus ante inſtitutum moritur: neque enim ad hujus heredem transmittitur ſubſtitutio *arg. l. ult.* § 5. *C. de cad. toll.* *Alias exſpirat.*

VIII. Pupillaris ſubſtitutio eſt, qua patresfam. liberis ſuis impuberibus, quos proxime in poteſtate habent & in alterius poteſtatem non ſunt recaſuri, ſubſtituunt in caſum, quo heres exiſtens in aetate pupillari deceſſerit *pr. I. de pub. ſubſtit.* *Pupillaris ſubſtitutionis deſcriptio.*

IX. Eſt haec ſubſtitutio vel expreſſa, quando nim. jam dicta conditio exprimitur; vel tacita, quae continetur in vulgari ſubſtitutione applicata filiofam. impuberi, cum ex praeſumta voluntate patris ſub conditione, *ſi heres non erit*, ſubintelligatur etiam illa, *ſi heres erit & antequam pubes factus deceſſerit l.* 4. *ff. de vulg. & pub. ſubſtit. l.* 4. *C. de impub. & al. ſubſtit.* Similiter e contrario ſub pupillari expreſſa ſubintelligitur vulgaris gl. & Dd. commun. in *d. l.* 4. *ff. de vulg. & pub. ſubſt.* *Quae vel eſt expreſſa vel tacita.*

X. Poteſt pupillariter ſubſtituere is, qui liberos in poteſtate habet *pr. I. d. t. l.* 2. *pr. ff. eod.* Mater igitur & reliqui parentes, qui liberos in poteſtate non habent, non poſſunt pupillariter ſubſtituere *dd. text.* Poteſt tamen mater vulgariter ſubſtituere, & ſubſtitutionem conferre in mortem impuberis quoad bona materna, qui eſt caſus *l.* 33. *pr. ff. de vulg. & pub. ſubſt.* vid. Berl. *Deciſ.* 111. *Subſtituit pupillariter pater.*

XI. Subſtituitur pupillariter impuberibus *Subſtitui-*

 ſuis

tuitur liberis impuberibus. ſuis heredibus, i. e. liberis qui proxime ſ. nemine intercedente ſunt in patria poteſtate *pr. I. de pupill. ſubſtit.* Ex formula tamen L. Vellejae etiam nepotibus, quos pater praecedit, ſubſtitui poteſt *l. 2. pr. ff. de vulgar. & pupill. ſubſtit.* add. *l. Gallus 29. §. 13. ff. de lib. et poſthum.*

Forma ſubſtit. pupillaris. XII. Forma hujus ſubſtitutionis eſt, ut ſibi quis heredem ſcribat & filiofam. *l. 1. §. 3. ff. de vulg. et pub. ſubſt.* (excipitur miles, qui etiam ſoli filio poteſt facere teſtamentum *l. 15. §. pen. ff. de teſtam. mil.*) tum in bonis a patre provenientibus, ſi filium non exheredaverit, tum in aliunde quaeſitis ſeu poſtea obvenientibus §. 4. *I. h. t.*

Subſtitutus exiſtente cauſſa admittitur, etiam excluſa matre. XIII Effectus igitur hujus ſubſtitutionis locum habet, ſi vel filius intra annum 14. filiave intra annum 12. moriatur, vel ſi liberi ante teſtatorem moriantur, vel alias heredes non ſint. Hiſce caſibus ſuccedit ſubſtitutus, omnibus legitimis heredibus etiam illis, quibus legitima alias debetur, ut matre, a bonis quoque filii plane excluſis *l. 8. §. 5. ff. de inoff. teſtam. l. 7. C. de impub. ſubſt. c. 1. de teſtamentis in 6.* Quod tamen Dd. communiter reſtringunt ad expreſſam ſubſtitutionem, & volunt, licet vi tacitae pupillaris ſubſtitutionis quis ſuccedat, matri nihilominus legitimam deberi. Carpzov. *p. 3. C. 8. d. 1. et 2.* Richter. *Deciſ.* 45. Imo in Conſtitutione Electoral. *p. 3. c. 8.* ſingulariter ſtatutum, quod nec expreſſa nec tacita pupillari ſubſtitutione matri legitima adimi poſſit. Quod ad avum aviamve extendendum. *Dec. Elect. Saxon. noviſſ.* 47. add. Richt. *Deciſ.* 45. *n. 22.*

XIV.

Alias exſpirat. XIV. Exſpirat autem ſubſtitutio pupillaris 1.) pubertate ſui heredis *l.* 7. *l.* 14. *ff. de vulg. et pub. ſubſt.* adeo ut, licet in longius tempus pater ſubſtitutionem conceperit, tamen pubertate extinguatur *d. l.* 14. *ff.* §. *pen. Inſt. eod.* niſi fideicommiſſum ſubſit *dd. text.* Ad brevius vero tempus, v. g. 10. annos reſtringi poteſt, quibus elapſis evaneſcit *l.* 21. *l.* 43. §. 1. *ff. de vulg. et pub. ſubſtit.* 2) ſi vivo patre impubes moriatur, vel 3.) teſtamentum paternum plane ſit infirmatum §. 5. *I. d. t.*

Quaſi pupillaris ſubſtitutionis deſcriptio. XV. Exemplaris ſeu quaſi pupillaris ſubſtitutio eſt, qua aliquis aſcendentium ſubſtituit liberis mente captis aliove vitio, ob quod ipſi teſtari nequeunt, laborantibus, eum in caſum, ſi in tali conditione deceſſerint §. 1. *I. d. t. l.* 9. *C. de imp. et al. ſubſtit.*

Quae itidem vel expreſſa eſt, vel tacita. XVI. Eſt haec itidem vel expreſſa, quae fit verbis expreſſis: *nimir. ſi filius meus in furore deceſſerit, Titium ei ſubſtituo*; vel tacita, quae ſub vulgari aut pupillari ſubintelligitur *arg. l.* 4. *p. de vulg. et pub. ſubſt. et l.* 4. *C. de impub. et al. ſubſtit.*

Sunt autem hic quaedam perſonae neceſſario ſubſtituendae. XVII. Veniunt autem hic neceſſario ſubſtituendi 1.) liberi ejus, cui ſubſtituitur, ſi quos habet, ita ut ſaltim legitimam quilibet habeat ſalvam; 2.) his non extantibus fratres ſunt ſubſtituendi *l.* 9. §. *fin. C. de impub. et al. ſubſt.* mater vero & pater a ſubſtituente praeteriri poſſunt *arg. d. tex.*

Caſu exiſtente variet, alias exſpirat. XVIII. Effectum haec ſubſtitutio habet, ſi is, cui ſubſtituitur, in iſta conditione moriatur *d. l.* 9. Exſpirat vero eadem iſtiusmodi morbo non ad tempus, ſed in totum recedente *d. l.* 9. redeunte vero morbo ſubſtitutionem qs. reviviſcere communis eſt ſententia Dd. in *l.* 43. *ff. de vulg. et pub. ſubſt.* XIX.

Privilegiata ſubſtitutio.

XIX. Denique privilegiata ſubſtitutio eſt, qua miles etiam de bonis non caſtrenſibus extra caſtra teſtamentum condens cuivis heredi a ſe inſtituto poteſt directis verbis ſubſtituere alium, in caſum quo inſtitutus deceſſerit, ſive adjecto certo tempore & conditione ſ. indefinite *l.* 15. *de vulg. et pub. ſubſt. l.* 8. *C. de impub. et al. ſubſtit.*

Quae non convenit pagano, adeo ut nec regulariter vi fideicommiſſi ſubſiſtat.

XX. Paganus vero ejuſmodi ſubſtitutionem verbis directis facere non poteſt, adeo ut nec regulariter jure fideicommiſſi valeat §. *ult. I. de pub. ſubſt.* Excipitur 1.) ſi in codicillis vel, quod idem eſt, in ultima voluntate, cui clauſula codicillaris eſt adjecta, facta fuerit talis ſubſtitutio *l.* 76. *ad SCt. Trebell.* 2.) ſi alia ratione verba teſtamenti poſſint ad fideicommiſſum trahi, veluti ſi ejusmodi verba concepta ſint, quae tractum temporis habent, aut in caſum mortis heredis ſuſpenduntur. Vid. Mantica *de conject. ultim. vol. l.* 8. *t.* 1. *num.* 21. *et* 31. Anton Faber *ad C. l.* 6. *t.* 8. *d.* 6. *n.* 14. *et def.* 8. *in f.* Richt. *Dec.* 46. *et* 47.

Add. *L.* 2. *T.* 15. *I. de vulgari ſubſtitutione, et I.* 16. *de pupillar. ſubſtitutione.*

TIT. XX.
QUIBUS MODIS TESTAMENTA INFIRMENTUR.

Teſtamentum vel I. eſt ipſo jure nullum; L. 28. ff t. 3. de in-

I. Teſtamentum jure perfectum usque eo valet, donec rumpatur irritumque fiat *pr. I. h. t.* Aliquando vero & ipſo jure nullum eſt. Hoc poſterius contingit 1.) ſi ſolennitates deſint. 2.) Si heredis inſtitutio deficiat §. 34. *I. de leg.* vel heres inſtitutus ante teſtato-

rem

rem moriatur. 3.) Si liberi a parentibus vel parentes a liberis ſint praeteriti, vel non rite exheredati. 4.) Si perſona condens teſtamentum ſit inhabilis. 5.) Si teſtamentum vi metuve aut doloſis perſuaſionibus ſit extortum. 6)Si teſtamentum quidem ſit coeptum, ſed non ad finem perductum *l.* 1 . §. 1. *ff. de leg.* 3. *l.* 29. *pr. ff. qui teſtam. f. poſſ.* iuſto, rupto, irrito facto teſtamento.

II. Firmum vero initio teſtamentum rumpitur quando in eodem ſtatu manente teſtatore circa ipſum teſtamentum aliquid, quod illud vitiat, accidit; nim. primo, ſi poſt conditum teſtamentum naſcantur liberi, qui in teſtamento non ſunt inſtituti *l.* 12. *pr. l.* 4. *l.* 5. *ff. de injuſt. rupt. irrit. fact. teſt.* *Vel II. rumpitur 1.) nativitate poſthumi,*

III. Deinde reali mutatione voluntatis, quae vel fit 1. per poſterius teſtamentum jure perfectum, etiamſi per derogatoriam clauſulam teſtamento ſuo expreſſerit, ſe nunquam de eadem voluntate velle recedere, adeoque ſi quid ei contrarium factum apparuerit, ratum minime fore; cujusmodi derogatione proſpectum quidem intelligitur contra improvidas teſtationes ſequentes. Unde ſi in poſteriori contraria voluntate iſti derogatoriae clauſulae iterum expreſſe renunciatum non ſit, poſterius teſtamentum non valere, ſed ad hoc vi, metu, aut perſuaſione ſeductum praeſumi, tradunt. Jul. Clarus *Lib. III.* §. *teſtam. q.* 99. *pr.* Menoch. 4. *praeſumt.* 166. Peckius *de teſtam. conjug. lib.* 1. *c.* 43. Verum per iſtam clauſulam a priori voluntate recedendi facultas omnino adempta non eſt. vid. *l.* 22. *pr. ff. de leg.* 3. *l.* 4. *ff. de adim. et transf. legat.* Sic Carpz. reſponſum eſſe teſtatur, etiamſi clauſula iſta derogatoria non ſit ex- *2.) reali mutatione voluntatis per poſterius teſtamentum perfectum.*

preſſe revocata in poſteriore teſtamento, tamen prius eſſe ruptum, *p.* 3. *C.* 5. *d.* 19. Neceſſe vero eſt, ut poſterius teſtamentum ſit jure perfectum §. *ult. I. quib. mod. teſtam. infirm.* Excipitur caſus ſingularis, quo in poſteriori imperfecto quoad deficientes ſolennitates inſtituti ſunt, qui alias ab inteſtato eſſent ſucceſſuri, modo quinque teſtes adfuerint *l.* 2. *ff. de injuſt. rupt. irrit. fact. teſtam. l.* 21. §. 3. *C. de teſtam.* atque tunc poſterior haec voluntas non quidem proprie ut teſtamentum valet, ſed ut quaedam diſtributio hereditaria ab ipſo teſtatore facta.

aliquando & minus ſolenne.

Aut deletione aut inciſione teſtamenti. L. 28. ff. t. 4. de his, quae in teſtam. delentur, induc. vel inſcrib.

IV. Porro 2. reipſa mutatur voluntas & rumpitur teſtamentum, ſi tabulae teſtamenti incidantur, reſignentur, aut deleantur *tot. tit. ff. de his quae in teſt. del.* Si vero pars aliqua ſolum ſit deleta, ſolum illa pars mutata eſt, non totum teſtamentum *l.* 2. *d. t.* Opus vero eſt, ut iſta deletio, inciſio, aut revulſio ſigillorum ſit conſulto facta *l.* 1. *pr. d. t.* & quidem ab ipſo teſtatore. Hinc ſi apud teſtatorem poſt ejus mortem teſtamentum ademptis illo ſigillis reperiatur, praeſumitur ab ipſo teſtatore conſulto ſigilla ablata aut teſtamentum inciſum eſſe: ſin vero penes tertium ita inciſum reperiatur, teſtamentum non cenſetur revocatum. Sichard. *in l.* 30. *C. de teſtam.* Non autem ſufficit involucrum teſtamenti eſſe reſignatum, quia hoc non pertinet ad ipſum teſtamentum. Carpz. *p.* 3. *C.* 5. *d.* 27.

Non ſufficit nuda revocatio verbis facta:

V. Nec nuda revocatio verbis facta ſufficit, etiamſi coram ſeptem teſtibus fuerit prolata §. 7. *I. qu. mod. teſt. infirm. l.* 27. *C. de teſt.* Clarus *L. III.* §. *teſtam. q.* 91. Unde teſtamen-

mentum apud acta conditum hoc ſolo, quod inde repetatur, integrum tamen ſit relictum, nihilominus cenſetur adhuc firmum, niſi revocatio expreſſe fiat. vid. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 44. Si tamen nudae revocationi teſtamenti acceſſerit lapſus decennii poſt teſtamentum illud conditum, revocatio erit firma. Vid. *l.* 27. *C. de teſtam.* Ibique Interpp. Praeterea volunt teſtamentum inter liberos verbis revocari poſſe, per *Nov.* 107. *c.* 2.

niſi acceſſerit lapſus decennii.

VI. Irritum dicitur teſtamentum fieri 1.) quando infirmatur ob ſtatum teſtatoris mutatum ſive maxima ſive media capitis deminutione §. 4. *I. quib. mod. teſtam. inf.* Hodie enim minima capitis deminutione non infirmatur teſtamentum.

II. Irritum fit teſtamentum 1. capitis minutione,

VII. Praeterea 2.) irritum fit teſtamentum, quando inſtitutus vel etiam ſubſtitutus heres conditionem non implet, vel etiam ſi heres ante teſtatorem moriatur, vel ſi heredes inſtituti repudient hereditatem *l.* 1. *ff. de injuſt. rupt. irrit. f. teſt.* §. 7. *I. de hered. quae ab inteſt.*

2. aliis eventibus.

TIT. XXI.

DE INOFFICIOSIS TESTAMENTIS, UT ET LEGITIMA.

I. Si cauſſae exheredationis, ob quas liberi parentes ſuos vel hi liberos ſuos exheredarunt aut praeterierunt, ab inſtituto herede non poſſint probari: ſimiliter ſi fratri ſororive heres infamis praeferatur, nec tamen is eave legitime exheredetur; tunc teſtamentum tanquam inofficioſum querela reſcinditur *tot. tit. ff. de inoff. teſtam.*

Vel IV. ut inofficioſum reſcinditur.

L. 5. ff. t. 2. de inoffic. teſtam.

Huiuſmodi querela ultra fratres & ſorores alii non poſſunt uti.

II. Extra vero iſtum caſum fratres & ſorores & quilibet alii cognati praeteriri libere poſſunt, licet teſtator neque in linea aſcendente neque deſcendente heredes habeat *l.* 1. *ff. de inoff. teſtam.* §. 1. *I. eod.*

Non locus eſt querelae inofficioſi, ſi legitima relicta fuerit.

III. Quando vero liberis aut parentibus vel etiam dicto caſu fratribus legitima ſit relicta, & quidem quod liberos attinet, ut iſti in iſta legitima ſint inſtituti heredes, teſtamentum querela inofficioſi non poteſt reſcindi §. *ult. I. d. t. Nov.* 115. *c.* 3. & 4. Non vero opus eſt, ut tota legitimae quantitas ſit relicta, ſed ſufficit minimam partem eſſe relictam: neque enim tunc querela iſta reſcindi teſtamentum poteſt, ſed ad ſupplementum agendum erit, ut ſcil. quod deeſt ſuppleatur *l.* 36. *pr. C. de inoff. teſtam.*

Legitimae deſcriptio & quantitas.

IV. Eſt vero legitima legibus debita portio. Ejus quantitas fuit olim quarta pars totius hereditatis *l.* 8. §. 8. *ff. de inoff. teſtam.* §. *ult. I. eod.* Jure vero novell. ſcil per *Nov.* 18. *c.* 1. aucta eſt legitima, ita ut, ſi quatuor vel pauciores ſint liberi, ſit triens hereditatis: ſin vero plures quam quatuor liberi extent, ſemis ſeu dimidia pars hereditatis, dividenda nim. inter eos, quibus legitima eſt relicta, adeoque unus priori caſu accipit tertiam partem ejus portionis, quam alias ab inteſtato ex tota hereditate haberet: & ſimiliter poſteriori caſu unus accipere debet dimidiam partem iſtius portionis, quam ex tota hereditate, ſi ab inteſtato ſuccederetur, caperet. Succeditur etiam quoad legitimam in ſtirpes, h. e. aliquando perinde ut in ſucceſſione ab inteſtato in linea deſcendentium, in compu-

tan-

tanda legitima non ſingula capita ſeuperſonae liberorum numerantur, ſed ſtirpes.

V. Aucta vero eſt ſecundum comm. Dd. opinionem etiam parentum & fratrum legitima, ita ut parentum & fratrum quoque reſpectu ſit triens vel aliquando ſemis, ſi nim. fratres & parentes concurrant, ſecundum *Nov.* 118. *c.* 2. Similiter & ratione fratrum ſupra expoſito caſu ſit triens, ſi quatuor vel pauciores ſint; ſemis vero, ſi plures quam quatuor concurrant fratres. Cardinalis Tuſchus *tom.* 5. *lit. l. concl.* 185. & 186. Vaſquinus *de ſucceſſ. Creat.* §. 20. *n.* 2. & 3. Franciſcus de Barri *de ſucceſſ. teſtat. & inteſt. L.* 16. *t.* 2. *n.* 1. & *ſeqq.*

Aucta etiam eſt ſec. comm. Dd. opinionem parentum & fratrum legitima.

VI. Maxime circa hanc rem controvertitur, an juſte exheredati aut alia ex cauſſa non ſuccedentes in computatione legitimae connumerentur & caeteris partem faciant? i. e. an liberi ex juſta cauſſa exheredati aut alias non ſuccedentes reipſa adhuc inter liberos numerentur, perindeque habeantur, ac ſi partem ſuam habuiſſent, ad eum effectum ut caeterorum legitima minuatur & tanta nec major ſit, quam quanta fuiſſet fratre non exheredato aut alias cum ipſis ſimul ſuccedente: & contra ſi plures ſint quam quatuor, veluti ſi ſint quinque numero, an uno eorum exheredato aut non ſuccedente reliquorum portio nihilominus ſit ſemis, perinde ac ſi ille quintus etiam ſucceſſiſſet? Quod ſecundum comm. Dd. opinionem ita deciditur, ut exheredati & excluſi inter numerum liberorum ad augendam vel minuendam reliquorum legitimam non numerentur, quia perinde ſit, ac ſi mortui eſſent *arg. l.* 1. §. *pen. ff. de bon. poſſ. contr. tabb.* §. 3. *l. de*

Exheredati non faciunt partem.

ſucceſs. libert. add. *l.* 10. §. 4. *de bon. poſſ. contr. tabb. Nov.* 22. *c.* 20. §. *fin.* & *c.* 21. Ita ſentiunt Gail. 2. *O.* 122. *n.* 18. Boërius *dec.* 104. *n.* 25. & 8. Carpzov. *p.* 3. *C.* 10. *d.* 12. & 13.

Repudians vero facit partem ſive numeratur inter liberos, ita tamen ut portio ejus accreſcat caeteris.

VII. Caeterum ſi unus ex liberis hereditatem repudiet, portio ejus reliquis accreſcit: ſic ſi quinque ſint liberi, ex quibus hereditatem unus repudiavit, reliquorum legitima nihilominus erit ſemis, per text. in *l. un. C. qu. non pet. part. pet. accres.* Et portio deficientis quoad legitimam reliquis accreſcit *arg. l.* 3. §. *f. de bon. poſſ. l. un.* §. 10. 14. *C. de Caduc. toll.* Carpz. *d. l. def.* 15. niſi in dotem aut donationem propter nuptias quid certi acceperit, quod loco legitimae ſuae accepiſſe intelligitur, quo caſu portionem ex triente, *nim. ſi non ultra quatuor fuerint liberi*, apud heredem inſtitutum manere; ſin vero quinque fuerint liberi ipſa adnumerata, nihilominus trientem eſſe legitimam volunt. Berlich. *p.* 3. *c.* 12. *n.* 26. & *ſeqq.* Carpzov. *d. l. def.* 14. add. plurib. Cardinal. Tuſchus *tom.* 5. *lit. l. conc.* 208. *et* 209. Hieron. de Caevallos *ſpeculo com. opin. contr. com. qu.* 370. Cryphell. *deciſ.* 34. Guido Papae d. 295. Mercur. Merlin. *tr. de legitima Lib.* 1. *tit.* 4. *q.* 3.

Quae imputentur in legitimam.

VIII. Imputantur in legitimam ea, quae ex bonis teſtatoris profecta ſunt, ſive per ultimam voluntatem ſive per alium modum, v. gr. per dotem vel donationem ſimplicem *l.* 25. *ff. de inoff. teſtam. l.* 29. *l.* 35. §. 2. *C. eod.* Excipiuntur praelegata *l.* 12. *et ſeqq. C. de collat.* & per remunerationem donata. Gail. 2. *O.* 39.

IX.

Digitized by Google

Modus computandi.

IX. Spectatur vero tempus mortis, ſeu quantum eo tempore in bonis defuncti fuit *l.* 6. *C. de inoff. teſtam.* ſubducto aere alieno *l.* 8. §. 9. *ff. de inoff. teſtam.* item detractis bonis reſtitutioni ſubjectis *arg. l.* 15. §. 5. *ad L. Falcid.* Vid. Berlich. *p.* 3. *C.* 11. *num.* 19. & *ſeqq.*

Deinde non locus eſt querelae, ſi agnita voluntas ultima patris, vel querelae renunciatur.

Et extinguitur morte exheredati.

X. Praeterea non locus eſt querelae inofficioſi teſtamenti propter agnitionem voluntatis teſtatoris, ſive propter repudiationem querelae *l.* 23. §. 1. *l.* 17. *pr. ff. de inoff. teſtam.* Conſenſus autem patri vivo declaratus non excludit querelam *l.* 35. §. 1. *C. de inoff. teſt.* Porro propter lapſum quinquennii ab adita hereditate ex teſtamento computandum *l. pen.* §. 2. *C. de inoff. teſtam.* Exceptio tamen eſt *in l.* 8. §. *fin. ff. eod.* Similiter etiam morte exheredati ſeu praeteriti extinguitur haec querela: niſi vivus jam conqueſtus fuit *l.* 6. *ff. l.* 5. *C. d. t.* Exceptio eſt *in l.* 36. §. 2. *in f. C. eod.*

TIT. XXII.

DE
HIS QUIBUS UT INDIGNIS HEREDITAS AUFERTUR.

Aliquando heredes ſe indignos reddunt hereditate.

L. 34 ff. t. 9. de his, quae ut indign. aufer.

1)

2)

I. Quamvis teſtamentum ipſo jure ſit firmum, nec etiam ullo modo reſcindi poſſit: nihilominus tamen aliquando heredes ſe ex certis cauſſis indignos reddunt hereditate, adeoque iſtis hereditas eripitur ac in fiſcum redigitur. Nim. 1) ſi quis teſtatorem occiderit, vel cauſſa mortis ejus fuerit; 2) juxta jus Romanum, ſi heres necem teſtatoris non vindicaverit *l.* 9. *C. de his quib. ut indign.* Ho-

die

Digitized by Google

die vero propter non inſtitutam accuſationem contra occiſorem heredes non privantur hereditate, ſed Magiſtratui vindictam committere poſſunt. Ord. Crim. *art.* 214. Carpzov. *pr. Crim. p.* 1. *q.* 34. *n.* 74. ubi *n.* 90. monet, eo caſu, quo heredes mortem interfecti non ulciſcentes opulentam acquirunt hereditatem, ex ea ſumtus fiſco eſſe reſtituendos;

3) 3) ſi quis injuſte ſuo nomine teſtamentum impugnaverit; 4) ſi quis, dum captat hereditatem legitimam vel ex teſtamento condito, prohibuit quem facere teſtamentum aut conditum mutare *l.* 1. *pr. l.* 2. *ff. ſi quis aliq. teſt. prob.* 5) ſi quis aliquem teſtari ſibique hereditatem relinquere coëgerit *l.* 1. *C. ſi quis aliqu. teſt. prohib. vel coëg.*

4) L. 29. ff. t. 6. ſi quis aliquem teſtari prohib. vel coëg.

5)

TIT. XXIII.

DE HEREDUM QUALITATE ET DIFFERENTIA; UT ET DE ACQUIRENDA VEL OMITTENDA HEREDITATE, EJUSDEMQUE TRANSMISSIONE; NEC NON DE JURE ACCRESCENDI, ET APERTURA TESTAMENTI.

Acquiſitio hereditatis varia pro varietate heredum:

I. Si cuidam per teſtamentum aut ultimam voluntatem (*vel etiam ab inteſtato*) hereditas deferatur, illa vel acquiritur vel omittitur. Acquiſitio iſta & omiſſo varia eſt pro diverſa conditione & qualitate heredum: alii namque heredes ſunt neceſſarii, alii ſui, alii extranei ſeu voluntarii.

alii enim ſunt neceſſarii;

II. Neceſſarius eſt ſervus heres a domino inſtitutus, & cui inde libertas obvenit; hic

hic neceſſario debet eſſe heres. vid. 1. *I. de her. qual. & diff.*

III. Sui heredes ſunt liberi, qui tempore mortis parentum proxime ſeu nemine in propiori gradu praecedente in poteſtate patria morientis ſunt §. 2. *I. d. t.* Iſti ſui heredes hereditatem ipſo jure acquirunt *d.* §. 2. junct. *l.* 11. *ff. de liber. & poſt.* ſive ſucceſſio ſit ab inteſtato ſ. ex teſtamento. Ex aequitate tamen ipſis indulgetur, an velint ſe immiſcere hereditati, h. e. hereditatem delatam & ipſo jure civili ſtricto jam acquiſitam etiam facto ſuo ſuſcipere & retinere: an vero velint abſtinere, h. e. animum ſuum declarare, quod nolint hereditati ſe immiſcere *l.* 12. *l.* 71. §. 4. *ff. de acquir. vel omitt. her.* Licet vero abſtinuerit ſuus heres, tamen nuda exiſtentia ſive iſta acquiſitio hereditatis ipſo jure obtingens certos quosdam habet effectus, de quibus ſuis locis agetur. *alii ſui.*

IV. Notandum & hoc eſt, quod creditores, qui conveniunt filium ob credita paterna, debeant probare, filium ſe immiſcuiſſe paternae hereditati: niſi filius poſt mortem patris in bonis moratus fuerit: tunc praeſumito contra ipſum eſt, quam elidere debet et poteſt, ſi non ut heres, ſed ex alio capite, vid. *l.* 20. §. 1. *ff. de acquir. vel omitt. hered.* v. gr. ratione maternorum bonorum repetendorum, oſtendat ſe in hereditate fuiſſe. Gail. 2. *O.* 128. Daniel Moller. 4. *Semeſtr.* 39. *Creditoribus incumbit probare, ſuos heredes ſe immiſcuiſſe.*

V. Extranei ſeu voluntarii heredes ſunt, quibus nec in defuncti dominica nec patria poteſtate conſtitutis hereditas defertur, atque iſtam vel ſuſcipere & acquirere vel repudia- *Alii extranei ſ. voluntarii.*

Digitized by Google

re ab ipſorum dependet arbitrio §. 3. *I. de her. qual. & diff.*

Hi acquirunt vel aditione hereditatis: L. 29. ff. t. 2. de acquir. vel omit. hered. *vel geſtione pro herede.*

VI. Suſcipitur vero vel acceptatur hereditas animo & voluntate pure declarata *l.* 77 *ff. de R. I.* Iſta vero voluntas vel eſt nuda, h. e. ſine facto aut re per verba aut ſigna demonſtrata §. *ult I. de her. qual. & diff.* & dicitur in ſpecie hereditatis aditio: vel ipſa re ſeu facto & adminiſtratione quadam rerum hereditariarum animus iſte oſtenditur, & vocatur pro herede geſtio *d.* §. *ult.* niſi quis oſtenderit, ſe alio animo aliquid adminiſtrare. vid. *l.* 20. §. 1. *ff. de acquir. vel omit hered.*

Qui poſſit acquirere.

VII. Is vero poteſt acquirere hereditatem, qui intelligit, quid agit *d.* § *ult.* 1. *in fin.* Pupillus vero tutore autore adit hereditatem vel, ſi infans ſit, nomine ejus tutor *l.* 18. §. 2. *C. de jur. delib.* Minor, ſi conſtitutum curatorem habeat, eum adhibeat neceſſe eſt *l.* 3. *C. de in integr. reſtit.* Nomine furioſi curator acquirit *l. ult. C. de curat. furioſ.* Prodigus accedente curatoris conſenſu acquirit *l.* 5. §. 1. *ff. de acquir. vel omit. hered.*

Filiusfam. juſſu patris adit.

VIII. Filiusfamilias regulariter voluntatem & juſſum patris in ſuſcipienda hereditate ſequitur, & patri acquirit filiusfam. ſecundum ſup. dicta. vid. *l. fin.* §. 3. *C. de bon. quae lib.*

Tempus adeundi.

IX. Jure civili ante nonum a morte defuncti diem hereditas non ſuſcipiebatur *Nov.* 115. *c.* 5. §. 1. jure vero Saxon. poſt trigeſimum diem adiri ſolet. *Land-R. lib.* 1. *art.* 22. & *l.* 3. *art.* 15.

Effectus ſuſceptae hereditatis.

X. Effectus ſuſceptae hereditatis eſt, quod omne defuncti jus conſequatur heres, & ipſi & contra ipſum omnes actiones, quae per mortem

Digitized by Google

tem non extinctae, dentur *l.* 37. *ff. de acquir. vel omitt hered* Poſſeſſio vero rerum hereditariarum non niſi apprehenſione acquiritur *l.* 23. *pr. ff. de acqu. vel omitt. poſſ.* Unde ſi ab alio res poſſidetur, datur hereditatis petitio, de qua inferius agemus.

Repudiatio hereditatis.

XI. Similiter repudiare hereditatem quis poteſt vel verbis aliove mentis indicio *l.* 95. *ff. de acquir. vel omitt. hered.* vel re ipſa & facto *l.* 77. *ff. eod.*

Conceſſum eſt heredibus 1. jus deliberandi.

L. 28. ff. t. 8. de jure deliberandi.

XII. Ne autem heredes aut feſtinato ſuſcipiendo hereditatem aut omittendo damnum incurrant, conceſſum eſt eis 1.) jus deliberandi, quo certo tempore a judice, ſi id exigatur, praefixo quis poſſit in vires hereditatis inquirere, & conſultare, an ſibi proficuum ſit adire an omittere hereditatem *t. t. D. & C de jur. delib.*

2. beneficium inventarii.

XIII. Magis ſalutare beneficium tributum 2.) ut heres quidem adeat, ſed confecto inventario, quo omnes res in bonis defuncti inventae legitime conſignentur, intra tres menſes vel longius tempus a Magiſtratu impetrandum *l. ult. C. de jur. delib.*

Modus inventarii conficiendi.

XIV. Modus legitime inventarium conficiendi conſiſtit in his, ut 1.) illos, quorum intereſt, nim. creditores hereditarios, ut adſint inventario, citari curet heres: ſi vero hi non compareant vel abſint, teſtes ad minimum tres adhibeantur; 2.) ut conſcribatur a Magiſtratu aut perſonis, quibus hic commiſit, vel Notario publico ad hoc ſpecialiter rogato; 3.) ut heres nomen ſuum ſubſcribat inventario, aut ſi literas neſciat, ſpecialem tabellarium adhibeat, qui teſtibus praeſentibus loco ipſius ſubſcribat *Nov.* 1. *c.* 2.

§. 1. & 2. d. l. ult. §. 2. in f. C. de jur. delib. Neceſſe vero eſt, ut omnes res deſcribantur in inventario, tam mobiles quam immobiles, tam nomina activa, ut vocant, quam paſſiva. Alias ſi doloſe quid omittatur, id non ſolum reſtituendum, ſed etiam poena ſuſtinenda eſt. add. Richter. *dec.* 59. *num.* 18.

Confecto inventario heres ultra vires hereditatis non tenetur. Quid jure Sax. obtineat.

XV. Confecto inventario ſive adita hereditate beneficio inventarii, non tenetur heres ultra vires hereditatis creditoribus *d. l. ult.* §. 4. Hinc inducunt, heredem beneficio inventarii ita aditam hereditatem rurſus repudiare poſſe. vid. Carpzov. *p.* 3. *C.* 33. *d.* 18. Frantz. *lib.* 3. *reſol.* 6. Jure Sax. etiamſi inventarium non confecerit heres, ultra id, quod in hereditate repertum eſt, non obligatur: unde exigitur, ut ſi legitimum inventarium non confecerit heres, juratam ſpecificationem bonorum hereditariorum edat. Richter. *deciſ.* 66. *num.* 5. Unde fluit, facilius jure Saxon. rurſus abdicari hereditatem, ne a creditoribus quis conveniatur. vid. Carpzov. *Lib.* 6. *reſp.* 73. Quod tamen in Electoratu Saxon. certo modo limitatum eſt *noviſſ. deciſ.* 57.

Surrogatur acquiſitioni tranſmiſſio, vel 1. jure ſuitatis.

XVI Surrogatur acquiſitioni tranſmiſſio, quae eſt hereditatis ad heredem mortui heredis ante aditionem derivatio. Transmittitur autem hereditas vel 1.) jure ſuitatis, qua ſcil. hereditas, quippe jam ipſo jure acquiſita, mortuo ſuo herede ante immixtionem vel abſtentionem in quoscunque heredes defertur *l.* 8. *C. de ſuis & legit. lib.* vel 2.) ex potentia ſanguinis, quando nimir. heres vel ob nondum apertas tabulas vel etiam ab in-

vel 2. ex potentia ſanguinis.

inteſtato ob aliam rationem impeditur, quo minus adire poſſit, atque ita ante aditionem moritur: quae eſt reſtricta ita, ut procedat ab heredibus deſcendentibus ad ſolos deſcendentes, per *l. un C. de his qui ante ap. tab. her.* & ab autore illius legis vocari ſolet *Theodoſiana.* vel 3) propter jus deliberandi, quando nimir. quis ſive intra deliberationis tempus ſive poſt petitam deliberationem deceſſerit, tunc jus deliberandi eo, quod reſiduum eſt, tempore & poteſtatem adhuc adeundi transfert quilibet in quoſcunque heredes *l. 19. C. de jur. delib.* & dicitur *Juſtinianea.*

vel 3. propter jus deliberandi.

XVII. Caeterum hereditate omiſſa, ſive quis nolit ſive non poſſit propter incapacitatem eſſe heres, portio deficientis accreſcit reliquis coheredibus: niſi ſubſtitutus adſit, qui amplectatur hereditatem. Nimirum hereditas vel eſt delata ab inteſtato, & tunc portio deficientis accreſcit iis, qui ſunt in eodem gradu ab inteſtato *l. 9. ff. de ſuis & legit. her.* ſi vero ejusdem gradus non adſint, ad proximum gradum vel ordinem devolvitur hereditas *tot. tit. D. de ſucceſſ. edict.* vel ex teſtamento, & ſi heredem conjunctum quis habeat, huic adeunti portio repudiantis obvenit *l. un. §. 10. C. de Caduc. toll.* aut coheres non adeſt, & tunc juxta *Nov. 1. c. 1. §. 1.* admittetur, quicunque implebit voluntatem defuncti.

Hereditas ab uno vel altero omiſſa accreſcit conjunctis coheredibus.

XVIII. Diximus *conjuncto* coheredi accreſcere repudiantis hereditatem: ſunt autem tria genera ſ. modi conjunctionum, qui diſtinguuntur ab orationibus ſeu propoſitionibus, quibus conjunctio profertur. Si namque eadem oratione heredes absque ulla partium mentione inſtituuntur, *v. gr. Sejus, Me-*

Sunt vero tres conjunctionum modi.

vius & Sempronius heredes ſunto, dicuntur conjuncti re & verbis ſimul: ſin vero eadem quidem oratione ad hereditatem eandem ejusve partem vocentur & conjungantur, ſed partes adſcribantur, *v. gr. Sejus & Mevius heredes ſunto aequis partibus, vel ex parte dimidia, it. ex ſingulis quadrantibus*, dicuntur verbis tantum conjuncti: ſi denique diverſis orationibus inſtituantur heredes, *v. gr. Titius heres eſto, Cajus heres eſto*, dicuntur re tantum conjuncti *l.* 142. *ff. d. V. S.* §. 8. *I. d. leg* Rennem. *de jure rer. memor.* 2. *Diſp.* 19. *th.* 21. *& ſeqq. & Diſp.* 35. *th.* 22. *& ſeqq.*

Modus accreſcendi. XIX. Sunt vero plures inſtituti vel 1) uniformiter, h. e. aut omnes ſunt conjuncti ſive verbis & re ſive verbis ſolum, aut omnes ſunt quoad orationes disjuncti ſ. re tantum conjuncti: & tunc portio repudiantis ſ. alias deficientis accreſcit reliquis pro hereditariis, quas agnoverunt, portionibus *l. un.* § 1... *C. de caduc. toll.* vid Carpzov. 3. *conſt.* 2. *def.* 14. vel 2) difformiter aut diverſimode ſunt conjuncti; & ſi quidem defecerit re tantum conjunctus, illius portio reliquis accreſcit omnibus; ſin vero ex conjunctis vel verbis tantum vel re & verbis ſimul defecerit quispiam, illius portio in eodem genere conjunctionis ſuperſtitibus accreſcit ſolis, caeteris excluſis *d. l. un.* § 10. *& ſeq.* Exemplo ſit haec diſpoſitio: 1. Sempronius & Mevius mihi heredes ſunto; 2. Titius mihi heres eſto; 3. Actius mihi heres eſto; 4. Pamphilus & Lucius mihi ex aequis partibus heredes ſunto. Hic trium generum heredes inſtituti, qui ſi omnes concurrant ad hereditatem ſibi delatam,

tam, hereditas univerſa in quatuor quadrantes diſſecanda: quarum unam percipiunt Sempronius & Mevius ſimul; ſecundam Titius; tertiam Actius; quartam denique Pamphilus & Lucius. Fingamus jam, reliquis omnibus portiones ſuas hereditatis ſibi delatae agnoſcentibus ſolum defeciſſe Titium: quid juris? Nimirum ut ipſius portio ſubdiviſa in tres portiunculas reliquis accreſcat omnibus, una nempe Sempronio & Mevio, altera Actio, tertia Pamphilo & Lucio. Quia enim omnes quoad Titium re tantum ſunt illi conjuncti, nulla ſubeſt ratio, cur alter propter arctiorem conjunctionem (quae hic nulla) debeat alteri praeferri. Fingamus iterum, reliquis omnibus adeuntibus ſolum defeciſſe Sempronium: quid hic ſtatuendum? Videlicet ut hujus portio ſoli accreſcat Mevio, utpote qui re & verbis ſimul eſt Sempronio conjunctus, reliqui re tantum, atque ideo huic arctius conjuncto poſtponendi. Fingamus denuo, reliquis ſuas portiones agnoſcentibus defeciſſe Pamphilum: quid hic erit juris? Scilicet ut hujus iterum portio ſoli accreſcat Lucio, cui ſoli fuit conjunctus, licet verbis tantum; disjunctus a reliquis *d. l. re conjuncti* 89. *de legat* 3. *Donell.* 7. *comm.* 13. idque etiam hanc ob cauſam, quod, qui conjuncti ſunt ſive verbis tantum ſive re ſimul, propter unitatem ſermonis ſint in unum quaſi corpus redacti, & ſic partem ſibi conjunctorum vacantem qs. ſuam praeoccupant *d. l. un.* §. *his ita* 10. *verſ. hoc ita. C. de cad. toll.* Vnde fit, ut conjuncti cujuslibet generis cum disjunctis concurrentes ſemper unius tantum perſonae poteſtate fungantur, & nihilo plus auferant plures in eodem

gene-

genere, quam ſinguli, cum quibus concurrunt, disjuncti *l.* 34. §. 9. & 10. *ff. d. leg.* 1. *Attius* 11. *l.* 17. §. 4. *de her. inſtit.*

Ut conſtet quem eſſe heredem, opus eſt, apertura, quae vel ſimplex, L. 29 ff. t. 3. teſtam quemadm. aper. inſpic. & deſcrib.

XX. Denique ſciendum, ut conſtet quem eſſe heredem ſcriptum, neceſſe eſſe, ut teſtamenta aperiantur *tot. tit. ff. & C. teſtam. quemadm. aper.* Eſt vero haec apertura vel ſimplex & nuda vel ſolennis: illam vocamus, qua inſpicitur ſolum teſtamentum, ut modo inde ſciri poſſit, an debitae ſolennitates obſervatae, quive adſuerint teſtes, quis heres ſcriptus, & quibus aliquid in teſtamento relictum *l. ult. C. quemadm. teſt. aper.* add. Carpzov. *p.* 3. *C.* 5. *d.* 25. *n.* 4. *ſeq.* Atque haec ſufficit in teſtamentis judicialibus vel a Notario in publicum inſtrumentum redactis. Carpz. *d. loc. def.* 25. & 26. Solennis apertura eſt, quae fit citatis (*jure Saxon. trigeſimo a morte teſtatoris die*) a Magiſtratu competente teſtatoris heredibus ac omnibus, quorum intereſt, nec non teſtibus, ut hi ſuas ſubſcriptiones & ſigilla recognoſcant *l.* 4. *l. l.* 1. §. *fin. ff. teſt. quemadm. aper.*

vel ſolennis.

Add. *L. I. tit.* 19. *I. de hered. qualit. & differ.*

TIT. XXIV. DE LEGATIS.

Praeter heredis inſtitutionem continentur ſaepius in teſtamentis legata, quae

I. Praeter hereditatem, in qua heres quis inſtituitur, relinqui ſolent in teſtamento etiam legata. Eſt vero legatum donatio quaedam a defuncto verbis ſcil. directis relicta, ab herede praeſtanda §. 1. *I. de legat.* vel, eſt delibatio hereditatis, qua teſtator ex eo, quod uni-

univerſum heredis foret, alicui quid, h. e. rem aliquam particularem ſeu certam pecuniae quantitatem collatum velit *l.* 116. *pr. ff. de leg.* 1.

deſcribuantur. L. 30. ff. de legat. & fideicom. 1. L. 31. ff. de leg. & fideicom. 2. L. 32. ff. de legat. & fideicom.

II. Legandi poteſtatem habet, quisquis teſtamenti faciendi jus habet: & relinquuntur legata iis, cum quibus eſt teſtamenti factio, h. e. qui in teſtamento heredes inſtitui queunt §. 24. *I. de legat.* Poſſunt legata relinqui praeſtanda ab iis, ad quos aliquid morte teſtatoris eſt perventurum. vid. *l.* 1. §. 6. *ff. de legat.* 3. *l.* 92. §. *ult. ff. de legat.* 1.

Perſona legans & cui legatur.

III. Relinquitur legato res vel ita, ut directo ex ipſis bonis hereditariis legatario quid deferatur; vel per indirectum, quando ille, qui accepit bona hereditaria, qs. loco eorum aliam rem vel factum praeſtare jubetur §. 21. *I. de leg. l.* 122. §. *ult. ff. d. leg.* 1.

Res, quae legatur.

IV. Non ſolum res corporales tam mobiles quam immobiles, ſed etiam incorporales legari poſſunt, ut debita, ſervitutes & alia jura *tot. tit. ff. de uſu & uſufr. & habitat. legat.* Sic & legatario ceduntur actiones ob debita competentes §. 21. *I. de legat. l.* 18. *C. eod.* Si vero teſtator vivus debitum, quod alicui legaverat, exegerit, legatum ademiſſe videtur *l.* 75. §. 2. *de legat.* 1. Porro ſi teſtator creditori ſuo rem, quam ipſi pignori dederat, legavit, retinere illam creditor poteſt, nec oblato ab heredibus debito eam reſtituere cogitur: ſi vero teſtator rem pignori alteri obligatam alicui leget, heres eam luere tenetur, modo legatarius probet, teſtatorem ſciviſſe rem eſſe oppignoratam; ſi

tam corporalis, quam incorporalis.

ignoraverit, res cum onere tranſit ad legatarium *l.* 57. *ff. de legat.* 1. Carpz. *dec.* 20.

etiam futurè.

V. Ea quoque res, quae in rerum natura non eſt, ſi modo futura eſt, recte legatur; veluti fructus, qui in eo fundo nati erunt, quos poſtea natos heres tradere debet § 7. *I. de legat. l.* 24. *pr. ff. de leg.* 1.

Aliquando legantur 1. *annua legata.* L. 33. ff t. 1 de annuis leg & fideicomm.

VI. Caeterum peculiaribus Digeſtorum titulis variae res exponuntur, quae legari ſolent. vid. *Lib.* 33. & 34. *Pandect.* Ita in ſpecie de annuo legato vel penſione aut annuo reditu relicto ſequens diſtinctio obſervanda eſt: Si teſtator annuum legatum non ſolum certae perſonae, ſed & ejus heredibus praeſtari voluit, exactio ejus non ſolum ad primi generis heredes, ſed eorum etiam ſucceſſores & heredes alios pertinet: ſi vero heredum nullam mentionem fecerit teſtator, non niſi legatario, quamdiu vivit, legatum annuatim praeſtandum eſt. vid. *tit de annuis legat. et fideic.* add. Johan. a Sand. *lib.* 4. *tit.* 5. *def.* 8.

2. *uſusfructus, uſus, habitatio* L. 33. ff. t. 2. de uſu & uſufr. & reditu & habitat & oper. per leg vel fideicomm. datis.

VII. Uſufructu omnium bonorum legato quin de omnibus iis, quae teſtatoris erant, intelligatur, dubium non eſt: cum nulla ſit res, quae in uſumfructum non cadat *l.* 69. *ff. ad leg. Falcid. et l.* 29. *ff. de uſufruct.* Quod tamen reſtringendum ad ea, de quibus teſtator diſponere poteſt: cum in his, quibus teſtatoris poteſtas deficit, voluntatis conjectura opus non ſit. Quare uſufructu bonorum omnium legato feudalium bonorum, de quibus teſtator non potuit diſponere, uſusfructus non continebitur *arg.* 1. *feud.* 8. Sed controvertitur, an uſufructu omnium bonorum legato legatus etiam cenſeatur uſusfructus eorum, quae fideicommiſſo ſubjecta ſunt? Diſtin-

Digitized by Google

ſtinguendum volunt, ut debeatur etiam eorum, quae teſtator debuit reſtituere heredi a ſe inſtituto, non vero eorum, quae alteri quam heredi poſt mortem teſtatoris veniunt reſtituenda; ut late Mantica *de conjectur. ultim. volunt. libr.* 9. *tit.* 6. *num.* 8. *et* 9. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 6. *num.* 8. Menoch. *lib.* 4. *Praeſumpt.* 142. *num.* 12. atque ita etiam deciſum refert Johan. a Sande *lib.* 4. *tit.* 4. *def.* 9. Porro non convenit inter interpretes, utrum herede ſimpliciter inſtituto is, cui legatus eſt uſusfructus omnium bonorum, plenum & integrum uſumfructum omnium bonorum conſequatur, an vero heres inſtitutus concurrat in uſufructu, & per concurſum partes faciat? Quidam volunt, legatarium pro parte tantum dimidia uſumfructum conſequi, ſic ut heres alteram dimidiam per concurſum accipiat *arg. l.* 19. *ff. d. uſufr. legat.* quomodo ex doctrina Baldi *ad l. ult. de indict. viduitat. tollend.* & Covarruv. *Var. Reſol. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 7. a Sabaudiae ſenatu deciſum refert Anton. Faber *ad Cod. l.* 6. *tit.* 19. *defin.* 3. quam legem tamen rectius alii reſtringunt ad eum caſum, quo teſtator uni fundum legavit, non addito, *detracto uſufructu*, aut ſimili reſtrictione; alteri ejusdem fundi uſumfructum, quo caſu ſecundum *d. l.* 19. ambo concurrunt in uſufructu, quia fundi appellatio ex proprietate & uſufructu conſiſtit, quorum altero deficiente non dicitur fundus, ſed nuda proprietas vel nudus uſusfructus *l.* 58. *ff. de verb. obligat.* Sed cum teſtator inſtituit aliquem in omnibus bonis, & alteri relinquit uſumfructum unius rei vel etiam omnium bonorum uſumfructum: non

conſtat, eum voluiſſe heredem inſtitutum ex uſufructu legato aliquid conſequi, ſed nudam tantum proprietatem illi eſſe relictam: ut poſt Mantic. *de conjectur. ultimar. volunt. lib.* 9. *tit.* 6. *n.* 17. *ſeq.* elegantiſſime Gomez. *Var. Reſolut. tom.* 2. *cap.* 15. *num.* 5. tradit. Caeterum ſi morum ſimplicitatem ſpectemus, ſi alii fundum alii uſumfructum ejusdem fundi teſtator legaverit, ita contra juris apices ex benigna interpretatione teſtatoris voluntatem capiendam eſſe videtur, ut non alio propoſito id feciſſe, quam ut alter nudam proprietatem habeat, alter vero plenum uſumfructum, adeoque ipſum uſumfructum a fundi proprietate ſeparaſſe videatur: quare ne, dum nimia circa hujusmodi caſus utimur ſubtilitate, teſtantium judicia fraudentur, eatenus eundem text. abrogatum cenſet Autumn. & Groeneweg. ibid. vid. etiam Arnold. Vinn. *Selectar. quaeſt. lib.* 2. *quaeſt.* 26. *in fin.* Sim. van Leeuwen *cenſ for. l.* 3. *cap.* 8. *num.* 8. *et ſeqq.*

3. *ſervitus praedialis.* L. 33. ff t. 3. de ſervitute legata.

VIII. Legatur etiam ſervitus praedialis *t. t. ff. de ſervit. legat.* cum vero a pluribus heredibus inſtitutis via legata eſt, quia partes non recipit, ſinguli heredes in ſolidum tenentur: uno autem viam praeſtante reliqui ſunt liberati *l. fin. d. t.*

4. *dos legata.* L. 33. ff. t. 4. de dote praeleg.

IX. De dote legata videndum primo, an legatum pro dote aut nuptiarum cauſa relictum ſit purum an conditionale ad hoc, ut defuncto legatario, antequam nuptias contraxerit, ad heredes transmittatur? Quod in dubio non purum, ſed conditionale eſt *arg. l.* 71. §. 3. *ff. de condit. et demonſtrat.* quia promiſſio dotis cauſſa facta eam conditionem in ſe habet, ſi nuptiae ſequantur

l. 17.

Digitized by Google

l. 17. §. 1. *ff. d. jur. dot.* Quomodo etiam ſe habet legatum, in quo nuptiarum cauſſa exprimitur *l.* 31. *l.* 91. *ff. de condit. & demonſtrat. l.* 21. *pr. ff. quando dies legator.* Quare ſi legatarius decedat, antequam matrimonium vel nuptias contraxerit, legatum extinguitur & hereditati accreſcit, nec ad legatarii heredes transmittitur, eo quod legati conditio defecerit *arg. l. unic.* §. 7. *C. de caduc. tollend. & d. l.* 71. §. 3. *ff. de condit. & demonſtr.* Praeterquam in filia, cui pater dotis legatum reliquit, quod liberorum favore ex tacita voluntatis conjectura pro puro & ad heredes transmiſſibili habetur, quaſi pro legitima ſit relictum. Unde etiam, licet filia legatorum non habeat actionem, ſi ea, quae ei in teſtamento reliquit vivus pater, poſtea in dotem dederit *l.* 11. *C. de legat.* ſi tamen pater quadringenta ei dotis nomine reliquit, poſtea vivus ducenta tantum in dotem dedit nec teſtamentum mutavit, filiam habere adhuc actionem ad reſiduum petendum, quaſi non acceperit totam quantitatem a patre teſtamento relictam, contra Dynum ex Oldradi ſententia placuit Oldrad. *ad d. l.* 11. *C. de legat.* quem ſequuntur Baldus Caſtr. Jaſon, & DD. Commun. Fachin. *l.* 5. *contr. cap.* 55. Graſſ. *recept. ſentent. quaeſt.* 38. *num.* 3. Sed & eam limitationem recipit illa regula, quod legatum tale pro puro & transmiſſibili habeatur, quando ex conjecturis liquet, teſtatorem magis de modo quam conditione ſenſiſſe: velut ſi tempus certae aetatis, matrimonii, dotis, aut nuptiarum adjiciatur poſt praecedentem diſpoſitionem puram, aut quando ſit mentio nuptiarum in ea parte teſtamenti, quae ad

Digitized by Google

executionem legati, non vero ad diſpoſitionem pertinet: quo caſu non ad faciendam conditionem, ſed differendae ſaltem ſolutionis cauſſa adjectum intelligitur: quod transmiſſionem non impedit *arg. l.* 5. *C. quando dies legator.* Secundum quam diſtinctionem poſt Petr. Heig *quaeſt.* 31. *num.* 13. & 15. in foro Saxonico judicatum refert Carpz. *defin. forens. part.* 3. *conſt.* 13. *def.* 25.

X. Caeterum de praelegatis illud quaeritur, utrum ille, cui praelegatum eſt relictum, legatum agnoſcendo hereditatem repudiare poſſit? quod diſtinguendo procedit, ut heres repudiare hereditatem poſſit ſalvo ſibi praelegato *arg. l.* 87. *cum ſeq. ff. de legat.* 1. junct. *l.* 12. *C. de legat.* niſi non aliter teſtator voluerit heredem habere legatum, quam ſi hereditatem retinuerit: quo caſu omittenti vel repudianti hereditatem adverſus coheredem legatum petendi actio denegatur *l.* 18. *eod. d leg.* 1. Atque ita deciſum refert Joan. a Sande *lib.* 4. *tit.* 4. *def.* 7. Simon van Leuwen *d. l. n.* 10 & *ſeqq.*

5. *optio vel electio* L. 33. ff. 1. 5. de optione vel elect. legat.

XI. Si quando equus, ager, jumentum, aut quid ſimile in genere ſit relictum, nec optimum, nec peſſimum, ſed mediocre deberi, communiter tradunt interpretes *l.* 37. *pr. ff. de leg.* 1. niſi teſtator aliud voluerit §. 22. *Inſtit. de legat. l.* 2. *in pr. ff. de opt legat. arg. l.* 110. *ff. de leg.* 1. cui ſententiae etiam adſtipulatur Carpzov. *Jurispr forens. part.* 3. *conſt.* 13. *defin* 30. *in fin.* niſi optio vel electio nominatim legata fuerit, tunc enim tributa cenſetur poteſtas optimum eligendi. vid. *tit. D. opt. vel elect. legat.*

6. *triticum.*

XII. De legato tritico, vino, oleo ſciendum,

Digitized by Google

dum, quod hujuſmodi res relinquantur vel *1.)* expreſſa & quantitate & qualitate, & in ea praeſtandae erunt: ſi tamen id, quod in fundo natum, legatum fuerit, non plus praeſtandum quam natum *l. 5. l. 13. ff. de trit. vin. vel ol. leg.* vel *2.)* alterutra non expreſſa, & quidem expreſſa tantum quantitate, ſed non qualitate, heres dabit quale volet *l. 4. ff. de trit. vin. ol. leg* add. *l. 2. §. 1. eod.* non tamen debet quid impoſſibile praeſtari *l. 7. §. 1. ff. h.* vel 3.) ſi conſtet quidem de qualitate, ſed indefinite legatum ſit conceptum, tum id omne debebitur, quod teſtator mortis tempore reliquit *l. 7. pr. d. t.*

vinum, oleum. L. 33 ff. t. 6. de tritico, vino, vel oleo leg.

XIII. Poteſt a teſtatore legari fundus ſimpliciter vel cum inſtrumento: poteſt etiam legari fundus inſtructus aut ut inſtructus eſt, quibuscunque tandem verbis teſtator uti velit *t. t. ff. de inſtr. vel inſtr. leg.* Circa quae tamen notandum, plenius eſſe legatum fundi inſtructi, (*eines Gutes mit völliger Einrichtung*) quam legatum fundi cum inſtrumento, cum illud omne patrisfamilias proprium inſtrumentum, quo fundus inſtructus eſt, eaque omnia, quae ibi habuit, ut inſtructior eſſet, contineat, ac proinde etiam ſupellectilem, menſas, ſcamna, vitra, aurum & argentum, vina quoque, quae ibi fuerunt, & oleum *l. 12. §. 27. & 39. ff de inſtruct. vel inſtrum. legat.* nec non cibaria & utenſilia, mancipia & alimenta, ad alenda pecora & miniſtros neceſſaria *d. l. 12. §. 28. 35. & 36. l. 20 in pr. & ſeq. de inſtruct. vel inſtrum. leg. l. 2. C. de verb & rer. ſignif* late Jacob. Menoch. *d. praeſ lib. 4. Praeſumt. 154. num. 14.* hoc vero tantum ipſius agri inſtrumentum ſpe-

7 inſtructus fundus. L. 33. ff. t. 7. de inſtructo vel inſtrum. legato.

ctat

ctat neceſſarium *d. l.* 12. §. 1. 2. *& ſeq.* Quod tamen reſtringendum ad ea, quae & quatenus uſui fundi inſerviunt: ſecus vero ſi non uſus, ſed cuſtodiae aut alterius cauſſa ibi ſint: quomodo nec frumentum venale nec fructus eo repoſiti in alium quam fundi uſum convertendi, fundo licet inſtructo legato, venire poſſunt *d. l.* 12. § 29. 30. *&* 37. *ff de inſtruct. vel inſtrum. legat.* ſicuti nec ea, quae tutelae cauſſa ob incurſionem latronum teſtator ibi habuit *l.* 1. *C. de verb. ſignif.* neque imagines, quae in ornatu villae non fuerunt, neque vina in horreis repoſita, quibus alibi inſtrueretur paterfamilias *d. l.* 12. §. 36. *&* 30.

8. *penus.* L. 33 ff t. 9. de penu legata.

XIV. Penu legata continentur, quae eſui potuique ſunt, & quae illarum rerum ad uſum patrisfamilias, uxoris, liberorumve ejus, familiae, amicorum, & univerſorum, quos circa ſe habet, parata ſunt, nec non jumentorum, quae uſibus ipſius & amicorum deſerviunt. vid. *l.* 3. *pr.* §. 8. *& ſeqq. ff. d. pen. leg.* item vaſa, ſine quibus penus non poteſt haberi *d. l.* 3. §. *f. l.* 6. *d. tit.* nec non ligna & carbones *d. l.* 3. §. 9. *d. tit.* non vero medicamenta *l.* 5. *d. tit.*

9. *ſupellex.* L 33 ff. t. 10 de ſupellect leg.

XV. Supellectilis legatae nomine venit domeſticum patrisfamilias inſtrumentum, & quicquid ad quotidianum rei domeſticae uſum pertinet *l. l.* 6. *ff. de ſupellect. legat.*

10 *aurum, argentum, mundus.* L 34. ff. t. 2. de auro, arg. mund.

XVI. Auri & argenti nomine ſecundum communem loquendi modum omne aurum & argentum venit, factum & infectum, qualecunque ſit; ſed ſi uni legetur aurum, alteri ſupellex, tum illud, quod in ſupellectile eſt, ab alio auro ſeparatur *l.* 1. *pr. ff. de auro, argento,*

mundo

Digitized by Google

orn. unguent veſte vel veſtim. & ſtat. leg.

mundo etc. legato. Omni argento legato hodie numeratam quoque pecuniam debeᐧri volunt. Papon. *Notair.* 1. *lib.* 10. *de legs, vers. latevifiemo.* & Autumn. *Cens. Gall. ad l.* 27. §. 1. *ff. de auro et argent. legat.* Quod tamen cum noſtris & aliorum moribus non convenit, quibus inter aurum & argentum pecuniamque numeratam perpetua eſt diſtinctio *l.* 5. *pr. ff. de verb. ſign. et ibi* Goed. *n.* 35. Groeneweg. *tract. de legib. abrog. ad l.* 27. §. 1. *ff. de auro et argent. legat.* An vero ſupellectilis appellatione veniat ſcyphus aureus aut aliud inſtrumentum ex auro vel argento confectum, a communi uſu & conſuetudine & praeſumta teſtatoris voluntate dependet: cum ſaepiſſime eveniat, ut pro cujusque facultate inſtrumentum domeſticoquotidianum ſit aureum aut argenteum, quo refer *l.* 3. §. 5. *ff. de ſupellect. legat.* add. *l.* 8. *eod.* Zas. *ad l.* 41. §. 14. *ff. de legat. n.* 17. Bald. *ad l. ex facto* 35. §. 3. *ff. de hered. inſtit.* Quomodo in ſuprem. Holland. Cur. judicatum refert Neoſtad. *Decis.* 19. Appellatione mundi venit, quo mulier uti ſolet, ut mundior eſſet; ornamenti, quo ornatior, quae recenſentur in *l.* 25. §. 10. *ff. de auro et argento legato l.* 39. *eod.* Veſtes an veſtimenta legentur, nihil refert, eoque pertinent omnia, quae ad corporis teſtatoris amictum & tegumentum quoquo modo faciunt *l.* 23. *ff. de auro et argent. legat.* aurum & argentum tamen non continetur *l.* 4. *ff. de legat.* 1. niſi ſit contextum ſive annexum *l.* 19. §. 5. *ff. de aur. et argent. legat. et ibi Bart.* Sed ſi cui veſtes pro ſuo amictu comparandae legentur, quales praeſtari debeant, ex verbis teſtatoris aut ſaltem ex

Digitized by Google

ejus voluntate colligi debet, aut alias ſecundum ſtatum & conditionem perſonae legatarii, juxta ea quae tractat Mantic. *de conjectur. ultimar. volunt.* & poſt eum Carpz. *Juriſprud. forens. part.* 3. *conſt.* 13. *def.* 24.

11. *alimenta & cibaria.* L. 34 ff. t.1. de alim. vel. cib. leg.

XVII. Alimenta ſunt, ſine quibus commode vivere non poſſumus, quae in victu, amictu & habitatione conſiſtunt *l.* 6. *ff. de aliment. vel cibar. legat. &* *l.* 43. *l.* 234. §. 2. *ff. de verb. ſign. Germ. Unterhalt.* ſic ut non cibaria tantum, ſed etiam habitationem & veſtimenta contineant. Gratian. *diſcept. forens. tom.*4. *cap.* 6. *n.* 10. Surd. *de aliment. tit.* 4. *quaeſt.* 4. Mynſing. *Cent.* 3. *obſerv.* 12. medicinas etiam & pharmaca. Peck. *de teſtam. conjug. lib.* 5. *cap.* 25. *num.* 1. & praeſtantur ſecundum vires patrimonii, dignitatem & qualitatem perſonae legatarii *l.* 10. §. 2. *l.* 22. *ff. de aliment. legat.* late Surd. *d. tit.* 3. Cibariorum ſive victus nomine (nobis *Koſt*) ea tantum comprehenduntur, quae ad victum pertinent, ita ut nec habitatio nec veſtitus contineatur *d. l.* 43. *& ſeqq. ff. de verb. ſignif. l.* 21. *de alim. vel cib. leg.* niſi hoc ab ipſo teſtatore praeterea exprimatur, ut in *l.* 18. §. *ult. ff. h.* cui add. *l.* 21. *eod.* Sed an alimentorum legato etiam ſtudia & ea quae ad diſciplinas ſpectant, comprehenduntur? quidam volunt *arg. l.* 4. *ff. ubi pupill. educ.* ubi tamen ea, quae in diſciplinam eroguntur, ab alimentis diſtingui conſtat, & ex teſtatoris expreſſa voluntate debentur. Quare rectius diſtinguendum putat Simon van Leuwen *Conſ. Belg. l.* 3. *c.* 8. *n.* 21. ut ſi ex lege vel jure ſanguinis debeantur, etiam ſumtus ſtudiorum & diſciplinarum pro conditione & qualitate patrimonii veniant: ſin vero ex legato

Digitized by Google

legato vel contractu promiſſa ſint, diſciplinarum aut ſtudiorum ſumtus non debeantur; niſi expreſſe de iis actum ſit, per ea quae tradunt Surd. *d. tract. de alimentis tit.* 4. *quaeſt.* 6. Trentacinq. *Var. reſol. l.* 1. *de alimentis reſol.* 1. *n.* 27. Card. Tuſch. *practicab. concluſ. lit. A. concluſ.* 228. Quamdiu duret alimentorum praeſtatio, etiam voluntatis quaeſtio eſt: quod ſecundum ſubjectam materiam judicandum, veluti ſi impuberibus alimenta relicta ſint usque ad pubertatem, poſt ipſam pubertatem, eam ſcilicet quae plena eſt octodecim annorum, deberi deſinent *l.* 14. §. 1. *ff. de alim. leg.* quod moribus ad legitimos majoris aetatis, i. e. viginti quinque annos favore alimentorum extendi poteſt. Gomez. *var. reſol. tom.* 1. *c.* 4. *n.* 1. & Surd. *de aliment. tit.* 8. *privil.* 58. *n.* 4. Benignius interpretatur Green. *de leg. abrogat. eod.* niſi talibus perſonis relicta fuerint, quae ne quidem majorennes victum ſibi quaerere valent, ut ſunt mente capti, ſtupidi, quorum reſpectu teſtator de alimentis perpetuis cogitaſſe videtur. Alias ſi nullum tempus exprimatur, nec de certa teſtatoris voluntate conſtet, perpetuo, i. e. per totum vitae tempus debebuntur *d. l.* 14. *in pr. ff. de aliment. legat.* & ibi Bart. & DD. Gram. *Decis.* 101. *num.* 56.

XVIII. Nec ſolum debiti liberationem debitoribus ſuis legari poſſe, quod etiam ex voluntatis conjecturis dependet, de quibus multa Mantic. *de conjectur. ultimar. voluntat. lib.* 9. *tit.* 8. *per text.* §. 13. *Inſtit. de legat.* & *tot. tit. ff. de liberat. legat.* ſed etiam debitum creditori legari poſſe conſtat, modo plus ſit in legato quam in ipſo debito §. 14. *Inſtit. de legat.* Ita ſi centum aurei debeantur

12. *liberatio, it. debitum.* L. 34. ff. t. 3. de lib. leg.

Digitized by Google

& debitor ſuo creditori centum aureos legaverit, valet legatum, quia poſt moram ſolvendi legati uſurae debentur *l.* 1. *et* 2. *C. de uſur. legat. l.* 84. *ff. d. leg.* 2. quae alias non deberentur niſi per ſtipulationem promiſſae *l.* 3. *et* 4. *C. de uſur.* Hic quaeri ſolet, ſi teſtator tanquam creditori ſuo qs. debitum certam ſummam legaverit, eoque defuncto de nullo debito appareat, nec qui creditor nominatus eſt, quicquam petat, utrum debeatur legatum? Quod nihilominus deberi placuit, & ſi non nomine debiti, ſaltem nomine legati, quod ex falſa demonſtratione vitiari non debet *l.* 75. §. 1. *in fin. ff. de legat.* 1. Quum enim teſtantium voluntates plenius intelligi ſoleant *l.* 12. *ff. de reg. jur.* opinio teſtatoris praepollet veritati & magis valere diſpoſitionem facit, vid. latius Mantic. *de conjectur. ultimar. voluntat. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 2. *et lib.* 6. *tit.* 14. *n.* 14. *et* 15. quomodo in iisdem terminis judicatum refert Carpzov. *Juriſpr. forens. part.* 3. *conſt.* 9. *defin.* 22. Qua ratione etiam, ſi teſtator creditori ſuo, cui centum debet, certam pecuniae ſummam legaverit, per id debitum non videtur extinctum, ſed utrumque, & debitum & legatum legatarius petere poteſt *arg. l.* 22. §. 9. *Cod. de jur. delib.* niſi teſtatorem aliter ſenſiſſe ex conjecturis appareat, quoniam compenſandi animus in dubio non praeſumitur *l.* 85. *ff. de legat.* 2. junct. *l.* 53. *eod. l.* 6. *Cod. de heredib. inſtituend.* vide latius Matt. de Afflict. *decis.* 44. Hartman. Piſtor. *obſerv.* 105. Ita deciſum refert Anton. Faber *ad Cod. lib.* 6. *tit.* 17. *def.* 8. & poſt eum Carpzov. Jurisprud. forens. *part.* 3. *Conſt.* 13. *defin.* 29. Leuw. *d. l.* 3. *c.* 8. *n.* 23.

XIX.

Digitized by Google

XIX. Defertur legatum mediante ultima voluntate: & quidem tanquam legatum per teſtamentum §. 10. *Inſtit. de fideicommiſſar. hereditat. l.* 23. *ff. de legat.* 3. *uti dictum aphor.* 1. quatenus vero modum relinquendi a fideicommiſſis, quibus exaequata ſunt, participarunt legata §. 3 *I. de legat.* haec etiam ab inteſtato in codicillis *l.* 1. *C. d. codicill. l.* 22. *pr. ff. d. legat.* 3. vel in epiſtola *l.* 22. *C. d. fideic.* aut ſine ſcriptura, ſolo nutu *l.* 21. *pr. ff. de leg.* 3. relinqui poſſunt, adhibitis ſaltem quinque teſtibus *l.* 22. *&* 25. *C. de fideic.* vel duobus, iis ſc. caſibus, quibus duo teſtes in teſtamentis privilegiatis ſufficiunt. Carpz. 3. *c.* 4. *def.* 33.

Defertur legatum etiam ab inteſtato coram quinque teſtibus voluntate ultima expreſſa, vel etiam ex privilegio duobus.

XX. Relinquuntur autem legata vel pure, quorum dies regulariter ſtatim a morte teſtatoris cedit *l.* 1. §. 1. *&* 6. *de cad. toll.* vel ita ut adjiciatur aut 1.) conditio, aut 2.) dies, vel etiam 3.) demonſtratio, 4.) cauſſa, 5.) modus.

Relinquuntur legata vel pure vel adjecta 1. conditione. L. 35. ff. t. 1. de condit. & dem. & cauſ. & mod. eor. quae in teſt. ſcrib.

XXI. Conditio adjecta poſſibilis ipſam delationem legati ſuſpendit *l.* 5. §. 2. *l.* 21. *ff. quand. dies leg. ced.* adeoque caſualis exſpectari debet, usque dum exiſtat; ea vero non eveniente legatum quoque evaneſcit *l.* 19. §. 1. *ff. de condit. & demonſtr.* nec mortuo legatario ante conditionis eventum ad heredes transmittitur *l.* 4. *l.* 5. *ff. quand. dies legat.* Poteſtativa implenda *l.* 40. §. 1. *l.* 27. *ff. de condit. et demonſtrat.* quae ſi fuerit negativa, ſc. in non faciendo conſiſtens, cautio Mutiana praeſtanda eſt de reſtituendo legato cum fructibus ei, ad quem, ſi contra conditionem factum fuerit, legatum rediturum eſt *l.* 18. *ff. d. condit. et de-*

monſt. l. 76. §. 7. *ff. de legat.* 2. Impoſſibilis conditio ſive natura ſive lege non requirunt leges ut impleatur, cum non poſſit impleri, adeoque cum penes legatarium non ſit conditionem adimpleri, nihilominus legatum pure debetur §. 10. *I. de hered. inſtit. l.* 15. *ff. de condit. inſt.* Hinc etiam debetur legatum ſub conditione religionis Pontificiae aſſumendae relictum, etiamſi quis conditionem iſtam non impleat. Carpzov. *decis.* 89. add. Progymnaſin. noſtr. *ad codic. tit. hered.*

Legatum poenae eſt inſtar legati conditionalis. L. 34. ff. t. 6. de his, quae poen. cauſ. relinq.

XXII. Inſtar legati conditionalis eſt, quod coërcendi heredis cauſſa relinquitur, quo magis aliquid faciat aut non faciat. Si namque heres voluntatem defuncti ſervet, evaneſcit legatum: ſin autem non ſervet, poenae nomine legatum praeſtandum eſt §. *fin. I. de legat. l. un. C. de his quae poen. cauſ. rel.* In arbitrio igitur heredis eſt, an malit voluntati defuncti morem gerere, an vero poenam ſolvere. Unde ſi impoſſibilia vel legibus interdicta aut alias probroſa ipſi injuncta fuerint, hanc voluntatem impune contemnit, cum in ipſius arbitrio non ſit eam adimplere, ſed natura vel lege prohibeatur: adeoque hoc legatum poenae nomine relictum praeſtare non tenetur *dd. text.* Conf. Bruſſel. *de condit. l.* 4. *tit.* 2. *num.* 14.

2. die ſive certo, eoque aut termino a quo. L. 36. ff. t. 2. quando dies legat. vel fidei-com. cedat.

XXIII. Dies adjectus legato vel eſt certus vel incertus. Certus adjicitur vel 1.) per modum termini a quo, & differtur non ipſa delatio legati, ſed dies ſtatim cedit, h. e. ſtatim debetur legatum, non vero ante poteſt exigi quam dies venerit: unde licet legatarius prius moriatur, nihilominus ad ipſius heredem transmittitur *l.* 1. §. 1. *ff. de condit. et dem. l.* 21. *ff.*

qu.

qu. dies legat. l. 213. *ff. de V. S.* vel 2.) per modum termini ad quem, quo adjecto legatum die elapſo repetitur condictione ſine cauſſa, & legati titulus, quem excipiendo forte legatarius allegavit, replicatione doli eliditur *a. l.* 4. §. 10. *ff. de dol. mal. & met. exc.* conf. *l.* 4. *de ſervit.*

XXIV. Incertus eſt dies tripliciter: 1.) de quo nec an nec quando ſit extiturus conſtat, & hic inſtar conditionis eſt *l.* 75. *ff. de condit. & demonſtrat. l.* 21. *pr. qu. dies leg. l.* 74. *de cond. & demonſtr.* Gail. 2. *O.* 132. *num.* 2. Fab. *ad cod. lib.* 6. *tit.* 22. *def.* 14. & 38. & *t. t.* 39. *def.* 2. 2.) de quo certum eſt, quo tempore ſit venturus, ſed an ſit extiturus haud conſtat, *v. gr. Titio centum do lego, cum viceſimum impleverit annum*, & hic itidem conditionem continet *l.* 49. §. 2. & 3. *ff. de legat.* 1. Carpzov. 3. *conſt.* 13. *def.* 25. add. *l.* 26. §. 1. *ff. qu. dies legat.* It. conf. Simon. van Leuwen *d. l.* 3. *tit.* 3. *c.* 8. *num.* 36. ubi ſcribit: *Si res bene inſpiciatur, totum illud negotium a teſtatoris voluntate dependet, an & quando dies certus aut incertus conditionem faciat, nec abſurdum ſit tempus certum aliquando haberi pro incerto, diverſo reſpectu: quandoque ea mente, ut omnino velit legatum ab heredibus ſuis praeſtari, ſed a legatario ante certum tempus non recipi; aliquando iterum eo animo, ut legatum ab herede praeſtari nolit, niſi legatarius ad certam aetatem pervenerit aut certum tempus ſupervixerit. Quo facit l.* 46. *in fin. ff. ad Senat. Trebell. & ibi Bart. & DD.* 3.) De quo conſtat & certum eſt quod ſit venturus, ſed incertum quando, ut, *cum Ca-*

ſive incerto.

Cajus moritur; ubi diſt. aut relinquitur legatum ita, *cum moritur heres, decem dato Sejo*, & conditionem infert, adeoque non debetur Sejo ante heredem defuncto *l.* 1. §. 2. *de condit. & dem.* aut hoc modo, *cum uxor mea moritur*, ac itidem ſub conditione relictum cenſetur. vid. *l.* 40. §. 2. *d. tit. Diſſ. Leuwen d. l.* 3. *c.* 8. *num.* 31. aut ita, *cum legatarius morietur*, & non eſt conditionale legatum, ſed ad heredes transmittitur, quoniam ipſo puncto mortis incipit deberi legatum *l.* 4. §. 1. *ff. qu. dies legat. l.* 97. *pr. ff. d. condit. & demonſtr.*

3. demonſtratione. XXV. Demonſtratio eſt deſcriptio peculiaris rei legatae: quae licet falſa ſit, non vitiat legatum, modo de voluntate teſtatoris & ipſa re conſtet *l.* 6. *ff. de legat.* 1. §. 30. *I. d. legat.* ſive iſta deſignet praeſens tempus, *v. gr. fundum inter Titii & Caji agros ſitum do lego*, ſive praeteritum, *v. gr. fundum, quem a Pomponio emi, do lego.* Quamvis enim priori caſu alii agros habeant confines, vel poſteriori fundus a Sejo fuerit emtus, utile eſt legatum *dd. text.* add. *l.* 1. §. 8. *ff. de dot. praeleg.* Secus ſe res habet, ſi non aliter quam ex qualitate adſcripta conſtare poſſit, quid quantumve ſit legatum §. 15. *I. de legat. l.* 75. §. 1. & 2. *ff. de legat.* 1.

4. cauſſa. XXVI. Similiter nec cauſſa (*ſc. impellens vel movens ad legandum*) falſa adjecta nocet, veluti cum quis ita dixerit, *Titio, quia me abſente negotia mea curavit, centum do lego*, licet etiam negotia teſtatoris nunquam geſſerit Titius, legatum tamen valet §. 31. *I. de legat. tot. tit. C. de falſ. cauſ. adject.* niſi heres probet, alias teſtatorem legaturum non fuiſſe

l.

l. 72. §. 6. *ff. de condit. & demonſtr.* vel conditionaliter enunciata fuerit cauſſa hoc modo, *Titio, ſi negotia mea curaverit, fundum do lego d.* §. 31. *l. de leg.*

5. *modo.*

XXVII. Modus eſt finis, propter quem legatur, ſive quo ſignificat teſtator, quid poſt praeſtitum jam legatum fieri velit, veluti, *Titio centum do lego, ut opus exſtruat l.* 17. §. *ult. ff. de condit. & demonſtr. tot. tit. Cod. de his, quae ſub. mod.* qui modus ſi fuerit impoſſibilis, legato nihil obeſt; ſin poſſibilis, legatum quis praeſtita cautione, quod modum adjectum adimpleturus ſit, ſtatim capit *l.* 80. *ff. de condit. & demonſtr. l.* 19. *ff. de legat.* 3.

Acquiritur rei pure legatae dominium ipſo jure ſtatim a morte teſtatoris: ut & hypotheca.

XXVIII. Acquiritur dominium legati *pure relicti* ſtatim a morte teſtatoris ipſo jure, etiam invito legatario *l.* 64. *ff. de furt. l.* 80. *ff. de legat.* 2. Unde etiam legatarius ante aditam hereditatem & antequam ipſe legatum agnoverit, nihilominus hoc, *ſc. pure relictum*, in heredem transmittit *l.* 5. *ff. qu. dies legat.* Praeterea ipſo jure tribuitur legatario hypotheca in bonis defuncti *et lege* §. 2. *l. in fin. de legat. l.* 2. *C. commun. d. legat.*

Legatum vel agnoſcitur: & res praeſtanda eſt cum acceſſionibus & fructibus:

XXIX. Delatum & ipſo jure acquiſitum legatum, poſtquam heres adiit hereditatem, vel agnoſcitur vel repudiatur *l.* 44. §. 1. *ff. de legat.* 1. Agnoſcenti & exigenti legatario heredes non ſolum rem ipſam (*& quidem pro hereditariis portionibus, niſi aliud expreſſum l.* 33. *l.* 44. *ff. de legat.* 2. *l.* 54. §. *f. ff. de legat.* 1. praeſtare tenentur, ſed etiam acceſſiones, & aedificium ſuperſtructum legatae areae §. 19. *I. de legat. l.* 44. §. 4. *ff. de leg.* 1. aut quod alluvione fundo adjectum *l.* 24. §. 2. *ff. d. legat.* 1, nec non fructus & uſuras a tem-

Digitized by Google

pore morae ſive reſtituendo ſive adeundo commiſſae *l.* 34. *ff. de uſur. l.* 2. *& tot. tit. C. de uſur. & fruct. fideic.*

it. damna reſarcienda.

XXX. Praeterea reſarciet heres damna dolo ejus aut culpa accidentia in re legata *l.* 47. §. 4. *ſeq. ff. de legat.* 1. caſum vero fortuitum non praeſtat, niſi mora praeceſſerit, & res apud legatarium non fuiſſet interitura *l.* 47. §. 6. *eod. l. pen. C. de uſur. & fructib. legat.*

ſi ſponte non praeſtentur praeſtanda, opus eſt actionibus.

XXXI. Si heres non ſponte praeſtet legata, ea propria autoritate non licebit apprehendere, niſi legans permiſerit *l.* 1. §. 2. *ff quod legator.* vid. tract. noſtr. *de vind. privat. th. ult.* opus ergo actionibus. Competunt vero legatario ad conſequendum legatum tres actiones, 1) actio perſonalis ex quaſi contractu, quo heres adeundo ſe obligat legatariis §. 5. *I. de oblig. quae ex qſ. contr.* 2) rei vindicatio §. 2. *I. de legat.* 3) actio hypothecaria *d. text. l.* 1. *C. comm. de leg.*

vel repudiatur legatum.

XXXII. De repudiatione legatorum ſciendum eſt, quod, ſi unicus ſit legatarius, res legata maneat ſine dubio apud heredem, a quo teſtator reliquit *l.* 76. § *f ff. ad L. Falc.* ſin vero plures fuerint legatarii, diſt. aut 1) illi, qui deficit, ſeparatim res relicta, nec alius iſta in re ipſi conjunctus, & legatum itidem apud heredem manet *l.* 84 §. 12. *ff. de legat.* 1. aut 2) pluribus una res eſt legata, & deficientis (*ſive repudiet, ſive incapax ſit*) portio ex praeſumta teſtatoris voluntate accreſcit illi, cui eodem conjunctionis genere res iſta ſimul eſt relicta §. 8. *I. de legat. l.* 89. *de legat.* 3. *l. un.* §. 10. *et* 11. *C. de caduc. toll.* Genera vero conjunctionum tria jam propoſuimus *Tit. praeced.* 23. *aphor.* 18. quae etiam ad legata accom-

Digitized by Google

accommodantur. Quodſi igitur tribus eadem res fuerit legata, & quidem duo, *Titius et Mevius*, verbis tantum conjuncti, *v. c. Titio et Mevio fundum do lego aequis partibus*; tertius, *Cajus*, re tantum conjunctus, v. c. *Cajo eundem fundum do lego*; alter vero verbis conjunctus, *v. c. Titius*, repudiaverit legatum, hujus portio accreſcit ſoli *Mevio*, quia ſc. hic deficienti per eundem modum illum ſpecialem magis eſt junctus quam tertius, qui utrique diverſo jungitur modo *l.* 89. *ff. de legat.* 3. Duae itaque portiones in dato exemplo obveniunt *Mevio*, tertia *Cajo*. Carpz. 3. *c.* 2. *def.* 14. confer. *l. un.* §. 11. *C. de caduc. toll.*

XXXIII. Caeterum, quando ſolutio legati ſeu fideicommiſſi differtur, vel 1) quia dies nondum venit, vel 2) conditio pendet, vel 3) lis mota: cavere debet is, a quo legatum relictum eſt, de illo praeſtando, ſi 1) dies veniat, vel 2) conditio exſtiterit, aut 3) in judicio quis vicerit *tot. tit. D. ut legat. ſeu fideic. ſerv. caus. cav.* add. Covarr. *var. reſol. l.* 2. *c.* 14. *num.* 4. Gail. 2. *obſ.* 145. Peck. *de teſtam. conjug. l.* 5. *c.* 25. *n.* 3. *et* 4. Quodſi vero heres praeſtationem cautionis detrectet, mittitur legatarius aut fideicommiſſarius in poſſeſſionem rerum hereditariarum *l.* 1. §. 1. *et tot. tit. D. et C. ut in poſſ. leg. vel fideic. ſerv. cauſſ. eſſe lic. Wenn der Erbe keinen Vorſtand machen wolte demjenigen, dem da etwas im Teſtament beſcheiden wäre auf einen zukünfftigen Fall, ſo hat der, dem die Beſcheidung geſchehen, Macht zu begehren, daſs er in Beſitzung der beſcheidenen Güter möge geweiſet werden, die zu bewahren.*

Aliquando cautio praeſtanda eſt ab herede de legato ſuo tempore praeſtando.

L. 36. ff. t. 3. ut leg. ſeu fideic. ſerv. cauſ. cav.

L. 36. ff. t. 4. ut in poſſeſſ. leg. vel fideic. ſerv. cauſ. eſſe lic.

Aliquando legatum adimitur: L. 34. ff. t. 4. de adim. vel transfer. leg. vel fideic.

XXXIV. Denique notandum, quod aliquando legatum iterum adimat ipſe, qui legavit, vel expreſſe, & quidem 1) verbis alio teſtamento, vel codicillis, aut ſine codicillis nuda revocatione coram quinque teſtibus *pr. I. de ademt. leg. & transl.* Carpz. *p.* 3. *C.* 4. *d.* 31. 2) factis directo ad ademtionem tendentibus, veluti ſi teſtator deleat ſcripturam, qua legatum eſt adſcriptum *l.* 16. *ff. d. adim. leg.* vel tacite, quando nimir. ex aliquo facto mutata voluntas teſtatoris colligitur, ut ſi nomen, quod legavit, exegerit *l.* 75. §. 2. *ff. de legat.* 1. 3) ſi rem legatam alienavit, & quidem voluntarie, non e . neceſſitate §. 12. *I. de leg.* add. *l.* 11. §. 12. *ff. de legat.* 3. 4) ſi mutata forma rei legatae. vid. *l.* 65. §. *fin. ff. de leg.* 1. Corruit etiam aliquando legatum, nimir. 5) ſi ultima voluntas corruat *l.* 17. *ff. de inj. rupt. irrit. fact. teſtam.* excepto caſu, de quo *lib.* 2. *tit.* 17. *aph.* 6.

aliquando corruit.

Add. *L.* 2. *T.* 20. *I. de legat.*

TIT. XXV.

DE
DE LEGE FALCIDIA.

Modus legandi reſtringitur per L. Falcidiam. L. 35. ff. t. 2. ad legem Falcid.

I. Reſtrictus eſt modus legandi per L. Falcidiam, qua cavetur, ne ultra dodrantem hereditatis leget teſtator, & ſi quid ultra legatum fuerit, detrahatur, ut ſcil. heredes partem quartam integram habeant & ſalvam *pr. I. de L. Falcid.* Pertinet igitur haec quarta ad heredem etiam ab inteſtato *l.* 3. *C. ad Leg. Falc.* a quo relictum eſt, ejusque ſucceſ-

ceſſores *l.* 41. §. 3. *ff. de vulg. & pup. ſubſt. l.* 10. *C. ad L. Falc. arg. l.* 71. *ff. eod.*

Modus eam computandi. II. In computanda Falcidia inſpicienda eſt quantitas patrimonii, quae fuit tempore mortis teſtatoris §. 2. (*al.* 3.) *I. de Leg. Falcid.* & deducendum eſt aes alienum *l.* 66. §. 1. *ff. eod.* ut & legata, quae forte a coherede accepit heres *l.* 91. *ff. d. t.* Imputantur enim in hanc quartam ea ſolum, quae quis inſtitutionis titulo a teſtatore habet *l.* 74. *eod.*

& conſequendi. III. Conſequitur heres quartam, ſi legatarius poſſideat, vindicatione; vel etiam aliquando condictione indebiti, ſi per errorem ultra quartam praeſtiterit legatum: ſin vero adhuc poſſideat hereditatem, jure retentionis deducit *l.* 15. §. 1. *ff. ad L. Falcid.*

Caſus, quibus Falcidia non habet locum. IV. Sunt etiam caſus, quibus Falcidia non poteſt detrahi, 1.) ob privilegium teſtatoris, nim. militis *l.* 7. *C. d. t.* 2.) ob expreſſam prohibitionem teſtatoris *Nov.* 1. *c.* 2. §. 2. quae tamen prohibitio quoad liberos pro non adjecta habetur *l.* 6. *C. ad SCt. Trebell.* Mantica *de conject. ultim. vol. Lib.* 7. *tit.* 11. *n.* 7. Joh. a Sande decis. Friſic. *lib.* 4. *tit.* 7. *dec.* 5. & 6. non vero cenſetur prohibita deductio, ſi teſtator dixerit, integra legata absque deductione praeſtanda eſſe. *Decis Saxon.* 43. Sande *d. l. def.* 8. 3.) ſi heres inventarium non confecerit *l. ult.* §. 12. *C. de jur. delib. auth. ſed cum teſtator C. ad L. Falcid. Nov.* 1. *c.* 2. §. 2. Myns. *Cent.* 3. *obſ.* 60. it. ſi promiſerit, ſe Falcidia non uſurum *l. fin. C. d. t.* 4.) ob conditionem rei legatae ceſſat, ut in dote praelegata uxori *l.* 11. §. 1. *ff. ad L. Falcid.* in legatis ad pias cauſſas, & quidem ſecundum plurimorum ſententiam etiam-

etiamſi mora aut inficiatio non intervenerit *auth. ſimiliter C. ad L. Falcid.* Guido Papa *deciſ.* 188. Anton. Faber *ad C. lib.* 6. *tit.* 28. *d.* 2. Gail. 2. *O.* 110. *n.* 7. Carpz. *lib.* 6. *Reſp.* 25. *n.* 7. Grotius *introd. in jus Belg. lib.* 2. *p.* 23. *C. fin.* alii vero tum demum hoc procedere ſtatuunt, cum heres in legato praeſtando dolum aut moram commiſerit *per text. in Nov.* 131. *c.* 12. Sande *d. lib.* 4. *t.* 7. *d.* 10. Chriſtin. *vol.* 1. *deciſ.* 320. *in f.* Porro 5.) in legato, quod ne alienetur, defunctus prohibuit *Nov.* 119. *c.* 11. *auth. ſed & in ea re C. d. t.* Menoch. 4. *praeſumt.* 198. *n.* 25. *& ſeqq.* Mantica *de conject. ultim. vol. lib.* 9. *t.* 13. *n.* 16. Neoſtad. *deciſ. Holland.* 5. *in f.* Jacob. Corell. *obſerv. rer. jud.* 39. *n.* 8. Grotius *d. l.* add. & Sande *d. t.* Notandum autem eſt, quod ratione horum legatorum privilegiatorum tantum decedat heredi, quantum alias iisdem, ſi Falcidiae exemta non eſſent, ratione quartae detraheretur *arg. Nov.* 131. *c.* 12. *verb. vacante Falcidia.* Carpz. *p.* 3. *C.* 1. *d.* 7.

Add. *L.* 2. *T.* 22. *l. de Lege Falcidia.*

TIT. XXVI.

DE FIDEICOMMISSO UNIVERSALI, SEU DE FIDEICOMMISSARIIS HEREDITATIBUS, ET SCTO TREBELLIANO.

Fideicom. commiſſi univerſalis deſcriptio. L. 36 ff. t.

I. Fideicommiſſum univerſale eſt, cum tota hereditas vel pars ejus ab herede praeſtanda verbis precariis alteri relinquitur; vel, cum heres rogatur, ut hereditatem ejusve partem alteri reſtituat *tot. tit. I. de fideicom. her.* 1. ad SCtum Trebell.

II.

II. Relinquitur fideicommiſſum vel certis perſonis, vel cognatis proximioribus, vel in genere familiae *l fin. C. de V. S l.* 32. §. *fin. ff. de leg.* 2. quod poſtremum etiam fieri ſolet per interdictionem, ne alienetur res extra familiam *l.* 38. § 1. 2. 3. *ff. de leg.* 3. *l.* 69. §. 3. *ff. de leg* 2. tunc enim familia ad rem illam jure fideicommiſſi vocatur. Bartol. *ad L.* 122. §. 3. *de V. O. n.* 3. vid. Petrus de Petra *tr. de fideicommiſſ. q.* 5. *num.* 41. *et ſeqq.* Mantica *de coniect. ultim vol. lib.* 6. *tit.* 24. *n.* 24. Fachin. *lib.* 4. *Controv.* 49. Fridericus a Sande *tr. de prohib. rer. alien p.* 3. *c.* 5. *n.* 5. Renneman. *membr.* 2. *Juriſpr. de Jur. Rer. Diſp.* 43. Grot. *introd in jus Belg. l.* 2. *c.* 20. *Quibus perſonis relinquatur.*

III. In fideicommiſſo ejuſmodi, quo teſtator diſpoſuit, ne bona ſua extra familiam aut ſanguinem ſuum alienentur, neque nominatim vocavit ſuos proximiores, ſed tantum voluit, ne bona devolverentur extra gradum cognatorum ſuorum, nullo certo addito ſuccedendi ordine aut modo, ab inteſtato ſuccedunt ultimi poſſeſſores proximiores: cum id tantum egiſſe videatur teſtator, ne bona ſua in extraneos transmittantur, adeoque cum de ordine ac modo ſuccedendi non fuit ſollicitus, hunc reliquiſſe videtur diſpoſitioni juris communis *arg. l.* 8 § 1 *ff. de jur. codicill.* vid Peregrin *de fide com. art.* 20. Clarus *l* 3 *ſentent* §. *Teſtamentum q.* 76. *n.* 12. Joh. a Sande *lib.* 4. *decis. Fris. t.* 5 *d* 6. add. Grot. *d. l. c.* 20 it. Neuſtad. *decis. Holland.* 78. *Modus in eo ſuccedendi ex jus commune.*

IV. Alias vero ſaepius in fideicommiſſis teſtatoris gravantis ſeu fideicommittentis potius & non gravati proximitas ſpectatur *arg. l.* 32 §. *fin. ff. de leg.* 2. junct. *l.* 41. §. 2. *de vulg.* *Saepius fideicommittentis proximitas ſpectatur.*

Digitized by Google

& pup. ſubſt. vid. latius Mantic. *d. tr. de conjectur. ultim. vol.* 8. *t.* 12. *num.* 39. *ſeqq.* Theſaurus *deciſion. Pedemont.* 64. Gratianus *diſcept. forens. c.* 493. *n.* 13. Anton. Faber *ad Cod. l.* 6. *tit.* 18. *d.* 6. *& t.* 20. *d.* 27.

Locus hic etiam eſt juri repraeſentationis.

V. Locus etiam eſt juri repraeſentationis in fideicommiſſis. Peregrin. *d. tr. art.* 31. Hartmannus Piſtor. *Obſ.* 164. Joh. a Sande *d. tr. p.* 3. *c.* 6. *n.* 22. Sande *deciſ. Friſic. l.* 4. *t.* 5. *d.* 2. Knipſchild. *de fideicom. fam. c.* 9. *n.* 22. vid. Herold. *tract. de jur. repraeſ.*

Delatum fideicommiſſum, ſi agnoſcatur, praeſtandum eſt.

VI. Delatum fideicommiſſum vel agnoſci vel repudiari poteſt. Si agnoſcatur, heres directus, qui adiit hereditatem, reſtituere illam debet ejusque partem cum acceſſionibus & fructibus ante aditam hereditatem perceptis *l.* 27. §. 1. *ff. ad SCt. Trebell. arg. l.* 25. §. 1. *ff. de uſur.* poſt aditam vero hereditatem percepti non niſi ob moram, aut cum ſpecialiter quis fuit rogatus, veniunt reſtituendi *l.* 18. *pr. l.* 63. §. 4. *ff. ad SCt. Tr.* Si vero heres directus detrectet adire hereditatem, ipſe fideicommiſſarius adire poteſt *Nov.* 1. *c.* 1. §. 1.

Heres tamen poteſt detrahere Trebellianicam.

VII. Caeterum heres reſtituens ſi ultra dodrantem gravatus ſit, detrahere & retinere tantum poteſt, ut ipſi quarta pars hereditatis ſit ſalva, quae vocatur Trebellianica §. 7. *I. fideic. hered.* Similiter ſi non ex aſſe, ſed ex parte ſit heres inſtitutus, & rogatus, ut reſtitueret, quartam in ea parte debet integram habere § 8. *I. eod.* Fideicommiſſarius autem iterum reſtituere rogatus non poteſt detrahere Trebellianicam *l.* 78. §. 11. *ff. ad SCt. Treb. l.* 1. §. 19. *eod.* Gratian. *diſcept. forenſ.* 81. *n.* 16. Carpzov. *p.* 3. *C.* 1. *def.* 14. niſi primus ille ſive directus he-

heres non detracta quarta totam hereditatem partemve ejus integram reſtituerit, quo caſu heres fideicommiſſarius etiam Trebellianicae detrahendae jus habet, quaſi eo ipſo, quod neglexerit heres directus quartam detrahere, liberalitatem in fideicommiſſarium exercuerit inque eum omne jus ſuum transtulerit *d. l.* 1. 19. *ff. ad SCt. Trebell.* ubi Bartolus & Dd. comm.

Quid in liberis obtineat.

VIII. Notandum hic eſt, quod circa liberos fideicommiſſo gravatos hodie diſtingui ſoleat, an purum an vero conditionale fideicommiſſum ſit relictum aliis. Priori caſu non ſimul legitimam & Trebellianicam detrahere poſſunt, ſed una quarta debent eſſe contenti, ita tamen ut aliquando, quod detracta Trebellianica deeſt legitimae, ſuppleatur: poſteriori caſu utraque deduci poteſt *c.* 16. *&* 18. *C. de teſtam.* Gail. 2. *O.* 121. Heig. *l.* 1. *qu.* 22. Carpz. 6. *Reſp.* 113. *n.* 21. Sande *deciſ. Friſ.* 4. *tit.* 7. *d.* 7. quod usque adeo receptum eſſe teſtatur Faber *ad C. l.* 6. *tit.* 25. *d.* 4. ut de eo dubitare jam ridiculum aeſtimetur: atque ita per totum mundum obſervari tradit Guido Papa *qu.* 52. Controverti autem ſolet, quomodo duplex illa detractio ſumenda ſit in caſu plurium quam quatuor liberorum ſimul exiſtentium, quorum legitima eſt ſemis portionis ejus, quam alias ab inteſtato haberent, an etiam eo caſu praeter ſemiſſem, quartam Trebellianicam ex reliquis bonis detrahant? Negant hoc Baldus *lib.* 2. *Conſ.* 94. Covarruv. *in d. c. Raynutius* 16. §. 11. *n.* 6. Decius *Conſ.* 228. & alii, quos citat Gryphellius *deciſ.* 102. *num.* 10. affirmant vero Theſaurus *deciſ.* 252. Chriſtin. *vol.* 1. *deciſ.* 245. *&* *deciſ.* 315. Sande

d. l. 4. *t.* 7. *d.* 7. atque haec ſententia videtur receptior.

Quae imputentur in hanc quartam. IX. Imputantur in quartam Trebellianicam non tantum ea, quae jure hereditario, ſed & quae quovis alio jure ſive legati ſive praeceptionis ex judicio ſeu voluntate teſtatoris heres percipit *l.* 91. *l.* 93. *ff. ad L. Falcid.* etiam fructus interim percepti *d. l.* 22. §. 2. Gail. 2. O. 133. Menoch. *de arbitr. jud. quaeſtion. lib.* 2. *caſ.* 156. fructus autem ipſius quartae non veniunt in computationem *d. l.* 22. §. 2. Carpzov. 1. *deciſ.* 21. *n.* 26. *ſeq.* Praeterea liberis prioris gradus fructus perceptos in quartam imputari non poſſe volunt *per l.* 6. *C. ad SCt Treb.* Fachin. 5. *Controv.* 9. Joh. a Sande *d. l.* 4. *t.* 7. *d.* 5. & 6. Faber *ad C. d. l.* 6. *t.* 27. *d.* 4. Chriſtin. *vol.* 1. *dec.* 318. *num.* 30.

Modus conſequendi Trebellianicam. X. Conſequitur heres quartam retentione ſeu tantum de hereditate deducendo, quantum ad Trebellianicam opus §. 7. *l. de fideicomm. her. l.* 3. & 4. *ad SCt. Trebell.* vel etiam condictione indebiti, ſi per errorem facti reſtituerit non retenta ſibi quarta *l.* 21. *l.* 68. §. 1. *ff. ad SCt. Trebell.*

Caſus, quibus Trebellianica non poteſt deduci. XI. Sunt vero caſus, quibus Trebellianica non poteſt deduci, nim. 1.) ob privilegium teſtatoris, ſcil. militis *arg. l.* 7. *C. ad L. Falcid.* 2.) ob voluntatem teſtatoris expreſſe prohibentis *arg. Nov.* 1. *c.* 2. §. 2 Gail. 2. *O.* 8. *n.* 15. 3.) ob factum heredis, ſi non confecerit inventarium *arg. d. Nov.* 1. *c.* 2. vel etiam ſi coactus adierit *l.* 4. *ff. ad SCt. Trebell.* denique 4.) ob conditionem fideicommiſſorum, ſcil. ad pias cauſſas relictorum *arg. Nov.* 131. *c.* 12.

XII.

Digitized by Google

XII. Jus fideicommiſſi jam reſtituti in eo conſiſtit, quod, licet ſubtili quodam jure heres directus ſ. fiduciarius, qui reſtituit, heres permaneat §. 3. *I. de fideic. hered.* tamen & commoda & onera hereditaria ad heredem fideicommiſſarium pertineant §. 7. *I. de fideic. her. l.* 1. §. 2. *ff. ad SCt. Trebell.*

Jus fideicommiſſi.

XIII. Denique attendendum, quod fideicommiſſum familiae relictum alienare nequeat is, in quem fideicommiſſum translatum *l.* 69. §. *pen. ff. de legat.* 2. adeo ut alienans jure ſuo cadat, atque proximus in familia rem iſtam vindicare poſſit a quolibet poſſeſſore *l.* 77. §. 27. *ff. de legat.* 2. vid. Peregrin. *de fideic. art.* 3. *&* 14. Fuſarius *de fideic. ſubſtit. q.* 512. *& q.* 15. Excipitur tamen potiſſimum alienatio neceſſaria: & quidem cauſſa ejusmodi neceſſitatis vel provenit 1.) ab ipſo teſtatore, ſi nim. propter aes alienum ab ipſo relictum res fideicommiſſo obnoxia ſit diſtrahenda *l.* 114. §. 14. *v. ſed haec ff. de leg.* 1. vel 2) ab herede, quando ſcil. ob hujus debita alienetur. Datur tamen tunc poſt mortem hujus jus revocandi proximo in familia *l.* 69. §. 1. *ff. de leg.* 2. Carpz. *p.* 3. *C.* 8. *def.* 53. *ſeqq.* Similiter conceditur alienatio fideicommiſſi ob alimenta neceſſaria, ſi aliunde gravatus non habeat, unde vivat. Sande *tr. de prohib. rer. alien. p.* 3 *c.* 8. *n.* 22. vel 3.) ab objecto, ſi nim. res tempore ſit peritura. Carpzov. *d. l. def* 32. vel 4) a lege, ſi liberi non habeant congruam dotem aut donationem propter nuptias. Sande *d. l. num.* 18. Bene vero monet Carpzov. *d. l. def.* 36. utile & tutius eſſe, ut hujuſmodi caſibus praece-

Fideicommiſſum alienari nequit.

niſi certis caſibus.

dat alienationem cauſſae cognitio & decretum judicis.

Jung. *L. 2. T. 23. I. de fideicommiſſar. heredit. & ad SCt. Treb.*

TIT. XXVII.
DE FIDEICOMMISSIS PARTICULARIBUS SEU SINGULARIBUS.

Fideicommiſſi ſingularis deſcriptio. I. Fideicommiſſum ſingulare eſt delibatio hereditatis ita relicta, ut quis rogetur, rem aliquam ſingularem alteri praeſtare *pr. & §. ult. I. de ſing. reb. per fideic. rel.*

L.30.ff.de legat. & fideicom. cum ſeqq.

Quod legatis eſt exaequatum. II. Sunt vero haec fideicommiſſa a Juſtiniano legatis exaequata §. 3. *I. de leg. l.* 1. *C. comm. de legat.* ita ut quae ex legatis ad fideicommiſſa, & vice verſa a fideicommiſſis ad legata aptari poſſunt, aptentur, ipſa tamen eſſentia maneat diverſa; illaeque differentiae, quae ita accommodari nequeunt, quas ſcil. ipſa rei qualitas & voluntas defuncti inducit, adhuc ſuperſint §. 3. *I. d. t.* vid. Alexand. Turamin. *ſingul. tr. de exaequat. legat. cum fideic.*

Conf. *L. 2. T. 24. I. de ſingulis rebus per fideicommiſſum relictis.*

TIT. XXVIII.
DE CODICILLIS.

Codicillorum deſcriptio. I. Praeter teſtamentum alia quoque eſt ultima voluntas, quae venit nomine codicillorum. Sunt vero codicilli ultima voluntas quinque teſti-

teſtibus adhibitis absque alia ſolennitate ordinationis declarata, qua heres vel ex teſtamento vel ab inteſtato rogatur, ut hereditatem ejusve partem reſtituat, aut rem particularem praeſtet §. 1. 2. & *ult. l. de codic. l. fin.* §. *ult. C. eod.* L. 29. ff. t. 7. de jure codicill.

II. Codicillis relinqui poteſt iis, qui ſaltem per fideicommiſſum ex teſtamento capere poſſunt. vid. *l.* 14. *ff. de jur. codic.* & poteſt is codicillos facere, qui teſtamenti factionem habet *l.* 6. §. 3. *eod.* Sicuti vero coecus in teſtamento praeter ſeptem teſtes tabularium vel octavum teſtem adhibere debet, ita in codicillis ſextus teſtis eſt adhibendus. Richter. *ad l.* 8. *C. de codic. n.* 68. *Cui per codicillos relinqui, & quis relinquere poſſit.*

III. Praeſupponunt codicilli heredem directum, adeoque vel teſtamento ante vel poſtea facto quis codicillos facere, vel, licet inteſtatus decedat, fideicommittere codicillis poteſt §. 1. *l. de codic.* Ab inteſtato vero fiunt vel ſimpliciter, teſtamento ſcil. plane non condito; vel ſubſidiarie, quando ſcil. teſtamentum quidem conditur, ſed ei inſeritur clauſula, quae dicitur codicillaris, ut, *ſi hoc teſtamentum meum non valeat ut teſtamentum, valeat tamen ut codicillus.* Si ergo teſtamentum forte propter defectum aliquem non ſubſiſtat, ſuſtinetur per iſtam clauſulam, ac ſi codicilli ab inteſtato ſint facti. vid. Turret. *tr. de effect. claus. cod.* *Codicilli fiunt vel teſtamento ante vel poſtea facto, vel ab inteſtato. quo etiam pertinet clauſula codicillaris.*

IV. Vim itaque habet haec clauſula, quando in ultima voluntate obſervata quidem ſunt ea, quae ad codicillos ſufficiunt, ſed in iis, quae ad teſtamenti formam requiruntur, aliquid deficit. Hinc 1) ſubſiſtit ultima voluntas, ſi teſtes quidem quinque adſint, ſed *quae ſupplet defectum quoad ſolennitates teſtamenti.*

non plures vel non rogati; 2) ſi circa inſtitutionem heredis quis fuerit defectus, ut 1. ſi ea omnino omiſſa aut ſolum leg.ta relicta, 2. ſi filius praeteritus vel non recte exheredatus, Richt. *Dec.* 40. *n.* 30. & 31. Zepper. *de cod. c.* 4. *n.* 20. *ſeqq.* 3. ſi parentes a liberis praeteriti, Carpz 6. *reſp.* 113. 4. ſi teſtamentum rumpatur per nativitatem filii non inſtituti: niſi teſtator ignoraverit uxorem eſſe praegnantem, Gail. 2. *O.* 114. Et hiſce duobus proximis caſibus legitimam debent habere ſalvam liberi, & convenienti caſu etiam Trebellianicam, vid. Carpzov. *d. loc.* 5. ſi frater inſtituat turpem perſonam, modo iſta perſona ſit habilis ad fideicommiſſum accipiendum. vid. Zepperus *tr. de codic. cap.* 4.

V. Nihil operari poteſt clauſula codicillaris 1) ſi teſtator plane ſit inhabilis, Turretus *q.* 46. 2) ſi non ſatis conſtet de voluntate defuncti, vid. *l.* 11. §. 1. *ff. de legat.* 3. 3) ſi ne quidem quinque teſtes adſint, Turret. *q.* 113. & denique 4) ſi ei, qui nec fideicomm. capere poteſt, quid relictum.

Plures codicilli ſimul valent.

VI. Denique ſciendum, quod etiam plures codicilli poſſint fieri *l.* 6. §. 1. *ff. de jur. codic.* §. *ult. I. eod.* & licet diverſi fuerint, ſuſtinentur, modo non ſint contrarii *l.* 3. *C. de codic.*

Jung. *L.* 2. *T.* 25. *I. de codicillis.*

TIT.

TIT. XXIX.

DE EXECUTORIBUS TESTAMENTARIIS.

I. Solent quandoque teſtatores in teſtamentis certas perſonas denominare, easque rogare, ut proſpiciant & exequantur, ne quid intermittatur, quod ipſi in teſtamento diſpoſuerunt, ſed omnia fideliter ac diligenter obſerventur atque praeſtentur; qui dicuntur executores teſtamentarii. vid. Jacob. a Canib. *tr. de execut. ultim. vol.* item Johann. Oldendorpius *de execut. ultim. vol.* Nicol. Everhardus *jun. 2. conſil.* 18. *Conſtituuntur aliquando executores teſtamentarii.*

II. Hoc executoris officium, niſi quis ipſi teſtatori promiſerit, non tenetur quis invitus ſuſcipere: ſi tamen quis illud detrectet, legatum ipſi hoc fine relictum amittit. *Hoc officium ſponte ſuſcipitur.*

III. Officium hujusmodi executoris conſiſtit in eo, ut curet ſuper tota maſſa hereditaria inventarium confici, ac diligenter provideat, ut tum heredes quod ipſis debetur accipiant, tum etiam legata, cumprimis ad pias cauſas deſtinata, debito modo & certo tempore juxta tenorem teſtamenti praeſtentur; praeterea executor etiam obſtrictus eſt, ut iis, quorum intereſt, rationem reddat. *In quo conſiſtat.*

IV. Si neceſſitas exigit, ut bona mobilia vel immobilia ad hereditatem pertinentia alienentur, quo poſſint praeſtari legata: non niſi conſenſu Magiſtratus & eorum, quorum intereſt, haec alienatio eſt inſtituenda. *Quomodo alienatio permiſſa.*

V. Si plures executores ſint nominati, alter *Plures ſi ſint, omni-*

abeque

um conſenſus requiritur. absque alterius conſenſu, niſi forte alter abſit & res moram non patiatur, nihil ſuſcipiat.

TIT. XXX.

DE HEREDITATIBUS AB INTESTATO.

Teſtamento non vel haud rite condito hereditas lege ab inteſtato defertur.

I. Teſtamento non extante ſeu non condito, vel etiam condito ſed infirmato & nullo, hereditati legitimae eſt locus, ſive iis defertur hereditas, quos lex vocat, absque defuncti ordinatione *l. 39. l. 70. pr. l. 77. ff. de acquir. vel om. hered. l. 89. ff. de R. J. l. 1. pr. de ſuis & legit. hered. pr. §. 1. & ſeqq. Inſt. de her. quae ab inteſt. def.*

Legitima ſucceſſio sec. jus vetus. L. 38. ff. t. 16. de ſuis & legit. hered.

II. Legibus quidem XII. tabb. ita cavebatur: Si inteſtatus moritur, cui ſuus heres nec extabit, agnatus proximus familiam habeto. Vocabantur igitur hiſce legibus ſolum ſui inter deſcendentes & agnati inter collaterales. His non extantibus vel repudiantibus hereditas fiſco cedebat: quod cum iniquum videbatur Praetori, emancipatis & cognatis ſubvenit per bon. poſſeſſionem, de qua inferius. *ſec. ius Novellarum.* Juſtinianus vero, quod ordinem ſuccedendi attinet, ſuorum & emancipatorum ut & agnatorum & cognatorum differentiam ſuſtulit *Nov.* 118.

tribus ordinibus.

III. Jure itaque Novellarum tres ordines ſunt ſtatuti, 1) deſcendentium, 2) aſcendentium, 3) collateralium; in quibus tamen ordinibus quaedam non expreſſe correcta ex jure veteri retinentur.

Primo ſuccedunt de-

IV. Prima ſucceſſionis cauſſa eſt deſcenden-

dentium *Nov.* 118. *pr. & c.* 1. eoque nomine veniunt omnes liberi primi & ulterioris gradus; maſculi & foeminae & ab his propagati; jam ante mortem nati & poſthumi; ſui & emancipati. Sunt vero circa ſucceſſionem deſcendentium tres caſus notandi.

functo ejus deſcendentes: circa quos tres occurrunt caſus:

Primus eſt, quando defunctus relinquit ſolum liberos primi gradus: hi ſuccedunt viritim ſeu in capita, h. e. hereditas dividitur in numerum perſonarum; & licet nepotes extent ex liberis adhuc vivis, pater ipſorum, non illi ſuccedunt, adeo ut filius etiam emancipatus excludat nepotem in poteſtate retentum *per d. Nov.* 118. *cap.* 1. nec infans tenellus extantibus aliis adultis & majoribus alimentorum ratione aliquam praerogativam habet, ſed ſua portione aequaliter diviſa hereditate contentus eſſe debet. Carpz. *p.* 3. *C.* 15. *d.* 33.

I. relictis liberis ſolum primi gradus.

V. Secundus caſus eſt, ſi cum liberis primi gradus concurrant ulterioris gradus liberi ex defunctis parentibus ſuperſtites: tunc hi cum illis ſimul ſuccedunt jure repraeſentationis in ſtirpes, h. e. eam portionem accipiunt nepotes pronepotesve, quam ipſorum accepiſſet parens, ſi vixiſſet, cujus defuncti locum ingrediuntur *d. Nov.* 118. *c.* 1.

II. concurrentibus cum liberis primi gradus aliis diverſi gradus.

VI. Tertius caſus eſt, quando omnes ſunt ulterioris gradus, & videndum, an ſint omnes ex una ſtirpe, v. g. tres nepotes ab uno filio generati & ſucceſſio ſine dubio fit in capita; an vero ex diverſis ſtirpibus: atque tunc jure repraeſentationis ſecundum ſtirpes dividitur hereditas, ſive fuerint diverſi gradus, ut nepotes & pronepotes, ſive ejuſdem, ut nepotes ex pluribus filiis *d. Nov.* 118. *c.* 1.

III. omnibus ulterioris gradus exiſtentibus.

Digitized by Google

Quid ſi liberi ſint ex diverſis matrimoniis.

VII. Specialiter notandum eſt, quid obtineat, ſi liberi ſint ex diverſis matrimoniis. Diſtinguendum eſt, aut liberi ſunt comprivigni, & quisque ſuo ſolum ſuccedit parenti: aut alterum parentum communem habent & alterum diverſum, & ex his quilibet ſeparatim ſuo proprio parenti, communi vero parenti aequaliter iſti ſuccedunt: exceptis bonis, quae a marito ad uxorem, & vice verſa ab uxore ad maritum cum certa qualitate pervenerunt, quae liberi illius matrimonii, quo iſta ita pervenere, praecipua habent *l.* 6. §. 1. *C. de ſecund. nupt.* Aliquando etiam juxta ſtatuta locorum conjuge aliquo ad ſecundas nuptias tranſeunte prioris matrimonii liberis portio certa aſſignatur, qua tunc contenti eſſe debent. *Land-R. Lib.* 1. *art.* 5. Quod de juſta diviſione & ſeparatione accipiendum: ſecus ſi liberi ſaltim ſubſidia aliqua acceperint, quo caſu facta ſolum collatione adhuc cum aliis ad ſucceſſionem admittuntur. *Land-R. Lib.* 1. *art.* 10. *&* 13. Richter. *tr. de ſucceſſ. ab inteſt. ſect.* 1. *m.* 1. *n.* 17. *& n.* 101.

Obtinent haec in filiis legitimis, ut & legitimatis per ſubſequens matrimonium: circa legitimatos vero per reſcriptum diſt.

IIX. Obtinent haec in filiis ligitimis, ut & legitimatis per ſubſequens matrimonium, nec non adoptivis. Circa legitimatos per reſcriptum Principis diſtinguendum eſt: aut nulli liberi juſti ſive legitimi extant, & ſuccedunt legitimati; aut extant, & non ſuccedunt cum legitimis, niſi ipſo patre & Principe ita diſponente. Gail. 2. *O.* 142. add. Carpzov. *p.* 2. *C.* 6. *d.* 27.

Illegitimi, & quidem 1 naturales ſucce-

IX. Illegitimi filii ſunt duplicis generis: vel enim ſimpliciter extra legitimam conjunctionem ſunt prognati, vel ex coitu peculiariter damnato nati. Prioris generis ſunt (1) naturales

rales ex concubina vel etiam ex foemina honeſta extra matrimonium prognati: atque hi matri & omnibus ex linea materna aſcendentibus perinde ut legitimi & cum legitimis ſuccedunt *l.* 2. *&* 8. *ff. unde cognati l. pen. C. ad SCt. Orph.* Circa paternam vero hereditatem diſtinguendum eſt: aut pater relinquit ex conjugio filios legitimos, vel ſaltim legitimam conjugem, & iſti illegitimi non admittuntur ad ſucceſſionem, alendi tamen ſunt, usque dum ſibi ipſis victum quaerere poſſunt, ex hereditate paterna *Nov.* 89. *c.* 12. §. 4. *auth. licet C. de nat. lib.* Aut vero nec liberos legitimos nec conjugem relinquit, & admittuntur iſti illegitimi in ſextantem ſeu duas uncias (h. e. ſextam partem hereditatis paternae) cum matre iſta concubina dividendas *d. Nov.* 89. *c.* 12. §. 4. Intelligendum vero hoc eſt de primi gradus liberis duntaxat: qui enim ulterius ex liberis illegitimis progeniti, non ſuccedunt in linea paterna *l.* 12. *C. de nat. lib.* add. Richter. *d. tr. ſect.* 1. *m.* 3. *n.* 5. 6. 7. *&* 9. (2) Ex meretrice progeniti ſpurii ſeu vulgo quaeſiti: hi ſoli matri & aſcendentibus maternis ſuccedunt *l.* 2. *l.* 8. *ff. unde cognati.* (3) Poſterioris generis ſunt inceſtuoſi & adulterini, qui nullo modo parentibus ſuis ſuccedunt, neque patri neque matri *d. Nov.* 89. *c. ult. Nov.* 74. *c. fin. auth. ex complexu C. de inceſt. nupt.* alimenta tamen neceſſaria ipſis debentur *arg. Nov.* 12. *c.* 2. add. Gabriel Palaeotus *tr. de Nothis & Spuriis c.* 41. Gail. 2. *O.* 115. Chriſtin. *vol.* 1. *deciſ.* 198. *& vol.* 4. *dec.* 64. Richter. *de loc. m.* 3. *n.* 3.

X. De jure Saxon. ſpecialiter hic notandum 1) quod ex hereditate paterna ſolis filiis

dunt matri; ſed non ita indiſtincte patri. 2. ſpurii ſoli matri ac in ejus linea ſuccedunt. 3. inceſtuoſi ac adulterini non ſuccedunt nec patri nec matri. Caeterum jure Saxon. filiis

Digitized by Google

obveniunt ſpecialiter res expeditoriae.

liis vel nepotibus ex mortuis filiis, & quidem regulariter equeſtris ordinis, obveniant res expeditoriae, (*das Heergewette.*) *Land-R. lib. 1. art.* 27. & ſenior inter illos gladium habeat praecipuum. *c. l.* conſuetudine tamen alicubi etiam civibus ac ruſticis agnatis illae res debentur. Carpz. *p.* 3. *C.* 38. *d.* 24. & 31, *ſeqq.* Quae vero res eo pertineat, vid. ap. Richterum *d. tr. ſect.* 1. *m.* 1. *n.* 56. *ſeq.* ubi etiam monet, illas ſolum deberi, quae in hereditate reperiuntur, & quidem petendae ſunt intra annum & diem & tempore ſcientiae, quem eſſe mortuum. 2) Quod ex hereditate materna ad ſolas filias vel etiam deſcendentes ex filiabus mortuis pertineat gerada ſeu bona utenſilia. *Land-R. c. lib.* 1. *art.* 27. niſi mater nulla alia bona reliquerit, quo caſu filiis etiam de gerada legitima debetur. Richter. *d. tr. ſect.* 1. *m.* 1. *n.* 60. Exceptio etiam eſt in clericis vel paſtoribus, etiam in noſtris Eccleſiis, qui una cum filiabus in gerada materna ſuccedunt. vid. Carpz. *p.* 2. *C.* 14. *def.* 60. Notandum quoque eſt, quod filia ſpuria, una cum legitimis filiabus matris geradam accipiat. Carpz. *d. loc. def.* 58. Quodſi vero pater

niſi ſuperſtes ſit mater.

fuerit mortuus ſuperſtite matre, ad uxorem res ad geradam pertinentes veniunt. Caeterum in determinandis rebus ad geradam ſpectantibus conſuetudo loci & quid mulier in ſua cuſtodia & poſſeſſione habuerit & poſt mortem ſuam reliquerit, attendi debet. vid. Goldb. *tr. de jur. gerad.* Carpz. *d. p.* 2. *C.* 14. *d.* 22. & *ſeqq.* Richter. *d. loc. n.* 70.

Secundo deſcendentibus non

XI. Si nulli deſcendentes adfuerint, admittuntur aſcendentes, quos ſcil. mortalitatis ordine turbato *l.* 15. *pr. ff. de inoff. teſtam.* miſera-

Digitized by Google

rationis ratio ad liberorum bona admittit *l.* 7. §. 1. *ff. ſi tab. teſtam. null. extab. Nov.* 118. *c.* 2. Succedunt vero primo aſcendentes primi gradus, nim. pater & mater, aequaliter; vel, ſi pater ſit mortuus, ſola mater, & vice verſa. Matre vero & patre non exiſtente ſecundi gradus parentes, avus nim. & avia: hi ſi fuerint plures in lineis diverſis, aequales quidem gradu, ſed diſpares numero, (*v. g. in linea paterna avus, in linea materna avus & avia*) ſuccedunt ſecundum lineas ſive in genera, non in capita *Nov.* 183. *c.* 2. Idem porro applicabis ad ulteriores gradus nemine ſecundi gradus exiſtente. add. Carpz. *p.* 3. *Conſt.* 17. *d.* 2. & 3. Caeterum ſecundum comm. Dd. ſententiam attenditur hic, unde bona provenerint, quae a defuncto filio ſunt relicta, ita ſcil. ut ex linea paterna profecta bona ad paterni generis aſcendentes; ex linea vero materna, ad aſcendentes materni generis devolvantur. Carpz. *p.* 3. *C.* 14. *d.* 2. Richter. *ſect.* 2. *m.* 1. *n.* 11.

Exſtantibus ſuccedunt aſcendentes.

Attendendum aliquo hic, unde bona provenerint.

XII. Non tamen aſcendentes jure communi excludunt omnes collaterales, ſed ſimul cum iis admittuntur defuncti fratres & ſorores ex eodem patre & ex eadem matre nati: & quidem in capita ac pleno jure, ita ut pater, in cujus poteſtate ſunt illi fratres aut ſorores, non habeat uſumfructum in portione illis obveniente *Nov.* 118. *c.* 2. *v. ſi vero.* fratres vero ſororesve ex uno tantum latere conjuncti non concurrunt cum parentibus, ſed ſoli aſcendentes ſuccedunt, adeo ut ne quidem conſanguineus frater cum patre aut uterinus cum matre admittatur *d. Nov. auth. defuncto C. ad SCt. Tertull.* Richt. *d. tr. ſect.* 2. *m.* 1.

Jure communi cum aſcendentibus admittuntur fratres ac ſorores germani.

torumque ante defunctorum liberi.

1. *n.* 21. Praeterea jure repraeſentationis concurrunt etiam cum aſcendentibus fratrum germanorum ante defunctorum filii in ſtirpes *Nov.* 127. *c.* 1. per quod cap. correcta eſt *Nov.* 111. *c.* 2. Carpz. *p.* 3. *C.* 17. *d.* 4. etiamſi omnibus fratribus praemortuis horum filii ſoli exiſtant. Richterus *d. loc.* Quodſi vero & fratres & fratrum germanorum defunctorum filii & diverſarum linearum numero impares aſcendentes concurrant, ipſi quidem fratres & aſcendentes in capita ſuccedunt, ſed fratrum filiis aſſignatur ſolum illa portio, quam ipſorum pater fuiſſet habiturus, ſi vixiſſet. Richter *d. l. n.* 18. Ultra fratrum ſororumve filios vero nemo cum aſcendentibus concurrit, quia ultra iſtos in linea collaterali jus repraeſentationis non extenditur *auth. poſt fratres fratrumque C. de legit. hered.*

At jure Sax. ſoli aſcendentes ſuccedunt excluſis fratribus defuncti.

XIII. Jure vero Saxon. ſoli aſcendentes ſuccedunt liberis ſuis, omnesque ac ſingulos collaterales indifferenter excludunt. *Land-R. Lib.* 1. *art.* 27. & 28. Carpz. *p.* 3. *C.* 17. *d.* 6. & Richt. *d. ſect.* 2. *m.* 1. *n.* 23.

Quid in adoptivis obtineat:

XIV. Atque haec ita obtinent in parentibus naturalibus & legitimis ſimul: adoptivus vero pater ſuccedit illi filio, qui in ejus poteſtatem per adoptionem tranſiit *l. pen. C. de adopt.* Richter. *de ſect. m.* 2. *n.* 4. Arrogatores ſuccedunt filiis arrogatis una cum ſorosibus & fratribus germanis in capita *d. l. pen.* §. *fin. C. de adopt.*

it. illegitimis parentibus.

Pater illegitimus filio illegitimo non ſuccedit, mater vero iſti ſuccedit *arg. l. pen. in f. C. ad SCt. Orph. l.* 2. *l.* 4. *ff. unde cognati.* Richt. *d. l. m.* 3.

Tertio ſuc-

XV. Sequitur tertius ordo ſuccedendi ab in-

Digitized by Google

inteſtato collateralium, qui omnes admittuntur ſexus, agnationis, cognationis, poteſtatis differentia omnino ſublata *Nov.* 118. *c.* 3. Inter quos primo loco ad hereditatem vocantur defuncti fratres & ſorores germani, eorumque liberi primi gradus: quippe qui praedefunctorum fratrum locum per repraeſentationem occupant, adeoque una cum patruis aut avunculis non in capita, ſed in ſtirpes ſuccedunt, & quia ab utroque parente defuncto ſunt juncti, excludunt fratres ex uno latere tantum conjunctos, tam conſanguineos, quam uterinos, licet hi iſtis ſint gradu propinquiores *Nov.* 118. *c.* 5. Nec attenditur differentia bonorum, an a patre an a matre provenerint. Richt. *d. tr. ſect.* 3. *m.* 3. *num.* 3.

cedunt nec deſcendentibus nec aſcendentibus ſuperſtitibus collaterales, & quidem I. fratres ſororesve eorumque defunctorum liberi jure repraeſentationis.

XVI. Jure Saxonico in bonis hereditariis ſeu allodialibus jus repraeſentationis in ordine collateralium non habet locum, ſed qui proximior gradu eſt, remotiorem excludit, adeoque fratres germani excludunt etiam fratrum germanorum liberos. *Land-R. Lib.* 1. *art.* 13. & 17. Quod quidem mutatum videri poſſet per Carolinam ſanctionem in comitiis Wormatienſibus *Anno* 1521. latam: quippe qua expreſſe cautum, ut non obſtante aliqua conſuetudine fratrum filii ad ſucceſſionem patrui cum defuncti fratribus ac ſororibus ſemper in ſtirpes admitterentur. Verum utut generalis illa ſit Imperii conſtitutio, nuſquam tamen in Saxonia niſi in iis provinciis, ubi manifeſte recepta, (veluti in Archi-Epiſcopatu Magdeburgenſi, Numburgenſi, Halberſtadienſi) obſervatur. Carpz.

Jure Sax. quoad bona hereditaria in ordine collateralium jus repraeſentationis non obtinet.

d.

Digitized by Google

d. l. Conſt. 18. *d.* 1. *&* 2. *ſ.* 3 Richt. *d. membr.* 1. *n.* 9. *& ſeqq.*

Fratrum filii ſoli exiſtentes ſuccedunt in capita.

XVII. Omnibus fratribus utrinque defuncto conjunctis mortuis, exiſtentibus vero horum filiis, hi ſuccedunt, & non ſolum excludunt fratres ab uno latere conjunctos, ſc. propter duplicitatem vinculi, ſed etiam patruos defuncti *Nov.* 118. *c.* 3. *in f.* non quidem jure repraeſentationis, quippe quod nec jure civili ultra fratrum filios concurrentes cum fratribus defuncti locum habet; ſed jure quodam ſingulari & proprio, quod ſcil. filii fratrum ſint quaſi loco liberorum defuncti, indeque excludunt patruum, qui eſt loco parentis: quae tamen ipſa ratio itidem non ad ulteriores gradus extendenda. Succedunt itaque fratrum filii ſoli, i. e. non concurrentibus fratribus extantibus, in capita, non in ſtirpes *R. A. zu Speyer de Anno* 1529. §. *it. als biſshero* 31. Quanquam enim ſint impares numero, pares tamen ſunt ſanguinis vinculo: & cum pari gradu patruo ſint juncti, pari quoque jure ſuccedunt eidem: & iniquiſſimum eſſet, ſi pari gradu conjunctae ſed multiplicatae ſoboli aequalis ſucceſſionis commodum adimeretur, data illis praerogativa, qui non gradu conjunctiores, ſed numero eſſent pauciores. Diverſa autem eſt ratio, cum fratrum filii cum patruis vocantur ad patrui ſucceſſionem: nam cum gradu a patruis ſeparentur, & mediante paternae repraeſentationis beneficio ad ſucceſſionem patrui admittantur, merito non plus conſequuntur, quam habiturus fuiſſet pater, cujus innixi perſonae una cum patruis admittuntur. *Frid. Schenck. Liber Baro Tautenburg in lib.* 1. *feud. tit.* 8. §. 1.

XIIX.

XIIX. At jur. Sax. comm. etiam hoc caſu cum filiis fratrum ſuccedunt patrui, avunculi, & ſimiles perſonae ad paritatem graduum. Richter. *d. ſect.* 3. *m.* 1. *n.* 71. peculiari tamen conſtit. Elect. Saxon. jus civile receptum eſt. *p.* 3. *c.* 18. *Quid jure Saxon. obtineat.*

XIX. Poſt fratrum germanorum filios veniunt jure civili iſtis non extantibus fratres conſanguinei & uterini eorumque filii, & quidem, uti communiter juxta jus civile volunt, ita ut in bonis, quae a patre provenerunt, ſoli conſanguinei; in bonis a matre profectis ſoli uterini; in bonis aliunde quaeſitis a defuncto aequaliter ſuccedant *l.* 13. §. 2. *C. de legit. hered.* add. Carpz. *p.* 3. *c.* 14. *d.* 3. *II. Fratres conſanguinei & uterini eorumque filii.*

XX. Jure Saxonico frater ab uno latere conjunctus gradu eſt remotior, quam qui ab utroque conjunctus. *Land-R. l.* 2. *art.* 10. *c. fin.* adeoque una cum fratrum filiis utrinque junctis ſuccedit. Richter. *d. membr.* 1. *n.* 5. & 6. avunculis tamen etiam fratres ſororesve ab uno latere conjuncti praeferuntur. Richter. *d. ſect.* 3. *m.* 4. *n.* 20. Si ſoli extent uterini & conſanguinei, differentia bonorum (*de qua, aph. praeced.*) non attenditur. Carpzov. *d. p.* 3. *C.* 14. *d.* 4.

XXI. Poſtmodum veniunt reliqui collaterales tam ab uno quam ab utroque latere juncti, ſine ulla differentia bonorum, hoc perpetuo axiomate tam jure civili quam Saxonico, non attento jure repraeſentationis, ſuccedentes: Qui proximiores ſunt gradu, remotiores excludunt, & qui pares ſunt gradu, pariter etiam admittuntur quidem ultra decimum gradum in infinitum *arg. d. Nov.* 118. *c.* 3. itidem tamen ſec. jus Sax. obſer- *Reliqui collaterales gradu propinquiores.*

Digitized by Google

vata duplicitate vinculi. Richt. *d. ſucc. ſ.* 3. *m.* 4. *n.* 7.

Si duplici ratione quis ſit cognatus, duplicem capit portionem.

XXII. Illud adhuc notandum, quod ſi perſona aliqua duplici ratione defuncto conjuncta ſit, veluti conſobrinus & conſanguineus ſimul, vel neptis tam ex avunculo magno quam ex amita magna, duas hereditatis partes accipiat. Richt. *d. ſect.* 3. *m.* 4. *num.* 26.

Applicantur haec ſucceſſionum jura ad legitimatos, & quodammodo ad agnatos per adoptionem.

XXIII. Haec ita obtinent in collateralibus per nuptias junctis: idem jus eſt in legitimatis per ſubſequens matrimonium. Similiter per adoptionem agnati ſuccedunt aliis agnatis: *vid. l.* 7. §. 2. *ff. de bon. damn.* cognatio vero (*in ſpecie ita dicta*) per adoptionem non oritur, adeoque nec ſucceſſio *l.* 23. *ff. de adoption.*

At in illegitimis collateralibus aliud obtinet.

XXIV. Illegitimorum vero collateralium ſucceſſio haec eſt, ut fratres naturales & ſpurii ex diverſis matribus, licet ex eodem patre geniti nec ſibi invicem nec legitimis genitorum liberis aliisve per patrem junctis ſuccedere poſſint. Ex eadem autem matre, licet diverſis patribus progeniti ſibi invicem jure cognationis, itemque per matrem a latere conjunctis, & hi viciſſim illis ſuccedunt *l.* 2. *ff. unde cogn.* §. 4. *I. de ſucceſſ. cognat.* add. Richter. *d. ſect.* 3. *m.* 3. *n.* 8. niſi ex adulterino, inceſtuoſo, & damnato coitu nati ſint, qui omnis ſucceſſionis tam paternae quam maternae incapaces ſunt, nec ullum jus cognationis inter ipſos aut cum aliis habent *arg. Nov.* 74. *c. ult. Nov.* 89. *c. ult.*

Jure Saxon agnati praecipuas habent res expedito-

XXV. Caeterum ex jure Saxonico itidem addendum, quod 1.) etiam inter agnatos, praecipue nobiles, maſculi praecipuas habeant res expeditorias: & cum ſola agnatio attenditur,

tur, aeque frater conſanguineus ac germanus iſtas percipit. Richter. *d.l. ſect.* 1. *m.* 1. *n.* 51. *ſeq.* 2.) Foeminae cognatae proximae, etiam plebejae, ex defunctae cognatae hereditate geradam praecipuam habent, & itidem cum eis concurrit uterina & germana. Richter. *d. loc. n.* 55. Differentia tamen eſt inter res loco geradae ad uxorem pertinentes, & has quae pertinent ad cognatas. Carpzov. *d. p. C.* 14. *d.* 22. *ſeq.* Et maritus quoque aliquas res retinet hoc caſu. Idem *def.* 49. & 50. Denique adjiciendum, quod, ſi cognatae foeminae non extent, iis locis, ubi alias viget gerada, haec ei deferatur, qui merum imperium ibi habet, ubi defuncta habitavit. Carpzov. *d. loc. def.* 66. Quibusdam vero locis etiam in Saxonia, gerada plane non eſt in uſu: vid. Richter. *d. l. n.* 61. & retorqueri ſolent diverſa diverſis locis circa res expeditorias & geradam obtinentia jura; qua de re legas Tract. noſtr. *de vind. priv. & jur. retors. C. XI. aph.* 23. 25. 33. & 34. add. Carpzov. *p.* 3. *c.* 38. *d.* 1. *ſeqq.*

rias, & foeminae geradam.

XXVI. Praeterea ſingularibus & noviſſimis conſtitutionibus cum illis, qui ex dictis tribus ſuccedunt ordinibus, admittuntur quoque conjuges, quando nimir. 1.) matrimonium fuerit ſine dote aut donatione propter nuptias; & 2.) conjux praedefunctus fuerit locuples, ſuperſtes autem laboret inopia *auth. praeterea C. unde vir & uxor Nov.* 117. *c.* 5. & quidem diſtinguendum eſt, an extent liberi an non. Priori caſu conjux conjugi ſuccedens uſumfructum tantum in quadam portione conſequitur, & quidem quartae portionis omnium bonorum, ſi liberi

Admittuntur etiam ad ſucceſſionem quodammodo conjuges jure civ.

Digitized by Google

fuerint tres vel pauciores; ſi vero plures, virilis portionis: poſteriori caſu in quartam partem ſuccedit conjux, ejusdemque plenam acquirit proprietatem.

Jure Saxon maritus ſuccedit in mobilia uxoris, ſalva tamen liberis legitima.

XXVII. Jure Saxon. poſt conſummatum matrimonium & conſcenſionem thalami conjuges ita ſuccedunt, ut maritus percipiat omnia mobilia (*ut & immobilia, aeſtimato in dotem data*, Carpz. *p.* 3. *C.* 23. *d.* 26.) uxoris defunctae, excepta gerada, de qua ſuperius. vid. Richter. *ſect.* 4. *m.* 2. Si tamen uxor plane non habeat immobilia bona, vel ea non ſufficiant ad legitimam, ex mobilibus liberis debet ſalva eſſe legitima. Richt. *d. loc. n.* 32. & 33. Atque de his mobilibus uxor in praejudicium mariti teſtari non poteſt. Carpzov. *p.* 3. *c.* 7. *d.* 4. Quodſi uxor bona mobilia non relinquat, quarta pars bonorum obvenit marito. Richter. *d. l. n.* 57.

Viduae ignobili detur jure Saxon. commun. quarta pars; aliquando virilis portio, ex bonis mariti & uxoris collatis, niſi malit dotem & illata ſolum repetere.

XXVIII. Viduae ignobili optio conceditur & communi Saxonico & Electorali jure, utrum dotem ſeu bona illata repetere, an vero iſta illata conferre, atque ex junctis ita ſuis ac defuncti mariti bonis quartam partem, ſi quidem tres vel pauciores vel nulli adſint liberi; ſin plures, portionem virilem ſeu eandem quam ſinguli ex liberis percipere velit *d. l.* In Elector. Saxon. vero extantibus liberis quarta, alias autem tertia omnium bonorum aſſignatur viduae, & etiam geradam conferre tenetur. Carpzov. *p.* 3. *c.* 20. *def.* 27.

Quid jure Electorali obtineat.

Quid vidua nobi-

XXIX. Vidua nobilis praeter geradam conſequitur ex bonis defuncti mariti 1.) ſponſalitiam largitatem, (*die Morgengabe*) 2.) cibaria domeſtica, (*Muſstheil*) vid. Richter. *d. tr. ſect.*

ſect. 4. *m.* 3. *n.* 51. & 3.) dotalitium in bonis feudalibus conſtitutum vel conſtituendum. vid. Synt. noſtr. Feud. *c.* 14. *aph.* 9. *& ſeqq.* Quodſi autem vidua nobilis dotem promiſſam non inferat adeoque dotalitium petere non poſſit, illa portione, quae plebejis debetur, contenta erit. Richt. *d. l. n.* 67. Eſt quoque in ejus arbitrio, velitne dotalitium exigere an vero dotem repetere. *conſt. Elect.* 42. *part.* 2. vid. noſtrum allegat. Syntag. feudal. *c.* 14. *aphor.* 15. Addas de repetitione donorum nuptialium *decis. Elect.* 51.

lis conſequatur.

XXX. Sunt praeterea etiam ſingularia ſtatuta locorum, quibus diſpoſitum, quomodo uxor marito vel maritus uxori ſuccedat, quae praecipue attendenda: ut & primo omnium inſpicienda & obſervanda pacta dotalia, ſi quae confecta fuerint.

Praecipue vero pacta & ſtatuta ſunt attendenda.

XXXI. Notandum & hoc eſt, quodſi defunctus maritus nec liberos nec cognatos relinquat, uxorem in tota hereditate ſuccedere, & vice verſa ad maritum defunctae uxoris hereditatem pertinere *t. t. D. & C. unde vir & uxor.*

Heredes ſi deſint alii, conjuges ſibi invicem ſuccedunt.

L. 38. ff. t. 11. unde vir & uxor.

XXXII. Tandem ſi nec ulli agnati nec uxor ſuperſit, hereditas vacans fiſco cedit, vel hodie Magiſtratui merum imperium habenti *l.* 4. *C. de bon. vacant.* Richter. *d. l. ſect.* 5.

Nec alio herede exiſtente nec conjuge ſuperſtite fiſcus ſuccedit.

Add. *L. III. Tit. I. Inſt. de heredit. quae ab int. defer. & ſeqq. usque ad Tit.* 8.

TIT. XXXI.

DE BONORUM POSSESSIONIBUS.

Bonorum poſſeſſionis ſeu hereditatis praetoriae introductio. L. 37. ff. t. 1. de bon. poſſ. *Deſcriptio.*

I. Jus bon. poſſeſſionis introductum eſt a Praetore emendandi & ſupplendi nec non aliquando confirmandi veteris juris civilis gratia *l. 2. ff. de bon. poſſ. pr. I. eod.* Bonorum itaque poſſeſſio eſt jus perſequendi & retinendi patrimonii ſive rei, quae cujusque cum moritur fuit *l. 3. §. 2. ff. eod.* vel, eſt jus ſuccedendi in univerſum jus defuncti a Praetore eo nomine implorato conceſſum.

Diviſio in edictalem.

II. Dividitur bon. poſſeſſio in edictalem & decretalem. Illa ex edicto praetorio de plano ſine cauſſae cognitione, etiam non coram tribunali tribuitur *l. 2. §. 1. ff. quis ordo in bon. poſſ.* niſi adſit contradictor, quo caſu per accidens evenit, ut opus ſit cauſſae cognitione *l. 3. §. 8. ff. d. t.*

& decretalem.

Decretalis vero praecedente ſingulari cauſſae cognitione, pro tribunali decernitur *all. l. 2. §. 1. ff quis ord. in bon. poſſ. ſerv. & all. l. 3. §. 8. ff. de bon. poſſ.*

Illa hodie non facile uſum habet.

III. Hodie edictalis bon. poſſ. non facile uſu obtinet, extenſa quippe per conſtitutionem Juſtiniani in Novellis ſucceſſione ad omnes eos, quos Praetor vocavit. Enarrari vero ſolent caſus, quibus etiam poſt jus Novell. edictalis bon. poſſ. neceſſaria eſſe videtur, quos legas in Exercitat. noſtr. ad Pandect. XXXVIII. *th. 43.*

Aſt decretali opus eſt I. ſi vidua prae-

IV. Decretali bon. poſſ. adhuc hodie aliquando opus eſt. Decernitur vero ſingulariter bon. poſſ. 1.) ſi controvertatur, an defuncti vidua praegnans ſit necne: tunc

enim

enim praecedente cauſſae cognitione mulier ob ventrem ſeu foetum in utero, quem praetendit, interea mittitur in poſſeſſionem rerum hereditariarum, usque dum vel partus naſcatur, vel abortum mulier fecerit, vel appareat eam non eſſe praegnantem: daturque interim curator, qui mulieri propter foetum ex bonis provideat. *l.* 1. §. 17 *&* *ſeqq.* *l.* 4. *ff. de vent. in poſſ. mit.* *gnantem ſe aſſerat.* L. 37. ff. t. 9. de ventre in poſſ. mittendo & curat. ejus.

V. Quodſi ſciverit mulier ſe non eſſe praegnantem, & tamen ſe dixerit, & petierit ſe mitti, re comperta ſumtus repetuntur *l.* 1. § *in. ff. d. t.* *Doloſe aſſerens ſumtus reſtituere debet.*

VI. Porro 2) ſi liberis impuberibus de ſtatu vel legitima nativitate & hereditate paterna lis moveatur, tunc praecedente cauſſae cognitione & praeſtita cautione de reſtituendis bonis hereditariis, ſi adverſus ſe judicatum fuerit, impubes mittitur in bon. poſſ. perinde ac ſi lis mota non fuiſſet, dilata quaeſtione in tempus pubertatis *tot. tit. ff. & C. de Carb. edict.* *II. Si impuberi ſtatus quaeſtio moveatur.* L. 37. ff. t. 10. de Carbon. edict.

TIT. XXXII.

DE DIVISIONE HEREDITATIS ET COLLATIONE BONORUM.

I. Hereditatis diviſionem cum ſuſcipiunt heredes, inprimis conſiderandum eſt, quae partes in teſtamento fuerint aſſignatae, & hae ſervandae veniunt. Nullo autem teſtamento exiſtente, heredes in partes aequales, aliquando tamen in ſtirpes, uti ſupra monitum, ſuccedunt. *Quomodo hereditas delata & adita dividenda.*

II. Si inter coheredes circa diviſionem con- *Aliquando*

venerit,

Digitized by Google

per ſortem lis dirimitur.

venerit, res clara eſt: at ſi inter ipſos non conveniat, aequales partes conſtituuntur, & ſorte dirimitur, quaenam res huic, quaenam alteri obvenire debeant: quod ſi vero nec in conſtituendis partibus conveniant, Magiſtratus cognitioni res committitur, qui vel ipſe vel per commiſſarios diviſionem inſtituit. Jure Saxonico ſolet major portiones deſignare, minor vero eligere & optare.

Aliquando Magiſtratus opus eſt autoritate.

III. Si res aliqua in hereditate ſit, quae commode diviſionem non recipiat, hanc is, cui ſortis judicio aut conſenſu caeterorum vel optione obvenerit, pretio caeteris pro cujusque portione ſoluto retinet. Quodſi nemini heredum rem iſtam acceptare commodum fuerit, venditur & pretium inter heredes dividitur. Denique ſi heredes pro indiviſo res hereditatis communiter poſſidere malint, imputatur cuique, ſi quid ex hereditate percepit, ut id in diviſione aliquando conferatur.

Aliquando collatione opus eſt. L. 37 ff. t. 6. de collatione.

IV. Caeterum cum ſaepius accidat, unum vel alterum ex liberis, vivis adhuc parentibus ex bonis paternis aliquid accipere, poſt mortem parentum is, qui aliquid accepit, id conferre vel admittere debet, ut ſibi tantum in hereditatis diviſione detrahatur *tot. tit. ff. & C. de collat. bon. & de dot. collat.*

Conferunt vero & filii & nepotes.

V. Non filii tantum, ſed & nepotes, ſive inter ſe ſoli ſive mixtim concurrant, conferre tenentur *l. 17. l. 19. C. de collat.* non tantum quae ipſi, ſed & quae parentes eorum perceperunt: quia nepotes, cum avo ſuccedunt, ſemper veniunt repraeſentantes perſonam paternam. add. Merlin. *tr. de legitima L. 2. t. 2. q. 13.* Quod tamen reſtringendum eſt ad eos,

Digitized by Google

eos, qui & quatenus heredes parentum ſuorum fuerint: quid enim ſi paternam hereditatem repudiaverint & ſoli avo ſucceſſerint? Sane iniquum foret, a nepotibus ex repudiata patris hereditate petere collationem eorum, quorum nihil ad eos pervenit *arg. l.* 1. §. 23. *l.* 2. §. 2. *ff. de collat. bon.* add. Carpz. *p.* 2. *C.* 35. *d.* 12. & 13. & *p.* 3. *C.* 11. *d.* 34. ubi hoc limitat in eo caſu, quando nepotes repudiantes hereditatem paternam cum patruis ſuccedunt. vid. Anton. Faber *ad C. L.* 2. *t.* 3. *d.* 17. *n.* 7. Heig. *p.* 1. *q.* 24. *n.* 38. Theſaur. *decis.* 23. 7. *n.* 15. Vasquius *de ſucc. L.* 3. §. 30. *n.* 274. H. Piſtor. *p.* 1. *q.* 30. *n.* 7. Si enim nepotes cum patruis vel avunculis aut materteris ſuccedant, adeoque non per ſe, ſed beneficio parentum primum locum teneant, collatio eorum, quae parentes perceperunt, omnino fieri debet, nec repudiando hereditatem paternam collationis oneri ſe ſubtrahere queunt.

Collatio in ſucceſſione tam teſtamentaria quam legitima obtinet.

VI. Non ſolum ab inteſtato locum habet haec collatio, ſed & ſi ex teſtamento ſuccedatur *l.* 10. *ff.* & *l.* 17. *C. de collat.* niſi teſtator eam expreſſe remiſerit *l.* 1. & *auth. ſeq. C. eod.* vel extraneus inſtitutus ſit, qui ab inteſtato non eſſet ſucceſſurus *arg. l.* 1. §. 5. *ff. de collat. bon.* aut ultimae voluntatis verba ita generaliter ſint concepta, ut per ſe ſatis conſtet eam eſſe remiſſam *arg. l.* 39. §. 1. *ff. fam. herc.* add. Faber *ad C. L.* 6. *t.* 4. *d.* 4. *num.* 28.

Si liberi ſint juncti extraneis, illi inter ſe,

VII. Si diverſo jure veniant, i. e. ſi plures liberi cum extraneis heredibus ſuccedant, nihilominus inter eos collationi eſt locus *l. ult. C. comm. utr. jud.* quia conjunctio non poteſt

Digitized by Google

ſed non bis conferunt.

neceſſitatem conferendi inter fratres adimere, extraneis vero non conferunt, nec extranei illis *arg. l.* 21. §. 1. *C. de teſtam.*

Regulariter omnia a parentibus profecta ſunt conferenda. L. 37. ff. t. 7. de dotis collat. *non tamen impenſae nuptiales.*

IIX. Huic collationi ſubjecta ſunt omnia, quae a parentibus, de quorum ſucceſſione quaeritur, ſunt profecta *l.* 17. *C. de collationib.* ut dotes *tot. tit. ff. de dot. collat.* donationes propter nuptias & aliae res pretioſae, quas liberi a parentibus nuptiarum tempore acceperunt, uti ſunt jocalia & feſtivae veſtes *arg. l.* 8. *C. de jur. dot.* Carpz. *p.* 3. *C.* 11. *d.* 11. *in f. & def.* 22. A quibus tamen feſtivitatum aut convivalium nuptiarum ſumtus, quos parentes fecerunt, exempti ſunt, quod pro ſua liberalitate a patre impenſi, nec in rem filii erogati, nec eo ipſo filii patrimonium auctum dici poſſit *arg. l.* 1. §. 16. *ff. de collat. l.* 20. §. 6. *ff. fam. herc.* Carpz. *dict. loc. d.* 21. *ſeqq.*

Non conferuntur 1. *bona caſtrenſia;* 2. *quaſi caſtrenſia; inde nec ſumtus ſtudiorum regulariter.*

IX. Non conferenda veniunt 1) bona caſtrenſia *arg. l.* 1. §. 15. *ff. de collat. l.* 4. *ff. de caſtr. pec.* 2) quaſi caſtrenſia *d. l.* 1. §. 15. *d. t.* Sicut autem ſub caſtrenſibus comprehenduntur res, quae militatum abeunti filio datae, v. gr. equi, arma *l.* 1. *C. de caſtr. pec.* ita quoque ſub quaſi caſtrenſibus continentur, quae occaſione artium liberalium & functionum publicarum ad filium pervenerunt. Hinc non conferuntur ſumtus in ſtudia erogati, ſive a patre ſive a matre *l.* 50. *ff. fam. herc. l.* 11. *C. de negot. geſt.* Carpz. *d. C.* 11. *d.* 17. etiamſi pater impendia in rationes redegit. Decis. Elect. noviſſ. *Deciſ.* 50. Richter. *ad auth. habita p.* 3 *m.* 2. *p.* 77. *ſeq. & priv.* 6. *n.* 8. niſi 1. de contraria patris voluntate alio modo conſtet, 2. filius habeat bona adventitia, e. g. materna, eaque adminiſtret pater. Brunnem. *in tr.*

de

de collat. bon. c. 4. *n.* 92. 3. ſi pro filio tantum fuerit erogatum, ut reliqui liberi non poſſint habere legitimam *d. Decis. Elect.* 50. 4. ſi ſumtus male conſumti *d. Decis.* 50.

X. Praeterea 3) quod ſimpliciter donatum eſt filio, non confertur. Vinnius *tr. de collat. c.* 15. *n.* 1. *ſeqq.* Gudelin. *de jur. noviſſ. l.* 2. *n.* 19. Chriſtin. *vol.* 1. *d.* 178. Matth. de Afflict. *dec. Neapol.* 247. *3. donatum filio.*

XI. Denique conſtat, quod bona aliunde, quam ab aſcendente, cui ſucceditur, profecta non ſint conferenda. add. Brunn. *d. c.* 4. *n.* 576. ſicut nec ea collationi ſubjecta ſunt, quae poſt mortem ejus, de cujus ſucceſſione agitur, acquiruntur *l.* 1. §. 19. *l. penult. ff. de collat.* hinc nec conferuntur legata & fideicommiſſa a patre relicta *l.* 10. *l.* 16. *C. d. t.* *Praeterea non conferuntur bona aliunde & poſt mortem patris obvenientia.*

XII. Inter ſolos deſcendentes locum habet collatio, nec ad aſcendentes, collaterales, aut extraneos extenditur, quia ceſſat ratio aequalitatis, quae cenſetur a parente ſervata in ſucceſſione liberorum, niſi aliud dixerit: praeterquam quod moribus Saxoniae mater, licet perſona extranea ſit, marito ſuo cum propriis liberis ſuccedens, uti ſup. expoſitum, dotem & reliqua ſua bona conferre teneatur. Carpz. *d. p.* 3. *C.* 11. *d.* 26. *Locum habet collatio inter ſolos deſcendentes.*

Add. *L.* 3. *T.* 10. *l. de bonor. poſſeſſionibus & ſeqq.*

Digitized by Google

TIT. XXXIII.

DE HEREDITATIS PETITIONE, QUERELA INOFFICIOSI, ET ACTIONE FAM. HERC.

Hereditas delata & adita exigitur a detentore vel mediante querela inofficioſi: quae deſcribitur. L. 5 ff. t. 2. de inoff. teſtam.

I. Hereditatis petitio vel eſt ſpecialis & qualificata, ſeu, ut alii tradunt, opus habet quodam remedio, quo via ipſi praeparetur, vel eſt generalis. Illa ſpecialis petitio hereditatis vel remedium praeparatorium querela inofficioſi teſtamenti dicitur, quae eſt actio, qua rite quidem, ſed inique exheredatus praeteritusve petit, ut teſtamentum, quo is eſt excluſus, reſcindatur, ipſe heres declaretur, ac proinde ſcriptus heres condemnetur ad hereditatem reſtituendam cum omni cauſſa.

Cui detur.

II. Opus itaque habent hoc remedio liberi, parentes, & certo caſu fratres inique exheredati aut praeteriti. vid. *tit.* 21. *aphor.* 1. & *ſeqq.*

Contra quem.

III. Inſtituitur haec querela contra quemlibet heredem teſtamento inſtitutum, aliumve, qui ex teſtamento hereditatem pro herede aut pro poſſeſſore tenet *l.* 1. *C. de inoff. teſtam.*

Ad quid.

IV. Intenditur hac actione, ut teſtamentum tanquam inofficioſum reſcindatur, ac proinde everſa ita ſola heredis inſtitutione actor declaretur heres ab inteſtato *l.* 8. §. 16. *ff. de inoffic. teſt. l.* 21. §. 2. *eod.* junct. *Nov.* 115. *c.* 3. *in fin.* & *c.* 4. *in fin.* Legata ergo & alia capitula ſubſiſtunt; quia haec teſtamento abſolute ſpectato, nullo laborant vitio, & quoad iſta nihil contra pietatis eſt officium commiſſum. Carpzov. 3. *C.* 5. *d.* 17.

V.

Digitized by Google

V. Generalis ſeu ſimplex hereditatis petitio eſt actio univerſalis ex acquiſito jure hereditario competens, qua heres adverſus eum, qui pro herede vel poſſeſſore poſſidet, contendit ſe heredem declarari, & hereditatem ſuam eſſe, & per conſequens res hereditarias una cum praeſtationibus perſonalibus ſibi ab iſto reſtitui *tot. tit. D. & C. de pet. hered.* *Hereditatis petitionis ſimpl. deſcriptio.* L. 5. ff. t. 3. de hered. petit.

VI. Cauſſa itaque ſeu fundamentum hujus actionis eſt dominium hereditatis ſeu jus hereditarium *l.* 1. §. 1. *verb. ex jure ff. ſi pars hered. pet.* adeoque eſt actio in rem *l.* 25. §. 18. *ff. de her. pet. arg. l.* 7. *C. eod.* Quoniam vero aliquando falſus heres ex geſto perſonaliter obligatur, ob haſce praeſtationes perſonales mixta dicitur *d. l.* 25. §. 18. *ff. de pet. her. l.* 7. *C. eod.* unde etiam b. f. actionibus accenſetur §. 28. *I. de action. L.* 12. §. 3. *C. h. t.* *Ejus fundamentum.*

VII. Datur haec actio ei, cui competit jus hereditarium ex teſtamento, vel ab inteſtato per aditionem quaeſitum *l.* 1. 2. 3. *ff. de pet. her. l.* 9. *C. eod.* Non autem actio haec tantum ei propoſita, qui ex aſſe heres eſt, ſed & ei, qui pro parte heres eſt adeoque partem hereditatis petit *l.* 1. *pr. & tot. tit. ff. ſi pars her. pet.* *Cui detur.* L. 5. ff. t. 4. ſi pars hered. pet.

VIII. Competit petitio hereditatis adverſus eum, qui pro herede vel poſſeſſore poſſidet totam hereditatem aut rem jusve aliquod hereditarium *l.* 9. *l.* 10. *ff. de pet. hered.* ſignificat autem hic *pro herede poſſidere*, ſi quis titulum quidem heredis alleget, ſed non ſit verus heres, ſive b. f. exiſtimet quis ſe eſſe heredem, vel m. f. v. c. ſciens teſtamentum eſſe nullum ſe venditet falſo pro herede. *Pro poſſeſſore poſſidere* eſt ſine titulo ſeu cauſſa poſſidere *l.* 12. *l.* *Contra quem.*

13. *pr. l.* 16. §. 4. *ff. d. t.* Praeterea ſciendum, quod juris interpretatione pro poſſeſſore habeatur 1.) qui dolo deſiit poſſidere res hereditatis *l.* 13. §. 14. *l.* 25. §. 1. *ff. de pet. her. l.* 157. §. 1. *de R. J.* 2.) qui liti ſe obtulit, quaſi poſſideret *l.* 13. §. 13. *l.* 45. *ff. de petit. hered.* 3.) qui vi dejectus fuerit *d. l.* 16. §. 4. *ff. de pet. her.*

Adquid. IX. Petitur hac actione, ut quis heres declaretur, adeoque poſſeſſor condemnetur, ut res hereditarias reſtituat cum omnibus acceſſionibus, fructibus & uſuris. Et quidem m. f. poſſeſſor non ſolum tenetur reſtituere omnia, quae poſſidet aut lucratus eſt *l.* 28. *ff. de pet. her.* ſed & omnia, quae quocunque modo poſſidere aut exigere potuit & omiſit *l.* 20. §. 12. *l.* 25. §. 2. *ff. de pet. her.* ac quoslibet fructus, tum perceptos tum percipiendos; nec non aeſtimationem rerum quas poſſidere deſiit, & fructuum quos inde percipere potuit *all. l.* 20. §. 12. *d. t.* At b. f. poſſeſſor reſtituit ſolum eas res, quas adhuc poſſidet, vel pretium ex rebus b. f. venditis redactum, & quantum alias factus eſt locupletior *l.* 25. §. 11. *l.* 40. §. 1. *ff. d. t. l.* 1. §. 1. *C. eod.*

Impenſas poſſeſſor retinet. X. Impenſas tamen, quae fructuum quaerendorum conſervandorumque gratia factae ſunt, tum b. tum m. f. poſſeſſor deducit *l.* 36. §. *ult. l.* 38. *ff. d. t.* praeterea & alias impenſas in res hereditarias erogatas neceſſarias ac utiles tam bonae quam m. f. poſſeſſor detrahit *d. l.* 38. *d. t.* hac tamen obſervata differentia, ut b. f. quidem poſſeſſor impenſas ex aliis rebus hereditariis deducat, licet res non extet, in quam fecit *d. l.* 38. m. f. autem poſ-

ſeſ-

ſeſſor non aliter, quam ſi res melior extet *d. text.* porro voluptarias impenſas m. f. poſſeſſor ſolum tollit, quantum ſalva ipſa re permanente fieri poteſt *l.* 39. §. 1. *ff. de pet. hered.* at b. f. poſſeſſor & illas deducit in hoc judicio univerſali *d. l.* 39. §. 1.

XI. Diſtinguitur hereditatis petitio porro in civilem & praetoriam. Illa iterum alia eſt ex jure hereditario directo, & datur heredi directo inſtituto: alia ex fideicommiſſo, & dicitur fideicommiſſaria hereditatis petitio, quae eſt, qua is, cui ex fideicommiſſo reſtituta eſt hereditas, contra poſſidentem pro herede aut pro poſſeſſore intendit hereditatem ſuam eſſe, ideoque ſibi res hereditarias eſſe reſtituendas *tot. tit. ff. de fideicomm. hered. pet.* — *Diſt. hereditatis petitio in civilem.* L. 5 ff. t. 6. de fideicom. hered. pet.

XII. Praetoria hered. petitio eſt, qua is, cui a Praetore b. poſſeſſio data eſt, contra eum, qui pro herede vel pro poſſeſſore poſſidet, intendit hereditatem ſuam eſſe, adeoque res hereditarias ſibi eſſe reſtituendas *tot. tit. ff. de poſſ. hered. pet.* — *& praetoriam.* L. 5. ff. t. 5. de poſſeſſor. her. pet.

XIII. Reſtat fam. herciſc. actio, qua coheredes, quibus hereditas eſt communis, inter ſe agunt de rebus hereditariis dividendis, commodis communicandis, damnis dolo culpaque datis reſarciendis, ac impenſis reſtituendis *tot. tit. ff. fam. herc.* — *Inter coheredes opus eſt actione famil. herciſcundae.* L. 10. ff. t. 2. fam. erciſc.

XIV. Fundamentum itaque hujus actionis eſt itidem dominium ſeu jus hereditatis, & ſimul quaſi contractus, hereditatis communio §. 4. *I. de obl. quae quaſ. ex contr. naſc. l.* 22. §. 4. *ff. fam. herc.* atque inde inter mixtas actiones refertur §. 20. *I. de action.* — *Ejus fundamentum.*

XV.

Datur inter coheredes. XV. Datur inter ipſos coheredes inter ſe, quorum unusquisque diverſo reſpectu actoris & rei partes ſuſtinet *l.* 2. §. 3. *ff. d. t.* Habetur tamen pro actore is, qui prior provocat ad judicium: poteſt tamen unus etiam invitis caeteris diviſionem petere *l.* 43. *ff. fam. her.*

Ad quid detur. XVI. Vindicatur hac actione pars ex communi hereditate ad nos pertinens, ut ſcil. per diviſionem rei antea communis certa portio cuique obveniat *l.* 8. *pr. ff. d. t. l.* 8. *C. eod.* Petuntur quoque praeſtationes perſonales ad quas ex quaſi contractu alter coheredum alteri obligatus eſt *d.* §. 4. *I. de obl. quae quaſi ex contr. d. l.* 22. §. 4. *l.* 25. §. 15. *& ſeqq. ff. d. t.* nim. alter alteri rationem debet reddere ob adminiſtratas forte res hereditarias, fructus & alia commoda communicare, nec non damna, ſi quae intulit, reſarcire *d. text.* Viciſſim vero alteri impenſas factas reſtituere tenetur *l.* 18. §. 3. *ff. fam. herc. l.* 11. *C. eod.*

TIT. XXXIV.

DE SUCCESSIONE EXTRAORDINARIA ANOMALA EX PACTIS SEU SUCCESSIONE CONVENTIONALI.

Uſu introducta eſt ſucceſſio conventionalis. I. Quamvis juxta jus comm. civile non liceat paciſci de hereditate viventis absque ejus conſenſu: uſu tamen aliud introductum eſt. Dividi vero ſolent hodie pacta ſucceſſoria in pacta acquiſitiva, conſervativa, diſpoſitiva, & renunciativa.

Eſt vero II. Pactum acquiſitivum eſt conventio de ipſo-

ipſorummet paciſcentium vel alterutrius tantum vel utriusque hereditate ſibi vel al is acquirenda. *Cothm.* 3. *conſ.* 44. *n.* 37. Ejusmodi ſunt I. Pacta conjugum de futura ſucceſſione. *vid. Exerc. ad Pand.* 30. *th.* 19. II. Pactum unionis prolium. *vid. lib.* 1. *tit.* 11. *aph.* 6. III. Pactum confraternitatis, (*Erbverbrüderung*) quod eſt conventio inter Principes & illuſtres perſonas Imperatoris autoritate accedente, inita ut heredibus maſculis unius familiae deficientibus in altera familia paciſcente ſuperſtites maſculi in bona & principatus extinctae ſuccedant. vid. Gail. 2. *O.* 127. Nicol. Bets. *de ſtatut. pact. & conſuet. illuſt. perſon.* Reuſner. *vol.* 1. *conſ.* 3. Limn. *de I. publ. l.* 4. *cap.* 8. Joh. Caſp. Guttich. *tr. de confraternit.* Hahn. *de jur. rer. concl.* 75. IV. Pactum ganerbinatus, (*Gan-Erbſchafft*) quod eſt conventio inter nobiles ac illuſtres familias certis legibus, ſuperioris confirmatione accedente, inita ut ſe ſuasque facultates contra vim & hoſtiles incurſiones defendant, & una extincta familia ex reliqua ſuperſtites iſti ſuccedant. *Erklär. des Landf. zu Augſpurg* de an. 1500. *tit. wider der Gan-Erben-ſchloſs. Landf. zu Worms* de an. 1521. *eod. tit. vid.* Rittershuſ. *partit. feud.* 2. *c.* 18. Wehn. *voc. Gan-Erben.* Hahn. *d. l. concl.* 76.

aliud pactum ſucceſſorium acquiſitivum;

III. Pactum conſervativum eſt conventio de obſtaculo hereditatem jure communi debitam impediente, removendo atque ita jure ſuccedendi in priſtino vigore conſervando. vid. Muſcul. *de ſucceſſ. com. & anom. m.* 1. *cl.* 1. *concl.* 3. *lit. O.* Heig. 1. *q.* 23. n. 15. Daut. *de Teſtament. n.* 105. H. Piſtor. *p.* 4. *quaeſt.* 87. Hahn. *concl.* 78.

aliud conſervativum;

aliud diſpoſitivum; IV. Pactum diſpoſitivum eſt conventio, qua de hereditate tertii viventis dividenda agitur, vel alias de ea in caſum, ſi alterutri paciſcentium obvenerit, certo modo diſponitur. Tertius iſte vel incertus eſt vel certus. De illius hereditate pactio quodammodo jure civili quoque valida eſt *l.* 3. §. 2. *ff. pro ſoc.* modo in fraudem legis nomen non ſupprimatur. H. Piſtor. *p.* 4. *q.* 1. *n.* 4. Si de certi hereditate conventio ineatur, ille aut conſentit; & jure civili etiam ſubſiſtit, modo in ea voluntate iſte usque ad mortem perſeveraverit *l. f. C. de pact.* ubi add. Daut. *in d. l. f. n.* 119. Hahn. *d. l. concl.* 79. *n.* 12. *& ſeqq.* aut non conſentit; & illo jure non valet, admittitur tamen pactum, quo filius vivo patre cum creditoribus paternis pactus eſt, ut ſibi remitterentur debita paterna *l.* 7. §. 18. *verſ. idem prob. ff. de pact. l.* 47. *ff. de O. & A.* Hahn. *d. l. concl.* 79. *& ſeqq.*

aliud renunciativum. V. Pactum renunciativum eſt conventio, qua quis animum omittendi ſucceſſionem futuram, ſeu quae aliquando defertur, in gratiam alterius declarat *c. quamvis* 2. *de pact. in* 6. Ita filia accepta dote quandoque renunciat hereditati paternae *d. c.* Similiter & filius accepta v. gr. donatione propter nuptias vel certa quantitate in favorem forte primogeniti pro conſervando familiae ſplendore hereditate reliqua aliquando ſe abdicat. Gutierez. *in d. c. quamvis*, *verb. filia n.* 4. Dauth. *ib. n.* 46. *&* 59. Carpz. *p.* 2. *c.* 35. *d.* 8. *&* 9. Initur hoc pactum vel cum eo, de cujus vivi hereditate, quae aliquando obventura, agitur, v. c. filia cum patre *d. c.* vel cum eo, qui futurus eſſet coheres, v. c.

cum

Digitized by Google

cum fratre. Gutierez. *d. l.* Carpz. *p.* 2. *c.* 35. *d.* 10. *n.* 1. *& ſeqq.* Renunciatur hereditati alicujus, quam alias lex ab inteſtato deferret. Non autem comprehenduntur I. bona ad hereditatem, cui renunciatum, non pertinentia: ut feudalia, niſi feudum ſit plane hereditarium. Roſenth. *c.* 9. *concl.* 13. *n.* 8. 15. *& ſeqq.* Kellenbenz. *tract. de renunciat. ſucceſſ quaeſt.* 26. *n.* 14. nec non fideicommiſſaria. Muſcul. *d. l. concl.* 7. *n.* 63. 64. *& ſeqq.* Gail. 2. *O.* 98. Kellenb. *d. tr. q.* 30. Hahn. *d. tract. concl.* 84. *n.* 13. Hinc etiam filius filiaque non arcetur, ſi renunciaverit hereditati paternae, a fratris hereditate, licet in hac non niſi bona patris ante defuncti reperiantur. Gail. 2. *O.* 148. n. 12. H. Piſtor. *p.* 4. *q.* 6. *n.* 63. Porro II. non ſpectat ejuſmodi renunciatio ad ea, quae filio teſtamento pater, cum quo is de non ſuccedendo convenit, reliquit, quia pactum & juramentum per teſtamentum ſuperveniens remiſſum intelliguntur. Mynſing. 2. *O.* 7. *n.* 5. Gail. 2. *O.* 148. *num.* 11. etſi expreſſe & ſucceſſioni ex teſtamento & ab inteſtato renunciatum ſit. Gutſerez. *in d. c. ſum omnino numer.* 11. *& ſeqq.* Treutler. *Vol.* 1. *diſſ.* 6. *th.* 8. Hahn. *d. l. n.* 15. Caeterum renunciatur vel in univerſum hereditati, vel certae parti: priori caſu nihilominus legitima debetur, niſi illam, vel quod loco ejus eſt, v. gr. dotem, acceperit; vel ſpecialiter etiam legitimae renunciaverit. Gail. *d.* 2. *O.* 147. *num.* 13. *&* 14. Gutierez. *de jur. confirmat. l.* 1. *c.* 19. *n.* 3. Oldend. 5. *Claſſ.* 3. *pr. num.* 4. Carpz. *d. l. d.* 5. Richter. *deciſ.* 69. *n.* 15. *& ſeqq.* Pactum de non ſuccedendo ſubſequi debet ipſa renunciatio. Muſ-

cul. *d. l. conclus.* 5. *n.* 234. Kellenb. *d. tr. q.* 7. *n.* 8. & *ſeqq.* vid. Richter. *dec.* 69. *n.* 24. & *ſeqq.* & quidem jurata *d. c.* 2. *de pact. in* 6. Coler. *deciſ.* 38. Carpzov. 2. *c.* 35. *d.* 6. adeo ut aſſertionem, *bey Fürſtl. Gräſl. Adelichen Ehren*, it. *an Eydes ſtatt*, non ſufficere ſtatuat Kellenb. *d. tr. q.* 3. De jure Saxonico communi non requiritur juramentum. *Land-R. art.* 15. *l.* 1. Carpzov. *d. l.* Richter. *d. deciſ.* 69. *n.* 7. & *ſeqq.* Non autem hujusmodi renunciatio vires habet, quando non defertur renunciati hereditas, quippe quem caſum, deferendae ſcil. hereditatis, renunciatio reſpicit; unde liberi non obſtante matris, quae ante patrem mortua, renunciatione avo ex propria perſona ſuccedunt, etiamſi mater pro ſe ſuisque heredibus renunciaverit. H. Piſtor. *p.* 4. *q.* 7. Carpzov. *p.* 3. *c.* 35. *d.* 11. 12. & 13. Richter. *d. dec.* 69. *n.* 28. neque etiam excluditur renuncians amplius a ſucceſſione, ſi illi, in quorum favorem & commodum renunciatio facta eſt, deceſſerint, vel alias ceſſet cauſſa, ob quam renunciatum eſt. Sic fratribus vivo patre mortuis non obſtante renunciatione ſuccedit filia patri. Gail. 2. *O.* 148. n. 10. Muſcul. *d. l. conc.* 6. *lit. c.* & *ſeqq.* quod multo magis obtinet, ſi renuncians, v. gr. filia, ſibi pacto ſucceſſionem reſervarit, *auff einen ledigen Anfall.* vid. Kellenbenz. *d. tract. q.* 18. & *ſeqq.* Hahn. *d. l. num.* 31. Caeterum ob enormem vel enormiſſimam laeſionem reſcindi non poſſe hujusmodi juratam renunciationem, praeſertim ſi bona, v. c. paterna, poſtea fuerint aucta, diſpoſitum eſt Conſtit. Elect. *P.* 2. *c.* 35. add. Carpzov. *ib. d.* 4. Kellenb. *d. tr. quaeſt.*

42.

42. *num.* 21. & *ſeq.* aliter ſentit Gail. 2. *obſ.* 147.

TIT. XXXV.
DE JURE PIGNORIS.

I. Hactenus dictum eſt de dominio tum rerum ſingularium, ſive corporalium ſive incorporalium, ut ſervitutum; tum univerſali ſeu hereditatis, ſive ea per teſtamentum ſive per legem ſive per pactum deferatur. Sequitur nunc jus pignoris, quod in genere ſumtum comprehendit etiam hypothecam *l. 1. ff. de pign. act.* in ſpecie vero pignus ab hypotheca diſtinguitur ita, ut pignus dicatur, quod rei traditione; hypotheca, quae re creditori non tradita, pacto nudo vel etiam lege conſtituitur *l. 9. §. 2. ff. de pign. action. l. 238. §. 2. ff. de V. S.* *Secunda ſpecies juris in re, jus pignoris. Explicatio vocum.*

II. In generali itaque ſignificatione jus pignoris & hypothecae eſt jus in bonis debitoris creditori legitime conſtitutum in ſecuritatem ſui crediti §. 7. *I. de action.* §. *fin. I. quib. mod. re contrah. obligat.* *Pignoris ac hypothecae deſcriptio.*

L. 20. ff. t. 1. de pignor. & hypoth. & qual ea contrah. & de pact. cor.

III. Pignus conſtituitur vel per conventionem partium, debitoris nim. & creditoris; vel abſque conventione ſecundum juris diſpoſitionem. *Pignoris conſtitutio varia.*

IV. Per conventionem iterum duplici modo pignus & hypotheca conſtituitur, nim. 1) per contractum pignoris, ſi nim. res ipſa tradatur creditori a debitore in ſecuritatem crediti: quod licet ſaepius in rebus mobilibus contingat *al. l. 238. ff. de V. S.* tamen & ali- *1. per conventionem partium.*

quando res immobiles traduntur creditori *l.* 4. *C. de pign.* & *hypoth.* vid. *Lib. III tit.* 7.

V. 2) Conſtituitur pignus ita, ut debitor quidem rem oppignoratam retineat, ſed per pactum hypothecae ſolum creditori res oppignoretur in crediti ſecuritatem, quod frequentius in rebus immobilibus fieri ſolet *t. t. de pignor.* & *hypothec.*

Perſona conſtituens & cui conſtituitur.

VI. Conſtitui poteſt pignus ab illis, qui domini ſunt rerum & liberam earum adminiſtrationem & alienandi poteſtatem habent. Conſtituitur creditori, qui ſc. creditum inire & aliud dominium ſeu jus in re acquirere poteſt. conf. *l.* 24. *ff. de pign.* & *hypothec.*

Res, in quibus conſtituitur. L. 20. ff. t. 3. quae res pignor. vel hypot. datae obl. non poſſ.

VII. Oppignorari regulariter poſſunt omnes res, quae 1) in bonis debitoris ſunt *l.* 4. *ff. quae res pignor. vel hyp. dat. obl. non poſſ.* & 2) alienari poſſunt *l.* 9. §. 1. *ff. de pignor.* Poteſt & jus pignoris iterum loco hypothecae alteri cedi abſque judiciali inſinuatione. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 40. Res vero alienae non poſſunt oppignorari proprio nomine *tot. tit. C. ſi alien. res pign. dat.*

Oppignorantur vel omnia bona vel res particulares.

IIX. Oppignorantur a debitore creditori vel omnia bona vel quaedam: hinc pignus aliud eſt generale, aliud ſpeciale. Illud afficit omnia debitoris bona allodialia tam praeſentia quam futura & poſt pignus conſtitutum quaeſita. Speciale pignus eſt in certis rebus oppignoratis *l.* 15. §. 1. *ff. de pign.* & *hyp.*

Si pignus in rebus immobilibus judicialiter confirma-

IX. Notandum hic eſt, quod jure Saxon. ut & moribus aliorum quorundam locorum ad bonorum immobilium oppignorationem requiratur confirmatio judicis. *Conſtit. Elect. p.* 2. *C.* 23. vid. & noviſſ. *Dec.* 31. Quod tamen

men ita intelligendum eſt, ut judicialis hypotheca in concurſu praeferatur nudae conventionali hypothecae, etiamſi haec ſit tempore prior; & quod tertius poſſeſſor, qui bona fide quam neſcit eſſe oppignoratam rem emit, non poſſit propter iſtam conventionalem hypothecam. deſtitutam confirmatione judiciali conveniri. Carpz. *in d. C.* 23. Alias vero etiam conventionalis hypotheca ſuos habet effectus, quod nim. ipſe oppignorans ejusque heredes inde obligentur, ac pignus luere teneantur: praefertur etiam haec nudis creditoribus chirographariis.

tum, validius eſt pignore extrajudiciali: quod tamen & ipſum ſuos habet effectus.

X. Solent oppignorationibus ſaepius pacta adjici, quorum aliud eſt licitum, aliud illicitum. Illiusmodi eſt pactum antichreſeos, quo inter debitorem & creditorem convenit, ut, quamdiu creditori non ſatisfiat, creditori pignore uti liceat & fructus ſuos facere in compenſationem uſurarum pecuniae ipſi debitae *l.* 11. §. 1. *ff. de pign. & hyp. l.* 33. *ff. de pign. action.* Gail. 2. *O.* 3. modo debitori, quandocunque voluerit, pignus luere liberum maneat: quae facultas illi adimi haut poteſt, etiamſi expreſſe ita convenerit. Molin. *de uſur. q.* 55. *num.* 385. Sande *deciſ Fris. L.* 3. *t.* 12. *d.* 11. Sed quid ſi fructus legitimum uſurarum modum excedant, an adhuc pactum antichreticum ſubſiſtet? Diſtinguendum eſt: aut fructuum incertus eſt proventus, & nihilominus ſubſiſtit *l.* 17. *C. de uſur.* niſi nimium modus excedatur. Carpz. *p.* 2. *C.* 30. *d.* 41. aut fructuum certa eſt quantitas, & ſorti imputandum eſt, quicquid legitimum uſurarum modum ſuperat *arg. l.* 14.

Oppignorationibus adjicitur recte pactum antichreticum.

C. de

C. de uſur. Carpz. *d. loc. def.* 40. Sande *d. L.* 3. *t.* 12. *d.* 12.

Prohibitum eſt pactum commiſſorium.

XI. Illicitum eſt pactum ſeu lex commiſſoria, quo convenit inter creditorem & debitorem, ut, ſi debitor ſuo die non ſolvat, res oppignorata creditori cedat *l. ult. C. de pact. pign.* junct. *l.* 26. *C. de uſur.* Valet tamen ejusmodi pactum, ut pecunia deſtinato tempore non ſoluta res oppignorata emta eſſe debeat juſto pretio conſtituto vel conſtituendo *l.* 16. §. *ult. ff. de pignor. l. ult. pr. ff. de contr. emt.* Anton. Faber *in tit. C. de pact. pignor. L.* 8. *t.* 22. *d.* 1. *ſeqq.* add. Maeſtert. *tr. de L. Commiſſoria*, Gothofr. a Jena *tr. de L. Commiſſ.*

Conſtituitur pignus 2. ſecund. juris ſingularem diſpoſitionem, vel per judicem.

XII. Secundum peculiarem juris diſpoſitionem conſtituitur pignus vel per judicem vel per legem. Judex decernit immiſſionem in bona alicujus vel propter contumaciam non comparentis vel propter cautionem praeſtandam non praeſtitam, & dici ſolet in ſpecie pignus praetorium: vel Magiſtratus in bona debitoris, qui ſententiae parere recuſat, in poſſeſſionem mittit vel pignora capit: quod in ſpecie dici ſolet pignus judiciale. *vid. l.* 15. §. 2. & 3. *ff. de re jud.*

quo etiam pertinet arreſtum.

XIII. Referri huc poteſt hodie uſitatum arreſtum, quod quamprimum impetratum eſt, debitoris bona jure pignoris afficit, dummodo legitime impetratum & legitime ejus fiat proſecutio, qua de re *L. IV. Tit.* 16. agetur.

vel per legem ipſam 1) ob favorem rei ſeu debiti. L. 20. ff. t.

XIV. Per legem in certis caſibus conſtituitur pignus legale vel hypotheca tacita, & quidem 1) propter ſingularem debiti favorem a lege aſſignatur hypotheca 1. fiſco in bonis civium propter tributa *l.* 1. *C. in quib. cauſſ. pign.*

pign. vel hyp. tac. contr. 2. Marito ratione dotis praeſtandae in bonis uxoris vel illius, qui dotem promiſit *l. un.* §. 1. *C. de rei ux. act* 3. Uxori pro reſtituenda dote in omnibus bonis mariti aut illius, qui dotem ſuſcepit, ut patris mariti *d. l. un.* §. 1. *C. de rei ux. act.* §. 29. *I. de action.* quae hypotheca tacita ſtatim incipit a die contracti matrimonii, licet dos poſtea ſoluta fuerit. Gail. 2, *obſ.* 86. *n.* 3 Extendunt hoc & interpretes ad donat. propter nuptias, it. ad bona paraphernalia, item alimenta a marito uxori praeſtanda. vid. Berl. *Lib.* 1. *C.* 68. 4. Illi, qui in refectionem domus credidit *l.* 1. *ff. in quib. cauſſ. pign. vel hyp. tac. contr.* Carpz. *p.* . *C.* 28. *d.* 106. ubi monet, id extendendum eſſe ad aliam rem quamlibet, in cujus conſervationem pecunia credita & impenſa probatur. add. Sande *L.* 3. *t.* 12. *d.* 5. Non vero ei jus taciti pignoris competit, qui ad emendam vel noviter extruendam domum aliamve rem pecuniam credidit, niſi expreſſe ſibi de hypotheca proſpexit *l.* 17. *C. de pign. l.* 7. *C. qui pot. in pign.* non obſt. *l.* 26. & 34. *ff. de reb. aut jud. poſſ.* Faber *ad C. l.* 8. *t.* 8. *d.* 10. Carpzov. *d. loc. d.* 107. Joh. a Sande *d. loc. def.* 5.

2. in quibus cauſſ. pign vel hypo th. tacit. contrah.

XV. Vel (z) ob favorem perſonae ſeu creditorum tribuitur hypotheca 1. fiſco in bonis eorum, qui res fiſcales adminiſtrarunt *l.* 1. *C. de privil. fiſci*, vel cum fiſco contraxerunt *l.* 46. §. 3. *ff. de jur. fiſci. l.* 2. *C. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac.* Sande *d. l.* 3. *t.* 12. *d.* 1. (non autem ratione debiti ex delicto *l.* 37. *ff. de jur. fiſc. l. un. C. poen. fiſcal.*) Idem accommodatur ad debitores Eccleſiarum aliorumve piorum locorum, item civitatum &

z) ob favorem perſonae. ſc. creditoris.

 com-

communitatum. Carpz. *d. c.* 28. *d.* 115. *&* 116. 2. Pupillo & minori in bonis tutorum vel curatorum ſuorum, in ſecuritatem ejus, quod ex cauſa adminiſtrationis, tutelae, aut curationis nomine ipſis debetur *l.* 20. *C. de adminiſtrat. tut.* quae hypotheca incipit a die delatae tutelae *arg. l.* 6. *C. de peric. tut. & curat.* idem obtinet in bonis illorum, qui pro tutore vel curatore gerunt. Carpz. *l.* 4. *t.* 4. *Reſp.* 34. *in f.* Faber *ad. C. l.* 8. *t.* 7. *d.* 2. *num.* 1. ut & liberis prioris matrimonii in bonis parentis ſuperſtitis, non tantum pro ſervandis rebus, quae ipſis liberis ex praedefuncti patris vel matris ſubſtantia debentur *l.* 6. §. *ult. C. de bon. quae lib. l.* 8. §. 1. *C. de ſecund. nupt.* Neguſant. *tr. de pign. p.* 2. *m.* 4. *num.* 19. *&* 20. ſed & in ſecuritatem praeſtandarum vel conſervandarum earum rerum, quae patri vel matri a priori conjuge obvenerunt *all. l.* 8. §. 1. *C. de ſecund. nupt.* Similiter in bonis vitrici in caſu *l.* 6. *C. in quib. cauſ. pign. vel hyp.* Praeterea & pupilli tacitum habent pignus in bonis omnibus ex pecunia ipſorum comparatis *l.* 7. *pr. ff. qui pot. in pign. l.* 3. *pr. ff. de reb. cor. qui ſub. tut.*

3. ex praeſumta voluntate. XVI. Vel denique 3) ex praeſumta voluntate *l.* 4. *pr. ff. de pact.* Et quidem 1. tacitum inde pignus conſtituitur legatario & fideicommiſſario in omnibus bonis a teſtatore relictis, pro conſequendis legatis aut fideicommiſſis ſibi relictis §. 2. *I. de leg. l.* 1. *C. comm. de leg.* 2. Competit tacitum pignus locatoribus adverſus conductores praediorum in invectis & illatis ratione mercedis & penſionis conſtitutae *l.* 2. 3. 4. *&* 6. *ff. in quib. cauſ. pign. vel hypot. tac. contr.* quod jure Rom. ad urbana praedia reſtrin-

reſtringitur, nec in praediis ruſticis locum habet, in quibus fructus pignoris loco ſunt & locatoribus ſufficientem praeſtant ſecuritatem *l. 4. pr. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. contr. l. 7. pr. ff. eod.* Iſta tacita hypotheca obtinet etiam in ſtudioſorum ſupellectile literaria. Vinnius *tr. de pactis c. 12. n. 9.* Richt. *ad auth. habita.* Carpz. *p. 2. c. 25. d. 20. n. 6. ſeqq.*

Ipſum jus conſtitutum conſiſtit in genere in ſecuritate crediti.

XVII. Dictum eſt de natura pignoris ejusque ſpeciebus & quomodo conſtituatur. Nunc de ipſo jure conſtituto agendum, quod conſiſtit in eo, ut magis in tuto ſit creditum *§. fin. I. quib. mod. re contr. obl.* ſeu ut ſecurus ſit creditor atque inde ipſi ſatisfieri poſſit, ſi debito tempore non reſtituatur creditum Competit igitur hinc creditori 1) jus pignoris perſequendi, ſi non poſſideat *l. 10. C. de pignor.* 2) ſi poſſideat, jus retinendi *l. 10. C. de pignor. action. l. 4. C. de pignor.* & denique 3) jus diſtrahendi vel aliquando impetrandi dominium. Cum vero interdum una res pluribus oppignoretur, ideo ſciendum eſt, quinam ex pluribus in pignore ſint potiores: qua de re inferius ſuo loco commodius agetur de concurſu creditorum. vid. *tit. ff. & C. qui pot. in pignor. vel hyp. hab.*

In ſpecie inde venit jus perſequendi pignus, remedio vel petitorio vel poſſeſſorio.

XVIII. Perſequitur pignus creditor vel remedio petitorio vel poſſeſſorio. Petitorium eſt actio hypothecaria, eaque vel Serviana vel quaſi Serviana, it. Pauliana *§. 7. I. de act.* Poſſeſſorium eſt interdictum Salvianum, it. interdictum ne vis fiat ei, qui in poſſeſſ. miſſus, de quib. interdictis *tit. ſeqq.*

Actionis hujus poſſeſſoriae tum Ser-

XIX. Actio Serviana eſt actio realis, qua locator res coloni pro penſione & damnis expreſſe obligatas perſequitur *d. §. 7. I. de acti-*

vianae tum quaſi Servianae deſcriptio.

on. Ad hujus exemplum introducta eſt quaſi Serviana, qua quilibet creditor res quaslibet ſive tacite ſive expreſſe obligatas & oppignoratas a quovis poſſeſſore petit, ut eas tradat vel pignoris nexu, ſolvendo eximat *l.* 16. §. 3. *ff. de pign. l.* 12. §. 1. *ff. quib. mod. pign. ſolv.*

Tertius poſſeſſor hypothecae non poteſt regulariter conveniri, niſi excuſſo debitore principali ac fidejuſſore. Caſus excepti.

XX. Notandum vero eſt, jure novo contra tertium poſſeſſorem, ad quem debitore alienante pervenit pignus, non poſſe moveri hanc hypothecariam, niſi prius debitor ejusve heredes, quin & fidejuſſores eorumve heredes, actione perſonali fuerint conventi & excuſſi. *Nov.* 4. *c.* 2. *auth. hoc ſi debitor C. de pign.* Quod non ſolum in generali, ſed & in ſpeciali hypotheca procedeae in Scabinatu Jenenſ. receptum eſt. Diſſ. Carpzov. *lib.* 2. *Reſp.* 71. Caeterum non habet locum beneficium excuſſionis 1) ſi debitor vel fidejuſſor notorie non ſit ſolvendo. Carpzov. *d.* 2. *Reſp.* 71. 2) ſi emptor ſciens rem oppignoratam comparaverit, Carpzov. 2. *c.* 18. *d.* 29. & *d. l.* 2. *Reſp.* 72. *n.* 1. & 2. 3) ſi conſtitutum poſſeſſorium pignori ſit adjectum *l.* 18. *ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* Gail. 2. *O.* 27. *n.* 32. additur 4) ſi pactum de non alienando hypothecae ſit appoſitum *l.* 7. §. *fin. ff. de diſtract. pign.* Carpzov. *p.* 2. *c.* 23. *d.* 34.

Aliquando pacto conceditur licentia hypothecam occupandi.

XXI. Aliquando & adjici ſolet pactum oppignorationibus, quod creditor deficiente ſolutione debeat propria autoritate pignus occupare: cujusmodi pactum non alium effectum habet, quam quod liceat non reſiſtente debitore ingredi poſſeſſionem, alias nihilominus autoritate judicis opus eſt *l.* 3. *C.*

de

de pignor. l. pen. C. de pign. act. vid. Carpzov. 1. *Reſponſ.* 5. & *defin. forens. p.* 1. *C.* 32. *d.* 27.

XX. Actio Paulrana (uti appellatur *l.* 38. §. 4. *ff. de uſur.*) eſt, quaa creditor revocat id, quod debitor fraudulenter geſſit, in damnum creditoris vergens. vid. §. 6. *I. de act. t. t. D.* & *C. quae in fraud. cred. fact. ut reſt.* — *Act. Paulianae deſcriptio.* L. 42. ff. t. 8. quae in fraud. cred. facta ſunt, ut reſtit.

XXIII. Sequitur jus retinendi pignus, quod competit creditori rem oppignoratam poſſidenti *l.* 10. *C. de pign. act.* non ſolum pro debito, in cujus ſecuritatem pignus traditum, ſed & pro alio quovis debito, quo idem debitor eidem creditori eſt obligatus *l. un. C. etiam ob chirograph. pecun.* — *Jus retinendi pignus.*

XXIV. Succedit denique jus diſtrahendi, quod hodie vix competit absque autoritate judicis. vid. Carpzov. *p.* 1. *C.* 28. *d.* 136. *it. p.* 1. *C.* 32. Coler. *de proc. execut. p.* 3. *c.* 23. Richter. *de concurſ. credit. c.* 4. *ſect.* 3. — *Jus diſtrahendi.* L. 20. ff. t. 5. de diſtract. pign. & hypoth.

XXV. Tandem adjiciendum, quomodo diſſolvatur jus pignoris: quod fit vel ratione ipſius pignoris vel ratione obligationis, cui acceſſit. Ratione ipſius pignoris ſolvitur 1.) voluntate creditoris, nim. 1. remittentis pignus *tot. tit. C. de remiſs. pign.* 2.) per interitum rei oppignoratae. vid. Carpzov. *deciſ.* 12. vid. *tit. D. & Cod. quib. mod. pign. vel hyp. ſolv.* Ratione obligationis principalis ſolvitur pignus per ſolutionem ſeu lultionem pignoris, quae ſemper etiam invito & reluctante creditore fieri poteſt, adeo ut pactum, ne liceat debitori pignus ſuum luere, non ſubſiſtat, nec huic juri praeſcribi poſſit. Gail. 2. C. 48. — *Pignus quomodo ſolvatur.* L. 20. ff. t. 6. quib. mod. pign. vel hypot. ſol.

TIT. XXXVI.

DE JURE POSSESSIONIS.

Tertia ſpecies juris in re, jus poſſeſſionis. Homonymia vocis poſſesſionis.

I. Reſtat exponenda ultima ſpecies juris in re, jus ſcil. poſſeſſionis. Poſſeſſio vero in genere ſignificat detentionem aliquam rei, & quidem vel nudam & ſimplicem vel qualificatam ſeu cum affectione ſibi habendi conjunctam. Haec hujus loci & vera poſſeſſio eſt *l. 2. verſ. eos C. de praeſcript. 30. annor.* illa vero eſt apud eos, qui 1.) propter conditionem perſonae nequeunt ſibi habere, ut ſervus & filiusfam. *l.* 49. §. 1. *l.* 4. *pr. ff. de acquir. vel amitt. poſ.* 2.) qui ex alia cauſſa citra ejusmodi affectionem rem ſibi habendi iſtam habent, v. c. depoſitarius *l.* 17. §. 1. *ff. depoſ.* ex primo decreto miſſus &c.

Poſſesſionis (qualificatae) *deſcriptio.* L. 41. ff. t. 2. de acquir. vel amitt. poſſ.

II. Poſſeſſio itaque (*ſcil. qualificata*) eſt detentio rei cum affectione & animo ſibi habendi *l.* 1. §. 3. & 20. *l.* 3. §. 3. *ff. de acquir. vel am. poſ.* & jus poſſesſionis ſeu ex poſſesſione oriens eſt facultas rem detinendi cum affectu habendi & commodis inde venientibus fruendi *l.* 44. *pr. ff. de acquir. vel am. poſ.*

Diviſio in civilem & naturalem.

III. Dividitur poſſesſio in naturalem & civilem: quae diviſio vel intelligitur de modo posſidendi ſeu detinendi, & civilis dicitur, quando animo posſidemus ſeu retinemus posſesſionem, naturalis vero, quando corpore & facto aliquo rei inſiſtimus *l.* 3. §. 1. & 3. *l.* 1. §. 1. *ff. de acquir. vel am. poſ.* vel de ipſa forma posſesſionis, ut ſc. civilis poſſeſlio ſit, qua quis rem detinet animo & opinione domini *l.* 13. §. 1. *ff. de Publ. in rem. act.* ut 1.) dominus *l.*

2.

2. *pro ſuo* 2.) b. f. poſſeſſor §. 35. *I. de rer. diviſ.* naturalis vero poſſeſſio ſit, qua quis rem tenet animo quidem ſibi habendi, ſed absque opinione domini *l.* 13. §. 1. *ff. de Publ. in rem. act.* ut 1.) m. f. poſſeſſor *l.* 67. *pr. ff. de furt.* 2. creditor *l.* 40. *pr. & §. fin. ff. de pignor. action.*

Perſonae transferentes & acquirentes poſſeſſionem.

IV. In acquiſitione poſſeſſionis conſiderandae ſunt 1.) perſonae, 2.) res, 3.) modus. Perſonas quod ſpectat, accommodari poſſunt ea, quae ſupra de dominio diximus *h. L. II. T.* 1. *aph.* 59. Res poſſidentur, quae ſunt in commercio hominum, & quidem proprie res corporales *l.* 3. *pr. ff. de acq. vel am. poſſ.* mobiles & immobiles *l.* 7. *l.* 13. *eod.* Analogice ſeu quaſi poſſidentur res incorporales ſeu jura, quae uſu & facultate utendi poſſidemus *l. fin ff. de ſervit.*

Res, quae poſſidentur.

Modus acquirendi.

V. Acquiritur poſſeſſio per rei poſſidendae apprehenſionem, quae neceſſe eſt fiat corpore ſeu actu quodam corporali, & animo rem ſibi habendi *l.* 3. §. 1. *l.* 8. *ff. de acquir. vel am. poſſ.*

Acquiſita poſſeſſio retinetur.

VI. Acquiſita poſſeſſio conſervatur & retinetur non tantum animo & corpore ſimul, ſed & animo ſolum, ſi nim. quis peregre abſit §. 5. *I. de interd. l.* 44. *pr. l.* 45. *l.* 46. *ff. de acquir. vel am. poſſ.*

Jus poſſeſſionis acquiſitae ac retentae in genere.

VII. Jus poſſeſſionis acquiſitae & quae retinetur, conſiſtit in genere 1.) in eo, quod quilibet poſſeſſor, etiam injuſtus, hoc ipſo quod poſſeſſor eſt, plus juris habet, quam ille qui non poſſidet *l.* 2. *ff. uti poſſid* § 4. *I. de interd.* modo non ab ipſo adverſario ſuo injuſte, vi ſcil. clam aut precario poſſideat *l.* 1. §. *fin. ff. uti poſſid.* §. 4. *I. de interd* hinc etiam-

etiamſi ejus res non ſit, qui poſſidet, remanet in ſuo loco. ſi actor non potuerit rem ſuam eſſe probare *d* §. 4. *l. 2. C. de prob. l. fin. C. d. R. V.* Imo 2.) etiam injuſte dejecto de poſſeſſione, privata ſcil. autoritate, ea reſtituenda eſt, licet ipſe dominus dejecerit *l.* 7. *C. unde vi.* adeo ut quoque praedo ſit reſtituendus *l.* 1. §. 30. *ff. de vi & vi arm. l.* 5. & 7. *C. de reſtit. ſpol.* Permiſſum eſt etiam eum qui nos dejecit, in continenti rurſus dejicere *l.* 3. §. 9. *l.* 17. *ff. de vi & vi arm.* 12. *C. de reſtit. ſpoliat.* add. *tr.* noſter *de vindict. priv. cap.* 12. Praeterea 3.) competit etiam jus retentionis ob impenſas, de quibus tamen ſi non liquido conſtet, nec illae in continenti probari poſſint, cautione praeſtita poſſeſſio eſt reſtituenda.

In ſpecie quoad b. f. poſſeſſorem. VIII. In ſpecie autem b. f. poſſeſſor percipit fructus inſtar domini, & rem continuata legitimo tempore poſſeſſione uſucapit & praeſcribit; imo & ei, qui b. fide & juſto titulo momento ſaltim temporis rem poſſedit, datur Publiciana in rem actio, quae ſingula jam ſup. expoſita ſunt *lib.* 2. *tit.* 13. §. 16. *ſeqq.*

Turbatio poſſeſſionis. IX. Poſſeſſioni accidit aliquando turbatio, quae eſt actus, quo poſſeſſor alterius dolo culpave libere quieteve rem poſſidere eave uti impeditur, vel moleſtia atque incommodum poſſeſſioni affertur. Qua quidem turbatione non amittitur poſſeſſio, ſed per remedia convenientia providendum, ne poſſeſſori praejudicetur.

X. Amittitur poſſeſſio, vel quod nolimus amplius poſſidere *l.* 17. §. 1. *l.* 38. §. 1. *ff. de acquir. vel am. poſſ.* vel quod nequeamus, licet vellemus, ſi nim. dejiciamur de poſſeſ-

ſione

ſione *l.* 18. §. 4. *ff. de acquir. vel am. poſſ. l.* 30. §. 2. *eod.*

TIT. XXXVII.
DE INTERDICTIS SEU REMEDIIS POSSESSORIIS.

I. Ratione poſſeſſionis datur judicium poſſeſſorium, quod dividi ſolet in ſummariisſimum & ordinarium ſeu plenum. Summariiſſimum, extraordinarium aut ſummarium eſt, quo non ſolenni ordine ſervato celeriter ac ſummarie proceditur, ita ut ſufficiat qualis qualis petitio & reſponſio, nec non probationes poſſeſſionis leviores. vid. Ludov. Poſthius *tr. de ſummar. poſſeſſ.* Carpzov. *in proc. tit.* 23. Poſſeſſorium judicium ordinarium ſeu plenum eſt, quo ſolenni ordine ſervato proceditur, ubi ſcil. opus libello L. C. & plenis probationibus. Frider. *de interd. com.* 26. *n.* 71. Carpzov. *d. loc.*

Ratione poſſeſſionis datur judicium poſſeſſorium tum ſummariiſſimum.

tum ordinarium.

II. Olim in cauſſis posſesſionis decernebantur interdicta, quae erant formulae atque conceptiones verborum ſeu juſſa certis formulis prolata, quibus Praetor aut jubebat aliquid fieri aut fieri prohibebat; quod tunc maxime fiebat, cum de poſſeſſione aut qs. poſſeſſione inter aliquos contendebatur *pr. I. de interd.* Poſtea actio ex cauſa interdicti de poſſesſione propoſita eſt *l. ult. C. de interd.* §. *fin. I. eod.* Praeterea hodie ſunt loco interdictorum mandata vel cum vel ſine clauſula in Camera Imperiali. vid. Schwanmannus *de proc. Cam. obſ.* 114. Coll. Arg. *ad tit. de interd. th.* 13. nec non in Curiis Saxonicis inhibitiones, de quibus vid. Carpzov. *in proc. d. tit.* 23. *art.* 2. *ſeqq.*

Olim dabantur interdicta. L. 43 ff. t. 1. de interdict. ſ. extraord. act. quae pro his comp. *Poſtea actio ex cauſſa interdicti. Hodie loco interdictorum ſunt mandata, it. inhibitiones.*

Diviſio interdictorum.

III. Dividuntur interdicta, quod alia ſint adipiſcendae, alia retinendae, alia recuperandae poſſeſſionis.

Interdicta adipiſcendae poſſeſſionis ſunt 1.) interdictum quorum bonorum. L. 43 ff t. 2 quorum bonorum.

IV. Interdictum adipiſcendae poſſeſſionis eſt 1.) interdictum quorum bonorum, quod datur bonorum poſſeſſori ſeu heredi contra eum, qui pro herede vel pro poſſeſſore poſſidet rem hereditariam, ut reſtituat cum omni cauſſa *l. 1. pr. & tot. tit. D. & C. quor. bonor.* vid. uberius Fridericus *d. tract. tit.* 16. & Cranius *de interdict. c.* 3.

Quo etiam pertinet remedium ex l fin. C. d. edict. D. Hadrian. toll.

V. Pertinet etiam huc remedium ſingulare ex *l. f. C. de edict. D. Hadriani tollendo*: quo heres teſtamento ſcriptus illud nullo viſibili vitio laborans, producens & miſſionem poſtulans in poſſeſſionem omnium rerum hereditariarum, quae tempore mortis teſtatoris fuerunt, mittitur a judice ſummatim cauſſam cognoſcente. vid. Richter. *pecul. commentar. ad illam l. fin.*

2 interdictum quod legatorum. L. 43. ff. t. 3. quod legatorum.

VI. 2.) Interdictum quod legatorum, quo agit heres poſt aditam hereditatem contra legatarium, ut poſſeſſionem rei legatae, quam non ex voluntate ejus ſed propria autoritate occupavit, reſtituat *tot. tit. ff. quod legat.* Frider. *d. tr. tit.* 17.

3) interdictum Salvianum. L. 43. ff. t. 33. d. Salviano interdict.

VII. 3.) Interdictum Salvianum, quo locator praedii ruſtici agit contra colonum ad poſſeſſionem adipiſcendam rerum, quas is pro mercedibus fundi pignori futuras expreſſe pepigiſſet §. 3. *in f. 1. de interd. l. 1. pr. ff. de Salvian. interdict.* Utile etiam interdictum datur 1.) aliis creditoribus contra alios debitores, quorum res tacite vel expreſſe oppignoratae ſunt *l. 1. C. d. prec. & Salv. int.*

2.)

2.) ex communi ſententia contra tertium poſſeſſorem rerum coloni vel alius debitoris oppignoratarum, excuſſo tamen prius principali. Thesaur. *Decis.* 175. *n.* 1. add. *tit.* 35. §. 20. *h. l.*

VIII. Retinendae poſſeſſionis cauſſa comparata ſunt interdicta uti poſſidetis, & utrubi. Illud eſt, quo Praetor ei, qui rem immobilem eive ſimilem poſſidet, quo minus ita poſſideat vim fieri vetat, eumque in poſſeſſione tuetur, niſi vi clam aut precario poſſideat ab adverſario *l.* 1. *pr.* §. 1. *& ſeqq. ff. uti poſſid.* §. 4. *I. de interdict.* *Retinendae poſſeſſionis interdicta: 1. uti poſſidetis.* L. 43 ff. t. 17. uti poſſidetis.

IX. Interdictum utrubi eſt, quod de poſſeſſione rerum mobilium locum habet *l. un. ff. utrubi.* §. 4. *Inſt. d. t.* *2. utrubi.* L. 43 ff. t. 31. utrubi.

X. Praeterea ſunt ſpecialia quaedam interdicta retinendae poſſeſſionis, quibus vel defenditur jus aliquod in fundo vel ratione ſuperficiei vel ſervitutum quarundam *l.* 3. §. 8. *ff. uti poſſid. l.* 1. §. 2. *ff. de ſuperfic.* vel inhibentur in ſpecie violentae & clandeſtinae turbationes. *Praeterea ſunt ſpecialia interdicta retinendae poſſeſſionis.*

XI. Interdictum de ſuperficiebus eſt, quo Praetor ſuperficiario ſuperficie fruenti vim fieri vetat, quo minus ita fruatur, niſi vi clam aut precario ab adverſario poſſideat *l.* 1. *pr.* §. 2. *ff. d. ſuperfic.* *quibus vel defenditur 1.) ſuperficies.* L. 43. ff. t. 18. de ſuperficiebus.

XII. Ratione ſervitutum proponuntur 1. de itinere actuque privato (ac his incluſa via privata) duo interdicta: quorum altero Praetor illi, qui itinere actuque privato hoc anno nec vi nec clam nec precario ab adverſario uſus eſt, quo minus ita utatur vim fieri vetat *l.* 1. *pr. ff. de itin. actuque priv.* Alte- *2.) ſervitutes quaedam, nim. iter actusque privatus.* L. 43. ff. t.

19. de itin actuque priv.

ro interdicto prohibetur, ne iter actumque, quem habet, reficienti vis fiat *l.* 3. §. 11. & 12. *ff. d. tit.* modo is caveat adverſario de damno infecto ſeu de vitio operis *d. l.* 3. §. 11. *l.* 5. §. *f. d. t.* Frider. *d. interd. tit.* 10. *num.* 34. & *ſeqq.*

Aquae ductus; de quo interd. 1. L. 43. ff. t. 20. de aqua quotid. & aeſtiva.

XIII. 1. De aquae ductu ſunt quatuor interdicta. Primum eſt de aqua quotidiana, quo Praetor illi (ejusve ſucceſſori *l.* 1. §. 24. 37. *ff. d. aq. quot. & aeſtiv.*) qui hoc anno ſaltem una die vel nocte *l.* 1. §. 4. 22. *ff. d. t.* aquam, de qua agitur, non vi non clam non precario §. 10. 20. *ff. d. t.* & bona fide *d. l.* 1. §. 10. 19. *d. t.* duxit a capite *l.* 1. §. 7. & 8. *d. t.* ad quemcunque uſum, etiam in praedia urbana *v. l.* 1. §. 11. 12. 13. & 14. *l.* 3. *pr. ff. d. t.* quo minus ita porro eodem modo *l.* 1. §. 15. 16. 17. & 18. *l.* 2. *d. t.* ducat vim fieri vetat *d. l.* 1. *pr.* §. 25. 27. add. Molin. *d. tr. D.* 705. Frider. *tit.* 11. Buchner. *d. jur. aquar.*

interdict. 2.

XIV. Secundum interdictum eſt de aqua aeſtiva, quo Praetor ei (ejusve ſucceſſori *l.* 1. §. 37. *ff. d. t.*) qui priore aeſtate aquam, de qua agitur, nec vi nec clam nec precario ab adverſario duxit a capite § 39. quo minus ita ducat vim fieri vetat *l.* 1. §. 29.

interdict. 3.

XV. Tertium interdictum eſt de aqua ex caſtello i. e. receptaculo aquarum publicarum *l.* 1. §. 39. *d. t.* ducenda; quo Praetor ei, cui aquam ducere ex caſtello a Principe permiſſum §. 41. & *ſeqq.* quo minus ita, uti permiſſum eſt, ducat, vel, ſi damni infecti caverit, quo minus aquae ducendae cauſſa opus faciat vim fieri vetat *d. l.* 1. §. 38. Molin. *d. D. n.* 23. Frider. *d. t.* 11. *n.* 19.

XVI.

interdict. 4. L. 43. ff. t. 21. de rivis.

XVI. Quartum interdictum ad aquae ductus pertinens eſt de rivis, quo Praetor ei, qui eodem anno vel ſuperiori aeſtate non vi non clam non precario ab adverſario aquam duxit, ſive jus aquae ducendae habeat ſ. non, vid. *l. ſ. ff. de riv.* vim fieri vetat, quo minus aquae ducendae cauſſa rivum ſive in publico ſive in privato *l.* 3. §. 4. *h.* ſpecum, ſepta reficiat, purget; modo non aliter aquam ducat, quam antea uſus eſt *l.* 1. *pr.* §. 9. *d. t.* & de damno infecto caveat *l.* 3. §. *pen. d. t.* vid. Frider. *tit.* 12. Molin. *d. D.* 705. *num.* 25. *& ſeqq.* Quid rivus, quid ſpecus, (*locus ſc. terrae cavus & profundus, a deſpiciendo dictus l.* 1. §. 3. *d. t. a quo alius eſt cuniculus ſeu canales l.* 11. *pr. ff. de aqu. & aq. pluv. arc.*) quid ſepta, quid incile, exponitur *l.* 1. §. 2. 3. 4. & 5. *ff. d. riv.* quid reficere, quid purgare §. 6. 7. 10. & 11. *l.* 2. *l.* 3. *pr.* §. 1. *eod.* Wiſſenb. *D.* 24. *th.* 13. Vitruv. *de archit. lib.* 8. *c.* 3. *n.* 35.

aquae hauſtus & pecoris ad aquam appulſus; de quo interdict. 1. L. 43. ff. t. 22. de fonte.

XVII. 3. De aquae hauſtu & pecoris ad aquam appulſu *l.* 1. §. 1. & 2. *ff. d. font.* duo interdicta prohibitoria dantur ei, qui de fonte, lacu, puteo, (qui in imo eſt, uti fons in ſummo) piſcina, hoc anno nec vi nec clam nec precario ab adverſario aqua uſus eſt *l.* 1. *pr.* & §. 6. *ff. d. t.* Primum eſt, ne vis fiat, quo minus aqua ita utatur *d. l. pr.* Hoc interdictum, directum ſc., ad ea ſola pertinet, quae aquam vivam & perpetuam habent *l.* 1. §. 4. *d. t.* utile tamen etiam pro aquis ciſternarum competit. Frider. *t.* 13. *n.* 7.

interdict. 2.

XVIII. Secundum eſt, ne vis fiat ei, quo minus fontem vel lacum vel puteum vel piſcinam reficiat, ut aquam coërcere ſeu continere utique ea poſſit; modo non aliter uta-

tur, atque eo anno uſus eſt *d. l.* 1. §. 6. & de damno infecto caveat *arg. l.* 3. §. 9. *ff. d. riv. Pac. b. n.* 5. vid. Molin. *d. D.* 705. *num.* 31. Frider. *d. t.* 13. *n.* 11. ubi etiam agit de vicinorum collatione ad fontes reficiendos.

Eſt etiam interdictum de cloacis, tum privatis. L. 43. ff. t. 23. de cloacis.

XIX. 4. De cloacis: eſt vero cloaca vel privata vel publica. De privata eſt interdictum pertinens ad ſervitutes urban. *l.* 7. *ff. de ſerv.* quo vetat Praetor, ne vicinus vim faciat cloacas, i. e. incilia & canales quibus colluvies effluit, per illius aedes ductas reficienti aut purganti vel etiam in publicum immittenti *l.* 1. §. 9 *ff. de cloac.* modo damni infecti caveat *l.* 1. *pr.* & §. 14. *d. t.* vid. Molin. *d. D. n.* 23. Nec debet ipſa refectio & purgatio, cujus dilatio publico ſeu ſalubritati civitatum *l.* 1. §. 2. *d. t.* obeſſet, impediri, licet vi clam aut precario cloaca quis utatur *d. l.* 1. §. 7. Ripa *tr. de pact. c.* 11 *t.* 2. ipſa vero cloaca, quam alter non jure habet, nihilominus poſtea denegatur. add. Frider. *t.* 14. *n.* 12.

tum publicis.

XX. De cloaca publica eſt interdictum, quo Praetor jubet, ut, quod quis in cloaca publica factum ſive immiſſum habet, quo uſus ejus deterior ſit, reſtituatur, ſimulque interdicit, ne quid fiat immittaturque *d. l.* 1. §. 15. Frider. *d. t. num.* 7. & *ſeqq.* Novam vero cloacam in publico facere is demum concedere debet, cui viarum publicarum cura eſt *l. f. d. t.*

Vel inhibentur violentae & clandeſtinae turbationes interdicto quod vi aut clam. L. 43. ff. t. 24. quod vi aut clam.

XXI. Violentae & clandeſtinae turbationes poſſeſſionis inhibentur per interdictum quod vi aut clam; quo Praetor, quod vi aut clam factum eſt, ſcil. per opera ac immiſſionem in noſtrum, reſtituere jubet *l.* 1. *pr. ff. quod vi.*

XXII.

XXII. Denique recuperandae poſſeſſionis cauſſa ſolet interdici, ſi quis ex poſſeſſione fundi vel aedium vi dejectus fuerit. Nam ei proponitur interdictum unde vi, per quod is, qui dejecit, cogitur ei reſtituere poſſeſſionem, licet is ab eo, qui vi dejecit, vi vel clam vel precario poſſideat *tot. tit. ff. de vi & vi arm. & C. unde vi* §. 6. *d. interd.*

Interdictum recuperandae poſſeſſionis, unde vi. L. 43. ff. t. 1 de vi armata.

XXIII. Pertinet huc etiam remedium ex jure can. *c. redintegranda c. 3. q. 1.* quod datur omni, qui de re aliqua ſeu mobili ſeu immobili vi dejectus eſt ſeu cui alias quovis modo ſine juſta cauſſa res ablata eſt, adverſus quemlibet ejus rei poſſeſſorem, quamvis ipſe non ſpoliaverit nec etiam ſpoliationis ſit conſcius, ut res reſtituatur. Frider. *d. tr. cap.* 9.

nec non remedium ex jure canonico.

XXIV. Annectemus hic ſimile interdictis remedium, quo damnum poſſeſſioni ac rei noſtrae ab opere novo imminens avertimus. Nimirum novi operis nunciatio eſt legitima prohibitio alteri contra priſtinam formam aedificium paranti ab eo, cujus propter jus in re quod habet intereſt id non fieri, facta, ne aedificando vel etiam demoliendo pergat, usque dum de jure conſtiterit aut eo nomine praeſtita fuerit cautio *l.* 1. §. 12. *ff. d. nov. op. nunc.*

L. 39. ff. t. 1. de novi oper. nunc.

XXV. Qui facta nunciatione nihilominus continuat opus, tenebitur illud, quod poſt nunciationem aedificatum eſt, ſuis impenſis demoliri vel intereſſe praeſtare, ſi eo contentus ſit nuncians *l.* 20. §. 1. *l.* 8. §. 3. *ff. d. tit.* Frider. *d. interd. l.* 2. *C.* 32.

XXVI. Aeſtimabit autem ex circumſtantiis judex, an cautio de opere demoliendo reſtituendove, ſi apparuerit injuſte aedificatum,

tum, ſit admittenda *l.* 20. §. 5. *d. t. l. un. C. eod. l.* 12. §. 7. *C. de aedif. priv.* Gail. 1. *Obſ.* 16. Schwan. *proceſſ. Cam. l.* 1. *c.* 11. *n.* 4. Carpz. 1. *reſp.* 7. add. *Exerc. noſtr. ad ff.* 39. *th.* 12.

Add. *L.* 4. *Tit.* 15. *I. de interdict.*

LIB. III.
DE JURE AD REM ET OBLIGATIONE.

TIT. I.
DE JURE AD REM ET OBLIGATIONE IN GENERE.

I.

Juris ad rem deſcriptio. IUs ad rem eſt facultas jure competens, qua ad rem praeſtandam, h. e. dandum aliquid vel faciendum aut aliquando patiendum perſonam ex facto ſuo obligatam habemus *l.* 3. *pr. l.* 25. *ff. de O. & A.*

Obligationis definitio. L. 44. ff. t. 7. de obligat. & act. II. Obligatio igitur eſt juris vinculum, quo neceſſitate adſtringimur alicujus rei ſolvendae ſecundum noſtrae civitatis jura *pr. Inſt. de oblig.* 7. de obligat. & act.

Oritur obligatio ex facto obligatorio, nim. 1. *pollicitatione & voto,* 2. *conventione.* III. Oritur jus ad rem ex facto obligatorio, quo quis alteri obligatur, ex quo ei, qui alium obligatum habet, jus ad rem competit, cujusmodi factum eſt triplex: 1) pollicitatio & votum *l.* 2. *l.* 3. *& tot. tit. ff. de pollicit. c.* 3. *&* 6. *x. de votis.* 2) conventio *l.* 1. §. 3. *ff. de pact.* ſeu ſpecialiori nomine pactum

ne pactum *l. 3. ff. d. pollicit. 3.*) delictum *l. 1. pr. ff. de O. & A. pr. Inſt. de obl. quae ex delict. naſc.*

3. delicto.

Pollicitationis & voti deſcriptio. l. 50. ff. t. 12. de pollicitationibus.

IV. Pollicitatio eſt ſpontaneum ſolius offerentis ex juſta cauſſa *l. 1. §. 1. & 2. ff. de pollic.* promiſſum *l. 3. pr. ff. d. pollicitat.* ſitque vel Deo, & dicitur in ſpecie votum *l. 2. de pollic. t. t. Decretal. d. vot.* vel reipubl. aut univerſitati *l. 3. §. 1. l. 4. d. t.* add. *Rennem. d. jur. oblig. D. 1. P. 1. th. 1. & ſeqq.*

Conventionis diviſio in pactum & contractum. Pacti deſcriptio.

V. Conventio de negotio civili dividitur ſecundum LL. Romanas in pactum in ſpecie ita dictum & contractum *l. 1. § 3. & 4. l. 5. 6. & 7. ff. de pact. l. 15. de P. V.* Pactum in ſpecie dictum eſt duorum pluriumve in idem placitum conventio deſtituta & nomine & cauſſa *l. 1. §. 2. junct. l. 7. pr. §. 1. & 2. ff. de pact.*

Diviſio.

VI. Diſtinguitur pactum ſecundum LL. Romanas in nudum & non nudum *l. 7. §. 4. l. 6. de pact. l. 15. ff. de P. V.* Pactum nudum dicitur, quod in ſimplicibus conventionum finibus ſubſiſtit *l. 15. C. fam. erciſc.* Excedunt vero conventiones terminos nudi pacti vel ſecundum ſuam intrinſecam naturam vel ob externam legis confirmationem ſeu extrinſecam ejus aſſiſtentiam *l. 6. ff. de pact.* uti inferius explicabitur.

Obligatio alia eſt naturalis, eaque vel minus plena vel plena.

VII. Effectus conventionum eſt obligatio, quae diſtinguitur in naturalem & civilem *§. 1. I. de fidejuſſ. l. 59 ff de condict. indeb.* Obligatio naturalis alia dicitur minus plena, quae ex gratitudine dependet *l. 25. §. 11. ff. de pet. hered.* alia proprie dicta ſeu plena naturalis obligatio, qua quis naturali & gentium jure ad aliquid praeſtandum adſtringitur *d. l. 59. ff. de condict. indeb. l. 64. eod.* Huic obligationi

Mm na-

alia civilis. naturali ſi accedat juris civilis approbatio ſeu confirmatio, eſt obligatio civilis §. 1. *I. de fidejuſſ.* Iſta naturalis actionem per ſe non producit in foro civili, habet tamen alios effectus, uti ſuis locis dicetur.

Conſtat conventio conſenſu inter duos. VIII. Conſtat autem in genere omnis conventio conſenſu inter duos de aliquo negotio civili *l.* 1. §. 3. *ff. d. pact.* Non itaque ſufficit unius voluntas, ſed alterius acceptatio neceſſe eſt accedat *l.* 55. *ff. de O. & A. l.* 10. *ff. de donat.* Unde quando literis negotium tractatur, requiritur, ut ab altera parte literae fuerint acceptatae, at ſi ſcribens ante acceptationem moriatur, nihil agitur. Berlich. *Deciſ.* 37.

Conſenſus duo habet principia, intellectum ac voluntatem. IX. Conſenſus duo habet principia, intellectum & voluntatem, ſc. ut idem intelligant ac idem velint contrahentes. Nullus itaque plane eſt conſenſus, quando error in ipſa re, de qua pactio initur, commiſſus *l.* 51. *ff. de pact. l.* 57. *ff. de O. & A.* Officit porro intellectui & voluntati dolus *tot. tit. ff. de dol. mal.* Denique non quidem ipſi voluntati & conſenſui, ſed libertati voluntatis obeſt metus *l.* 116. *pr. ff. de R. I.*

In perſonis itaque attendenda 1. facultas conſentiendi, quae aliquibus deeſt: X. In perſonis itaque attendenda primo facultas conſentiendi, quae ab uſu rationis ſeu intellectus & voluntatis dependet. Cum igitur in coecis iſte rationis uſus non deficiat, recte illi paciſcuntur *arg. l.* 9. *ff. de adopt.* Similiter muti & ſurdi conventiones poſſunt celebrare, ubi non opus eſt ſermone *l.* 4. §. 1. *ff. de pact. l.* 48. *ff. de O. & A.* modo mentem ſuam per ſigna vel literas exprimere poſſint, alias opus eſt curatore §. 4. *I. de curat.* Deficit vero intellectus & voluntas in furioſis & mente captis, quorum negotia ſolus curator

re

re ita exigente expedit *l.* 5. *l.* 40. *ff. de R. I.* Aſſimilatur furioſis extreme ebrius *arg. c.* 14. *x. de vit. & honeſt. cleric.* Praeterea deficit conſenſus in prodigis, quibus ſcil. a Magiſtratu bonis interdictum, hi aliis ſe non obligant niſi curatoris autoritate *d. l.* 40. *ff. de R. I.*

XI. Nondum ſeſe recte exſerit ob aetatem intellectus & voluntas in impuberibus; & quidem infans ſeu ſeptennio minor nec ſe naturaliter nec ſibi civiliter alium obligat §. 10. *ff. de inutil. ſtip.* tutor tamen ex aequitate ipſorum nomine negotia celebrat. Infantiae proximus alium quidem ſibi civiliter, ſed ſe ipſum ne naturaliter quidem obligat *d.* §. 10. Pubertati proximus & ſibi alium civiliter & ſe naturaliter obſtringit. Puberum vero ſeu minorum conſenſus eſt perfectior §. *ult. I. qui & ex quib. cauſ.* ideo ipſi celebrare poſſunt conventiones, hodie tamen deſideratur curator. vid. *Lib.* 1. *Tit. XXIII. aph.* 3. *in fin.* *in quibusdam ob aetatem ſe non recte poteſt exſerere.*

XII. Deinde in perſonis attendendus ſtatus: & quidem ſervus ex ſua perſona non poteſt civiliter obligari nec obligare *l.* 21. §. 1. *ff. d. pact. l.* 14. *ff. de O. & A. l.* 6. *C. d. judic. l.* 21. *pr. de reg. jur.* naturaliter tamen ſervus obligat & obligatur *d. l.* 14. *de O. & A. l.* 41. *ff. de pecul. l.* 13. *pr. ff. d. condict. indeb.* Domini vero conditionem paciſcendo meliorem facit ſervus, eique exceptionem vel obligationem acquirit *l.* 17. *in fin. l.* 18. *l.* 19. *l.* 21. §. 1. *l.* 59 *ff. de pact. d.* §. 3. *I. per quas perſ. cuique acq.* ſed deteriorem domini conditionem facere non poteſt nec eum invitum obligare *l.* 28. §. 2. *ff. de pact. d.* §. 3. *I. d. t.* Porro filiusfamil. conventione ſua prodeſt patri. *2. ſtatus ſ. conditio perſonarum civilis.*

Digitized by Google

Objecta conventionum, res & facta. XIII. Deducuntur in conventionem res & facta, in quibus requiritur 1.) ut ſint in rerum natura ſeu actu ſeu potentia *l. 8. ff. d. contr. emt.* 2.) ut ſint in commercio *l. 83. §. 5. ff. de V. O.* Facta oportet ſint 1.) poſſibilia 2.) honeſta & licita.

Add. *L. 3. T. 14. l. de obligation.*

TIT. II.
DE
PACTIS IN SPECIE.

Pacti nudi deſcriptio. L. 2. ff. t. 14. de pactis. I. Pactum nudum ut diximus eſt, quod in ſimplicibus conventionum finibus ſubſiſtit. Hoc licet ſecundum jus canon. & mores noſtros actionem producat efficacem, Carpzov. *p. 2. C. 19. d. 17.* tamen ob intellectum & explicationem juris Romani & rectius percipiendam naturam contractuum, praeſertim innominatorum, ejus differentia a non nudo pacto adhuc eſt notanda. vid. *Exerc. noſtr. ad Dig. VI. th. 17. & 32.*

Pacti non nudi deſcriptio. II. Pactum non nudum ſeu veſtitum eſt, cui ultra ſimplices fines conventionis vis aliqua civiliter & efficaciter obligandi extrinſecus accedit *l. 6. l. 7. §. 3. ff. de pact.* Accedit vero extrinſecus quid vel per legem ſingularem vel per participationem contractus, cui adjicitur.

Diviſio in legitimum. III. Pactum legitimum eſt, quod ſpeciali aliqua lege confirmatur & adjuvatur indeque effectum habet *l. 6. ff. d. pact.* ut 1.) pactum conſtituti *l. 1. & tot. tit. D. de conſtit. pecun.* 2.) pactum hypothecae *l. 1. pr. ff. de pign. action.* 3.) pactum dotis *l. 6. C. de dot. prom.* 4.) dona-

nationis pactum *l.* 35. §. *ult. C. de donat.* de quibus ſuis locis.

IV. Pactum adjectum dicitur, quod contractui additur in continenti, indeque lege ita diſponente vires participat *l.* 7. §. 5. *ff. de pact.* *& adjectum;*

V. Adjiciuntur vero pacta vel de ſubſtantialibus vel de naturalibus contractuum. Dicuntur ſubſtantialia contractus, quae ad iſtius eſſentiam ſpectant ac ſine quibus is ſubſiſtere nequit: naturalia vero contractus ſunt, quae contractibus, etſi non exprimantur, ſecundum ipſam legis diſpoſitionem regulariter inſunt, (*Was die Art und Natur einer Handelung mitbringet, wenns gleich nicht ausdrücklich bedinget,*) conventione tamen partium abeſſe vel mutari poſſunt *l.* 11. §. 1. *ff. de act. emt. & vend.* *& quidem vel de ſubſtantialibus vel de naturalibus contractus.*

VI. Pactum circa ſubſtantialia adjectum aut eſt contra jura, & non valet *l.* 27. §. 3. *ff. de pact. l.* 12. *ff. de precar.* aut juri non contrariatur; & quidem vel hoc 1.) transformat contractum in alium, ſi nimirum nomen quidem contractus aliud adhibeatur, ſed per pactum alia contractus forma exprimatur. vid. *l.* 6. §. 1. *ff. de action. empt.* §. *ult. I. de mandat.* vel 2.) contractus quidem alteratur, ſed non plane alius conſtituitur: exemplum eſt in *l.* 24. *l.* 26. §. 1. *ff. depoſ.* vel 3.) ejusmodi pacto ſecundum eſſentiam contractus quid ſolum determinatur. vid. §. 1. & 2. *I. de ſocietat.* *Pactum circa ſubſtantialia adjectum.*

VII. Pactum circa naturalia in continenti adjectum ita ineſt contractui, ut ipſum contractus naturam formet augeat minuatve *l.* 7. §. 5. *ff. de pact. l.* 13. *C. eod.* adeoque actio ex illo contractu, cui adjicitur, datur *dd.* *Pactum circa naturalia adjectum.*

 text.

text. ex intervallo autem adjectum retinet naturam nudi pacti adeoque exceptionem ſolum parit *dd. text.*

TIT. III.
DE
CONTRACTIBUS IN GENERE.

Contractus definitio. I. Contractus (*vid. Tit.* 1. *aph.* 5. *h. l.*) eſt conventio conſtans propria vi civilem obligationem & actionem producendi *l.* 7. *pr. ff. de pact.* ſeu, ut alii dicunt, contractus eſt conventio cum cauſſa *l.* 7. §. 1. 1. & 2. *ff. de pact.* ſeu conventio habens in ſe negotium aliquod *l.* 15. *ff. de P. V.*

Diviſio in proprios & quaſi contractus; quorum illi ſunt vel nominati vel innominati. II. Illa nimir. vis, cauſſa, ſive negotium eſt id, quod operatur obligationem in foro Romano efficacem, & inde dividuntur contractus in proprios & quaſi contractus. Proprii iterum vel ſunt nominati vel innominati.

Iſtarum ſpecierum differentia. III. In propriis, iisque nominatis contractibus cauſſa eſt nomen ſeu peculiaris & definita forma contrahendi *d. l.* 7. §. 2. *ff. de pact.* in contractibus vero innominatis cauſſa producendi obligationem eſt ipſa datio ſeu factum, uti inferius explicabitur: in quaſi contractibus ipſum factum, ex quo lex civilis conſenſum inducit, cauſſam conſtituit ſeu negotium & inde fluentem vim propriam civiliter obligandi *tot. tit. I. de O. quae quas. ex contr. naſc.*

Praeterea dividuntur contractus IV. Praeterea dividuntur contractus in b. f. & ſtricti juris. Illi dicuntur, in quibus alter alteri ex bono & aequo quid praeſtare debet, licet

licet verbis non ſit expreſſum, cum cenſeatur *in b. f. &*
conventum de eo, quod communiter & ve- *ſtricti juris.*
riſimiliter ſenſerunt contrahentes, vel de iis quae communiter inſunt negotio celebrato, ut ſunt omnes contractus, qui conſenſu ineuntur. add. §. 28. & 29. *I. de action.* hi ſunt, in quibus id ſolum debetur, quod verbis expreſſum *l.* 99 *pr. ff. de V. O.*

V. Denique contractus alii dicuntur *μονό-* *Item alii*
πλευροι ſeu unilaterales, alii *δίπλευροι* ſeu *ſunt μονό-*
bilaterales *pr. I. de autor. tut.* Illi ſunt, qui *πλευροι,*
ex uno tantum latere obligant, ſeu ex quibus unus ſolum obligatur, alter non: ideoque & uni ſolum contra alterum datur actio, ut ſunt mutuum, chirographum & ſtipulatio.
Δίπλευροι ſeu bilaterales iterum ſunt duplicis *alii δί-*
generis: quorundam enim natura haec eſt, ut *πλευροι.*
ambo contrahentes ſibi invicem ad quid praeſtandum aeque principaliter obligentur, ut ſunt emptio venditio, locatio conductio, & ſocietas, adeoque oritur etiam inde actio utrinque directa: quidam vero ita ſe habent, ut unus ſit principaliter obligatus, alter ex accidenti ſeu ſecundario, adeoque in eum, qui principaliter obligatus eſt, datur etiam principalis ſeu directa actio, adverſus alterum vero, qui ex accidenti ſeu ſecundario tenetur, aliquando actio contraria. Hujus generis ſunt mandatum, commodatum, depoſitum, pignus, tutelae & negot. geſtio.

VI. In omnibus contractibus haec capita *Summa*
ſunt bene attendenda 1.) perſonae contrahen- *capita in*
tes, 2.) res de qua contrahitur: ubi notan- *omnibus*
dum, quod regulariter de re propria ſolum *contracti-*
contrahamus, aliqui vero contractus admit- *bus atten-*
tant etiam rem alienam, ſi nimirum & quate- *denda.*
nus

nus poteſt res aliena id praeſtare, quod contractus requirit 3.;)forma contrahendi, 4.) obligatio inde fluens, 5.) actio, qua id, quod ex obligatione nobis debetur, perſequimur: quae eſt perſonalis, ejusque duae ſunt notae 1. quod oriatur ex jure ad rem ſeu ex obligatione, 2. quod cetur contra eum ſolum, qui nobiſcum contractum iniit §. 1. *I. de action.*

Praeſtatio damnorum in contractibus: quae vel dolo vel culpa vel caſu eveniunt.

VII. Ad obligationem ex contractibus fluentem in genere ſpectat praeſtatio damnorum *l. 5. §. 2. ff. commod. l. 23. ff de R. I.* Eveniunt vero damna vel dolo vel culpa vel caſu fortuito. *dd. text.* add. Ariſt. 5. *Eth.* 10. & 3. *Eth.* 7. *it.* 1. *Rhet.* 13.

Doli deſcriptio.

VIII. Dolus eſt, quo ex proaereſi & propoſito data opera ſeu ſciens & volens quis alterum fallit aut damnum ei infert *l. 1. §. 2. ff. de dol. mal. l. 7. §. 9. ff. de pact.* atque hic in omnibus contractibus eſt praeſtandus, ſeu damnum, quod quis dolo infert, lucre ſeu reſarcire alteri tenetur *d. l. 23. de R. I. l. 5. §. 2. ff. comm.* nec valet conventio, ne dolus praeſtetur *d. l. 23. de R. I.*

Hic in omnibus contractibus praeſtandus.

Culpae deſcriptio.

IX. Culpa (*Germ. Fahrläſſigkeit, Unachtſamkeit, Nachlaſſigkeit*) committitur per negligentiam & imperitiam, quando ſc. quis negligit aut ignorat ea, quae ſcire & obſervare debuiſſet atque potuiſſet *l. 213. §. 2. de V. S. l. 72. ff. pro ſoc. §. penult. I. q. m. r. c. o.*

Diſtinctio. Latae culpae deſcriptio.

X. Diſtingui ſolet culpa in latam, levem & leviſſimam *l. 47. §. 5. ff. de legat. 1. l. 31. §. 12. ff de aedil. edict.* Lata culpa eſt nimia negligentia, id eſt, non intelligere, quod omnes intelligunt, uti deſcribit Ulpianus *d. l. 213. § f. de V. S.* & *Paulus in l. 223. pr. ff. de V. S.* quan-

Digitized by Google

quando ſcil. quis in actione aliqua iſta non obſervat, quae quilibet talia agens facile juxta communem hominibus inditum intellectum obſervaret. Bartol. *in l. quod Nerva. 32. ff. depoſ. num.* 17. Dicitur alibi latior culpa *d. l. 32. depoſ.* magna *l. 226. de V. S.* gravior *l. 54. §. 2. de a. r. d.* negligentia craſſa *l. 6. ff. de jur. & fact. ign.* diſſoluta *l. 29. pr. ff. mand.* remiſſior *l. 5. C. de peric. tut.* manifeſta *l. 2. C. arb. tut.* nec non ignorantia deperditi & ſecuri hominis *l. 3. §. 1. ff. de jur. & fact. ign.* ſupina *l. 6. eod. t.* item ſegnities, ruſticitas, inertia, ſimplicitas, ineptia *l. 3. §. ult. ff. de ſuſp. tutor.* Exempla illius culpae occurrunt in *l. 30. §. 3. ff. ad L. Aquil. l. 8 §. f. l. 29. pr. ff. mandat. l. 7. §. 2. ff de adm. tut. l. 31. §. 12. ff. de aed. edict. l. 7. ff. ad L. C. de ſicar.*

XI. De hac culpa obſervandum, quod in cauſſis civilibus dolo comparetur *l. 29. pr. ff. mand. l. 47. §. 5. ff. de legat. 1. l. 7. §. 1. ff. de ſuſp. tut. l. 5. §. 15. ff. ut in poſſ. legat. l. 8. §. 3. ff. de precar. l. 1. §. 1. ff. ſi menſ fals. mod. dix. l. 11. ff. de inc. ruin. naufr.* & quoad effectum ſeu juris interpretatione eſt dolus *l. 226. de V. S. l. 32. ff. depoſ.* & magna negligentia in doli crimen incidere dicitur *l. 1. §. 5. de O. & A.* quod adeo verum ut, licet in jure noſtro dicatur, dolum *duntaxat ſive tantum* praeſtandum eſſe, non tamen excludatur lata culpa *d. l. 1. §. 5. de O. & A. l. 23. de R. I. l. 1. C. depoſ. l. 8. §. 3. in f. ff. de prec.* quia ſcil. tantam negligentiam admittens fere praeſumitur illam affectaſſe & ſtudio neglexiſſe ea, quae omnes homines curanda eſſe intelligunt.

Haec quoad damna reſarcienda aequiparatur dolo.

Levis culpae deſcriptio.

XII. Levis culpa eſt, quando quis negligit ea, quae quivis bonus paterfamil. non negligeret *l.* 10. *ff. de admin. et peric. tut. l.* 47. §. 5. *ff. de legat.* 1. *l.* 22. §. 3. *ff. ad SCt. Trebell. l.* 35. §. 4. *ff. de contrab. emt.* vel cum quis eam curam non adhibet, quam communiter boni patresfamil. in rebus ſuis adhibere ſolent *dd. text. l.* 25. §. 16. *ff. famil. erc. l.* 31. *ff. ad L. Aquil.*

Leviſſimae culpae deſcriptio.

XIII. Leviſſima culpa (*l.* 44. *ad L. Aquil.*) eſt, cum quis non exactiorem, quam ſuis rebus ſolitus eſt, adhibet diligentiam, cum alius ſit diligentior; vel breviter, eſt omiſſio diligentiae exactiſſimae *l.* 25. §. *penult. ff. locat. l.* 25. §. 16. *ff. famil. erciſcil.* 18. *pr. ff. commod. L.* 3. *ff. de per. et c. r. v. l.* 1. § 4. *de O. et A.* §. 2. *I. q. m. re c. obl.* Quando hujus leviſſimae culpae praeſtatio requiritur, id in legibus ita saepius ſignificatur, ut *diligentia* deſideretur *d. l.* 23. *de R. I. verb. in his quidem et dilig. l.* 5. §. 2. *et ult. commodat. verb. et diligentiam l.* 2. §. 1. *ff. de peric. et comm. r. v. l.* 47. §. 5. *ff. de legat.* 1. Eodem modo intelligendam quoque eſſe exiſtimamus *l.* 68. *pr. de contrab. emtion. l.* 6. *ff. de adm. rer. ad civ. pertin.* §. *fin. Inſtitut. quib. mod. re contrab. oblig.*

Hujus praeſtatio deſignatur, cum diligentia exigitur.

Regulae de praeſtanda culpa in contractibus:

XIV. Caeterum ut conſtet, quaenam culpa in contractibus ſit praeſtanda, nobis placet ex saepius allegata *l.* 23. *de R. I. l.* 5. §. 2. *ff. commod.* & plurimis aliis congruentibus haſce duas inducere & formare regulas. Prima eſto: *Dolus ſolum et huic proxima lata culpa praeſtetur in contractu depoſiti*, quia nulla utilitas ejus verſatur, apud quem deponitur; *et precario l.* 8. §. 3. *et* 6. *ff. de prec.* quia res pro lubitu revocari poteſt. Adeoque licet quis ſit in ſuis negli-

I. In depoſito dolus & lata culpa.

negligens, tamen major in iſtis rebus alienis quam in propriis haud deſideratur diligentia *l. 32. ff. depoſ. l. 1. § 5. de O. et A. dd. text.*

II. In aliis plurimis culpa & diligentia praeſtanda.

XV. Altera eſt: *In reliquis PLERISQUE contractibus bonae fidei praeſtatur culpa, et quidem tam levis quam leviſſima.* Non enim ſolum abſolute ac in genere culpa praeſtanda in illis dicitur, ſed etiam ſpeciatim diligentia exigitur expreſſ. *text. d. l. 23. de R. I.* (add. text. de ſingulis contract. inferius citat.) ſcil. aliquanto major quam ſuis rebus quis adhibet, ſi in iis ſit negligens *l. 3 ff. de peric. et c. r. v.* jung. *l. 25. §. 16. famil. erciſc. l. 1. §. 4. de O. et A. l. 22. §. 3. ff. ad SCt. Trebell.*

Prae aliis diligentia exacta deſideratur in commodato, locata opera, ut & ſuſcepta cuſtodia.

XVI. Prae aliis tamen contractibus ac negotiis diligentia deſideratur 1) in commodato *l. 5. §. 2. inf. l. 18. pr. ff. comm. §. 2. I. q. m. r. c. o.* 2) in opera locata *l. 25. § 7. ff loc cond.* ac 3) peculiariter ſuſcepta cuſtodia *§. 3. verſ. an cuſtodiam I. de emt vendit.* adeo ut non excuſetur quis, ſi aliûs diligentiſſimus quisque majorem curam ea in re adhibere potuiſſet *dd. text.* conf. *l. 27. §. 29. ff. ad L. Aquil.* Nimirum tota praeſtatio culparum prudenti judicis arbitrio relinquitur, qui ſec. circumſtantias negotii & perſonae conditionem hac de re aeſtimabit. Unde JCti veteres ad caſus varie obvenientes reſponſa ſua direxerunt, qui, ſi recte attendas, in eo ad unum omnes conveniunt, quod culpa quaevis & diligentia exacta in omnibus contractibus ſit praeſtanda, licet in proxime enarratis caſibus exactius admiſſa negligentia examinetur. *vid. evolut. controverſ. in Syntagm. contr. ad Exerc. XIX. th. 41.*

In ſola ſocietate eique cognata rerum communione non requiritur diligentia exacta.

XVII. Diximus *in plerisque* (*aph.* 15.) ſingularis namque & diverſa ratio ſocietatis eique cognatae rerum communionis, in quibus contractibus non exigitur diligentia exacta ſeu major quam quis ſuis rebus adhibere ſolet, ſed qui parum diligentem ſocium ſibi adſumſit, de ſe queri ſibique hoc imputare debet *d. l.* 23. *verſ. ſocietas & rerum communio ff. de R. I.* junct. *l.* 52. §. 2. *ff. pro ſoc.* §. *fin. I. de ſociet. l.* 25. §. 16. *ff. fam. erciſc.* quae ratio quidem ceſſare videtur in rerum ac hereditatis communione, at vero cum circa expreſſam conventionem in communionem incidant, ac in re, quae cuilibet pro parte eſt propria, verſentur; ideo alter ab altero aliam quam quis ſuis rebus adhibet, exigere haut potuit diligentiam, atque inde in hoc neceſſario ſocio idem obtinet quod in ſponte adſumto *d. l.* 23. *ff. de R. I. et l.* 25. §. 16. *ff. famil. erciſc.*

Caſus fortuiti deſcriptio.

XVIII. Denique caſus fortuitus eſt inopinatus eventus, quem per conſilium humanum curam ſeu diligentiam non potuit praevidere vel avertere is, cui accidit *l.* 6. §. 7. *ff. de offic. Praeſ. l.* 18. *pr. l.* 19. *ff. commod. l.* 1. §. *ff. de O. et A. l.* 15. §. 2. *ff. locat. l.* 2. §. 7. *ff. de adm. rer. ad civ. pertin. l.* 6. *C. de pign. action.*

Diviſio.

XIX. Evitari vero & praecaveri aliquod damnum non poteſt vel propter extrinſecam nobis circa res vel in rebus contingentem vim vel propter ignorantiam invincibilem ſeu juſtam, *Ariſt.* 5. *Eth.* 10. & 3. *Eth.* 1. Prioris generis caſus vel I. ex cauſis naturalibus provenit, tum 1) extra rem, cui damnum obvenit, & in ſpecie vis naturalis *l.* 59. *ff. loc.*

it.

it. divina *l.* 25. §. 6. *eod.* vis tempeſtatis calamitoſae *l.* 15. §. 2. *ff. d. t.* add. *l.* 8. *C. eod.* dicitur: ut eſt ſolis fervor non adſuetus *l.* 15. §. 2. *loc.* nix immodica *l.* 78. §. *f. ff. de contrah. emt.* violentia ventorum *l.* 24. §. 4. *ff. de damn. infect.* labes *l.* 15. §. 2. *l. f. ff. loc. ibique Gothofr.* terrae motus *d. l.* 15. §. 2. inundationes *d. text.* item ſi raucis, h. e. vermiculis ex imbribus natis aut herbis, ſegetes fuerint corruptae *d. l.* 15. §. 2. *loc.* add. Cujac. 15. *O.* 28. Budaeus *annot. in Pandect. in d. text. p.* 606. *part.* 1. incendium ex fulmine ortum *l.* 23. *de R. I.* junct. *l.* 30. §. *ult. in fin. ff. loc.* add. Decis. Elector. Saxon. 79. & 80. ubi de incendio culpoſo. tum 2) in ipſa re caſus ex cauſis naturalibus provenit, ut ſunt morbi *l.* 5. §. 4. *ff. commod.* mortes animalium *l.* 23. *de R. I.* ſervorum *l.* 18. *pr. ff. commod.* it. ſi per ſenectutem quid contigerit *d. l.* 5. §. 4. *ff. commod.* ſi vinum coacuerit *l.* 15. §. 2. *loc.* Vel II. a beſtiis infertur, ut graculorum, ſturnorum, locuſtarum invaſione *d. l.* 15. §. 2. *ff. loc. l.* 18. *C. eod.* Vel III. facto aliorum hominum evenit, ut incurſione hoſtium *d. l.* 15. §. 2. *loc.* fuga ſervorum *l.* 23. *de R. I.* incendio in vicini e. g. aedibus orto *l.* 18. *pr. ff. commod. l.* 22. *ff. de neg. geſt. l.* 1. §. 1. *ff. depoſ. l.* 9. §. 3. *ff. loc.* §. 3. *I. de emt. vendit.* tumultu *d. l.* 23. *de R. I.* rapina *d. text. l.* 1. *C. locat.* Alia eſt furti ratio, quod culpae adſcribitur §. 3. *I. q. m. r. c. o. l.* 14. *ff. de per. & c. r. v. l.* 52. §. 3. *ff. pro ſoc. l.* 17. §. 2. *ff. de P. V.* junct. *l.* 78. *ff. de furt.* Aliquando vero etiam ſire culpa ejus, qui rem alienam ex contractu tenet, accidere poteſt, ſi nimir. quis rem bene cuſtodierit *l.* 35. §.

4 ff. de contrah. emt. l. 14. §. 6. *ff. de furt. l.* 9. *C. de pign. act.* add. *l.* 30 *pr ff. ad L. Falc.* Poſterioris generis caſus fortuiti accidunt, quando quid inde evenit, quod ignoremus & praetermittamus ea, quae ſcire vel non poteramus, adhibito licet debito ſtudio, vel non tenebamur, vid. *l.* 20. *ff. commod. l.* 29. §. 1. *ff. mand. l.* 5. *C. de per. tut.* §. 11. *I. de mandat.* §. 33. *I. de act. l.* 2. *ff. de termin. mot.*

Res caſu perit ſuo domino.

XX. Hic caſus fortuitus ſeu damnum fatale, periculum, aut vis major in nullo contractu, ubi dominus contrahens rem ſuam alteri contrahentium rat. initi contractus tradidit, *v. c. cuſtodiendam, utendam, adminiſtrandam, it. in ſecuritatem crediti*, praeſtatur a detinente rem, ſed res perit ſuo domino *d. l.* 23. *de R. I. l.* 9. *C. de pign. action. l.* 18. *pr. ff. commod.* §. *ult. I. q. m. r. c. oblig. l.* 52. §. 3. *ff. pro ſoc. l.* 26. §. 6. *ff. mand. l.* 50. *ff. de adm. & peric. tut. l.* 25. §. 6. *ff. loc. cond. l.* 1. §. 11. *ff. de mag. conv. l.* 2. §. 7. *ff. de adm. rer. ad civ. pertin. l.* 1. §. 4. *de O. & A. l.* 19. *C. de pign. l.* 4. *C. de peric. tutor.*

Res debita perit illi, cui debetur.

XXI. Aſt in contractibus aliis, ex quibus res aliqua certa in alterius dominium eſt transferenda, res perit illi, cui debetur *l.* 15. §. 3. *ff de R V. l.* 5. § *fin. ff. de reſcind. vendit. l.* 5. *ff. de reb. cred. l.* 33. *ff. de V. O.*

Pactis adjectis aliquando aliter disponitur, tum circa culpam.

XXII. Caeterum quae de praeſtatione culpae & caſus fortuiti diximus, ita ſe habent ſecundum regularem contractuum naturam; cum vero naturalia contractuum, uti vocantur, per pacta adjecta mutari poſſint *h. l.* 3. *tit.* 2. *aphor. ult.* ideo nominatim aliquando convenit, ut vel minus praeſtetur, quam alias natura contractus exigit, ut ſi placuerit dolum ſolum

Digitized by Google

ſolum in re commodata praeſtandum *l.* 5. §. 10. *ff. commod.* (cujusmodi tamen pactum circa dotem non valet *l.* 6. *l.* 17. *ff. de pact. dotal.*) vel plus, v. gr. ſi pacto adjecto levis culpa requiratur in depoſito *l.* 1. §. 6. *ff. depoſ. l.* 1. *C. eod. l.* 23. *verb. haec ita niſi ff. de R. I.* Similiter etiam caſus fortuitus venit praeſtandus, ſi inter contrahentes placuerit *l.* 6. *C. de pign. act. l.* 7. §. 15. *ff. de pact. l.* 39. *ff. mand.*

tum circa fortuitos caſus.

XXIII. Praeterea ratione periculi quis tenetur (I.) ſi dolus vel culpa caſui intervenerit *l.* . §. 4. & 7. *ff. commod. l.* 1. §. 4. *ff. de O. & A. l.* 5. *l.* 9. *C. de pign. act.* §. 3. *I. de emt. vend. l.* 15. *ff. de per. & c. r. v. & paſſim.* (II.) Si mora caſum praeceſſerit *c. un. X. de commod. l.* 12. §. 3. *ff. depos. l.* 2. *C. de peric. & comm. r. v. l.* 8. §. 6. *ff. de precar.* Notandae tamen hic duae limitationes, ſc. 1. niſi quis rem retineat ex juſta aliqua cauſſa *arg. l.* 21. *ff. de uſur.* & 2. niſi interitura fuiſſet ea res, etiamſi reſtituta actori *l.* 14. §. 1. *ff. depos.* (III.) Si res non nudae taxationis gratia *v. l.* 52. §. 3. *ff. pro ſoc. l.* 34. *ff. famil. ercisc. l.* 69 §. 7. *ff. de jur. dot.* ſed ita aeſtimata data fuerit, ut quis quaſi emtam haberet, & loco rei ex contractu reddendae aeſtimationem reſtituere debeat *l.* 5. §. 3. *ff. commod l. un.* §. 9. *infin. C. de rei uxor. action. l.* 5. *l.* 10. *C. de jur. dot. l.* 10. *princ. l.* 16. *l.* 18. *ff. eod.*

Etiam periculum praeſtandum eſt, ſi dolus aut culpa caſum praeceſſerit.

XXIV. Dicendum quoque hic venit de ignorantia, cujus in plurimis negotiis ratio habetur. Eſt vero ignorantia ſ. error (qui latiori ſenſu ſub ignorantia comprehenditur *l.* 1. *pr.* junct. §. 1. 2. & 3. *l.* 2. & 3. *ff. de jur. & fact. ignor.*) vel juris vel facti *dd. text.*

Quid circa ignorantiam notandum. L. 22. ff. t. 6. de jur & fact. ignorantia.

XXV.

De ignorantia iuris regula (I)

XXV. De ignorantia juris duas notamus regulas, quarum altera: Juris ignorantia non prodeſt *ſeu non excuſat*, ſed nocet ſeu obeſt acquirere noviter volentibus *l. 7. l. 8. pr. l. 1. §. 3. l. 4. d. t. l. 2. l. 3. l. 8. C. eod.* conf. *l. 31. pr. ff. de uſucap.*

(II)

XXVI. Altera eſt: Juris ignorantia ſuum petentibus ac in damnis amittendae rei ſuae non nocet, h. e. non obſtat juris ignorantia, quo minus rem propriam apud alium exiſtentem petere vel, quam ipſe quis habet, retinere liceat, ſeu propter juris ignorantiam quis dominium aliudve jus non amittit *l. 7. l. 8. in fin. ff. de jur. & f. ign.* conf. *l. 35. ff. de a. r. l. 54. ff. de R. V. l. 25. §. 6. ff. de petit. her.* Carpzov. *2. c. 28. d. 21. num. 5.* Richter. *regul. 26. n. 18. in fin.* add. Gail. *2. o. 48. n. 23. & 24.*

Regula de ignorantia facti, quae prodeſt:

XXVII. Facti interpretatio cum plerumque etiam prudentiſſimos fallat *l. 2. d. t.* ideo ignorantia facti (cujus exempla petas ex *l. 1. §. 1. & ſeqq. d. t.*) prodeſt ſeu excuſat ac non nocet tam in compendiis quam in damnis *l. 4. 8. & 9. pr. d. t.* h. e. facti ignorantia non ſolum prodeſt, ne damnum incurramus aut rem amittamus, ſed etiam acquirere volentibus prodeſt *d. l. 4. l. 9. §. 4.* nec obeſt, ſi quid ex ignorantia facti praetermiſſum *d. l. 8. l. 9. pr. d. t. l. 7. C. eod.*

non tamen ſupina ignorantia.

XXVIII. Non tamen ſupina ignorantia ferenda eſt factum ignorantis, uti nec ſcrupuloſa inquiſitio exigenda. Scientia enim hoc modo aeſtimanda eſt, ut neque negligentia craſſa aut nimia ſecuritas ſatis expedita ſit, neque delatoria curioſitas exigatur *l. 6. d. t. ff. de jur. & fact. ign.*

XXIX.

Contractus ineuntur vel pure,

XXIX. Denique notandum, quod contractus ineantur vel pure vel adjecto die vel ſub conditione. Quod pure promiſſum eſt, conſeſtim peti poteſt *l.* 41. §. 1. *l.* 56. §. 4. *de V. O. l.* 14. *de R. I.* ex humanitate tamen dilatio aliqua indulgenda *l.* 105. *ff. de ſolut.*

vel die adjecto,

XXX. Dies adjicitur 1.) ut terminus a quo, & ſi hic dies vel certus vel ſaltem certo extiturus ſit, licet incertum ſit quando, ſtatim quidem debetur, ſed peti prius, quam dies venerit ſ. extiterit totusque praeterlapſus fuerit, nequit §. 2. *I. de V. O.* §. *f. I. de inut. ſtipul. l.* 42. *l.* 138. *de V. O.* conf. *l.* 11. *C. de contr. & commit. ſtip.* §. 13. *I. de inut. ſtip.* vel 2.) ut terminus ad quem, quousque ſcil. quid debeatur, ac pura quidem eſt obligatio, ſed tempore elapſo datur exceptio pacti ſeu doli mali §. 3. *I. de V. O. l.* 56. §. 4. *D. eod. l.* 44. §. 1. *de O. & A.* Caeterum dies incertus ſi fuerit, ita ut non conſtet, an & quando, vel ſolum an ſit extiturus, perinde ſe res habet, ac ſi ſub conditione contractum *l.* 56. *ff. de condict. indeb.*

vel ſub conditione,

XXXI. Adjecta poſſibili conditione (de cujus deſcriptione & generibus vid. *l.* 2. *tit.* 18. *aphor.* 4. *& ſeqq.*) in aliquem caſum futurum, differtur obligatio §. 4. *I. de V. & O.* adeoque conditione pendente nec promiſſum debetur nec exigi poteſt, ſed tantum ſpes eſt debitum iri, quae in heredem transmittitur §. 4. *I. de V. O.* §. 24. (*al.* 25.) *I. de inutil. ſtipulat.* vid. Bruſſel *tr. de condit.* Si quis vero ſub conditione obligatus curaverit, ne conditio exiſteret, nihilominus obligatur *l.* 85. §. *fin. de V. O. l.* 24. *ff. de condit. & demonſt.* Sub impoſſibili autem conditione affirmative concepta

promiſſio (v. c. ſi coelum digito attigeris) non valet §. 12. *de inut ſtip. l.* 31. *de O. & A.* add. *Exerc. noſtr. ad Pand.* 47. *th.* 18. *circ. fin.* at conditione impoſſibili negative addita (v. c. ſi coelum digito non attigeris) valet promiſſio & ſtatim debetur, quia non eſt proprie conditio *d.* §. 12. *l. de inut. ſtip. l.* 7. *de V. O.*

aut addita poena. XXXII. Aliquando certa poena contractui adjicitur eum in caſum, quo id certo die aut alteri factum aut datum non eſt, quod fieri aut dari debuit, aut adverſus id factum eſt, quod fieri non debuit §. *ult. l. de V. O. l.* 4. §. 1. *l.* 137. §. 7. *l.* 115. §. 2. *ff. eod.*

Contractus in arbitrium tertii poteſt conferri. XXXIII. Praeterea confertur interdum contractus in arbitrium tertii, qui ſubſiſtit, ſi iſte arbitretur, aſt eo non arbitrante evaneſcit *l.* 43. *l.* 44. *ff. de V. O. l. f. C. de contrah. emtion.* §. 1. *I. de emt. vend.* Non vero valet contractus in merum promiſſoris arbitrium collatus *l.* 46. §. *f. ff. de V. O.* alia eſt ratio, ſi non ipſe contractus & obligatio, ſed determinatio pretii in vendentis aut emtoris arbitrium conferatur, tunc enim perinde habetur, ac ſi viri boni arbitrium eſſet electum *l.* 7. *pr. ff. de contr. emt. l.* 6 *ff. pro ſoc. l.* 24. *pr. ff. locat.* Non etiam obeſt contractui, ſi tantum tempus ſolvendi in arbitrium promiſſoris collatum, v. c. dabis cum volueris *l.* 46. §. *pen. ff. de V. O.*

Tit.

Digitized by Google

TIT. IV.

DE CONTRACTIBUS PROPRIIS, IISQUE NOMINATIS, NEC NON DE REALIBUS IN GENERE, AC IN SPECIE DE MUTUO.

I. Contractus nominati ſunt, qui proprium nomen habent, h. e. propriam & determinatam contrahendi formam *l. 7. §. ff. de pact.* *Contractuum nominatorum definitio.*

II. Suntque vel reales vel conſenſuales vel verbis ineuntur vel literis *§. ult. I. de oblig. l. 1. & 2. ff. de O. & A.* Quamvis enim ad eſſentiam genericam omnium contractuum requiratur conſenſus, quoad eſſentiam tamen ſpecificam alii requirunt, ut accedat vel rei traditio vel literae vel verba, alii vero abſolvuntur conſenſu, determinato quidem ad certam rem *l. 8. pr. ff. de contr. emt.* ſed quoad obligationem ſeu obligandi vim perfecti ſunt, licet res non tradita nec ſolennes literae vel verba adhibita fuerint *tot. tit. I. de obl. ex conſenſu.* *Diviſio.*

III. Contractus realis eſt, quo re ex conventione certo modo tradita ad eandem rem reddendam obſtringimur, ut ſunt mutuum, commodatum, depoſitum & pignus. *Contractuum realium deſcriptio.*

IV. Mutuum eſt contractus, quo quantitas ſ. res numero pondere & menſura conſiſtens & fungibilis datur ita, ut accipientis fiat, & poſt aliquod tempus tantundem ejusdem generis & qualitatis reddatur *l. 2. §. 1. l. 3. ff. de reb. cred. pr. I. quib. mod. re contr. obl:* & de condict. *Mutui definitio.* L. 12. ff. t. 1. de rebus cred. ſi cert. pet.

V. Mutui datio conſiſtit in his rebus, quae *Mutuo*

dantur res fungibiles, pondere numero menſura conſiſtunt, quia functionem ſeu praeſtationem recipiunt magis in genere ſuo quam ſpecie *l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.* h. e. quia ita ſunt comparatae, ut ſi iis abſumtis eaedem in genere reſtituantur ac praeſtentur, perinde ſit, ac ſi eaedem in ſpecie ſeu individuo reddantur. *ſeu quae in pondere numero & menſura conſiſtunt.* Dicuntur autem res pondere numero menſura conſiſtere, quae non aliter in commercia hominum venire, diſcerni, determinari, & certa ſpecies ſ. individuum fieri poſſunt, quam per ponderationem numerationem vel menſurationem. Neque enim mutui datio conſiſtit in omnibus iſtis rebus, quae numerum pondus vel menſuram habent, hoc quippe ſenſu omnes ac ſingulae res mutuo dari poſſent, ſiquidem in rerum natura reperiri poteſt nihil, quod ſuum numerum pondus vel menſuram non habeat; ſed eae demum res numero pondere vel menſura conſtare dicuntur, quae ſi numero pondere vel menſura pares fuerint, qualitate quoque ac bonitate ſpeciei inter ſe pares ſunt, nec aliae ab aliis differunt, id quod exemplo vini, argenti infecti, & pecuniae ſignatae illuſtrari poteſt: vinum namque menſura, argentum infectum pondere, pecunia ſignata numero conſtare dicitur, quoniam aeſtimatio vini, dummodo ejuſdem qualitatis fuerit, ex ſola menſura pendet, ac quis ſit argenti infecti valor, ex ſolo pondere deprehenditur, nec pecuniae ſignatae aeſtimatio aliter quam ex numero ſciri poteſt. Quocirca iſtae ſolum res numero pondere aut menſura conſtabunt, quae vel natura vel arte ſic comparatae ſunt, ut non niſi ex numero pondere vel menſura aeſtimari poſſint, ac re iſta ejusdem qualitatis

Digitized by Google

tis & quantitatis ſoluta aeque creditori ſatis fiat, atque ſi res ipſa, quae mutuo accepta fuit, ſtatim ipſi reddita eſſet. Unde colligere haud eſt difficile, mutuum non eſſe, ſi equi aut etiam oves ad numerum, vel libri aut vaſa lignea ad pondus dentur, cum equi non minus quam oves, librique perinde ut vaſa lignea, propria quadam partim naturae partim artis vi ac qualitate conſtent, qua ab aliis tum equis atque ovibus tum libris ac vaſis ligneis ita differunt, ut quamvis in pari numero aut pondere dentur, ejuſdem tamen pretii aut bonitatis non ſint.

Perſonae contrahentes 1. mutuo dans.

VI. Ineunt hunc contractum mutuo dans ſeu creditor, & mutuo accipiens ſeu debitor. In mutuo dante requiritur, ut ſit dominus rerum, quas mutuo dat, atque ut poſſit res ſuas adminiſtrare & alienare §. 2. *I. quib. al. lic. vel non.*

2. mutuo accipiens, ubi ſingulare quid obtinet 1. in civitatibus.

VII. Circa perſonas mutuo accipientes ſeu debitores ſpecialiter notandum 1.) quod civitatibus *per l. civitas 27. ff. de reb. cred.* ſingulare competat privilegium, ita ut diſtinguendum ſit, an civitas ipſa, ſcil. vel per cives omnes convocatos aut Syndicum ſeu actorem nominatim ad contrahendum mutuum ab iis conſtitutum, vel per eos penes quos eſt regimen totius civitatis, mutuum acceperit; an vero conſules adminiſtratoresve ſolum civitatis non adhibitis tribunis plebis & magiſtris collegiorum. Priori caſu ſine dubio civitas obligatur: poſteriori vero caſu non aliter obligatur, quam ſi creditor probet pecuniam eſſe in utilitatem univerſitatis verſam *d. l. 27.* adeoque, ſi pecunia non fuerit verſa in utilitatem univerſitatis, ipſi ſoli adminiſtratores,

Digitized by Google

qui contraxerunt, eorumque heredes, non univerſitas tenebitur.

2. in filiisfam. VIII. Porro 2.) ſingulare privilegium competit filiisfam. ex SCto Macedoniano, quo ſtatutum eſt, ne quis filiofam. pecuniam mutuo det, & denegatur repetitio pecuniae mutuo datae *tot. tit. ff. de SCt. Maced.* Non vero locum habet hoc beneficium 1. ſi patris conſenſu pecunia mutuo accepta *l.* 12. *ff. d. SCt. Maced. l.* 4 *l. ult. C. eod.* 2. ſi in rem patris pecunia verſa *l.* 17. *ff. d. t.* 3. ſi a filio quidem in rem ſuam impenſa, ſed in id, ad quod pater ex pietate tenetur, ad ſtudia v. c. alimenta &c. *l.* 7. §. 13. *ff. de SCt Macedon. l.* 5. *C. eod.*

Forma mutui. IX. Forma hujus contractus conſiſtit in eo, ut res fungibilis tradatur & acceptetur ita, ut accipientis fiat indeque is obligetur ad reddendum idem genus in eadem quantitate & qualitate *pr. I. quib. mod. re contr. obl. l.* 2. *l.* 3. *l.* 30. *ff. de reb. cred.*

Obligatio debitoris. X. Conſiſtit igitur obligatio debitoris in eo 1.) ut tantundem ſeu eadem quantitas reddatur *l.* 3. *l.* 11. §. 1. *ff. de reb. cred.* 2.) ut in eodem genere reddatur. *l.* 2 *pr. eod.* hinc pro pecunia non poteſt dari vinum, niſi conſentiente creditore; 3.) ut ejusdem qualitatis ſeu bonitatis reddatur: hinc non poteſt reddi vinum novum pro vino veteri, pecunia reproba pro bona, ſed in mutatione monetae, ſive extrinſeca ſive intrinſeca bonitas fuerit mutata, inſpiciendum eſt tempus contractus, ut ſcil. ad id moneta jam reddenda reducatur. Limitatur tamen hoc 1. ſi pravam monetam perinde ut probam quis impenderit, tunc etiam proba erit reſtituenda. vid. Richter. *Deciſ.* 72. *n.* 23. 2. ſi pecuniae reddendae quali-

Digitized by Google

litas a contrahentibus ſit expreſſa ; ut ſi in ſpecie thaleri fuerint crediti cum pacto , ut thaleri in ſpecie reſtituantur, tunc ejusmodi conventioni eſt ſtandum.

XI. Ad conſequendum id, quod mutuo danti ſeu creditori a debitore praeſtandum eſt, datur condictio certi *tot. tit. ff. ſi cert. pet.* quae ſpecialis vocatur actio ex mutuo §. 22. *I. de actn.* *Actio ex mutuo.*

TIT. V.
DE COMMODATO.

I. Commodatum eſt contractus,quo certa ſpecies alicui gratuito utenda conceditur ita, ut eadem finito uſu reſtituatur §. 2. *I. quib. mod. re contr. obl.* *Commodati defin.* L. 13. ff. t. 6. commodati vel contr.

II. Ineunt igitur hunc contractum commodans & commodatarius : & nihil refert quoad hunc contractum, an dominus an fur ſit commodans *l.* 15. & 16. *ff. commod.* add. *Tit.* 3. *aph.* 6. *h. libr.* *Perſonae contractum ineuntes.*

III. Commodato datur certa ſpecies & certum corpus, quod uſu non abſumitur *l.* 3. §. *ult. ff. commod.* & nihil intereſt, an mobilis an immobilis res ſit *l.* 1. §. 1. *ff. eod.*

IV. Forma commodati conſiſtit in eo, ut res tradatur ad uſum certum *l.* 5. §. 8. *l.* 17. §. 3. *ff. commod.* & quidem gratis §. 2. *I. quib. mod. re contr. obl.* junct. *l.* 17. §. 3. *ff. de P. V.* reſtituenda finito uſu in ſpecie *l.* 2. *pr. ff. de reb. cred. l.* 2. §. *f. commod.* *Forma.*

V. Obligatio igitur ex hoc contractu principaliter conſiſtit in eo, quod is, cui res aliqua uten- *Obligatio primaria.*

utenda datur, teneatur debito tempore eandem reſtituere, & quidem non redditam ſeu dolo ſeu culpa qualibet deteriorem *l.* 3. §. 1. *l.* 5. §. 2. *l.* 18. *pr. ff. commod.* §. 2. *I. quib. m. re contr. obl.* de caſu vero fortuito commodatarius non tenetur *dd. text.* niſi expreſſe ita convenerit *d. l.* 5. §. 2. *l.* 1. *C. eod.* add. Grot. *introd. in Jus Belg. L.* 3. *c.* 9.

Hinc datur actio commodati directa. VI. Ex hac principali obligatione datur directa actio commodati, qua commodans experitur adverſus commodatarium, ut finito uſu rem eandem aeque bonam reſtituat cum omnibus acceſſionibus *arg. l.* 5. §. 9. *l.* 13. §. 1. *ff. comm. l.* 38. §. 10. *ff. de uſur.*

Obligatio ſecundaria. VII. Secundaria vero & accidentalis obligatio eſt, qua commodans etiam commodatario tenetur, ſi 1.) forte intempeſtive uſus rei fuerit revocatus *l.* 17. §. 3. *ff. commod. c. un. in f. X. eod.* 2.) ſi dolo latave culpa commodantis damnum illatum ex re commodata *l.* 61. §. 6. *ff. de furt. l. pen. ff. commod.* 3.) ſi neceſſarias impenſas fecerit commodatarius in res commodatas *l.* 18. §. 2. *commod.*

Inde datur actio contraria. VIII. Hinc datur contraria commodati actio, quae competit illi, qui aliquid commodato accepit, adverſus commodantem ad damna & impenſas reſarciendas *l.* 17. §. 3. *l.* 18. §. *pen. ff. commod.* Poteſt etiam propter impenſas commodatarius rem tamdiu retinere, usque dum ipſi ſatisfiat *l.* 18. §. *f. ff. commod.*

TIT.

Digitized by Google

TIT. VI.

DE DEPOSITO.

I. Depoſitum eſt contractus, quo res aliqua gratuito cuſtodienda traditur & ſuſcipitur §. 3. *I. quib. m. re contr. obl.* L. 6. ff. t. 3. depoſiti vel contra.

Depoſiti defin.

II. Ineunt hunc contractum deponens, qui committit rem cuſtodiendam, & depoſitarius, qui recipit. add. *l.* 31. §. 1. *ff. depoſ.*

Perſonae contrahentes.

III. Deponi poſſunt res omnes, quae cuſtodiendae & aſſervandae ad aliquem deferri poſſunt. Unde patet, proprie rerum mobilium eſſe depoſitum *l.* 1. *pr. ff. depoſ.* rerum vero immobilium ſi cuſtodia committatur, potius eſt mandatum, quam depoſitum *arg. l.* 5. §. 4. *ff. de P. V.*

Res, quae deponuntur.

IV. Forma igitur hujus contractus conſiſtit in eo, ut res tradatur in eum finem, ut gratis cuſtodiatur & cuſtodia ad lubitum deponentis reſtituatur *l.* 1. §. 9. *ff. depoſ.* Hinc conſtat, depoſitarium non poſſe re depoſita uti, niſi hoc ipſi permittatur *l.* 1. §. 34. *l.* 25. §. 1. *ff. depoſ.* & quod merces pro cuſtodia non intervenire debeat in contractu depoſiti: honorarium vero ſeu modicam remunerationem depoſitum admittit *l.* 1. §. 9. *ff. d. t.*

Forma.

V. Ex hac forma oritur principalis obligatio ejus, qui depoſitum ſuſcepit; ut ſcil. rem cuſtodiat eandemque in ſpecie reſtituat cum omni acceſſione *l.* 1. §. 24. *ff. depoſ.* & praeterea damnum dolo latave culpa ejus illatum praeſtet *l.* 32. *ff. depoſ. l.* 5. §. 2. *ff. commod.*

Obligatio principalis ex hoc contractu.

Digitized by Google

Inde datur actio directa. VI. Producit iſthaec obligatio actionem depoſiti directam, ut nimir. rem reſtituat & praeſtanda praeſtet: qua damnatus propter dolum ſit infamis *l.* 6. §. 6. *&* 7. *ff. de his qui not. infam.* Carpzov. *p.* 4. *C.* 45. *d. ult.*

Obligatio ſecundaria. VII. Secundaria & accidentalis ex contractu depoſiti obligatio eſt, qua deponens depoſitario tenetur 1) ob damnum occaſione depoſiti dolo vel culpa deponentis obveniens *l.* 61. §. 5. *in fine ff. de furt.* 2) ob impenſas, in rem depoſitam factas *l.* 5. *pr. l.* 23. *ff. depoſ.*

Inde datur actio contraria depoſiti. VIII. Datur hinc actio contraria depoſiti depoſitario adverſus deponentem, ut damna & impenſas reſtituat *dd. text.* Praeterea & jus retentionis habet depoſitarius, usque dum ipſi ſatisfiat *d. l.* 18. §. *f. ff. comm. l.* 23. *ff. dep.* non obſt. *l. pen. C. eod.* vid. *Ex. ad ff. XXI. th.* 23. *n.* 3.

Singularis ſpecies depoſiti eſt ſequeſtrum. IX. Caeterum ſingularis ſpecies depoſiti eſt ſequeſtrum, quod eſt depoſitum rei litigioſae, quae tertio cuidam traditur ita, ut lite finita victori reſtituatur *l.* 6. *ff. depoſ.*

Sequeſtratio non niſi certas ob cauſſas permiſſa. X. Haec ſequeſtratio regulariter eſt prohibita *l. un. C. de prob. ſequeſtr. c.* 1. *X. de ſequeſtr. poſſ. & fruct.* ob juſtas vero cauſſas a judice decerni poteſt, ut ſi metus ſit dilapidationis, vel ſi periculum ſit, ne partes ad arma veniant. vid. *Exerc. noſtr. ad Pandect. XXI. th.* 50.

Officium ſequeſtris. XI. Officium igitur ſequeſtris conſiſtit in eo, ut rem commiſſam, ſeu mobilem ſeu immobilem cuſtodiat adminiſtretve & rationes reddat, finita vero lite victori reſtituat.

XII. Oritur inde actio depoſiti ſequeſtraria, quae datur victori contra ſequeſtrem, ut officio ſuo ſatisfaciat. Datur quoque ſeque-

ſtri

ſtri actio contraria contra litigantes ob impenſas & damna. add. Clud. *tr. de ſequeſtr. c.* 12.

TIT. VII. DE CONTRACTU PIGNORIS.

Pignoris deſcriptio. I. Pignus eſt contractus, quo debitor in ſecuritatem crediti rem creditori tradit ſoluto debito in ſpecie reſtituendam §. 4. *I. quib. m. re contr. obl.*

Perſonae contrahentes. Res quae oppignerantur. II. Ineunt hunc contractum debitor & creditor, & datur res quaelibet pignori. vid. Lib. praeced. *tit.* 35. *de jur. pign.*

Forma hujus contractus. III. Forma hujus contractus conſiſtit in eo, ut res tradatur ita, ut jus in re transferatur, quo ſecurus ſit creditor de debito indeque is obligetur ſoluto debito ad rem oppignoratam reſtituendam. *Ejus differentia a pacto hypothecae.* Differt igitur hic contractus a pacto hypothecae in eo, quod hoc nuda conventione jus pignoris conſtituatur, etiamſi res non tradita fuerit, ex ſingulari ſcil. diſpoſitione Praetoris *l.* 1. *pr. ff. de pign. act. l.* 17. §. 2. *ff. de pact.* contractus vero pignoris deſideret traditionem rei oppignoratae *d.* §. 4. *I. quib. mod. re contrah. obl.*

Obligatio principalis. IV. Obligatur igitur in hoc contractu principaliter creditor debitori ſuo ad rem ſoluto debito reddendam cum omni cauſſa & commodis *l.* 40. §. 2. *l.* 6. §. *ult. ff. de pign. act.* & integram, adeoque damna dolo & culpa illata reſarcire tenetur, non vero quae caſu contigerunt *d. l.* 4. *Inſt. quib. mod. re contrah. obl. l.* 13. §. 1. *ff. de pign. action.* quod etiam jure Saxon. hodie obtinet. Carpz. *p.* 2. *c.* 26. *d.* 1. & 3.

Inde datur actio pignoratitia directa. L. 13. ff. t. 7. de

V. Ad perſequendum, quod ex hac obligatione debetur, datur pignoratitia directa actio debitori contra creditorem, ut ſc. rem oppignoratam ſecundum aphor. praeced. reſtituat *l.* 9. §. 3. *ff. de pign. act.* pignorat. action. vel contra.

Obligatio ſecundaria.

VI. Secundario vero & per accidens obligatur etiam debitor creditori ex hoc contractu pignoris, ſi nimir. 1) forte res aliena fuerit pignori tradita ignoranti *tot. tit. C. ſi aliena res pignor. dat.* 2) ſi damna dolo culpave debitoris creditori ratione pignoris obvenerint *l.* 31. *ff. de pignor. action.* 61. §. 1. *ff. de furt.* 3) ſi quid impenderit creditor neceſſario vel utiliter in pignus *l.* 8. *pr. l.* 25. *ff. de pign. action.*

Actio contraria.

VII. Ad conſequendum, quod ex hac obligatione debetur, datur creditori adverſus debitorem actio pignoratitia contraria *l.* 31. *ff. de pign. action.*

TIT. VIII.

DE STIPULATIONE.

Stipulationis definitio. L. 45. ff. t. 1. de verbor. obligat.

I. Stipulatio eſt contractus conceptis verbis conſtans, quibus alter praeſens interrogat & alter itidem praeſens, qui interrogatur, daturum ſe facturumve id, quod interrogatus eſt, congruenter & continuo reſpondet *l.* 5. §. 1. *ff. de V. O.* vel breviter, ſtipulatio eſt contractus, qui perficitur ex interrogatione eamque ſubſecuta ordinata reſponſione *l.* 1. *ff. de V. O. pr. I. eod.*

Ejus hodie non eſt uſus: pre-

II. Quamvis vero hodie ſtipulatio non neceſſaria ſit ad hunc finem, ut quis firmius oblige-

ligetur, ſed omnis promiſſio deliberato inita actionem producat, quibuscunque verbis concepta vel quocunque modo conſenſu expreſſo: adhuc tamen opus eſt, ut promisſio conſtet certa cauſſa. add. *l.* 25. §. *ult. ff. de probat. c.* 14. *X. de fide inſtrum. l.* 2. §. 3. *ff. de dol. mal. & met. except.* vid. Gail. 2. *O.* 13. *n.* 9. Coler. *de proc. exec. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 7. Berlich. *deciſ.* 96. Carpz. *p.* 1. *C.* 17. *d.* 39. *miſſio tamen debet conſtare certa cauſa.*

III. Referri huc poſſunt ſponſiones, quae nihil aliud ſunt quam mutuae de re, cujus dubius eventus, ſtipulationes conditionales, ut nimirum Titius e. g. Cajo praeſtet 100. ſi urbs fuerit expugnata, e contrario Cajus Titio 100. ſi non fuerit expugnata. v. Santern. *de ſponſion.* Strauch. *de ſponſ.* Heig. 2. *q.* 10. Carpzov. 2. *c.* 19. *def.* 18. Styp. *de jur. marit. p.* 4. *c.* 6. *n.* 6. Immodicae tamen ſponſiones merito prohibentur. Wehner. *voc. Wetten.* Mev. *ad Jus Lub. l.* 3. *tit.* 9. *art.* 3. *num.* 14. Agitur ex ſponſionibus actione praeſcriptis verbis. Zaſ. *in l.* 39. *ſi certum pet.* *Sponſionum deſcriptio.*

TIT. IX.
DE FIDEJUSSORIBUS.

I. Singularis ſpecies ſtipulationis eſt fidejuſſio, qua nim. quis pro alieno debito fidem ſuam apud creditorem interponit, ut diligentius huic cautum ſit *l.* 1. §. 8. *ff. de O. & A. pr. I. de fidejuſſ.* *Fidejuſſionis deſcriptio.* L. 46. ff. t. 1. de fidejuſſ. & mand.

II. Ineunt igitur fidejuſſionem creditor & fidejuſſor. Sunt vero inhabiles ex ſpecialibus cauſſis cum primis foeminae, quibus com- *Perſonae, hunc contractum ineuntes,*

 petit

Digitized by Google

Inhabiles ſunt foeminae, ob Sct. Vellei. L. 16. ff. t. 1. ad SC-tum Vellei.

petit beneficium SCti Vellejani *tot. tit. D. & C. ad SCt. Vellei.* Non ſolum vero foemina pro extraneo non efficaciter intervenit, ſed etiam in ſpecie pro marito intervenire ſingulariter prohibetur *auth. ſi qua mulier. C. ad SCt. Vellei. N.* 134. *c.* 8.

Quod non obtinet, ubi non ſubeſt interceſſio.

III. Pertinet hoc SCtum ſolum ad interceſſiones pro alio factas: unde non obtinet 1) ſi alii donet. vid. *l.* 4. §. 1. *ff. ad SCt. Vellei.* 2) ſi pro alio ſolvat *l.* 4. & 5. *ff. d. t.* 3) ſi indemnitatem promiſerit *l.* 8. §. 1. *d. t.* 4) ſi ipſa foemina principaliter aut in utilitatem ſuam ſe obliget *d. auth. ſi qua mulier.*

Sunt & alii caſus excepti (1)

IV. Praeterea non obtinet SCtum 1) ob factum ipſius mulieris, ut ſi callide & doloſe interceſſerit *l.* 18. *C. d. t.* ſi pretium pro interceſſione acceperit *l.* 23. *d. t.* ſi poſt biennium repetierit interceſſionem *l.* 22. *d. t.* ſi renunciaverit huic beneficio, modo de illo edocta fuerit, etiam extrajudicialiter & non jurato. Gail. 2. *O.* 77. Caeterum circa renunciationem vel etiam iteratam interceſſionem, ſi pro marito interceſſerit uxor, ſpecialiter notandum, quod ejusmodi interceſſio non valeat, niſi juramento confirmata fuerit. vid. *Conſtit. El.* 16. *p.* 2. ubi late hac de re agit Carpzov. *it. Dec. Elect. Sax.* 25. quibusdam tamen locis juramentum non exigitur.

(2) Carpzov. *d. loc.* Porro 2) ceſſat SCtum, ſi uxor cum viro communem negotiationem exerceat. Gail. 11. *O.* 90. *n.* 5.

Obligatio fidejuſſoris, unde datur creditori actio.

V. Obligatur fidejuſſor creditori ad id, quod tempore fidejuſſionis in obligatione principali fuit §. 5. *I. de fidej.* tam ratione ſortis quam uſurarum *l.* 68. §. 1. *ff. eod.*

Digitized by Google

eod. & datur ex fidejuſſione creditori contra fidejuſſorem actio ex ſtipulatu.

Competit fidejuſſori beneficium 1. ordinis,

VI. Competunt vero fidejuſſori certa beneficia ſeu exceptiones, nimir. 1) excuſſionis ſeu ordinis, quod ſcil. reus principalis prius conveniendus & excutiendus ſit: quod beneficium ceſſat 1. ſi reus principalis non ſit ſolvendo, 2. ſi alibi degat & difficulter conveniri poſſit *Nov. 4. c. 1. auth. praeſente C. de fidejuſſ.* 3. ſi expreſſe huic beneficio renunciaverit fidejuſſor, quae tamen renunciatio ſecundum veriorem opinionem non inducitur, ſi quis ut principalem (*als einen Selbſtſchuldiger*) ſe adſtrinxerit Carpz. *p. 2. C.* 18. *d. 2.*

2. diviſionis,

VII. Competit 2) beneficium diviſionis, nimir. ſi plures fuerint fidejuſſores §. 4. *I. de fidej.* quod beneficium ceſſat 1. ſi tempore, quo agit creditor, reliqui non ſint ſolvendo *d.* §. 4. 2. ſi quis omiſerit hanc exceptionem *d.* §. 4. 3. ſi quis illi beneficio renunciaverit expreſſe: non tamen inducunt renunciationem, juxta veriorem ſententiam, verba: *ſämtlich und ſonderlich, einer vor alle, und alle vor einen.* Carpz. *d. loc. def.* 9. *Conſt.* 17.

3. cedendarum actionum.

VIII. Denique datur beneficium cedendarum actionum, ut nimir. fidejuſſor conventus ſolutionem deneget, usque dum creditor actiones cedat contra debitorem principalem vel etiam confidejuſſorem *l.* 11. 14. & 21. *C. h. t.* Carpzov. *d. l. d.* 20. Et debet quoque creditor pignora, ſi quae habet, transferre *l. 2. C. d. fidej.*

Licet vero actiones non ſint ceſſae, tamen datur

IX. Quamvis vero actiones non ſint ceſſae, tamen ex aequitate datur fidejuſſori contra debitorem principalem actio mandati vel etiam negotiorum geſtorum. Imo extendunt etiam hanc

Digitized by Google

actio fidejuſſori contra debitorem.

hanc actionem negotiorum geſtorum contra confidejuſſorem. add. Carpzov. *p.* 2. *c.* 17. *d.* 16. & 17.

Dantur etiam remedia fidejuſſori contra debitorem, ut ſolvat ipſe creditori.

X. Praeterea ſciendum, quod liceat contra creditorem exactionem debiti differentem fidejuſſori, ſi ejus interſit exigi, inſtituere judicium ex *l. ſi contendat* 28. *ff. de fidejuſſ.* Certis etiam caſibus fidejuſſor contra debitorem principalem agere poteſt ante ſolutionem, ut liberetur a fidejuſſione. vid. *l.* 38. §. 1. *ff. mandat. l.* 10. *C. eod.*

TIT. X.
DE DUOBUS REIS.

Duo rei. L. 45. ff. t. 2. de duobus reis conſtit. *ſtipulandi.*

I. Stipulatores & promiſſores, ſimiliter & fidejuſſores ſunt vel unus vel plures, utrinque vel ex altera tantum parte, quorum illi ſtipulandi, hi promittendi rei ſunt. Duo vel plures rei ſtipulandi ſunt, qui unam eandemque rem ab uno & eodem ex una & eadem cauſſa ſimul ſibi dari ſtipulantur *pr.* & §. 1. *I. de duob. reis l.* 2. *ff. eod.* Duo vel plures rei promittendi ſunt, qui unam eandemque rem ex una & eadem cauſſa uni & eidem dare ſimul promittunt *pr. Inſt. de duob. reis in f.*

promittendi.

Cuilibet ex correis ſtipulandi in ſolidum debetur.

II. Ex correali obligatione correis ſtipulandi ſingulis in ſolidum debetur *l.* 9. §. *f. ff. de duobus reis conſtit.* §. 1. *I. eod.* Sed quia ratione rei debitae una eſt obligatio correorum *l.* 2. *ff. de duob. reis:* ideo uni ex correis credendi ſeu ſtipulandi, ſi fuerit res ſoluta, perimitur tota obligatio ſeu praeſtatio, quae uni fit, a reliquis

liquis liberat *d.* §. 1. *l. d. t. l.* 2. *l.* 3. §. 1. *ff. eod.* Is vero qui ex cauſſa omnibus correis oneroſa ſolidum accepit, ad communicationem tenetur & actione pro ſocio conveniri poteſt *l.* 62. *pr. ff. ad L. Falcid.*

III. Similiter & quilibet promiſſor in ſolidum obligatur *l.* 3. §. 1. *ff. de duob. reis l.* 2. *C. eod.* Si vero unus ex promiſſoribus correis ſolvat, liberantur reliqui §. 1. *l. d. t. l.* 2. *ff. eod.* Is vero qui ex ſociis correis ſolvit pro reliquis, ab his actione pro ſocio, quod ultra ratam ſolvit, repetere poteſt *l.* 2. *C. de duob. reis* junct. *l.* 62. *ff. ad L. Falcid.* add. Carpzov. 2. *C.* 17. *d.* 12. *Quilibet ex correis promittendi in ſolidum obligatur.*

IV. Habet tamen is, qui ex pluribus correis unus in ſolidum convenitur, beneficium diviſionis, ut pro rata tantum ſolvat *N.* 99. *c.* 1. *auth. hoc ita C. h. t.* add. Alexander *l.* 3. *conſ.* 38. *n.* 1. *& l.* 2. *conſ.* 147. Hector Felicius *tr. de ſociet. c.* 11. *n.* 28. *& c.* 30. *n.* 34. *Competit tamen beneficium diviſionis.*

V. Quod tamen beneficium diviſionis ceſſat 1.) ſi abſens fuerit correus, 2) ſi non fuerit ſolvendo, 3) ſi renunciaverit illi beneficio *d. Nov.* 99. *& auth. hoc ita.* add. Carpz. *p.* 2. *C.* 17. *d.* 14. *&* 15. 4) ſi ſit ſocius. vid. §. 3. *h. t.* *Quod certis caſibus ceſſat.*

TIT. XI.
DE CONTRACTIBUS CONSENSUALIBUS IN GENERE, ET IN SPECIE DE EMT. VENDITIONE.

I. Conſenſu fiunt obligationes in emt. venditionibus, locat. conductionibus, contractu em- *Contractus conſenſuales.*

Digitized by Google

emphyteutico, ſocietatibus & mandatis *pr. I. de obl. ex conſ.*

Emtionis venditionis deſcriptio.

II. Emtio Venditio eſt contractus initus conſenſu de certa re pro certo pretio tradenda *pr. I. de emt. vend. l. 1. ff. de contrah. emt. l. 11. §. 2. ff. de action. emt.*

L. 18 ff. t. 1. de contrah. emt. & de pact. inter emt. & vend. comp. & quae res ven. non poſſ.

Perſonae.

III. Perſonae itaque contrahentes ſunt emtor & venditor. Inire vero hunc contractum poſſunt, qui juxta generales regulas conſentire & bona ſua adminiſtrare & alienare queunt.

Forma.

IV. Forma hujus contractus conſiſtit in conſenſu, quo inter venditorem & emtorem liquido convenit de re certa pro certo pretio tradenda *pr. I. de emt. vendit.* Cum vero conſenſui nihil magis contrarium ſit quam error, ideo ſeu in corpore ſeu in materia erretur, veluti ſi aes pro auro venierit, emtio nulla erit *l. 9. pr. & §. 2. l. 14. ff. de contrah. emtion.* Si vero error verſetur circa qualitatem rei externae, rata nihilominus manet emtio *l. 10. l. 14. ff. de contrah. emt. l. 21. §. 2. ff. de action. emt.* teneturque tantum venditor in id, quod emtoris intereſt *d. l. 21. §. 2. ff. de action. emt.*

Merx certa & determinata venditur.

V. Conſiſtit emtio venditio in re ſeu merce tradenda, quae debet eſſe certa & determinata. Specialiter autem circa res, quae menſurari numerari aut ponderari queunt, ſciendum eſt, quod ejusmodi res vendantur vel ad corpus, uti LL. Romanae loquuntur, ſeu per averſionem, (*überhaupt*) vel ad menſuram & quantitatem certam. Priori caſu licet forte quid deficiat in quantitate, obiter vel tantum de-

Aliquando res per averſionem venditur:

demonſtrationis, non taxationis cauſſa adjecta, non poteſt amplius quid peti: poſteriori vero caſu ſi quid deficiat in quantitate ſeu menſura a venditore expreſſa, id ſupplendum erit vel tantum de pretio detrahetur, quantum reſpondet ei, quod deficit *l.* 40. §. 2. *ff. de contrab. emt.* vid. Carpzov. 5. *Reſp.* 25. Praeterea monendum, quod etiam intelligatur venditum, licet non in ſpecie expreſſum, quicquid tempore contractus firmiter cohaeſerit rei venditae *l.* 69. *ff. de contrab. emt.* v. c. quae aedibus ſunt adfixa, *Was Erd-Nied-und Nagelfeſte iſt.* add. Carpzov. *p.* 2. *C.* 33. *d.* 2.

Aliquando ad menſuram.

Firmiter rei adhaerens ſimul vendita cenſetur.

VI. Pretium pro merce eſt ſolvendum, quod conſiſtere debet in pecunia numerata §. 2. *I. de emt. vend. l.* 1. *pr.* & §. 1. *ff. de contr. emt.* Hoc pretium debet eſſe verum, non ſimulatum *l.* 54. *ff. de O. & A.* certum *l.* 7. §. 1. *ff. de contrab. emt.* juſtum, ita tamen ut propter difficultatem aeſtimationum rerum laeſio usque ad dimidium toleretur, modo dolus abſit *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* qua de re inferius.

Pretium conſiſtit in pecunia numerata.

VII. Aliquando placet contrahentibus, ut emtio venditio non aliter ſit perfecta, quam ſi ſcriptura ſeu inſtrumentum ſuper emt. venditione ſit confectum; & tunc, antequam illud confectum fuerit, poenitere licet. vid. *pr. I. de emt. vend. l.* 17. *C. de fid. inſtrum.*

Aliquando ſcriptura ad perfectionem contractus pertinet.

VIII. Oritur ex hoc contractu obligatio mutua emtoris & venditoris, utrinque principalis & directa. Et quidem emtoris obligatio conſiſtit in eo, ut pretium ſolvat *l.* 13. §. 8. *ff. de action. emt.* & tenetur emtor ad uſuras pretii ob moram in ſolvendo commiſſam

Obligatio mutua ex hoc contractu.

Digitized by Google

l. 13. §. 20. *ff. de act. emt. l.* 32. §. 2. *ff. de uſur.*

Obligatio venditoris.

IX. Obligatio venditoris conſiſtit in eo, ut rem venditam tradat una cum fructibus poſt venditionem perceptis & omnibus acceſſionibus: & quidem praeciſe tenetur tradere. Praeterea requiritur, ut talis tradatur qualis vendita, nimir. 1.) non debet eſſe vitioſa, vid. *tot. tit. ff. de Ædil. Edict.* 2.) libera tum a ſervitutibus tum ab aliis oneribus. Porro debet venditor dolum & culpam circa rem venditam praeſtare, h. e. omne damnum quod ejus dolo ſeu malitia vel negligentia contigit, reſarcire *l.* 5 §. 2. *ff. commod. l.* 23. *de R. I.* periculum vero ſeu caſum fortuitum non tenetur praeſtare, quia hunc venditor avertere nequit, ac res perit ei, cui debetur *l.* 5. §. *fin. ff. de reſcind. vend.* adeoque etiam pretium tenetur nihilominus ſolvere emtor, re licet caſu peremta ante traditionem §. 3. §. *de emt. vend. & tot. tit. D. de peric. & commod. rei vend.*

L. 18 ff. t. 6. de peric. & comm. rei vend.

Dominium non transfertur rei venditae niſi pretio ſoluto aut fide de eo habita.

X. Caeterum notandum eſt, quod licet ex cauſſa venditionis ſit tradita res, non tamen transferatur dominium, niſi pretium ſit ſolutum vel expreſſe fides de pretio ſit habita §. 41. *I. de rer. diviſ.* Praeterea de jur. Saxon. praeſertim in bonis emphyteuticis & cenſiticis, requiritur judicialis reſignatio. vid. Franz. 2. *reſol.* 12. *n.* 8. *ſeqq.* Richt. *de concurs. credit. c.* 2. *m.* 19. *n.* 17. *ſeqq.*

Venditor tenetur ad evictionem praeſtandam.

XI. Denique addendum, quod ſi forte circa proprietatem rei venditae lis moveatur ab alio, venditorem obligatum eſſe emtori ad evictionem praeſtandam, licet expreſſe hoc promiſſum non ſit *l.* 11. §. 2. *ff. de act emt.* vid. *tot. tit. D. de evict.*

XII.

XII. Ad perſequendum, quod ex hac mutua obligatione emtori venditor debet & viciſſim venditori emtor, datur quoque actio mutua emti venditi ſeu ex emto vendito §. 17. *Inſt. de action. l.* 11. *pr.* 43. *l.* 13. §. 19. & *tot. tit. D. de action. emt. & vend.*

Actio emti venditi. L. 19. ff. t. 1. de act. emt. & vend.

XIII. Expoſita natura emt. venditionis nunc quaedam addenda ſunt de pactis, quae emtioni venditioni adjici ſolent: quorum primum eſt addictio in diem, ſi nimir. ita res vendatur certo pretio, ut liceat venditori intra definitum tempus majus pretium ſeu meliorem conditionem ab alio oblatam acceptare. vid. *tot. tit. D. de in diem addict.* In arbitrio tamen emtoris prioris eſt, an velit idem pretium, quod alius intra iſtud tempus adjicit, ipſe ſupplere, & tunc praefertur. vid. *l.* 6. §. *fin. l.* 8. *ff. d. t.*

Emtioni venditioni adjicitur aliquando I. addictio in diem. L. 18. ff. t. 2. de in diem addictione.

XIV. Porro 2.) eſt lex commiſſoria ſeu pactum commiſſorium, quo convenitur, ut, ſi ad certum diem non ſolvatur pretium, res ſit inemta. vid. *tot. tit. D. de l. commiſſ.* vid. Thom. Maul. *de emt. vendit. tit.* 7. *n.* 4. & *n.* 13.

II. lex commiſſoria. L. 18. ff. t. 3. de lege commiſſoria.

XV. Aliquando etiam 3.) adjicitur pactum, ut liceat intra certum tempus recedere a contractu emtionis *l.* 3. *D. de contrab. emt. l.* 31. §. 22. *ff. de Ædil. Edict.* vel etiam ita ut praeſtita poena poenitere liceat, quod dici ſolet *ein Reukauff.* vid. Berl. *dec.* 43. *ſeqq.*

III. pactum, ut liceat recedere a contractu.

XVI. Praeterea 4.) notabile etiam eſt pactum de retrovendendo, German. *ein Wiederkauff*, quod in eo conſiſtit, ut venditori conceſſa ſit poteſtas rem in emtorem translatam pretio reſtituto redimendi *l.* 2. *C. de pact. inter emt. & vend.*

IV. pactum de retrovendendo.

Hoc dupliciter initur.

XVII. Initur autem vel ita, ut quandocunque liceat redimere, & juri redimendi, praeſertim juxta jus canonicum, nullo praeſcribitur tempore. *Virg. Pingizer. Quaeſt. Sax.* 41. vel certo tempore; & quidem adjicitur tempus vel ut terminus a quo, ſeu poſt cujus lapſum demum venditor poſſit pretio oblato reſtitutionem rei venditae petere; quod exprimi volunt per verba: *auf zehen Jahr lang wiederkauffſtehen*, quo elapſo facultas redimendi demum competere incipit: vel ut terminus ad quem eſt reſtricta poteſtas redimendi, ſeu usque ad quem & intra quem (*v. g. binnen zehen Jahr*) exerceri queat jus retrovenditionis, quo elapſo non amplius integrum eſt redimere. Maul. *d. tract. tit.* 7. *num.* 22. & *mult. ſeqq.* Carpzov. 2. *c.* 1. *d.* 8. & 9. *reſponſ. l.* 27.

Ad quid redemturus teneatur.

XVIII. Tenetur vero redemturus 1.) pretium regulariter idem, quod accepit, *Coler. conſ.* 28. *num.* 43. vel, ſi ita convenerit, quo res tempore retrovenditionis juſte venire poteſt, (*it. laudemium, quod emtor ſolvit.* Carpzov. *d. l. def.* 24. *Diſſ. Maul. d. l. num.* 38.) reſtituere. Tiraquell. *d. tract.* §. 1. *gloſſ.* 3. *num.* 2. Covarruv. 3. *r.* 9. Molin. *d. l.* & *l. D.* 376. Bonacin. *Theol. mor. de contr. D.* 3. *qu.* 1. *p.* 3. *num.* 1415. Zoeſ. *ad ff. h. t. num.* 18. praeterea 2.) impenſas, quae ad perpetuam rei venditae utilitatem factae, refundere. Tiraquell. *d. tr.* §. 7. *gloſſ.* 1. *num.* 4. Carpzov. *d. l. d.* 27. Oblatis pretio (*v. l.* 2. *Ut* & *prior emtor.* & 7. *C. d. t.*) & impenſis emtor rem ipſam praeciſe reſtituere eſt obligatus. Carpz. *d. l. d.* 15. & fructus tempore retrovenditionis pendentes pro rata temporis inter em-

Digitized by Google

emtorem & venditorem dividendos eſſe volunt. Covarruv. 1. *v. r.* 15. *n.* 5. Anton. Theſaur. *dec.* 16. Hartm. Piſtor. *l.* 1. *q.* 24. *n.* 22. Carpz. *d. l. d.* 20. at pretio nondum oblato perceptos emtor, quippe dominus rei, ſuos facit nec eos reſtituere tenetur. Gomez. *& leg. var. reſol. tom.* 2. *c.* 2. *n.* 27. Donell. *ad l. ſi quis ita n.* 17. *C. de pact. int. emt.*

Aliquando & emtor rem reluendam offerre poteſt.

XIX. Caeterum aliquando & emtori licet rem certo tempore aut quandocunque libuerit offerre, ac venditor tenetur pretium reſtituere *l. ſi convenit* 6. *ff. de reſc. vend. l.* 31. §. 22. *ff. de aedil. edict.* modo non ſubſit illicitum foenus. Rauchbar. 1. *q.* 19. Maul. *d. tract. tit.* 7. *num.* 36. Carpzov. *l.* 5. *r.* 26. Richt. *deciſ.* 83. *num.* 79. & 80. Zoeſ. *ad ff. h. t. n.* 35. add. Molin. *tr.* 2. *D.* 374. 375. 376. Bonacin. *d. l. n.* 6.

V. pactum de retrahendo.

XX. Denique 5.) eſt pactum, quo alicui jus protimiſeos conceditur, ita nimir. ut, ſi rem iterum venditurus ſit emtor, eo pretio, quod alius ſolveret, alicui vendi debeat (Germ. *der Naherkauff*) *l.* 75. *ff. de cont. emt.* Hoc vero jus retractus ſeu protimiſeos non ſolum pacto promittitur, ut jam dictum, ſed etiam lege & conſuetudine ſingulari certis perſonis tribuitur.

Vis & effectus pacti de retrahendo.

XXI. Ex illo conventionali jure retractus oritur ſolum obligatio, qua dominus rem venditurus tenetur denunciare iſti, cui jus retractus competit, an ipſe velit emere *d. l.* 75. Quodſi igitur omiſſa denunciatione alteri cuidam rem vendiderit, re quidem huic nondum tradita contra venditorem ex vendito agere poteſt is, cui jus retractus competit, ut ſibi res juxta pactum eodem tradatur pretio

d.

Digitized by Google

d. 10. at re emtori jam tradita ſolum datur actio ad intereſſe contra eum, qui contra fidem pacto datam vendidit, non actio in rem contra poſſeſſorem *arg. d. l.* 75. niſi ratione illius juris protimiſeos hypotheca ſit legitime conſtituta. Vid. lat. Maul. *d. tit.* 7. *n.* 81. Carpzov. *d. l.* 8. 9. & 11. (*qui etiam def.* 12. *ex DD. tradit, ſi emtor ſciverit pactum, bona ab ipſo poſſe revocari.*) Similiter nec eum, cui jus protimiſeos ex diſpoſitione teſtatoris competit, bona alienata revocare, ſed ſolummodo adverſus heredem ad intereſſe agere poſſe tradit Carpzov. *d. p.* 2. *C.* 32. *d.* 9. Aliud ſtatuit Rennem. Jpr. Romano-Germ. *m.* 3. *D.* 33. *th.* 30.

Quibus caſibus obtineat. XXII. Locum habet hoc jus retractus conventionale ſolum eo caſu, quo res extraneo venditur *arg. d. l.* 75. non igitur 1.) ſi quis liberis ſuis vendat vel aliis ab inteſtato ſucceſſuris. Carpz. *d. l. def.* 19. Richter. *deciſ.* 76. *num.* 53. nec 2.) ſi ex permutatione, donatione, diviſione hereditatis, aut ſucceſſione, tam ex teſtamento quam ab inteſtato res ad alium veniat. Carpz. *def.* 16. 17. 18. & 22. Richter. *d. l. n.* 56.

Poteſt cedi. XXIII. Caeterum cum ex pacto hoc retrahendi jus competat, ideo regulariter, *ſcil. niſi ad perſonam paciſcentis reſtrictum ſit*, alteri cedi poteſt. Mod. Piſtor. *part.* 3. *q.* 169. Maul. *d. t.* 7. *num.* 46. Leuwen *cenſ. for. L.* 4. *cap.* 20. *n.* 4.

Jus retractus legale. XXIV. Jus retractus ſeu προτιμήσεως (*Naehergeltung, Einſtands-Gerechtigkeit*) legale & conſuetudinarium eſt, quod ſingulari jure certis perſonis tribuitur vel propter dominium

nium directum, vel propter creditum, vel propter civitatem, vel propter communionem, vel propter jus municipum & incolarum, vel propter conſanguinitatem.

XXV. Ratione dominii directi competit jus retractus domino emphyteuſeos in re emphyteutica *l. fin. verſ. ſed ne hac occaſione D. de Jur. emphyt.* conf. *l.* 1. *in fin. C. de metallar. XI.* add. *Conſt. Friderici ſancimus, & conſtit. quum omnibus lib.* 5. *feud. tit.* 13. 14. 15. quod applicari etiam ſolet ad bona cenſitica. Richter. *deciſ.* 76. *num.* 60. *&* 61. non vero extendendum ad alia bona; ſic ruſtici non tenentur v. gr. victualia, quae vendituri ſunt, primum nobilibus offerre, niſi forte peculiari conſuetudine aliud receptum. vid. Socin. Sen. 2. *conſ.* 272. Carpz. 2. *c.* 51. *d.* 10. Rauchb. *p.* 2. *q.* 22. Confer. Richter. *d. l. dec.* 76. *n.* 80. *& ſeqq.* Anton. Matthaeus *tract. de action. l.* 1. *c.* 10. *n.* 43. *&* 45. *competit I. ratione dominii directi.*

XXVI. Ratione crediti jure Juſtinianeo, ſi bona judiciali ſubhaſtatione veneant & plures ſint licitatores, praeferuntur extraneis emtoribus creditores, ac inter hos is potior eſt, cui major pecunia debetur *l. cum bona* 16. *ff. de reb. aut jud. poſſid.* Hodie, praeſertim in terris Saxonicis, primus licitator praefertur. vid. Carpz. *p.* 1. *c.* 32. *d.* 42. *&* 52 *& proceſſ. tit.* 25. *art.* 4. *n.* 70. *ſeqq.* Anton. Matth. *d. tr. l.* 1. *c.* 16. *n.* 41. *II. ratione crediti.*

XXVII. Ratione vicinitatis juxta Frider. conſtitutionem 5. *feud. tit.* 14. vicinus rem extraneo venditam poteſt retrahere. conf. Tiraquell. *de retract. part* 1. §. 1. *gloſſ.* 9. *n.* 26. *&* 69. add. Sand. *dec. Friſ. l.* 3. *tit.* 5. *def.* *III. ratione vicinitatis, quo pertinet jus congrui.*

Digitized by Google

9. Non autem obtinet hoc jus retractus, niſi ubi ſingulari conſuetudine vel ſtatuto introductum: & quibusdam locis ſola vicinitas non tribuit illud jus, ſed ei demum vicino hoc competit, cujus vel praedio cenſuali (*Zinſgut*) fuit junctum, ut ſub illo tanquam toto, cui cenſus inhaeret, comprehenſum; vel cujus agro quondam fuit unita illa pars, quae extraneo eſt vendita, & dici ſolet jus congrui, Germ. *das Geſpildte*. vid. *Weimar. Landes-Ordn. de An.* 1585. *tit.* 38. Cothm. *vol.* 4. *conſ.* 42. *num.* 3. Richter. *de deciſ.* 76. *n* 59. 64. *& ſeqq. & in conſil. poſt.* Rennem. *d. m.* 3. *diſp.* 33. *th.* 50. *&* 54.

IV. ratione communionis. XXVIII. Similiter ratione communionis ſocio in dicta conſtitut. Frid. conceditur, ut retrahere poſſit partem rei communis extraneo venditam *d. l.* 5. *feud. tit.* 13. 14. *&* 15. Zoel. *h. num.* 36. *in fin.* quod, praeſertim in aedibus, non admittit Carpzov. 2. *c.* 31. *def. ult.*

V. ratione incolatus. XXIX. Porro volunt, quod municipibus & incolis *den Bürgern und Einwohnern*, liceat retrahere bona immobilia in diſtrictu urbis aut pagi ſita, quae extraneis (*den Ausländiſchen, Auswärtigen*) ſunt vendita. vid. Bocer. *cl.* 3. *diſp.* 22. *th.* 9. *& ſeqq.* Rennem. *d. m.* 3. *D.* 33. *th.* 44. *et ſeqq.*

VI. ratione conſanguinitatis. Hoc competit 1. *liberis venditoris.* XXX. Reſtat denique retractus gentilitius ſeu conſanguinitatis: competit autem hoc jus protimiſeos gentilitium conſanguineis venditoris, quos Fridericum parentes appellare docet Tiraquell. *de retract. part.* 1. §. 1. *gloſſ.* 9. Inprimis autem indultum eſt liberis retrahere res avitas a parentibus venditas. Tiraquell. *et alleg. part.* 1. §. 1. *gloſſ.* 9. *n.* 47.

Digitized by Google

47. Reinking *q.* 2. *Conſl. Elect.* 31. *part.* 2. Richter. *Deciſ.* 76. *n.* 13. *et ſeqq. num.* 20. etiamſi in poteſtate ſint, modo propria bona habeant, & quamvis heredes patris fuerint, cum nihilominus ratio juris retractus obtineat, & potior ſit filius extraneo; & licet alias heres ſuam forte rem, quam pro propria defunctus vendidit, vindicare nequeat, tamen ejusmodi exceptio hic non obſtat, cum res pro tali, quod nequeat retrahi, haud ſit vendita, adeoque nec heres de eo ſit obligatus. Pinell. *in l.* 1. *C. de bon. matern. num.* 95. Stephan. Gratian. *diſc. for. tom.* 3. *c.* 333. *n.* 4. Perez. *l.* 4. *C. t.* 54. *num.* 24. Conf. Zoeſ. *ad ff. h. t. num.* 13. *et ſeqq.* Berlich. 2. *concl.* 39. *num.* 16. *et ſeqq.*

XXXI. Liberis non exiſtentibus, collateralibus cognatis foeminis & maſculis, modo ita generaliter receptum ſit, jus retractus competit, (quod non obtinet in Elect. Saxon. *d. c.* 13. ibique Carpz. *def.* 11.) & quidem iis, qui venditori proximiores, licet forte quis exſtet, qui ſtipiti, a quo res pervenit, ſit proximior. Zoeſ. *all. l. num.* 84. Richter. *d. dec. num.* 30. Plures ejusdem gradus ſi concurrant, omnes admittuntur, aut ſi res commode dividi nequeat & communio non placeat, qui prius de retractu egit, praefertur vel ſorti res committitur *arg.* §. *optionis* 23. *in fin. I. de legat.* Tiraquell. *d. p.* 1. §. 12. *gloſſ.* 10. *num.* 4. Reinking. *d. q.* 2. *num.* 63. 84. *et ſeqq.* conf. Richter. *d. l. num.* 18. 105. *et ſeqq. d. Conſt. Frider. verb. quos vocabimus per ordinem.* Sin vero ex pluribus unus vel alter retrahere nolit, tota res ab uno retrahi poteſt. Carpz. *p.* 2. *c.* 31. *def.* 10. Rennemann. *Ju-* *2. collateralibus.*

Digitized by Google

riſpr. Rom.Germ. m. 3. *D.* 33. *th.* 14. Caeterum jus repraeſentationis nec in deſcendentium nec in collateralium ordine obtinere volunt, quia ſimpliciter gradus proximitas attenditur. Tiraquell. §. 11. *gl.* 9. *num.* 1. *et ſeqq.* Reink. *quaeſt.* 2. *num.* 65. *et* 66. Richter. *d. l. num.* 28. Aliud placet Johann. Herold. *eleg. tractat. de jur. repraeſent. et tranſpoſ. cap.* 5. *concl.* 12. §. 6. *et ſeqq.* Notandum denique, quod in jure retractus locus ſit ſucceſſorio edicto: adeoque ſi hic vel ille omittat, alter in ſolidum admittitur, aut ſi proximiores iſto non utantur jure, proxime ſequentes recte retrahunt. Carpz. 2. *c.* 31. *d.* 10. *c.* 32. *d.* 20. *et c.* 49. *d.* 7. Zoeſ. *h. n.* 49. Richter. *d. l. n.* 18.

Non poteſt hoc jus extraneo cedi.

XXXII. Patet ex dictis 1) quod hoc jus, quippe ratione conſanguinitatis conceſſum, non poſſit extraneo cedi. Tiraquell. §. 26. *gl.* 1. *n.* 1. *et* 43. Gail. 2. *O.* 19. *n.* 10. Boër. *deciſ.* 159. Berlich. *d. l.* Zoeſ. *num.* 68. & 2) quod quis ſibi & in ſuum uſum, non in alterius utilitatem neque in fraudem emtoris retrahere debeat: quod aliquando, ſi nim. magna ſubſit ſuſpicio, ut uſurus retractu confirmet juramento, decernitur. Gail. 2. *O.* 19. *num.* 10. Tiraquell. *de retract.* §. 26. *gl.* 1. *num.* 2. *it. num.* 12. 32. 33. *et* 39. ubi addidit limitationes Renneman. *Juriſpr. Romano-Germ. m.* 5. *D.* 33. *th.* 12. Richter. *n.* 174. unde nec ad heredem extraneum conſanguinei transfertur. *Id. num.* 69. nec 3) datur illi, qui non eſt conſanguineus venditoris; licet res a majoribus ipſius deſcendat & olim a ſuis conſanguineis ſit vendita. Richter. *d. l. n.* 31. *et num.* 40. Si vero ab extraneo, cui primum

mum vendita, conſanguineus retraxerit & hic rurſus alii extraneo vendiderit, locus eſt retractui. Tiraquell. §. 32. *gl. un. n.* 5.

XXXIII. Competit jus retrahendi etiam adverſus remotiorem cognatum, cui res vendita eſt. Licet enim ea haud exierit e familia, tamen propinquior jus habet potius, quod ipſi eripi nequit. Tiraquell. §. 11. *gloſſ.* 6. *n.* 6. *et* 14. Boër. *dec.* 76. *n.* 7. Berlich. *d. concl. n.* 54. Zoeſ. *n.* 49. Sed quid ſi uni ex pluribus proximioribus res ſit vendita, anne reliqui posſunt eam pro rata retrahere? Neg. quia nec ad extraneum nec ad remotiorem cognatum res venit, & penes venditorem videtur eſſe, cui ex cognatis pluribus aequo pretio rem velit vendere. Non vero ſolum adverſus emtorem competit, verum etiam, modo ratione primae a conſanguineo factae venditionis agatur, tempore ſcil. praefinito haud elapſo, adverſus poſſeſſorem, in quem emtor rem iterum alienavit: videtur enim haec actio de retractu in rem ſcripta. Tiraq. §. 8. *gloſſ.* 5. *n.* 8. Gail. 2. *obſ.* 19. *n.* 6. Berlich. *d. con.* 39. Reink. *q.* 7. Sand. 3. *deciſ. Friſic. d.* 13. *q.* 2. *Contra quem competat.*

XXXIV. Obnoxia retractui ſunt bona immobilia & quae pro immobilibus habentur, praeſertim avita, quae ſc. a majoribus ad alienatorem pervenere, *Stammgüter*, *d. conſt. Frideric.* vid. Tiraquell. §. 1. *gl.* 7. *n.* 81. *et ſeqq.* Berlich. 2. *c.* 39. *n.* 86. Reinking. *q.* 3. Richter. *d. l. num.* 39. *& ſeqq. & n.* 7. Ex conſuetudine tamen quorundam locorum, ut in Thuringia, etiam in bonis non avitis obtinet jus protimiſeos, modo paterna fuerint. Richter. *dec.* 76. *num.* 14. & 15. Caeterum hoc ita intelligendum eſt, ſi bona ejusmodi a conſan- *Bona retractui huic obnoxia.*

Digitized by Google

ſanguineis adhuc poſſideantur & vendantur; ſecus eſt, ſi olim jam ad extraneum tranſlata fuerint & jam iterum vendantur. Richter. *d. deciſ. quaeſt.* 1. *num.* 40. niſi forte hoc extraneo rurſus vendente tempus a priori emtione computandum, retractui exercendo praefixum nondum fuerit elapſum. Tiraquell. *d. tract.* §. 1. *gl.* 9. *num.* 44. & *num.* 126. & §. 12. *gl.* 1. & 2. Sed quid ſi patrimonium univerſum quis vendiderit, ſub quo quaedam ſolum avita bona comprehenduntur, anne admittitur conſanguineus, ut ſola avita praetermiſſis reliquis ipſi retrahere liceat? Qua in re inter ſe haud conveniunt interpretes: affirmant illud Matth. de Afflict. *tract. de jur. protim.* §. *ult. n.* 33. Rennem. *d. l. theſ.* 20. Richter. *d. deciſ.* 76. *n.* 47. negant Tiraquell. *d. tract.* §. 73. *n.* 9. Fabian. de Monte *de emt. quaeſt. princip.* 3. *n.* 41. Jacob. Curt. *tom.* 1. *conject.* 38. (qui ſubtiliter de hac controverſia diſſerit) Matth. Coler. *deciſ.* 229. *n.* 2. Sane cum emtor hiſce avitis ademtis reliqua retinere nollet, nec etiam venditor avita ſola vendere vellet, non video, quomodo jus retractus effectum habere poſſit. Difficultas quoque occurrit in componenda lite, quantum pretii pro bonis univerſis ſoluti aut promiſſi definiendum ratione illius particularis rei retrahendae. Omnino igitur ſententia negantium videtur magis probanda. conf. *l.* 47. §. 1. *ff. de minor.*

Locum habet in emtione.

XXXV. Locum habet ejusmodi redimendi jus in alienatione, quae fit pretio vel aeſtimatione interveniente, ut in emtione venditione ſeu quando datur ſpecies ſeu corpus pro pecunia in ſolutum, item ſi res detur pro annuo cenſu,

Digitized by Google

cenſu, ſi res aeſtimata in dotem detur. Vid. Reink. *d. tract. q.* 4. Zoeſ. *all. l. num.* 85. *& ſeqq.* Berlich. *d. concl. num.* 55. *& ſeqq.* Richt. *d. deciſ.* 76. *num.* 176. *& ſeqq.* Quaeri ſolet, an bonis ſub haſta venditis retractus admittatur? Nos ſequimur ſententiam diſtinguentium: aut bona nondum ſunt addicta plus licitanti, ſed ſtatim poſt licitationem ab extraneo factam conſanguineus idem offert pretium; aut vero jam ſunt decreto judicis addicta bona ei, qui plus licitatus eſt. Priori caſu locus erit juri retractus, quia perinde eſt, ac ſi conſanguineus ſit inter licitatores, adeoque merito praeferendus extraneo *l.* 16. *ff. de bon. aut. jud. poſſid.* Carpz. 2. *c.* 31. *d.* 18. Poſteriori autem caſu non amplius admittendus conſanguineus, quia publice & autoritate judiciali venum re expoſita debeat voluntatem ſuam declarare. Stephan. Grat. *diſc. for.* 544. *n.* 50. Carpz *d. l.* Ant. Matth. *d. l. n.* 41. *verſ. quantum ad poſteriorem.*

XXXVI. Non autem obtinet jus retractus in donatione. Reink *d. q.* 4. *n.* 93. item in permutatione *d. conſt. Frid.* niſi 1) pro re res alia & ſimul pecunia detur & haec praevaleat, 2) niſi res fungibilis, quae ſtatim vendatur, pro re altera detur, vel 3) alias fraus ſubſit. vid. Tiraquell. §. 1. *gl.* 14. *num.* 19. 28. *& ſeqq.* Reinking. *d. q.* 4. *num.* 79. *et ſeqq.* Carpzov. 2. *c.* 31. *d.* 17. Rennem. *d. l. th.* 17. Richt. *d. l. num.* 180. *et ſeqq.* Secus eſt, ſi praedium quis ſuum retractui obnoxium vel pro pecunia in ſolutum *arg. l.* 4 *C. de evict. l.* 24. *pr. ff. de pign. act.* Tiraquell. *d. retr.* §. 1. *gl.* 14. *n.* 2. *et ſeqq.* vel in dotem aeſtimatum *arg. l.* 10. §. *ſi ante* 4. *ff. de jure dot.*

non in donatione, nec in permutatione regulariter.

dot. l. 3. *ff. loc. l.* 5. *C. de jur. dot.* Tiraquell. *d. gl.* 14. *num.* 108 de ſerit. Quaeri ſolet de tranſactione? Nos retrahentem non admittimus, quia rem ſuam alter tranſigentium eſt conſecutus. vid. Zoeſ. *b. n.* 88. Carpzov. *d c.* 31. *d.* 17.

Retrahens debet idem pretium ſolvere.

XXXVII. Caeterum rem alienatam qui vult retrahere, tenetur idem pretium, de quo cum extraneo initio ac vere convenit, actu & rite offerre, & licet particulariter ſolutum fuerit, totum; nondum vero ſolutum eadem qua convenit ratione exſolvere *d conſt.* eademque pacta contractui addita praeſtare, & ſi quae alia ultra pretium neceſſario & ex more recepto ab emtore praeſtita, ut laudemium, bibales & ſimiles ſumtus modicos reſtituere. vid. latius Gail. 2. *obſ.* 19. Reink. *q.* 5. *et* 6. Zoeſ. *num.* 79 *et ſeqq.* Richt. *d. l. n.* 112. *et ſeqq.* add. *num.* 141. Sand. *dec. Friſ.* 3. *t.* 5. *d.* 11. Berl. *concl.* 41. *p.* 2. Deinde quoque emtori, ſi jam tenuerit rem, impenſae in eam factae neceſſariae & utiles, quas & ipſae conſanguineus impendiſſet, refundendae veniunt *d. Conſt. Frid. et d. conſt. Elect.* 32. Berlich. *et alleg. d. c.* 41. *n.* 40. *et ſeqq.* Ipſe vero emtor retrahenti reſtituere debet rem cum fructibus pendentibus & perceptis, poſt actu oblatum & rite depoſitum pretium *arg. l.* 2. *C. de pact. int. emt. et vendit.* conf. Reink. *qu.* 8. Carpzov. *d. p.* 2. *ff.* 32. *d.* 7.

ac impenſas reſtituere.

& quidem intra annum & diem.

XXXVIII. Retrahi res ita, adeoque & pretium actu offerri, recuſatum deponi rite *arg. d. l.* 2. ſecundum mores communiter fere receptos debet intra annum & diem. Tiraquell. § 1. *gl.* 11. *n* 17. *et ſeqq.* Gail. 2. *O.* 19. Reink. *qu.* 7. Berl. *d p.* 2. *concl.* 40 juxta jus Saxonicum intra annum & ſex ſeptimanas. *Conſt. Elect.*

Digitized by Google

Elect. 32. *p.* 2. ibique Carpz. *def.* 4. Richter. *all. num.* 41. Computatur hoc tempus ſtatim a facta v. g. venditione, licet res nondum tradita. Tiraquell. §. 1. *gl.* 2. *n.* 20. Reink. *d. q.* 7. *num.* 156. H. Piſtor. 2. *q.* 12. *num.* 24. Carpzov. *d. c.* 32. *d.* 3. Richter. *num.* 141. non tamen currit hoc tempus niſi perfecte negotium ſcientibus. Tiraquell. §. 36. *gl.* 2. *num.* 30. Reink. *d. q.* 7. *num.* 94. 100. Richter. *d. l. n.* 147. ignorantiam vero, ſi praeſumtio contra ipſos fuerit, probare debent, & quidem aliis modis probandi deficientibus juramentum imponitur. Reink. *d. l. n.* 117. Richter. *d. l. n.* 150. *& ſeqq.* Notandum porro hic eſt, hanc annalem praeſcriptionem non obeſſe pupillis & minoribus. Reink. *d. q.* 7. *n.* 149. Richter. *all. l. m.* 165. 166. *&* 167.

XXXIX. Ab expoſito jam retractu lineari ſeu gentilitio indeque deſcendente actione ſeu condictione ex moribus (vid. Reink. *c. ult.*) ſi velint tuti eſſe contrahentes, debet rem venditurus denunciare conſanguineis *d. Conſt. Frid. & conſt. Elect.* 32. qui ſi conſentiant aut ſuo juri renuncient, excluduntur a jure retractus *dd. text.* Quam renunciationem fieri quoque exiſtimamus, ſi facta denunciatione dicant, ſe emere nolle. Dan. Moll. *in d. c.* 32. *n.* 17. Carpzov. *in d. c.* 32. *d.* 1. nuda vero ſcientia rem eſſe alienatam, tempore praefinito non elapſo non impedit illud jus. Carpzov. *d. l.* Berlich. *d.* 40. *num.* 49. Jure Electorali Saxon. ſingulari ſtatutum eſt, quod poſt reſignationem judicialem non ſit locus juri retractus. vid. Carpz. *d. p.* 2. *c.* 31. *d.* 13.

Quid obſervandum emtori, ut tutus ſit ab hoc retractu.

XL. Denique tractandum eſt de reſciſſione emtionis venditionis. Reſcinditur vero 1.) re-

Reſcinditur emtio

venditio 1. mutuo diſſenſu. L. 18 ff. t. 5. de reſcind. vend. & quando lic. ab emt. recedere. 2. ob pacta adjecta, 3. ob dolum, 4. ob laeſionem ultra dimidium.

re adhuc integra, h. e. re nondum tradita neque pretio ſoluto, mutuo ſcil. diſſenſu *l.* 1. & 2. *C. qu. lic. ab emt. diſced.* & *l.* 58. *ff. de pact.* 2.) ob pacta adjecta, de quibus jam dictum; 3.) ob dolum vel etiam metum, de quibus cauſſis in genere *T. XXII.* dicetur; denique 4.) in ſpecie ob laeſionem ultra dimidium per *l. 2. C. de reſcind. vend.* quo remedio venditor utitur, ſi nimirum pretium, de quo convenit, nec dimidiam partem veri pretii conficiat, & ſimiliter emtor, ſi res vendita ne quidem quoad dimidium valorem pretio ſoluto reſpondeat. Aeſtimanda vero eſt laeſio ſecundum tempus contractus, & probanda per teſtes & peritos rerum aeſtimatores, aliquando juratos. Agitur vero alternative, ut aut a contractu recedatur aut laeſio reſarciatur, & in rei conventi arbitrio eſt, quid velit eligere. Si igitur venditor agat ex *d. l. 2. C. de reſcind. vend.* emtor eligit, velitne rem reſtituere accepto pretio & impenſis forte in rem factis, an, quod deeſt juſto pretio, ſupplere. Sin vero emtor egerit, venditor eligit, an velit pretium ſuperfluum reſtituere, an vero totum pretium reddere reſtituta re vendita.

Caſus, quibus non habet locum remedium ex l. 2. C. de reſc. vend.

XLI. Non autem locum habet hoc remedium 1.) ſi quis ſciens viliori pretio vendiderit, 2.) ſi ſpecialiter renunciaverit huic remedio, add. Richter. *Deciſ.* 95. *n.* 63. *ſeqq.* 3.) immunis etiam eſt ab hac reſciſſione emt. venditio ſub haſta facta, niſi ſingularis perfidia probetur, Carpzov. 4. *Reſp.* 1. *n.* 5. & 23. & *de Proceſſ. jur. tit.* 25. *art.* 4. Richter. *Dec.* 99. *num.* 47. & 100. 4.) non habet locum in hereditate vendita *arg. l.* 10. & 11. *ff. de her.*

vel.

vel. act. vend. Sande *L. 3. decis. Fris. tit. 4. deſ. 15.*

Add. *L. 3. T. 23. I. de oblig. ex conſenſ.* & *T. 24. I. eod. L. de emtione vendition.*

TIT. XII.

DE LOCATIONE CONDUCTIONE.

Locationis conductionis deſcriptio.

I. Locatio conductio eſt contractus de praeſtando certo uſu rei aut praeſtanda opera perſonae pro certa mercede *l. 14. l. 22. §. 1. & 2. ff. loc. cond. pr. I. eod.*

L. 9. ff. t. 2. loc. cond.

Ineunt hunc contractum locator & conductor, qui diverſimode ita dicuntur.

II. Ineunt hunc contractum locator & conductor: & quidem in locatione rerum is dicitur LOCATOR, qui praeſtat uſum; qui mercedem pro uſu ſolvit, dicitur CONDUCTOR. Aſt in locatione & conductione operae diſtinguitur inter opus & operam: qui eſt LOCATOR reſpectu operis faciendi, idem eſt CONDUCTOR reſpectu operae; & qui eſt CONDUCTOR reſpectu operis, idem eſt LOCATOR reſp. operae. vid. *l. 11. §. 3. l. 13. §. 1. & 2. l. 19. §. 1. it. l. 22. §. 2. l. 36. l. 51. §. 1. ff. locat. l. 27. §. 34. & 35. ff. ad L. Aquil.* add. *l. 2. pr. ff. ad l. Rhod. de jactu.*

Locantur res ac operae.

III. Locantur res mobiles & immobiles *l. 43. §. 1. loc. cond.* it. operae, quae a perſona praeſtantur, ſcil. mercenariae. vid. *l. 7. ff. de P. V.*

Pro uſu rei aut opera praeſtanda merces.

IV. Pro uſu rei vel pro opera perſonae ſolvitur certa merces §. 2. *in f. I. quib. mod. re contr. obl. pr. I. loc. cond.* quae regulariter conſiſtit in pecunia numerata *d. pr. I. h. t. l. 5. §. 2. ff. de P. V.* propter commodiorem tamen

contrahendi modum receptum eſt, ut uſus rei, in qua fructus naſcuntur, locetur certa fructuum illorum annua quantitate *l.* 8. *l.* 21. *C. loc. cond.*

V. Forma hujus contractus conſiſtit in conſenſu de concedendo uſu rei aut praeſtanda opera pro certa mercede *d. pr. l. h. t. l.* 14. *ff. loc. cond.* Solet ſaepius locationibus rerum certum tempus praefigi *l.* 14. *l.* 24. §. 2. *ff. loc. cond.* Si vero dominus praedii conductorem ultra tempus definitum in fundo permanere patiatur, locatio tacite continuata cenſetur *l.* 13. §. *fin. l.* 14. *ff. loc. l.* 16. *C. eod.*

Aliquando tacite hic contractus continuatur.

Similis eſt loc. cond. ammodiatio.

VI. Ad contractum locat. conductionis etiam pertinet contractus ammodiationis, quem hodie vocant Gallica voce, quo nimir. reditus alicujus provinciae aeſtimantur & conductori percipiendi conceduntur certo pretio ſeu mercede conſtituta. add. Beſold. *theſ. pract. voc. Ammodiren.*

Obligatio mutua ex loc. cond.

VII. Oritur ex loc. conductione obligatio mutua utrinque principalis, ut ſc. locator & conductor ſibi invicem praeſtent, quod in contractum eſt deductum & de quo convenit *l.* 21. *ff. loc. cond.*

Locantis rem obligatio.

VIII. In ſpecie locans rem ejusque heres praeſtare debet, ut iſta re commode conductor uti poſſit *l.* 15. §. 2. *in f. loc.* v. gr. aedes fartas tectas tradere, oſtia, feneſtras, tecta aliaque neceſſaria reficere *l.* 25. §. 2. *locat.* exceptis iis quae ipſe conductor ſua culpa corrupit *l.* 29. *C. eod.* Et porro quicquid contractus lege expreſſum *l.* 21. *l.* 26. §. 3. *ff. loc. l.* 19. *C. eod.* vel ipſi negotio tacite ineſt. *l.* 24. §. 4. *in f. ff. eod.*

Locantis

IX. Operarum autem ſuarum locator fideliter

liter eas praeſtare debet, & quidem ab artifice exactiſſima diligentia exigitur *arg. l.* 25. §. 7. *ff. loc. cond.* *operas obligatio.*

X. Notandum hic eſt, quod certis caſibus conductor a conductione recedere & locator conductorem, ut migret ante conductionis tempus finitum, adigere poſſit. Ita locator invito conductore a contractu recedit, ſi 1.) ex ſuperveniente neceſſitate aedes reficiendas aut propriis uſibus neceſſarias eſſe probaverit *l.* 3. *C. locat.* ſi modo tempeſtive inquilinum admoneat, ut de alia domo ſibi proſpicere poſſit *arg. l.* 17. §. 3. *ff. commod.* autoritate judicis ſi opus eſt adhibita *arg. l.* 176. *d. R. I.* Chriſtin. ad LL. Mechlin. *t.* 8. *art.* 7. *num.* 7. non vero ſufficit eam neceſſitatem allegari a locatore, ſed probari legitime debet. Faber *ad C. lib.* 4. *t.* 42. *def.* 51. Carpzov. *p.* 2. *c.* 37. *d.* 6. *n.* 9. *ſeqq.* ubi hoc extendit contra Sichardum & Dd. communem ſententiam ad fundos locatos: quae tamen extenſio propter manifeſtam rationis diſparitatem vix admittenda erit. 2.) ſi male in aedibus verſetur conductor *d. l.* 3. *C. locat.* 3.) ſi merces non ſolvatur *d. l.* 3. *Aliquando locator expellere poteſt conductorem.*

XI. Conductor vero juſtam reſiliendi & emigrandi aut remiſſionem penſionis impetrandi cauſſam habet, ſi inopinatum aliquod damnum obvenerit *l.* 27. §. *f. ff. loc. l.* 13. §. 7. *eod.* junct. *l.* 33. *ff. de dam. inf.* ut ſunt in aedibus, ſi domus ruinam minetur, it. ſi ſpectris infeſtetur *arg. d. l.* 27. §. *f. ff. locat.* in praediis vero ruſticis impetus hoſtium, vis fluminum, & fructuum magna ſterilitas *l.* 8. & 18. *C. eod.* cujusmodi caſus prudentis judicis arbitrio relinquuntur. *Aliquando & conductori a contractu licet reſilire.*

Digitized by Google

Obligatio conductoris. XII. Conductor rei ejusque heres obligatur 1.) ut mercedem ſolvat, licet deſeruerit rem ſine juſta cauſſa *l.* 55. §. *ult. ff. loc.* 2.) debet re, ut bonum patremfam. decet, uti *l.* 3. *C. loc. cond.* & damna dolo culpaque ejus evenientia reſarcire *l.* 28. *C. loc.* de caſu vero fortuito non tenetur *d. l.* §. 3. *l. de loc. cond.* niſi aliter convenerit *l.* 9. §. 2. *l.* 13. §. 5. *ff. locat.* quo etiam pertinet, ſi oves & vaccae ferreae (*eiſerne Schaaffe oder Kühe*) locatae ſint, nimir. quod in locum demortuarum conductor alias ſubſtituere debeat: cujusmodi contractus Socida ab Italis appellatur. vid. Tabor. *tract. de jur. Socidae.*

Obligatio locantis operas. XIII. Obligatio locantis operas ſeu conducentis opus conſiſtit in praeſtatione iſtarum operarum promiſſarum *l.* 25. §. 7. *loc. cond.* & conductor operarum ſeu locans opus obligatus eſt, ut mercedem ſolvat pro opera *l.* 30. §. *penult. ff. eod.*

Actio locati conducti. XIV. Ad perſequendum, quod ex obligatione mutua conductor locatori & viciſſim locator conductori debet, datur quoque actio mutua locati conducti, qua locator adverſus conductorem agit, ut mercedem ſolvat & rem finita locatione reſtituat: & viciſſim conductor adverſus locatorem, ut uſum rei vel operas praeſtet, opus conficiat, & damna reſarciat.

Emtor non tenetur ſervare loc. cond. a venditore initam. XV. Tandem ſciendum, quod ſucceſſor ſingularis, v. gr. emtor, non ſit obligatus, ut ſervet locationem a venditore contractam *l.* 9. *C. locat. l.* 25. §. 1. *ff. eod* quia ſcil. emtor dominus rei eſt, nec conductor ullum jus in re habet, ſed ſolum perſonam locatoris obligatam habet, adverſus quam ad intereſſe agere pot-

Digitized by Google

poteſt *l.* 24. §. 4. *in f. l.* 25. §. 1. *l.* 30. §. 1. *l.* 33. *ff. loc.* Quod tamen limitandum eſt 1.) ſi conductor ſibi de hypotheca proſpexerit in re conducta, quo caſu iſte emtore potior eſt, usque dum conductio finita. Coler. *p.* 1. *d.* 8. *n.* 18. Carpz. *p.* 2. *c.* 37. *d.* 4. & 5. Sande *l.* 3. *deciſ. Friſ. t.* 6. *d.* 1. & 7. 2.) niſi ea lege emerit, quod velit ſtare, cui prior dominus locavit, uti ſunt verba *l.* 9. *C. de loc. cond.*

Addat *L.* 3. *T.* 25. *l. d. loc. & conduct.*

TIT. XIII.
DE CONTRACTU EMPHYTEUTICO.

I. Contractus emphyteuticus eſt de concedenda ipſa rei immobilis quodammodo proprietate ejuſque pleniſſimo uſu, ut melior res reddatur ac certus canon domino ſuperiori in recognitionem ſolvatur §. 3. *I. de loc. & cond. l.* 1. *& ſeqq. C. de jur. emphyt.* *Contractus emphyteutici deſcriptio.*

II. Ineunt hunc contractum dominus & emphyteuta de domo agrove, uti jam ſupra expoſitum *Lib. II. Tit. XII. aph.* 4. & 7. *Perſonae contrahentes, & res de quibus contrahitur.*

III. Forma hujus contractus conſiſtit in conſenſu de ipſa re ita ad uſum pleniſſimum concedenda ſub conditione praeſtandi canonis, & ſaepius ſolet ſuper hac re ſcriptura confici (*ein Erb-Zinſs-Brief*) *l.* 1. *verb. ſcriptura interveniente C. de jur. emphyt.* *Forma hujus contractus.*

IV. Oritur ex hoc contractu mutua obligatio, utrinque principalis. Dominus ſcil. tenetur rem & pleniſſimum uſum concedere, imo & dominium aliquod, quod utile vocant *Mutua obligatio ex hoc contractu.*

d.

d. text. emphyteuta vero obligatur, ut dominum recognoſcat & canonem ſolvat; nec ipſum excuſat, ſi caſus fortuitus circa fructus vel etiam circa rem evenerit: quia ſcil. non ſolvit mercedem fructibus proportionatam, vid. *l.* 1. *C. de jur. emph.* excipitur 1.) caſus, quo propter bellum hoſtiumve incurſum emphyteuta fundum plane non potuit colere. Carpz. 1. *reſp.* 91. 2.) ſi penſio tanta ſit, ut fructibus fere reſpondeat. Clar. L. IV. §. *emphyteuſis q.* 8. *n.* 7. *& ſeqq.* Gail. 2. *O.* 23.

Actio ex contr. emphyt. V. Ad perſequendum, quod ex hoc contractu debetur, datur actio ex contractu emphyteutico, qua nim. emphyteuta agit, ut res tradatur & uſus praeſtetur; dominus vero, ut canon & certis caſibus laudemium (*das Lehn-Geld*) ſolvatur. vid. *d. L. II. Tit. XII. aph.* 10.

Add *L.* 3. *T.* 25. §. 3. *I. d. loc. & cond.*

TIT. XIV.
DE SOCIETATE.

Societatis deſcriptio. L. 17. *ff. t.* 2. *pro ſocio.* I. Societas eſt contractus de re aut opera conferenda, ut lucrum & damnum inde veniens ſit inter conferentes commune.

Perſonae contrahentes. II. Inire poſſunt hunc contractum, qui conſentire queunt & qui bonorum ſuorum adminiſtrationem habent. vid. Felicius *tr. de ſociet. c.* 3. *& ſeqq.*

Alia ſocietas eſt rei certae, alia III. Alia ſocietas eſt univerſorum bonorum, alia certae alicujus negotiationis, alia rei ſingularis *l.* 5. *pr. ff. pro ſoc. pr. I. de ſociet.*

Uni-

Digitized by Google

Univerſorum bonorum iterum alia eſt tam praeſentium quam futurorum, de qua in §. 4. *I. d. t. l.* 3. §. 1. *ff. eod.* alia praeſentium tantum, qualis in dubio intelligitur *l.* 7. 8. 9. *ff. pro ſoc.* Differunt, quod haec tantum contineat, quae in quaeſtu ſunt & ex ipſa ſocietate proveniunt, nec adventitia lucra comprehendat *d. l.* 7. *ſeqq. ff. pro ſoc. l.* 67. §. *ſi unus* 1. *ff. eod.* vid. Anton. Faber *ad C. L.* 7. *t.* 1. *d.* 29. *n.* 3. Carpzov. *p.* 3. *C.* 15. *d.* 45. *n.* 3. illa vero omnia, undecunque & ex quacunque cauſſa alteri ſociorum obveniant, communicanda includat *d. l.* 3. §. 1. *l.* 73. *ff. pro ſoc.* *univerſorum bonorum.*

IV. Forma hujus contractus in genere conſiſtit in conſenſu de re & opera conferenda lucri & quaeſtus cauſſa *l.* 32. *l.* 71. *ff. pro ſoc.* Exprimitur iſte conſenſus vel expreſſis verbis *l.* 4. *pr. d. t.* vel ipſa rerum collatione ex propoſito ineundi ſocietatem *d. l.* 4. *pr. l.* 44. *ff. pro ſoc.* *Forma ſocietatis.*

V. Oritur hinc obligatio mutua ſociorum, utrinque directa & principalis, 1) ad conferenda bona & operam promiſſam adhibendam, 2) in adminiſtratione bonorum collatorum: quo etiam pertinet, quod ſocius ſocio teneatur ad inventarii confectionem, & quod damna dolo aut culpa data praeſtare debeat. Sufficit tamen talem diligentiam communibus rebus adhibere ſocium, qualem ſuis rebus adhibere ſolet, & qui parum diligentem ſocium ſibi aſſumſit, de ſe queri ſibique hoc imputare debet §. *ult. I. de ſociet.* at caſum fortuitum ſocius non praeſtat *l.* 52. §. 3. *ff. pr. ſoc.* Praeterea impenſas ſocius ſocio tenetur reſtituere *l.* 38. §. 1. *ff. pro ſoc.* Denique 3) obſtringitur ſocius ſocio ad lucrum communicandum *Obligatio mutua ſociorum.*

vel ad damnum participandum *l.* 29. §. *fin. ff. pro ſoc.* Sunt vero partes lucri & damni vel ſpeciali conventione expreſſae; & hae ſervandae ſunt *l.* 29. *pr. ff. pro ſoc.* §. 1. *I. eod.* add. Felicius *d. tr. de ſociet. c.* 17. *num.* 13. *ſeqq.* vel non ſunt expreſſae; & tunc ſecundum proportionem Geometricam, nimir. ſortis ratione & operae illatae, fit diviſio lucri: & ſimilis proportio etiam obſervatur in damni partitione. vid. H. Piſtor. *l.* 3. *q.* 11. Carpz. *p.* 2. *C.* 30. *d.* 38. *num.* 4. Mevius *ad ju: Lubec. l.* 3. *t.* 9. *a.* 1. *n.* 5. 6. & 7. vid. hac de re uberius *Exerc. noſtr. ad Pand. XXII. theſ.* 30. & *ſeqq.*

Actio pro ſocio. VI. Ad obtinendum, quod ex hac obligatione debetur, datur actio pro ſocio, qua nimir. ſocius contra ſocium agit, ut res communicentur, ſimiliter & lucrum communicetur, & rationes reddantur *l.* 73. & 74. *l.* 65. §. *pen. l.* 43. *l.* 32. *ff. pro ſoc.* ut & poſt finitam ſocietatem datur judicium communi dividundo *l.* 1. *ff. comm. divid.*

Diſſolvitur ſocietas ratione vel rerum, vel perſonarum. VII. Diſſolvitur ſocietas vel ratione rerum vel perſonarum. Ratione rerum ſocietas quidem particularis finitur negotio iſto finito, cujus gratia ſocietas contracta §. 6. *I. de ſociet.* ſimiliter & ſocietas univerſalis, ſi bona amittantur §. 7. *I. eod.* Ratione perſonarum finitur 1) morte ſocii, ſaltem unius, neque enim ſocietas in heredes tranſit *l.* 4. §. 1. *l.* 35. *l.* 52. § 9. *ff. pro ſoc.* etiamſi ita convenerit *l.* 59. *pr. h. t.* 2) poenitentia, & quidem vel mutuo diſſenſu *l.* 64. *h. t.* vel unius renunciatione invito altero §. 4. *I. de ſociet. l.* 4. §. 1. *ff. eod.* quae tamen renunciatio tempeſtive & re integra fieri debet *d.* §. 4. *Inſt. de ſociet. l.* 65. §. 4. 5. & 6. *ff. pro ſocio.*

VIII.

VIII. Circa ſocietatem adhuc notandum venit 1) quod ſocius habeat beneficium competentiae, h. e. quod non in ſolidum, ſed in quantum facere poteſt, ſocio condemnetur §. 38. *I. de action. l.* 63. *pr. pro ſoc.* 2) quod ſocii ſibi invicem acquirant & obligent ſibi alios. *vid. l.* 9. *C. ſi cert. pet.* Felic. *d. tr. c.* 30. *n.* 40. 3) quod ex contractu unius ſocii caeteri quoque obligentur, ſi nimir. ſecundum formam ſocietatis initae contraxerit *l.* 27. & 82. *ff. pro ſoc.* competit tamen ipſis beneficium diviſionis. Diſſ. Carpzov. *p.* 2. *c.* 17. *d.* 12. add. Mevius *ad jus Lubec. l.* 3. *t.* 9. *aph.* 6. *n.* 4. *Socius gaudet beneficio competentiae. acquirit ſociis eosque obligat.*

Add. *Lib.* 3. *Inſt. t.* 26. *de ſociet.*

TIT. XV.
DE MANDATO.

I. Mandatum eſt contractus, quo aliquid gerendum commiſſum gratuito ſuſcipitur §. 11. & *ult. I. de mand. l.* 1. §. 4. *ff. mand.* *Mandati definitio.* L. 17. ff. t. 1. *mand. vel contra.*

II. Ineunt hunc contractum mandans & procurator ſeu mandatarius fidem dans de re mandata exequenda *l.* 7. *l.* 8. *pr. l.* 28. *mand.* *Perſonae contrahentes.*

III. Committuntur negotia gerenda ſeu facta. Eſt vero mandatum aliud generale, quod ad omnes cauſas omniaque negotia pertinet: vel ſpeciale, quod ad certam cauſam datum eſt *l.* 1. §. 1. *l.* 60. *ff de proc. l.* 11. §. *ult. ff. de pign. action.* Et ſunt quaedam, quae per quodvis generale mandatum expediri non *Negotia, quae committuntur.*

 poſſunt,

poſſunt, ſed ſpeciali opus habent mandato, veluti ſi agatur de adeunda hereditate *l.* 25. §. 5. *ff. de acquir. her.* de in integrum reſtitutione minorum *l.* 25. §. 1 *ff. de minor.* de vendendo & alienando *l.* 63. *ff. de proc.* de debiti remisſione *l.* 12. *et* 13. *ff. d. pact.* de tranſigendo *l.* 60. *ff. d. proc. l.* 7. *C. de transact.* de juramenti praeſtatione *l.* 17. §. *ult. ff. de jurejur.* vid. Faber *ad C. l.* 4. *t. d.* 38. *n.* 1. Carpz. *p.* 1. *c.* 12. *d.* 12. Berlich. *p.* 1. *concl.* 29. *n.* 24. *et ſeqq.*

Mandatum generale aliud eſt ſine libera, aliud cum libera. IV. Mandatum generale iterum aliud eſt ſimplex, cum ſimpliciter demandata eſt omnium rerum adminiſtratio *l.* 60. *et* 63 *ff. de proc.* aliud quod vocant cum libera, cum generaliter ad omnia negotia mandatum quis habet inſerta clauſula hac, ut omnia poſſit agere liberrime & quaecunque ipſe dominus, ſi praeſens eſſet *l.* 60. §. *f. ff. mand. l.* 58. *ff. de proc.*

Rei turpis mandatum eſt nullum. V. Caeterum rei turpis & prohibitae mandatum nullum eſt *l.* 6. §. 3. *ff. mand.* §. 7. *I. mand.* ſed tam mandans quam mandatarius ad poenam obligantur, ſi mandatum fuerit impletum *l.* 5. *C. de accuſat. l.* 15. §. 1. *ff. ad L. Cornel. de Sicar. l.* 11. §. 3. *ff. de injur. l.* 169. *de R. I.* nec mandatarius contra mandantem habet actionem §. 7. *I. mand.* Gail. 2. *O.* 39. *num.* 15. Clarus 5. *ſent.* §. *fin. q.* 89. *et ibi* Sichard. *in not.* Carpzov. *p.* 4. *C.* 14. *d.* 6.

Forma mandati. VI. Forma mandati conſiſtit in conſenſu mutuo ſuper negotio, quod quis gratis gerendum ſuo nomine committit & alter ita commiſſum ſuſcipit *l.* 8. §. 1. *ff. de procur.* Mandare igitur eſt committere negotium aliquod gerendum & quidem gratis ſeu ex officio & amicitia *l.* 1. §. *ult. ff. mand.* admittitur tamen

Digitized by Google

men gratuitae operae voluntaria remuneratio *l.* 6. *pr. mand.* ſuſcipiturque mandatum principaliter ſolius mandantis contemplatione, quamvis non omnis utilitas, quae ex ſuſcepto negotio reſultat, ſemper ad eum ſpectet *l.* 2. *ff. mand.*

Differentia mandati a conſilio. VII. Differt mandatum a conſilio in eo, quod, qui mandat, petit rogat & urget, ut ſuſcipiatur, quod mandatum eſt: qui vero conſilium dat, arbitrio ejus, cui dat, rem permittit; neque, utrum fiat nec ne, curat aut ejus intereſt: quare nec ex eo obligatur, etiamſi non bene ceſſerit; modo non fraus ſubſit aut promiſſio indemnitatis *l.* 47. *de R. I. l.* 2. §. *ult. ff. mand.* §. 6. *I. eod. l.* 2. *de proxen.*

Obligatio principalis mandatarii. VIII. Principaliter ex hoc contractu obligatur mandatarius ſeu procurator: cujus officium conſiſtit in eo, 1) ut mandatum b. fide ac diligenter exequatur *l.* 46. §. 4. *ff. de proc. l.* 10. *pr. ff. mand. l.* 22. §. *f. l.* 35. *l.* 60. §. *ult. eod.* & imprimis curet, ut ad praeſcriptum agat nec mandati fines egrediatur *l.* 5. *pr. eod.* nam ſi exceſſerit, non id, quod mandatum eſt, ſed aliud facere videtur *l.* 33. *ff. eod.* add. Men. 2. *arbitr. Jud. quaeſt.* 352. *num.* 3. Carpz. *p.* 2. *C.* 20. *d.* 11. *&* 12. quod tamen ſano ſenſu intelligendum eſt, ut ne fines mandati exceſſiſſe dicatur, qui ea fecit, quae tacite ipſi mandato inerant vel ſine quibus illud exequi non poterat *arg. l.* 56. *&* 62. *ff. de proc.* aut qui id fecit, quod aequipollet ei, quod in mandatis accepit, ut domini nihil interſit *l. ult.* §. *ult. ff. mand.* Regulariter mandatum ſuſceptum alteri demandari non poteſt, cum plerumque induſtria perſonae eligatur:

Digitized by Google

aliquando tamen hoc licet, cum primis ſi clauſula ſubſtitutionis mandato ſit addita. Obligatur 2) mandatarius, ut negotio peracto, quicquid per cauſſam & occaſionem mandati conſecutus fuerit, id mandanti ex bona fide reſtituat *l.* 20. *pr. l.* 10. §. 2. & 3. *l.* 45. *pr. l.* 8. §. 5. *ff. h. t.*

Actio mandati directa. IX. Ad perſequendum id, quod ex hac obligatione debetur, datur actio mandati directa mandanti & ejus heredi contra mandatarium ejusque heredem *l.* 8. §. 6. *ff. mand.* & condemnatus ex illa ob dolum fit infamis *l.* 1. *l.* 6. §. 5. *ff. de his qui not. infam.*. Quodſi plures mandatum in ſe ſuſceperint, ſinguli in ſolidum tenentur: ille vero prius convenitur, qui geſſit.

Obligatio ſecundaria mandantis. X. Secundario & contrario modo obligatur mandans mandatario, ut finito mandato indemnem ſervet mandatarium eique reſtituat, quicquid illi per cauſſam mandati abeſt *l.* 10. §. 9. *l.* 12. §. 7. *l.* 27. §. *pen. ff. mand.*

Actio mandati contraria. XI. Inde datur actio contraria, qua mandatarius experitur contra mandantem, ut ipſum indemnem praeſtet, v. gr. impenſas reſtituat *dd. text.*

Quomodo finiatur mandatum. XII. Finitur aut ſolvitur mandatum 1) contrario conſenſu mutuo §. *ult. I. quib. mod. toll. obl.* 2) tempeſtivo mandatarii renunciatione, h. e. ſi ita renuncietur, ut mandatori eandem rem per alios exſequendi cauſa ſit integra *l.* 22. §. *ult. ff. mand.* aut aliqua juſta cauſſa intervenerit, ut renunciare tempeſtive non potuerit: ut ſunt adverſa valetudo, vis hoſtium, capitales inimicitiae *l.* 23. 24. 25. 27. §. 2. *ſeqq. ff mand.* 3) contramandato, ut vocant, i. e. ipſius mandantis revocatione *l.* 12.

Digitized by Google

12. §. *pen. l.* 15. *ff. mand.* cum enim ſolius mandantis gratia mandatum ſuſcipiatur, is hoc quandocunque revocare poteſt, modo id fiat re integra §. 9. *I. mand.* aut mandatarius indemnis ſervetur *l.* 15. *ff. mand.* 4) morte alterutrius §. 10. *I. d. t. l.* 26. *pr. l.* 27. §. 3. *l.* 57. *ff. mand. l.* 15. *C. eod.* ſic ut poſt mandantis mortem nec ipſe procurator teneatur exſequi mandatum, nec heredes mandatoris obligentur ratione ejus, quod a defuncto mandatum erat & poſt mortem ejus impletum *l.* 26. *pr. l.* 34. §. *f. ff. mand*, ſi tamen per ignorantiam impletum eſt, actio utilitatis ſeu aequitatis cauſſa competit *d. l.* 26. *pr.* §. 10. *I. h. t.* Similiter nec mandatarii heredes poſt ejus mortem mandatum exſequi tenentur, eo quod ipſe tantum perſonam ex amicitiae & officii ratione, non etiam heredes ſuos poſt mortem obſtrinxiſſe, ejusque ſolius induſtriam & fidem mandato ſpectaſſe intelligatur *l.* 57. *ff. mand.*

Add. *L.* 3. *T.* 27. *I. mandati.*

TIT. XVI.
DE CONTRACTU CHIROGRAPHARIO.

I. Contractus qui literis initur ſeu chirographarius eſt, quo quis ſcriptura obligatur ad rem fungibilem ſolvendam ei, cui quis illam ſe debere & accepiſſe ſcripſit *tot. tit. I. de liter. obl.* *Contractus chirographarii deſcriptio.*

II. Ineunt hunc contractum creditor ac debitor, qui vel pecunia v. gr. vere numerata *Perſonae contrahentes.*

vel

vel ſaltim ſpe numerandae cautionem ſcripſit & creditori tradidit *d. text.*

Res, de qua contractus initur. III. Celebratur hic contractus perinde ut mutuum ſuper rebus fungibilibus *d. t. J. de lit. obl. & tot. tit. C. de non num. pecun.*

Forma. IV. Forma conſiſtit in eo, ut quis ſcripto alteri mutuo conſenſu tradito confeſſus ſit, ſe ab illo certam quantitatem accepiſſe *d. t. I. de lit. obl. verb. ſcriptura obligetur, & §. ult. I. de obl.*

Obligatio inde veniens & actio. V. Obligatio igitur ex iſta ſcriptura, quae chirographum dicitur, conſiſtit in eo, ut quis debeat reddere in eodem genere ac bonitate pecuniam aliamve rem fungibilem, quam ſe accepiſſe literis expreſſit *dd. text.* & datur inde condictio certi ſeu ex chirographo *d. tit. I. verb. naſcatur condictio.*

Competit vero debitori exceptio non numeratae pecuniae intra biennium. VI. Competit tamen debitori intra biennium exceptio non numeratae pecuniae: & tunc onus probandae numerationis creditori incumbit *l. 3. C. de non num. pecun. l. 10. l. 14. eod.* poſt biennium autem confitentem chirographum obligat, adeo ut non amplius quaeratur an numeratum ſit, ſed ita ſcriptum eſſe ſufficiat: niſi ipſe debitor numeratam non eſſe pecuniam probare velit, quae probatio etiam poſt biennium admittitur. add. *Rebuf. ad Conſtit. Reg. in prooemio gloſſ. 5. num. 58. & de chirographo art. 2. num.* 68. Gudelin. *de jur. noviſſ. l. 3. c. 6. in f.* Joh. a Sande *l. 1. defin. Friſ. tit.* 8. *d.* 3. Carpzov. *p. 1. c.* 8. *d.* 17. *&c.* 31. *d.* 65.

Chirographum habet paratam executionem. VII. Ejusmodi chirographum in judicio productum aut recognoſcendum aut jurato diffitendum eſt, & paratam habet executionem: nec contra illud alia exceptio niſi iſta

quam

quam jam diximus non numeratae pecuniae, item ſolutionis, compenſationis, novationis, pacti de non petendo, transactionis, aut etiam ſimulationis admittitur: & quidem hae exceptiones in continenti probari debent. Argent. ad conſtit. Britann. *art.* 173. *g.* 1. *in f.* Imbertus *inſtit. forenſ. l.* 1. *c.* 35. *in verb. tradendi.* Sande *d. loc. def.* 3. *in m.* Matth. *Colerus de proc. Exec. p.* 4. *c.* 2. *num.* 17. Berlich. *p.* 1. *concl.* 84. *num.* 79. Carpz. *l.* 2. *Reſp.* 91.

VIII. Cautionibus ſeu chirographis opponuntur apochae ſeu ſecuritates, *Quittungen*; quibus quis ſolutionem debiti fatetur. His itidem poteſt opponi exceptio non numer. pecun. intra 30. dies; poſt quorum lapſum non amplius quis admittitur, licet ſibi non eſſe ſolutam pecuniam probare velit *l.* 14. §. 1. & 2. *C. de non num. pec.* Carpzov. *c.* 2. *Reſp.* 90. *n.* 12. & 13. *Chirographis opponuntur.*

Add. *Lib.* 3. *Tit.* 22. *l. de literarum obligationibus.*

TIT. XVII.

DE CONTRACTIBUS INNOMINATIS.

I. Cum ob varietatem negotiorum non poſſint omnes contractus certis includi cancellis, ideo contractus quidam relicti ſunt innominati ſeu adeo certis limitibus non definiti, habentes tamen in ſe negotium aliquod civile *l.* 1. *pr. l.* 3. *ff. de P. V. l.* 1. §. 2. *ff. de rer. perm. l.* 1. *pr. ff. de aeſtim. action.* *Contractuum innominatorum deſcriptio.*

II. Non autem poſſunt quaedam negotia con- *Diſtributio.*

contractibus nominatis accenſeri, vel quod incertum ac dubium ſit, quis contractus ſit celebratus, *vid. d. l. 1. pr. de aeſtim. act.* vel quod varium ſubſit negotium, quod uti conventum & geſtum eſt narratur. *vid. l. 1. & l. 22. ff. de P. V.* Prioris generis ſunt exempla contractuum in *l. 10. l. 17. §. 2. l. 23. de P. V.* & in ſpecie contractus aeſtimatorius *d. l. 1. ff. de aeſtim. act.* Poſterioris vero generis ſunt contractus do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias.

Contractus aeſtimatorii deſcriptio.
L. 19. ff. t. 3 De aeſtimatoria.

III. Contractus aeſtimatorius eſt, quo alicui certa res praefinito certo pretio vendenda traditur ea lege, ut ea vendita pretium reſtituatur, vel ſi non ſit vendita, res incorrupta reddatur. vid. Carpzov. 1. *Reſponſ.* 106.

Actio aeſtimatoria.

IV. Datur ex hoc contractu actio praeſcriptis verbis, quae in ſpecie aeſtimatoria dicitur *rub. & l. 1. pr. ff. de aeſtim. act.* §. 28. *l. de act.* & competit ei, qui rem aeſtimatam vendendam dedit, contra eum qui accepit, ad hoc ut ipſa res reddatur vel ejus aeſtimatio praeſtetur.

Contractus do ut des deſcriptio.
L. 19 ff. t. 4. De rerum permutat.

V. Contractus do ut des ſeu permutatio eſt, quo certa res vel ſpecies pro alia certa re vel ſpecie in alium transfertur *l. 1. ff. de rer. perm. l. 1. §. 1. ff. de contr. emt.*

Quo etiam pertinet cambium.

VI. Eſt & ſingularis permutationis genus, quod in pecunia numerata conſiſtit, & cambium dici ſolet, (*ein Wechſel*) quo nimir. ita permutatur pecunia, ut pro pecunia alio certo loco aequivalens interveniente aliqua mercede detur. vid. Johan. Martin. *Vogt. tract. de camb.* Marquard. *de jur. mercat. l. 2. c. 12.*

Contractus

VII. Contractus do ut facias eſt, quo convenit,

venit, ut data certa re viciſſim aliquid fieret *l.* 5. §. 2. *de P. V.* Rennem. *Juriſpr. Romano-Germ. m.* 3. *D.* 28. *p. tot.* *do ut facias deſcriptio.*

VIII. Differt hic contractus a locatione, quod in iſta merces pro opera conſiſtat in pecunia numerata, & non pro quolibet facto, ſed pro eo quod locari ſolet, praeſtetur. *Hujus differentia a loc. cond.*

IX. Referri huc ſolet contractus, cujus fit mentio in *l. un. C. de ſuffrag.* quo nimir. quid datur, ut negotium alicujus apud Principem commendetur, de quo legas Tabor. *tr. de ſuffrag.* *Spectat huc ſuffragium.*

X. Pertinet huc etiam aſſecuratio, quae eſt contractus, quo praemium datur, ut quis ſuſcipiat periculum mercium alio tranſvehendarum. add. Grot. *de jur. B. & P. l.* 2. *c.* 12. *n.* 23. Marq. *d. tr. l.* 3. *c.* 13. *Refertur huc etiam aſſecuratio.*

XI. Praeterea contractibus innominatis accenſetur quodammodo conceſſio ſalinarum, quae fit Hallae, cumprimis in ſalinis menſae Archiepiſcopali deſtinatis, ſub praeſtatione certi quaſi canonis, qui fere eſt aeſtimatio materiae, ex qua ſal coquitur, habita tamen quadam ratione impenſarum, vulgo *um die Ausläuffte.* vid. *Regiments - Ordn. Ertzbiſchoff Ernſt d. A.* 1479. *tit. dieweil gutes, & ſeqq.* Heig. 1. *quaeſt.* 14. Beſold. *th. pract.* voc. *Saltz-Pfann.* Hohndorff. Saltzgravius Hallenſis *eleg. tract.* Herold. *tract. de jur. repraeſent. & tranſpoſ. c.* 5. *concl.* 4. Ellenberger *in Diſputat. de jure ſalinarum* ſub meo praeſidio Jenae habita. *Conceſſio ſalinarum.*

XII. Contractus facio ut des eſt, quo convenit ut, cum ego aliquid facerem, tu certam rem mihi dares *l.* 5. §. 3. *ff. de P. V.* *Contractus facio ut des deſcriptio.*

XIII. Denique contractus facio ut facias eſt, *Contractus*

Facio ut facias deſcriptio. quo placuit ut, cum aliquid fecerim, viciſſim etiam aliquid facias *l.* 5. §. 4. *de P. V.*

Ex contractibus innominatis datur actio P. V. XIV. Ex hiſce contractibus innominatis datur actió praeſcriptis verbis, inde ita dicta quod non conſtet certa formula, ſed negotium diſertis verbis prout geſtum erat, exprimatur: unde etiam actio civilis in factum dicitur *l.* 1. §. 1. *&* 2. *& l.* 22. *ff. de P. V.* Datur haec actio ad hoc, ut contractus fides ſervetur vel praeſtetur id quod intereſt *l.* 7. §. 2. *de pact. l.* 1. 2. 3. 5. §. 1. *&* 5. *l.* 7. *l.* 8. *l. ult. ff. de P. V.*

L. 19. ſt. t. 5 de praeſcr. verb. & in factum.

In contractibus innominatis locus eſt poenitentiae. XV. Caeterum antequam ab altera parte etiam contractui ſit ſatisfactum, poteſt is, qui a ſua parte implevit contractum, poenitere & datum repetere *l.* 5. *ff. de condict. cauſ. dat. cauſ. non ſec.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 33. *d.* 23. *in f.* Marquard. *d. tr. l.* 2. *c.* 12. Grot. introd. *in jus Belg. L.* 3. *c.* 6. *in f.* a qua ſententia recedunt Gomez. *var. reſol. tom.* 2. *c.* 8. *n.* 3. Mantica *de tacit. & ambig. convent. l.* 1. *t.* 8. *n.* 17. *& ſeqq.* Rutg. Ruland. Conſil. *von Erledigung einiger ſchweren* in Aſſecuration-*Sachen vorgeſtellter Fragen.*

TIT. XVIII.
DE QUASI CONTRACTIBUS.

Quaſi contractus deſcriptio. I. Quaſi contractus eſt, quando ex ipſo facto lex civilis conſenſum inducit, indeque alter alteri obligatur.

Forma. II. Cum enim in hiſce negotiis non ſit expreſ-

preſſus conſenſus & tamen aequitas dictitet, ut inde obligatio conſtituatur, lex ipſa ex facto conſenſum colligit *l.* 16. *ff. de neg. geſt. l.* 1. §. 6. *ff. de conſt. pec.* & opponitur contractui vero, h. e. expreſſo conſenſu celebrato.

III. Ejuſmodi 1.) eſt negotiorum geſtio, quae eſt quaſi contractus, quo quis ſine mandato negotia alterius utiliter gerendo ſe ad rationem de iis reddendam, & viciſſim alterum ſibi ad reſtituendum id quod impenſum adſtringit *l.* 2. *l.* 10. §. 1. *ff. de negot. geſt.* *Negotiorum geſtionis deſcriptio.* L 3 ff. t. 5. de negot. geſt.

IV. Intercedit hic qs. contractus inter geſtorem & dominum ignorantem, ſeu abſens ſeu praeſens ſit *l.* 41. *de neg. geſt.* *Perſonae contrahentes.*

V. Forma hujus contractus conſiſtit in ipſa geſtione abſque ullo mandato ſeu expreſſo ſeu tacito ſuſcepta *d. l.* 2. & 41. *de neg. geſt.* *Forma.*

VI. Inde oritur obligatio geſtoris, ut ſcil. negotium ſuſceptum exequatur, & quidem diligenter. vid. §. 1. *in t. I. de obl. quae qs. ex contr. naſc. l.* 23. *d. R. I.* unde geſtor tenetur domino ad rationes reddendas & reſtituendum omne id, quod ex geſtione ad illum pervenit aut pervenire potuit, ut & reſarcienda damna quavis culpa evenientia *l.* 8. §. 1. *l.* 19. §. 4. *ff. de neg. geſt.* quandoque & caſum praeſtare tenetur geſtor, nim. ſi negotium periculi plenum ſubierit, quod non ſit ſolitus facere dominus *l.* 11. *de neg. geſt.* Quodſi in quibusdam lucrum factum fuerit, in quibusdam damnum, abſens compenſare lucrum cum damno debet *d.* 11. 11. Si pecuniae alienae negotium geſtum ſit, lucri etiam omiſſi ratio ſic habebitur, ut & geſtor ad uſuras totius temporis, quo pecuniam alienam exercuit, ob- *Inde oriens obligatio.*

obligetur, & periculum quoque nominum, quae contraxit, ipſemet agnoſcere teneatur; niſi poſt contractum, cum ante ſatis locupletes eſſent debitores, caſibus fortuitis ſuas fortunas ita amiſerint, ut amplius ſolvendo non ſint *l.* 24. *C. de uſur. l.* 37. §. 1. *ff. d. neg. geſt.* imo & ipſe geſtor, ſi pecuniam domino debeat, a ſe quoque eam exigere jubetur *l.* 6. § *fin. l.* 35. *l.* 38. *ff. d. neg. geſt.* Interdum in neg. geſt. actione dolus ſolummodo verſatur: nam ſi affectione coactus, ne bona mea diſtrahantur, negotiis te meis obtuleris, aequiſſimum eſt, dolum (*& latam culpam*) duntaxat te praeſtare *l.* 3. §. 9. *de negot. geſt.*

& actio directa.

VII. Datur hinc actio directa domino ejusve heredi contra geſtorem ejusve heredem, ut ea praeſtet, ad quae ipſum obligatum diximus *l.* 2. *l.* 3. *pr. &* §. 7. *de neg. geſt.*

Obligatio ſecundaria, ac inde veniens actio contraria.

VIII. E contrario obligatur etiam dominus geſtori ad reſtituenda damna & impenſas neceſſarias & utiles *l.* 13. *pr. l.* 17. *l.* 25. *ff. de neg. geſt.* & inde datur geſtori contra dominum actio contraria *d. l.* 2.

II. Adminiſtrationis tutelae deſcriptio.

IX. 2.) Adminiſtratio tutelae, quae eſt quaſi contractus, quo tutor ad perſonam & res pupilli fideliter gerendas obligatur §. 2. *I. de obl. quae qſ. ex contr. naſc.* vid. ſupr. *lib.* 1. *tit. de tute.* 16. *et ſeqq.*

III. Rerum communium adminiſtratio.
L. 10. ff. t. 3. commun. divid.

X. Rerum ſingularium communium adminiſtratio, quae eſt quaſi contractus, quo duo pluresve in ſocietatem praeter voluntatem incidunt & ſibi invicem ad res communes dividendas & ad perſonales quasdam praeſtationes obligantur *l.* 1. *l.* 4. §. 3. *ff. comm. divid.*

XI.

Digitized by Google

XI. Oritur ex hoc quaſi contractu & ſimul dominio actio communi dividundo, qua illi, quibus res particularis communis eſt, inter ſe agunt de re iſta dividenda, commodis communicandis, damnis dolo culpave datis, adeoque intereſſe & impendiis reſtituendis *tot. tit. D. comm. div.*

Actio communi dividundo.

XII. 4.) Communio hereditatis, quae eſt quaſi contractus, quo plures ſimul veniunt ad eandem hereditatem, indeque alter alteri obligatur ad hereditatem dividendam inter ſe invicem, praeſtandas impenſas vel damna. §. 3. & 4. *J. de obligat. quae ex qs. contr. naſc.*

IV. Communio hereditatis. L. 10. ff. t. 2. famil. erciſc.

XIII. Datur ex hoc quaſi contractu & concurrente jure hereditario ſeu dominio hereditatis actio famil. herc. de qua jam ſupra dictum *lib. 2. tit.* 33. *aph.* 13. add. Renneman. *d. membr.* 3. *D.* 31. *th.* 22. & *ſeqq.*

Actio fam. erciſc.

XIV. 5.) Hereditatis aditio, quae eſt quaſi contractus, quo heres, qui hereditatem adiit, ad legata & fideicommiſſa legatariis aut fideicommiſſariis praeſtanda obligatur §. 5. *J. de obl. quae ex qs. contr. naſc. l.* 5. §. 2. *ff. de O. & A.*

V. Hereditatis aditio.

XV. Datur hinc actio ex teſtamento, quo is, cui aliquid ex teſtamento ſeu ultima voluntate praeſtandum eſt, agit contra heredem, ut id praeſtet & ultimam defuncti voluntatem impleat §. 2. *verb. per actiones perſonales I. de legat.*

Actio ex teſtamento.

XVI. 6.) Indebiti ſolutio, quae eſt quaſi contractus, quo is, cui per errorem indebitum ſolutum eſt, ad ejus reſtitutionem obligatur §. 1. *I. quib. mod. re contr. ob.* §. 6. *I. de obl. quae qs. ex contr.*

VI. Indebiti ſolutio. L. 12. ff. t. 6. de condict. indeb.

XVII.

ſc. per errorem.

XVII. Dicimus per errorem: nam is qui ſciens indebitum ſolvit, videtur donare *l.* 1. § 1. *ff. de cond. indeb. l.* 53. *de R. I.* & quidem potiſſimum ſi quis in facto erret, non in jure *l.* 6. *&* 10. *C. de j. & f. ignor.* Recepta vero eſt ex aequitate a Dd. ſententia, quod etiam ob errorem juris detur repetitio ſoluti, ſi ſolvens damnum ſit paſſurus & alter lucrum, niſi repeteretur *a. l.* 14. *l.* 26. *pr.* §. 1. *&* 2. *ff. de condict. ind.* add. *l.* 59. *d. r. l.* 5. *C. eod.* vid. Zaſius *ad rubr. ff. de condict. indeb.* Sichard. *in tit. C. eod.* Carpz. *p.* 3. *C.* 15. *d.* 42. it. *p.* 2. *C.* 28. *d.* 20. Pingitzer. *decis.* 49. *num.* 11. Chriſtin. *vol.* 3. *deciſ. Belg.* 8. Grotius *introd. in jus Belg. l.* 3. *c.* 30.

etiam juris.

Condictio indebiti.

XVIII. Competit inde condictio indebiti, qua errore cognito repetit quis ſolutum ab eo, qui indebitum accepit *tot. tit. D. d. condict. indebit.*

VII. Datio ob cauſſam.

L. 12. ff. t. 4. de condict. cauſ. data cauſ. non ſecuta.

XIX. Similiter 7) datio ob cauſſam, quae eſt quaſi contractus, quo, ſi cauſſa non ſequatur, h. e. altera pars non ſteterit promiſſis, ea obligatur ad reſtituendum id quod accepit *l.* 13. §. 5. *in f. ff. commod. l.* 1. *& ſeqq. de condict. caus. dat. caus. non ſec.*

Condictio cauſa data cauſa non ſecuta.

XX. Datur ex hoc quaſi contractu condictio cauſſa data cauſſa non ſecuta, ſeu condictio ob cauſſam datorum, qua quis id, quod ob cauſſam futuram honeſtam ſeu ob rem factumve promiſſum alteri dedit, cauſſa ea ab altero non praeſtita ſeu promiſſione rei factive non impleta repetit *l.* 1. *l.* 3. §. 2. *ff. de cond. caus. dat. caus. non ſec.* Quando enim ob cauſſam alteri, ut ſc. rem factumve aliquod praeſtet, quid datur, expreſſe quidem id agitur,

tur, ut cauſſa iſta ſequatur & alter quoque promiſſum impleat, atque ita contractus innominatus initur: inſimul vero tacite agitur, ut, ſi cauſſa non ſequatur, repetere datum liceat; ac proinde alter, qui accepit, ex ipſa re obligatur, cauſſa non ſecuta ſeu promiſſione ab altero nondum impleta, ad reddendum *l.* 13. §. 2. *in fin. ff. commod.*

XXI. Porro 8) acceptio ſine cauſſa, quae eſt quaſi contractus, quo quis ex ipſa re, quod ſcil. res ſine cauſſa apud ipſum ſit, obligatur ad reſtituendum cum omni cauſſa *l.* 32. *inf. ff. de reb. cred.*
dict. ſine

VIII. Acceptio ſine cauſa. L. 12. ff. t. 7. De cond. ſine cauſ.

XXII. Datur inde condictio ſine cauſſa, quae locum habet, ſi aliae condictiones deficiant. vid. *tot. tit. D. & C. de condict. ſine cauſ.* v. c. ſi m. f. poſſeſſor fructus conſumſerit *l.* 3. *C. d. t.* ſi chirographum ſit apud alterum numeratione non ſecuta vel credito jam ſoluto *l.* 2. & 4. *C. eod.* ſi fullo amiſſis veſtimentis domino pretium ſolverit, qui tamen illa poſtea invenerit *l.* 2. *ff. eod.*

Condictio ſine cauſa.

XXIII. Referri etiam huc ſolet a plurimis condictio ob turpem cauſſam, it. injuſtam cauſſam, it. a nonnullis condictio furtiva. Verum hae non ex quaſi contractu condictiones ſunt, ſed ex delictis: uti ſuo loco dicetur *lib.* 3. *tit.* 26. §. 5. *ſeqq.*

Condictio ob turpem vel injuſtam cauſſam, item furtiva huc non pertinet.

XXIV. 9) Commodius huc referri poteſt cum Balduino *ad* §. *ult. I. de obl. quae qs. ex contract.* actio finium regundorum, quae datur inter eos, qui confines habent agros, ut fines rite diſcernantur & declarentur, atque

IX. Obſcuratio finium. L. 10. ff t. 1. finium regund.

quod intereſt alterius fines confuſos non fuiſſe, praeſtetur *L.* 1 *l.* 4. §. 1. *l.* 8. *ff. fin. reg.* §. 20. *I. de action.*

Unde oriatur illa actio fin. regundorum.

XXV. Eſt haec actio ex quaſi contractu, qui conſiſtit in eo, quod poſſeſſores agrorum incidant in confinium, & non tam conſenſu quam re confines fiant, indeque ſi res ita exigat, teneantur ſibi invicem ad fines rite dirimendos, & praeſtandum alter alteri quod intereſt *l.* 2. *ff. fin. reg. l.* 6. *l.* 8. *pr. eod.* Concurrit etiam dominium ſeu jus in re, indeque mixta eſt haec actio *d. l.* 8. *pr. l.* 4. §. 5. & 9. *d. t.* §. 20. *I. de action.* Si vero doloſe termini ſint moti, ſubeſt obligatio & actio ex delicto §. *pen. I. d. off. jud.* Praeterea etiam datur judicium criminale, de quo inferius. vid. Joh. Oetinger. *tr. de jur. lim. & fin. reg.*

X. Receptio in navim. L. 4. ff. t. 9. naut. caup. ſtabul. ut recept. reſt. *Actio de recepto.*

XXVI. Reſtat 10) exponendus quaſi contractus, ſcil. receptio in navim, qui quaſi contractus inducitur ex facto receptionis, quo exercitor navis cauponae vel ſtabuli cenſetur tacite promittere, ſalvas fore res receptas *l.* 1. & *ſeqq. ff. naut. caup. ſtab.*

XXVII. Datur inde actio de recepto, quae eſt actio in factum praetoria in perſonam, quae ob receptum ſalvam fore cujusque rem, datur ei, qui rem in navim cauponam ſeu ſtabulum immiſit aut intulit, contra exercitorem iſtius navis cauponae ſeu ſtabuli, qui iſtas merces ſeu res recepit, ut ſalvas reſtituat & omne damnum cujuslibet culpa contingens praeſtet *dd. text.* add. Peck. *cum not.* Vinn. *comm. in tit. ad rem naut. pertinentes.* Stypmannus *tr. de jur. marit. & naut. p.* 4. *c.* 16. *num.* 168. vid. *Exercit. noſtr. ad ff. VIII. th.* 106. & *ſeqq.*

XXVIII.

Digitized by Google

XXVIII. Accenſetur etiam 11) quaſi contractibus litis conteſtatio, in qua ex litigantibus actor coram judice actionem proponendo & reus illi contradicendo, alter alteri eſt obligatus ad ſervandum id, quod judex ſententia decreverit *l.* 3. §. 11. *ff. de pecul. l.* 29. *ff. de novat.* unde venit actio judicati *d. l.* 3. §. 11. *de pecul.* Rennem. *d. m.* 3. *D.* 34. *theſ.* 3. ubi ſcribit: ideo Ulpianus *d. l.* 3. §. 11. dicit judicati veluti obligationem: *quia non eſt ea obligatio proprie ex judicato, ſed ex ipſa litis conteſtatione ſive judicio accepto.* *XI. Litis conteſtatio.*

Add. *Lib.* 3. *T.* 28. *I. de oblig. quae qs. ex contr. naſc.*

TIT. XIX.
DE ACTIONIBUS RATIONE GESTORUM AB ALIIS CONTRA NOS COMPETENTIBUS.

I. Geſtum ab aliis nos attinet, vel quod in poteſtate gerentes habeamus, vel quod reſpectu ac nomine noſtrum extraneae perſonae negotium gerant. *Ratione geſtorum ab iis, quos in poteſtate habemus, dantur actiones. I. quod juſſu* L. 15. ff. t. 4. quod juſſu.

II. Cum filius aut ſervus ex mandato patris vel domini negotium aliquod gerit aut contrahit, poteſt is, qui cum filiofam. aut ſervo contraxit, actione quod juſſu agere *l.* 1. *pr.* & §. 3. *ff. quod juſſ.* *II. de in rem verſo.* L. 15. ff. t. 3 de in rem verſo.

III. Similiter datur actio de in rem verſo, qua ex filiifam. aut ſervi contractu pater vel dominus eatenus condemnatur, quatenus ex iſto acceptum in negotium ejus impenſum

eſt §. 4. *I. quod cum eo, qui in al. pot. tot. tit. D. de in rem verſ.*

III. Actio de peculio.

IV. Datur etiam jur. Rom. actio de peculio, cujus hodie vix eſt uſus. vid. *Exerc. noſtr. ad D. XX. th.* 59. *& ſeqq.*

Ratione geſtorum a liberis perſonis I. actio exercitoria L. 14. ff. t. 1. de exercitor. act.

V. Per liberam perſonam obligamur, ſi certae negotiationi aliquem praepoſuerimus. Illa negotiatio vel eſt maritima, unde datur actio Exercitoria, qua ex contractu a magiſtro navis ſecundum modum praepoſitionis geſto exercitor ſeu dominus navis convenitur.

II. inſtitoria L. 14. ff. t. 3. de inſtitor. act.

VI. Similiter datur Inſtitoria actio, qua nimir. ex contractu ratione negotiationis, cui praepoſitus eſt, ab inſtitore inito convenitur in ſolidum dominus, qui negotiationi iſtum praepoſuit, ut praeſtet id, quod ex contractu debetur *l.* 1. *& ſeqq. ff. de inſtit. act.*

Poteſt vero quis aut exercitoria inſtitoriave agere, aut directa contra magiſtrum inſtitoremve,

VII. Et quidem jure Rom. is, qui cum magiſtro navis *(Schiff-Patron)* ſeu cum inſtitore in rebus ad gubernationem navis aut negotiationem pertinentibus contraxit, habet optionem, utrum exercitorem navis *(Schiff-Herr)* an vero ejus magiſtrum; ſimiliter utrum ipſum mercatorem an ejus inſtitorem convenire velit *l.* 1. §. 17. *ff. de exerc. act. l.* 6. §. *ult. naut. caup. ſtab.* niſi inſtitor ſimpliciter contraxerit cum eo, qui non ſcivit eſſe inſtitorem, quo caſu proprio nomine tenetur. add. *l.* 6. §. 1. *ff. de negot. geſt.* Menoch. *l.* 3: *praeſumt.* 46. *num.* 1. *& praeſ.* 49. *num.* 16. vid. Brunnem. *ad l.* 6. §. 4. *ff. de acquir. hered.*

Quid obtineat, ſi alter contrahens quem inſtitorem

VIII. Quaeritur autem hic, quid ſi inſtitor cum aliquo contraxit, qui eum inſtitorem eſſe ignorat, nec is expreſſerit ſe pro alio contrahere, utrum nobis aliquid acquiratur? Et

Digitized by Google

Et quidem ſi inter mandantem & mandatarium quaeſtio ſit, non dubitatur, quin mandanti competat actio adverſus inſtitorem pro tradenda re mandato ſuo empta. Br. *in l.* 4. *C. comm. utr. jud. num.* 5. Sed major difficultas eſt, ſi de jure praelationis concurſu creditorum inſtituto quaeratur inter dominum mandantem & alios creditores inſtitoris illius, ut aliquoties in judiciis diſceptatum eſt; an per tale inſtitoris aut mandatarii factum, ipſum verum rei emptae dominium acquiratur mandanti, ſic ut adverſus alios creditores rei vindicatione uti poſſit? Quo in caſu praecipue attendendum eſt, an hoc egerit mandatarius, ut domino mandanti emat? cum ad acquirendum dominium mandanti ſufficiat procuratorem in contrahendo ejus fuiſſe intentionis, ut domino ſuo acquirat. Br. & Paul. de Caſtro in *l.* 33. *ff. de don.* Anton. Faber *ad C. tit. ſi quis alt. vel ſibi def.* 14. *&* *tit. de R. V. def.* 6. Atque ita de conſuetudine Amſtelodam. reſponſum fuiſſe teſtatur Simon van Leuwen *Cenſ. for. l.* 4. *c.* 3. *n.* 9. Quod cum difficilis probationis ſit, quid ſcil. mandatarius in animo habuerit, circumſtantiis & conjecturis probari poteſt: ut ſi conſtiterit rem emtam mandantis pecunia eſſe comparatam. Gail. 2. *O.* 25. *n.* 13. *& obſ.* 25. *n.* 10. Hartm. Hartmanni *t.* 27. *obſ.* 8. *n.* 15. aut ſi emens rem emtam ejusve pretium retulerit in rationes mandantis. Felic. *tr. de ſociet. c.* 3. *n.* 58. Iacob. Coren. *obſc.* 25.

eſſe ignoraverit.

IX. Porro ſciendum, quod finito officio regulariter non amplius obligetur inſtitor ex contractu, quem domini nomine celebravit *l. ult. ff. de inſt. act.* add. Carpz. *p.* 2. *C.* 20.

Finito officio non obligatur inſtitor.

def. 14. & *p.* 1. *deciſ.* 10. Iacob. Coren. *obſ.* 28. *n.* 47. & 49.

Quilibet exercitor aut mercator in ſolidum tenetur.

X. Quodſi plures ſint exercitores navis aut plures mercatores ſimul negotiantes, quisque eorum in ſolidum tenetur ex facto ſeu contractu magiſtri ſeu inſtitoris, ne in plures adverſarios diſtringatur, qui cum uno inſtitore ſeu magiſtro contraxit *l.* 1. §. *fin. l.* 2. 3. & 4. *ff. d. exerc. action. l.* 13. §. *ult. l.* 14. *ff. de inſtit. act.* Moribus tamen ultra vires ſuarum portionum alterum non obligari tradunt Grot. *tr. de I. B.* & *P. l.* 2. *c.* 11. *n.* 13. & *introd. in jus Belg. l.* 3. *c.* 1. *n.* 36. Iacob. Coren. *obſ.* 40. Chriſtin. *vol.* 1. *decis. Belg.* 165. *n.* 11. & *decis.* 108. *n.* 9. add. Gail. 2. *obſ.* 24. *n.* 9. Felic. *tr. de ſociet. c.* 30. *n.* 32.

Creditores ratione certae tabernae praeferuntur aliis.

XI. Denique hic notandum, ſi mercator in diverſis tabernis & locis exerceat negotiationes, quod tunc creditor, qui ratione hujus negotiationis aut tabernae credidit, in mercibus eo ſpectantibus praeferatur aliis creditoribus, qui ratione alterius negotiationis aut tabernae crediderunt. Raphaël Fulgos. *ad l.* 5. §. 15. *ff. de trib. act.* Iacob. Schultes. *quaeſt. pract.* 54. Franciſcus Salgado de Somoza *in labyrinth. credit. concurr. p.* 1. *c.* 9. *num.* 48. & *ſeqq.* Marquard. *tr. de jur. mercat. l.* 4. *c.* 14.

Lex Rhodia de jactu. L. 14. ff. t. 2. de Lege Rhod. de jactu.

XII. Commode hiſce annectitur materia legis Rhodiae de jactu, qua cautum eſt, ut, ſi levandae navis cauſſa jactus mercium factus fuerit, omnium contributione ſarciatur, quod pro omnibus datum eſt *l.* 1. *ff. d. L. Rhod. de jact.* quae contributio hodie Avaria ſeu Havaria dicitur a verbo *Hafen*, quod portum

tum denotat, quaſi dicas id per quod navis cum mercibus ſalva in portum reducta eſt.

XIII. In Avariae contributionem venire debent omnes, quorum & quatenus intererat navem ſalvam eſſe, & ipſe dominus ratione navis ſuae. vid. *l.* 2. §. 2. *ff. de L. Rhod. de jact.* Quintin. Weitſen. *tr. de Avar.* Coren. *obſ.* 41. *num.* 3. Grot. *de jur. B. & P. l.* 2. *C.* 12. *n.* 21. *Quid veniat in contributionem ob jactum.*

XIV. Nec tantum propter jactum mercium, ſed & propter quodlibet damnum aut detrimentum, quod navis ſalvandae cauſſa obvenit aut aliarum rerum conſervandarum cauſſa factum eſt, puta ſi malus clavus anchorae rudentes aliave tumultuaria armamenta removendi communis periculi cauſſa dejecta fuerint *l.* 2. §. 1. *in f. & ibi* Vinn. & Peckius *ad L. Rhod. de jact.* add. Grot. *introd. in jus Belg. l.* 3. *c.* 19. Strauch. *tr. d. navig. n.* 25. Mornac. *in obſ. ad l.* 9. *d. L. Rhod. d. jact.* *aut ob aliud damnum.*

TIT. XX.
DE QVIBUSDAM PLURIBUS CONTRACTIBUS COMMVNIBVS.

I. Aliquando res in contractum deducta pecunia venit aeſtimanda: quem ob finem introducta eſt condictio triticiaria, quae eſt actio in perſonam praetoria, qua aeſtimationem rei dare oportere intenditur, atque ut arbitrio judicis pro ratione loci ac temporis res debita aeſtimetur, petitur *tot. tit. D. de condict. trit.* *Condictionis triticiariae deſcriptio.* L. 13. ff. t. 5. de condict. triticiaria.

II.

Rei aeſtimatio praeſtanda.

II. Tenetur vero debitor rei petitae aeſtimationem praeſtare 1) ſi forte res a debitore praeſtari nequeat, 2) ſi propter moram debitoris non velit contentus eſſe creditor rei praeſtatione, ſed aeſtimationem exigat, quippe quae eo tempore, quo res praeſtanda erat, major erat. vid. *l.* 22. *ff. de reb. cred.*

Actionis de eo quod certo loco, deſcriptio. L. 13. ff. t. 4. de eo quod certo loco dari oportet.

III. Porro aliquando id, quod certo loco promiſſum eſt, alio praeſtandum venit, quo nomine competit actio de eo quod certo loco, quae eſt actio in perſonam praetoria, qua res, quae actione ſtricti juris certo loco petenda eſſet, facta commemoratione ejus loci, quo dari debuit, alibi petitur & judici aeſtimandum committitur, quanti interſit, quod loco deſtinato res non praeſtetur *l.* 1. *l.* 2. *pr. l.* 4. *& tot. tit. D. & C. de eo quod cert. loc.*

Aedilitium edictum. L. 21. ff. t. 1. de Aedil. edict. & redhib. & quant. min.

IV. Praeterea ad plures contractus pertinet Ædilitium edictum, quo cumprimis occurritur fallaciis vendentium & profſpicitur emtoribus, & locum habet etiam in permutationibus, in diviſionibus, & dationibus in ſolutum *l.* 19. §. 5. *ff. de Ædil. edict.* non vero in donatione, nec in locatione *l.* 62. *&* 63. *eod.*

Quod locum habet, ſi res in contractum deducta vitio morbove laboret.

V. Si nimirum res in contractus ejusmodi deducta vitio morbove affecta ſit, ſeu ſciat ſeu ignoret venditor, modo 1) res ſit animata, 2) non ſit leve vitium, 3) ſit vitium latens & internum, quod emtor ex inſpectione ſcire non potuit *l.* 1. §. *ff. de Ædil. edict.* vid. Coler. *de proc. exec. p.* 1. *c.* 1. *n.* 82. Carpzov. *p.* 2. *C.* 34. *d.* 16.

VI.

Digitized by Google

VI. Hic ſingulariter notandum eſt de jure Saxon. quod venditor tantum de tribus equi vitiis regulariter teneatur, nimir. 1) ſi retrogradus ſit, (*ſtetig*) 2) ſi coecitate latente laboret, (*ſtaarblind*) 3) ſi ſcabioſus, (*haarſchiechtig*) vid. Rövenſtrunk. *tr. de Ædil. edict.* Coler. & Carpz. *dd. loc.* Richter. *dec.* 95. *num.* 33. ubi additur & quartum vitium, ſi equus ſit pituitoſus, (*rotzig*) modo venditor alia vitia fraudulenter non celaverit ſciens, aut ſine vitiis eſſe laudaverit. Richt. *d. l.* Mev. *ad jus Lubec. l.* 3. *t.* 6. *art.* 17.

In equis attenduntur vitia quatuor: (1.) (2.) (3.) (4.)

VII. Caeterum vendens animal aut pecus mactabile, quod mactatum aut diſſectum morbidum aut vitioſum deprehenditur, tantum de pretio reſtituere aut remittere tenetur, quantum taxatores aut inquiſitores publici ad id (ad exemplum Ædilium Roman.) pluri mis locis ſpecialiter conſtituti aequum judicarunt; niſi adeo morbidum aut vitioſum ſit, ut ejus caro ſine periculo comedi nequeat, quo caſu tenetur venditor integrum pretium reſtituere. Carpzov. *d. loc. d.* 15. Porco tamen vendito, quia de ejus vitio aut morbo ex linguae & palati inſpectione judicari poteſt, ſecundum variorum locorum ſtatuta & mores venditor liberatur, ſi artifici ad id munus demandato ex apertione palati linguaque ſciſſa ſanum exhibuerit. Carpz. *d. l. def.* 16. & Coler. *d.* 228. *n.* 9.

Quid in vendito animali mactabili obtineat.

VIII. Similiter & locum habet Ædilitium edictum, ſi venditor ea, quae de re vendita ſingulariter affirmaverit aut promiſerit, non praeſtiterit *l.* 19. *pr. l.* 38. §. 13. *ff. de Ædil. edict.*

Locum etiam habet Ædilitium edictum, ſi venditor aſſerta non praeſtiterit.

Y y IX.

Datur actio 1. redhibitoria.

IX. Dantur vero hanc in rem duae actiones 1.) redhibitoria, qua emtor agit contra venditorem ejusque heredem, ut rem vitio affectam reſtituto pretio recipiat, ac ſi ſciverit vitium, intereſſe etiam praeſtet *l.* 1. *C. de Aedil. act.* add. Gomez *var. reſol. tom.* 2. *c.* 2. *num.* 49. Surdus. *l.* 149. Grot. *Introd. in jus Belg. l.* 3. *c.* 15.

2. aeſtimatoria ſeu quanto minoris.

X. 2.) Actio aeſtimatoria ſeu quanti minoris, qua agit actor non ad reſcindendum contractum, ſed ut tantum pretii reſtituatur, quanto minoris res ob vitium, cum veniret, fuit *l.* 61. *ff. de Ædil. edict. it. l.* 25. §. 1. *de except. rei jud.* Chriſtin. *vol.* 2. Dec. Belgic. 69.

Tempus harum actionum.

XI. Durat vero actio redhibitoria ſex menſes utiles a die contractus vel promiſſionis *l.* 19. §. *f. ff. de Ædil. edict.* aeſtimatoria autem a die ſcientiae annum utilem *l.* 2. *in f. C. eod.*

Evictio in pluribus contractibus praeſtanda. L. 21. ff t 2. de evict. & duplae ſtipul.

XII. Porro in plurimis contractibus evictio eſt praeſtanda, nimir. 1.) in emt. vend. 2.) in permutatione ſimilive contractu innominato, qua res in alium transfertur *l.* 1. *C. de rer. perm. l.* 29. *C. de evict.* 3.) datione in ſolutum *l.* 4. *C. de evict.* 4.) diviſione rerum communium vel hereditatis *l.* 66. §. *ult. ff. de evict.* 5.) transactione *l.* 33. *C. de transact.* 6.) locat. conductione *l.* 9. *pr. l.* 33. *loc.* 7.) contractu emphyteutico *arg.* §. 3. *Inſt. de loc. cond.*

In quibus non praeſtetur.

XIII. Non vero exigi poteſt evictionis praeſtatio 1.) in donatione ſimplici, vid. *l.* 2. *C. de evict.* 2.) in re certa ſeu ſpecie legata, cujus ſe dominum credidit teſtator *l.* 40. *l.* 59. *de evict. l.* 58. *eod.*

Praeſtatur ex ipſa na-

XIV. Praeſtanda haec evictio eſt, ſeu per ſtipulationem ſingulariter ſit promiſſa ſeu non

Digitized by Google

non ſit promiſſa, ex ipſa natura negotii, indeque actio ex illo contractu datur, ut re evicta pretium reſtituat v. gr. venditor una cum ſumtibus. add. Grot. *introd. in jus Belg. l.* 3. *t.* 14. Carpzov. *p.* 2. *C.* 34. *d.* 30. & 39. Poteſt etiam aliquando emtor, ſi evictio in limine contractus immineat, pretium retinere, donec venditor evictionis nomine ſatis dederit *l.* 24. *C. de evict. l.* 18. §. *ult. ff. de peric. & commod. rei vend.* Mev. *de arb. iud. quaeſt. l.* 2. *c.* 24. Hillig. *l.* 1. *quaeſt.* 36. *num.* 60. Sande *decis. Friſ. l.* 3. *c.* 4. *d.* 9. *tura negotii, licet non fuerit promiſſa.*

Requiſita, ut ad evictionem quis agere poſſit.

XV. Ut vero actio ad praeſtandam evictionem inſtitui poſſit, requiritur 1.) ut ante quam res evincatur, quis autori ſuo denunciet ſibi litem eſſe motam *l.* 8. *C. de evict.* 2.) ut res ſententia in judicio ſit evicta *l.* 16. §. 1. *ff. de evict.* 3.) ut ſit evicta petitoris jure, vid. *l. C. de evict. l.* 51. *pr. ff. eod.* Facta denunciatione ipſe quidem poſſeſſor litem peragit, autor vero tenetur in foro poſſeſſoris ſeu rei conventi aſſiſtere *l.* 42. *ff. de iudic.* Carpz. *de proceſſ. t.* 4. *art.* 3. *num.* 1. & *ſeqq.* Sive igitur autor comparuerit ſive non, coram ſuo judice deinde re evicta conveniendus eſt. Perez in *C. h. t. num.* 35. Sande *decis.* Friſ. *l.* 1. *t.* 1. *d.* 5.

Aliquando omiſſa licet denuntiatione, quis tenetur ad evictionem.

XVI. Omiſſa litis denunciatione non datur regreſſus contra autorem, niſi autoris cauſſa notorie ſit injuſta vel probare quis poſſit autorem nullum jus habuiſſe. Carpzov. *d. loc. n.* 32. & 38.

Caſus, quibus evictio non praeſtatur.

XVII. Praeterea ceſſat evictionis praeſtatio 1.) ſi conventum fuerit, ne quis ad evictionem teneatur *l.* 11. §. *fin. ff. de act. emt.* Bur-

gund. *tr. de evict. c.* 39. *& ſeqq.* qua tamen renunciatione videtur tantum remiſſa actio ad intereſſe, non reſtitutio pretii *d. l* 11. *fin.* Carpz. 5. *Reſp.* 45. *n.* 2. 2) ſi quis rem alienam aut obligatam ſciens emerit *l.* 27. *C. de evict.* H. Piſtor. *l.* 2. *q.* 10. *n.* 22.

Cedens nomen regulariter non tenetur de exigibilitate.

XVIII. Caeterum ſpecialiter circa nomina vendita ſeu ceſſa ſciendum, quod cedens praeſtare debeat, ut ſit nomen, non ut etiam exigi poſſit *l.* 74. §. *fin. ff. de evict. l.* 4. *de hered. vel act. vend.* Aliquando tamen nomen idoneum aut intereſſe praeſtare debet cedens, nimir. 1) ſi dolus cedentis ſubſit, ut ſi ſeducendi animo aſſeruerit debitorem eſſe ſolvendo, quem talem non eſſe ſciebat *l.* 54. §. 1. *de evict.* Carpz. *d. def.* 26. *num. ult.* 2. ſi ceſſionarius juſto errore fuerit inductus, ut putaret debitorem eſſe ſolvendo. Frantz. *Comm. ad tit. de evict. n.* 77. 3) ſi ita convenerit *l.* 4. *l.* 5. *ff. de her. vel act. vend.*

Uſurae in contractibus ſolvendae quae deſcribuntur.

XIX. In plurimis etiam contractibus uſurae praeſtandae veniunt. Eſt vero uſura certa quantitas ſorti ſeu quantitati principaliter debitae accedens, praeſtanda in re ejusdem generis *l. fin. C. de uſur.* add. Heig. *p* 2. *q.* 1. *n.* 141. Grot. *introd. in jus Belg. l.* 3. *c.* 19. Differunt uſurae ab eo, quod intereſt, quod hoc ſemper indefinitum & indeterminatum ſit §. *ult I. de V. O. l.* 26. *C. de uſur. l. un. C. de ſent. quae pro eo, quod int.*

L. 12. ff. t 1. de uſur. & fruct. & cauſ. & omnibus acceſſ. & mora. *Differentia earum ab eo, quod intereſt.*

Debentur uſurae ob moram vel pactum.

XX. Debentur autem uſurae in contractibus b. f. propter moram, etiamſi non promiſſae fuerint *l.* 32. §. 2. *ff. de uſuris*; in ſtricti juris contractibus autem non niſi promiſſae debentur *d. l.* 32. §. 2. *de uſur. l.* 3. *C. eod.*

uſu

uſu tamen receptum eſt, ut etiam ex mutuo propter moram uſurae debeantur.

1. Sunt uſurae ad certam quantitatem reſtrictae.

XXI. Eſt vero in uſuris legitimus modus obſervandus, nim. 1) hodie reſtrictae ſunt uſurae, ut ſolum quincunces ſeu quinque pro centum debeantur: *R. A. zu Regenſp. de ann.* 1654. §. *anreichend &c.* 174. Carpz. *p.* 2. *C.* 30. *d.* 8. & *d.* 1. & 3.

2. Prohibitae uſurae uſurarum. Exceptiones.

XXII. Porro. 2) ita definitus eſt modus uſurarum, quod uſurae uſurarum non ſint praeſtandae, quod anatociſmus vocari ſolet *l.* 29 *ff. de uſur. l.* 28. *C. eod.* Carpz. *p.* 2. *C.* 30. *d.* 29. Excipiuntur tamen quidam caſus, nim. 1) is qui a debitore meo uſuras accepit, ob moram iſte iterum alias uſuras debet; v. gr. uſurae, quas nomine pupilli tutor accepit, in perſona tutoris ut ſors ſe habent, adeoque ratione earum uſurae debentur *l.* 7. §. 10. & *ſeqq. l.* 15. *l.* 58. §. 1. *de adm. tut.* Grot. *introd. in jus Belg. l.* 1. *c.* 9. Sande *l.* 3. *t.* 14. *d.* 6. Carpz. *p.* 2. *C.* 30. *d.* 30. & 31. ſimiliter negot. geſtor uſuras nomine domini percipiens propter moram iterum ad uſuras tenetur *l.* 10. §. 3. *v. denique ff. mandat.* 2) ſi quis ut fidejuſſor uſuras & alieno nomine ſolvat, merito rurſus ratione iſtarum uſuras exigit; Berlich. *p.* 2. *decis.* 265. *num.* 3. 3) ſi debitor ſortem cum uſuris ab alio ſibi debitis per delegationem cedit ſuo creditori ob ſortem debitam; Berlich. *ibid.* denique 4) aliud obtinet in annuis reditibus, quia annuus reditus non eſt acceſſio, ſed ipſum debitum. Berlich. *d. loc:* Chriſtin. *vol.* 2. *t.* 43.

3. Ultra alterum

XXIII. Non licet etiam ultra alterum tantum petere, h. e. ulteriores uſuras poſtquam

Digitized by Google

tantum uſurae non ſunt ſolvendae. ſorti ſucceſſive ſunt adaequatae, etiamſi particulariter fuerint ſolutae *l.* 27. §. 1. *C. de uſur. Nov.* 121. *c.* 1. & 2. & *Nov.* 138. aliud tamen deciſum eſt ab Elect. Saxon. *deciſ. noviſſ.* 29. quod ſcil. uſurae particulariter ſolutae, currant ultra alterum tantum. Excipitur autem 1.) ſi debitor interpellatus in mora ſolvendi ſortem fuit, & quidem in *d. decis.* requiritur judicialis interpellatio; 2.) ſi poſt ſententiam condemnatoriam excreverint; 3.) ſi quod vere intereſt petatur, non uſurae *l.* 2. §. 1. *ff. de eo, quod cert. loc.* 4.) aliud eſt in annuis reditibus; 5.) in pecunia pupillari. add. Carp. *all. l.* & Tabor *tr. de alter. tant.*

XXIV. Affines uſuris ſunt annui reditus redimibiles (*wiederkaͤuffliche Zinſen*) quando nim. jus percipiendi annuum reditum, *ſeu in pecunia ſeu in frumento ſimilive re*, tanquam merx emitur venditur juſto pretio, ita ut venditori facultas redimendi competat; & quidem reſtricti etiam ſunt hi annui reditus, ut pretio 100. thalerorum reſpondeant quinque. vid. *Pol. Ord. de A.* 1577. *tit.* 17. §. *und nachdem &c.* 9.

TIT. XXI.

DE QUIBUS MODIS TOLLATUR OBLIGATIO EX CONTRACTU.

Tolluntur obligationes ex contractu variis modis. I. Tolluntur obligationes aut ipſo jure per contrariam voluntatem, per ſolutionem, acceptilationem, novationem, delegationem, compenſationem, confuſionem, & denique per ipſius rei interitum: aut ope exceptionis vel

vel alius remedii, ut per in integrum reſtitutionem &c.

Ipſo jure I. mutuo diſſenſu.

II. Quod mutuo diſſenſu aut voluntate contraria contractus conſenſu conſtantes diſſolvantur, nulla eſt difficultas, modo re nondum ſecuta §. 4. *I. quib. m. toll. obl. l.* 35. *de R. I.* ſi vero praeter conſenſum rei traditio acceſſerit, non tam diſſolvitur prior contractus, quam novus initur *l.* 51. *ff. de pact. l.* 1. *C. qu. lic. ab emt. reced.* Praeterea in contractu ſocietatis & mandati obtinet, quod, licet duorum conſenſu ineantur, unius tamen etiam voluntate invito altero diſſolvi poſſint, uti ſupra dictum. add. *l.* 5. *C. de O. & A.*

II. *Solutione.* L.46. ff t. 4. de ſolution. & liberat.

III. Solutio (ſtricte dicta) eſt actus, quo id, quod alteri debetur, a quocunque naturaliter, *ſc. numeratione ſimilive facto naturali* praeſtatur *pr. Inſt. quib. m. toll. obl. l.* 49. *d. ſolut.*

Perſonae ſolventes.

IV. Ut ſolutio liberationem inducat, nihil refert, utrum ipſe ſolvat, qui debet, an vero ejus nomine alius, ſeu procurator ſeu alius quilibet *d. pr. I. quib. mod. toll. obl. l.* 23. *l.* 53. *de ſolut. l.* 17. *C. eod.*

Cui ſolvatur.

V. Alteri autem quam illi, cui debetur, invito creditore ſolutio fieri non poteſt, neque liberatio aliqua contingit. add. Maurus *tr. de ſolut. c.* 5. *num.* 5. Hinc ſi duo inter ſe contendant, utri debeatur, is, qui alterutri debet, neutri interim, donec cauſſa fuerit deciſa, ſolvere tenetur, modo caveat de ſolvendo ei, qui ſententia obtinebit *gl. in l.* 20. *v. ubi autem eſſet contentio inter duos C. de agric & cenſ. & col. Br. ad l.* 38. *fam. herc.* Boërius *decis.* 106. Anton. Faber *ad C. l.* 3.

t.

t. 22. d. 1. Quaeri hic ſolet de famulo ſeu miniſtro amanuenſi creditoris, an per ſolutionem ei factam liberetur debitor? *Neg. arg. l.* 34 §. 4. *de ſolut.* niſi famulus mandatum, chirographum aut apocham domini ſui oſtenderit, quo caſu ſolvens famulo liberatur, etiamſi famulus aufugerit. *Br. et Dd. ad l.* 20. §. *fin. ff. commod. l.* 7. *C. mand. et l.* 12. §. 1. *commod. Caſtrenſ. ad l.* 34. § 4. *de ſolut.* vel etiam, ſi dominus creditor ſolitus erat exigere credita per hunc famulum integrae fidei. vid. Guid. Pap. *decis.* 173. *num.* 3. Boër. *decis.* 282.

Pupilli ac minores non recte ſolvunt abſque autoritate tutoris aut curatoris.

VI. Porro requiritur, ſi quis recte ſolvat, ut talis ſit qui ſolvere poteſt, & ei ſolvatur qui liberare debitorem poteſt: hinc pupilli & minores ſine tutoris & curatoris autoritate non recte ſolvunt, ſed ſolutum vindicare poſſunt *l.* 14. §. *fin. ff. de ſolut.* & opus eſt plerumque judicis autoritate *l.* 25. *C. de adminiſtrat. tut.* ex aequitate tamen receptum eſt, ut conſumta a creditore pecunia, quam vere debuit pupillus, ſolutio ſubſiſtat *d. l.* 14. §. *fin.* add. Freyer. *tr. de ſolut. c.* 2. *n.* 42. *ſeqq.* neque etiam pupilli & ſimiles perſonae ſolutionem accipiendo ſolventem liberant, ſed opus eſt tutoris autoritate conſenſuve curatoris *l.* 15. *ff. de ſolut. l.* 46. §. 5. *ff. de admin. tut.* Cum vero nec ita omnino tutus ſit debitor, quo minus ſcil. reſtitutio in integrum petatur *l.* 1. *C. ſi adverſ. ſolut.* ideo Magiſtratus ſententia ſeu decretum neceſſe eſt praecedat *l.* 25. *C. d. admin. tut. et* §. *fin. I. quib. alien. lic. vel non.* quod tamen non pertinet ad has ſolutiones, quae vel ex reditibus vel ex penſionibus vel aliis hujusmodi cauſ-

nec iis tuto ſolvitur, niſi obſervatis obſervandis.

cauſſis pupillo vel adulto accedunt *d. l.* 25. *vers. non autem C. de admin. tutor.* add. Berlich. *dec.* 78. Carpzov. 2. *c.* 11. *def.* 45. & 46. Notandum etiam eſt, quod ſecundum jus comm. Saxon. innuptae foeminae ſeu virgini ſeu viduae etiam ſine curatoris autoritate ſolvi poſſit, ſed nuptae tuto non ſolvatur ſine curatoris autoritate. Pingizer *q.* 33. *n.* 10. Freyer *d. tr. c.* 3. De jure Elector. vid. *p.* 2. *C.* 15.

Totum regulariter ſolvendum debitum, non pars.

VII. Cum ſolutione ejus, quod debetur, liberatio demum contingat, conſequens eſt 1.) ut totum quod debetur ſolvi debeat, neque partis praeſtatio debitorem liberet *d. pr. I. quib. mod. toll. obl.* niſi diverſae ſummae debeantur *a. l. fin. quib. m. pign. ſol.* aut pars debiti ſit illiquida *l.* 21. *ff. de reb. cred.* vel lex partium praeſtationes admittat, velut in heredibus, inter quos ipſo jure obligatio dividitur *l.* 6. *C. fam. herc. a. l.* 11. & *l. ult. ff. de diſtr. pign.* extra quos caſus invito creditori pars debiti obtrudi nequit, vid. *l.* 3. *ff. fam. herc.* adeoque nec ſortem ſine uſuris acceptare creditor tenetur *l.* 41. §. 1. *ff. de uſur.* Carpzov. *p.* 2. *C.* 28. *d.* 13. add. Dd. *ad. l.* 21. *ff. de reb. cred.* 2.) Conſentaneum eſt, ut id ipſum quod debetur, non aliud pro alio ſolvatur *l.* 16. *C. de ſolut. l.* 2. §. 1. *ff. de reb. cred. l.* 4. §. 3. *ff. de re jud.* Anton. Theſaur. *deciſ.* 153. niſi ex quadam neceſſitate ipſius rei aut pacti praeſtatio dari non poſſit *l.* 8. *pr. de cond. furt. l.* 71. §. 3. *ff. de legat.* 1.

& quidem debito loco ac tempore.

VIII. Solui denique debet opportuno loco *l.* 32. *de ſolut.* & debito tempore *l.* 122. *pr. de V. O.* ut enim plus petit, qui ante diem

petit, ita & minus ſolvit, qui tardius ſolvit quam debebat *l.* 12. §. 1. *de V. S.* §. 33. *I. de action.* ante diem vero etiam invito creditori ſolvere permittitur, quod in diem certum debebatur *l.* 38. §. 16. *l.* 41. §. 1. *l.* 137. §. 2. *de V. O.* *l.* 70. *de ſolut.* *l.* 17. *de R. I. Maurus d. tr. de ſolut. c.* 92. niſi forte ipſius creditoris gratia dies fuerit adjectus. Ioh. a Sande. *l.* 3. *t.* 16. *d.* 1. add. Richt. *p.* 2. *dec.* 73. Freyerus *d. tr. c.* 5. *n.* 11.

In quam aeſtimetur quid ſolutum, ſi ex pluribus debeatur cauſſis.

IX. Quoties quis debitor ex pluribus cauſſis unum debitum ſolvit, eſt in arbitrio ſolventis dicere, quod potius debitum fuerit ſolutum, & quod dixerit, id erit ſolutum: poſſumus enim certam legem dicere ei, quod ſolvimus. Quoties vero non dicimus id, quod ſolutum ſit, in arbitrio eſt accipientis, cui potius debito acceptum ferat, dummodo in id conſtituat ſolutum, in quod ipſe, ſi deberet, eſſet ſoluturus, quoque debito ſe exoneraturus eſſet, id eſt, in id debitum quod non eſt in controverſia, aut in illud quod pro alio quis fidejuſſerat. Permittitur ergo creditori conſtituere, in quod velit ſolutum, dummodo ſic conſtituat, ut in re ſua conſtitueret; ſed conſtituere in re praeſenti, hoc eſt, ſtatim atque ſolutum eſt *l.* 1. *l.* 67. *ff. de ſolut.* *l.* 1. *C. eod.* add. Hartm. Piſtor. *part.* 3. *q.* 21. Briſſon. *d. ſolut. lib.* 1. *circ. fin.* Freyer. *d. tract. c.* 12. *n.* 18. *& ſeqq.* Caeterum ſi nec debitor, quod debitum ſolutum velit, expreſſerit, nec creditor id conſtituerit, in graviorem durioremque cauſſam pecunia imputabitur *l.* 3. *l.* 5. *ff. de ſolut.* itaque & in uſuras prius, quam in ſortem, ſoluta cenſebitur *l.* 1. *C. d. ſolut.* Maurus *d. tr. c.* 9. Briſſon. *d. l.* Gratian. *diſcept.*

Digitized by Google

cept. forenſ. c. 224. Carpzov. *p.* 2. *c.* 29. *d.* 16. *ſeqq.* Freyer. *h. c.* 12. *n.* 33.

Quomodo probetur ſolutio.

X. Probatur ſolutio per inſtrumenta & teſtes, vid. Maſc. *vol.* 3. *concl.* 1518. *n.* 13. optime tamen per confeſſionem ipſius creditoris ſeu ſcripturam ſeu apocham; quandoque praeſumtionibus & conjecturis probatur, praeſertim in debitis antiquis. vid. Maſcard. *d. l. concl.* 1319. & 1320. Menoch. *de praeſumt. l.* 3. *praeſ.* 135. Freyer *c.* 11.

III. Acceptilatione. L 46 ff t. 4. de acceptil.

XI. Acceptilatio eſt imaginaria ſolutio, qua quod debetur acceptum fertur, ac ſi revera eſſet ſolutum §. 1. *I. quibus mod. toll. obl. l.* 1. *ff. de acceptil.*

Hujus forma.

XII. Jure Romano haec certis ſtipulationum formulis obſoletis, hodie quibuscunque verbis liberationem inducentibus fieri ſolet, indeque confunduntur fere hodie acceptilatio & pactum de non petendo: quae olim in eo differebant, quod acceptilatio ipſo jure obligationem tolleret, pactum de non petendo ope demum exceptionis *l.* 27. §. 2. *ff. de pact.* vid. *aph. penult. h. t.*

IV. Novatione. L. 46. ff. t. 2. de novat. & deleg. *it. delegatione.*

XIII. Novatio eſt prioris debiti in aliam obligationem transfuſio aut translatio *l.* 1. *ff. de novat.* eſtque alia in ſpecie ſic dicta, cum ſcilicet manente eodem creditore & debitore debiti cauſſa vel modus obligandi mutatur *d. l.* 1. alia delegatio dicitur, cum debitoris aut creditoris perſona mutatur: veluti ſi debitor alium debitorem ſuum delegat, & alius debitor creditori ſui creditoris ſolutionem promittit §. 3. *I. quib. mod. toll. obl. l.* 11. *ff. de novat.* Gail. 2. *obſerv.* 30.

A qua differt ceſſio nominis.

XIV. Differt ab hac delegatione ceſſio nominis ſeu actionis, quae fit etiam inſcio, imo & invito debitore, absque ejus novatione *l.* 1. *l.* 6. *C. de nov.* delegatio vero non niſi inter volentes fit *dd. text.* quare & delegatus priori ſuo creditori ſolvere non poteſt, is autem contra quem ceſſa eſt actio, priusquam litem conteſtatus ſit vel ei denunciatum vel debiti partem ceſſionario ſolverit, priori ſuo creditori adhuc recte ſolvit & liberatur *l.* 3. *C. de novat.* vid. Lenz. *de ceſſ. act.* & Sande *in tr. de ceſſion.*

V. Solenni oblatione & depoſitione.

XV. Solutionis vice porro fungitur ſolennis oblatio, obſignatio & depoſitio. Haec ut debite & ſolenniter fiat, requiritur 1) ut creditor recuſaverit debitum loco & tempore opportuno oblatum; 2) ut creditor iſte citetur a judice debitoris competente ad videndum deponi; 3) ut termino praefinito coram eo totum debitum in proba moneta cum uſuris iterum offerat & numeret; 4) creditore iterum recuſante aut plane non comparente apud Magiſtratum obſignetur & deponatur *l.* 9. *C. de ſolut.* add. Schulzius *tr. de obl. conſign. & depoſ.* Richter. *decis.* 75.

A qua differt oblatio nuda.

Alia vero eſt oblatio nuda, ſcil. absque depoſitione, quae quidem non liberat ab obligatione, ſed ſolum a mora; ſi tamen res ſit immobilis aut talis, quae commode conſignari aut deponi non poteſt, ut ſunt equi, boves &c. ſola verbalis oblatio ſufficit. Br. & Dd. *in l.* 19. *C. de uſur.*

VI. Compenſatione. L. 26 ff. t. 2. de compenſat.

XVI. Ipſa re atque ipſo jure obligationem tollit compenſatio, quae eſt debiti & crediti inter ſe juſta & liquida contributio *l.* 1. *ff. de compenſ.* Vis & effectus ejus ipſo jure conti-

tingit, h. e. actus aut factum non requiritur, niſi hactenus ut objiciatur, alias enim de voluntate compenſantis non poſſet conſtare judici *l. fin. pr.* & *§. 1. verb. objici C. de compenſ.* Carpzov. *p.* 1. *C.* 8. *d.* 6. Opponi ſemper & omni tempore poteſt, etiam poſt latam ſententiam in ipſa executione *l.* 2. *C. eod. verb. eum vero.* Gail. 2. *obſ.* 17. *n.* 10. Fab. *d. l.* 8. *t.* 23. *d.* 2. Carpz. *p.* 1. *C.* 8. *d.* 6. & *C.* 31. *d.* 19. *n.* 6.

Debiti ſc. utrinque liquidi.

XVII. Requiritur autem, ut utrinque ſit debitum liquidum purum & praeſens *l. ult.* §. 1. *C. de compenſ.* Eſt vero debitum liquidum, quod jure aperto nititur §. 30. *I. de action. l. ult.* §. 1. *C. d. t.* ſeu de quo facile conſtat, veluti ex confeſſione adverſarii vel quod ſtatim ſeu in continenti probari poteſt *d. l. ult.* § 1. *v. Hoc itaque judices.* Quaenam autem ſit celeris & parata probatio & intra quod tempus fieri debeat, cum in jure expreſſum non ſit, arbitrio diſcreti judicis committitur. Menoch. *de arb. jud. quaeſt l.* 2. *cent.* 1. *c.* 14. Berlich. *p.* 1. *C.* 23. *n.* 5. Carpz. *p.* 1. *C.* 8. *d.* 13. *n.* 5.

& in quantitatibus conſiſtentis.

XIIX. Porro locum habet compenſatio tantum in quantitatibus ſeu in his, quae pondere numero & menſura conſtant *l.* 10. §. 2. *l.* 20. *ff. de compenſ.* add. Carpzov. *p.* 1. *C.* 8. *d.* 11. & *ult.*

Caſus, quibus non locum habet compenſatio.

XIX. Sunt & certi caſus, quibus compenſatio locum non habet ob ſingulares rationes & privilegia. Nimirum 1) non datur compenſatio adverſus fiſcum in cauſis tributorum & ſimilibus. Vide *l.* 1. *l.* 3. *C. de compenſat.* Carpzov. 1. *c* 8. *def.* 9. *num.* 5. Brunnemann. *in d. l.* 1. & 3. Zanger. *de exc. p.* 3. *c.* 8. *n.* 21.

it. alimentorum *d. l.* 3. Carpzov. *d. l. n.* 1. 2) non locum habet adverſus depoſitum *l. ult.* §. 1. *in fin. C. de comp.* §. 30. *in fin. I. de action. ubi Dd. Maeſtert. tract. de compenſat. q.* 25. quod tamen ſolum accipiendum de compenſatione (*ut & retentione rei depoſitae*) ex diverſa cauſa, non vero extendendum ad retentionem ob impenſas in rem depoſitam *arg. l.* 18. §. *f. ff. com. l.* 23. *ff. depoſ. l.* 20. *ff. de acq. vel omit. poſſ.* Sichard. & Brunnemann. *in l. pen. & ult. C. de compenſat.*

Effectus compenſationis. XX. Compenſatio ipſo jure fieri dicitur §. 30. *verb. ipſo jure I. de action.* Quamvis enim neceſſe ſit eam in judicio opponi ſeu allegari, ut de ea conſtare judici atque hic de iſta judicare poſſit *l.* 2. *l.* 13. *ff. de compenſat. l. ult.* §. 1. *C. eod.* non tamen ex eo tempore, quo iſtam reus oppoſuit vel judex amiſit, vires demum habet, ſed ex quo aliquid invicem deberi coepit, jam ipſo jure ſublatum cenſetur debitum, quod alter, cui compenſationem objicio, exigit *l.* 4. *C. de compenſat.* unde & uſurae, quamprimum utrinque coeperit eadem quantitas liquido deberi, ceſſant *l.* 11. *l.* 12. *ff. de compenſat. l.* 4. *l.* 5. *C. eod.* it. pignora ipſo jure liberantur *l.* 12. *C. de compenſat.*

Differt a compenſatione retentio. XXI. Differt a compenſatione (*ſtricte dicta*) retentio, qua opponendo exceptionem doli mali vel in factum quis rem alienam quamlibet legitima ex cauſſa detinet, usque dum id, quod ratione ejusdem rei debetur, ipſi ſolvatur *l.* 14. *ff. de dol. mal. & met. exc. l.* 14. §. 1. *ff. com. div. l.* 27. §. *f. l.* 48. *de R. V.* Maeſtert. *d. tr. q.* 3.

XXII.

Digitized by Google

XXII. Confuſio eſt crediti cum debito in una eademque perſona mutua conſolidatio & peremtio, cum nim. creditor debitori vel debitor creditori vel tertius utrique heres exiſtit *l. 21. §. 1. de lib. leg. l. 71. pr. l. 5. de fidei. l. 107. ff. de ſolut. l. 95. §. 2. eod.* Non vero fit confuſio actionum, ſi hereditas beneficio inventarii ſit adita *l. ult. §. 9. C. de jur. delib. & ibi Dd.* *VII. Confuſione.*

XXIII. Solvitur porro obligationis vinculum per ipſius rei debitae interitum, quando ſcil. certa res ſeu ſpecies debita ſine debitoris facto & ante moram commiſſam interierit *l. 23. ff. de V. O. l. 5. ff. de reb. cred.* Si vero non certa res aut ſpecies in obligationem deducta ſit, ſed genus aliquod aut res pondere numero & menſura conſtans ſeu fungibilis, nullo interitu debitor liberabitur *l. 11. C. ſi cert. pet.* porro ſi culpa debitoris res perierit *l. 91 pr. & §. 3. ff. de V. O.* aut poſteaquam per debitorem ſteterit, quo minus eam daret, aeſtimatio rei peremtae debetur *l. 82. §. 1. ff. de V. O.* Chriſtin. *vol. 1. dec.* 170. & 172. *VIII. Rei interitu.*

XXIV. Haec de modis, quibus ipſo jure (*aphor. 1.*) tollitur obligatio. Ope exceptionis evertitur, ſi ipſa quidem in ſe valida eſt obligatio & actio adhuc competit, ſed elidi poteſt per aliquam exceptionem *pr. & §. 1. I. de except.* v. gr. rei judicatae *§. 5. I. de exc. t. t. ff. de exc. rei jud.* praeſcriptionis *t. t. ff. de exc. & praeſcript.* jurisjurandi, item transactionis *§. 4. I. de exc.* pacti de non petendo *§. 3. I. eod. t.* Quo refertur caſus, quo creditor debiti inſtrumentum cautionem ſive chirographum debitori reddidit, videtur enim *Ope exceptionum etiam tollitur obligatio.*

inter

Digitized by Google

inter eos conveniſſe ne peteretur *l.* 2. §. 1. *ff. de pact. l.* 7. *C. de remiſſ. pign.* at ſi dubium ſubſit, an creditoris voluntate ſit redditum, hoc probare incumbit debitori; aliquando, ſi integrae fuerit exiſtimationis, per juramentum. Menoch. *de praeſumt. l.* 3. *praeſ.* 140. Maſcard. *de probat. concl.* 476. *n.* 1. *& ſeqq.* Faber *ad C. l.* 8. *t.* 29. *d.* 1. Carpzov. *p.* 2. *c.* 29. *d.* 12. alias ſi praeter voluntatem creditoris chirographum in debitoris manus pervenerit, nihilominus priſtina ſupereſt actio. Faber *ad C. l.* 8. *t.* 3. *d.* 23. Carpz. *p.* 2. *c.* 29. *d.* 13. quod ſecundum prudentis judicis arbitrium creditoris juramento committitur aſſeverandum. conf. *l. ult. C. de fid. inſtrum.* Gail. 2. *obſ.* 37. Si vero penes creditorem cancellatum reperiatur chirographum, ſolutio praeſumitur, niſi aliud probetur *l.* 24. *de prob.* Carpz. *d. l. d.* 2. *n.* 8.

XXV. Cum vero aliquando contingat plures creditores ejusdem debitoris concurrere, ideo attendendum eſt, quis alteri praeferatur: qua de re lege ſis *Exerc. noſtr. ad Pand.* 44. *th.* 45. *& ſeqq.* Spectat enim huc ſeparationis beneficium, quod traditur *d. Exerc. theſ.* 59. *ſeqq.*

Add. *L.* 3. *T.* 30. *I. quib. mod. toll. oblig.*

TIT. XXII. DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Reſtitutione in integrum reſcinditur

I. Praeterea obligatio in ſe firma aliquando reſcinditur per reſtitutionem in integrum, quae eſt amiſſae rei vel cauſſae redintegratio, extra

Digitized by Google

tra ordinem ob laeſionem factam *arg. l. 2. C. inf. in quib. cauſ. in integr. reſt. nec. non eſt. l. 24. §. 3. ff. de min. l. 16. pr. l. 44. eod.* Ejus potiſſimus effectus eſt, ut in priſtinum ſtatum reponat ea, quae per laeſionem fuerunt ablata *l. 24. §. 4. de minor. l. 35. de V. S.* cui & fructuum reſtitutio & omnis utilitas includitur *d. l. 24. §. 4. ff. d. min. l. 22. l. 35. l. 75. l. 81. l. ult. §. ult. ff. de V. S. l. 173. §. 1. ff. de R. I.*

obligatio. Illius deſcriptio & effectus. L. 4 ff. t. 1. de in integr. reſtit.

II. Petenda eſt reſtitutio in integrum a Praetore, hodie a quolibet Magiſtratu juriſdictionem habente, modo ſit competens ratione perſonae vel rei.

Ubi petenda.

III. Subvenit vero Magiſtratus hominibus lapſis aut circumſcriptis, ſive inciderint in captionem 1) metu *l. 1. ff. de in int. reſt.* 2) calliditate ſeu dolo *d. l. 1.* 3) aetate, 4) propter ſtatus mutationem *l. 2. d. t.* ſive 5) abſentia *d. l. 1.* aliove impedimento, v. gr. errore, quae ultima cauſſa eſt generalis *l. 1. §. 1. in f. ff. ex quib. cauſ. mai. l. 7. ff. de in int. reſt.*

Cauſae reſtitutionis in integrum.

IV. Prima itaque cauſſa in integrum reſtitutionis eſt metus, qui eſt inſtantis vel futuri periculi cauſſa praeſens animi trepidatio *l. 1. ff. quod met. cauſ.* Eſt vero alius metus juſtus, alius injuſtus ſeu vanus, qui cadit in quemvis meticuloſum *l. 5. l. 6. d. t.* Cauſſam reſtitutioni praebet juſtus metus, non qui juſte infertur, ſed qui merito in hominem conſtantem cadit *l. 3. §. 1. l. 4. l. 5. l. 6. ff. quod met. cauſ.*

I. Metus juſtus. L. 4. ff. t. 2. quod met. cauſ. geſt. erit.

V. Ratione metu promiſſi ſeu geſti datur vel exceptio contra eum qui petit. *l. 7. §. 1. ff. de except. & l. 4. §. pen. de dol. mal. & met. except.* vel actio quod metus cauſſa, quae eſt actio praetoria in rem ſcripta arbitraria, quae

Unde datur exceptio, vel actio.

 datur

Digitized by Google

datur ei, qui metu compulſus eſt aliquid gerere, contra quemvis, qui lucrum inde habet vel rem tenet, intra annum in quadruplum damni accepti, ſi ſimplum non reſtituatur, poſt annum autem tantum in ſimplum. Hodie vero poena iſta moribus exolevit & ſolum in ſimplum datur actio.

Datur haec actio in rem ſcripta contra poſſeſſorem rei metu ablatae.

VI. Singulare vero in hac actione eſt, quod non tantum adverſus eum detur, qui ab initio metum intulit, ſed & adverſu omnes, qui rem per vim aut metum nobis ablatam aut extortam poſſident, poſtquam ſcientes rem nobis vi aut metu ablatam reſtituere recuſarunt *l.* 9. §. *ult. l.* 14 §. 3 *ff quod met cauſ. l.* 3. *C. eod.* actione ſcil in rem ſcripta, non quod revera ſit actio in rem aut proveniat ex jure, quod quis in rem habet, ſed quod indefinite de eo, quod metu geſtum eſt, ſine perſonae deſignatione, ad quam dirigitur, ſit concepta *d. l.* 9. §. *ult.*

Metu praeterito ſolvens non reſtituitur.

VII. Si vero quis, quod metu compulſus promiſit, deinde extra metum ſolverit, non reſtituitur, quia ante poterat non ſolvere *l.* 23. *pr. ff. quod met cauſ.* intelligitur enim ſponte ſolvendo novum conſenſum adhibuiſſe & obligationem de novo confirmaſſe *l.* 2. & 4. *C. de his quae vi met. cauſ.*

II. Dolus. L. 4 ff t 3. de dolo malo.

VIII. Dolus malus in hac materia dicitur calliditas & machinatio ad circumveniendum & laedendum alterum adhibita *l.* 1. §. 2. *ff. de dol. mal.*

Inde exceptio doli, vel actio.

IX. Similiter ex hac cauſa datur vel exceptio contra eum, qui petit aliquid ex tali geſto, ad quod alterum dolo induxit *d. tit. D. de dol. mal. & met. except.* vel actio de dolo, quae datur ei, qui calliditate alterius deceptus eſt,

adverſus decipientem ad damni illati reſtitutionem *l.* 1. §. 1. *et* §. 4. *ff. de dol. mal.*

III. Aetas minorennis. L. 4. ff. t. 4. de minor 25. an.

X. Sequitur in integrum reſtitutio minorum, qua Praetor minoribus, ſeu puberibus ſeu impuberibus, ex contractibus quos ipſi interveniente licet tutorum aut curatorum autoritate, vel tutores aut curatores ſoli eorundem nomine inierunt, laeſis cauſſa cognita ſuccurrit *tot. tit. D. et C. de in integr. reſt. min.*

ob quam non modice laesus reſtituitur.

XI. Vt vero haec reſtitutio locum habeat, requiritur 1) aetas minorennis, uti dictum, 2) laeſio, & quidem non modica per *l.* 4. *ff. de reſtit. in integr.* ſcil. ob iſtam aetatem *l.* 1. §. 1. *l.* 44. *ff. de minor.* ſeu in judicio ſeu extra judicium fuerit laeſus.

niſi ordinarie velit agere.

XII. Competit tamen quandoque minori electio, utrum ordinarie an vero extraordinarie per reſtitutionis auxilium ſibi conſultum velit. H. Piſtor. *p.* 1. *qu.* 12. *n.* 7. Faber *ad C.* 1. . *t.* 39. *d.* 2. *num.* 6. Carpz. *p.* 2. *C.* 11. *d.* 34.

Reſtitutio in integr. ceſſat 1. ratione ipſius minoris: tum 1. ob ejus factum.

XIII. Ceſſat hoc beneficium primo ratione ipſius minoris, tum I. propter ejus factum: ut 1) ſi doloſe majorem ſe dixerit *l.* 2. *C. ſi min. maior. ſe dix.* niſi concurrente dolo adverſarii hoc fiat *l.* 3. *verſ. quod ſi C. d. t.* Gail. 4. *obſ.* 65. 2) ſi major factus comprobaverit ſeu ratum habuerit geſtum *l.* 1. *l.* 2. *C. ſi maj. fact. rat hab.* vide *l.* 3. §. 1. *ff. de minor.* niſi dolo fuerit inductus *d. l.* 3. §. 1. *ff. de minor.* add. *Exerc. noſtr. ad Pand.* 8. *th.* 52. 3) ſi veniam aetatis a Principe impetraverit *l.* 1. *C de his, qui ven. aet. impetr.* quae conceditur maſculis viginti, foeminis octodecim annis majoribus; modo illam

aetatem recte probent ac morum honeſtatem & frugalitatem *l. 2. pr. & §. 1. & 2. C. d. t.* 4) ſi juramento minor geſtum confirmaverit *l. 1. & auth. ſacr. puberum C. ſi adv. vend.* add. Gail. 2. *obſ.* 41.

tum 2) conditionem.

XIV. Porro II. ob minoris conditionem non datur reſtitutio, ſi laeſum ſe eſſe dicat in cauſſis ac negotiis illius artis, quam profitetur. Maurit. *de reſt. in integr. c.* 223. Hilling. *& alleg.* 21. *c.* 11. *h. h.* vid. Brunnem. *ad l. 1. C. qui & adv. quos in integr. reſt. non poſſ.*

II ratione perſonarum, contra quas petitur.

XV. Secundo ceſſat hoc beneficium ob perſonas, contra quas poſtulatur: ſic non datur 1) contra geſta cum parentibus & patronis *l. fin. C. qui & adv. quos*, tum propter reverentiam ipſis debitam, tum quia non praeſumuntur ab illis laeſi; ſed contra tertium poteſt petere reſtitutionem minor, licet ille regreſſum habeat contra patrem *arg. l. 2. C. ſi adv. dom.* add. Sfort. Odd. *q.* 18. *art.* 2. *n.* 12. it. contra factum quidem patris, ex quo tamen nullum lucrum pater accipere potuit *l. ult. §. 6. C. de bon. quae lib.* Brunnem. *in d. l. ult.* filia quoque reſtituitur adverſus matrem tutricem ſecundo nubentem. vid. *Nov.* 155. *c.* 1. 2) minori capto contra minorem aeque laeſum. vid. *l.* 11. *§. pen. l.* 34. *ff. de minor.*

III. quod ſemel denegata.

XVI. Caeterum ſemel denegata reſtitutio iterum petenti ex una eademque cauſſa non conceditur *t. t. C. ſi ſaep. reſt. in integr. poſtul.* Licitam vero eſſe a ſententia, qua denegata primum reſtitutio fuit, appellationem, vel etiam contra hanc omiſſam minorem reſtituendum tradunt interpretes *ad l. 1. C. d. t.*

XVII.

Prodeſt reſtitutio minori, non aliis, regulariter.

XVII. Prodeſt reſtitutio in integrum regulariter ſoli minori laeſo *l.* 3. §. 4. *ff. de minor.* ejusve heredi *l.* 95. §. 3. *de ſolut.* aliquando vero etiam ſocio, ſi cauſſa fuerit individua. Coler. *Dec.* 175.

Tempus petendi hanc reſtit.

XVIII. Petenda eſt haec reſtitutio intra quadriennium *l. ult. pr. C. de tempor. integr. reſt.* quod currere incipit *etiam ignoranti*, ex quo primus viceſimi ſexti anni (*jure Saxon.* 22) dies illuxerit *d. l. fin. pr.* Si quis autem veniam aetatis impetraverit, ex eo die illud quadriennium computandum, quo venia conceſſa, ita tamen ut ſi forte e. gr. 18. anno venia impetrata, nihilominus usque ad initium viceſimi ſexti reſtitutio ratione eorum, quae ante impetratam veniam geſta, competat *l.* 5. *C. d. t.*

Conceditur quoque reſtitutio Reip. it. Eccleſiae.

XIX. Exemplo minorum auxilium reſtitutionis implorare quoque permittitur Reipublicae aut univerſitati, cum & haec facile laedi poſſit & per adminiſtratores regatur *l.* 4. *C. ex quib. caus. mai. l.* 3. *C. de jur. reip. XI.* Ex ſimili ratione competit hoc beneficium Eccleſiae aliisve piis locis laeſis *c.* 1. 2. 3. *et* 7. *X. de reſtit.* & quidem intra quadriennium a tempore laeſionis *d. c.* 1. *X. de in integr. reſt.* add. Richter. *dec.* 71. *n.* 31.

IV. Capitis deminutio. L. 4 ff t. 5. de capit. min.

XX. Quartam cauſſam reſtitutionis in integrum diximus eſſe capitis deminutionem, & quidem minimam, quae jur. Rom. perimebat obligationes, verum hodie hujus rei nullus eſt uſus.

V. Abſentia. L. 4. ff. t. 6. ex quib. caus. mai. 25. an.

XXI. Reſtat reſtitutio ex clauſula generali in *l.* 1. *ff. ex quib. cauſ. mai.* & quidem vel ob abſentiam vel ex juſta cauſſa, quae veniam meretur ſingularem, reſtitutio conceditur.

in integr. reſt.

ditur. Abſentia intelligitur laudabilis vel etiam caſualis, ut ſi quis vinculis detineatur a latronibus vel hieme & navigatione impeditus abſit, it. abſentia voluntaria honeſta, ut ſi mercator abſit *l.* 36. *et* 42. *ff. ex quib. cauſ. maj.* plane vero non reſtituuntur, qui dolo ſeu malitioſe abſunt.

aliave juſta cauſſa ſeu impedimentum.

XXII. Caeterum iſtius clauſulae, *ſi qua alia mihi juſta cauſſa eſſe videbitur*, exempla occurrunt in toto iſto titulo, & ne nimis ſit vaga, fundamentum ejus conſiderandum, quod in eo conſiſtit, ut ob impedimentum aliquod laeſus, quod non poterat avertere, debeat reſtitui in integrum *l.* 26. *in f. dict. tit.* Ejusmodi impedimentum eſt 1) error & ignorantia, iſtis ſcil. caſibus quibus leges errori & ignorantiae quid indulgent. Exempla occurrunt in *l.* 1. § *ult. ff. quod falſ. tut. geſt. in l.* 1. §. 5. *eod. l.* 11. §. 5. *quod. vi aut clam* §. 33. *l. de action.* add. Sfortias Oddus *de reſtit. in integr. p.* 1. *q.* 8. *art.* 7. Berlich. *decis.* 40. *et* 41. 2) ſi ob caſum aliquem fortuitum vel ejusmodi impedimentum, quod in ipſius poteſtate non fuit avertere, quis laeſus fuerit. Sfort. Odd. *qu.* 23. *art.* 1. Huc etiam 3) referunt, ſi quis ob paupertatem non potuerit jus ſuum perſequi *c.* 8. *C. de appellat.* Cornel. Benincaſ. *tr. de privil. paup. qu.* 4. *num.* 18.

TIT.

Digitized by Google

TIT. XXIII.

DE DELICTIS IN GENERE, ET IN SPECIE DE DELICTIS PRIVATIS.

I. Delictum eſt quaelibet offenſio contra jus doloſe illata, qua quis ſe quaſi per contractum vindictae legis ſubjicit ac quaſi in poenam, quam ſcelere ſuo promeruit, conſentire videtur. Vel, delictum in genere eſt factum in ſe illicitum immediate contra legum prohibitionem ſponte commiſſum, quo ad praeſtandum quid patiendumve quis ſe obligat *l. 25. §. 1. l. 4. ff. de O. et A. pr. I. de obl. q. ex del. naſc.*

Delicti deſcriptio.

II. Delicta diſtinguuntur juxta LL. Roman. in privata, extraordinaria, propularia, & publica. Privata vocantur, quibus potiſſimum privatus laeditur & inde ipſi actio datur, ut ſunt furtum, injuria, damnum, & vis bonorum raptorum.

Diviſio. L. 47. ff. t. 1. de privat. delictis.

Species delictorum privatorum.

III. Furtum eſt contrectatio fraudulоſa lucri faciendi gratia vel ipſius rei vel etiam uſus ejus poſſeſſionisve §. 1. *I. de obl. quae ex del. naſc. l.* 1. §. *fin. ff. de furt*

I. Furtum L. 47. ff. t. 2. de furtis.

IV. Hodie hoc delictum poena ſtrangulationis coërcetur, & quidem ſecundum ordinationem criminalem Carolinam juxta certas diſtinctiones, quas legere eſt in Exerc. noſtr. *ad Pandect. XLIIX th.* 21. Jure vero Saxon. Electorali is, qui ultra quinque aureos Ungaricos furatus fuerit, laqueo punitur *p.* 4. *Conſt. Elect.* 32. *ubi* add. Carpzov. In collegio

Ejus poena hodierna.

quae quandoque mitigatur. legio Juridico Jenenſi non dictatur poena ſuſpendii, niſi furtum ſit 20. Joachimicorum; alias fuſtigatio, relegatio, vel carceris poena, juxta varietatem rei ablatae & circumſtantiarum infligitur.

V. Mitigatur vero etiam hodie poena 1) ſi furtum inter parentes & liberos commiſſum, vid. Carpz. *in pr. Crim. p.* 2. *q.* 82. *n.* 42. 2) ſi inter conjuges, *Ord. Crim. art.* 165. praeterea 3) ob conſanguinitatem intercedentem inter furem & eum, cui res ſurrepta, mitior poena infligi ſolet, Carpzov. *d. p.* 4. *C.* 38. *d.* 4. *et* 5. 4) impuberibus, non vero minoribus, *Ord. Cr. art.* 164. 5) inventori mala fide rem occultanti, 6) adminiſtratori & tabellariis pecuniam furantibus, Carpzov. *p.* 2. *Pr. Crim. q.* 85. 7) ad furandum opem conſiliumve praeſtanti, niſi ad ipſum furandi actum auxilium quis praeſtiterit aut de furto participaverit, Carpzov. *d. l.* 8) furum furtorumque receptatoribus, Carpzov. *d. p.* 2. *q.* 87. 9) ementibus ſcienter res furtivas, *idem all. l. num.* 45. 10) rem ablatam reſtituentibus, Clud. *tr. de cond. furt. c.* 50. *num.* 60. 11) piſcantibus in alienis rivis aquis & fluminibus, vid. *Ord. Crim. art.* 169. Carpzov. *d. p.* 2. *qu.* 84. 12) cadavera punitorum aut ſepultorum ſpoliantibus, *p.* 4. *Conſt. Elect.* 34. *ibique* Carpz. 13) ſi non ſatis conſtet de re ablata ejusque quantitate, *d. Conſt. Elect.* 34.

Poteſt etiam fur conveniri rei vindicatione. VI. Praeterea poteſt etiam dominus rem ablatam extantem vindicare jure dominii §. *ult. I. de obl. quae ex del. naſc.* & datur quoque condictio furtiva, qua dominus rem furto ablatam ejusve aeſtimationem a fure ejusve herede

rede repetit, ſeu quid pervenerit ad heredem ſeu non *l. 9. ff. de cond. furt.*

it. condictione furtiva. L. 13. ff. t. 1. de condictione furt.

VII. Controvertitur autem, an haec actio etiam detur contra heredes furis ipſo fure ultimo ſupplicio affecto, quod quidem multi negant, quorum ſententiam probat Carpz. *p. 4. C. 32. d. 23.* imo etiam ipſe Elector. Saxoniae in *noviſſ. deciſ.* 86. Verum aequior eſt ſententia, quod nihilominus heredes teneantur ad reſtitutionem rei furto ablatae ejusve aeſtimationem, quia nimir. actio ſeu poena criminalis non extinguit actionem rei perſecutoriam, & iniquum eſſet heredem furis non teneri ob furtum, ſed eo ſaepius locupletari cum damno & injuria domini, cui res ablata, quae ſententia & in Scabinatu Jenenſi recepta eſt.

An heredes furis ſuſpenſi conveniri poſſint.

VIII. Injuria eſt delictum privatum, quo alteri contumelia infertur *l. 1. pr. ff. de injur. & fam. libel.* eſtque vel realis, quae facto aliquo ad probri & turpitudinis notam comparato committitur *d. l. 1. §. 1. d. t.* vel verbalis, quae fit vel verbis ore prolatis vel ſcriptis, cujus ſingularis ſpecies eſt, quae dicitur famoſus libellus.

II. *Injuria.* L. 47 ff. t. 10. de injur. & famos. lib.

IX. Conſiſtit injuria in affectu ſeu animo injuriandi, qui ſi adſit, nec veritas convitii excuſat *l. 3. §. 1. de injur.* add. Gail. 2. *obſ.* 99. Gomez. *var. reſol. tom.* 3. *c.* 6. *n.* 2. Jul. Clarus *lib. V. q. injuriar. n.* 15. Faber *ad C. l. 9. t. 20. def* 5. Grot. *introd in jus Belg. l. 3. c. 16. §.* 1. Sande *decis. Fris. l. 4. t. 8. d. 7.* add. *l. 5. C. de injur. art.* 110. *Ord. Crim. in fin. &* Carpzov. *p. 4. C. 44. def.* 8. multo minus injuriantem juvat, quod ab alio injurias per fa-

Quae conſiſtit in animo injuriandi.

Digitized by Google

mam ſe audiviſſe probet, cum & ratione injuriae ab alio dictae a ſe propalatae injuriarum teneatur. Salicet. *ad l.* 1. *C. de injur.* Berlich. *p.* 5. *concl.* 65. *n.* 51. Coler. *p.* 1. *deciſ.* 161. *num.* 41. Carpzov. *p.* 4. *C.* 42. *d.* 5. Caeterum ſi quis ad reprobandos teſtes crimen objiciat, injuriandi animus non videtur ſubeſſe *arg. leg.* 55. *de reg. jur.* Gail. 2. *O.* 105. Carpzov. *d. p.* 4. *C.* 42. *d.* 7. tutius tamen volunt eſſe proteſtationem addere. Olradus *Conſil.* 53. Weſenb. *parat. de injur. n.* 9. In dubio autem ex verbis ſeu factis per ſe contumelioſis injuriarum animus praeſumitur *arg. l.* 41. *ff. ad L. Falcid. l.* 42. *ff. de V. S.* in facto autem, quod per ſe contumelioſum non eſt, ſtatur negationi ejus, qui injuriam commiſiſſe dicitur, & ſi verba ſint talia, quae injuriam neceſſario non important, actioni injuriarum locus non eſt, niſi prius actor injuriandi animum probaverit. Farinac. *in pr. Crim. q.* 105. *n.* 118. & 122. Carpz. *d. C.* 42. *d.* 7. *n.* 4. quod & ex facti circumſtantiis dijudicari debet: hinc qui joco aut ludendo quid intulerit, quod alias ut injuria ſe haberet, injur. actione non tenebitur *l.* 5. *pr. C. de injur. l.* 15. §. 23. *ff. eod.* junct. *l.* 3. §. 1. *in f.* & §. 3. *eod.* add. *Maſcard. de probat. l.* 2. *concl.* 902. *n.* 5. Damh. *pr. Crim. c.* 136. *n.* 9. & *c.* 139. *num.* 12. Farin. *q.* 105. *num.* 121. Cum vero hoc difficilis quandoque probationis ſit, reus, ſi innocentiam ſuam ſufficienter probare non poſſit, pro arbitrio judicis ad juram. purgationis admittitur. Boër. *Dec.* 68. *n.* 4. Gail. *d. l.* 2. *obſ.* 106. *n.* 1. Carpzov. *d. loc. p.* 4. *Conſt.* 42. *def.* 9. Ita etiam qui ex calore iracundiae ad injurias

rias provocatus aut in ebrietate verbis contumelioſis quem proſciderit, ex poenitentia & contraria declaratione ab injuriarum actione liberatur, niſi fuerint injuriae atroces. vid. Faber *ad C. l.* 9. *t.* 20. *d.* 11. Sande *decis. Fris. l.* 5. *t.* 8. *d.* 7. Carpz. *p.* 4. *C.* 42. *d.* 11. *tt. in pr. Crim. qu.* 97. *n.* 12. *& ſeqq.*

X. Vindicatur injuria actione injuriarum, deſcendente vel ex edicto Praetoris, vel ex L. Cornelia, quae in ſpecie ad injurias quae manu fiunt ſeu reales pertinet *l.* 5. *pr. ff. de injur.* *Vindicatio injuriae.*

XI. Agitur propter injurias vel civiliter vel criminaliter. Civilis actio, quae etiam hodie propter reales injurias inſtitui poteſt, ita ſe habet, ut is qui injuriam paſſus eſt, eam certa quadam pecuniae ſumma pro injuriae atrocitate aeſtimet §. 10. *I. de injur.* quam ſummam deinde judex moderatur & actori adjudicat §. 7. *I. d. t. l.* 37. §. *f. eod.* Carpz. *pr. Crim. qu.* 95. Condemnatus inde fit regulariter infamis *l.* 1. *ff. de his, qui not. infam.* exceptis caſibus certis, quos vid. ap. Carpz. *q.* 94. *num.* 68. *& ſeqq.* *Actione injuriarum civiliter agitur.*

XII. Criminaliter agitur, quando petitur mulcta aliqua fiſco inferenda, vel poena aliqua relegationis fuſtigationis aut carceris injungenda pro modo injuriarum atque circumſtantiarum. add. Sande *l.* 5. *t.* 8 *d.* 5. Non poſſunt vero hae duae actiones, ſcil. iſta civilis aeſtimatoria poenalis & haec criminalis cumulari, quia nimir. utraque ad poenam tendit §. 10. *I. de injur.* junct. §. 1. *de perpet. & temp. action.* *Vel criminaliter.*

XIII. Praeterea moribus adhuc duo remedia competunt, nimir. alterum judiciale, actio ad palinodiam, quae ſecundum verio- *Praeterea datur actio ad palinodiam.*

Bbb 2 rem

rem ſententiam, cum rei perſecutoriis accedat, cum actione injuriarum tam civili quam criminali cumulari poteſt. Gail. 1. *O.* 65. Richt. *in Cent. Reg.* 2. *Diſſent.* Carpzov. *p.* 4. *c.* 42. *d.* 16.

Nec non retorſio injuriarum. XIV. Alterum extrajudiciale, retorſio nim. injuriarum, quae probatur *in noviſſ. Deciſ. Elect.* 81. de qua latius in diſſert. noſtr. *de vind. priv.* quo remedio ſi quis uſus fuerit, non competit actio injuriarum. Non vero injuriae verbales cum realibus compenſari poſſunt, quamvis mitius puniri ſoleant, qui injuria alterius commoti aut quaſi incitati quid commiſerint. Gail. 2. *obſ.* 100. *n.* 10. Boër. *deciſ.* 169 Faber *ad C. l.* 9. *t.* 20. *d.* 1. Carpz. *d. C.* 42. *d.* 10. & *ſeqq.*

Tollitur actio injuriarum 1. morte. XV. Caeterum tollitur actio injuriarum 1) morte, tum ejus qui injuriam intulit niſi lis cum defuncto jam conteſta fuerit §. 1. *in f. I. de perp. & temp. act.* tum ejus qui injuriam paſſus eſt, niſi itidem lis fuerit conteſtata *d.* §. 1. *I. l.* 13. *pr. ff. de injur. arg. l.* 139. *de R. I.* add. Sande *l.* 5. *t.* 8. *d.* 4. & Carpz. *l.* 3. *Reſp.* 30. & 39. ubi monet, quod actio injuriarum criminaliter intentata ne quidem lite conteſtata contra heredes competat; *2. Praeſcriptione.* 2) praeſcriptione unius anni a die ſcientiae computandi, ſeu ſcriptis ſeu verbis prolata ſit Injuria, (excepto tamen caſu famoſi libelli) tum reſpectu actionis civilis tum criminalis. Carpzov. *Pr. Crim. all. l. q.* 97. actio tamen ob reales injurias eſt perpetua *arg. pr. I. de perp. & temp. act.* Jul. Clarus §. *injuria num.* 9. Gailius 2. *obſerv.* 105. Sande *l.* 5. *t.* 8. *d.* 3. Anton. Matthaei *tract. de crim. ad tit. de injur. cap.* 1. *n.* 19. de jur. Elect. vid. *p.* 4. *c.* 46. *ibique* Carp-

Digitized by Google

Carpzov. 3) diſſimulatione ſeu remiſſione §. *fin. I. de injur. l.* 11. §. 1. *eod.* ſeu tacita ſeu expreſſa, v. gr. pacto, transactione; 4) ſi reus ante L. C. ſe poenitere dicat ac declaret ſe bene de ſama adverſarii ſentire *arg.* §. *ult. I. de perp. & temp. action.* add. Carpz. *part.* 2. *Pr. Crim. q.* 97. *n.* 14. quod tamen limitatur in Ordin. Provinc. Jenenſi *cap.* 33.

Famoſi libelli deſcriptio.

XVI. Famoſus libellus eſt injuria, qua alicui quid ad infamiam alicujus pertinens ſeu notabile crimen ſcripto aut alio ſingulari modo ſeu expreſſo ſeu tecto nomine autoris objicitur *l.* 5. §. 9. *l.* 15. §. 29. *ff. de injur. & fam. libell. Ord. Pol. de a.* 1577. *t.* 35. §. *Und ſetzen* 3. *v. es habe der Autor ſeinen Nahmen darunter geſetzt, oder nicht.* non obſt. *Ord. crimin. art.* 110.

Quis hujus criminis ſe faciat reum.

XVII. Incurrit hoc delictum non is ſolum, qui ſcripſit & compoſuit tale quid ipſe, ſed & qui emendum vendendumque curavit *l.* 5. §. 10. *ff. de injur. Ord. polit. de An.* 1577. *tit.* 35. hinc & typographus famoſum libellum excudens tenetur *d. t. von Buchdruckern.* add. Bocer. *de famoſ. libell.*

Ejus poena.

XVIII. Vindicatur hoc delictum vel actione injuriarum, & tunc juxta petita libelli reus condemnatur, vide Carpzov. *pr. crim. p.* 4. *q.* 98. *n.* 45. & 46. vel ex SCto, judicio publico, & fit infamis, & praeterea poena extraordinaria olim dictabatur, poſtea vero capitalis *per l. un. C. de fam. libell.* Juxta conſtitutionem Carolinam autor famoſi libelli ea poena afficitur, quae alias ſtatuta eſt crimini, quod ab eo alteri imputatur *d. art.* 110. Bocer. *tr. de fam. libell. c.* 5. add. *Conſt.*

Digitized by Google

Elect. p. 4. *C.* 43. Hodie poena eſt arbitraria. vid. Carpz. *p.* 2. *q.* 98. *n.* 10. *ſeqq.*

III. *Damnum injuria datum.* L.9.ff t. 2. ad legem Aquiliam. *E, ut hodierna coercitio.*

XIX. Tertium delictum privatum eſt damnum injuria datum, quo nimirum patrimonium alterius vel etiam perſona dolo aut culpa etiam leviſſima deminuitur aut laeditur, *Schaden die einem durch eines andern Verwahrloſung wiederfahren.*

XX. Vindicabatur hoc olim per L. Aquil. uti ad illum tit. D. exponitur. Hodie damnum illatum aeſtimatur & ad ejus reparationem agitur, ſic ut, ſi vulneratus quis ſit, non ſolum mercedes Medicis & Chirurgis praeſtitae aut operae quibus quis caruit aut cariturus eſt ob vulnus, in hanc aeſtimationem venire ſoleant, ſed & doloris & cicatricum atque deformitatis ratio habeatur, ſi id nominatim petat vulneratus. Grot. *introd. in jus Belg. l.* 3. *cap.* 34. §. 1. *in f.* Farinac. *de homicid. t.* 14. *quaeſt.* 119. *n.* 108. & 121. Menoch. *de arb. jud. quaeſt. l.* 2. *caſ.* 121.

IV. Vis bonorum raptorum. L.47 ff t. 8. Vi bonor. rapt. & turba.

XXI. Denique quartum delictum privatum eſt vis bonorum raptorum, quo delicto quis dolo malo rem alienam mobilem lucrifaciendi animo vi (*mit öffentlicher Gewalt, furtum v. ſit mit heimlicher Gewalt*) aufert aut damnum in ea dat *pr. l. de vi bon. rapt.* Poena jure Roman. erat tripli & ſimul petebatur ipſa res, & ita in quadruplum dabatur actio.

Ejus hodierna poena.

Hodie poena iſta tripli in uſu non eſt, ſed criminale judicium obtinet & poena raptoris, praeſertim in itinere publico vi illata rem auferentis eſt capitalis gladii. *Ord. Crim. art.* 126.

TIT.

Digitized by Google

TIT. XXIV.
DE EXTRAORDINARIIS CRIMINIBUS.

Extraordinariorum criminum deſcriptio.

I. Extraordinaria crimina dicuntur, quae pro arbitrio judicis ſingulariter extra ordinem a judice coercentur criminali judicio *l. 1. ff. de publ. jud. l. 3. §. 2. ſtell. l. 1. pr. de extr. cr.* L. 47. ff. t. 21. de extraord. crim.

1. ſollicitatio alienarum nuptiarum. 2. abactio partus.

II. Extraordinaria crimina traduntur fere haec: 1) ſollicitatio alienarum nuptiarum, quam perpetrant illi, qui pudicitiam alienae uxoris attentant, vid. *l. 1. h. t.* 2.) abactio partus, ſi nim. data opera partus abigatur *l. 4. ff. de extraord. cr.* Jure Carolino & Saxon. circa hoc delictum diſtinguitur, an foetus ſit inanimatus ſeu non vitalis, & abigens iſtum extraordinarie punitur: an vero animatus ſeu vitalis, & poena eſt ultimum ſupplicium. *P. H. O. art. 133. Conſt. Elect. 4. p. 4.* Habetur autem quoad hanc poenam infligendam non ante vitalis, quam poſt dimidium tempus quo uterum geſtavit mulier. vid. Carpzov. *p. 1. q. 11.* Referri etiam huc poteſt expoſitio infantis *l. 2. C. de infant. expoſ.* de cujus poena legas *art. 132. Ord. Cr. & Dec. Elect. nov.* 78. Carpzov. *p. 4. c. 4. d. 8. ſeqq.*

3. dardanariatus.

III Porro 3) dardanariatus, quod delictum committunt, qui annonam attentant & vexant, merces ſcil. coëmtas ſupprimentes & fructus ſuos aequis pretiis vendere nolentes. Poena eſt arbitraria. vid. *l. 6. pr. ff. de extraord. crimin. Pol. Ordn. de anno* 1577. *tit. die* Monopolia, &c. 18.

IV.

Digitized by Google

4. crimen ſacculariorum. 5. violatio ſepulcrorum. L. 47. ff. t. 12. de ſep. viol. *6. abigeatus. 7. praevaricatio.* L. 47. ff. t. 15. de praevaricat *8. receptatio.* L. 47. ff. t. 16 de recept. L. 47. ff. t. 18. de effract. & expilat. *9. effractura. 10. ſtellionatus.* L. 47. ff. t. 20 ſtellionatus.

IV. 4) Crimen ſacculariorum, vid. *l.* 7. *ff. de extraord. crim.* 5) ſepulchrorum violatio vid. *tit. D. de ſepulch. viol.* 6) abigeatus crimen, quo nim. pecudes ſeu armenta ex paſcuis & ſtabulis abiguntur *l.* 1. §. 1. *l. ult.* §. 1. *ff. de abig.* hodie abigei ut fures puniri ſolent. Carpz. *d. p.* 2. *q.* 80. *n.* 26. 7) praevaricatio: eſt vero praevaricator ipſe accuſator, qui colludit cum reo. *vid. tit. D. praevar.* Ab hac praevaricatione differt praevaricatio advocati, qui prodit cauſſam quam agit adverſario, & extra ordinem ſolet puniri *l.* 1. §. 1. *l.* 3. §. 2 *ff. de praevar. l.* 1. *C. de advoc. judicior. P. H. O. art.* 115. 8) receptatio, quod crimen committit, qui latrones ſeu aliis criminibus obnoxios ſciens ſuſcepit occultavit, *vid. tit. ff. de recept.* & itidem poena eſt arbitraria, Carpz. *p.* 3. *q.* 134. *n.* 137. 9) effractura, cumprimis carceris, vid. Carpzov. *d. p.* 3. *q.* 111. *n.* 90. *ſeqq.* 10) crimen ſtellionatus, quod committunt ii, qui improbius fraudavere, & in crimen aliud non incidunt *tot. tit. D. ſtell.* poena itidem eſt arbitraria; 11) termini motio, quando ſcil. termini finium cauſſa poſiti doloſe evelluntur, ejiciuntur, turbantur *tot tit. D. de termin. mot.* de poena legatur Carpzov. *p.* 2. *q.* 83. *n.* 67. 12) illiciti conventus absque ſuperioris permiſſu inſtituti *l* 1. *pr. l.* 3. *pr. ff. de coll. & corp.* & itidem poena eſt arbitraria.

11 *termini motio.* L. 47. ff. t. 21. de termino moto. 12. *illiciti conventus.*

Quibus junguntur & alia.

V. Denique huc etiam referunt improbam mendicitatem, *ſec. Ord. Polit. tit.* 27. ludos vetitos *tot. tit ff. de aleat* Carpzov *p.* 3. *q.* 134. ebrioſitatem, *d. Ord. Pol. t.* 8. imperiti-

tiam aut negligentiam Medicorum. *P.H. O. art.* 134. Br. & Angelus *ad l.* 2 *ff. ad L. Corn. de ſicar.* Paul. Zach. *in quaeſtion. medico-legal. Lib.* 6. *tit.* 1. *quaeſt.* 3. *& quaeſt.* 2. *n.* 19.

Corruptio ſervi. L. 11. ff. t. 3. de ſerv. corrupto.

VI. Caeterum etiam ad delicta privata pertinet corruptio ſervi, & datur inde actio de ſervo corrupto, qua nimir. is, qui ſervum alienum deteriorem reddit, a domino convenitur, ut, quanti ea res eſt, in duplum condemnetur *l.* 1. *pr.* § 3. *& ſeqq ff. de ſerv. corrupt.* Utilis actio hodie accommodatur cuilibet, cui per corruptionem perſonae ad ſe pertinentis, *ut filii, uxoris &c.* damnum obvenit. vid. *elegant. diſſert. de diſtinct. ſerv. alteriusve hominis corrupti* Johan. Brunnemanni.

it. filii & uxoris.

Add. *L.* 4. *T.* 1. *I. de oblig. quae ex del. naſc. T.* 2. *I. de vi bonor. raptor. T.* 3. *I. de lege Aquilia T.* 4. *I. de injuriis.*

TIT. XXV.

DE CRIMINIBUS POPULARIBUS

Actiones populares L. 47. ff. t. 23. de action. popular.

I. Delicta privata, ex quibus juxta jus Rom. populares actiones dantur, ita ſe habent, ut inde cuivis de populo detur actio. vid. *tot. tit. D. de popul. act.*

Hodiernus uſus.

II. Hodie vero is agit cujus intereſt, vel denunciatur delictum Magiſtratui & per procuratorem fiſci cauſſa agitur.

Digitized by Google

TIT. XXVI.
DE
QUASI DELICTIS.

Quaſi delictorum deſcriptio.

I. Quaſi delicta ſunt, quae conſiſtunt in aliqua culpa ut ita loquar imputativa, hoc eſt, quae alicui ex alieno facto eorum, quos quis adhibet, imputantur, quod v. c. minus fidelium ſeu negligentium opera quis utatur §. *ult. Inſt. de oblig. quae qs. ex del. naſc. l. ult.* §. 4. *ff. naut. caup. ſtab.*

Species I. Damnum aut furtum in navi caupona aut ſtabulo. L. 47. ff. t. 5 furti adverſus naut. caup. ſtab. L. 4. ff. t. 9. naut. caup. ſtabul.

II. Ejusmodi quaſi delictum eſt 1) damnum aut furtum in navi caupona vel ſtabulo commiſſum, quod imputatur exercitori: etiam datur inde actio in factum ob damnum furtumve factum in navi caupona ſtabulove ab aliquo eorum, quorum opera exercitor utitur, & quidem datur ei, cui illud damnum vel furtum illatum, contra exercitorem: & quidem jure Rom. in duplum, hodie vero ſolum damnum reſarcitur & poena eſt arbitraria. add. §. *ult. I. de oblig. quae qs. ex del. nuſc. tot. tit. D. naut. ſaup ſtab.*

II. Effuſum dejectumve ex coenaculo. L. 9. ff. t. 3. de his, qui effud. vel dejec.

III. 2) Ex quaſi delicto alteri obligamur, ſi quid dejectum effuſumve ex aedibus noſtris fuerit, quod alicui praetereunti in corpore vel in veſtimentis vel aliter nocuerit; itidem hodie eſt poena arbitraria. vid. §. 1. *I. d. t. tot. tit. D. de his qui effud. vel dej.* Eo etiam pertinet 3) actio de poſito aut ſuſpenſo, quae datur contra eum, qui poſitum aut ſuſpenſum aliquid habet in aedibus ſuis ſupra eum locum, quo vulgo iter fit inve quo conſiſtitur, quod poteſt ſi ceciderit alicui nocere

III. Poſitum aut ſuſpenſum in aedibus,

Digitized by Google

cere §. 1. *I. de obl. quae qs. ex del. naſc. & tit. ff de his &c.* Et itidem hodie damnum aeſtimatur & poena eſt arbitraria.

IV. Acceptio ex turpi cauſſa. L. 12. ff. t 5. de condict. ob turp. vel injuſt. caus.

IV. Praeterea 4) quaſi delictis accenſemus acceptionem ex turpi cauſſa, qua accipiens obligatur ad reſtitutionem rei vel liberationem a cautione *l. 1. C. de cond. ob turp. vel inj. caus.* Quamvis enim non invito rem ſeu cautionem extorqueat, adeoque non proprie ex maleficio obligatus ſit accipiens, *vid. Ariſt. 5. Eth. 2. in fin.* tamen quia delinquit accipiendo ob turpem cauſſam, quaſi ex maleficio obligatus intelligitur *l. 1. ff. de cond. ob turp. cauſ. l. 1. C. eod.* junct. *arg. pr. verb. quia neque ex maleficio neque ex contractu obligatus eſt, & utique peccaſſe aliquid intelligitur, ideo videtur quaſi ex maleficio teneri. Inſt. de oblig. quae qs. ex del. naſc.* it. §. 1. & §. *fin. I. eod.*

Datur inde condictio ob turpem cauſam.

V. Competit inde condictio ob turpem cauſſam, qua id quod propter factum reſpectu ſolius accipientis turpe datum aut promiſſum, repetitur, licet factum praeſtitum ſeu cauſſa ſecuta fuerit *l. 1. §. 2. ff. de cond ob turp. caus. l. 6. C. eod.* Ita ſolius accipientis eſt turpitudo, ſi detur, ut quid reſtituat, quod vel ex conventione reddere tenetur *l. 2. §. 1. l. ult. ff. d. t.* vel ex delicto obligatus eſt reſtituere *l. pen. & ult. C. eod.*

quae non datur, ſi utriusque ſubſit turpitudo.

VI. Non vero datur condictio, ſi utriusque ſubſit turpitudo, quia in pari cauſſa potior eſt conditio poſſidentis, ac petens promiſſum exceptione doli mali vel in factum ſubmoveri poteſt *l. 3. l. 4. pr. & §. 1. ff. dict. tit. l. 2. l. 5. C. eod.* vid. Andr. Clud. *de condict. ob turp. caus. c. 2. & 3.* Quo pertinere vo-

lunt etiam alcae luſum, quippe in quo cum utriusque turpitudo verſari videatur, quod datum eſt, non petitur moribus, (ſecus jure civ.) & quod ex ea cauſſa promiſſum aut cautum eſt, exigi non poteſt, quia audiendus non eſt, qui propriam ſuam turpitudinem allegat & ex eo compendium quaerit *l.* 5. *C. de cond. ob turp. caus. l.* 4. *C. de revoc. don. l.* 1. *C. de aleat.* Quod ubique locorum ſervari teſtantur Reb. *ad Conſtit. Reg. prooem. gl.* 5. *num.* 56. Chriſtin. 2. *dec.* 220. Carpzov. 6. *reſp.* 96. *num.* 12. 17. *& Prax. Crim. p.* 3. *q.* 134. *num.* 26. Denegatur repetitio pecuniae ad ludendum a ſciente mutuo datae *arg. l.* 12. §. 11. *ff. mandat* Berlich. & alleg. *dec.* 66. Leuwen *cenſ. for. l.* 4. *c.* 14. *n.* 10. *in fin.*

Jure Rom. huc refertur, ſi judex male judicaverit. quo caſu datur hodie actio ex ſyndicatu. L. 50. ff. t. 13. de extraord. cogn. & ſi jud. lit. ſuam fec dic.

VII. Refertur etiam huc in *pr. I. d. t.* ſi judex per imperitiam male judicaverit, quod ex ea ratione videtur inter quaſi delicta relatum, quod apud Romanos judex ſuos habuerit aſſeſſores, adeoque horum imperitia judici imputetur. Hodie datur exinde contra judicem actio ex ſyndicatu. vid. Paris de Puteo *tr. de Syndicatu.*

Add. *L.* 4. *T.* 5. *J. de oblig. quae qs. ex dec. naſ.*

TIT. XXVII.
DE
NOXALIBUS ACTIONIBUS.

Actionum noxalium deſcriptio. L. 9. ff. t.

I. Porro etiam ratione rerum noſtrarum ex delicto quodam tenemur: unde ſunt actiones noxales, quibus quis 1) tenetur ob delictum ſervi

ſervi ſui, vid. *tot. tit. ff. de noxal. action.* cujus tamen actionis nullus hodie eſt uſus, ſed ipſi liberi homines, quorum opera utimur, ex ſuis delictis conveniuntur, neque dominus de eorum facto regulariter tenetur, niſi ſit quod ei imputetur vel niſi juſſerit: aliquando etiam ratione mercedis quam debet tenetur. Coler. *dec.* 208.

4. de noxal. act. *Uſus hodiernus.*

II. Pertinet etiam huc actio de papperie, qua nimirum ob damnum a beſtia illatum convenitur dominus iſtius animalis, ut animal quod nocuit dedat aut aeſtimationem damni ſolvat *tot. tit. D. ſi quadr. paup. fec. dic.* Jure Sax. noxae deditio non obtinet, eſt tamen ei ſimilis expulſio ſeu dimiſſio noxae, & animal ita dimiſſum pertinet ad eum, cui damnum illatum, vid. Carpzov. *pr. crim. p.* 1. *q.* 13. *n.* 20. Locus etiam eſt pignorationi, v. gr. ſi animal alienum gramina aut frumenta depavit, ut nimir. animal retineatur apud eum, qui jurisdictionem, ſaltem inferiorem habet, Carpzov. *p.* 2. *c.* 7. *d.* 3. usque dum de damno & impenſis ſatisfiat. add. Richter. *Dec.* 5.

Actio de pauperie. L. 9. ff. t. 1. ſi quadr. paup. fec. dic. *Obſervantia juris Saxonici*

III. Praeterea propter damnum a rebus inanimatis, veluti ab aedibus aut aliis operibus noſtris extra culpam datum: ut ſi praeſens ſit, veluti ſi aedes noſtrae in aedes alienas deciderint, ut rudera tollamus damnumque datum reſarciamus, aut aedes totas quaſi noxae dedamus *l.* 7. §. *ult. l.* 9. *pr. ff. de damn. infect.* Ita quoque vi fluminis in alienum agrum importata dominus auferre poteſt, modo de damno, ſi quod inde obtigit, reparando caveat *d. l.* 9. §. 1. 3. *d. t.* Joh. Thom. *tr. de nox. anim. c.* 3. *n.* 5. Si futurum ex aedibus aut opere noſtro

Damnum ab aedibus vel vicinjam illatum reſarciendum, vel ob infectum cautio praeſtanda. L. 39. ff. t. 2. de damno infect. & de

ſuggr. & proteđ.

noſtrò metuatur damnum, poteſt vicinus Praetorem adire, ut de damno ſibi caveatur *l. 7. & tot. tit. D. de damn. inf.*

L 39. ff. t. 3. de aqua & actione aquae pluv arcendae.

IV. Simili ex cauſſa actio aquae pluviae arcendae competit domino ob damnum, quod in agro metuit ex aqua pluvia, opere manu facto, contra dominum loci, ubi id factum, ut illud deſtruatur *tot. tit. D. de aq. & aq. pluv. arc.* vid. Molin. *tr. 2. d 1 & l. D.* 704. Eſt haec actio perſonalis *l.* 6. §. 5. *d. t.* in rem ſcripta *l. 12. eod.*

Add. *L. 4. T. 8. I. de nox. action. T. 9. ſi quadr. pauper. fec. dic.*

TIT. XXVIII.
DE PUBLICIS JUDICIIS.

Publicorum judiciorum deſcriptio. L. 48. ff. t. 1. de publ judiciis. *& criminum publicorum.*

I. Publica judicia jur. Rom. dicuntur, quae lege peculiari de crimine notabili introducta ſunt, data plerumque cuilibet de populo executione ſeu poteſtate ob crimen illud ſolenni judicio reum accuſandi *l. 1. ff. de pub. jud.* junct. §. 1 *I. eod.*. Crimina igitur publica ſunt, in quibus puniendis damnum, quod per illa Reipubl. illatum, vindicatur, & ut hoc vindicetur, ordinariae & criminales poenae legibus publicorum judiciorum ſtatutae *d. l. 1.*

Hodie quilibet crimina magiſtratui denunciare poteſt.

II. Hodie quidem ejusmodi accuſatio publica non amplius in uſu eſt, ſunt tamen nonnullis locis certae perſonae conſtitutae, (*Rügemeiſter*) quae magiſtratui delicta denunciare debent. Alias etiam cuilibet denunciare licet: imo Magiſtratus exigit officium,

um, ut abſque denunciatione inquirat & procedat. vid. Carpzov. *p.* 3. *q.* 103. *ſeqq.* Brunnem. *de proc. inquiſ.*

III. Inter iſta crimina publica recenſetur crimen laeſae Majeſtatis, quod adverſus Reip. aut ejus, penes quem eſt ſummum in Rep. imperium, ſecuritatem vel contra dignitatem & poteſtatem committitur *l.* 1. §. 1. *l. ult. ff. ad L. Jul. Majeſt.*

Ejuſmodi crimina publica ſunt crimen laeſae majeſtatis

bumanas L. 48. ff t. 4. ad Leg. Juliam Majeſtatis.

IV. Committitur hoc crimen bifariam: 1) & principaliter, ſi quis contra ipſam Principis aut Reip. ſalutem quid molitur; 2) cum quis ea quae Majeſtatis ſunt violat & dignitatem atque exiſtimationem Principis laedit. Primi generis crimen dicitur perduellio, quae eſt quaevis machinatio & factum ad Reip. everſionem & labefactationem eorumve, qui Reip. praeſunt & per quos ea regitur, interitum tendens *l.* 1. *ff. ad Leg. Jul. Maj. l.* 5. *C. eod.*

cujus ſpecies eſt perduellio.

V. Poena hujus delicti eſt gladius vel etiam ſeverius aliquod ultimi ſupplicii genus, veluti diſſectio in quatuor partes, *Ord. Crim. art.* 124. it. bonorum omnium publicatio & confiſcatio *l.* 9. *l. ult. ff. d. t. d. Ord. Crim. art.* 218. & porro memoriae rei poſt mortem damnatio: unde filii fiunt infames *l.* 5. §. 1. *C. ad L. Jul. Maj. Aur. Bull. cap.* 24. *pr. & verſ. volumus inſuper. d. Ord. Crim. art.* 218. add. Carpz. *Pr. Cr. P.* 1. *q.* 41.

Hujus poena.

VI. Simplex crimen laeſae majeſtatis committitur vel facto ad contumeliam Principis aut Reip. tendente; & poena itidem eſt capitalis, abſque tamen confiſcatione bonorum, quae tamen ſecundum circumſtantias

Simplex crimen laeſae majeſtatis, eiusque poena.

&

Digitized by Google

& qualitatem facti aliquando mitigatur *l.* 7. §. 3. *ff. ad L. Jul. Maj.* vel verbis ſeu maledictis, quibus arbitraria poena irrogatur *l. un. C. ſi quis Imper. maled.* Carpzov. *d. l.*

Maieſtas divina laeditur 1. per blaſphemiam.

VII. Occaſione hujus etiam dicendum eſt de crimine laeſae majeſtatis divinae, cujusmodi eſt 1) Blaſphemia, quae eſt quodlibet dictum contumelioſum in divinam Majeſtatem. Haec alia eſt, quae ex conſuetudine, pravo more, malo uſu loquendi committitur: alia, quae ex ira praeter animi intentionem fit: alia, quae praemeditato ſeu a ſciente & volente. Et quidem divino jure ſeveriſſime in hoc delictum animadverſum legimus *Lev.* 24 *v.* 14. 15. *&* 16. A quo nec jus civile recedit, quo blaſphemi ultimo ſupplicio puniuntur *Nov.* 77. *c.* 1. §. 2. Hodiernis moribus arbitraria eſt poena, fuſtigatio, relegatio, aliquando mortis etiam poena infligitur, ſi horrenda fuerit blaſphemia. vid. Damhoud. *pr. Crim. q.* 61. *n.* 2. *Jul. Clar.* §. *blasphemia n.* 3. *Rec. Imp. de A.* 1548. *tit. von Gotteslâſtern* 1. *Conſt. Elect.* 1. *p.* 4. *ibique* Carpzov. *& prax. Crim. p.* 1. *quaeſt.* 45. Theodor. *colleg. crim. D.* 9. *Decis. Elect. noviſſ.* 75. ubi Philipp. *obſerv.*

2. per perjurium.

VIII. 2) Perjurium, cui poena ſtatuta eſt amputatio duorum digitorum, *Ordin. Crimin. art.* 107. quod tamen ad caſum ibi & conſequenti *art.* 108. expreſſum reſtringunt, Carpzov. *p.* 1. *quaeſt.* 46. *num.* 50. *& ſeqq. & qu.* 47. ubi etiam de poena perjurii in relegato revertente: alias vero poena pro ratione circumſtantiarum eſt arbitraria. Carpzov. *d. l. qu.* 46. *n.* 43.

IX.

Digitized by Google

IX. 3) Daemonomania magorum & ſagarum, qui Deum abnegant & foedus expreſſum cum diabolo ineunt: quorum poena eſt ignis, licet nemini nocuerint. Carpz. *d. p.* 1. *q.* 49.

3. per daemonomaniam.

X. Ab hac magia differt crimen, quando ſaltim tacitum pactum intercedit, cum nim. quis diaboli utitur ope & auxilio, idque iterum tripliciter contingit: 1. ſi quid commercii cum daemone habendo & artes diabolicas exercendo nocetur; & itidem poena ignis videtur ſtatuta *art.* 109. *Ord. Crimin.* ſed dictari ſolet poena gladii, niſi tales maleficae perſonae cum daemone concubuerint: quo caſu itidem poena ignis obtinet *d. p.* 4. *C. ibique* Carpz. *def.* 3. *ſeqq.*

Vel pactum ſaltim tacitum cum daemone.

XI. 2. Si quis ejusmodi artibus non noceat, ſed arte diabolica v. gr. divinationes exerceat; & itidem poena capitalis ſolet dictari, Carpz. *d. l.* 3. ſi quis ſuperſtitioſis remediis utatur; & poena eſt arbitraria pro modo admiſſi, carceris, relegationis, fuſtigationis. vid. Carpz. *p.* 4. *C.* 1. *d.* 8.

XII. Vindicatur L. Jul. adulterium & ſtuprum. Stuprum eſt concubitus illicitus ſoluti cum foemina ſoluta & honeſta. Punitur hodie ſtuprum voluntarium, quod ſcil. volente & conſentiente foemina committitur, poena carceris aut mulcta, & ſtuprator tenetur ſtupratam aut dotare & alimenta infanti praeſtare, aut in uxorem ducere. Carpz. *pr. C. p.* 2. *q.* 68. *n.* 14. *& ſeqq.* Joh. a Sande *l.* 2. *t.* 1. *d.* 19. aliquando poena ratione circumſtantiarum eſt gravior. vid Richter. *deciſ.* 88. Dos autem ſecundum qualitatem foeminae ſtupratae judicis arbitrio aeſtimari ſo-

Vindicatur L. Julia etiam ſtuprum & adulterium illud vel voluntarium.

L. 48. ff. t. 5. Ad L. Jul de adult. coërc.

ſolet, quantum nim. veriſimiliter puellae pater ei in dotem dediſſet.

Vel violentum. XIII. Stuprum vero violentum eſt, quo quis foeminae per vim ſtuprum infert, & poena infligitur gladii. vid. *Conſt. Elect.* 30. *p.* 4; *ibique* Carpz. *d.* 1. *ſeq.*

Differt a ſtupro fornicatio. XIV. Differt a ſtupro fornicatio ſeu ſcortatio, quae eſt concubitus cum meretrice pluribus ſe proſtituente commiſſus; & quidem meretrix manifeſta vel palam ſe proſtituens perpetua relegatione plecti ſolet, clandeſtina vero carcere punitur, ob frequentiam patrati maleficii & huic infligitur relegatio: ſi vero meretrix quempiam morbo gallico vel alio contagio in congreſſu infecerit vel aliae concurrant circumſtantiae, virgis caeſa perpetuo relegatur. Mares autem, qui cum meretrice ſcortati ſunt, carcere vel mulcta afficiuntur. add. *Conſtit. Elect. part.* 4. *c.* 28. vid. Berlich. *part.* 5. *concl.* 39. Carpz. *pr. cr. part.* 2. *qu.* 80. *n.* 1. *& ſeqq.* Rennem. *Juriſpr. Romano-Germ. m.* 360. *th.* 79. *& ſeqq.*

Lupanaria non tolerantur. XV. Neque enim lupanaria in noſtris terris tolerantur vid. Carpz. *d. l. n.* 6. Theodor. *d. coll. crim. D.* 6. *th.* 4. *b. circ. fin.* Renn. *d. l. th.* 10.

Adulterii tria genera. XVI. Adulterium dividitur juxta hodiernum uſum in tria genera. Primum eſt, quod committitur inter utrinque conjugatos, & dici ſolet adulterium duplicatum, (*Oberhurerey:*) ſecundum a conjugata & ſoluto; tertium a conjugato & ſoluta.

Agitur ob adulterium vel civiliter. XVII. Agitur ob adulterium vel civiliter vel criminaliter. Actio civilis tendit ad vinculi matrimonialis ſeparationem & dotis vel donationis nuptialis lucrum; & quidem parti

Digitized by Google

ti innocenti ad ſecunda vota tranſire permittitur , nocenti autem omne interdicitur conjugium. Carpz. *p.* 2. *q.* 63. *n.* 12.

Vel criminaliter.

XVIII. Accuſatio criminalis vel ab accuſatoris interpellatione vel ex officio ſuſcepta tendit ad poenam & adultero & adulterae infligendam. Eſt vero primi & ſecundi generis adulterio ſtatuta poena gladii *l.* 30. *in f.* & *l.* 9. *C. ad L. Jul. de adult.* quod tamen poſtea a Juſtiniano quoad uxorem eſt immutatum & ſtatutum , ut foeminae adulterae virgis caedantur & in monaſterium detrudantur *Nov.* 134. *c.* 10. add. *Conſt. Carol. art.* 120. & Carpz. *p.* 2. *q.* 53. *n.* 10. & 30. Plurimis tamen in locis in puniendis adulteriis mas & uxor aequali afficiuntur poena. Propter tertii generis adulterium commiſſum dictatur marito ſecundum jus comm. poena relegationis & fuſtigationis , foeminae vero ſolutae carceris & relegatio ad tempus. Carpzov. *d. loc. n.* 56. & 60. Jure vero El. Saxon. & moribus quorundam locorum etiam propter tertium genus adulterii poena gladii dictatur marito & fuſtigatio foeminae ſolutae *p.* 4. *Conſt. El.* 19. add. Carpz. *ibid.*

Poena primi & ſecundi generis adulterii.

Poena tertii generis.

Cauſſae, ob quas poena ordinaria mitigatur. 1.

XIX. Mitigatur poena adulterii 1. ob interceſſionem, remiſſionem, & receptionem in thorum a parte innocente factam *Nov.* 134. *c.* 10. etiamſi fuerit adulterium primi generis, quod duplicatum vocant, modo circumſtantiae quaedam aliae concurrant. Richt. *dec.* 88. *n.* 89. Secus obtinet jur. El. Sax. *d. p.* 4. *C.* 19. ubi add. Carpz. *def.* 12. Iſta remiſſio etiam praeſumitur , ſi pars innocens fuerit mortua. Quod ſi inceſtus ſimul commiſſus fuerit, interceſſionem conjugis non ha-

habere locum ſtatuit Colerus *dec.* 247. *num.* 19. Aliter ſentit Carpzov. *pr. crim. l.* 2. *qu.* 73. *num.* 78. & 79. *q.* 74. *num.* 78. & *ſeqq.* add. eundem *p.* 4. *c.* 23. *d.* 1. ubi diſtinguit inter inceſtum in linea recta & collaterali commiſſum, ut in hoc habeat locum interceſſio
2. maritalis, non item in illo; 2. ob conditionem perſonae, reſp. cujus foedus conjugale violatum, ut ſi non ſit apta matrimonio, it. ſi furore aliove morbo contagioſo laboret;
3. 3. ob delictum alterius conjugis, ſi ſcil. vel deſeruerit conjugem vel prius foedus con-
4. jugale violaverit; 4. ſi ſolutus rem habeat cum uxore meretricio more vivente. Carpzov. *q.* 61. & 57. Idem *Dec. El. nov.* 82.
5. & 83. 5. ſi concubitus non fuerit conſumma-
6. tus. Carpz. *d. qu.* 61. & *p.* 4. *c.* 19. *d.* 17. 6.
7. ob denegatum diutius debitum conjugale; 7. ſi decretum fuerit divortium quoad thorum & menſam, & pars, praeſertim innocens,
8. adulterium commiſerit; 8. efficit quoque honor matrimonii, ut poena adulterii ante conjugium initum commiſſi mitigetur. Carpz. *p.* 4. *c.* 19. *d.* 19.

Bigamiae deſcriptio. XX. Pertinet huc etiam bigamia, quae eſt crimen publicum, quo perſona conjugata nuptias cum alia adhuc perſona celebrat & per *Poena.* concubitum conſummat. Poena ejus eſt ultimum ſupplicium, *Ordin. Crim. art.* 121. neque mitigatur haec propter interceſſionem prioris legitimae conjugis. Caeterum de aliis cauſis mitigandi hanc poenam legatur Carpz. *q.* 66.

Inceſtus. XXI. Porro huc ſpectat inceſtus, qui eſt concubitus inter perſonas conſanguineas, aut affines conjungi prohibitas ſcienter perpetra-

Digitized by Google

perpetratus *l.* 31. *ff. ad L. Jul. de adult. l.* 39. §. 1. *l. ult. ff. de rit. nupt. Ordin Crim. art.* 117.

XXII. Committitur autem inceſtus ob conſanguinitatem vel cognationem (I.) in recta linea inter aſcendentes & deſcendentes in infinitum: cujusmodi inceſtus gladio regulariter plectitur. vid. *Conſtit. Elect. p.* 4. *c.* 22. *ubi* Carpzov. *d.* 1. *& id. pr. crim. part.* 2. *qu.* 72. *num.* 21. *& ſeqq.* *I. inter conſanguineos, & quidem 1.) adſcendentes & deſcendentes;*

XXIII. Deinde (II.) in linea collaterali ſeu transverſa inceſtum perpetrant (1.) fratres & ſorores carnaliter ſe commiſcentes, ac virgis caeſi in perpetuum relegantur. *d. conſt.* 22. ibique Carpzov. *def.* 5. Nec non (2.) frater vel ſoror ex una parte, & fratris vel ſororis liberi ex altera parte; ac itidem fuſtigatio cum perpetua relegatione infligitur. In gradu vero ulteriori, ubi itidem ſubeſt reſpectus ut inter parentes ac liberos, (vid. *Lib.* 1. *tit.* 6. *aph.* 6.) ſolum relegationis poena obtinet. add. Carpzov. *p.* 4. *C.* 22. *d.* 8. Porro (3) conſobrini conſobrinaeque vel fratres & ſorores patrueles, h. e. duorum fratrum ſororumve liberi, qui in perpetuum relegantur. Carpzov. ibid *d.* 6. Similiter (4.) inceſtus commiſſus ab iis collateralibus, qui tertio gradu lineae inaequalis ab invicem diſtant, ſi iſte reſpectus, de quo jam diximus, non ſubſit, itidem (vid. *d. Lib.* 1. *tit.* 6. *aph.* 7.) relegatione ſive perpetua ſive temporali, ſi remotioris gradus fuerit cognatio, punitur. vide latius Carpzov. *prax. crimin. part.* 2. *qu.* 73. *per tot.* Rennem. *Jurispr. Rom. German. Forenſ. membr.* 3. *D.* 60. *th.* 44. *& ſeqq.* *2.) collaterales.*

XXIV. Propter affinitatem 1) inter perſonas, quae ratione illius ut aſcendentes & de- *II. Inter affines.*

ſcendentes ſe habent, vid. *d. l.* 1. *t.* 6. *aph.* 8. commiſſus inceſtus fuſtigatione ac relegatione punitur. Similiter 2) affines in gradu primo lineae aequalis concumbentes virgis caeſi in perpetuum relegantur, ut ſi quis cum uxoris defunctae ſorore concumbat, aut cum duabus ſororibus rem habeat. Porro 3) affines in gradu ſecundo lineae inaequalis inceſtum committentes in perpetuum relegantur. Denique 4) caeteri affines, inter quos matrimonium prohibitum, carnaliter ſe commiſcentes arbitraria pro modo circumſtantiarum vel carceris vel temporalis relegationis poena afficiuntur. vid. Carpzov. *d. part.* 2. *quaeſt.* 74. *per tot.* Rennem. *d. l.* 90. *th.* 40. & *ſeqq.*

Raptus. XXV. Explicandum hic etiam eſt crimen raptus, quod committitur vi abducendo libidinis cauſſa perſonam honeſtam *l. un. C. de rapt. virg. l.* 5. §. 2. *ff. ad L. Jul. de vi publ.* Hujus criminis poena eſt capitalis *d. text. et ord. crim. art.* 118. & quidem ſtricto jure non ſolum raptores ipſi, ſed & caeteri omnes auxiliatores ejusdem criminis conſcii & miniſtri, qui in ipſo raptu operam praeſtiterunt, eadem poena afficiuntur *d. l. un.* §. 2. *verb. vel quicunque opem.* add. Carpzov. *p.* 1. *qu.* 46. *num.* 7. Neque excuſatur raptor a poena raptus, quod mulierem rapuerit animo contrahendi cum ipſa matrimonium *l.* 5. *C. de Epiſc. et cleric.* Imo poena etiam obtinet concubitu non ſecuto, ſecund. *d. l. un.* alii tamen eo caſu, quo raptor raptam carnaliter non cognoverit, cum tamen potuiſſet, arbitraria eum & mitiori poena puniendum volunt, ſi nimirum matrimonii cauſſa rapuerit. vid. Clarus §. *raptus n.* 4. *in f.* Boër. *de-*

Digitized by Google

deciſ. 316. *n.* 4. Menoch *de arb. jud. quaeſt. caſ.* 360. *n.* 30. *et* 32. Farinac. *p.* 2. *Crim. t.* 16. *q.* 145. §. *Cognatus n.* 196. *et ſeqq.* Theodor. *in Coll. Crim. Diſp.* 6. *th.* 8. *lit. d. et ſeqq.*

XXVI. Committitur vero etiam raptus per omnem machinationem, qua malis artibus quis virginem induxit & ſollicitavit, ut raperetur: nam eo modo alicui perſuadere eſt compellere *l.* 1. §. 3. *ff. de ſerv. corr.* quomodo intelligenda ſunt verba *d. l. un.* §. 2. *C. de rapt. ſive volentibus ſ. nolentibus etc.* Velle enim non intelligitur, quae ſeducitur & circumvenitur pravis perſuaſionibus: quamvis minus delinquere & ob id arbitrarie tantum puniri velint eos, qui volentes blanditiis & promiſſis ſeduxerint. vid. Anton. Matth. *tr. de Crim. L.* 48. *t.* 4. *num.* 8. ***Committitur etiam hoc crimen perſuaſionibus abducendo virginem.***

XXVII. Contra naturam concubitus qui committitur, dicitur ſodomia, cujus poena eſt, ut delinquens igne cremetur. *Ordin. Crimin. art.* 116. vid. Carpzov. 2. q. 76. & quando cum bruto commiſſa, & hoc ob deteſtationem delicti comburitur. Carpzov. *d. l. n.* 32. Affine crimen ſodomiae committunt maſtupratores, tribades & ſimiles, qui relegatione aliave poena, imo interdum & fuſtigatione coërcentur. Carpzov. *d. p.* 2. *q.* 76. *n.* 10. *et ſeqq. Exerc. noſtr. ad Pand.* 49. *th.* 43. ***Sodomia.***

XXVIII. Prohibitus etiam eſt hodie concubinatus, qui deſcribitur conjunctio viri & mulieris, diuturnae cohabitationis & concubitus gratia inita citra affectionem maritalem. *Receſſ. Imper. de anno* 1530. *et* 1548. *Ordin. Polit. tit.* 29. conf. *Exercit. noſtr. ad Pand.* ***Concubinatus.*** **L. 25. ff. t. 7. de Concubin.**

Pand. XXX. tb. 86. *et ſeqq.* Poena ejus eſt arbitraria, carceris ſcil. vel pro ratione circumſtantiarum relegationis. vid. Carpzov. *d. part.* 2. *quaeſt.* 70. *n.* 35. *et ſeqq.*

Lenocinium. XXIX. Tandem adjiciendum eſt lenocinium, quod eſt crimen, quo quis ex ſtupris ſcortationibus & adulteriis promovendis quaeſtum ſibi facit, ut qui virgines mulieres & meretrices quaeſtus gratia ad actum venereum publice aut occulte pellicit. Et quidem ſi parens liberos vel maritus uxorem lucri cauſſa proſtituat, poena eſt capitalis, *Ord. Crim. art.* 122. *Conſt. Elect. Saxon. p.* 4. *C.* 29. add. Carpzov. *p.* 2. *q.* 71. aliis vero caſibus poena eſt arbitraria pro modo admiſſi, *d. Ord. Crim. art.* 123. Clar. §. *fin. qu.* 68 *n.* 24 Damhoud. *Pr. Crim. c.* 95. *num.* 8. Menoch. *caſ.* 539. *num.* 43. Farinac. *d. q.* 144. *n.* 6. *et* 11.

Homicidium voluntarium. L. 48 ff. t. 8. ad *L.* Corn. de ſicar. & venef.

XXX. Lege Cornelia vindicatur homicidium, quod diſtinguitur in voluntarium, culpoſum, caſuale, & neceſſarium. Voluntarium eſt crimen publicum, quo homo dolo ſeu a ſciente & volente occiditur *l.* 1. *ff. ad L. Cornel. de ſic.*... Nec enim praeciſe requiritur, ut occidendi alterum praecedat propoſitum aut ut quis alterum occidendi animo aggrediatur, ſed dolus in genere ſufficit, quo quis doloſe operam dedit rei, ex qua homicidium ſubſequi veriſimiliter potuerit. Duplex enim eſt committendi homicidii voluntas, alia directa, qua quis aliquem occidendi animo aggreditur; alia indirecta, qua quis vulnus infligit, ex quo homicidium per ſe ſequitur. add. late Carpzov. *p.* 1. *qu.* 1.

XXXI.

Digitized by Google

XXXI. Poena hujus homicidii eſt ultimum ſupplicium. *Ord. Crim. art.* 137. *&* 148. Carpzov. *d. p.* 1. *qu.* 7

Ejus poena.

XXXII. Homicidium culpoſum, quod ex negligentia committitur, extraordinaria poena pro modo culpae punitur *l.* 4. §. 1. *ff. ad L. Corn. de ſicar. Ord. Crim. art.* 146. Carpzov. *d. l. qu.* 27. homicidium vero plane caſuale a poena etiam immune eſt. vid. Carpzov. *d. loc. n.* 50. *& ſeqq.*

Homicidium culpoſum arbitrarie punitur: caſuale poena eſt immune; ut & neceſſarium: modo adſint debita requiſita.

XXXIII. Neceſſarium vocatur, quod praecipiente ſeu permittente natura committitur: ut ad neceſſariam vitae ſuae defenſionem ſervato moderamine inculpatae tutelae, cujus nullum delictum neque ulla poena *l.* 3. *ff. de I. & I. l.* 1. §. 27. *ff. de vi & vi arm l.* 2. *l.* 3. *C. ad L. Corn. de ſicar. P. H. O. art.* 139. Conſiſtit illud moderamen inculpatae tutelae in eo, quod quis non aliter adverſus vim ac injuriam, quae imminet & infertur, ſe tueri, nec aliter mortis vel alterius gravioris offenſionis periculum quam adverſarium ſuum occidendo vel debilitando evitare poſſit *l.* 5. *pr. l.* 45. §. 4. *ff. ad L. Aquil. l.* 2. *l.* 3. *C. ad L. Cornel. de ſicar.* quod quomodo probetur aut ex quibus circumſtantiis appareat, cum difficilis probationis ſit, arbitrio & diſcretioni judicis dijudicandum committitur: quae ad haec duo reſtringi ſolent, primo ut conſtet de aggreſſione injuſta, deinde ut moderamen juſtae defenſionis ſit adhibitum in continenti ſcil. & dum inſtat periculum, quod vix aliter quam occidendo adverſarium effugere poſſit. Carpzov. *p* 1. *q.* 33. *&* latius in noſtr *tr. de vindict privat cap.* 4. *per. tot.* Quodſi hoc moderamen in defen-

ſione exceſſerit, extraordinaria poena locum habet.

Autochiriae ſeu propricidii poena.

XXXIV. Dicendi etiam hic locus eſt de αὐτοχειρίᾳ ſeu propricidio, ſi quis nim. ſibi ipſi violentas manus intulerit mortemque ſibi conſciverit. Ubi diſtinguendum eſt, an quis ex mala alicujus delicti conſcientia, ut poenam effugeret, mortem ſibi conſciverit; cujus bona jure civili publicantur *l.* 3. *ff. de bon. eor. qui mort. ſibi conſciv.* Jure canon. αὐτόχειρες Eccleſiaſtica ſepultura privantur *c.* 9. *c.* 23. *qu.* 5. moribus autem hodiernis ex loco domicilii trahuntur a carnifice. vid. Damhoud. *pr. Crim. c.* 20, Jul. Clar. §. *fin. q.* 68. *n.* 37. *P. H. O. art.* 135. an vero in phreneſi, ardenti febri, aliave melancholia quis ſibi mortem intulerit; & tunc commiſeratione opus eſt, neque in cadaver animadvertitur, nec bona confiſcantur *d. l.* 3. §. 6. *ff. de bon. eor. qui ant. ſent. l.* 1. *l.* 2. *C. eod.* aliquando tamen per veſpillonem prope marginem coemeterii cadaver ſepelitur, circumſtantiis ita exigentibus.

Latrocinii poena.

XXXV. Reſtant adhuc duo ſingularia genera homicidii notanda, nim. 1) latrocinium, quod eſt homicidium cum rapina aut ſpolio commiſſum, & latrones ſunt, qui homines per vim ſeu in domibus ſeu in viis publicis non tantum ſuis rebus ſpoliant, ſed & mortem eis inferunt, imo licet nihil lucrati fuerint, tamen ſpolii cauſſa occidunt. In Germania & terris Saxonicis rotae ſupplicio afficiuntur latrones, eorumque crura ad internecionem franguntur: quod ſupplicii genus veteribus crurifragium fuit dictum. *Ord. Crim. art.* 137. & *Conſtit. Elect. p.* 4. *c.* 5. &

Digitized by Google

& *c.* 35. *ubi* add. Carpz. *ut & p.* 1. *pr. Crim. q.* 22. & 23. Si latrocinium aliquoties ſuit reiteratum aut in perſonis illuſtribus commiſſum aut cum aliis horrendis delictis conjunctum, latro priusquam rota concutiatur, trahae alligari, ad locum ſupplicii jumento per plateas trahi, aut candentibus forcipibus lacerari ſolet. add. *Ord. Crim. art.* 137.

XXXVI. 2) Aſſaſſinium, quod eſt homicidium ab aliquo mercede ad hoc conducto ad alterius mandatum commiſſum *c.* 1. *de homic. in* 6. quod ita dictum putat Simon van Leuwen *cenſur. for. lib.* 5. *cap.* 13. ab Aſſaſſinis Aſiae regionis incolis ſeu Parthicis populis ejus generis crimini addictis. Hujus criminis duplex eſt commiſſio: aliud ejus, qui ſuſcepta ab altero pecunia mandato ejus alterum occidit, eſtque hic proprie dictus aſſaſſinus, & in eum poena rotae eſt ſtatuta, vid. Carpzov. *p.* 1. *q.* 19. aliud ejus, qui pretio dato mandat alteri, vocaturque aſſaſſinator; cujus poena eſt ultimum ſupplicium ſeu gladius, ita tamen ut exaſperatio aliquando accedat, v gr. ut, poſtquam gladio eſt punitus, poſtea cadaver ejus rotae in altum erectae affigatur. Carpz. *d. loc. n.* 10. *Aſſaſſinii poena.*

XXXVII. Lege Pompeja vindicatur parricidium, quod eſt caedes contra pietatem & jus ſanguinis in parentes, liberos, fratres & ſorores, patruos, avunculos, conjuges, omnesque affinitate junctos perpetrata §. 6. *I. de publ. jud. l.* 1. *ff. ad L. Pomp. de parric.* *Parricidii deſcriptio.* L. 48. ff. t. 9. de Lege Pompeja de Parric.

XXXVIII. Sunt vero conjunctae perſonae vel ex conſanguinitate vel ex affinitate vel ex conjugio. Parricidii in linea recta a li- *Parricidii poena, commiſſi*

Eee 2 beris

in linea recta; beris in parentes vel a parentibus in liberos commiſſi poena eſt culei ſeu ſuffocatio, & ubi deficit aqua, rotae. *Ord. Crim. art.* 131. add. *Conſt. Elect.* 3. *p.* 4. Eadem poena jure Saxon. etiam in conjuges parricidas eſt ſtatuta, *d. O. C.* In linea vero collaterali inter cognatos proximiores, ut & inter affines proximiores commiſſi parricidii poena eſt gladius, ita tamen ut reus ante forcipibus candentibus aduratur, vel trahae alligetur, *Ord. Crim. art.* 137. *cir. fin.* quae poena jure Carolino etiam ſtatuta eſt conjugi interficienti conjugem, *d. Ordin. Crim. art.* 137. *in fin.* vid. Carpz. *p.* 1. *qu.* 8. & *ſeqq.*

inter conjuges; in linea collaterali.

Crimen incendii deſcribitur. Ejus poena ordinaria. XXXIX. Porro ſequitur crimen incendii, quod eſt, quo dolo malo incendium factum in oppido vel pago, & poena hodie eſt, quod incendiarius vivus comburatur, *Ord. Crimin. art.* 125. quae poena locum habet, etiamſi damnum nullum datum, modo materia doloſe poſita & accenſa fuerit. Damhoud. *Pr. Crim. c.* 105. *num.* 10. & 11. Theodor. *Diſp. VII. Coll. Crim. th.* 8. Carpz. *p.* 1. *qu.* 38. *n.* 38. *ſeqq.* Extraordinaria vero poena infligitur, ſi poſita quidem materia fuerit, ſed non accenſa. Coler. *p.* 1. *dec.* 186. Mitigatur etiam poena, ſi incendiarium etiam poſt exortum incendium poenituerit, vid. Carpz. *d. p.* 1. *qu.* 39. De culpoſo vero incendio legas noviſſim. *Decis. Sax.* 97. & 80.

Extraordinaria.

Vis publicae deſcriptio. L. 48. ff. t. 6. ad L. Jul. de XL. Vindicatur porro Lege Jul. vis publica & privata. Publica vis eſt, cum armis, convocatis ad id hominibus, vis infertur §. 8. *I. de publ. jud. l.* 5. & *ſeqq. ff. ad L. Jul. de vi publ.* Poena hodie eſt arbitraria, quae cir-

Digitized by Google

circumſtantiis exigentibus ad mortem extendi poteſt.

vi publ. *Poena.*

XLI. Singularis ſpecies vis publicae eſt crimen fractae pacis publicae, ſi nim. Princeps vel etiam privatus vi majori congregatis hominibus aliquem ejusve aedes aut bona injuriae inferendae cauſſa invadit. *Conſt. Imper. von Landfrieden de An.* 1500. & 1521. Punitur violator pacis publicae gladio aut banno Imperiali. vid. Gail. *de pac. publ.*

XLII. Vis privata eſt, cum vis infertur ſine armis *d.* §. 8. *I. de publ. jud.* & itidem poena hodie eſt arbitraria, relegatio, carceris, aut pecuniaria. Clarus *l.* 5. §. *fin. q.* 83. *n.* 4. & *late* Carpz. *Pr. Cr. p.* 1. *q.* 40.

Vis privatae deſcriptio, poena. L. 48. ff. t. 7. ad L. Jul. de vi privata.

XLIII. Lege Cornelia coërcetur etiam crimen falſi, quod eſt veritatis immutatio ſeu ſuppreſſio in alterius fraudem improbe facta *l.* 16. §. 2. *l.* 23. *ff. ad L. Cornel. de falſ.* Hujus poena propter varietatem circumſtantiarum arbitraria eſt, ſcil. fuſtigationis, inuſtionis ſigni, relegationis aut carceris, imo etiam aliquando capitalis poena circumſtantiis ita exigentibus. *P. H. O. art.* 112. Carpz. *all. l. p.* 2. *q.* 93. Farinac. *Pr. Crim. p.* 2. *q.* 150. Jul. Cl. §. *falſum n.* 23.

Crimen falſi. L. 48. ff. t. 10. ad L. Cornel. de falſis & de SCto Liboniano.

XLIV. Peculiare vero crimen eſt falſam ſeu adulterinam monetam cudentium aut monetam radendo mutilando deminuentium *l.* 8. *ff. ad L. Corn. de falſ.* de quorum poena legat. *art.* 111. *Ordin. Crim.* & *tot. tit. X. de falſ. mon.* Carpzov. 1. *quaeſt.* 42. & *ſeqq.*

Crimen falſae monetae.

XLV. Lege Julia vindicatur crimen repetundarum: quod committit, qui in Ma-

Crimen repetundarum L. 48. ff. t.

Digitized by Google

11. de L. Jul. repetund. giſtratu vel officio publico quid acceperit, quo magis aut quo minus officium faceret *l.* 1. *& ſeqq. ff ad L. Jul. repetund.* Poena itidem eſt arbitraria. vid. Damhoud. *pr. crim. cap.* 121. *n.* 8. *& cap.* 130. *num.* Clar. *all. l.* §. *fin. q.* 73. Menoch. *de arb. iud. quaeſt. l.* 2. *c.* 342. Boër *dec.* 133. Carpz. *d. p.* 2. *qu.* 93. *n.* 52. *& ſeqq.*

Crimen fraudatae annonae. L 48. ff. t. 12. de Lege Julia de annona.

XLVI. Porro crimen fraudatae annonae per L. Jul. vindicatur; quod committitur faciendo dolo malo quid, quo annona carior fiat *l.* 2. *ff. ad L. Jul. de annon.* & itidem poena eſt arbitraria pro modo admiſſi. Grot. *de I.B. & P. l.* 2 *c.* 12. *num.* 16. Chriſtin. *vol.* 3. *d.* 98. Damhoud. *d. tr. c.* 134. *Dd. ad. tit. C. de monop. add.* Differt. *noſtr de Annona.*

Crimen peculatus. L 48. ff. t. 13. ad L. Jul pecul. & de ſacril. & de reſid.

XLVII. Similiter eadem L. Julia vindicatur peculatus crimen: quod eſt furtum publicum, quod committitur ab eo, qui pecuniam publicam quaſi ex peculio ſurripuit *l.* 9. §. 2. *ff. ad L. Jul. pecul.* vel in tabulis publicis quid delevit vel induxit *l.* 8. 1. *eod.* add *l. un. C. de crimin pecul.* Poena hodie itidem eſt arbitraria pro modo admiſſi, *arg. Ord. Crim. art.* 171. *& ſeqq. Conſtit. Elect.* 41. *p.* 4. *ibique* Carpzov.

Sacrilegium.

XLIIX. Pertinet & huc ſacrilegium, quod eſt furtum, quo res ſacra religioſave ſurripitur ſeu ex loco ſacro ſeu a ſciente rem eſſe ſacram in loco profano. Poena plerumque eſt capitalis. vid. *Ord. Crim. art.* 171. *& ſeqq.* Carpzov. *p.* 2. *q.* 89. Boſſius *pr. Crim. tit. de ſacrileg.* Jul. Clar. § *ſacrilegium.* Menoch. *de arb jud. quaeſt. l.* 2. *caſ.* 269. Farinac. *p* 7. *oper. Crim. q.* 172.

Crimen de reſiduis.

XLIX. Crimen de reſiduis eſt, quo pecunia publi-

publica, quae apud aliquem ex adminiſtratione eſt, retinetur & in publicum ſeu in rationes non refertur *l. 2. ff. ad L. Jul. pecul.* Hodie jure comm. extraordinaria poena eſt pro modo admiſſi. vid. Carpz. *p.* 2. *q.* 85. Conſt. vero Electoral. peculiaris hac de re eſt *p.* 4. *C.* 41.

L. Sequitur ambitus crimen, quo quis illicito modo, v. gr. data pecunia, honores & dignitates ſibi parat corruptis ſuffragiis *l. un. ff. de ambit.* Poena itidem eſt arbitraria. add. Theod. *Coll. Crim. Diſp.* 12. *th.* 3.

Ambitus. L 48 ff t. 14. ad Legem Juliam de ambitu.

LI. Pertinet & huc ex jure Canon. ſimonia, quae committitur, cum quis ſacerdotium pretio ſibi comparavit *tot. tit. C. de ſimon.* & itidem poena pro modo admiſſi variat. Theodor. *d. loc. th.* 7.

Simonia.

LII. Denique Lege Fabia punitur plagium: quod eſt crimen, quod committitur fraudulenta liberi hominis ſuppreſſione; hujus poena eſt capitalis *l. fin. C. ad L. Fab. de plag.* vid. Carpz. *p.* 2. *q.* 83. *n.* 89.

Plagium. L 48. ff. t. 15. ad Leg Fabiam de plagiariis.

TIT. XXIX.
DE REMISSIONE POENARUM ET ABOLITIONE DELICTORUM.

I. Remitti poenae & aboleri crimina poſſunt a Principe, adeoque jus aggratiandi ſeu veniam poenae & gratiam delinquentibus concedendi in noſtra Rep. quoad totum Imperium Imperatori & Statibus univerſis, in Ducatibus autem ſeu ſingularibus provinciis ei, qui habet jus ſuperioritatis, competit. Regu-

Jus aggratiandi. L. 48. ff t. 16. ad SCtum Turpill. & de abolit. crim.

Digitized by Google

In delictis, quibus jure divino poena capitalis ſtatuta, non habet locum:

Regula vero haec tenenda eſt: quod poena capitalis ipſo divino, univerſo quaſi generi humano dictato ſeu praeſcripto jure ſtatuta in delictum quoddam non recte a Principe remittatur, niſi plane ſingulares concurrant circumſtantiae. vid. Carpzov. *P.* 3. *qu.* 150. Daniel Claſen. *tr. de jur. aggrat. Exerc. noſtr. ad Pandect.* 49. *th.* 90.

in aliis obtinet.

II. In aliis vero delictis, quibus poena capitalis jure humano ſeu Principum conſtitutionibus ſtatuta eſt, diſpenſationi locus eſt: non tamen facile Princeps ad veniam concedendum moveri debet, ſed juſtas demum ob cauſſas. vid. Carpz. *d q.* 150. *n.* 44. Non vero eſt legitima remittendi poenam cauſſa, ſi fur reſte fracta in terram proſilierit vivus vel carnificis gladius in ipſo executionis actu, dum reum ferire parat, diſſiliat. Carpzov. *d loc.* add. Hieron. Cagnol. *ad l.* 125. *de R. I. n.* 10.

Porro non capitalis mitigatio.

III. Caeterum a ſupplicii remiſſione, quae fit ex gratia atque ſuperioritatis jure, differt mitigatio aliqua vel etiam transmutatio poenae non capitalis; ubi tamen in Scabinatu Jenenſ. diſtinguitur: aut poena fuſtigationis eſt dictata & de hac commutanda in aliam agitur, aut vero relegationis. Priori caſu abſque praeſcitu Principis non licet ei, qui merum imperium habet, fuſtigationem remittere: poſteriori vero caſu, modo aliqua juſta cauſſa mitigationis ſubſit, transmutatio a quolibet, qui merum imperium habet, fieri poteſt. Carpzov. *d p.* 3. *q.* 140. *num.* 49. Excipitur tamen uſu vel etiam conſtitutionibus quorundam locorum caſus, quo adultero ob conjugis remiſſionem poena mortis remittitur & relegatio ſubſtituitur, quod

ſc.

ſc. hanc ulterius in mulctam aliamve poenam haud liceat Magiſtratui inferiori mutare. Carpzov. *d. l. num.* 91. *Fürſtl. Altenb.* Proviſional. *Ordn.*

Praeſcriptione etiam tolluntur crimina, regulariter vicennio;

IV. Praeterea etiam praeſcriptione tolluntur crimina eorumque poenae. Tempus autem hujus praeſcriptionis eſt regulariter vicennium poſt delictum commiſſum praeterlapſum *l.* 12. *C. ad L. Corn. de falſ. c. cum venerabilis* 6. *x. de except.* modo quis interea accuſatus aut contra eum proceſſus inquiſitionis inſtitutus non fuerit. vid. Carpz. *d. p.* 3. *q.* 141. Joh. a Sande. *dec. Friſic. l.* 5. *t.* 9. *d.* 2. Excipiuntur vero delicta atrociora, v. gr. latrocinii, aſſaſſinii &c. quibus vicennio non praeſcribitur. Carpzov. *d. l. num.* 52. Caeterum in quibusdam criminibus brevius tempus ſtatutum, ut in adulterio, etiam duplicato, quinquennium *l.* 3. *C. ad L. Jul. de adult.* (quod tamen in Elect. Saxon. ac quibusdam provinciis Saxonicis reſtrictum eſt ad ſimplex adulterium, *Dec.* 84.) item in peculatu *l.* 7. *ff. ad L. Jul. pec.* Carpz. *p.* 3. *q.* 141. vid. obſerv. noſtr. crim. *cap.* 12. §. 13.

quaedam breviore tempore.

Digitized by Google

LIB. IV.
DE
RATIONE ET MODO JUS SUUM PERSEQUENDI IN JUDICIO.

TIT. I.
D E
TRANSACTIONIBUS.

I.

Lites aliquando tranſactione ſopiuntur: quo laborandum eſt judici.

PRaemittemus tractationem de transactionibus, cum ſaepius lites vel extrajudiciali vel judiciali transactione componantur, imo ſtatim initio coepti judicii laborandum eſt judici, ut amicabiliter tranſigatur. add. Carpz. *p.* 1. *c.* 1. *d.* 10. 12. & 13.

Transactionis deſcriptio.

II. Eſt vero transactio rei dubiae aut litigioſae aliquo dato vel retento vel promiſſo conventa deciſio *l.* 1. *l.* 2. *ff. de transaction: l.* 38. *C. eod.*

Qui poſſint tranſigere. L. 2 ff. t. 15

III. Cum per pactum ſeu contractum transactio ineatur, illi in genere ſunt habiles ad tranſigendum, qui ad paciſcendum. add. *Lib. III. Tit. I. th.* 10. & *ſeqq* In ſpecie autem hic notes, quod procurator non poſſit tranſigere *l.* 7. *C. de transact.* niſi 1) ſpeciali mandato ſit inſtructus *arg. l.* 90. *ff. de procurat.* vel 2) ei ſit libera bonorum adminiſtratio commiſſa *l.* 58. & *ſeq. ff. de procurat. c.* 4. *eod. in* 6. *l.* 9 §. 4. *ff. de a. r. d.* vel 3) ſit procurator in rem ſuam *arg. l.* 17. §. *f ff. de jurej. l.* 13. §. 1. *ff. de pact. l.* 55. *ff. de procu-*

curat. Syndici quoque & adminiſtratores civitatum de re dubia civitatis liteque incerta tranſigendi poteſtatem habent *l.* 12. *C. de tranſact. a. l.* 14. *ff. de pact.* Nic. Loſſaeus *de jur. univ. l.* 1. *c.* 3. *n.* 112. Gail. 2. *obſerv.* 72. *n.* 11. Similiter tutores ob rei incertitudinem & ubi de juſtitia pupillorum valde dubitatur, tranſigere queunt *l.* 54. §. *fin. l.* 56. §. 5. *ff. de furt.* alias non *l.* 46. §. *f. de admin. tut.* Gail. 1. *obſ.* 72. Paul. Montan. *de jur. tut. c.* 33. *n.* 291. Carpz. 5. *reſp.* 69. Brunnem. *in l.* 2. *C. de transaction.* adhibito circa res aliquas decreto. vid. *t.* 22. *C. de admin. tut.*

IV. Objectum transactionis ſunt res ob litem, *ſive praeſentem ſive inſtantem*, vel alias dubiae *l.* 1. *ff. de tranſact. l.* 2. *l. fin. C. eod.* Unde poſt rem judicatam aut litem jurejurando deciſam transactioni non eſt locus: vid. *arg. l.* 7. *pr. l.* 11. *ff. de tranſact. l.* 32. *C. eod.*

Objectum transactionis.

V. De controverſiis vero ex teſtamento aut codicillis orientibus ſpecialiter cautum, ut non niſi inſpectis & cognitis verbis teſtamenti tranſigere liceat *l.* 6. *ff. de tranſact. t.* 1. §. 1. *ff. quem teſt. aper.* add. Gail. 2. *Obſerv* 139. *num.* 10. Carpzov. *l.* 6. *t.* 2. *reſp.* 13. *n.* 1. & *ſeqq.* Rol. a Vall. 1. *conſ.* 19. Joh. a Sand. *dec. Friſ. lib.* 4. *tit.* 5. *def.* 15.

Quomodo liceat tranſigere 1.) de controverſiis ex teſtamento.

VI. Praeterea de alimentis ultima voluntate (*quae pleniſſimum debet habere exitum*) relictis haut licet tranſigere niſi autore Praetore *l.* 8. *pr.* & §. *ſeqq. ff. de tranſact.* De alimentis tamen praeteritis, h. e. ratione praeteriti temporis, quo praeſtanda fuiſſent, reſiduis tranſigi poteſt *l.* 8. *C. eod.* Valet quoque transactio de alimentis citra Praetoris autoritatem, ſi alimentarii conditio non fiat deterior. vid. *d. l.*

2.) de alimentis.

Digitized by Google

l. 8. §. 6. *pen.* & *ult.* Caeterum haec de alimentis ſingularis diſpoſitio haut pertinet ad annuas penſiones loco dotalitii viduae relictas. Richter. *ad d. l.* 8. *n.* 36.

3) *de cauſſis matrimonialibus.* VII. Porro de cauſſis matrimonialibus notabis, quod conſervandi matrimonii gratia inita transactio ſine dubio valeat: ſed ad matrimonium aut ſponſalia legitime contracta, diſſolvenda tendens transactio eſt prohibita *c. fin. X. de transaction.* niſi fiat ex cauſſis adulterii vel malitioſae deſertionis. add. Beuſt. *de matrimon. part.* 1. *cap.* 29.

4) *de delictis*, & *quidem privatis.* VIII. Denique circa delicta (*ſc. admiſſa quae infecta fieri non poſſunt*, *non futura*, *de quibus plane non licet tranſigere l.* 27. §. 4. *ff. de pactis*) diſtingu. inter privata & publica. De privato ſi civiliter agatur, transactio licita eſt *l.* 17. §. 1. *ff. de pact. l.* 56 § 4. *ff. de furt. l.* 13. *C. eod* ad hoc ſcil. ut reus actione liberetur: non vero ut iſte, ſi talis ſit actio ex maleficio, ex qua damnatum ſequatur infamia, notam infamiae effugiat. Qui enim praeſtito aliquo tranſigit poſt in jus vocationem, videtur confiteri in judicio delictum, adeoque pro judicato habetur, atque ita ex ipſa lege ſequitur infamiae nota, etiam cum ante litem conteſtatam transactum eſt *l.* 4. §. *ult. l* 5. *l.* 6. §. 3 *ff de his qui not. inf l. f. ff. de jur fiſ i* § 2. *in fin l. de poen. tem. litig. l. ult. C. de gener. abolit.* vid Hilliger. *l.* 11. *cap.* 8. Bach. *D.* 8 *th.* 9. *lit. h.* Vinn. *d. c.* 4. *n. ult.* Quodſi quis gratis paciſcatur, aut pretio quidem ſed Praetore autore, non notatur *al. l.* 6. §. 3. & 4. Vinn. *d l.*

De publicis ſec. l. IX. De delictis publicis in jure Romano duae regulae habentur *l.* 18. *C. h. t.* Prima eſt:

eſt: *De capitalibus* (i.e. poenam ſanguinis ſeu mortis ingerentibus *l.* 18. *C. h. t. l.* 1. *ff. de bon. eor. qui ant. ſent. l. ult. ff. de praev.* Arum. *diſp. ad d. l.* 18. *th.* 24. *& ſeqq.* Jul. Pac. *in eand. l. n.* 12.) *& ante & poſt inſtitutam accuſationem paciſci & tranſigere prohibitum non eſt.* Admiſſa igitur eſt & pactio gratuita & transactio de omni delicto, cujus poena ultimum ſupplicium, etiam crimine laeſae majeſt. vid. Vinn. *d. c.* 7. *n.* 14. Scotan. *D.* 16. *n.* 9. ſcil. ut tam actori liceat, nec is incidat in poenam talionis aut SCti Turpilliani, licet coeptam accuſationem deſeruerit ac abolitionem non impetraverit *arg. l.* 13. *ff. ad SCt. Turpill.* nec in crimen concuſſionis, licet ante coeptam accuſationem pecunia accepta deſiſtat *l.* 1. §. 3. *ff. de calumn.* Scot. *d. D.* 16. *n.* 10. quam reo, neque hic confiteri crimen intelligatur, ſed ob dubium litis eventum miſerationis ratione praeſumatur potius periculo mortis territus, quam ſceleris conſcientia pecuniam dediſſe *l.* 1. *ff. de bon. eor. qui ant. ſent.* Vinn. *c.* 7. *n.* 1. *& ſeqq.* [18. *C. de transact. regula prima.*]

Excipitur ab illa regula ſolum adulterium *d. l.* 18. *C. de transact. l.* 10. *C. ad L. Jul. de adult.* Ant. Matth. *l.* 11. *t.* 18. De hoc enim facta transactio ſeu pactio ſpeciem quandam lenocinii prae ſe fert, add. *l. un.* §. 2. *in f. C. de rapt. virg. l.* 14. *pr. ff. ad L. I. de adult.* Fach. *l.* 1. *C.* 8. Delrio *in d. l.* 18. *n.* 24. *& ſeqq.* gratuita tamen remiſſio valet *l.* 29. §. 2. *ff. ad C. Jul. de adult.* Ant Matth. *de crimin. lib.* 18. *tit.* 16. *n.* 5. Hodie vero etiam transactionem de adulterio conceſſam eſſe tradit Carpzov. *et alleg. prax. crim. p.* 2. *qu.* 71. *n.* 31. 34. add. Johann. Valer. [*Hodiernus uſus.*]

 differ.

differ. 2. Caeterum transactione de crimine publico nullum affertur praejudicium alii accuſatori, qui non tranſigit, vel etiam Magiſtratui *l.* 5. §. *ult. ff. ad L. Jul. de vi publ.* vid. Sanchez *de matrim. l.* 10. *diſp.* 6. *n.* 13: Heig. *q.* 21. *n.* 79. Carpzov. *prax. crim. p.* 3. *q.* 148. & *p.* 2. *quaeſt.* 80. *num.* 86. Vinn. *d. c.* 7. *n.* 10, 11. & 12.

Regula ſecunda. X. Secunda Regula eſt: *De criminibus* (idem dicendum de delictis privatis, ſi criminaliter agatur, Vinn. *c.* 7. *n.* 19.) *quae ſanguinis poenam non ingerunt, tranſigere & paciſci non licet.* Et quidem ſi poſt inſtitutam accuſationem transactum fuerit, reus pro convicto habetur *l. ult. ff. de praevaric.* accuſatori vero non licet citra falſi accuſationem, h. e. quin incidat in accuſationem falſi & poenam SCti Turpilliani *d. l.* 18. Si vero gratuita inita pactio, ea quidem etiam eſt invalida, & accuſator remittens accuſationem incidit in poenam SCti *l.* 1. §. 7. l. 6. *ff. ad SC. Turpill.* ſed reus, etiamſi poſt lit. conteſt. pactus eſt, non habetur pro convicto *l.* 4. *ff. de jur. fiſc.* Vinn. *d. l. num.* 6.

Hodiernus uſus. Caeterum hodie etiam de his criminibus transactio licita: vid. Jul. Clar. *rec. ſent.* §. *fin. q.* 58. ibique Bajard. *in not.* Chriſtin. *dec. Belgic.* 159. *vol.* 1. Carpzov. *p.* 3. *q.* 148. *num.* 17. neque enim ex ipſa rei natura hujusmodi transactio prohibita. vid. Molin. *de I. & I. tr.* 3. *D.* 47. *n.* 13. Covarr. *var. reſol. l.* 2. *c.* 10. *n.* 7. Magiſtratui tamen nec transactio de his delictis obeſt, quo minus poenam dictare poſſit. Coler. *p.* 2. *conſ.* 3. *n.* 31. Aliquando autem transactio minuit poenam, ſcil. in iis delictis, ubi transactione

ne damnum laeſo reparatur, ut ſi res furto ablata reſtituatur.

XI. Effectus transactionis eſt, quod rebus lite dubiis & incertis finem imponat, & tantam habeat firmitatem, ut juramento & rei judicatae comparetur *l.* 2. *l.* 31. *ff. de jurejur. l.* 20. *C. de transact.* nec imperiali reſcripto nec ſub praetextu ſpecierum & rerum aut inſtrumentorum poſtea repertorum lites transactionibus ſopitae reſuſcitari poſſint *l.* 16. *l.* 19. *l.* 29. *C. de transaction.* conf. *l.* 23. *l.* 28. *C. eod.* Exc. 1.) ſi res quaedam dolo alicujus fuerint occultatae, ut *in l.* 35. *ff. de pact. d. l.* 29. *C. de transact.* 2) ſi error intervenerit *d. l.* 29. *C. de transact.* Aliquando juramento firmatur transactio, quam violans peculiaribus poenis notatur, vid. *l.* 41. *C. de transact.* Carpzov. *pr. crim. p.* 1. *q.* 46. *num.* 19. Caeterum ſi de certa lite transactum, ad alia transactio non extendenda *l.* 5. *ff. de transact. l.* 31. *C. eod.* *Effectus transactionis.*

XII. Retractatur tamen aliquando transactio: 1) mutuo conſenſu *l.* 14. *C. h. t.* 2) ſi ex falſis inſtrumentis inita *l. pen. C. h. t.* Vinn. *c. ult. n.* 10. 3) ob errorem calculi, niſi ſuper ipſo errore calculi transactum aut judicatum *l. un. C. de error. calc.* add. Eſcobar *de ration. cap.* 41. Maſcard. *conc.* 259. Heeſer *loc. com. de rat. redd.* Sichard. *in d. t.* Richter. *ibid.* 4) ſi per evidentem calumniam inani litis terrore expreſſa *l.* 65. §. 1. *ff. de condict. indeb. arg. l.* 8. §. 20. *ff. h. t.* Vinn. *c.* 14. *n.* 3. Adverſatur praeterea 5) transactioni dolus, propter quem exceptione, replicatione, vel quandoque actione transactio infirmatur *l.* 4. *l.* 19. *in f. C. h. t.* vid. *Transactionis reſciſſio.*

Rich-

Digitized by Google

Richter. *d.* 87. *num.* 14. & 15. Vinn. *d. c. ult. n.* 14. niſi de ipſo dolo transactum *d. l.* 4. Denique 6.) transactionem reſcindi poſſe ex *l.* 2. *C. de reſc. vend.* plurimi affirmant, 1) *per l.* 5. *C. de dol.* junct. *l.* 36. *de V. O.* 2) *l.* 65. §. 1. *ff. de concl. indeb. verb. ſi evidens.* quam ſententiam probamus, modo laeſio iſta manifeſte appareat ac aeſtimari poſſit. Atque haec affirmativa probatur Electori Auguſto *P.* 2. *Conſt* 34. vid. Richter. *p* 2. *dec.* 99. *num.* 54 *et ſeqq.* ubi etiam afferuntur exceptiones. Gail. 2. *obſerv.* 70. Mynſing. 1. *obſerv.* 33.

TIT. II.
DE JUDICIIS.

Judicii deſcriptio.

I. Judicium late ſumitur non modo pro notione judicum pedaneorum apud Romanos, ſed etiam cognitione ipſius Magiſtratus: eſtque legitima cauſſae controverſae tractatio coram Magiſtratu a partibus litigantibus inſtituta, ut ejus ſenten ia lis determinetur *l.* 9. *l.* 13. *C. de jud.* Ariſtot. dicit: *Judicium eſt juris et injuriae dijudicatio* 5. *Eth.* 10.

Quibus conſtet judicium.

II. Conſtat omne judicium 1) perſonis judicium conſtituentibus, 2) cauſſa in judicium deducta, 3) forma procedendi, & 4) fine: *de quo tit. XVIII.*

Perſonae conſtituentes judicium principales:

III. Perſonae principaliter judicium conſtituentes ſunt actor, reus, & judex *l.* 62. *ff. de judic. l.* 13. §. 2. *C. eod.* Actoris vices in proceſſu inquiſitorio ob publicam utilitatem ſupplet ipſa fama ſeu vox publica, vel ipſum commiſſum delictum reum quaſi accu-

ſat.

Digitized by Google

ſat. add. Brunnem. *tr. de proc. inquiſ. c.* 1. Minus principales perſonae ſunt advocati, procuratores, (qui mandato inſtructi ſint neceſſe eſt, conjunctae tamen perſonae praeſtita cautione de rato admittuntur) executores, it. nuncii. add. Bouric. *tr. de offic. Advoc.* *minus principales.*

TIT. III.
DE ACTORE ET REO.

I. Actor eſt, qui aliquid in judicio petit ſeu qui ab aliquo ſibi dari aliquid vel fieri intendit eumque citari deſiderat, Germ. *Kläger:* in criminalibus dicitur in ſpecie accuſator, *Anklager*. Caeterum in duplicibus judiciis, nim. fam. hercisc., comm. divid. & fin. regund., ubi uterque litigatorum & petit & ſe defendit, quis actor ſit quaeritur, cum par utriusque cauſſa videatur. Et Cajus *in l.* 13. *ff. de judic.* dicit, eum actoris partes obtinere, qui prior ad judicium provocaverit. Quodſi ambo provocaverint & dubitetur, uter ſit prior, is actor erit judicandus, quem ſors definivit *l.* 14. *ff. de judic.* *Actoris deſcriptio.*

II. Reus eſt, contra quem etiam invitum lis ſeu actio in judicio inſtituitur, Germ. *Beklagter*, & in ſpecie in criminalibus *Angeklagter*, *it. peinlich Angeklagter.* *Reus quis dicatur.*

III. Ad agendum aut accuſandum nemo invitus cogitur *l. un. C. ut nem. invit. ag. vel accuſ.* *Ad agendum invitus nemo cogitur.*

IV. Aliquando tamen quis ad agendum provocari poteſt: 1) per remedium ex *leg. diffamari* 5. *C. de ingen. manum.* 2) per remedium ex *l. ſi contendat* 28. *ff. de fidejuſſor.* *Aliquando quis provocatur ad litem.*

vid. Carpzov. 2. *Reſp.* 34. & 64. Frieder. *in proc. cum not. Nicol.* His remediis imploratur judex, ut diffamanti vel aliud jus praetendenti diem praefigat, intra quem diem ad forum diffamati vel ejus, contra quem aliquid praetendit, veniat actionemque ſuam ibi proponat, & probet, exceptiones etiam rei percipiat; aut ni faciat, ut aeternum ſilentium illi imponat. *vid. uber. dd. aut.*

Actor & reus neceſſe eſt habeant legitimam perſonam ſtandi in judicio. Impuberes, minores, it. furioſi tutoris curatorisve autoritate opus habent.

V. In utroque, actore ſcil. & reo requiritur, ut legitimam ſtandi in judicio habeat perſonam. Stare vero in judicio non poteſt 1) ſervus, exceptis certis cauſſis. *vid. l.* 53. & 67. *ff. de judic. l. ult. C. qui leg. perſon. ſtand: in jud. hab* 2.) impuberes & minores vel furioſi non niſi tutoris vel curatoris autoritate interveniente. Similiter & Jur. Saxon. foeminae non comparere debent in judicio absque curatore ad litem. *l.* 1. *t.* 28. *aph* 4.

VI. Praeterea ſciendum, quod neque uxor pro marito vel maritus pro uxore, neque filius pro patre vel pater pro filio ſit conveniendus *tot. tit. C. ne ux. pro marit. & tit. C. ne fil. pro pat.*

& univerſitates ſyndico.

VII. Tandem de civitatibus & aliis univerſitatibus & collegiis notandum, quod in judicio agere vel etiam defendere aliter ſe non poſſint, quam per Syndicos judicialiter conſtitutos conſenſu omnium vel ſaltim majoris partis, omnibus tamen vocatis *l.* 3. & *ſeq. quod cujusque univ. nom.* vid. Carpz. *tit.* 5. *art.* 4.

TIT. IV.

TIT. IV.

DE JUDICE EJUSQUE JURISDICTIONE.

I. Judex olim apud Romanos in ſpecie dicebatur pedaneus, *vid. tot. tit. C. de pedan. judic.* Poſt veterem vero iſtum modum ſublatum judex dicitur ipſe Magiſtratus *l. 1. ff. de jurisdict.* qui nim. cauſſam cognoſcit & legitimo proceſſu obſervato ſententiam profert. Requiritur vero in eo 1) jurisdictio, 2) ut ſit competens *tit.* 5. 3) habilitas *tit.* 6.

Judicis deſcriptio.

II. Jurisdictio juxta LL. Roman. eſt poteſtas de civilibus ac privatis cauſſis jus reddendi jure Magiſtratus competens *l. 1. & l. 4. ff. de offic. ejus, cui mand. eſt jur.*

In judice requiritur 1. jurisdictio, quae definitur. L. 2. ff. t. 1. de jurisdict.

III. Diximus jure Magiſtratus competens, h. e. inde competens, quod quis Magiſtratus publice ſit conſtitutus. Sunt enim aliae cauſſae, quae ſpecialiter conceduntur: nim. 1) tutoris datio, 2) cognitio ac interpoſitio decreti ſuper praediis minorum alienandis, 3) cognitio ſuper transactione de alimentis teſtamento relictis, 4) legis actiones quae vocantur, ſcil. adoptio, manumiſſio, emancipatio &c. Dicuntur hae cauſſae etiam a quibusdam jurisdictionis extraordinariae, ita ut ea ſit ordinaria jurisdictio, quae in aph. praec. definitur.

Quaedam cauſſae dicuntur ſec. LL. Romanas jurisdictionis extraordinariae.

IV. Dividitur jurisdictio 1) in propriam & mandatam. Propria eſt, quam quis ſuo jure habet, (*ordentliche Richter*) mandata (*befohlene Richter*) vero eſt exercitium alie-

Dividitur jurisdictio 1. in propriam & mandatam.

nae jurisdictionis. vid. *tot. tit. D. de offic. ej. cui mand. eſt jur.* conſ. *aph. ult. & pen. bujus tit.* 4.

2. in ordinariam & prorogatam.

V. Deinde 2) dividitur jurisdictio in ordinariam & prorogatam. Ordinaria eſt, quae ſupra definita; prorogata eſt, quae venit ex conſenſu partium Magiſtratum quendam pro ſuo judice competente agnoſcentium, qui alias ordinariam jurisdictionem in ipſas non habet; cujusmodi prorogationes hodie non admittuntur. Gail. 1. *O.* 40 Paurm. *de Juriſd. l.* 1. *c.* 27. Frantzk. 1. *reſol.* 17. *n.* 95. & 96.

3. in contentioſam & voluntariam.

VI. Denique 3) diſtinguitur jurisdictio in contentioſam & voluntariam. Illa exercetur etiam in invitos inter ſe litigantes: haec in volentes juxta ipſorum petentium voluntatem *l.* 2. *ff. de offic. Proconſul.* judex tamen ipſe bene conſiderabit, quid circa ejusmodi negotia obſervandum. Spectant hodie huc donationis ut & teſtamenti inſinuatio, apertura teſtamenti, oblatio pecuniae in judicio, confirmatio hypothecae, add. Hillig. *l.* 17. *c.* 8. *lit. a.* it. tutoris datio *t. t. ff. de tutor. & curat. dat. ab his.* datio bonorum poſſeſſionis edictalis *t. t. C. qui admit. ad bon. poſſ.* interpoſitio vel etiam denegatio decreti 1) ſuper transactione de alimentis teſtamento relictis *l.* 8. *pr. ff. de tranſact.* 2) ſuper alienatione praediorum minoris *l.* 1. *ff. de reb. eor. qui ſub tutel.*

Mixti imperii deſcriptio.

VII. Quoniam vero jurisdictio ſaepius in reluctantes & invitos exercetur, ideo aliqua coërcitione opus eſt, quae vocatur mixtum imperium: quod eſt poteſtas modice coërcendi cohaerens jurisdictioni ad eam tuendam

&

& jus redditum exſequendum *l.* 1. §. 1. *in fin. l. ult.* §. *ſ. ff. de off. ej. cui mand. eſt.* Praeſtantiora ad mixtum imperium pertinentia remedia ſunt mulctae dictio, pignoris capio, & corporis prehenſio.

VIII. Ad criminales cauſſas ſpectat merum imperium: quod eſt poteſtas gladii ad animadvertendum in facinoroſos homines *l.* 2. *ff. de jurisd.* *Meri imperii deſcriptio.*

IX. Dependebat merum imperium jur. Rom. a ſpeciali conceſſione *d. l.* 1. *pr. ff. de off. ej. cui mand. jur.* *quod a ſpeciali conceſſione olim dependebat.*

X. Hodierno uſu jurisdictio reſidet quidem principaliter apud ſuperiorem, ſed exercetur vel per Magiſtratus a ſuperiori conſtitutos, vel per eos in quos Principes jurisdictionem per inveſtituram vel ſimilem conceſſionem tranſtulerunt & quaſi patrimonialem effecerunt. add. Mod. Piſtor. *part.* 4. *qu.* 169. ubi monet, patrem nobilem jurisdictionem (quae alias ipſius feudo cohaeret) non habere in liberos ſuos. *Hodiernus uſus.*

XI. Et ſignificat hodie jurisdictio in genere poteſtatem de omnibus cauſis civilibus & criminalibus jus reddendi. *Iurisdictio hodie generaliter & late accipitur, & dividitur in inferiorem ac ſuperiorem.*

XII. Atque ita late ſumta diſtinguitur in jurisdictionem inferiorem & ſuperiorem. Jurisdictio inferior *(Erb-oder Nieder-Gerichte)* eſt poteſtas a ſuperiori conceſſa in cauſis civilibus ut & minoribus delictis jus reddendi: jurisdictio vero ſuperior (*Ober-Gerichte, Hals-Gerichte, Peinl. Gerichte*) eſt poteſtas jus reddendi a ſuperiori conceſſa in cauſis criminalibus & delictis gravioribus.

XIII. Quaenam autem ſpecies jurisdictionis *Quaenam conceſſa,*

unde cognoſcatur. Qui actus pertineant ad ſuperiorem vel inferiorem.

nis alicui competat, ex literis inveſtiturarum & conceſſionum eſt perſpiciendum. Quaenam autem cauſſae & actus ad inferiorem vel ad ſuperiorem pertineant jurisdictionem, potisſimum ex uſu & conſuetudine deſumendum eſt: quid regulariter obtineat, enarrat Carpz. *p.* 3. *pr. Crim. q.* 109. *n.* 28. & 33. conf. obſ. noſtr. Crim. *cap.* 1.

Iudex alius eſt ordinarius, alius extraordinarius.

XIV. Praeterea hic notandum, quod judex alius ſit ordin. alius extraordinarius. Ordinarius judex dicitur, qui habet jurisdictionem propriam proprio jure competentem, vel ex inveſtitura & conceſſione vel ex officio conſtitutam. Extraordinarius vero hodie dicitur, qui non jure ſuo, ſed vel ex commiſſione Principis aut judicis ordinarii, vel ex electione & voluntate partium cauſſae cognitionem recipit. Ille dicitur delegatus vel commisſarius: de cujus officio vid. *integr. tract.* Rutger. Ruland. *de commiſſar.* add. Berl. *deciſ.* 128. & *deciſ.* 129. & 133.

Arbitri deſcriptio, L. 4 ff t 8. de receptis, qui arbitr. recept. ut ſent. dic. & *arbitratoris.*

XV. Arbiter eſt, qui de communi partium conſenſu judex conſtituitur certo compromiſſo, ut nimir. ſervato juris ordine, mediante laudo ſeu arbitrio litem dirimat, (*ein gewillkührter Richter*) add. *tot. tit D. de recept qui arb.* Ab hoc differt arbitrator, qui nulla juris ſolennitate attenta controverſias amice ex aequo & bono definit ſeu tranſigit. add Speidel *in notab. lit. ſ.* voc. *Schiedsmänner;* Gail. 2, *O.* 150. *n.* 4.

TIT.

Digitized by Google

TIT. V.
DE FORO COMPETENTE.

I. Fori competentia inter litigantes aeſtimatur ex perſona rei, ita ut actor forum rei ſequi cogatur *l. 2. C. de jurisdict. l. fin. C. ubi in rem act.* Habet vero forum reus vel ex jure communi vel ex privilegio. Forum commune ſortitur reus 1) ratione domicilii, 2) contractus geſti, 3) delicti, 4) rei ſitae, & 5) ex continentia cauſſae.

Fori competentia conſideratur ratione rei. Hic forum habet commune 1. ratione domicilii.

II. Ratione domicilii convenitur reus coram judice loci, in quo quis habitat eo animo, ut ibi perpetuo conſiſtat *l. 7. C. de incol. l. 190. de V. S.*

L. 5. ff. t. 1. de judiciis & ubi quisque agere vel conv. deb.

III. Notandum hic eſt, quod uxor ſequatur domicilium mariti, & vidua etiam illud forum retineat. Similiter familia ſequitur domicilium patrisfamilias, adeoque & filiusfamilias ſui patris, quamdiu ſcilicet ſibi non conſtituit proprium domicilium.

Uxor ſequitur domicilium mariti; ac filius patris.

IV. Si vero quis certum domicilium non habeat, poteſt conveniri, ubi reperitur. vide Carpzov. *l. 2. reſp.* 14. *n.* 12. Aliquando etiam locum habet edictalis citatio, ſi ſcil. actor ignoret, ubi reus latitat, vid. Gail. 1. *obſ.* 57. aut ſi bona alicubi habeat reus, ibi citatio affigi & a Magiſtratu illius loci curator bonorum, qui abſentis defenſionem ſuſcipiat, conſtitui debet. Carpzov. *d. loc.*

Qui certum domicilium non habet, conveniri poteſt, ubi reperitur; vel edictaliter citatur.

V. Iſthoc forum eſt generale, ideoque cum aliis modis forum ſortiendi concurrit, ac in arbitrio actoris eſt, *ſive in perſonam ſive in rem agat*, velitne reum ſpeciali quodam, *verb.*

quod forum eſt generale.

gr.

Digitized by Google

gr. rei ſitae, (de quo aph. 9 *)* an vero generali ſuo domicilii foro convenire *l.* 19 §. *f. ff de judic. l. fin C. ubi in rem act. cap.* 17. *x. de for. compet.* uno tamen electo, & citato ad illud reo non licet variare, propter praeventionem *l.* 30. *ff. de judic.* Gail. 1. *O.* 29. *n.* 5. Remedium tamen ex *l. fin. C. de edict. D. Hadr. toll.* tantum in loco hereditatis ſitae inſtitui poſſe volunt per *l. un. C. ubi de heredit. ag.* ubi add. interp.

II. Ratione contractus.

VI. 2) Ratione contractus quis forum ſortitur in loco, ubi ipſe negotium cum alio celebravit; modo ſecundum hodiernos mores ibi reperiatur. vid. Carpzov. *d. l.* 2. *Reſp.* 29. & 30.

Ratione reddendarum rationum & adminiſtrationis quis in loco ejus geſtae ſpecialiter convenitur.

VII. Peculiaris vero eſt ratio reddendarum rationum de negotiis adminiſtratis, ratione quorum quis in loco geſtae adminiſtrationis convenitur, etiamſi ibi non reperiatur. vid. *l.* 1. *C. ubi de ratioc. ag.* Berlich. *dec.* 273. Carpzov. 2. *Reſp.* 33. Richter. *dec.* 13. *n.* 21. Joh. Heeſer. *loc. com. jur. pract. de ration. redd. loc.* 5. *n.* 3. & *ſeqq.* Immo nonnulli ſtatuunt, ſolum in loco adminiſtrationis geſtae ob rationes quem conveniendum eſſe, adeo ut in foro (alias generali, *aphor.* 5) domicilii conventus, hoc exceptione fori incompetentis declinare poſſit *per d. l.* 1. *C. ubi de ratiocin. l.* 45. *ff de judic.* Fr. Munn. de Eſcobar. *de ration. c.* 7. Carpz. 2. *Reſp.* 33. a quibus tamen diſſentiunt Vultej. *in l.* 1. *C. d. t. n* 9. Chriſt. *deciſ. belgic. vol.* 3. *dec.* 162. Heeſer. *d. l. n.* 16. & *ſeqq.* conf. Franz. 2. *Reſol.* 26.

III. Ratione delicti.

VIII. 3) Ratione delicti forum ſortitur reus 1) ubi deliquit; & ibi proceſſus contra

eum

eum inſtitui poteſt, licet aufugerit: *tot. tit. C. ubi de crimin.* ob privata tamen delicta hodie reus in loco delicti niſi ibi deprehendatur non poteſt conveniri. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 89. add. Carpzov. *d. l.* 2. *reſp.* 27. 2.) ubi deprehenditur reus, licet nec ibi domicilium habeat nec ibi commiſerit *d. l.* 1. *C. ubi de crim.* Neque hodie neceſſario remittendus eſt reus ad magiſtratum, ubi crimen eſt commiſſum; aliquando tamen vel ex gratificatione, datis tamen literis reverſalibus, uti vocant, vel ex ſpeciali conventione remittitur. add. Richter. *deciſ.* 15.

IX. Porro 4) forum ſortitur reus, ubi res ſita eſt, de cujus poſſeſſione aut proprietate agitur. Locum ergo hoc forum habet ſolum in actionibus, quibus in rem agitur. add. *tot. tit. C. ubi in rem act. l. un. C. ubi de poſſ.* Pertinet hoc forum non ſolum ad res immobiles, ſed & mobiles *d. l. fin. C. ubi in rem act.* & quidem ſecundum communem ſententiam licet res mobilis eo loco non ſit permanſura: quo tamen caſu cautione praeſtita res interim dimittitur. Sicharo. *in d. l. ult. C. ubi in rem act.* — *IV. Ratione rei ſitae.*

X. Notandum etiam hic, quod per impoſitionem arreſti ejuſmodi forum conſtituatur, licet ob debitum aliquod arreſtum impetretur. vid. Mev. *tr. de Arreſt. c.* 15. — *Arreſtum etiam tribuit forum.*

XI. Addimus & hoc, quod ex uſu nonnullorum judiciorum ſimultanee inveſtiti etiam alibi degentes ſint ſubjecti jurisdictioni domini feudi in cauſſis feudum non concernentibus. Similiter ex eadem conſuetudine receptum eſt, ut vaſalli, a quibus & juramentum fidelitatis & juramentum ſubjectionis — *Ratione ſimult inveſtiturae etiam forum quis ſortiri voluit.*

Hhh ſimul

ſimul exigitur, licet illi alibi domicilium habeant, actionibus in perſonam poſſint coram illo domino feudi conveniri. vid. Carpz. *Lib.* 6. *Reſp.* 115. Richter. *conſil.* 1.

V. Ratione continentiae cauſſae. L. 11 ff t. 2 de quib. reb ad eund jud. eatur.

XII. Tandem ratione continentiae coram uno eodemque judice tractantur cauſſae, quae alias ſub diverſis judicibus tactandae forent *tot. tit. ff. de quib. reb. ad eund. jud. eat.* Iſta autem cohaerentia ſive continentia vel venit a perſonis, adverſus quas agitur, quando ſcil. plures ſunt rei ratione ejuſdem cauſſae diverſis juriſdictionibus ſubjecti, qui coram uno judice eoque ſuperiori omnium proxime communi conveniri poſſunt: vel ex conditione & natura actionum, quae inſtituuntur, quando nimir. aut generales aut univerſales ſunt actiones, aut cognatae, aut una alteri principali praejudicium affert, & tamen diverſis judicibus diverſae res ſunt ſubjectae; tunc itidem ſupremus judex vel ad quem principalis cauſſa ſpectat, adiri poteſt. vid. Pet. Frider. Mindan. *tr. de proc. extrab. c.* 3.

Forum privilegiatum ratione cauſarum.

XIII. Forum privilegiatum ſeu ſingulare competit reo vel ratione cauſſarum vel ratione perſonarum. Cauſſae privilegiatae ſunt 1) cauſſae ſpirituales & Eccleſiaſticae, quae coram judice Eccleſiaſtico ſeu conſiſtoriis ſunt expediendae *c.* 3. *C. de jud.* 2) cauſſae feudales, de quorum foro legas Synt. noſtr. Feud. *cap. ult.* 3) cauſſae ſtatus, vid. *tot. tit. C. ubi caus. ſtat.* 4) cauſſae fiſcales *tot. tit. C. ubi fiſc. caus.*

Ratione conditionis perſonarum.

XIV. Ratione perſonarum forum eſt privilegiatam 1) clericorum, qui coram judice Eccleſiaſtico ſunt conveniendi *auth. ſtatuimus C. de Epiſc. & cler.* Carpzov. *Juriſpr. Con-*

Digitized by Google

Conſiſt. l. 2. *C.* 10. niſi ratione rei ſitae actio moveatur. Gail. *L.* 1. *O.* 37. *num.* 4. Quid obtineat in criminalibus cauſſis, explicat Carpzov. *Pr. Cr. p.* 3. *q.* 110. *num.* 82. *& ſeqq.* 2) Profeſſorum cum tota familia & ſtudioſorum, qui in academiis coram Rectore ſuo ſunt conveniendi *auth. habita C. ne fil. pro pat.* 3) Militum, qui ſubſunt Magiſtro militum *l.* 3. *pr. ff. de re mil. l.* 2. *C. de off. mag. mil.* 4) Principum officialium in urbe quadam degentium. add. Heig. *p.* 2. *qu.* 211. & late Mev. *ad jus Lubec. in quaeſt. praelim. qu.* 3. *n.* 31. *et ſeqq.* Pertinent huc Statuum Imperii primae inſtantiae, quas Auſtregas vocant.

XV. Caeterum judex vel eſt ſuperior vel inferior: & quidem coram inferiore judice ſuo quis conveniendus eſt, nec hoc praetermiſſo ſuperior adeundus, cum privilegium quod vocant primae inſtantiae inverti aut averti poſſit nemini *c. pervenit* 39. *C.* 11. *q.* 1. *Ordin. Camer. C.* 2. *t.* 1. *pr. tit.* 5. §. *und ſoll ſonſt* 2. *et tit.* 8. §. *wo ſich aber zwiſchen* 15. *Receſſ. Imper. d. A.* 1654. §. *beneben ſollen.* ne quidem per indirectum. vid. Carpzov. *l.* 2. *reſp. Elect.* 17. Joh. Georg. Nicol. *Proceſſ. c.* 20. *part.* 1. Exceptio eſt 1. in perſonis miſerabilibus, quibus reum ſtatim coram judice ſuperiore convenire licet *l. un. C. qu. Imp. int. pup. vel vid.* ubi add. Brunnem. quam tamen legem in Camerae judicio non amplius obſervari tradit Gail. 1. *obſ.* 1. *n.* 40. in Principum vero judiciis adhuc vigere tradit Carpzov. 2. *reſp.* 12. Exc. 2. caſus denegatae vel protractae juſtitiae aut protelatae litis. Exc. 3. caſus, quo inferior judex

eſt ſuſpectus. Exc. 4. caſus in *l. un. C. ſi quis Imp. maledix.* vid. Nicol. *d. c.* 20. add. Carpzov. *p.* 3. *prax. crim. q.* 110, *n.* 18.

TIT. VI.
DE
JUDICIS HABILITATE.

Cauſſae, quae reddunt judicem inhabilem ſeu ſuſpectum.

I. Quamvis vero quis magiſtratus conſtitutus atque inde habeat juriſdictionem, *de qua tit.* 4. nec non forum ſit competens, *de quo tit. praeced.* tamen requiritur, ut etiam ſit habilis judex, ſeu non adſint cauſſae ſuſpicionum, ob quas repudiari poſſit: cujusmodi ſunt 1. ſi commodum vel incommodum ex cauſſa ad judicem pertineat *l.* 17. *ff. de judic. l. un. C. ne quis in ſua cauſſa jud.* multo minus in propria cauſſa judicare ipſi permiſſum. *d. l. un.* Nobiles tamen cauſſas ipſos & ſubditos eorum concernentes coram officialibus & Scabinis ſuis tractare & acta ad collegium JCtorum transmittere poſſunt. *Deciſ Elector. noviſſ.* 38. *et* 39. Modeſtin. Piſtor. *part.* 1. *c.* 7. *n.* 5. Ziegler. *ad prax. Calvol* §. *nobiles concl.* 1. *num.* 17. *et* 19. Berlich. *dec.* 109. Carpzov. 1. *reſponſ. Elect.* 87. *n.* 22 *et* 23. 2. Inimicitia *c.* 41. *in f. x. de appellat. l.* 9. *pr. ff. de liber. cauſ.* 3. Singularis gratia conjunctio & amicitia *l.* 10. *ff. de juriſdict.* 4. ſi judex fuerit corruptus. add. Gailius 1. *obſ.* 33. Mynſ. 3. *obſ.* 63.

Ob has recuſari poteſt etiam ordinarius judex.

II. Ob haſce & ſimiles cauſſas non ſolum delegatus *l.* 16. *C. de judic.* ſed etiam ordinarius judex tanquam ſuſpectus recuſari poteſt *c.* 61. *c.* 41. §. 1. *X. de appellat. c.* 39.

X.

X de offic. & poteſt. jud. deleg. add. *l.* 17. *ff. de judic l.* 9 *ff. de lib caus d. l.* 16. *C. de judic. & auth. ſequ.* Gailius 1. *obſ.* 33. *n.* 1. Zanger. *de exception. part.* 2. *c.* 4. *num.* 8. Carpzov. *proceſſ. tit.* 3. *art.* 4. *num.* 83. caeterum integrum collegium ut ſuſpectum recuſari non convenit. Gail. *d. obſerv.* 33. *num.* 4. Zang. *dict. cap.* 4. *num.* 16.

III. Duplici vero modo de judice ſuſpecto quaerulanti ſuccurri ſolet: vel enim judex ſuperior per commiſſarios cauſſam tractari & decidi jubet, vel ſuſpecto quendam adjungit, qui ſimul cauſſam cognoſcat ac dirimat. Sichard. *ad auth. ſi vero contigerit C. h. t. n.* 7. Covarruv. *pract. quaeſt. cap.* 26. *n.* 1. *ubi teſtatur, hanc ſententiam, quod ſtil. judici ſuſpecto alius vir bonus adjungatur, eſſe communem totius orbis Chriſtiani interpretationem.* *Saepius tunc adjungitur alius.*

IV. Cauſſa ſuſpicionis allegata probari debet. Gailius *d. O.* 33. *n* 14. Rebuff. *tit. de recuſ. judic. art.* 1. *Gloſſ.* 5 Gilken. *d. l.* 1. *num.* 13. Carpzov. *d. l. num.* 92. *Cauſſa ſuſpicionis eſt probanda.*

TIT. VII.

DE CAUSSA IN JUDICIUM DEDUCTA.

I. Cauſſa, quae in judicium deducitur, vel eſt Eccleſiaſtica vel ſecularis: haec vel eſt civilis vel criminalis. Unde judicium in civile & criminale diſtinguitur. *Judicium 1. aliud eſt Eccleſiaſticum, aliud ſeculare; & hoc vel civile, vel criminale:*

2. aliud reale, aliud perſonale. II. Porro ratione cauſſae diſtingultur judicium in reale, quo actione ex jure in re deſcendente perſequimur rem noſtram a quocunque poſſeſſore ; & perſonale, quod ex jure ad rem ſeu obligatione inſtituitur adverſus perſonam, quae ex facto ſuo ad quid praeſtandam eſt obſtricta *l. 25. ff. de O. & A.* Aliquando haec duo concurrunt, & ſimul ipſa res petitur & praeſtationes perſonales exiguntur §. 20. *Inſt. de act.*

Illud reale aut eſt petitorium, aut poſſeſſorium: III. Reale judicium iterum vel eſt petitorium, quo proprietas rei vel juris in re petitur: vel poſſeſſorium, quod intenditur de poſſeſſione vel adipiſcenda vel retinenda vel recuperanda.

Hoc iterum aut ordinarium, aut ſummarium. IV. Hoc poſſeſſorium iterum dividitur in ordinarium & ſummarium ſeu ſummariisſimum. Illud dicitur, quo ordinario juris proceſſu obſervato ſuper poſſeſſione agitur: hoc appellatur, quo ſummarie cauſſa poſſeſſionis cognoſcitur, & quis interim poſſidere debeat, dirimitur, reſervata ulteriori diſcuſſione ad judicium ordinarium. vid. Lud. Poſth. *tract. de ſummar. poſſeſſ.* Andr. Clud. *in reb. quot. c.* 1. add. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 13.

TIT. VIII.

DE FORMA PROCEDENDI SEU IPSO ORDINE PROCEDENDI IN JUDICIO.

Proceſſus deſcriptio. I. Forma judicii conſiſtit in proceſſu: qui eſt modus legitimus in judicio circa cauſſam in id deductam a judice & partibus vitandae con-

confuſionis gratia obſervandus *c.* 1. *de ſent. & re jud. in* 6.

II. Eſt autem proceſſus alius civilis, alius criminalis. Proceſſus civilis diſtinguitur hodie in ordinarium ſeu ſummarium, item executivum. *Diviſio.*

III. In modo procedendi ordinario hodierno conſideranda 1) veniunt illa, quae judicium praecedunt, 2) quae in ipſo judicio fiunt, 3) quae judicium hoc finitum ſequuntur: & quidem conſiderabimus 1) judicium primae inſtantiae, cui opponitur judicium ſecundae vel appellationis inſtantiae. Dicitur vero inſtantia ab inſiſtendo, h. e. urgendo, & nihil aliud denotat, quam ſervorem judicii quod exercetur ob controverſiam motam, Germ. *ein Gerichtsſtand.* Notabis etiam, differre inter ſe abſolutionem ab inſtantia & abſolutionem ab actione: per illam namque petitio actoris nondum eſt excluſa omnino, ſed poteſt denuo agere, refuſis modo expenſis; haec vero ab ipſa cauſſa reum abſolvit. add. Carpzov. *in Juriſpr. Rom. Saxon. p.* 1. *c.* 3. *d.* 16. *n.* 3. *& ſeqq.* add. Speidel. *in notab. voc. inſtantia.* *Modus procedendi ordinarius.* *Judicium primae & ſec. inſtantiae.* *Aliud eſt abſolvere ab inſtantia, aliud ab actione.*

IV. Quae praecedunt judicium, vel ſubſtantialia ſunt vel accidentalia. Ad ſubſtantialia pertinet I. ſupplicatio, qua ſcil. impetratur citatio, Germ. *das Klageſchreiben*; cujus requiſita ſunt 1. ut praemiſſa judicis honorifica compellatione nomina & cognomina ſupplicantium, ut & reorum ſeu citandorum exprimantur; 2. exponatur ſeu allegetur jus, & 3. factum ejuſmodi juri contrarium, a parte adverſa adſertum, & 4. annectatur congruens facto juri & cauſſae petitio, no- *Quae praecedunt, ſunt vel ſubſtantialia judicii, nim. I. ſupplicatio.*

nobili judicis officio deſuper implorato; add. Schwanm. *l.* 1. *proc. Cam. c.* 1. *n.* 12. & Frider. *in Proc. P.* 1. *c.* 2. 11. Citatio decreta a judice, quae in his conſiſtit: 1. in conceptione, in qua nimirum exprimatur nomen tum judicis neceſſe eſt, tum partium litigantium, actoris & rei, it cauſſa, (quae ut melius cognoſcatur, exemplar ſupplicationis additis, praeterim in proceſſu executivo documentis communicatur reo) locus & dies. 2. in executione, quae expeditur commiſſione judicis, inſinuatione citationis, & relatione nuntii de inſinuata citatione.

II. citatio. L. 2. ff. t. 4. de in jus vocando.

Hujus diviſio.

V. Dividitur citatio in privatam & publicam; illa iterum vel eſt verbalis vel realis. Et quidem iſta regulariter obtinet, & aph. praeced. eſt deſcripta: haec vero, realis nimirum, fit per capturam vel etiam arreſtum, & regulariter in civilibus non adhibetur. Publica eſt, quae fit per edictum foribus templorum & curiarum affixum vel etiam ex ſuggeſtu publice praelectum; & quidem hodierno uſu in tribus diſtinctis territoriis fieri ſolet. Locum vero non habet, ſi ad domum ſolitae habitationis fieri poſſit, niſi ſpecialibus ſolum caſibus, nimirum 1. ſi quis per ſe vel per aliquos quoquo modo efficiat, ne citatio ad ſe pervenire poſſit; 2) quando locus, ubi quis citari debet, non eſt tutus; 3) ſi citandus ſit vagabundus, quo caſu affigi debet edictum citatorium in illa civitate eove in loco, ubi ſolitus alias vagabundus converſari; 4) ſi contradictor ſit incertus & citentur omnes in genere, quorum intereſt, e. gr. creditores defuncti ſi in diverſis locis habitent & incerti ſint, poſſunt citari per edictum & publi-

blicam proclamationem, ut compareant coram omnium ſuperiore judice ad eum effectum, ut creditum ſuum ibi proponant & deducant, vel ad videndum imponi ipſis perpetuum ſilentium, Gailius 1. *obſerv.* 57. *n.* 7. 5) obtinet ratione incertitudinis contra creditores defuncti ad videndum fieri inventarium juxta formam *l. ſcimus., ult. Cod. de jur. delib.* denique 6) in materia diffamationis poſſunt per edicta citari omnes, qui ſua intereſſe putaverint. Gail. *d. l. obſerv.* 9. & late Carpz. *in proc. tit.* 7. *art.* 4. it: Speidel. *in notab. voc. Edictal. Citat.* adde etiam de ſingulari citatione in Camera recepta, proclamate nim. Schwanm. *Lib.* 2. *proc. Cam. c.* 72. *num.* 11. Wehner. *in obſ. pract. voc. Ruffen.* Praeterea hic notandum, ſi aliquando eveniat, ut citandus quis ſit, qui ſub alio judice ordinario degit, quod tunc judex ordinarius requirendus ſit per literas ſubſidiales ſeu mutui compaſſus ut vocant, ut ſiſtat reum ſeu citatum. vid. Carpzov. *d. tit.* 7. *art.* 3.

Aliquando decernantur mandata.

VI. Ad ſupplicationem actoris in Camera aliquando decernuntur mandata, & quidem vel cum vel ſine clauſula: quae in eo differunt, quod in illis ſubnectatur citatio ad allegandum cauſſas, quare citatus exiſtimet ſe non teneri ad paritionem; in hiſce vero ſubjungitur citatio ad docendam paritionem, vel ad audiendum ſe in poenas mandati violati incidiſſe. vid. Petr. Frider. *de mandat. l.* 2. *c.* 55. Decerni vero mandata cum clauſula ſolent, ſicubi ſupplicans pro ſe habeat jus commune, Schwan. *lib.* 2. *proc. Cam c.* 15. Frider. *tr. de interd. comm.* 4. & ſi cauſſa non re-

quirat altiorem indaginem; alias citationes & proceſſus ordinarios judex decernit. Mandata vero ſine clauſula decernuntur in quatuor caſibus generalibus, de quibus *L. 2. Ord. Cam. tit.* 23. Committitur tamen etiam arbitrio judicis, quibus caſibus talia mandata poſſint decernis. Schwan. *in obſ. Cam. obſ.* 134. & 121.

vel in curiis Saxon. inbibitiones. VII. In Curiis Saxonicis ad exemplum mandatorum receptae ſunt potiſſimum in poſſeſſionis materia inhibitiones, quae itidem vel cum vel ſine clauſula fiunt, prout res exigit. *vid. ordin. curiar. provinc.*

III. libellus. VIII. (III) Libellus, qui hiſce eſſentialibus abſolvitur: 1. cauſſa ſeu medio concludendi; 2. facti quod narratur, vel rei quae petitur, ſpeciali ſignificatione, niſi ſit cauſſa univerſalis, generalis, aut alternativa; & 3. petitione ſeu concluſione. Praeterea etiam nomen judicis, actoris, & rei exprimendum eſt. *ejus diviſio.* Diſtinguitur libellus in articulatum & ſimplicem: ille in Camera & jur. comm. eſt receptus, hic vero in Saxonia.

Aliquando reus contra actorem inſtituit reconventionem. IX. Porro ſciendum, quod interdum reus conventus in ipſo litisexordio viciſſim coram eodem judice conveniat iſtum actorem, & dici ſolet reconventio, (*die Wiederklage.*) Atque haec quidem ſecundum proceſſ. juris comm. ordine ſimultaneo una cum conventione tractatur, vid. Schwanm. *d. l.* 1. *c.* 69. verum jure Saxon. haec in reconventione ſunt ſingularia: 1. quod non in quibuslibet cauſſis obtineat, ſed in cauſſis connexis; 2. quod poſt finitam omnino conventionem demum poſſit inſtitui, *wann die* Conventions-*Klage gäntzlich durch würckliche Zahlung geen-*

geendet und erörtert. Aliquando tamen reus ad ſolvendum condemnatus poteſt pecuniam in judicio deponere ac reconventionem inſtituere, ſi nimirum ob probabiles cauſſas ſe non calumniae ſeu actoris vexandi gratia depoſitionem praetendere deducat, ſimulque libellum reconventionis offerat. *Ordin. proceſſ judic. Elector. Saxon. tit.* 6. §. *Es wäre denn.* Carpzov. *lib.* 2. *reſp. Elect.* 43. Tenetur vero reconventus in judicio, quo alterum convenit, comparere, licet alias forum ejus competens non ſit, *wann gleich Kläger, und nunmehro wiederbeklagter ſonſten daſelbſt zu ſtehen nicht ſchuldig wäre. F. S. Hof-Gerichts-Ordnung cap.* 23. vid. latius Carpzov. *Tit.* 6. *art.* 3.

Vel accidentalia, nim. 1. contumacia, ejusque accuſatio.

X. Ad accidentalia ſpectat 1) contumacia, quam diſtinguunt in veram, quando quis ter vel ſemel peremtorie citatus per malitiam latitat; & praeſumtam, quando ſufficienter citatus emanet, licet absque malitia. Requiritur autem, ut accuſetur contumacia, *daſs die Ungehorſams-Beſchuldigung eingebracht werde.* Hodie plerisque in locis tres diſtinctae citationes fieri ſolent. Quodſi ergo actor in primo termino non comparuerit, accuſata ejus contumacia reus ab inſtantia abſolvitur, & ad refuſionem expenſarum actor condemnatur, nec ante auditur quam expenſas refundat, & praeterea etiam cautionem tenetur praeſtare actor de lite proſequenda. Quodſi poſt litem conteſtatam actor ſit contumax, eadem poena obtinet, niſi cauſſa jam ſufficienter ſit ventilata & de ejus juſtitia jam conſtet judici; tunc poteſt vel pro actore vel pro reo ſententiam ferre. Si

reus in primo termino fuerit contumax & ejus contumacia fuerit accuſata, condemnatur in expenſas & citatio denuo decernitur ſub poena contumaciae. Si in ſecundo termino iterum non compareat, rurſus condemnatur in expenſas & citatio decernitur adjuncta clauſula, quod debeat legitima impedimenta allegare, *bey Straffe Ungehorſams biſs auf Ehehafften.* Sin vero iterum non comparuerit nec impedimenta allegaverit, iterum condemnatur in expenſas & decernitur citatio in cauſis civilibus hac clauſula addita, ut ſub poena executionis debeat comparere, *bey Straff Ungehorſams biſs auf die Hulffe*; ac inſequitur rei nec tunc comparentis condemnatio ſecundum petita libelli & executio contra contumacem inſtituitur. add. Carpzov. 3. *reſp.* 27. & 28. & *in proceſſu tit.* 8. *artic.* 3. Nicol. *proceſſ.* 34. & 35.

2. dilatio. L. 2. ff. t. 12. de fer. & dilat. & div. temp.

XI. Porro accidentale 2) eſt dilatio, quae ultra quartam non ſolet concedi, & impetranda eſt ex juſta cauſſa. Quaenam autem ſit juſta cauſſa, dependet ab arbitrio judicis. vid. *tot. tit. ff. de dilat.*

3. ſatisdatio ſeu cautio. L. 2. ff. t. 8. qui ſatisdare cogantur vel jur. promitt. vel ſuae promiſſ. commit.

XII. Sequitur 3) ſatisdatio ſeu cautio. Eſt autem ſatisdatio in genere praeſtatio ſecuritatis nomine eorum, quae occaſione judicii in dubium vocantur *l.* 1. *ff. qui ſatisd. cog.* Sunt vero tres ſpecies cautionis, nimirum 1. quae fit per nudam promiſſionem, ad quam permittuntur illi, qui bona immobilia poſſident, vid. *l.* 15. *ff. d. t. q. ſatisd. cog.* 2. ſatisdatio per fidejuſſores vel etiam hodie per depoſitionem pignorum, 3. promiſſio juratoria, quae locum habet, ſi quis nec pignoribus nec fidejuſſoribus poſſit cautionem

nem praeſtare, & debet jurare 1. ſe credere non potuiſſe invenire fidejuſſores idoneos, 2. ſe facturum ea, quae ipſi incumbunt. vid. Carpz. *p.* 1. *C.* 5. *d.* 8.

XIII. Tenetur vero actor ſecundum hodiernum uſum, ſi nimirum in loco ubi habitat, non habet bona immobilia, cavere fidejuſſoribus vel etiam depoſitione pignoris pro reconventione & expenſis. add. Berlich. *p.* 1. *pract. Concluſ.* 20. Inſuper jure Saxon. actor guarandae nomine cavere debet, nimirum nuda ſtipilatione, *muſs die Gewehr angeloben.* Reum quod attinet, de jure civili tenetur ſatisdare de judicio ſiſti, ſi nimirum bona immobilia ibi non habeat. Carpzov. *p.* 1. *C.* 5. *d.* 30. Item ſi procuratorem conſtituat, debet etiam ſatisdare judicatum ſolvi ſive quod velit ſolvere judicatum §. 4. *I. de ſatisdat.* cujusmodi cautio ſeu ſatisdatio ſolet inſeri mandatis. In foro vero Saxonico cautio a reo exigi non ſolet. Carpzov. *d. l. d.* 30. *n.* 4. Caeterum procurator actoris, ſi de ejus mandato conſtet quod actis ſit inſinuatum, de rato non cavet, & ſi defectus quidam ſit in mandato vel dubium quoddam occurrat, an negotium ipſi ſit mandatum, item ſi perſona conjuncta absque mandato agat, cautio de rato praeſtari ſolet, qua nimirum procurator actoris promittit dominum ratum habiturum, quod ipſe geſſit, & deinde tenetur adhuc actis mandatum inſinuare. Similiter & rei procurator ejusmodi caſibus cavet de rato. Wurmſ. *L.* 1. *obſ. for. tit.* 10. *obſ.* 3.

Guarandae praeſtatio.

L. 46. ff. t. 7. judicatum ſolvi.

Cautio de rato.

L. 46. ff. t. 8. Ratam rem haberi & de ratihabit.

XIV. Deinde 4) praecedunt & judicium exceptiones, cumprimis dilatoriae. Eſt vero ex-

4. exceptiones dilatoriae.

Exceptionis deſcriptio, diviſio. L. 44 ff. t. 1. de except. praeſcript. & praejud. *Dilatoriae ratione judicis.*

exceptio excluſio ejus, quod ab actore intenditur. Dividitur in dilatoriam & peremtoriam, de qua *Tit. X. h. l.* Dilatoria vero pertinet vel ad judicium ipſum vel cauſſam in judicium deductam. Judicium quae reſpiciunt exceptiones, concernunt vel ejus intrinſeca, ſcil. I. perſonas id conſtituentes, nimirum judicem, reſpectu cujus opponitur 1) exceptio fori incompetentis *l. pen. ff. & ult. C. de judic.* 2) exc. primae inſtantiae, vide *tit. 5. h. l. aph. ult.* 3) praeventionis, quando nimir. quis citatur ad judicem ſuper iſta lite, quae jam coram alio coepta *l. 7. ff. de judic.* Dicitur lis praeventa (*ſtricte loquendo*) tum reſpectu judicis, cum quo alius concurrentem habet jurisdictionem, vel cum reus in diverſis foris, v. gr. *domicilii, rei ſitae, delicti* conveniri poteſt; Monach. *pract. jud. p. 2. tit. de praevention. cap. 4. num. 3.* tum reſpectu rei, quem actor in hoc judicio praevenit, ut ille non poſſit ad aliud forum provocare, confer. *l. 19. pr. ff. de jurisdict.* Donell. & Hillig. *l. 17. c. 18. lit. c.* 4) litis pendentis, qua potiſſimum reus utitur, ne alio rurſus judicio conveniatur *l. 30. ff. de judic.* add. Hillig. *d. l.* 5) judicis ſuſpecti, vid. Zanger. *tr. de except. p. 2 c. 4.* 6) inhabilitatis *cap. 1. X. de except.* Zanger. *de except. c. 4. n. 27.*

ratione perſonarum litigantium.

XV. Denique perſonas litigantes concernunt, easque vel principales, ut olim erat reſpectu actoris exceptio non impetratae veniae, quae tamen hodie non obtinet; reſp. rei exceptio revocandi domum *l. 2. §. 3. ff. de judic. c. ult. X. de for. comp.* reſp. utriusque exceptio cautionis, inhabilitatis, contumaciae, juſti impedimenti: vid. Zang. *d. tr. p. 2. c. 8.*

vel

vel earum procuratores, ut eſt exceptio illegitimationis §. *fin. I. de except.* Zanger. *dict. l. cap.* 8.

XVI. II. Modum procedendi, ut exceptio inepti libelli ſeu generalis & obſcuri, Zanger. *d. tr. cap.* 14. ſub- & oprebtionis, idem *c.* 16. ineptae cumulationis, *c*, 19. *ratione modi procedendi.*

XVII. Vel ſunt de extrinſecis judicii circumſtantiis, ut loci non tuti, aut temporis anguſti, item feriarum. Zang. *p.* 2. *c.* 5. 6. *& ſeqq.* *ratione loci, temporis &c.*

XIIX. Ipſam cauſſam in judicium deductam concernunt exceptio plus petitionis §. 10. *Inſtit. de except.* §. 33. *de action.* exceptio pacti de non petendo intra certum tempus *d.* §. 10. *de except.* it. exceptio moratoria, *Quinquennel*, qua debitores reſcripto Imperatoris aut Principis ad certum tempus contra creditores ſe defendunt *l.* 2. *C. de prec. Imper. offer.* denique exceptio ſpolii, quam ſpoliatus opponit iſti, qui contra eum actionem inſtituit & ante ſpoliavit, ut ante omnia reſtituatur, quae exceptio eſt probanda intra 15. dies *c.* 1. *de reſt. ſpol. in* 6. add. Carpzov. *in proc. tit.* 9. *artic.* 6. *n.* 3. pertinet etiam huc exceptio excuſſionis, item laudationis. Zanger. *d. l. P.* 2. *c.* 2. *ratione ipſius cauſſae in judicium deductae.*

XIX. Hae dilatoriae exceptiones regulariter ante litis ingreſſum & L. C. ſunt opponendae & probandae *l. pen. & ult. C. de except.* illae vero dilatoriae, quae ipſam cauſſam concernunt, etiam poſt L. C. probari queunt. *l.* 19. *C. de probat.* Praeterea ſunt caſus, quibus dilatoriae etiam poſt L. C. opponuntur, nim. 1) ſi poſt L. C. demum coeperint, vel ad notitiam rei pervenerint *c.* 4. *x. de except.* *Dilatoriae regulariter ante lit. cont. ſunt opponendae, exceptis iis, quae ipſam cauſſam*

aut

Digitized by Google

concernunt; it excipiuntur alii caſus.

aut ſi gravamen ſucceſſivum concernant, aut reddant judicium retro nullum. vid. Carpz. *in proc tit.* 9. *art.* 1. *n.* 38. & 39. conf Coler. *ad c.* 2. *de except. n.* Carpzov. *p.* 1. *C.* 3. *d.* 17. *n.* 6. & 9. Licet vero jure communi plures exceptiones, etiam diverſas ſucceſſive opponere *l.* 5. *l* 8. *ff. de except.* aſt ſecundum mores plurimorum locorum exceptiones dilatoriae omnes ſimul opponi debent. Carpz. *d. loc. art.* 1. *n.* 12. & *art.* 7. *n.* 12.

TIT. IX.

DE IIS, QUAE FIUNT IN JUDICIO.

Quae fiunt in judicio, ſunt itidem ſubſtantialia, vel accidentialia. Ad illa pt. I. Litis conteſtatio: quae dividitur in affirmativam & negativam.

I. In ipſo judicio quae fiunt, itidem vel ſubſtantialia ſunt vel accidentalia. Illiusmodi eſt litis conteſtatio, *die Krieges-Befeſtigung*, quae conſiſtit in actoris narratione & rei reſponſione *l un. C. de Lit. Cont. l.* 14. §. 1. *C. de judic. c. un. x de lit. cont.*

II. Dividitur a parte rei in negativam, qua ſcil. reus intentionem actoris negat, & affirmativam, qua quidem eam fatetur, ſed tamen addit exceptiones. Aliquando etiam ob contumaciam rei non reſpondentis lis pro affirmative conteſtata habetur. Si namque reus fruſtraneis exceptionibus litis conteſtationem declinare vel ſaltem protrahere intendat, actor accuſat ejus contumaciam, & pro re nata petit, ut citetur reus ſub poena contumaciae, de qua ſupra dictum, vel quod lis pro conteſtata debeat haberi.

III.

III. Porro diſtinguitur litis conteſtatio in generalem & ſpecialem. Generalis eſt, qua non repetuntur ſingula libelli membra, ſed in genere ſolum reſpondetur, & ſolet aliquando dici implicita, ſi v. gr. reus narrata prout narrantur, & petita prout petuntur, negat, quae in plerisquè judiciis non ſolet admitti. Specialis eſt, qua explicite & ſigillate ad ſingula actoris narrata & contenta reſpondetur. *it. in generalem & ſpecialem.*

IV. Exhibentur autem ſecundum jus comm. hodie in Camera & alibi receptae praeter libellum poſitiones ab actore, mediante juramento dandorum, uti vocant, quas ſequitur rei reſponſio, mediante juramento reſpondendorum *c. un. X. de Lit. Cont. Ord. Cam. p.* 3. *tit.* 15. Gail. 1. *O.* 81. *&* 82. Carpzov. *p.* 1. *C.* 10, *d.* 4. Jure vero ſeu in foro Saxon. hae poſitiones & reſponſiones non ſunt in uſu, ſed reus reſpondere debet libello, & quidem ſpeciatim ad omnia libelli capita ſine juramenti praeſtatione. *Sec. ius commune exhibentur poſitiones.*

V. Aliquando vero ad quasdam poſitiones vel membra libelli reus reſpondet affirmative, ad quasdam vero poſitiones vel membra alia negative. *Reus aliquando pro parte affirmative, pro parte negative reſpondet.*

TIT. X.

DE EXCEPTIONIBUS PEREMTORIIS.

I. Agendum etiam hic eſt de exceptionibus peremtoriis; (vid. *Tit. VIII. h. l. aph.* 14) quae ſemper agentibus obſtant, & ſemper *Exceptiones peremtoriae deſcribuntur.*

Digitized by Google

per rem *ſ. cauſſam*, de qua agitur, perimunt §. 9. *I. de except. l.* 3. *ff. eod.*

Peremtoriae vel naſcuntur cum ipſo negotio.

II. Peremtorias haſce diſtinguunt, quod vel ſtatim cum ipſo negotio naſcantur & exiſtant, ut 1) exceptio doli, quae vel eſt generalis, competens quando in genere contra aequitatem naturalem quid petitur *l.* 4. §. 12. *& pen. l. ſ. pr. l.* 12. *ff. de dol. mal. exc. l.* 36. *de V. O.* vel ſpecialis, quae datur, quando in ſpecie quid doloſe geſtum eſt *l.* 2. §. 4. *l.* 4. *pr. &* §. 33. *ff. de dol. mal. exc.* Zang. *de except. P.* 3. *cap.* 11. *n.* 4. Eſt haec exceptio doli aliquando ſubſidiaria exc. in factum *l.* 4. §. 16. *eod.* Zang. *d. l. n* 50. 2) exc. metus, quae etiam tertio objici poteſt *l.* 4. §. *pen. ff. de dol. mal. & met. exc.* Id. *d. l. n.* 38. 3) erroris §. 1. *Inſtitut. de except. l.* 57. *de O. & A.* 4) non num. pecuniae, tum quae datur creditori *l.* 14. §. 2. *C. de non numer. pec.* tum quae debitori *l.* 14. *C. eod.* it. non numeratae dotis *tit. C. de dot. caut. non num.* 5) exc. SCti Macedon. 6) Vellejani, 7) minorennitatis *l.* 7. *ff. de exc.* Huc etiam referimus 8) exc. excuſſionis, quat. perimit actionem fidejuſſoriam, qu. reus principalis ſolvendo exiſtit, ac inde etiam poſt litem conteſtatam opponi poteſt. Coler. *de proc. execut. P.* 4. *c.* 1. *n.* 117. Berl. *c.* 18. *n.* 81. Carpzov. *proc. t.* 9. *art.* 7. *n.* 39 & 9) exc. diviſionis, Bart. *in l.* 10. *ff. de fidejus. Giph. in l.* 13. *C. eod.* Zanger. *de exc. l.* 3. *c.* 19. *n.* 13. Perez. *in C. de except. n.* 33. Vel poſt negotium oriantur; ut 1) exc. rei venditae *tit. ff. de exc. r. v. & trad* 2) pretii non ſoluti *l.* 13. §. 8. *ff. de act. emt.* 3) exc. pacti de non petendo in perpetuum *l.* 7. §. 8. *ff. de pact.* §. 3. *I. de exc.* 4) jurisjurandi

L. 44 ft. t. 4. de doli mali & metus exceptione.

vel poſt illud.

§.

§. 4. *l. h. l.* 15. *ff. eod.* 5) rei judicatae *t. ff. de exc. rei jud.* 6) transactionis, 7) praeſcriptionis *t. t. de div. & temp. praeſcript.* 8) rei litigioſae. vid. *t. t. ff. de litig.*

III. Hae exceptiones peremtoriae tam ante quam poſt litis conteſtationem opponuntur *l.* 4. 8. *&* 9. *C. de exc. l.* 2. *C. ſent. reſc. non poſſ. c.* 1. *de lit. cont. in* 6. probantur autem poſt litem conteſtatam. Sunt vero nonnullae privilegiatae, quae ad excludendam litis conteſtationem & ipſum proceſſum finiendum in ipſo litis ingreſſu proponuntur, & ſtatim probandae ſunt, ut exc. rei judicatae, praeſcriptionis, ſolutionis, actionis non competentis, & aliae, quae in continenti probari queunt. vid. Rosbach. *prax. civ. t.* 43. Carpzov. *proc. t.* 9. *artic.* 7. *n.* 25. Nicol. *proceſſ. c.* 31. Quaedam etiam poſt ſententiam ad impediendam executionem admittuntur, v. gr. exc. ſolutionis, SCti Vellej. Macedon. *l.* 11. *ff. de SCto Mac.* exc. non num. pecun., exceptio diviſionis, compenſationis. vid. Gail. 1. *O.* 17. *n.* 9. Coler. *de proc. exec. p.* 4. *c.* 1. Carpzov. *tractat. de reſt. contr. ſent. praejud.*

IV. Exceptioni actor opponit replicationem *l.* 2. *ff. h. l.* 3. *C. eod. t. t. I. de replicat.* huic reus iterum reſpondet per duplicationem §. 1. *I. de replicat.* & actor huic viciſſim per triplicationem §. 2. *d. t.* & huic ulterius opponitur quadruplicatio *l.* 2. §. 3. *ff. h.* §. 3. *I. d. t.* add. *Ord. Cam. P.* 3. *t.* 29. §. *wo aber* 3. *Conſt. Elect. l.* 2. *c.* 28. Excipitur jurisjurandi & doli exceptio, contra quas replicatio non admittitur *l.* 15. *ff. h. l.* 4. §. 13. *ff. de dol. mal. & met. except.*

Digitized by Google

TIT. XI.

DE PROBATIONE.

II. Probatio. L. 22 ff. t. 3. de probat. & praeſumt.

I. Litem conteſtatam & objectas aliquando exceptiones peremtorias ſequitur injuncta a judice probatio, nim. ſi reus litem negative conteſtetur, vel ſaltem in quibusdam capitulis negative conteſtetur, & tunc actori incumbit probatio: ſi vero affirmative reus litem conteſtetur addatque forte exceptionem, tunc reo incumbit probatio exceptionis.

Ejus deſcriptio.

II. Probatio eſt actus judicialis, quo per idonea argumenta de facto aliquo, de quo in judicio controverſia eſt, judici ſit fides.

Argumenta alia ſunt artificialia:

III. Argumenta diſtingui ſolent in ἔντεχνα ſeu artificialia, & ἄτεχνα ſeu inartificialia. Artificialia dicuntur, quae arte induſtria probantis ex ipſa cauſſa ejusque circumſtantiis deducuntur; ſuntque vel neceſſaria, ut ex principiis phyſicis deſumta & facto applicata, vel probabilia, ex quibus oritur praeſumtio.

alia inartificialia.

IV. Inartificialia ſunt, quae ad fidem faciendam extrinſecus aſſumuntur, ut 1) inſtrumenta, 2) teſtes; de quibus antequam in ſpecie agatur, de objecto & forma probandi quaedam erunt praemittenda.

Probatur factum.

V. Probandum id venit, quod aſſeritur in judicio & proponitur, & quidem non jus, ſed factum. Et quidem forma probationis ita ſe habet: 1) ut id, quod probandum, includatur articulis probatoriis, (*Beweiſs-Articul*) qui debent ex narratis ſeu viſceribus libelli depromi, & ſint perſpicui, non captioſi, & ſuccincti opus eſt; 2) ut fiant poſt litem conteſta-

ſtatam, 3) parte citata, 4) intra terminum a judice praefixum, qui jure Saxon. eſt terminus Saxonicus, (*eine Sächſiſche Friſt.*) Sufficit autem intra iſtum terminum articulos exhiberi, & ſi per inſtrumenta fiat probatio, ſimul deſcripta ex authenticis exemplaria ſunt exhibenda. Deinde terminus praefigitur, quo teſtes examinantur, uti mox dicemus, vel inſtrumenta recognoſcuntur a parte adverſa. Quodſi intra terminum Sax. ne quidem articuli exhibeantur, nec dilatio impetrata fuerit intra iſtum terminum a judice, altera parte contumaciam accuſante non amplius quis admittitur ad probandum.

Fatali non obſervato probandi facultas amittitur.

VI. Diximus inter alia, quod poſt litem conteſtatam fiat probatio. Notandum vero eſt, quod etiam aliquando ante litem conteſtatam admittatur probatio, quae vocatur ad perpetuam rei memoriam, ſi nim. teſtes ſint ſenes, vel ejusmodi periculum ſubſit, quod facile quis probatione excidere poſſit, ſi litis conteſtatio forte proteletur.

Aliquando probatio admittitur ad perpetuam rei memoriam.

VII. Inſtrumentum eſt ſcriptura ad rerum geſtarum fidem comprobandam confecta *l.* 1. *ff. de fid inſtrum.* eſtque vel publicum, vel privatum. Illud eſt ſolennis ſcriptura, publica autoritate confirmata; hoc vero absque ſolennitate peculiari in cauſſa propria conficitur. add. Nicol. de Paſſer. a Genoa *tr. de priv. ſcript.*

Inſtrumenti deſcriptio. L. 21. ff. t. 4. de fid. inſtrum. & amiſſ. eorum. *Diſtinctio.*

VIII. Inſtrumentum publicum vel ipſa judiciali autoritate eſt munitum, vel per notarium eſt confectum, cujus forma deſcribitur in conſtit. Maximil. *vom Unterricht der Notarien* de Anno 1512. Hujusmodi publica inſtrumenta plenam merentur fidem, quod in-

Inſtrumenti publici autoritas.

Digitized by Google

intelligendum de ipſis authenticis ſeu originalibus, non exemplis, (*Coper*;) aliquando tamen virtute authentici exemplum probat, quando nimirum omnino certum eſt, hoc ex illo transſumtum eſſe.

Privatae ſcripturae vis.

IX. Privata ſcriptura contra ſcribentem ſolum probat ſeu contra eum; qui ſubſcripſit aut ſigillavit ſuo nomine, non vero probat pro ſcribente. De mercatorum libris ſpecialiter notandum, quod hi legitime confecti, conſignatis ſcilicet datis & acceptis, adſcripto die & anno, etiam expreſſa cauſſa debendi, ab integrae fidei homine ſeu mercatore ſeu ejus inſtitore conſcripti, ſemiplenam hodiernis moribus faciant probationem, & juramento confirmari ſoleant. add. Carpz. 3. *Reſp.* 58. & 122.

Inſtrumenta aliquando etiam poſt lit. cont. producuntur.

Sunt recognoſcenda vel diffitenda.

X. Producuntur inſtrumenta regulariter lite conteſtata, ut ſupra monitum: nonnunquam etiam poſt concluſionem, ſi noviter reperta ſint. add. Carpzov. *p.* 1. *C.* 17. Coler. *deciſ.* 121. *n.* 10. Producta inſtrumenta in judicio v. gr. ab actore, ſunt a reo termino praefixo vel recognoſcenda vel jurato diffitenda. Aliquando etiam locus eſt comparationi literarum, vid. *l.* 20. *C. de fid. inſtrum.* vel per teſtes, qui ſcriptioni adfuerunt, cujus manu quid ſit ſcriptum, probatur.

Tenetur edere inſtrumenta actor reo. L. 2. ff. t. 13. de edendo.

XI. Notabis hic, quod actor inſtrumenta teneatur edere reo non ſolum illa, quibus eſt contra reum uſurus, ſed etiam, quae reo ad excipiendum proſunt *l.* 8. *l.* 5. *C. de edend.* adeo ut etiam rationes publicae ſint exhibendae *l.* 6. *C. d. t.* Carpzov. *p.* 1. *c.* 17. *def.* 26. Exceptiones videas apud Georg.

org. Nicol. *in proceſſ. c.* 51. *num.* 2. inter quas eſt, ſi reus aliunde defenſionem ſuam probare poſſit.

Non vero reus actori.

XII. Reus vero in actoris commodum regulariter inſtrumenta edere non cogitur, *l.* 4. *l. ult. C. de edend.* niſi 1) pro replicatione actoris fundanda *arg. d. l. f.* actor enim replicando habet ſe ut reus *l.* 1. *ff. de except.* Carpz. *proc. tit.* 14. *art.* 4. *n.* 45. 2) ſi veritas aliter haberi nequeat, velut ſi actor inſtrumenta caſu amiſerit. Carpzov. *l.* 1. *C.* 17. *def.* 27. & *in proc. d. art.* 4. *n.* 44. aut 3) inſtrumenta ſint communia *l.* 7. *C. d. t.* Alias exceptiones legas apud Nicol. *de proc. C.* 51.

Neceſſe eſt adſit praeſumtio contra eum, qui edere debet.

XIII. Tum vero demum actori vel reo ejuſmodi caſibus editio injungitur, ſi praeſumtio, vel ſuſpicio aliqua ſit contra aliquem, ſe inſtrumenta habere, Ruland. *de commiſſ. p.* 2. *l.* 5. *c.* 21. *n.* 3. Carpzov. *proc. d. t.* 14. *n.* 7. & hic edere juſſus aut edere tenetur, aut juramento confirmare, quod non habeat, nec dolo deſierit habere. Ruland. *d. l.* Nicol. *d. c.* 51. *num.* 8. Quando vero ſuper editione defertur parti adverſae jusjurandum, id, licet non adſint praeſumtiones, praeſtandum eſt, modo deferens ante de calumnia juret. Carpzov. *d. l. n.* 11. *ſeqq.* Nicol. *n.* 7. *in fin.*

Edenda ſunt inſtrumenta & in proceſſu ſummario.

XIV. Peti poteſt editio inſtrumentorum tam in ordinario quam in ſummario proceſſu, *Churf. Sächſ. Gerichts-Ordn. tit.* 27. Carpzov. *d. art.* 4. *n.* 71. quod tamen ad proceſſum executivum extendi non debere monet Nic. *d. c.* 51. *n.* 9.

Detrectantis poena.

XV. Editionem ac juramenti praeſtationem detrectans actor cauſſa cadit eique ulterior actio denegatur; reus vero ſi recuſaverit inſtru-

ſtrumenta, edenda pro editis & recognitis habentur; quandoque etiam indictione mulctae arbitrariae ad edendum quis compellitur. Carpzov. *proc. d. art.* 4. *tit.* 14. *n.* 24. & 25. add. Ruland. *de commiſſar. p.* 2. *l.* 5. *c.* 26. *n.* 2. Nicol. *d. c.* 51. *n.* 12. Quodli a tertio editio deſideratur, is compulſorialibus, quae vocant, etiam arctioribus aut requiſitorialibus, ſi alienae ſubſit juriſdictioni, ad edendum poteſt adigi. Carpzov. *d. art.* 4. *n.* 61. Nic. *d. l. n.* 13.

Teſtis deſcriptio. L. 23. ff. t. 5. de teſtibus.

XVI. Teſtis eſt perſona, quae ad fidem de negotio civili faciendam a judice vocatur & examinatur. Faciunt vero plenam fidem duo teſtes omni exceptione majores *l.* 12. *ff. de teſtib.* Unus vero regulariter ſemiplene tantum probat. add. Carpzov. *in proc. tit.* 13. *art.* 3. *n.* 3. & *ſeqq.* Similiter etiam duo minus habiles praeſumtionem inducunt. Ut igitur conſtet, quinam teſtes ſint omni exceptione majores nec ne, de habilitate eorum videndum, quae ſpectatur tempore examinis & depoſitionis *l.* 2. & 3. *ff. de teſtib.*

Inhabiles vero ſunt teſtes 1. *ratione perſonae.*

XVII. Sunt teſtes inhabiles vel ratione perſonae vel ratione cauſſae vel ex alia ſingulari ratione. Ratione perſonae inhabiles ſunt 1) propter aetatem impuberes *l.* 3. §. 5. *ff. de teſt.* pubertati tamen proximi teſtimonium operatur praeſumtionem, & praeterea valet teſtimonium ejus, qui jam pubes, de eo quod in aetate impubere vidit & cujus jam bene recordatur. Farinac. *de teſt. quaeſt.* 48. Minores vero 20. annis in civilibus probant, modo majores ſint 14. annis: in criminalibus autem minores 20. annis judicium ſaltem faciunt *l.* 20. *ff. de teſtib.* Caeterum ſenes, it. mulieres

a

a teſtimonio dicendo non repelluntur *l.* 18. junct. *l.* 3. §. 5. *ff. de teſt.ib.* 2) propter morbum, ſcil. furioſus, it. in articulo mortis conſtitutus, de quo tamen vid. Maſcard. *de probat. vol.* 1. *concl.* 144. 3) ob ſtatum & conditionem, nim. 1. ſervilem *l.* 8. *l.* 11. *C. de teſt.* 2. infamem *l.* 3. §. 5. *a. l.* 18. *ff. h. t.* 3. quod ſit tenuioris fortunae *l.* 3. *in pr. dict. tit. de teſtib. N.* 90. *c.* 1. 4. quod ſit infidelis *l.* 21. *C. de haeret.* add. Sichard. *ad tit. C. de teſt.* coecus, ſurdus & mutus. vid. Farinac. *q.* 61. *num.* 24. 31. Ratione cauſſae ſuſpicione laborare facit teſtimonium 1) magna amicitia tum ex propinquitate tum alias intime contracta, Carpzov. *p.* 1. *C.* 16. *d.* 53. 2) odium capitale *l.* 1. §. 24. *ff. de quaeſt.* Carpzov. *d. l. d.* 56. 3) commod. & lucrum, quod inde percipit ſeu ſperat teſtis *l.* 17. *C. de teſt. l.* 3. §. 5. *ff. eod.* 4.) reverentia & debitum obſequium, unde inhabiles ſunt 1. domeſtici *l.* 24. *ff. de teſtib.* 2. ſubditi, niſi is, cujus ſunt ſubditi, quoad hunc actum teſtandi juramentum relaxaverit. add. Carpzov. *d. c.* 16. *d.* 64. Caeterum non tantum inhabiles ſunt, ſed etiam plane repelluntur a teſtimonio aſcendentes & deſcendentes *l.* 6. *C. h. t. de teſt.* Carpz. *in proc. tit.* 13. *artic.* 6. nec in propria cauſſa quis admittitur teſtis: unde perſona ex univerſitate in cauſſa univerſitatis tunc demum admittitur, ſi lis ad univerſitatem, non ad ſingulos ſpectet. Carpzov. *d. tit.* 12. *a.* 5. *n.* 77. *& ſeqq.* Denique ex ſingulari ratione non debent teſtimonium dicere 1) ſacerdos ratione revelati in confeſſione. Carpzov. *d. C.* 16. *def.* 70. 2) advocatus ratione ejus, quod ipſi a cliente ſecreto revelatum eſt. vid. Berlich.

2. Ratione cauſſae.

3. ex ſingulari ratione.

lich. *deciſ.* 101. Paul. Chriſtin. *vol.* 1. *deciſ. Belg.* 83.

Aliquando teſtes inhabiles admittuntur.

XVIII. In genere vero de teſtibus inhabilibus & alias non admittendis ſciendum, 1) eos quandoque certis caſibus admitti, ſi nimir. veritas aliter haberi non poteſt, Carpzov. *d. l. def.* 73. 2) quod licet non pro producente, tamen contra eum probent. Cavetur tamen ſpecialiter, ne regulariter denuncietur invito teſtimonium dicere adverſus ſocerum, generum, vitricum, privignum, ſponſum, ſobrinum, ſobrinove natum, eosve qui ſimili ſunt gradu *l.* 4. *l.* 5. *de teſt.*

Teſtium productio fit regulariter in judicio. Modus probandi.

XIX. Ipſa teſtium productio & examinatio regulariter fit coram judice ejusve commiſſario in loco judicii: ſumtus vero producens impendere debet *l.* 11. *C. de teſt.* Modus per teſtes probandi in his conſiſtit, nim. I) notandi ſunt actus praecedentes: ubi 1. ex litigantibus producens exhibet articulos probatorios annexa teſtium nominatione & directorio, ſuper quibus ſcil. articulis hic vel ille teſtis ſit examinandus; 2. illos articulos judex parti adverſae communicat pro formandis interrogatoriis; 3. citantur teſtes, & quidem, ſi ſub judice teſtes quidam non habeant domicilium, illorum Magiſtratus requirendus eſt, ut ipſe eos ſuper articulis & interrogatoriis examinet, vel ubi ita receptum eſt, petit judex ab altero, ut teſtibus injungatur, ut ſe ſiſtant; 4. producens quoque & altera pars citatur ad producendum & videndum jurare teſtes. II) Ipſe actus examinationis: nimir. ipſo termino praeſtituto judex praeloquitur, & altera pars producit teſtes, altera exhibet interrogatoria. Praeſtatur

Digitized by Google

tur deinceps praevia admonitione juramentum teſtium parte utraque praeſente: praeſtito vero juramento partes ſecedunt, & ſinguli teſtes ſeorſim a judice ejusque notario ad articulos & interrogatoria examinantur, & omnia, quae dicuntur a teſtibus, & quidem eorum ipſiſſima verba diligenter annotanda ſunt: finita depoſitione teſtis impoſito ſilentio dimittitur.

XX. Actu examinis expedito rotulus atteſtationum a judice vel commiſſario conficitur, & deinde partes citantur, ut certa die adſint publicationi atteſtationum: qua facta ſuper iisdem vel directo contrariis articulis in eadem vel alia inſtantia teſtes regulariter produci nequeunt *N.* 90. *c.* 4. *Clem.* 2. *de teſt.* Nonnunquam tamen admittitur examinis teſtium repetitio, Carpzov. *p.* 1. *C.* 16. *d.* 30. vel etiam certis caſibus ulterior productio *d. N.* 90. *c.* 4. *c.* 15. *&* 36. *x. de teſt.* Gail. 1. *obſerv.* 105. Berlich. *p.* 1. *Concl.* 40. *n.* 2. *& ſeqq.* Georg. Schultz. *in Synopſ. jud. th.* 56. ubi hanc cautelam tradit advocatis, *quod volens producere teſtes, antequam eos producat in judicium, cum iis loquatur, & ſi audiverit eos in ſermone eſſe ſingulares, non producat niſi unum teſtem, & tunc unus teſtis facit ſemiplenam probationem, & poterit deferri juramentum ſuppletorium, quod non poſſet fieri, ſi eſſent plures teſtes, ſed ſingulares.*

Rotulus atteſtationum conficiendus. poſt publicantur atteſtationes.

Aliquando teſtium examen repetitur.

XXI. Notandum hic venit, quod ſi altera pars reprobationem, *den Gegenbeweiſs*, h. e. probationem contrariam ſeu eliſivam ſuſcipere velit, ante publicatas atteſtationes eam ſuſcipere, & vel ſtatim coepta ab altero pro-

Ante illam publicationem ad reprobandum

quis ſe offerre, & articulos exhibere debet.

batione, vel ſaltim poſt citationem ad publicationem atteſtationum, & quidem de jure Saxon. intra terminum Saxonicum articulos offerre debet. Finita debito modo etiam reprobatione tunc utriusque partis teſtimoniorum publicatio partibus citatis procedit. Carpz. *in prol. tit.* 13. *art.* 2.

Diſputatio atteſtationum.

XXII. Denique ſequitur diſputatio atteſtationum, qua ſcil is, contra quem probationes ſuſceptae, illas excipiendo impugnat, alter vero uberius, quod in probationibus continetur, deducit & defendit. Carpzov. *d. l. tit.* 15. Impugnaturus vero probationes, & quidem per teſtes factas, conſiderat 1) examen teſtium, an legitimo ordine ſit peractum; 2) perſonas, an ſint habiles; 3) dicta, quibus opponi ſolet obſcuritas, incertitudo, contrarietas, ſingularitas.

Praeſumtio deſcribitur; diſtinguitur.

XXIII. Reſtat ut dicamus de praeſumtione, quae nim. eſt probatio negotii dubii ex probabilibus argumentis. Diſtingui ſolet ab interpp. in praeſumtionem hominis, juris, juris & de jure. Praeſumtionem hominis vocant, qua a judice argumentis probabilibus ex ipſius negotii qualitatibus & circumſtantiis quid inducitur & inductum pro vero habetur, usque dum ab eo, contra quem eſt praeſumtio, haec elidatur. vid. Carpz. *in proc. tit.* 13. *art.* 1. *num.* 16. Praeſumtio juris dicitur, qua a lege ex probabilibus rationibus civilibus circa negotium aliquid inducitur ac itidem inductum pro vero habetur, usque dum elidatur: de cujusmodi praeſumtionibus operoſum tractatum ſcripſit Menoch. Praeſumtio juris & de jure appellatur, qua a lege ex fortioribus quid infertur rationibus pro-

Digitized by Google

probabilibus, idque illatum adeo pro vero habetur, ut probatio in contrarium non admittatur. Menoch. *de praeſ. L.* 1. *q.* 13. *n.* 19. Ex notoria tamen rei evidentia & haec infringitur. vid. Id. *d. l.* 1. *q.* 63. Gilhauſ. *in arb. civ. p.* 7. *c.* 6.

TIT. XII.

DE JUREJURANDO.

I. Aliquando loco probationis juramentum defertur, vel etiam probatio non ſatis plena, v. gr. per teſtem unicum vel ex praeſumtionibus inducta juramento ſuppletur, vel etiam praeſumtiones juramento eliduntur. Inde hic de jurejurando agendum venit, quod eſt religioſa rei alicujus aſſeveratio legitime facta per invocationem Dei in teſtem.

Probatio fit aliquando per jusjurandum.

L. 12. ff. t. 2. de jurejur. ſ. voluntar. ſ. neceſſ. ſ. judiciali.

II. Diſtingui ſolet juramentum in promiſſorium & aſſertorium. Ad promiſſorium pertinet etiam juramentum confirmatorium, quo ſcil. actus quidam civiles confirmantur; cujusmodi juramentum aliquando exigitur, v. gr. in renunciatione SCti Vellejani. Carpz. *p.* 2. *c.* 12, *d.* 14. & *C.* 16. *d.* 6.

Hujus deſcriptio. Diſtinctio.

III. Huc potiſſimum ſpectat juramentum aſſertorium, quod ad rem controverſam decidendam adhibetur; & quidem proxime facit ad deciſionem litis aut acceſſoriae de expenſis, juramentum ſcil. expenſarum, quo nimir. is, cui expenſae reſtituendae adjudicantur, juramento ſuo eas aeſtimat, *Ord. Cam. p.* 1. *art.* 66. & *ſeqq.* quod tamen juramen-

Juramentum aſſertorium.

tum ſaepius remittitur, & judex ſolum moderatur expenſas: aut principalis, quae deciditur vel per ſe, mediante juramento litis deciſorio in ſpecie ita nuncupato, vel per accidens, commiſſo ſc. ab adverſario dolo, juramento in litem.

Juramentum litis deciſorium. IV. Litis deciſorium jusjurandum vel pars parti defert vel exigit judex, quod in ſpecie neceſſarium vocatur. Pars parti defert juramentum vel extra judicium, quod voluntarium, vel in judicio, quod judiciale dicitur.

Juramentum voluntarium. V. Voluntarium itaque eſt, quod ex conventione per modum transactionis a parte parti extra judicium defertur vel etiam refertur. Uti vero hoc juramentum delatum libere recuſari poteſt, ita & relatum non praeciſe eſt praeſtandum; atque hoc hodie minus in uſu eſt.

Judiciale. VI. Jusjurandum judiciale eſt, quod a parte parti in judicio ordinario, accedente judicis per ſententiam approbatione defertur *l. 12. §. 1. C. de jurejur.* Defert hoc juramentum actor reo, jure quidem Rom. tam ante quam poſt litem conteſtatam ſuper ipſa intentione ſua: jure vero Saxon. actor non niſi ante praeſtitam guarandam deferre reo juramentum poteſt, *Conſt. Elect.* 11. *p.* 11. *ibique* Carpzov. niſi poſt litem conteſtatam & guarandam praeſtitam nova emergat quaeſtio, *Ord. proc. El. Tit.* 18. *in f.* Berl. *p.* 1. *Concl.* 29. *n.* 57. Similiter reus etiam poſt litem conteſtatam ſuper exceptionibus a ſe propoſitis actori poteſt deferre juramentum, niſi jam ad reprobationem ſe obtulerit & haec ei injuncta fuerit per ſententiam: quo caſu

caſu jur. Saxon. non amplius eſt locus juramenti delationi.

VII. Hoc delatum juramentum judiciale non poteſt recuſari regulariter, ſed aut ſuſcipiendum aut deferenti referendum, niſi velit pro confeſſo haberi *l.* 38. *ff. de jurejur.* Quandoque tamen juſte recuſatur juramentum delatum, nimir. 1) ſi deferens nolit de calumnia jurare, Carpzov. *p.* 1. *C.* 12. *d.* 23. 2) ſi is, cui defertur, quod juramento probandum venit, alias probare velit, vide Carpzov. *p.* 1. *C.* 12. *d.* 3. & *in Proc. tit. XI. a.* 5. *n.* 1. ſi vero hic in probatione defecerit, nihilominus adhuc ad juramentum poſtea admittitur, non tamen amplius referre poteſt, Carpz. *d. l. def.* 18. & 19. Denique hic ſciendum, quod delatum juramentum quandoque omnino praeſtandum ſit nec referri poſſit, quando ſcil. is, cui delatum eſt juramentum, aut ſolum aut ſaltim melius quam deferens veritatem novit. vid. Carpz. *d. C.* 12. *p.* 2. *def.* 40. & 41.

Hoc delatum aut ſuſcipiendum aut referendum.

Caſus excepti.

VIII. Regulariter locum habet hoc juramentum in omnibus cauſſis civilibus, etiam alias famoſis, ſecundum *l.* 9. §. 2. *ff. de jurejur. l.* 5. §. 8. *l.* 11. §. 1. *ff. de iniur.* modo ad reſtitutionem ſolum agatur. Carpz. *p.* 1. *C.* 12. *d.* 51. *n.* 4. & *proceſſ. Tit. XI. art.* 1. *n.* 35. 60. & 65. & *P.* 3. *dec.* 231. Admittitur quoque in actione injuriarum non criminaliter ſed civiliter intentata. vid. *Deciſ. Elect. noviſſ.* 17. *Coler. dec.* 151. *n.* 7. Praeterea ſingulariter excipiuntur cauſſae matrimoniales eo nim. caſu, quo jusjurandum vergeret ad diſſolutionem matrimonii. Carpz. *Lib.* 3. *Juriſpr. Conſ. def.* 44. Weſenb. *d. proc. n.* 5. *ubi* Philipp. *obſerv.* 2.

Praeſtatur in cauſſis civilibus.

IX.

Juramentum neceſſarium: quod eſt

IX. Juramentum neceſſarium eſt, quod inopia plenae probationis judex etiam parte non petente defert cauſſa cognita vel actori vel reo *l.* 3. *C. de jurejur. l.* 31. *D. eod.* Diſtinguitur in ſuppletorium & purgatorium.

ſive ſuppletorium:

X. Juramentum ſuppletorium, *der Erfüllungs-Eyd*, eſt quod judex imponit ei, qui ſemiplene, v. gr. per unum teſtem probavit, ut per id perfecta fiat probatio *dict. text.* add. *c. fin.* §. 1. *x. de jurej.*

quod regulariter in omnibus cauſſis admittitur.

XI. Admittitur hoc jusjurandum regulariter in omnibus cauſſis: non tamen facile in cauſſis iis, ex quibus ingens lucrum ad jurantem eſt perventurum, Gail. 1. *O.* 108. *n.* 11. nec in criminalibus gravioribus *arg. l. fin. C. de prob.* Carpzov. *p.* 1. *C.* 23. *d.* 11. nec in matrimonialibus, niſi circumſtantiae & aequitas hoc exigant. Carpz. *L.* 3. *Reſp.* 57. & *Juriſpr. Conſiſt. l.* 3. *d.* 46.

ſive purgationis;

XII. Juramentum purgationis, *der Reinigungs-Eyd*, eſt quod judex imponit ei, contra quem praeſumtiones militant, ut ſcil. per hoc illas elidat *d. l.* 31. *ff. de jurej.*

quod imponitur ei, qui ſuſpicionibus gravatus.

XIII. Defertur juramentum hoc, quando quis ſuſpicionibus gravatus eſt *c.* 14. *x. de purg. canon.* modo perſona ſit fide digna. Non autem facile in criminalibus admittitur juramentum purgatorium. vid. Carpzov. *pr. Crimin. p.* 3. *q.* 116. *n.* 61.

Is, cui jurisjurandi praeſtatio injuncta, debito tempore ſe offerre debet.

XIV. Caeterum is, cui juramentum ſive judiciale ſive neceſſarium per ſententiam injunctum eſt a judice, intra certum terminum, & quidem jure Sax. intra terminum Saxon. (qui computatur a die, quo ſententia tranſiit in rem judicatam) ad jurandum ſe offerre debet

het & petere, ut reus ſeu adverſa pars ad praeſtandum juramentum calumniae, ut & ad videndum jurare citetur: in foro autem Elector. Saxon. intra octiduum ſe offerre & dicto modo petere debet. vid Deciſ. Elector. *noviſſ.* 18. Phil. *obſ. in eand. dec.* 18. Carpz. *in proc. Tit.* 1. *art.* 3. *n.* 57.

Lites jurejurando judiciali finitae non retractantur.

XV. Lites jurejurando voluntario vel etiam judiciali ita finitae retractari nequeunt, ne quidem praetextu perjurii ob inſtrumenta noviter reperta *l.* 31. *in fin ff de jurejur. l.* 10. *C. de transact. l.* 4. *C. de re judic.*

Alia eſt ratio in juramento neceſſario.

XVI. Alia eſt ratio juramenti neceſſarii, quo licet praeſtito nihilominus ob inſtrumenta reperta cauſſa ex integro agitur *d. l.* 31. *ff. de jurejur.* Carpzov. *d. l.*

Juramenti in litem deſcriptio. L. 12. ff. t. 3 de in litem jurando.

XVII. Juramentum in litem eſt, quo propter intervenientem dolum aut culpam adverſarii rem non reſtituentis aut non exhibentis, judice deferente actor rem ſuam quam petit, aeſtimat: eſtque duplex, aliud affectionis, quo propter dolum adverſarii rem non reſtituentis etiam ultra verum pretium ex affectione res aeſtimatur *l.* 1. & 2. *ff. de in lit. jur.* aliud veritatis, quo res, quae culpa poſſeſſoris interiit vel deterior facta eſt, quanti vere eſt & quanti revera intereſt, aeſtimatur *d. text.* Illud locum habet, ubi agitur de re noſtra reſtituenda, quam adverſarius dolo & contumacia reſtituere detrectat, v. gr. in actionibus in rem, item in actionibus in perſonam b. f., iis nimir. in quibus ex contractu quid reſtituendum. Hoc vero locum habet in aliis actionibus, ubi non de reſtituenda, ſed tradenda re ſolum agitur, v. gr. in actionibus emti, &c. it. in ſtipulationibus. Caete-

Digitized by Google

tum in praxi hodierna non multum haec differentia attenditur, ſed relictum videtur judicis arbitrio, quando juramentum hoc ſive affectionis ſive veritatis, ac in quibus judiciis ſive b. fidei ſive ſtricti juris, ſive directis ſive contrariis actionibus, deferendum exiſtimet. Carpzov. *in proc. tit.* 12. *art.* 4. *n.* 7. 8. 9. & *p.* 1. *c.* 23. *d.* 19. *n.* 11. & 12.

XVII. Judex aeſtimationi actoris modum ſtatuit, nimir. primo aeſtimat actor, deinde moderatur judex, tunc ſubſequitur juramentum actoris, quo a judice determinata ſumma confirmatur *l.* 2. §. *f. l.* 4. §. 2. *ff. de in lit. jur.* add. Carpz. *proc. tit.* 12. *art.* 4. *n.* 16. Richter. *dec.* 58. *n.* 43. & *regul. jur.* 2. *n.* 11. vid. *tit. de in lit. jur. ibique Exerc. noſtr.* 17. *th.* 70. & *ſeqq.*

XIX. Atque haec ita obtinent, ſi dolo culpa vel mora adverſarii res interierit vel deterior facta ſit, alias ſi integra exſtet, vel manu militari aufertur poſſeſſori reſtituere nolenti, vel juxta arbitrium judicis, cumprimis ſi actor ob procaciam aut moram adverſarii aeſtimationem malit habere quam ipſam rem, juramentum in litem locum habet *l.* 5. §. 1. *in fin. ff. de in lit. jur.* junct. *l.* 68. *de R. V.* add. Borcholt. *de in lit. jur. c.* 4. *num.* 4.

Juramentum minorationis.

XX. Addendum hic eſt, de jure Saxon. ſingulariter receptum eſſe, ut actor res vi ablatas & damnum per vim illatum poſſit aeſtimare ac petere, ut reus ſummam iſtam ſolvat aut juramento eam deminuat, & tunc reus vel illam ſummam, quam tamen aliquando judex moderatur, Carpzov. *t.* 12. *art.* 4. *n.* 12. ſolvere vel juramentum minorationis ſeu deminutionis (*den Minderungs-Eyd*) prae-

praeſtare debet: quo praeſtito in id ſolum condemnatur, quod juravit. Locum ergo tantum hoc habet in vi expulſiva & ablativa; & poteſt id evitare reus, ſi probet damnum tanti non eſſe, quanti ab actore aeſtimatum. vid. H. Piſtor. *l.* 1. *quaeſt. Saxon. quaeſt.* 16. Carpzov. *de proceſſ. tit.* 12. *art.* 4. *num.* 28. *& ſeqq.*

TIT. XIII.
DE CONCLUSIONE CAUSSAE.

I. Poſtquam diſputationes atteſtationum, de quibus *tit. praeced.* dictum, judici ſunt oblatae, proxime ſubſequitur cauſſae concluſio, quae dicitur, quando partes utraeque omnibus probationibus & allegationibus ſeu ſcriptis ulterioribus renunciant & jam litem decidendam judicis concluſioni ſubmittunt. *Cauſſae concluſio.*

II. Diſtingui haec ſolet in expreſſam & tacitam. Expreſſa eſt, quae verbis fit expreſſis litem judicis cognitioni ſubmittentibus ſeu pure ſeu conditionaliter, nimir. ſi pars adverſa nihil novi amplius attulerit. Tacita concluſio eſt, quando non quidem expreſſis verbis cauſſa judicis cognitioni ſubmittitur, ſed ex circumſtantiis apparet nihil niſi judicis ſententiam ſupereſſe. *Diſtinguitur in expreſſam & tacitam.*

III. Poſt concluſionem in cauſſa nihil amplius admittitur, quia, ut Dd. loquuntur, concluſio partibus os claudit ſeu ulteriorem probationem & allegationem excludit *c.* 5. *X. de cauſ. poſſ. & propr.* add. Rutg. Rul. *de Commiſſ. p.* 4. *l.* 8. *c.* 11. *n.* 12. aliquando vero *Poſt concluſionem cauſſae regulariter nihil amplius admittitur.*

Digitized by Google

vero judex concluſionem reſcindere re ita exigente poteſt & ulterius quid injungere *c. cum Joannes* 10. *X. de fid. inſtrum.* Rutg. Ruland. *d. tr. p.* 1. *l.* 6. *c.* 8. *n.* 9. Gail 1. *obſ.* 107. *n.* 5.

Pro informatione judicis conſilia aliquando exhibentur. IV. Admittitur tamen, ut poſt concluſionem in cauſſa pro informatione judicis allegationes juris, item conſilia & reſponſa prudentum ſeu Dd. exhibeantur, quae parti adverſae non communicantur. vid. *Churf. Sachſ. Proceſſ-Ordn. tit.* 29. §. *ult.* Gail. 1. *obſ.* 107. *n.* 13. Mynſing. 3. *O.* 17. *n.* 7. Aſinius *prax. jud. c.* 7. & 1. §. 20.

TIT. XIV.
DE SENTENTIA JUDICIS.

Sententiae definitio. L. 42. ff t. 1. de re judicata, & de effectu ſent. & de interlocut. I. Tandem ſequitur ſententia, quae eſt pronunciatio judicis cauſſae controverſae deciſionem continens *l.* 1. *ff. de re jud.*

Diviſio. II. Eſtque vel interlocutoria, qua controverſia circa cauſſam in judicium deductam emergens & ad judicii ordinationem & firmationem pertinens deciditur. Dici ſolet interlocutio, (*ein* Interlocut-*Urthel*, *ein Beyurthel*) vel definitiva, (*ein End-Urthel*) qua ipſa cauſſa principalis in judicium deducta deciditur *al. l.* 1. *ff. de re jud.*

Modus pronunciandi ſententiam. III. Pronunciat ſententiam ipſe judex habilis & competens pro tribunali ſedens loco conſueto partibus litigantibus eorumve procuratoribus praeſentibus antea citatis, ali-

aliquando etiam alterutra parte per contumaciam abſente, Gail. 1. *obſ.* 109. expreſſo judicis & partium nomine, ac recitatur ſententia ex periculo ſeu ſcripto, in quo concepta, vid. *tot. tit. C. de ſent. ex peric. recit.*

IV. Ipſa ſententia debet eſſe 1) juri conformis, alias ſi aperte contra LL. eſt, eſt ipſo jure nulla; 2) ſi definitiva fuerit, libello conformis tum quoad rem petitam, ne reus in alia cauſſa condemnetur, tum quoad cauſſam petendi: atque ita continere debet vel abſolutionem ab eo, quod petitum eſt ex cauſſa, vel condemnationem *d. l.* 1. *ff. de re jud.* 3) actis conformis, 4) certa §. 32. *I. de act.* vid. *l. ult. C. de ſent. quae ſin. cert. quant.* ſive ſit certa per ſe, ſive ad certum quid referatur. *Quae in ſententia obſervanda.*

V. Continet vero ſententia praeter ipſius cauſſae principalis deciſionem etiam condemnationem vel abſolutionem ratione fructuum & expenſarum, item damnorum reſtituendorum. Quibus autem caſibus fructus & damna ſint reſtituenda, ex tribus libris prioribus, ubi de jure cognoſcendo agitur, eſt colligendum. add. *tit. C. de fruct. & lit. expenſ.* Expenſas litis quod attinet, regulariter victus victori ad illas reſtituendas condemnatur, niſi juſtam litigandi cauſſam habuerit. vid. *t. t. I. de poen. tem. litig.* *Sententia non ſolum cauſſa principalis finitur, ſed & de fructibus expenſis & damnis deciditur.*

VI. Effectus ſententiae eſt, quod lis ſeu tota ſeu particula ejus in judicio occurrens per eam decidatur, & poſt decem dies illa transeat in rem judicatam, ſi nimir. intra iſtos remedium non adhibitum fuerit: de quibus remediis *tit.* 19. agetur. *Effectus ſententiae.*

TIT. XV.

DE QUIBUSDAM INTERVENIENTIBUS IN JUDICIO.

Ad accidentalia ſpectat I. Juramentum calumniae.

I. Ad accidentalia (*vid. Tit.* 9. *aph.* 1. *h. l.)* judicii pertinet juramentum calumniae, *der Eyd vor Gefehrde*, quod aliquando una vel altera parte exigente praeſtandum. Eſt vero jusjurandum calumniae, quo litigantes vel procuratores eorum obteſtantur, quod exiſtiment ſe bonam fovere cauſſam & litem b. f. absque fraude ſe perſecuturos. vid. *tot. tit. C. de jure. propter calumn. dand. & C. de jur. calumn.*

Eius diſtinctio.

II. Dividitur juramentum calumniae in generale & ſpeciale. Generale eſt, quod ab utroque litigantium ſuper tota cauſſa praeſtatur: ſpeciale, alias juramentum malitiae (*ſcil. non committendae)* eſt, quod in qualibet judicii parte tam ante quam poſt litem conteſtatam exigitur.

Hodiernus uſus.

III. Hodie ſecund. proc. juris comm. generale quidem juramentum calumniae parte exigente praeſtandum eſt, *cap.* 1. *de juram. cal. in* 6. at jure Saxon. id uſu non obtinet. Juramentum autem ſpeciale etiam in foro comm. non niſi eo caſu, quo praeſumtio malitiae contra partem litigantem eſt, exigi poteſt. Similiter etiam in foro Saxon. ſpecialiter exigitur ab eo, qui juramentum detulit, & praeterea itidem ob praeſumtionem malitiae pro arbitrio judicis imponi poteſt. add. Gail. *1. obſ.* 87. Setſer. *tr. de juram. l.* 3. *c.* 4. *n.* 36. Carpzov. *in proc. tit.* 12. *art.* 1.

IV.

IV. Praeterea ſaepius judicium praecedit vel etiam in ipſo judicio accidit litis denunciatio, quae fit a reo in judicio convento, ſuo autori ſive a quo cauſſam habet, ut nimir. liti aſſiſtat & re evicta evictionem praeſtet: qua de re ſuperius *Lib.* 3. add. Carpz. *tit.*4. *art.*3. *II. Litis denunciatio.*

V. Porro etiam accidit aliquando interventio, qua nimir. tertius quidam circa litem inter alios motam id, quod ejus intereſt, adducit & perſequitur *Nov.* 112. *cap.* 1. *c.* 4. *de elect. in* 6. *III. Interventio.*

VI. Locum haec habet in omnibus cauſſis, ubi quis intereſſe ſuum probare poteſt, & non ſolum ante ſententiam & concluſionem, ſed & poſt rem judicatam ad avertendam executionem intentari poteſt. vide Carpzov. *d. tit.* 4. *art.* 2. *Quae locum habet ob quodlibet intereſſe & quovis tempore.*

VII. Deinde juxta uſum receptum litis reaſſumtione aliquando eſt opus, quae alterutro litigantium defuncto debet fieri ab heredibus. Noviſſimo tamen Rec. Imp. de Anno 1654. §. *damit auch* 99. ad lites abbreviandas ſtatutum eſt, ut ſtatim initio litis mandatum etiam ratione heredum concipiatur, adeoque non amplius opus ſit reaſſumtione. Quibusdam tamen locis jus antiquum adhuc viget. Carpzov. *tit.* 5. *art.* 2. *n.* 14. *IV. Litis reaſſumtio.*

TIT. XVI.
DE PROCESSU ARRESTI.

I. Diximus de proceſſu ordinario: agendum nunc eſt, antequam ea, quae judicium ſequuntur, exponamus, de proceſſibus ſumma- *In proceſſu arreſti ſingularis*

forma obſervanda. mariis & executivis; ad quos proceſſus arreſti videtur quidem pertinere, ſingularis tamen forma in eo obtinet, quae in foro cumprimis Saxon. probe attendenda.

1) aditio judicis. *2) probatio liquidi.* II. Nim. 1) adeundus eſt judex & ab eo petendum, ut arreſtum in re aliqua debitoris decernatur. Simul autem 2) probetur neceſſe eſt liquidum eſſe debitum, ſaltim per exhibitionem obligationis vel inſtrumenti vel etiam per productionem teſtium, qui debitum confirmant & judicem de eo certiorem reddunt. add. Berlich. *p.* 1. *Deciſ.* 107..

3) juſta cauſſa. III. Porro 3) deſideratur, ut juſta cauſſa ſubſit arreſtum petendi, quod ſcil. debitor aere alieno ſit gravatus, vel quod alio modo non ſatis commode creditor debitum poſſit conſequi.

Documentum arreſti impetrati. *Renovatio arreſti primi.* IV. Hiſce in eo obſervatis & demonſtratis judex arreſtum decernit & impetratum eſſe arreſtum atteſtatur. A quo tempore impetrati arreſti ſi quatuordecim dies elapſi fuerint, arreſtum prima vice eſt renovandum, & quidem ipſo die decimo quarto renovatio fieri debet, quod tamen extra Electoratum in hiſce terris non ita ſtricte obſervatur, ſed unus vel alter dies non accurate attenditur. Hanc renovationem factam eſſe, iterum judex dato arreſtanti documento teſtatur.

Secunda arreſti renovatio, exhibito ſimul libello arreſtatorio. V. Poſt elapſos rurſus 14. dies arreſtum ſecunda vice venit renovandum, & quidem itidem ipſo die 14. Simul vero etiam libellus arreſtatorius (*Kummerklage*) eſt offerendus judici: in quo nim. creditor ſeu actor arreſtans perinde ut in alio libello cauſſam & factum enarrat ſeu proponit judici, & inſuper addit arreſtum ſe petiiſſe & impetraſſe

&

& debito modo renovaſſe, adeoque petit, ut arreſtum in formalibus pronuncietur legitimum & ſibi inde competere jus reale in bonis arreſtatis & preferendum ſe eſſe omnibus aliis creditoribus jus potius non habentibus; petit etiam recognitionem documentorum, quibus ſc. debitum ipſius probatur.

VI. Ut vero ipſa ſtatim petitio arreſti nec non renovatio primo loco ſeu prima vice facta parti adverſae eſt a judice denuncianda: ita & libello arreſtatorio oblato parti adverſae hic una cum documentis transmittendus atque certus dies praefigendus & debitor citandus eſt, quo reſpondeat & documenta recognoſcat; & tunc ulterius proceditur, ut in proceſſu executivo. *Qui parti adverſae communicandus.*

VII. Effectus igitur arreſti eſt, quod arreſtum legitime impetratum & renovatum tribuat jus pignoris praetorii a die impetrati arreſti, ideoque etiam arreſtanti competat jus in re in bonis, ut alias in pignoribus. vid. latius Carpzov. *in Proc. Tit. 21. art. 1. ſeqq.* it. David. Mevius *integro tr. de Arreſto.* *Effectus arreſti.*

TIT. XVII.

DE PROCESSU SUMMARIO.

I. Proceſſus ſummarius ſeu exraordinarius eſt, ubi non ſervatis ſolennitatibus ordinariis ſolum ea, ſine quibus proceſſus non poteſt ullo modo ſubſiſtere, obſervantur: nimirum ut qualis qualis facti narratio & petitio ab actore fiat, reus a judice competente citetur, citatus reſpondeat, probatio injungatur, & *Proceſſus ſummarius.*

Digitized by Google

& ſine ſolenni diſputatione atteſtationum ſtatim ſententia feratur.

Cauſſae, in quibus locum habeat.

II. Locum habet hic proceſſus in cauſſis quas vocant ſummariis ſeu extraordinariis, nimirum 1) in novi operis nunciatione, 2) in debitis tributorum & aliorum onerum publicorum, 3) in actione ad exhibendum, 4) in cauſſa alimentorum, 5) in cauſſa legatorum & fideicommiſſorum, cumprimis ad pias cauſſas, 6) in matrimonialibus aliisque cauſſis Eccleſiaſticis, 7) in remedio ex *L. ſ. C. de* edicto D. Hadriani toll. 8) in poſſeſſorio ſummariiſſimo, 9) in proceſſu ex L. Diffamari, 10) quando agitur de operis Magiſtratui ſeu nobilibus praeſtandis, 11) quando agitur de obſequio parentibus & Magiſtratui praeſtando, 12) in cauſſa depoſiti, 13) in concedenda reſtitutione in integrum, 14) in cauſſa pia, v. gr. Eccleſiarum, Academiarum, vel etiam univerſitatis, 15) in cauſſa fiſci, 16) in cauſſa miſerabilium perſonarum, 17) in ſalariis & mercedibus, 18) in cauſſis mercatorum. vid. Jac. Schultes *obſ.* 3. Joh. Zang. *d. except. p.* 1. *c.* 1.

Aliquando cauſſa ordinaria ſummarie tractatur.

III. Aliquando etiam judex ex certa ratione cauſſam alias ordinariam ſummariter tractat, vel etiam ipſae partes litigantes inter ſe conveniunt, ut cauſſa ſummariter expediatur. Carpz. *in proc. Tit.* 2. *a.* 1. §. 5. *n.* 56. *& ſeqq.*

TIT.

Digitized by Google

TIT. XVIII.
DE
PROCESSU EXECUTIVO.

I. Proceſſus executivus vocatur, quando itidem absque ſolenni proceſſu de ſimplici ac plano cauſſa agitatur & ad ipſam ſtatim executionem properatur. *Proceſſus executivus.*

II. Locum habet hic proceſſus in chirographis ac inſtrumentis paratam executionem habentibus. vid. Coler. *integr. tr. de proc. execut.* quae inſtrumenta etiam guarentigiata appellantur ſeu liquida & indubitata. *Locum habet in liquidis inſtrumentis.*

III. Modus procedendi ita ſe habet, ut actor judici cauſſam breviter exponat & inſtrumento ſimul exhibito recognitionem ejus ac paratam executionem petat. Reus citatus vel recognoſcere vel jurato diffiteri inſtrumentum debet. Facta recognitione ſtatim condemnatur reus, vel ſi forte ſit contumax, accuſata contumacia iterum citatur ſub poena recogniti; denuo vero reo contumace inſtrumentum habetur pro recognito, ac itidem reus condemnatur. Sin vero jurato diffiteatur reus inſtrumentum, abſolvitur. vid. uberius Carpzov. *in Proc. Tit. 22. Dec. El. 12.* *Modus procedendi.*

IV. Admittuntur tamen etiam in hoc proceſſu exceptiones peremtoriae, quae ſaepius reſervantur poſt factam recognitionem: quae tamen exceptiones in hoc proceſſu non aliter admittuntur, quam ſi in continenti poſſint probari, alias nihilominus condemnatur reus & ſententia executioni mandatur; ex- *Admittuntur exceptiones nonniſi peremtoriae.*

Digitized by Google

ceptiones vero illiquidae ad reconventionem remittuntur.

Cujusmodi recenſentur.

V. Ejusmodi exceptio eſt 1) ſolutionis, 2) compenſationis, 3) uſurariae pravitatis, 4) ſimulationis, 5) SCti Macedoniani, 6) excuſſionis ſeu ordinis, 7) erroris calculi, 8) non numeratae pecuniae, 9) non ſecuti implementi ſeu non adimpleti contractus. Ac in genere iſtae exceptiones contra inſtrumentum liquidum opponi poſſunt, quae ex natura ipſius contractus dependent & in continenti demonſtrari queunt. Coler. *d. tr. p.* 4. *c.* 1. *n.* 48. *ſeqq.* Berl. *p.* 1. *concl.* 48. *n.* 1. *ſeqq.*

Teſtes regulariter non admittuntur.

VI. Dicitur vero exceptio in continenti probata, quae fit per inſtrumenta vel ex ipſius actoris confeſſione. Probatio vero per teſtes regulariter non admittitur, multo minus juramenti delatio: aliquando tamen ex aequitate & ſi judici ita ſingulariter viſum fuerit, probatio per teſtes admittitur, ita ut intra terminum certum, nimir. Saxonicum in foro Saxon. examinentur teſtes, atque ita tota probatio intra hunc terminum abſolvatur nec accedant ea, quae alias in proceſſu ordinario deſiderantur. vid. Carpzov. *d. tit.* 22. *art.* 4. *n.* 26. *& ſeqq.*

TIT. XIX.
DE PROCESSU SECUNDAE INSTANTIAE.

Sententia impugnatur.

I. Judicium primae inſtantiae per ſententiam finitum, ſi haec vel illa pars litigans in illa non acquieſcat, ſequitur ſententiae ab effectu rei

rei judicatae ſuſpenſio vel oppugnatio. Nimir. 1) per remedium nullitatis, quo ob vitium ſeu defectum ſententia dicitur ipſo jure nulla. vid. *tot. tit. D. quae ſent. ſin. appell. reſcind. & tot. tit. C. qu. provocar. non eſt nec.* *I. per remedium nullitatis.*

II. Nulla vero dicitur ſententia 1) ob defectum in perſonis judicium conſtituentibus, quando ſcil. judex vel eſt incompetens vel ſuſpectus, vel etiam actor aut reus ejusve procurator eſt inhabilis; 2) ob non ſervatum ordinem judiciarium, 3) ob defectum in ipſa ſententia, ut ſi prolata ſit manifeſto errore contra jus, ſi ex falſis inſtrumentis, ſi contra rem judicatam. *Ob quas cauſſas nulla dicatur ſententia.*

III. Remedio nullitatis jure comm. non niſi 30. annis praeſcribitur: jure vero Saxon. intra term. Saxon. nullitas eſt proponenda. vid. Carpzov. *in proc. tit.* 19. *art.* 3. add. Ord. Cur. Prov. Jen. *cap.* 36. *Quo tempore hoc remedium proponendum.*

IV. Nullitatem proponere poteſt quilibet ratione ſui gravaminis vel praejudicii, adeo ut etiam tertius interveniens, qui ratione ſui intereſſe quaeſtionem movet, merito audiendus ſit; modo de ſuo intereſſe ſaltim ſummarie doceat. Gail. 1. *obſ.* 70. Mynſing. 2. *obſ.* 1. *Quis eo poſſit uti.*

V. Eſt vero in arbitrio alicujus, velitne coram eodem judice, qui nulliter judicaſſe dicitur, nullitatem deducere, an vero coram judice ſuperiore. Gail. 1. *Obſ.* 127. *num.* 7. Monent vero Practici, conſultius eſſe nullitatem cum appellatione cumulare, quam ſimpliciter nullitatem deducere. Sebaſt. Vantius *tr. de Nullit. tit. quot & quibus mod. num.* 31. Berl. *p.* 1. *Conc.* 61. *n.* 15. *Coram quo.*

Effectus hujus remedii. VI. Si nullitas in continenti probari poſſit, per querelam nullitatis executio ſententiae differtur, ſin vero longior deſideretur cauſſae cognitio, haud impeditur executio Berlich. *d. loc. num.* 11. Carpzov. *d. loc. t.* 19. *art.* 3.

II. per leuterationem. VII. In foro Saxon. recepta quoque eſt leuteratio, quae eſt interponenda intra 10. dies a momento publicatae ſententiae, & inferitur leuterationi gravamen, quo quis ſibi exiſtimat injuriam factam in ſententia. Interpoſita ita & ſuſcepta leuteratione, a judice intra terminum Saxon. citatio ad terminum certum, quo leuteratio proſequenda, eſt impetranda. Die iſto praefixo leuterans iterum gravamina ſua repetit & leuteratus reſpondet, & ita alternis vicibus concludunt. In arbitrio quoque eſt leuterati, an velit ſimpliciter ad acta priora ſe remittere. vid. Chriſtoph. Frid. *in proc. cum not. Nic. tit.* 101. *& ſeqq.*

Proceſſus contra contumaces. VIII. Si forte leuterans in termino proſecutionis non compareat, cum nec excuſationem attulerit nec dilationem impetraverit, leuteratio pro deſerta habetur, & leuterans in expenſas condemnatur. Quodſi vero leuteratus non comparuerit, leuterans ejus accuſat contumaciam, & alius terminus praefigitur, & in expenſas hujus termini condemnatur leuteratus: ſi vero iterum non compareat, ſententia ſuper cauſſa fertur.

III per ſuperleuterationem. IX. In nonnullis curiis recepta quoque eſt ſuperleuteratio ſeu oberleuteratio. Si nimirum ſententia prima in leuterationis inſtantia ſit confirmata vel etiam illi quid adjectum, tunc idem, qui leuterationem propoſuit, etiam

Digitized by Google

etiam oberleuterationem adducit cum gravaminibus ſuis, & eodem modo proceditur quo in leuteratione. vid. Carpz. *in proc. Tit.* 17. *art* 1.

X. In aliis terris adhibetur remedium ſupplicationis, quod itid. intra 10. dies eſt adhibendum, & dicitur ſupplicatio, quando ipſi judici, qui ſententiam tulit, preces offeruntur, quibus petitur, ut propter gravamina, quae afferuntur, ſententia prior retractetur & corrigatur. add. *R. A. zu Speyer* de anno 1600. §. *es ſoll aber den Unterthanen* 60. Berl. *p.* 1. *concl.* 60. *IV. per ſupplicationem.*

XI. Referri etiam huc poteſt reſtitutio in integrum, qua non ſolum minores it. civitates & univerſitates utuntur contra ſententiam, qua laeſi ſunt, (qua de re ſup.) ſed & nonnullis in locis receptum eſt, ut occaſione generalis clauſulae, quae habetur *l.* 1. §. *f. ex quib. caus. maj.* 25. *ann.* in genere contra quamvis ſententiam, qua quis laeſum ſe dicit, inſtar alius remedii ſuſpenſivi coram eodem judice adhibeatur remedium reſtitutionis in integrum. *V. per reſtitutionem in integrum.*

XII. Haec remedia, ut diximus, coram eodem ſaepius judice, de cujus ſententia conquerimur, proponuntur. Sequitur appellatio, quae eſt actus, quo inferioris judicis ſententia aliudve factum iniquitatis arguitur, ac ſuperioris deciſioni cauſſa legitime committitur *l.* 1. *pr. ff. de appell.* *VI. per appellationem.* L. 49. ff t. 1. de appellat. & relation.

XIII. Admittitur regulariter appellatio in omnibus cauſſis civilibus & criminalibus ſecundum jus civile; hodie tamen in criminalibus non admittitur. Praeterea excipiuntur certi caſus, nimir. 1) quod non liceat appellare a ſententia in poſſeſſorio ſummariiſſimo; *Quibus in cauſſis haec admittatur.*

pe-

2) in cauſſis moram non ferentibus, ut alimentorum, it. refectionis aedificiorum; 3. non licet appellare ab executione.

Ejus forma.

XIV. Forma appellationis conſiſtit in legitimo ordine, modo, & tempore. Ordo juſtus eſt, ſi gradatim ab inferiore ad ſuperiorem fiat. Modus appellationis in eo conſiſtit, quod vel fiat judicialiter, h. e. judex ſuperior adeatur & ipſi appellatio offeratur cum petitione, ut judici a quo inſinuetur & apoſtoli ut vocant reverentiales petantur; vel etiam coram notario & teſtibus, ita ut inſtrumentum ſuper appellatione confectum judici a quo offeratur. Carpzov. *in proc. tit.* 18. *n.* 1. *& ſeqq.* Tempus denique appellationis ſeu fatalia obſervanda ſunt triplicia: 1) appellationis interponendae, 3) juſtificandae ſeu proſequendae.

L. 49. ff. t. 4. quando appelland. ſit & intra quae temp.

Fatale appellationis interponendae.

XV. Primum quod attinet, tempus ſcil. interponendae, intra 10. dies interponenda venit computandos a die latae ſententiae, modo quis ejusve procurator ſciverit vel ſcire debuerit eam eſſe pronunciatam: & currit hoc tempus de momento ad momentum. Appellatione ita legitime interpoſita apoſtolos intra 30. dies appellans petere tenetur *Clem. quamvis* 2. *de appell. l. un. ff. de libell. dim.* Dat vero judex a quo vel apoſtolos reverentiales, ſi nim. defert appellationi, vel refutatorios, quando appellationi non defert.

Item petendi apoſtolos.

L. 49. ff. t. 6. de libell. dimiſſ. qui apoſt. dic.

Introducendae.

XVI. Tempus introducendae appellationis coram judice ad quem jure comm. definitum quidem non eſt, ſed arbitrio judicis a quo committitur & praefigitur. In Camer. Imper. ſtatutum eſt ſpatium ſemeſtre: in foro Saxon. praefixum eſt tempus unius menſis computandi a die, quo dati ſunt apoſtoli. Licet

Digitized by Google

cet vero judex a quo det refutatorios apoſtolos, nihilominus judex ſuperior poteſt deferre appellationi.

XVII. Rite vero apud ſuperiorem judicem introducenda eſt appellatio exhibitis apoſtolis per ſupplicationem pro citatione inhibitione & compulſorialibus, ut nimirum pars adverſa citetur ad appellationis proceſſum ſuſcipiendum, & judici a quo inhibeatur, ne quid ulterius in cauſa attentet, & compellatur, ut acta prioris inſtantiae edat. *Introductio appellationis.*

XVIII. Tertium fatale, appellationis ſcil. juſtificandae eſt ſpatium unius anni vel, ſi juſtis ex cauſſis appellans impediatur, biennii; niſi ſecundum ordinationes judiciorum vel a judice brevior terminus ſit ſtatutus. Intra iſtum terminum juſtificanda eſt appellatio per deductionem gravaminum. *Fatale juſtificandae.*

XIX. Proceditur autem in appellationis inſtantia eodem modo quo in priori, & denuo cauſſa agitur, & quae in priori inſtantia praetermiſſa, in hac proponuntur. Novis itaque exceptionibus peremtoriis ante forte omiſſis, it. novis probationibus uti poteſt appellans: non tamen alios teſtes ſuper iisdem vel contrariis articulis producere licet. *Modus procedendi.*

XX. Effectus appellationis legitime interpoſitae eſt, quod per appellationem devolvatur cauſſa ad ſuperiorem, & ſententia ab inferiore lata ſuſpendatur, ut executioni dari nequeat. Quodſi igitur pendente appellatione attentatum innovatumque quid fuerit, ſuper attentatis imploratur judex ad quem, ut illa in priſtinum reſtituat. vide Lancellot. *in tr. de attentatis.* *Effectus appellationis.*

XXI. Diſcuſſa porro appellationis cauſſa judex ſuperior priorem ſententiam aut con- *Quis exequatur ſententiam.*

Ooo fir-

firmat, & tunc remittitur cauſſa & executio ad priorem judicem: aut corrigit, & tunc ipſe judex ſuperior ſententiam ſuam exequitur. add. Carpz. *tit.* 18. *art.* 6. *n.* 41. *ſeqq.*

Proceſſus contra contumaces.

XXII. Quodſi debito modo appellatio non fuerit juſtificata, uti loquuntur, appellatus accuſat appellantis contumaciam, & tunc appellatio pro deſerta habetur, & appellans in expenſas condemnatur.

VII. per reviſionem actorum.

XXIII. Denique remedium quoque ſuſpenſivum eſt reviſio actorum in Camera receptum, quae eſt remedium extraordinarium, quo iis qui ſententia Camerali ſe laeſos conqueruntur, ex quadam benignitate per commiſſarios Imperatoris & Statuum Imperii ad id deputatos ſuccurritur, quibus alio beneficio ſuccurri amplius non poterat. vid. *Cammer-Gerichts-Ordn. part.* 3. *tit.* 51. *&* 53. Bender. *tr. de reviſ.* Gail. 1. *obſ.* 154. *&* 155.

Formalia & materialia in remediis ſuſpenſivis attendenda.

XXIV. Ex dictis patet, quod & advocatus & judex ad duo debeant attendere in remediis ejuſmodi ſuſpenſivis, nimir. ad formalia & materialia. Formalia vocantur obſervationes fatalium, materialia dicuntur ipſa gravamina.

TIT. XX.
DE
EXECUTIONE SENTENTIAE.

Executio rei judicatae.

I. Quodſi ſententia vel in prima vel in ſecunda inſtantia tranſierit in rem judicatam, & victus ſponte non praeſtet, quod ſententia exigit, ſuccedit rei judicatae executio, quae eſt actus, quo per Magiſtratum id, quod per ſententiam pronunciatum eſt, victori praeſtatur. vid. *tot. tit. C. de exec. rei jud.*

Forma.

II. Forma & proceſſus executionis conſiſtit

ſtit in legitimo modo & tempore. Modus *executioni* eſt, ut, ſi quidem ſpecies aliqua, v. gr. fundus vel aedes ſit reſtituenda, in iſto corpore ipſa executio fieri debeat *l.* 68. *ff. de R. V.* ſi vero debiti ſolutio vel aeſtimatio aut intereſſe praeſtandum ſit, juxta ordinem in *l.* 15. §. 2. *ff. de re jud.* procedendum eſt, ut videlicet 1) executor res victi ſeu condemnati pignori capiat initio facto in rebus mobilibus: quodſi mobilia deficiant aut debitis non ſufficiant, ad res immobiles proceditur: quibus iterum non extantibus poſtremo ad jura & nomina condemnati pervenitur. vid. Berlich. *p.* 1. *concl.* 81. *n.* 44. & 59. Carpzov. *tit.* 25. *art.* 2.

III. Caeterum ſi bona quaedam ſint oppignorata creditori, in ea ſecundum electionem creditoris fit executio. add. Carpzov. *d. tit. art.* 2. *n.* 1. & *ſeqq.* *In rebus oppignoratis electio eſt creditoris.*

IV. Rebus modo praedicto captis & occupatis ſequitur ſubhaſtatio, cujus proceſſum perſpicue & late exponit Carpzov. *d tit.* 25. *art.* 4. *Subhaſtatio.*

V. Excipiuntur tamen quaedam res, quae huic executioni non ſubjacent, quales ſunt veſtes & ſupellectilia ad quotidianum uſum deſtinata, it. res & inſtrumenta ad artificium vel opificium debitoris vel etiam agriculturam pertinentia. *Res executioni exemtae.*

TIT. XXI.

DE PROCESSU CRIMINALI.

I. Duobus modis in criminalibus proceditur, 1) per accuſationem, 2) per inquiſitio- *Proceſſus criminalis*

per accuſationem. L. 48 ff. t. 2. de accuſat. & inſcription. nem. In accuſatione eodem modo proceditur in criminalibus, quo in proceſſu ordinario in civilibus, niſi quod in illis confeſſio aliquando per torturam a reo extorqueatur: de qua inferius.

Per inquiſitionem: II. Inquiſitio eſt legitima judicis ex officio procedentis ſuper delicto ad ipſum per certum denunciatorem vel ex fama communi delato indagatio.

Quae vel generalis, vel ſpecialis. III. Diſtingui ſolet inquiſitio in generalem & ſpecialem. Generalem vocant, quae inſtituitur ad id, ut ſciatur, an delictum vere ſit commiſſum & a quo: ſpecialis vero inſtituitur adverſus certam perſonam ob delictum, de quo quod commiſſum ſit & quod iſta perſona ſit ſuſpecta, ex generali inquiſitione apparet.

In quibus delictis locum habeat. IV. Regulariter inquiſitio locum habet in omnibus delictis, exceptis levioribus, v. gr. injuriis verbalibus, niſi injuriae ſint atroces & in Magiſtratum vel aliam perſonam in dignitate ſingulari conſtitutam ſint commiſſae. Carpzov. *in pr. Crim. q.* 107. *num.* 23. *& ſeqq.*

Caute haec ſuſcipienda. V. Circa perſonas, contra quas inquiritur, ſciendum, quod cautius procedendum ſit & non ita facile ſpecialis cumprimis inquiſitio ſuſcipienda contra perſonas bonae famae vel in dignitate conſtitutas; quia ſcil. contra has non ita praeſumitur, uti contra perſonas viliores.

Pertinet ad inquiſitionem captura & incarcera- VI. Pertinet ad ſpecialem inquiſitionem captura & incarceratio rei, quae decernitur in delictis, quorum poena eſt ultimum ſupplicium aut corporis afflictiva, vel ſi delinquens ſit vagabundus aut de poena certa ir-

Digitized by Google

irroganda nondum conſtet: ſufficiunt autem indicia probabilia. vid. Carpzov. *in pr. crim. p.* 3. *q.* 111. *n.* 25.

tia rei. L. 48. ff. t. 3. de cuſtod. & exhibitione reorum.

VII. Sequitur porro examen rei ſeu inquiſiti, quod fieri debet ſuper certis articulis inquiſitionalibus, qui concipiuntur ex teſtium ſummaria depoſitione, ita ut ſinguli articuli unum tantum punctum contineant unicamque circumſtantiam.

Examen inquiſiti.

VIII. Sollicitus quoque debet eſſe judex de corpore delicti ut vocant indagando, h.e. de veritate criminis commiſſi: de hac enim ſi liquido & certo non conſtet, non facile tortura, multo minus poena aliqua capitalis infligitur. De hoc autem corpore delicti vel ita conſtare poteſt, ut in oculos quaſi incurrat; ut in homicidio, infanticidio, parricidio, furto, falſa moneta &c. ubi ſingulariter de homicidio notandum, quod conſtare debeat de lethalitate vulneris, ad poenam ſcilicet ordinariam infligendam. vid. *Ordin. Crimin. art.* 147. Vel in delictis tranſeuntibus ex certis & indubitatis indiciis; ut in crimine adulterii, veneficii &c. add. Carpz. *d. q.* 108. *n.* 8. *& ſeqq.*

Certus eſſe debet judex corporis delicti.

IX. Negante reo delictum teſtes, qui antea ſummariter fuere examinati, vel etiam qui, ſi res ita exegerit, ulterius examinantur, confrontatur cum reo. vid. Tabor. *integ. tr. de confront.*

Confrontatio.

X. Si nec per confrontationem reus ad confeſſionem poſſit adigi, teſtes ſuper certis articulis ſummarie & jurato examinantur, & omnia fideliter conſignantur. Nonnullibi ta-

Jurata teſtium examinatio.

tamen receptum eſt, ut confrontatio fiat demum poſt juratam depoſitionem teſtium.

XI. His ita peractis ſi reus petat, ut ad defenſionem admittatur, ipſi haec concedenda eſt, inque eum finem acta in loco judicii & praeſentia perſonarum ad judicium pertinentium ipſi ejusve advocato ac defenſori legenda exhibentur, ut inde excerpere poſſit, quae ipſi neceſſaria videbuntur. vid. Carpzov. *d. p.* 3. *q.* 115. Imo ipſe judex, an inculpatus innocentiam forte deducere poſſit, ſollicitus eſſe debet. vid. *P. H. O. Art.* 147.

Salvus conductus. XII. Aliquando ſalvus conductus reo conceditur, ſi nimir. reus ſit abſens & prehendi non potuerit. Diſtinguitur autem ſalvus conductus in generalem & ſpecialem. Generalis dicitur, quando judex abſque praeſtita cautione reo citato tribuit ſecuritatem ad judicium veniendi & inde recedendi. Specialis ſalvus conductus dicitur, quando citato praeſtita ab ipſo cautione, plena datur ſecuritas ſub publico ſigillo judicii, ut per totum tempus litis durantis liceat ipſi in loco judicii commorari, usque dum vel abſolutio vel tortura aut poena decreta fuerit. vid. lat. Carpzov. *d. l. p.* 3. *q.* 112.

Transmiſſio actorum. XIII. Si reus defenſionem abſolverit & teſtes etiam, quos forte pro innocentia ſua produxerit, examinati fuerint, acta ad collegium juridicum transmittuntur, ubi indicia & praeſumtiones diligenter examinantur, & an praeſumtiones ſint eliſae in rei defenſione nec ne, prudenter aeſtimatur. Et prout res exegerit, reus vel abſolvitur vel juramentum purgationis ipſi imponitur vel territio ſ. verbalis ſeu rea-

Adjudicatur aliquando ju-

realis, vel etiam ipſa tortura ſecundum indiciorum qualitatem vel levis vel media vel ſumma adjudicatur: qua de pluribus legas & conſulas Carpzov. *d. p.* 3. *qu.* 117. & *ſeqq.*

ramentum purgationis, aliquando tortura.

L. 48. ff. t. 18. de quaeſt.

XIV. Quodſi reus mediante territione vel tortura confeſſus fuerit delictum, altero vel tertio die in loco judicii coram judice & ſcabinis & actuario judicii rurſus interrogandus eſt ſuper confeſſione, ac ſi ratificet confeſſionem in tortura vel territione factam, poena delicto conveniens dictatur. *Ord. Crim. art.* 56.

Confeſſionem rei poſt torturam repetitam inſequitur poena.

XV. Quodſi vero tunc revocaverit confeſſionem, vel licet tunc iterum quoque repetierit, ſed proxime ante executionem poenae revocaverit, tortura repetitur ſecunda vice pro arbitrio judicis, niſi ſcil. revocationis probabiles afferantur cauſſae.

Quid agendum revocata confeſſione;

XVI. Quodſi jam iterum in ſecunda tortura confeſſus fuerit delictum, ſed iterum revocaverit, tertia ſolet decerni tortura, & ſi poſt torturam ratificet confeſſionem, ſolet adhiberi notarius cum teſtibus, ut confeſſionem ex ore ipſius inquiſiti audiant, & notarius conſignet ac inſtrumentum conficiat: modo hoc obſervato, licet ante executionem ſententiae confeſſionem ſponte poſt torturam repetitam revocaverit, nihilominus poena executioni mandatur. v. Carpz. *d. p.* 3. *qu.* 126. Praeſupponendum tamen hic eſt, ob urgentes praeſumtiones ac ſingularia indicia torturam initio decretam & repetitam fuiſſe.

etiam altera vice.

XVII. Quodſi vero ſemper etiam tertia tortura adhibita non ratificarit poſtea confeſſionem, poena ordinaria mortis non dictatur,

Quodſi quis non ratificet

confeſſionem.

tur, ſed pro ratione circumſtantiarum poena aliqua extraordinaria infligitur.

perſiſtens in negando abſolvitur, vel extraordinarie punitur.

XVIII. Sin autem reus in tortura ſeu prima ſeu ſecunda ſeu tertia in negando perſiſtat, & ita indicia & praeſumtiones mediante territione & tortura decreta purget & innocentiam ſuam confirmet, abſolvitur, & aliquando in impenſas proceſſus condemnatur, aliquando etiam, cumprimis in crimine veneficii, ſi indicia valde fuerint urgentia, & tamen perſtiterit in negando reus, nihilominus relegatio vel abitio ex territorio & loco decernitur.

Proceſſus contra abſentem ac fugitivum. L. 48 ff. t. 17 de requirendis reis vel abſent. damnandis.

XIX. Denique addendum, quomodo contra abſentem & fugitivum ſit procedendum: & quidem omnia media tentanda ſunt, ut deprehendatur & in carcerem detrudatur. Si vero deprehendi nequeat, differentia eſt obſervanda inter crimina & delicta: ſi enim crimen ſeu delictum non aliam quam carceris ſeu relegationis mereatur poenam, tunc vel mulcta dictatur & in ejus bona fit executio; vel etiam relegatio contra abſentem executioni mandari poteſt praecedentibus tribus citationibus.

In delictis gravioribus.

XX. Sin autem delictum ſit gravius, quod mortis poenam vel ſaltim fuſtigationis mereatur, tunc jure commun. bona rei fugitivi annotari ſolent, non eo fine ut confiſcentur, ſed ideo ne quid ex bonis ad fugitivum transferatur, unde ſe ſuſtentare poſſit. *P.H.O art.* 202. Denique reus citatur edictaliter in tribus territoriis, & quidem ternis vicibus, adjecta in ultima citatione comminatione, & ſi reus ſit contumax & non compareat, ſingulis terminis a fiſcali contumacia accuſatur. Quodſi

ſi ita citatus reus non compareat, habetur pro convicto & condemnatur, ſi quidem crimen mortis poenam mereatur; quod mortis poena dignus ſit, *Wird in die Mord-Acht erkläret.* add. Exercit. noſtr. *ad D. XLIX. thes.* 97.

Proceſſus banni Saxonicus.

XXI. Jure vero Saxon. proceſſus banni contra abſentem inſtituitur: ita nimir. ut fiſcalis conſtituatur, qui libellum accuſatorium in judicio proponit & proceſſum banni inſtitui petit; citatur deinde reus in tribus territoriis edictaliter. Si non compareat, accuſatur ejus contumacia a fiſcali, & ad Collegium Juridicum acta transmittuntur, ubi ſententia dictatur, ut iterum ſub poena contumaciae reus citetur. Eo iterum non comparente iterum contumacia ejus accuſatur, ac rurſus a Collegio juridico ſententia fertur, ut tertia vice, *bey Straff Ungehorſams biſs auff Ehehafften*, citetur. Quodſi non compareat, contumacia ejus accuſata, a Collegio juridico bannum decernitur. Si poſtea intra annum nullam excuſationem attulerit & a banno ſe non liberaverit, iterum convenientibus modis citatur, & eo non comparente bannum ſuperius, *die Ober-Acht*, decernitur, cujus effectus in plurimis locis eſt, ut bona confiſcentur. vid. Carpzov. *d. p.* 3. *qu.* 140. Richter. *tract. de ſuc. ab inteſt. ſect.* 5. *n.* 88. *& ſeqq.*

S. D. G.

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

Not. Primus numerus librum, ſecundus caput, tertius aphoriſmum denotat.

A.

A*bactio partus:* Jure Carolino & Saxon. circa hoc delictum diſtinguitur inter partum animatum & inanimatum 3, 21, 2

Abigeatus: Quinam ſint & quomodo puniantur abigei ibid. 4.

Abſentia: Propter laudabilem vel caſualem abſentiam quis poteſt reſtitui in integrum 3, 22, 21. Quomodo contra abſentem in criminalibus procedendum ſit 4, 21, 19. Jure Saxon. proceſſus banni contra abſentem inſtituitur ibid. 21.

Acceptilatio: Deſcriptio & formula quae ſit 3, 21, 11 & 12.

Acceptio ſine cauſa: Eſt quaſi contractus, ex quo datur condictio ſine cauſa, 3, 18, 21 & ſeq. Huc non pertinet condictio ob turpem vel injuſtam cauſam, nec condictio furtiva ibid. 23.

Acceſſio: Deſcribitur & dividitur 2, 1, 31. Acceſſio naturalis accidit 1) per foeturam animalium ibid. 32. 2) per alluvionem ibid 33.

- *artificialis:* Quaenam dicatur 2, 1, 36. Septem ſunt hujus acceſſionis genera ibid.

- *fortuita:* Eſt theſauri inventio 2, 1, 56.

Accuſatio: Quomodo procedatur in proceſſu criminali per accuſationem 4, 21, 1.

Actio: Actionis in genere definitio 1, 15, 1. Actiones aut in rem ſunt aut in perſonam aut mixtae ibid. 2. Dantur actiones ratione geſtorum ab iis, quos in poteſtate habemus 3, 19, 1.

- *ad exhibendum:* Cui bono detur & quae ejus deſcriptio 2, 14, 1. Competit haec actio ob quodlibet intereſſe ibid. 2. Datur etiam interdictum ad exhibendas tabulas teſtamenti 2, 15,

Digitized by Google

- *communi dividundo:* Ex quo contractu detur & quid ſit, explicatur 3, 18, 11.
- *confeſſoria:* Deſcribitur 2, 6, 2. Accommodatur haec, ut & negatoria, hodie ad alia quoque jura ibid. 6. Ratione ſervitutum perſonalium datur etiam actio confeſſoria 2, 8, 15. Oritur haec actio ex dominio rerum incorporalium 2, 13, 15.
- *de eo quod certo loco:* Definitio hujus actionis traditur 3,20, 3.
- *de in rem verſo:* Quatenus ex iſta actione condemnetur dominus 3, 19, 3.
- *de peculio:* 3, 19, 4.
- *de recepto:* Definitio hujus actionis de recepto traditur 3, 18, 27.
- *exercitoria:* Ratione geſtorum a liberis perſonis competit haec actio, in negotiatione ſcilicet maritima 3, 19, 5.
- *familiae herciſcundae:* Inter coheredes opus eſt hac actione 2, 33, 13. Hujus actionis fundamentum eſt jus hereditatis ibid. 14. Datur inter ipſos coheredes inter ſe ibid. 15. Ad quid detur haec actio ibid. 16.
- *finium regundorum:* Haec actio inter quos detur 3, 18, 24.
- *in factum:* Datur contra ementem rem furtivam 2, 1, 43.
- *inſtitoria:* Deſcribitur 3, 19, 6. ſeqq. Poteſt quis aut exercitoria inſtitoriave aut directa actione contra magiſtrum inſtitoremve agere ibid. 7. Quid obtineat, ſi alter contrahens quem inſtitorem eſſe ignoraverit ibid. 8. Finito officio non obligatur inſtitor ibid. 9. Quilibet exercitor aut mercator in ſolidum tenetur, ibid. 10.
- *negatoria:* Deſcriptio hujus actionis datur 2, 6, 4. Fundamentum hujus actionis eſt libertas naturalis ibid. 5. & 2, 8, 17.
- *noxalis:* Actionum noxalium deſcriptio 3, 27, 1. Uſus hodiernus harum actionum nullus eſt ibid. 1.
- *Pauliana:* Actionis Paulianae deſcriptio 2, 35, 21.
- *popularis:* Quaenam actio dicatur popularis, & qualem hodie habeat uſum 3, 25, 1 & 2.
- *praejudiciales:* Sunt peculiare genus actionum 1, 15, 3. Definitio harum actionum 4. Iſtiusmodi actio datur 1) ratione libertatis, 2) ratione civitatis, 3) ratione familiae ibid. 5.

6. 7. Hodie eſt utilis ratione operarum 1, 15, 5. Huc quoque ſpectat actio de agnoſcendo filio: circa quam filii agnitionem quid obtineat, habetur ibid. 8.

- *praeſcriptis verbis:* Unde dicta, & ad quid detur 3, 17, 14.
- *Publiciana:* Oritur ex dominio praeſumto 2, 13, 16. Cui competat haec actio ibid. Cumulari ſolet cum rei vindicatione ibid. 17. Mala fides ſuperveniens non obeſt huic actioni ibid. 18. Non datur contra verum dominum ibid 19. E contrario res ſtricto jure amiſſa per actionem reſciſſoriam revocatur ibid 20.
- *quod juſſu:* Cui detur 3, 19, 2.
- *quod metus cauſa:* Unde, cui, & ad quid detur 3, 22, 5 & 6.
- *Serviana:* Actionis tum Servianae tum quaſi Servianae deſcriptio 2, 35, 19.

Actor: Deſcribitur 4, 3, 1. Quisnam in judiciis duplicibus ſit actor ibid. Ad agendum invitus nemo cogitur ibid. 3. Dantur tamen caſus, ubi quis provocatur ad agendum ibid. 4. Actor & reus neceſſe eſt habeant legitimam perſonam ſtandi in judicio; hinc impuberes, minores, & furioſi tutoris curatorisve autoritate opus habent ibid. 5. Uxor pro marito, filius pro patre, & vice verſa non poſſunt conveniri ibid. 6. Univerſitates per Syndicos agere debent ibid. 7.

Actus: Deſcribitur 2, 3, 5.

Addictio in diem: Quid ſit, exponitur 3, 11, 13.

Adjunctio: Deſcribitur 2, 1, 43. Id quod adjunctum eſt, cedit quidem toti, dominus tamen rei adjunctae habet actiones tam contra m. f. quam b. f. adjungentem ibid. Quid obtineat, ſi quis ſuam rem rei alienae junxerit ibid. Adjunctionis ſpecies ſunt ferruminatio & adplumbatura ibid. 46.

Adminiſtratio tutelae: Ejus deſcriptio 3, 18, 9.

Admodiatio: Quid ſit, exponitur 3, 12, 6.

Adoptio: Deſcribitur & dividitur 1, 11, 1 & 2. Adoptionis in ſpecie ſic dictae deſcriptio, ejusque in perfectam & imperfectam ſubdiviſio ibid. 4. & 5. Huic ſimilis eſt unio prolium ibid. 6.

Adplumbatura: Quid ſit, & quid circa illam obtineat, proponitur 2, 1, 46.

Adſcendentes: Quomodo ſuccedant ab inteſtato 2, 30, 11 usque ad 15.

Adulterium: Ejus tria genera 3, 28, 16. Agitur ob adulterium vel civiliter vel criminaliter ibid. 17. & 18. Poena primi & ſecundi generis adulterii eſt gladius, tertii vero relegatio & fuſtigatio ibid. 18. Cauſae, ob quas poena ordinaria mitigatur ibid. 19. De adulterio tranſigere non licet 4, 1, 9.

Aedilitium edictum: Quem in finem inventum ſit 3, 20, 4. Locum habet, ſi res in contractum deducta vitio morbove laboret ibid. 5. In equis attenduntur vitia quatuor ibid. 6. Quid in vendito animali mactabili, & inprimis in porco obtineat ibid. 7. Locum etiam habet Aedilitium edictum, ſi venditor aſſerta non praeſtiterit ibid. 8. Datur exinde actio 1) redhibitoria, 2) aeſtimatoria ſive quanto minoris ibid. 9 & 10. Tempus harum actionum quantum ibid. 11.

Aequitas: Deſcribitur 1, 2, 18. In Juris accommodatione eſt obſervanda ibid. Quod ſit ope interpretationis ibid. 19.

Affinitas: Inter quas perſonas dicatur intercedere affinitas 1, 6, 14. Conſanguinei duorum conjugum inter ſe non ſunt affines ibid.

Ager: Inundatio agri ſpeciem & proprietatem non mutat 2, 1, 8.

Aggratiandi jus: Cui competat 3, 29, 1. In delictis, quibus jure divino poena capitalis ſtatuta eſt, non habet locum, in aliis vero obtinet ibid. 1 & 2.

Alimenta, Germanice *Unterhalt*: Conſiſtunt in victu, amictu, & habitatione 2, 24, 17. An alimentorum legato etiam ſtudia comprehendantur ibid. Quamdiu duret alimentorum praeſtatio, deciſio ſecundum ſubjectam materiam inſtituitur ibid. An poſſit tranſigi de alimentis 4. 1, 6.

Alluvio: Quid ſit, exponitur 2, 1, 33. Ad alluvionem pertinet etiam coalitio ibid 34.

Alveus: Cujus ſit alveus derelictus & novus tam ſecundum Jus Civile quam hodiernam obſervantiam 2, 1, 37.

Ambitus: Ambitus crimen quid ſit 3, 28, 50.

Androgynus: Cujus ſexus aeſtimetur, & quatenus matrimonium inire poſſit 1, 3, 2. & 1, 7, 2.

Annona: Crimen fraudatae annonae quomodo committatur & puniatur 3, 28, 46.

Antichreſis : Deſcriptio pacti antichreſeos 2, 35, 10. Si fructus legitimum uſurarum modum excedant, an adhuc pactum antichreticum ſubſiſtat, quaeritur; ubi diſtinguendum ibid.

Apertura teſtamenti : Ut conſtet aliquem eſſe ſcriptum heredem, opus eſt apertura teſtamenti, quae vel ſimplex vel ſolennis: utriusque aperturae deſcriptio habetur 2, 23, 20

Apes : Apum eſt fera natura; quid obtineat circa incluſas & non incluſas 2, 1, 26 Jus Saxonicum hac in parte non recedit a Jure Civili ibid. Apum alvei num pertineant ad res immobiles 2, 2, 2 in f.

Apochae : Opponuntur chirographis 3, 16, 8.

Apoſtoli : Fatale petendi apoſtolos quodnam ſit 4, 19, 15. Sunt vel reverentiales vel refutatorii ibid.

Appellatio : Deſcriptio appellationis 4, 19, 12 Quibus cauſis admittatur & quaenam ejus forma ibid. 13 & 14 Fatale interponendae appellationis & petendi apoſtolos ibid. 15. Tempus introducendae appellationis quomodo rite obſervetur ibid. 16. Introductio appellationis quomodo rite inſtituatur ibid. 17. Fatale juſtificandae appellationis eſt ſpatium annale ibid. 18. Modus procedendi in Inſtantia appellationis ibid 19. Effectus appellationis quotuplex ſit ibid. 20. Diſcuſſa appellationis cauſa quis exſequatur ſententiam, & quomodo procedendum contra contumaces ibid. 21 & 22.

Aquae ductus : Deſcribitur, & modus aquam ducendi; cui ſimilis eſt ſervitus aquae educendae 2, 3, 9. De aquae ductu ſunt quatuor interdicta; primum eſt de aqua quotidiana, ſecundum de aqua aeſtiva, tertium de aqua ex caſtello ducenda, quartum de rivis 2, 37, 13. 14 15 & 16.

Aquae hauſtus : Deſcriptio traditur 2, 3, 10. De aquae hauſtu duo interdicta prohibitoria dantur 2, 37, 17 & 18.

Aquae pluviae arcendae Actio deſcribitur 3, 17, 4.

Arbiter : Arbiter & arbitrator differunt; uterque deſcribitur 4, 4, 15.

Arreſtum : Per impoſitionem arreſti ſortitur quis forum rei ſitae 4, 5, 10. Proceſſus arreſti ad proceſſus quidem ſummarios pertinet, ſingularis tamen forma in eo obſervanda 4, 16, 1. Requiritur enim 1) aditio judicis, 2) probatio liquidi, 3) juſta cauſa ibid. 2 & 3. Documentum arreſti impetrati eſt conficiendum, & intra certum tempus renova-

vatio arreſti primi inſtituenda ibid. 4. Cum ſecunda arreſti renovatione ſimul libellus arreſtatorius exhibetur ibid. 5. Qui parti adverſae eſt communicandus ibid. 6. Arreſti effectus in quo conſiſtat ibid. 7. Pertinet arreſtum ad pignorationes per judicem factas 2, 35, 13.
Arrogationis deſcriptio 1, 11, 3.
Articuli probatorii quomodo debeant eſſe comparati 4, 11, 5.
Aſſaſſinium: Ejus deſcriptio & poena 3, 28, 36. Quomodo differant aſſaſſinus & aſſaſſinator ibid.
Aſſecuratio refertur ad contractus innominatos & deſcribitur 3, 17, 10.
Avaria quid ſit, & quid in contributionem avariae veniat 3, 19, 12. 13 & 14
Aucupium deſcribitur, & hodie valde reſtrictum eſſe probatur 2, 1, 24.
Averſio: Quid ſit per averſionem rem vendere 3, 11, 5.
Aurum & argentum: Noſtris moribus inter aurum & argentum pecuniamque numeratam perpetua diſtinctio eſt 2, 24, 16.
Auſtregae: pertinent ad forum privilegiatum 4, 5, 14 in f.
Autochiria: In hoc delicto diſtinguendum eſt, an factum ſit ex mala conſcientia, an vero ex morbo quodam corporali 3, 28, 34.

B.

Banni proceſſus quomodo Jure Saxonico inſtituatur 4, 21, 21.
Beneficium Competentiae: Socio habenti hoc beneficium quid emolumenti inde eveniat 3, 14, 8.
- *Diviſionis*: competens fidejuſſoribus quando ceſſet 3, 9, 7. competens vero correis promittendi quando ceſſet 3, 10, 4 & 5
- *Excuſſionis*: Quando locum non habeat 2, 35, 20 & 3, 9, 6.
Bigamiae deſcriptio & poena 3, 28, 20.
Blaſphemia Crimen laeſae majeſtatis divinae eſt blaſphemia, quae deſcribitur, dividitur, ejusque poena exprimitur 3, 28, 7.
Bona Cenſitica differunt ab emphyteuticis 2, 12, 16. In du-

Digitized by Google

dubio cenſentur bona cenſitica, non emphyteutica ibid.

Bona fides: Quid denotet 2, 9, 9. In dubio praeſumitur ibid.

Bona Materna: Vi patriae poteſtatis pater avusve paternus ſuperſtes adminiſtrant bona materna liberorum, praeſtita aliquando cautione 1, 18, 1 & 2. Hac cautione non ſufficiente, vel mortuo patre legitimae tutelae locus eſt ibid. 3.

Bonorum poſſeſſionis ſive hereditatis praetoriae introductio & deſcriptio habetur 2, 31, 1. Dividitur in edictalem & decretalem; utraque deſcribitur ibid 2. Edictalis hodie non facile uſum habet ibid 3. Aſt decretali adhuc hodie opus eſt 1) ſi vidua praegnantem ſe aſſerat; doloſe vero aſſerens ſumtus reſtituere debet ibid. 4 & 5. 2) ſi impuberi ſtatus quaeſtio moveatur ibid. 6.

Breve teſtatum datur teſtatori teſtamentum judiciale condenti & inſinuanti 2, 15, 9.

C.

Cambium, Germ. *ein Wechſel:* quid ſit 3, 17, 6.

Capitis minutio: Eſt triplex 1, 14, 1. Definitur tam in genere ibid. 2. quam in ſpecie ibid 3. 4 & 5. Olim minima capitis deminutio erat cauſa reſtitutionis in integrum 3, 22, 20.

Caſus fortuiti deſcriptio & diviſio 3, 3, 18 & 19. Res caſu perit ſuo domino, & res debita perit illi, cui debetur ibid. 20 ſeq. Aliquando caſus fortuitus praeſtandus ibid. 22.

Caupona: Damnum aut furtum in navi caupona aut ſtabulo commiſſum refertur ad quaſi delicta, & actio inde competens explicatur 3, 26, 2.

Cauſae concluſionis deſcriptio exhibetur 4, 13, 1. Diſtinguitur in expreſſam & tacitam ibid. 2. Poſt concluſionem cauſae regulariter nihil amplius admittitur; pro informatione judicis aliquando conſilia exhibentur ibid. 3 & 4.

Cautionis deſcriptio & in tres ſpecies diviſio 4, 8, 13. Cautio pro reconventione & expenſis hodie valde eſt in uſu ibid. 14. Cautio de rato quando ſoleat praeſtari ibid.

Cau-

Cautio patris de bonis liberorum non diſſipandis & alimentis ſuppeditandis 1, 18, 2. Cautio uſufructuarii 2, 8, 10. Et quaſi-uſufructuarii ibid. 12.
-Mutiana quaenam ſit, & ubi locum habeat 2, 18, 7. 2, 24, 22.
Ceſſio contra legis prohibitionem facta eſt nulla 2, 8, 20.
-*Nominis*: quomodo differat a delegatione 3, 2, 14. Cedens nomen regulariter non tenetur de exigibilitate 3, 20, 18.
Cibaria: quidnam includant 2, 24, 17.
Circumſtantiae bene ſunt conſiderandae in quolibet caſu, inprimis an ex propoſito ſeu dolo, an culpa, an caſu quid contigerit 1, 1, 9 & 10.
Citatio: Requiſita citationis, ejuſque diviſio in privatam & publicam, verbalem & realem 4, 8, 4 & 5. Quando locum habeat edictalis citatio ibid. 5.
Cives qui dicantur 1, 13, 1. Sunt vel nobiles vel ignobiles ibid. 2. Alii ſunt in collegio, quidam etiam ſunt infantes ibid. 3 & 4.
Civitas: Civitatibus in contractu mutui ſingulare privilegium competit, & ut conſtet an civitas obligetur, diſtinctio eſt adhibenda 3, 4, 7.
Clauſula derogatoria: Quanta ſit vis & effectus clauſulae derogatoriae in teſtamento expreſſae 2, 20, 4
Cloaca: Quid ſit ſervitus cloacae 2, 4, 9. Eſt etiam interdictum de cloacis tum privatis tum publicis 2, 37, 19 & 20.
Codicilli: Codicillorum datur deſcriptio 2, 28, 1. Cui per codicillos relinqui, & quis relinquere poſſit ibid. 2. Codicilli fiunt vel teſtamento ante vel poſtea facto, vel ab inteſtato; quo etiam pertinet *clauſula codicillaris* ibid. 3. Clauſula codicillaris ſupplet defectum quoad ſolennitates teſtamenti ibid. 4. Alias vero nihil operatur ibid. 5. Plures codicilli ſimul valent ibid. 6.
Coemeteria: Hodie ſunt conſtituta ad ſepeliendos mortuos 2, 1, 11.
Collaterales: Quando & quomodo collaterales ſuccedant 2, 30, 15 & 16.
Collatio bonorum: Aliquando in diviſione hereditatis collatione opus eſt, & tunc non tantum filii, ſed & nepotes confer-

Digitized by Google

re debent 2, 32, 4 & 5. Secus eſt, ſi paternam hereditatem repudiaverint & ſoli avo ſucceſſerint ibid. 5. Collatio in ſucceſſione tam teſtamentaria quam legitima obtinet ibid. 6. Liberi ſi juncti extraneis, illi his non conſerunt, nec hi illis ibid. 7. Regulariter omnia a parentibus profecta ſunt conſerenda, exceptis expenſis nuptialibus ibid. 8. Vlterius non conferuntur 1) bona caſtrenſia, nec 2) quaſi caſtrenſia; inde nec ſumtus ſtudiorum regulariter ibid. 9. 3) Donatum filio ibid. 10. Praeterea non conferuntur bona aliunde & poſt mortem patris obvenientia ibid. 11. Locum habet collatio inter ſolos deſcendentes, unico caſu excepto ibid. 12.

Collegium Juridicum: In criminalibus plerumque acta ſolent mitti ad Collegium Juridicum, ubi adjudicatur aliquando juramentum purgatorium, aliquando tortura 4, 21, 13.

Columbarum: eſt fera natura 2, 1, 27. Quid hodie obtineat circa columbas ibid.

Commixtio: Quid ſit, & quid circa commixtionem tam voluntate quam caſu factam obtineat, traditur 2, 1, 45.

Commodatum Ejus definitio 3, 5, 1. Perſonae contractum hunc ineuntes quaenam ſint ibid. 2. Res in hunc contractum quaenam veniant ibid. 3. Forma ejus in quo conſiſtat ibid. 4. Obligatio primaria in quo verſetur ibid. 5. Datur exinde actio commodati directa ibid. 6 Ex obligatione ſecundaria, de qua ibid. 7. datur actio contraria ibid. 8.

Communio hereditatis: Eſt quaſi contractus, cujus definitio habetur 3, 18, 12. Exinde datur actio familiae herciſcundae ibid. 13.

Compenſatio: Deſcribitur, ejusque vis & effectus 3, 21. 16. Opponi ſemper poteſt ibid. Requiritur ad compenſationem, ut utrinque ſit debitum liquidum & in quantitatibus conſiſtens ibid. 17. Caſus in quibus locum non habet compenſatio ibid. 19. Compenſatio non tunc demum vires habet, quando opponitur, ſed quamprimum aliquid invicem deberi coepit ibid. 20.

Concubina: Quid accipiat ex hereditate 2, 30, 9.

Concubinatus: Deſcribitur, & hodie prohibitus aſſeritur: poena ejus eſt arbitraria 3, 28, 28.

Concubitus clandeſtinis ſponſalibus accedens quid operetur 1, 6, 4. Quod limitatur ibid.

Condictio ob turpem cauſam: Datur ex quaſi-delicto, quod vocatur acceptio ob turpem cauſam 3, 26, 4 & 5. Ad quid detur haec condictio ibid. 5. Locum non habet, ſi utriusque ſubſit turpitudo ibid. 6. Huc refertur Jure Rom. ſi judex male judicaverit; quo caſu datur hodie actio ex Syndicatu ibid. 7.

-Triticiaria: Quem in finem introducta, & quid ſit 3, 20, 1. Rei aeſtimatio praeſtanda eſt ibid. 2.

Conditio: Quid & quotuplex ſit 2, 18, 4ſeqq. 2, 24, 21. 3, 3, 31. Conditio, ſi non nupſerit, in teſtamentis habetur pro non adjecta; aliud tamen obtinet in ſecundis nuptiis 2, 18, 8. Plures conditiones in teſtamentis poſſunt adjici, eaeque vel conjunctim vel ſeparatim ibid. 9. Adimpletio conditionis quid operetur ibid. 10. Impoſſibiles conditiones habentur pro non ſcriptis & remittuntur; ſecus eſt in filio, cui talis conditio in teſtamento impoſita eſt: annullato enim plane teſtamento ſuccedit ab inteſtato ibid. 11.

Confeſſio: Quid obtineat, ſi reus aliquoties revocet confeſſionem ſuam 4, 21, 15. 16. 17. Ratificationem confeſſionis inſequitur poena ibid. 14.

Confraternitatis Pactum deſcribitur 2, 34, 2.

Confrontatio: Quando locum habeat 4, 21, 9. Confrontationem aliquando ſequitur, aliquando praecedit jurata teſtium examinatio ibid. 10.

Confuſio: deſcribitur, dividitur, & quid juris ſit circa hanc materiam docetur 2, 1, 44. Confuſio quid denotet in materia ſervitutum 2, 7, 1.

Conjunctio: Conjuncto heredi accreſcit repudiantis hereditas 2, 23, 17. Sunt vero tres conjunctionum modi: ſunt enim conjuncti re & verbis ſimul, conjuncti verbis tantum, & denique conjuncti re tantum ibid. 18. Modus accreſcendi inter hos diverſimode conjunctos variat pro diverſitate inſtitutionis, id quod caſus figuratione latiſſime explicatur ibid. 19.

Conſenſus: Duo habet principia, intellectum ſcil. & voluntatem 3, 1, 9. Quibus adverſatur error, dolus, & metus

ibid. In perſonis attendenda eſt facultas conſentiendi, quae aliquibus deeſt ibid. 10 ſequ.

Conſolidatio: Quomodo contingat 2, 8, 20

Conſtitutio Principis: Refertur ad Jus Civile ſtricte dictum 1, 2, 11.

Conſuetudinis deſcriptio, requiſita, & probatio 1, 2, 12. 13. 14.

Contractus: Definitio contractus in genere 3, 3, 1. Dividuntur in proprios & quaſi contractus: quorum illi ſunt vel nominati vel innominati ibid. 2. Iſtarum ſpecierum differentia in quo conſiſtat ibid. 3. Praeterea contractus ſunt vel bonae fidei vel ſtricti juris; iterum alii μονόπλευροι, alii δίπλευροι ibid. 4 & 5. Contractus initur vel pure vel adjecto die ibid. 29 & 30. Summa capita in omnibus contractibus attendenda ibid. 6. Praeſtatio damnorum in contractibus, quae vel dolo vel culpa eveniunt ibid. 7.

-*Aeſtimatorii* deſcriptio 3, 17, 3. Actio aeſtimatoria cui competat ibid 4.

-*Chirographarii* deſcriptio, perſonae contrahentes, res de quibus contractus initur, ejuſdemque forma exponitur 3, 16, 1. 2. 3. 4. Quaenam obligatio & actio inde veniat ibid. 5. Competit debitori exceptio non numeratae pecuniae intra biennium ibid. 6. Chirographum habet paratam executionem ibid. 7. Chirographis opponuntur apochae ibid. 8.

-*Conſenſuales* ſunt emtio venditio, locatio conductio, emphyteuſis, ſocietas, & mandatum 3, 11, 1.

-*Do ut des*: Deſcriptio hujus contractus 3, 17, 5.

-*Do ut facias*: Deſcriptio ejus & differentia a locatione conductione 3, 17, 7 & 8. Spectat huc ſuffragium & aſſecuratio ibid. 9. & 10

-*Facio ut des*, & *Facio ut facias*: Deſcribuntur 3, 17, 12 & 13.

-*Innominati*: Deſcribuntur 3, 17, 1 ſequ. Diſtributio horum contractuum ibid. 2 Ex contractibus innominatis datur actio praeſcriptis verbis, licetque in iisdem poenitere ibid. 14 & 15.

-*Nominati*: Horum definitio & diviſio in reales & conſenſuales 3, 4, 1 & 2. Realium deſcriptio ibid. 3.

Contuma-

Digitized by Google

Contumacia : Spectat ad accidentalia proceſſus, & dividitur in veram & praeſumtam 4, 8, 10. Accuſata contumacia quaenam ejus hodie ſit poena ibid.

Conventio : Dividitur in pactum & contractum 3, 1, 5. Conventio conſtat conſenſu inter duos ibid. 8. In perſonis autem, qui conventionem inſtituunt, attendenda eſt 1) facultas conſentiendi ibid. 10. 2) ſtatus ſive conditio civilis ibid. 12.

Corpus delicti : Certus debet eſſe judex de corpore delicti, alias neque tortura neque poena poteſt infligi 4, 21, 8.

Correus : vid. *Duo rei.*

Corruptio ſervi : Datur inde actio de ſervo corrupto, quae hodie etiam uſum habet 3, 24, 6.

Crimen de reſiduis: Deſcribitur 3, 28, 49.

-*Falſi* : Quid ſit, & quomodo puniatur 3, 28, 43.

-*Laeſae Majeſtatis* : Deſcribitur crimen laeſae majeſtatis humanae 3, 28, 3. Duplici modo committitur ibid. 4. Simplex crimen laeſae majeſtatis quomodo committatur & puniatur ibid. 6.

-*Publicum* Criminum publicorum deſcriptio 3, 28, 1. Hodie quilibet crimina magiſtratui denuntiare poteſt ibid. 2.

-*Repetundarum* : Deſcribitur ; poena ejus arbitraria 3, 28, 45.

-*Extraordinaria* : Quaenam crimina dicantur extraordinaria 3, 24, 1. Ad crimina extraordinaria referuntur 1) ſollicitatio alienarum nuptiarum ibid. 2 2) abactio partus ibid. 3) dardanariatus ibid. 3. 4) crimen ſacculariorum, 5) violatio ſepulchrorum, 6) abigeatus, 7) praevaricatio, 8) receptio, 9) effractura, 10) ſtellionatus, 11) termini motio, 12) illiciti conventus. quibus accenſentur & alia ibid 4 & 5.

Culpa : Ejus deſcriptio 3, 3, 9. Diſtinguitur in latam, levem, & leviſſimam ibid. 10. ubi etiam habetur culpae latae deſcriptio, ejusque multa ſynonyma afferuntur. Lata culpa quoad damna reſarcienda aequiparatur dolo ibid. 11. Levis & leviſſimae culpae deſcriptio ibid. 12 & 13. Leviſſimae culpae praeſtatio deſignatur, quum diligentia exigitur ibid. 13. Regulae duae traduntur de praeſtanda culpa in contractibus : prima eſt, In depoſito & precario dolus & lata culpa praeſtatur ibid. 14. Secunda regula

 eſt,

eſt, In aliis plurimis culpa levis & diligentia praeſtanda ibid. 15.

Cura : Curae deſcriptio traditur 1, 23, 1. Defertur cura a magiſtratu, furioſis tamen etiam lege ibid. 6. Quando cura minorum, furioſorum, prodigorum, & alio vitio laborantium finiatur 3, 24, 3.

Curator : Vid. *Tutor*. Curatores a minoribus petuntur 1, 20, 3 & 1, 23, 3. Minores aliquando neceſſario opus habent curatoribus 1, 20, 4. Conſenſus Curatorum in negotiis minorum eſt neceſſarius 1, 22, 3. Effectus interpoſiti conſenſus ibid. Curator datur perſonis minorum, furioſorum, prodigorum propter res 1, 23, 2. Datur minoribus plerumque petentibus, aliquando tamen & invitis ibid. 3. Furioſis etiam invitis datur, ut & prodigis quoad alienationem; alio vitio laborantibus datur ſaltim petentibus ibid. 4. Furioſi non ſolum bonis, ſed etiam ſaluti & corpori a curatore eſt proſpiciendum ibid. 5. Nominatus teſtamento curator confirmatur ibid. 6. Curator convenitur actione tutelae utili, vel etiam utili negotiorum geſtorum actione, nec non utili actione de rationibus diſtribuendis 1, 24, 4. Minorem curator convenit utili actione tutelae contraria ibid. 5. Datur etiam actio ſubſidiaria contra magiſtratus ibid. 6. Aliquando abſentibus etiam majoribus datur curator, aliquando vero proximis heredibus adminiſtratio conceditur, ac lite oriente is, qui mortem vel vitam abſentis allegat, probare debet 1, 27, 1.

-*Ad litem* : Jure Saxonico foeminis curatores ad litem conſtituuntur 1, 27, 3. Hi neceſſarii ſunt in judicio, extra judicium vero non niſi uxores iis opus habent; jure tamen Saxon. Electorali indiſtincte foeminae ibid. 4. Qui petitur, ſi vult, confirmatur ibid. 5. Curatorium conficitur ſuper confirmatione ibid.

-*Bonorum* : Quibu dam in caſibus curator bonorum conſtituitur, qui creditoribus reſpondeat 1, 27, 2. Officium ejus in quo conſiſtat ibid.

D,

D.

Damnum: Ab aedibus vel vicino jam illatum reſarciendum vel ob infectum cautio praeſtanda 3, 27, 3.
- *Injuria datum*: Deſcriptio hujus delicti, ejusque hodierna coërcitio 3, 23, 19 & 20.

Dardanariatus: Quinam committant hoc delictum 3, 24, 3.
Datio ob cauſam: Deſcriptio hujus contractus & actionis inde venientis, quae eſt condictio cauſa data cauſa non ſecuta 3, 18, 19 & 20.
Daemonomania: Quinam committant hoc crimen 3, 28, 9. A daemonomania differt hoc crimen, quando ſaltim tacitum pactum intercedit cum diabolo, quod tripliciter contingere ſolet ibid. 10.
Debitum: etiam poteſt legari ſuo creditori 2, 24, 18. Quaeritur, ſi teſtator tanquam creditori ſuo quaſi debitum, certam ſcilicet ſummam legaverit, eoque defuncto de nullo debito appareat, nec is, qui creditor nominatus eſt, quicquam petat, utrum debeatur legatum? affirmatur, ſi non nomine debiti, ſaltim nomine legati ibid.
Defenſio: In criminalibus reo concedenda, & ei acta in judicio perlegenda exhibentur 4, 21, 11.
Delegatio: Quid ſit, exponitur 3, 21, 13. Differt a ceſſione nominis ibid. 14.
Delictum. Ejus deſcriptio & diviſio 3, 23, 1 & 2. Privata delicta itidem deſcribuntur & enumerantur ibid. 2 & 3.
Demonſtratio: Deſcriptio demonſtrationis ejusque effectus 2, 24, 25.
Depoſiti definitio 3, 6, 1. Quaenam ſint perſonae contrahentes, & res quae deponuntur ibid. 2 & 3. Forma hujus contractus in quo conſiſtat ibid 4. ubi dicitur inſimul, quod merces non debeat intervenire. Obligatio principalis ex hoc contractu orta parit actionem directam ibid. 5 & 6. Ex obligatione vero ſecundaria oritur actio depoſiti contraria ibid. 7 & 8.
Deſcendentes: Quomodo ſuccedant ab inteſtato 2, 30, 4 usque ad 11 incluſive
Dies: Legatis adjectus quotuplex ſit 2, 24, 23 & 3, 3, 30.
Dilatio: Ultra quartam non ſolet concedi 4, 8, 12.

Dili-

Diligentia: Prae aliis contractibus diligentia exactius conſideratur in commodato, locata opera, & ſuſcepta cuſtodia 3, 3, 16. In ſola ſocietate eique cognata rerum communione non requiritur diligentia exacta ibid. 17 & 3, 14, 5.

Diſpenſatio: eſt licita in caſibus humano, non vero divino jure prohibitis 1, 6, 17.

Diviſio hereditatis: Quomodo hereditas delata & adita dividenda ſit 2, 32, 1. Aliquando per ſortem lis dirimitur, aliquando & magiſtratus opus eſt auctoritate ibid. 2. Quid obtineat; ſi res aliqua diviſionem non recipiat ibid 3.

Divortium, inter vivos accidit vel quoad vinculum, idque quatuor ob cauſas; vel quoad torum & menſam 1, 9, 1. 2. 3. 5. Parti innocenti aliae nuptiae permittuntur, rarius nocenti ibid. 4.

Dolus: Deſcribitur 3, 3, 8 In omnibus contractibus eſt praeſtandus ibid. Doli mali deſcriptio 3, 22, 8. Oritur inde vel exceptio doli vel actio ibid. 8.

Domicilium: Uxor ſequitur domicilium mariti, & filius patris 4, 5, 3. Ubi conveniendus, qui certum domicilium non habet ibid. 4.

Dominica poteſtas: Olim conſiſtebat in tribus 1, 4, 2.

Dominium: Deſcriptio ejus traditur 2, 1, 15. Diviſio ibid. 16. Circa dominium tria ſunt conſideranda ibid. 17. Ad Dominium transferendum quidam natura non ſunt idonei, ut 1) pupilli & minores, quibus jure Saxonico etiam accenſentur 2) foeminae, 3) furioſi & mente capti 2, 11, 1. Quidam lege prohibentur alienare, ut 1) maritus dotem, 2) prodigus, 3) in fraudem creditorum alienantes, 4) bancoruptores ibid. 2. Acquiritur dominium vel per liberos, habita tamen ratione peculii ibid. 5. vel per ſervos ibid. 7. vel per procuratores ibid. 8. Dominii acquiſiti vis & effectus 2, 12, 1. Dominii diviſio in plenum & minus plenum, & utriusque deſcriptio traditur ibid. 2.

Donatio: Qua ratione ad civiles modos acquirendi pertineat 2, 10, 1.

-*Inter virum & uxorem*: Regulariter eſt prohibita 2, 10, 24, exceptis certis quibusdam caſibus ibid. 25. Hae donationes

Digitized by Google

nes confirmantur morte conjugis ibid. 26. Quatenus moribus Saxonicis valeat haec donatio ibid. 27 Gerada marito ab uxore non poteſt donari niſi certis caſibus ibid. 28

- *inter vivos*: Deſcribitur 2, 10, 13. In donante requiritur 1) voluntas donandi, 2) facultas ibid 14 Aliquando donatio praeſumitur ibid Foeminae licet geradam donare vel judicialiter vel extrajudicialiter ibid 15. Non poteſt donare 1) pater filio, 2) filius patri, 3) conjux conjugi ibid. 16. Quid requiratur in donatario ibid. 17. Quaenam res donari queant ibid 18. Si res donata excedit 500. aureos Ungaricos, inſinuatione opus eſt, exceptis quibusdam caſibus ibid. 19. Jure Saxonico in donatione rerum immobilium inſinuatio ſemper eſt neceſſaria ibid. In donatione res vel traditur ſtatim vel ſaltim promittitur ibid. 20. Perfecta donatio non revocatur, niſi 1) ob querelam inofficioſae donationis, 2) ob ingratitudinem ibid 21 & 3) ob ſupervenientiam liberorum ibid. Aliquando donatio fit ſub modo aut ſub conditione ibid. 22 Donatio remuneratoria quid ſit, & quid circa illam obſervandum ibid. 23. Ad donationem inter vivos referuntur donatio propter nuptias, & donatio inter virum & uxorem, quarum haec eſt regulariter prohibita ibid 24.
- *mortis cauſa*: Definitur 2, 10, 3. Mortis cauſa qui donare poſſit ibid. 4. & cui donari queat ibid 5 Differentia hujus donationis a legato quoad donantem quaenam ſit ibid. 6. Quaenam res donari poſſint ibid 7. Forma hujus donationis conſiſtit in tribus ibid. 8. Sunt caſus, quibus irrita fit haec donatio ibid. Quaenam actio competat, qua revocari poſſit res donata, vel dominio tranſlato vel nondum tranſlato ibid. 10 Quanam actione morte eveniente petatur res donata ibid 11. A mortis cauſa donatione differt mortis cauſa capio ibid. 12.
- *propter nuptias*: Deſcriptio hujus donationis 1, 8, 5 Marito mortuo haec donatio ejus heredibus eſt reſtituenda ibid. 6.

Dos: Nuptiis accedit dos & donatio propter nuptias 1, 8, 1. Dotis deſcriptio ibid 2. Quis conſtituat dotem ibid 3. Res, in quibus dos conſtituitur ibid. 4. Mortua uxore maritus tenetur heredibus uxoris dotem reſtituere, ſed non prius quam ipſi ob neceſſarias & utiles impenſas ſit ſatisfactum ibid.

ibid. 6 & 7. An & quatenus dos poſſit legari: vid. *Legatum.*

Dotalitium: Uxori nobili ſolet conſtitui 1, 8, 8. Notantur quaedam de dotalitio 2, 30, 29.

Duo rei : Stipulatores & promiſſores ſunt vel unus vel plures 3, 10, 1. Quinam ſint duo rei ſtipulandi, quinam promittendi ibid. Cuilibet ex correis ſtipulandi in ſolidum debetur ibid. 2. Quilibet ex correis promittendi in ſolidum obligatur ibid. 3. Competit tamen beneficium diviſionis, quod certis caſibus ceſſat ibid. 4. & 5.

E.

Effuſum ex aedibus: Si quid dejectum effuſumve ex aedibus fuerit, refertur ad quaſi delicta, & arbitrarie punitur: item poſitum aut ſuſpenſum in aedibus 3, 26, 3.

Emphyteuſis : Ejus deſcriptio 2, 12, 3 & 3, 13, 1. Res in emphyteuſin dari ſolita quaenam ſit, & quinam modus conſtituendi ibid. 4. Conſtituta emphyteuſis transfertur in ſucceſſores ibid. 5. Jus domini emphyteuſeos in quibus conſiſtat ibid. 6. Jus emphyteutae conſiſtit 1) in percipiendis omnibus commodis ibid 7. 2) in poteſtate quodammodo alienandi & pignus conſtituendi ibid. 8 & 9. Emphyteuſi alienata laudemium ſolvendum eſt ibid. 10. Finitur & amittitur emphyteuſis tum ex cauſis communibus, ut 1) conſolidatione, quae contingit morte, praeſcriptione, & renunciatione ibid 11. 2) deterioratione ibid. 12. 3) interitu rei ibid. 4) lapſu temporis ibid tum ex cauſis propriis, ut 1) canone non ſoluto ibid. 13. 2) emphyteuſi absque conſenſu domini alienata ibid Amiſſa emphyteuſi non quidem repeti poſſunt impenſae ſeu meliorationes, fructus tamen percepti retinentur ibid. 14. Diviſio rei emphyteuticae non obeſt domino, adeo ut libera electio illi competat, adverſus quem fundi poſſeſſorem etiam diviſim & pro parte tantum poſſidentem velit pro integro canone in ſolidum agere ibid. 15. *Plurium emphyteutarum* nomine conſtituitur unus, qui vocatur Lehn-Träger ibid. Perſonae contrahentes emphyteuſin, & res de quibus contrahitur 3, 13, 2. Forma hujus contractus in quo conſiſtat, ſcilicet aliquando etiam in ſcriptura ibid. 3. Mutua obligatio ex hoc contractu oriens, & quaenam actio inde veniat, explicatur ibid. 4 & 5.

Emtio venditio: Ejus deſcriptio 3, 11, 2. Perſonae contrahentes quaenam ſint ibid. 3. Forma hujus contractus conſiſtit in conſenſu ibid. 4. Merx certa & determinata venditur aliquando per averſionem, aliquando ad menſuram ibid. 5. Firmiter rei adhaerentia ſimul vendita cenſentur ibid. Pretium conſiſtit in pecunia numerata ibid. 6. Aliquando ſcriptura ad perfectionem hujus contractus pertinet ibid 7. Obligatio mutua ex hoc contractu utrinque eſt principalis; obligatio emtoris & venditoris in quo conſiſtat ibid 8 & 9. Traditio rei venditae quomodo debeat eſſe comparata ibid. 9. ubi ſimul monetur, quod dolum & culpam, non vero caſum fortuitum debeat praeſtare venditor ibid Dominium rei venditae non transfertur niſi pretio ſoluto aut fide de eo habita; in quibusdam bonis requiritur etiam judicialis reſignatio ibid. 10 Venditor tenetur ad evictionem praeſtandam, & utrinque actio emti venditi datur ibid. 11 & ſequ. Emtioni venditioni adjicitur aliquando 1) addictio in diem, 2) lex commiſſoria, 3) pactum ut liceat recedere a contractu, 4) pactum de retrovendendo ibid. 13 usque ad 17 5) pactum de retrahendo ibid 20 Reſcinditur emtio venditio 1) mutuo diſſenſu, 2) ob pacta adjecta, 3) ob dolum, 4) ob laeſionem ultra dimidium; unde aeſtimanda laeſio ibid. 40. Caſus, quibus locum non habet remedium ex L. 2. C. de Reſc vend ibid 41.

Emtor: Non eſt obligatus ſervare contractum locationis conductionis 3, 12, 15.

Equus: In equo quatuor praeſtanda ſunt vitia a venditore, ut ſi ſit *ſtetig, ſtaarblind, haarſchlechtig, und rotzig* 3, 20, 6.

Error: Quatenus vitiet emtionem venditionem 3, 11, 4

Evictio: in plurimis contractibus eſt praeſtanda, in quibusdam tamen non praeſtatur 3, 20, 12 & 13. Praeſtatur ex ipſa natura negotii, licet non fuerit promiſſa ibid. 14 Quidnam requiratur, ut ad evictionem quis agere poſſit ibid 15. Aliquando omiſſa licet denunciatione quis tenetur ad evictionem ibid. 16 Caſus, quibus evictio non praeſtatur ibid 17. Cedens nomen regulariter non tenetur de exigibilitate ibid. 18.

Exceptionis deſcriptio, & diviſio in dilatorias & peremtorias 4, 8, 14. Exceptiones ratione perſonarum litigantium quae-

nam dicantur ibid. 15. Exceptiones ratione perſonarum litigantium quaenam ſint ibid. 16. Dantur etiam exceptiones ratione modi procedendi, ratione loci & temporis, ratione ipſius cauſae in judicium deductae ibid. 17. 18. 19. Exceptiones dilatoriae regulariter in litis conteſtatione opponendae, exceptis iis quae ipſam cauſam concernunt; item excipiuntur alii caſus ibid. 19. Exceptionis peremtoriae deſcriptio 4. 10, 1. Peremtoriae vel cum ipſo negotio vel poſt illud naſcuntur ibid. 2. Quando opponantur & probentur ibid. 3.

Executio rei judicatae deſcribitur 4, 20, 1. Forma executionis conſiſtit in legitimo modo & tempore ibid. 2. In rebus oppignoratis executio fit ſecundum electionem creditoris ibid. 3. Occupationem bonorum ſequitur ſubhaſtatio ibid. 4. Quaedam res executioni ſunt exemtae ibid. 5.

Executor teſtamentarius: Conſtituitur aliquando 2, 29, 1. Hoc officium ſponte ſuſcipitur ibid. 2. Officium hoc in quo conſiſtat ibid. 3. Quomodo bonorum alienatio ſit permiſſa executoribus ibid. 4 Plures ſi ſint executores, omnium conſenſus requiritur ibid 5.

Exheredatio: Forma exheredationis liberorum in quo conſiſtat 2, 17, 5. Forma exheredationis non obſervata teſtamentum quoad inſtitutionem eſt nullum ibid 6. Cauſae exheredationis fratrum & ſororum quaenam ſint ibid. 8.

F.

Falcidia: Per Legem Falcidiam reſtringitur modus legandi, ut ſcilicet heredes partem quartam ſalvam habeant 2, 25, 1. Modus computandi & conſequendi Falcidiam ibid. 2 & 3. Dantur etiam caſus, quibus Falcidia non habet locum ibid. 4.

Famoſus libellus: Deſcribitur 2, 23, 16. Quis hujus criminis ſe faciat reum ibid. 17. Quaenam poena huic delicto ſit ſtatuta ibid. 18.

Fera: Tria ſunt animalium genera: 1) prorſus fera, 2) fera quidem naturaliter, ſed vel conſuetudine naturali vel ſingulari cura manſueta facta, 3) manſueta naturaliter; quid ratione dominii circa ſingulas has ſpecies obtineat, traditur 2, 1, 21.

Fer-

Ferruminatio: Deſcribitur, & duo caſus, ſi ferruminatione res aliena meae jungitur veluti toti integrali, diſtinguuntur 2, 1, 46

Feudum: Jus feudi eſt ſpecies dominii utilis 2, 12, 23.

Fideicommiſſum ſingulare: Hujus deſcriptio habetur 2, 27, 1. Legatis eſt exaequatum ibid. 2.

- *univerſale;* Deſcriptio ejus 2, 26, 1. Quibus perſonis relinquatur ibid. 2 Modus ſuccedendi ſecundum Jus Commune in hoc fideicommiſſo ibid 3. Saepe fideicommittentis proximitas ſpectatur ibid. 4 Locus hic etiam eſt juri repraeſentationis ibid. 5. Delatum fideicommiſſum ſi agnoſcatur praeſtandum eſt ibid. 6. Heres tamen poteſt detrahere Trebellianicam ibid 7. In liberis fideicommiſſo gravatis diſtingui ſolet, an purum an vero conditionale fideicommiſſum ſit relictum aliis ibid. 8. Jus fideicommiſſi reſtituti in quo conſiſtat ibid. 12 Fideicommiſſum alienari nequit niſi certis quibusdam caſibus, qui recenſentur ibid. 13.

Fidejuſſio: Deſcribitur, & quaenam perſonae hunc contractum ineant, exponitur; a quibus foeminae excluduntur 3, 9, 1 & 2.

Fidejuſſor: Ex obligatione fidejuſſoris datur creditori actio 3, 9, 5. Competit fidejuſſori 1) beneficium ordinis, quod tamen ceſſat tribus in caſibus ibid. 6. 2) beneficium diviſionis, quod & ipſum certis quibusdam caſibus ceſſat ibid. 7. 3) beneficium cedendarum actionum ibid. 8. Licet actiones non ſint ceſſae, tamen datur actio fidejuſſori contra debitorem ibid 9. Dantur etiam remedia fidejuſſori contra creditorem exactionem differentem, & contra debitorem ut ſolvat ipſe creditori ibid. 10.

Filiusfamilias: Filiisfamilias in mutui contractu ſingulare competit privilegium, ſcilicet SCti Macedoniani 3, 4, 8.

Fines: Obſcuratio finium refertur ad quaſi contractus, ejuſque deſcriptio habetur 3, 18, 24. Ex hoc contractu oritur actio finium regundorum ibid. 25.

Fiſcus: Quando ſuccedat in hereditatibus, 2, 30, 32.

Flumen: Servitutis fluminis recipiendi & non recipiendi deſcriptio 2, 4, 8. Hodie flumina pertinent ad ſuperioritatem territorialem 2, 1, 6.

Foemina: Innuptae in foro Saxonico ſolvi tuto poteſt 3, 21, 6 in f. Virtus foeminarum quae ſit 1, 3, 2

Formalia: Quaenam dicantur formalia, quaenam materialia, in remediis ſuſpenſivis 4, 20, 24. Haec probe ſunt attendenda ibid.

Fornicationis definitio 3, 28, 14.

Forum: Competentia fori aeſtimatur ex perſona rei; hic forum commune ſortitur 1) ratione domicilii, ubi notandum uxorem ſequi domicilium mariti, filium patris 4, 5, 1. 2. & 3. Qui certum domicilium non habet, conveniri poteſt ubi reperitur; vel edictaliter citatur ibid 4. Hoc forum domicilii eſt generale ibid 5. 2 ratione rationum & adminiſtrationis quis in loco ejus geſtae ſpecialiter convenitur ibid. 7. 3 ratione delicti quatenus reus ſortiatur forum ibid. 8. 4) ratione rei tam immobilis quam mobilis quis ſortitur forum ibid 9 5) ratione continentiae cauſae quis forum etiam ſortiri poteſt, quae continentia venit vel a perſonis vel ex natura actionum ibid 12. Forum privilegiatum eſt tale vel ratione cauſarum, ut ſunt ſpirituales, feudales, ſtatus, & fiſcales ibid 13 vel ratione perſonarum, ut ſunt clerici, profeſſores, milites, officiales 4, 5, 14.

Fructus: Quatenus eos percipiat uſufructuarius tam de jure communi quam Saxonico 2, 8, 8 Bona fide fundum alienum colenti cedunt fructûs, non vero malae fidei poſſeſſori 2, 1, 54. Uſufructuarius & colonus quatenus acquirant fructus ibid. 55.

- *Civiles* quomodo acquirantur; diſtinguitur 2, 8, 9.

Fugitivus: Proceſſus criminalis quomodo contra fugitivum inſtituendus 2, 21, 19. Si fugitivus deprehendi nequeat ibid. Diſtinguendum eſt inter delicta leviora & graviora, & ſic pro diverſitate levitatis & gravitatis procedendum ibid. 19. & 20.

Fundus inſtructus: Magna eſt differentia inter fundum inſtructum & fundum cum inſtrumento; ille enim longe plura includit quam hic 2, 24, 13.

Furioſus: Ejus negotia curator expedit 3, 1, 10.

Furtum: Deſcribitur 3, 23, 3. Quanam poena hodie coërceatur, & quidnam ſpecialiter hac in re in Collegio Juridico-

Je-

Jenenſi ſit receptum ibid. 4. Recenſentur aliquot caſus, quibus mitigatur poena furti ordinaria ibid. 5. Poteſt fur etiam conveniri rei vindicatione, item condictione furtiva ibid. 6. An heredes furis ſuſpenſi conveniri poſſint? affirmatur: ne heredes furis cum damno alterius locupletentur ibid. 7.

G.

Ganerbinatus: Deſcriptio pacti ganerbinatus 2, 34, 2.

Gerada: Ad filias pertinent gerada & utenſilia, niſi ſuperſtes ſit mater 2, 30, 10. Deficientibus vero filiabus geradam accipiunt cognatae ibid. 25. Quidnam attendendum in determinanda gerada ibid. Si neque filia neque cognata adſint, habens merum imperium accipit geradam ibid. An foeminae liceat geradam donare 2, 10, 15. An marito ab uxore poſſit donari gerada ibid. 28.

Guaranda: Actor debet praeſtare guarandam, reus ſatisdationem de judicio ſiſti 4, 8, 13.

H.

Habitationis definitio traditur 2, 8, 14. Quomodo amittatur ibid. 18.

Heres: Heredes ſunt vel neceſſarii vel ſui vel extranei ſive voluntarii 2, 23, 1. Quinam dicatur neceſſarius heres ibid. 2. Quinam ſuus ibid. 3. Ex aequitate ſuis indulgetur heredibus, an velint abſtinere ab hereditate an ſe immiſcere ibid. Creditores qui conveniunt filium ob credita paterna, debent probare filium ſe immiſcuiſſe hereditati ibid. 4. Quinam ſint heredes extranei ſive voluntarii ibid. 5. Heredibus quaenam beneficia ſint conceſſa ibid. 12 & 13.

Heredis inſtitutio: Pertinet ad formam & eſſentiam teſtamenti 2, 17, 1. Inſtitutio debet eſſe 1) certa, 2) libera, 3) non captatoria, 4) certum heredem exprimens ibid. 2. Heredes quidam neceſſario ſunt vel inſtituendi vel exheredandi ibid. 3. Inter quos ſunt 1) liberi quicunque ibid. 4. 2) parentes ibid. 6. 3) fratres & ſorores ibid. 8. Deficientibus ſuis heredibus extranei poſſunt inſtitui 2, 18, 1. vel unus vel plures inſtituuntur, partibus expreſſis vel omiſſis ibid. 2. Inſtituuntur

Digitized by Google

untur heredes vel pure, vel 1) adjecto die certo aut incerto, hocque vel ſimpliciter vel ſecundum quid tali ibid. 3. vel 2) adjecta conditione poſſibili, eaque aut poteſtativa aut caſuali aut mixta ibid. 4 & 5. Hujusmodi conditiones recte adjiciuntur in teſtamentis, excepto teſtamento parentum inter liberos ibid. 6. Aliquando & negativa conditio imponi poteſt, quo caſu opus eſt cautione Mutiana ibid. 7.

Hereditas: Juris hereditarii deſcriptio 2, 15. 1. Tria capita ſunt obſervanda circa jus hereditarium ibid. 2. Acquirenda hereditas defertur vel ordinario vel extraordinario modo ibid. 3. Ad modum ordinarium pertinet teſtamentum 2, 15, 4. Quinque dantur caſus, quibus heredes indignos ſe reddunt hereditate, licet teſtamentum in ſe ſit firmum 2, 22, 1. Hereditas delata vel acquiritur vel omittitur; acquiſitio autem hereditatis variat pro varietate heredum 2, 23, 1. Extranei heredes acquirunt hereditatem vel aditione hereditatis vel geſtione pro herede ibid. 6 Quinam poſſint acquirere hereditatem ibid 7. ibidem ſimul oſtenditur, quid in pupillo, minore, furioſo, & prodigo hac in parte obtineat Filius familias juſſu patris adit hereditatem ibid 8. Tempus adeundi tam Jure Civili quam Saxonico ibid. 9. Effectus ſuſceptae hereditatis in quo conſiſtat ibid. 10. Repudiatio hereditatis quomodo fiat ibid. 11. Hereditas ab uno vel altero omiſſa accreſcit conjunctis heredibus, niſi ſubſtitutus adſit qui amplectatur hereditatem ibid. 17.

- *ab inteſtato*: Teſtamento non vel haud rite condito hereditas lege ab inteſtato defertur 2, 30, 1. Quomodo inſtituatur legitima ſucceſſio tam ſecundum Jus vetus quam ſecundum Jus Novellarum ibid, 2. Jure Novellarum tres ordines ſunt ſtatuti, deſcendentium, aſcendentium, & collateralium ibid. 3 Primo ſuccedunt defuncto ejus deſcendentes; circa quos tres occurrunt caſus, qui probe notandi: 1) quando relinquuntur liberi ſolum primi gradus, hi ſuccedunt in capita ibid. 4. 2) Concurrentibus cum liberis primi gradus aliis diverſi gradus, hi cum illis ſimul ſuccedunt in ſtirpes jure repraeſentationis 2, 30, 5. 3) Omnibus ulterioris gradus exiſtentibus diſtincte eſt procedendum ibid. 6. Quid obtineat ſi liberi ſint ex diverſis matrimoniis? diſtinguitur inter liberos privignos & illos qui alterum parentem commu-

Digitized by Google

nem habent ibid. 7. Obtinent haec in filiis legitimis, ut & legitimatis per ſubſequens matrimonium; circa legitimatos vero per Reſcriptum principis diſtinguendum eſt ibid. 8. Quomodo ſuccedant filii naturales, ſpurii, inceſtuoſi tam in hereditate paterna quam materna ibid 9. Quid Jure Saxonico circa res expeditorias & geradam in filiis & filiabus obtineat, oſtenditur ibid. 10 Deſcendentibus non extantibus ſuccedunt aſcendentes; ubi attendendum aliquando, unde bona provenerint ibid. 11. Jure Communi cum aſcendentibus admittuntur fratres ac ſorores germani eorumque defunctorum liberi ibid. 12 Ultra fratrum ſororumque filios nemo cum aſcendentibus concurrit ibid. in f. At Jure Saxonico ſoli aſcendentes ſuccedunt excluſis fratribus defuncti ibid 13. Quid in adoptivis & illegitimis parentibus obtineat ibid 14. Tertio, nec aſcendentibus nec deſcendentibus ſuperſtitibus ſuccedunt collaterales ibid. 15. Et quidem 1) fratres ſororesve eorumque defunctorum liberi jure Repraeſentationis ſuccedunt ibid Secus eſt Jure Saxonico ibid. 16. Fratrum filii ſoli exiſtentes ſuccedunt in capita ibid 17. Jure quodam proprio ob ſingularem quandam rationem ibid. Quid hoc in caſu Jure Saxonico obtineat ibid 18 2) Fratres conſanguinei & uterini eorumque filii ſuccedunt ibid. 19. Quid Jure Saxonico obſervetur, dicitur ibid. 20. Reliqui deinde collaterales gradu propinquiores ſequuntur ibid. 21. Perpetuum eſt axioma: Proximiores gradu remotiores excludunt; &, Qui pares ſunt gradu, pariter admittuntur ibid. Si duplici ratione quis ſit cognatus, duplicem capit portionem ibid. 22 Applicantur haec ſucceſſionum jura ad legitimatos, & quodammodo ad agnatos per adoptionem; at in illegitimis cognatis aliud obtinet ibid 23 & 24 Admittuntur ad ſucceſſionem quodammodo conjuges Jure Civili ibid 26 Saxonico maritus ſuccedit in mobilia uxoris, ſalva tamen liberis legitima ibid 27. Viduae ignobili debetur Jure Saxonico communi quarta pars, aliquando virilis portio, ex bonis mariti & uxoris collatis; niſi malit dotem & illata ſolum repetere ibid. 28. ubi additur, quid Jure Electorali obtineat. Quid viduae nobili aſſignetur ibid 29. Praecipue pacta & ſtatuta ſunt attendenda hac in parte ibid 30.

Heredes ſi deſint alii, conjuges ſibi invicem ſuccedunt ibid. 31. Nec alio herede exiſtente nec conjuge ſuperſtite fiſcus ſuccedit ibid. 32.

Aditio: Deſcribitur 3, 18, 14. Ex hereditatis aditione datur actio ex teſtamento, cujus deſcriptio habetur ibid. 15.

Petitio: Eſt vel ſpecialis & qualificata 2, 33, 1. vel generalis ſive ſimplex, quae deſcribitur ibid 5 Hujus fundamentum eſt jus hereditarium ibid. 6 Cui, contra quem, & ad quid detur ibid. 7. 8. 9. Diſtinguitur hereditatis petitio in civilem & praetoriam; illa iterum eſt duplex ibid. 11. Praetoria hereditatis petitio deſcribitur ibid. 12.

Hermaphroditus: Quatenus matrimonium inire poſſit 1, 7, 12.

Homicidium: Quatuor habet ſpecies, voluntarium ſcilicet, culpoſum, caſuale, & neceſſarium 3, 28, 30. Homicidii voluntarii deſcriptio ibid. Ejus poena eſt gladius ibid. 31. Homicidium culpoſum arbitrarie punitur, caſuale vero a poena eſt immune ibid 32. Homicidium neceſſarium, quod etiam immune eſt a poena, ſi adſint debita requiſita, deſcribitur ibid. 33.

Homo: Juxta ſtatum naturalem dividitur in maſculum, foeminam, & androgynum 1, 3, 12. Deinde in natum & naſciturum ibid

Hypotheca tacita: Quibus caſibus contrahatur 2, 35, 14. 15. 16. Obtinet etiam in ſupellectile libraria ſtudioſorum ibid. 16.

I.

Ignorantia: Quid circa eam notandum 3, 3, 24. De ignorantia juris duae regulae notandae ibid. 25 & 26. De ignorantia facti regula ibid. 27. Qualis ignorantia toleranda ibid. 28.

Impedimentum: Propter impedimentum, quod quis non poteſt avertere, vel propter alias juſtas cauſas conceditur reſtitutio in integrum 3, 22, 22.

Impenſae: Quatenus impenſas tam neceſſarias quam utiles tum bonae tum malae fidei poſſeſſor deducere poſſit 2, 13, 8. Compenſandae ſunt impenſae cum fructibus, & tunc demum

demum ſuperfluum ſumtuum, quo melior res eſt, reſtituere dominus tenetur ibid. 9.

Inaedificatio: Omne, quod ſolo inaedificatur, ſolo cedit 2, 1, 47. Ex aliena materia in ſuo ſolo aedificans eſt dominus aedificii ibid. 48. Competunt tamen domino materiae actiones ibid. Inaedificatum alieno ſolo huic cedit, ita tamen ut itidem alteri competant actiones ibid. 49.

Incendium: Crimen incendii deſcribitur 3, 28. 39. Ejus poena eſt vel ordinaria vel extraordinaria ibid.

Inceſtus: Definitio 3, 28, 21. Committitur inter conſanguineos, eosque vel aſcendentes & deſcendentes in infinitum, vel inter collaterales ibid. 22 & 23. Quotupliciter inter affines committatur ibid. 24.

Indebiti ſolutio: Refertur ad quaſi contractus & deſcribitur 3, 18, 16. Per errorem regulariter facti, ex recepta tamen opinione etiam per errorem juris indebite ſolvitur ibid. 17. Competit inde condictio indebiti ibid. 18.

Infamiae deſcriptio 1, 13, 4. Eſt vel facti vel juris; haec irrogatur vel immediate a jure vel per ſententiam ibid. 5. 6. 7. Affinis infamiae eſt levis notae macula ibid. 8. Quinam non ſint infames ibid 9. Aboletur infamia per reſtitutionem ibid. 10.

Inhibitiones: Hodie ſucceſſerunt in locum interdictorum 2, 37, 2. In curiis Saxonicis receptae ſunt inhibitiones 4, 8, 7.

Injuria: Deſcribitur & dividitur in realem & verbalem 3, 23, 8. Injuria conſiſtit in animo injuriandi ibid. 9. Unde conſtare poſſit de animo injuriandi, & an ludendo injuria inferatur ibid. Reus hic admittitur ad juramentum purgationis ibid. Vindicatio injuriae quomodo fiat ibid. 10. Actione injuriarum vel civiliter agitur vel criminaliter ibid. 11 & 12. Praeterea datur actio ad palinodiam; nec non remedium extrajudiciale, ſcilicet retorſio injuriarum ibid. 13 & 14. Tollitur actio injuriarum 1) morte, 2) praeſcriptione, 3) diſſimulatione, 4) declaratione ibid. 15.

Inquiſitionis deſcriptio, & diviſio in generalem & ſpecialem 4, 21, 2 & 3. In quibus delictis habeat locum ibid. 4. Caute ſuſcipienda, cumprimis ſpecialis inquiſitio ibid. 5. Pertinet ad inquiſitionem captura & incarceratio rei ibid 6. Examen inquiſiti quomodo inſtituendum ibid 7.

Inſtantia: Unde dicatur, & quid denotet 4, 8, 3. Aliud eſt abſolvere ab inſtantia, aliud ab actione ibid. Privilegium primae inſtantiae inverti aut averti nemini poteſt 4, 5, 15. ubi tamen quatuor exceptiones notandae.

Inſtrumentum: Ejus deſcriptio, & diſtinctio in publicum & privatum 4, 11, 7. Inſtrumenti publici autoritas quanta ſit ibid. 8. Privatae ſcripturae quaenam vis, & inprimis librorum mercatorum ibid. 9. Inſtrumenta aliquando etiam poſt litem conteſtatam producuntur; producta ſunt recognoſcenda vel diffitenda ibid. 10. Inſtrumenta tenetur actor reo edere ibid. 11. non vero reus actori ibid. 12. Neceſſe eſt, ut ſit praeſumtio contra eum, qui edere debet ibid. 13. Inſtrumenta ſunt edenda etiam in proceſſu ſummario ibid. 14. Detrectantis poena ibid. 15.

Inſula: in flumine nata cui accedat 2, 1, 35. An hodie inſulae in fluminibus natae ad privatos, an vero ad principes pertineant? diſtinguitur ibid. 36.

Intellectus: In quibusdam perſonis deficit 3, 1, 10. In quibusdam ob aetatem ſe non poteſt recte exſerere ibid. 11.

Interdictum: Olim in cauſis poſſeſſionis decernebantur interdicta, quae deſcribuntur 2, 37, 2. Poſtea dabatur actio ex cauſa interdicti; hodie loco interdictorum ſunt mandata, item inhibitiones ibid. Diviſio interdictorum ibid. 3. Interdicta adipiſcendae poſſeſſionis ſunt 1) Interdictum Quorum bonorum ibid. 4. Huc etiam pertinet remedium ex l. fin. C. de Edict. D. Hadr. toll. ibid. 5. 2) Interdictum Quod legatorum, 3) Interdictum Salvianum ibid. 6 & 7. Retinendae poſſeſſionis interdictum eſt 1) Uti poſſidetis, 2) Utrubi ibid. 8 & 9. Praeterea ſunt ſpecialia interdicta redimendae poſſeſſionis, quibus defenditur 1) ſuperficies, 2) ſervitutes quaedam, nimirum iter actusque privatus ibid. 10. 11. 12. aquaeductus 13 aquae hauſtus 17. Interdictum recuperandae poſſeſſionis eſt, Unde vi; nec non remedium ex Jure Canonico ibid. 22 & 23.

Interdictum Quod legatorum: Deſcriptio ejus 2, 37, 6.

-*Quorum bonorum:* Cui, & contra quem detur ibid. 4.

-*Salvianum:* Cui, & contra quem detur ibid 7.

-*Interpellatio:* Deſcribitur, & in judicialem atque extrajudicialem dividitur 2, 9, 29. Judicialis quomodo fiat ibid. Extra-

judicialis

Judicialis ſit per denunciationem privatam, ac non niſi certis caſibus effectum habet ibid. 30. Haec etiam ſufficit ad prohibendam jurium praeſcriptionem ibid. Jure Canonico quaelibet interpellatio malam fidem inducens obſtat ibid. 31.
Interventio: Quidnam ſit 4, 15, 5. Locum habet ob quodvis intereſſe & quovis tempore ibid. 6.
Inventarium: Heredi tributum eſt beneficium conficiendi inventarium 2, 23, 13. Modus conficiendi inventarium ibid. 14. Omnes res debent deſcribi in inventario ibid. Confecto inventario heres ultra vires hereditatis non tenetur ibid. 15. Jure Saxonico deficiente inventario exigitur jurata ſpecificatio ibid. Modus conficiendi inventarium pupillare 1, 21, 2. Omiſſa inventarii confectione tutor eſt ſuſpectus, niſi teſtator inventarii confectionem remiſerit; a quo nec mater immunis eſt ibid. 3.
Inventio: Deſcribitur & hodiernus vſus oſtenditur 2, 1, 30.
Inundatio: Non mutat proprietatem fundi 2, 1, 38.
Iracundia: Injuria calore iracundiae illata, poenitentia vel declaratione tollitur 3, 23, 9.
Iter: Deſcribitur 2, 3, 4. Quaenam ejus ſit latitudo ibid. 7.
Judex: Ejus deſcriptio & requiſita, nimirum 1) jurisdictio, 2) competentia, 3) habilitas 4, 4, 1. Judex alius eſt ordinarius, alius extraordinarius; utriusque deſcriptio habetur ibid. 14. Hic vel eſt ex commiſſione judicis ordinarii, & dicitur Commiſſarius; vel electione partium, & dicitur Arbiter ibid. eod. & 15. Cauſae, quae reddunt judicem inhabilem ſive ſuſpectum, recenſentur 4, 6, 1. Ob cauſas d. l. allegatas recuſari poteſt etiam ordinarius judex ibid. 2. Judici ſuſpecto plerumque adjungitur alius ibid. 3. Cauſa ſuſpicionis eſt probanda ibid. 4.
Judicium: Ejus deſcriptio 4, 2, 1. Quibus judicium conſtet ibid. 2. Perſonae conſtituentes judicium principales ſunt Actor, Reus, & Judex; minus principales Advocati, Procuratores ibid. 3. Judicium aliud eſt Eccleſiaſticum, aliud Seculare; & hoc vel Civile vel Criminale; aliud Reale, aliud Perſonale; Reale aut eſt Petitorium, aut Poſſeſſorium; hoc iterum vel Ordinarium vel Summarium 4, 7, 1. 2. 3. 4.
·*Publicum*: Eorum deſcriptio habetur 3, 28, 1.
Juramentum calumniae: Ad accidentalia judicii ſpectat;

idemque definitur, & diſtinguitur in generale & ſpeciale 4, 15, 1 & 2. Hodiernus uſus hujus juramenti in quo conſiſtat ibid. 3.

Juriſdictionis definitio ex legibus Romanis deducta 4, 4, 2. Quaedam cauſae ſecundum leges Romanas dicuntur Juriſdictionis extraordinariae ibid. 3. Dividitur Juriſdictio 1) in propriam & mandatam, 2) in ordinariam & prorogatam ibid. 4 & 5. 3) in contentioſam & voluntariam; quaenam ad hanc cauſae ſpectent ibid. 6. Per quos hodie exerceatur Juriſdictio, & apud quem reſideat ibid. 10. Juriſdictio hodie generaliter & late accipitur, & dividitur in inferiorem & ſuperiorem ibid. 11 & 12. Unde cognoſcatur, quaenam Juriſdictio conceſſa, & quinam actus ad hanc vel illam pertineant ibid. 13.

Jurisprudentia: Definitur 1, 1, 1. Finis ejus in quo conſiſtat ibid. 2.

Jus: Ejus in genere deſcriptio 1, 2, 1. Ejusdem in publicum & privatum diviſio ibid. 2. Quae jura in Imperio noſtro vigeant ibid. 15. Jura probe cognoſcenda, & ad factum ſingulare prudenter applicanda ibid. 17. Jus eſt vel perſonarum vel rerum ibid. 21.

-*ad rem:* Ejus deſcriptio 3, 1, 1.

-*Civile:* Ratione diverſi ſtatus Romani eſt diverſum 1, 2, 10.

-*Compaſcui:* Deſcribitur 2, 3, 12.

-*Congrui*, Germ. *das Geſpildte:* An ſola vicinitas tribuat hoc jus 3, 11, 27.

-*Deliberandi*: Conceſſum eſt heredibus, ne damnum vel ſuſcipiendo vel omittendo incurrant 2, 23, 12. Ejus deſcriptio ibid.

-*Gentium*: Ejus deſcriptio & diſtinctio 1, 2, 6 & 7.

-*in re:* Deſcribitur 2, 1, 14. Tres ejus ſunt ſpecies ibid.

-*in rem*: Perſequimur actione in rem ſive vindicatione 2, 13, 1.

Jusjurandum: Deficiente alia probatione Jusjurandum defertur, cujus deſcriptio habetur 4, 12, 1. Diſtinguitur in promiſſorium & aſſertorium ibid. 2. Juramentum litis deciſorium quis deferat ibid. 4. Juramentum voluntarium quodnam ſit ibid. 5. Jusjurandum judiciale deſcribitur; quando & a quo deferatur ibid. 6. Hoc delatum aut ſuſcipiendum aut referendum; excipiuntur tamen caſus, ubi licet recuſare jusjurandum ibid

Digitized by Google

ibid. 7. Hoc juramentum praeſtatur regulariter in cauſis civilibus ibid. 8. Juramenti neceſſarii & ſuppletorii deſcriptio ibid 9 & 10. Juramentum ſuppletorium regulariter in omnibus cauſis admittitur, exceptis pauciſſimis ibid. 11. Juramentum purgationis deſcribitur ibid 12. Hoc imponitur ei, qui ſuſpicionibus gravatus eſt ibid. 13. Is, cui jurisjurandi praeſtatio injuncta eſt, debito tempore ſe offerre debet ibid. 14. Lites jurejurando judiciali finitae non retractantur; alia eſt ratio in juramento neceſſario ibid 15 & 16. Juramentum in litem deſcribitur; & diſtinguitur in jusjurandum affectionis & veritatis ibid. 17. Juramentum minorationis quando locum babeat ibid. 20.

Jus naturale: Ejus deſcriptio 1, 2, 3. Cui ſimiles ſunt inclinationes brutorum naturales ibid. 4. Jus naturale eſt immutabile ibid. 5.

-*paſcendi*: Deſcribitur 2, 3, 12.

-*poſitivum*: Ejus deſcriptio & diviſio 1, 2, 8 & 9.

-*poſtliminii*: Quando & quomodo obtineat 2, 1, 29.

-*praelationis*: De eo ex facto inſtitoris vel mandatarii proveniente agitur 3, 19, 8. Creditores ratione certae tabernae praeferuntur aliis ibid. 11.

-*Protimiſeos*, Germanis *Näherkauf*: Deſcribitur, & unde competat, dicitur 3, 11, 20. Eſt vel conventionale vel legale ibid. Vis & effectus hujus pacti in quo conſiſtat ibid. 21. Quibus caſibus locum babeat hoc jus ibid. 22. Hoc jus poteſt etiam cedi ibid. 23. Jus protimiſeos legale deſcribitur ibid. 24. Competit 1) ratione dominii directi ibid. 25. 2) ratione crediti ibid. 26. 3) ratione vicinitatis, quo pertinet jus Congrui ibid 27. 4) ratione communionis ibid. 28. 5) ratione incolatus ibid. 29. 6) ratione conſanguinitatis ibid. 30. Vid. *Retractus gentilitius*.

-*Repraeſentationis*: Fratrum ſororumve liberi jure communi ſuccedunt jure repraeſentationis 2, 30, 15 Secus tamen eſt jure Saxonico quoad bona hereditaria in ordine collateralium, ubi jus repraeſentationis non obtinet niſi in quibusdam ſaltim provinciis ibid 16. Jure Civili jus repraeſentationis ultra fratrum filios concurrentes cum fratribus defuncti locum non habet ibid. 17. Hoc jus etiam locum habet in fideicommiſſis 2, 25, 5. An locum habeat in retractu gentilitio 3, 11, 31.

11, 31. Jure repraeſentationis concurrunt cum aſcendentibus fratrum germanorum ante defunctorum filii in ſtirpes 2, 30, 12.

Retentionis: Competit creditori in pignore 2, 35, 23 Competit etiam poſſeſſori ob impenſas 2, 36, 7.

Scriptum: Ejus definitio 1, 2, 9

Juſtitiae definitio, & diviſio in univerſalem & particularem 1, 1, 3. 4 5. Particularis eſt vel diſtributiva vel commutativa ibid. 6. 7. 8.

K.

Kammer-Güter: Non pertinent ad publicas res 2, 1, 5.

Koppel Weide: vid. *Jus Compaſcui*.

L.

Latrocinii & latronum deſcriptio, item poena his imponenda 3, 28, 35

Laudemii quantitas in quo conſiſtat, & quando illud ſolvendum 2, 12, 10

Legatum: Praeter heredis inſtitutionem continentur ſaepius in teſtamentis legata 2, 24, 1. Legatorum deſcriptio ibid. Perſona legans & cui legatur, quaenam ſit ibid. 2. Res tam corporales quam incorporales legari poſſunt ibid. 3 & 4. Pignus quatenus poſſit legari ibid 4 Etiam res nondum actu exiſtens, ſed futura recte legatur ibid. 5 Aliquando leguntur 1) annua legata ſive annui reditus, circa quos quaedam diſtinctio obſervanda ibid 6 2) uſusfructus, uſus, & habitatio ibid 7 Uſufructu omnium bonorum legato quaenam bona intelligantur ibid. Feudalia bona inde eximuntur ibid. Quaeritur, An uſufructu omnium bonorum legato legatus etiam cenſeatur uſusfructus eorum, quae fideicommiſſo ſubjecta ſunt? diſtinguitur ibid. Utrum herede ſimpliciter inſtituto is, cui legatus eſt uſusfructus omnium bonorum, plenum & integrum uſumfructum omnium bonorum conſequatur; an vero heres inſtitutus concurrat in uſufructu, & per concurſum partes faciat? deciſio hujus quaeſtionis habetur ibid. Poteſt etiam legari ſervitus praedialis ibid 8 An legatum pro dote aut nuptiarum cauſa relictum, ſit purum aut conditionale, & defuncto legatario ante nuptias

Digitized by Google

prius ad heredes transmiſſibili? Reſpondetur, quod in dubio habeatur pro conditionali & cum legatario exſpiret ibid 9. Quid obtineat in filia, cui pater quadringenta dotis nomine reliquit, poſtea vivus ducenta tantum in dotem dedit, nec teſtamentum mutavit, an filia reſiduum, quaſi non acceperit totam quantitatem a patre teſtamento relictam, poſſit petere? Affirmatur, adhibita tamen limitatione ibid Legata optione vel electione tribuitur poteſtas optima eligendi ex iis, quae in genere ſunt legata ibid. 11. In legato tritico, vino, oleo tres relinquendi modi bene ſunt obſervandi ibid. 12. Legari etiam ſolet tam fundus inſtructus quam fundus cum inſtrumento ibid. 13. Legatum fundi inſtructi plenius eſt quam legatum fundi cum inſtrumento ibid. Legata penu quaenam comprehendantur ibid. 14. Quaenam legata ſupellectilis nomine veniant ibid. 15 Quidnam veniat auri & argenti nomine in legatis ibid. 16. Legato mundo & veſtibus quidnam comprehendatur ibid. Alimentis & cibariis legatis quidnam intelligatur ibid. 17. Non ſolum debiti liberatio debitoribus, ſed etiam debitum creditoribus legari poteſt ibid. 18. Defertur legatum etiam ab inteſtato coram quinque vel etiam ex privilegio coram duobus teſtibus voluntate ultima expreſſa ibid. 19. Relinquuntur legata vel pure vel adjecta 1) conditione, 2) die, 3) demonſtratione, 4) cauſa, & denique 5) modo ibid. 20. Conditio adjecta eſt vel poſſibilis vel impoſſibilis; illa vel caſualis vel poteſtativa; haec vel natura vel lege talis ibid. 21. ubi harum conditionum effectus monſtratur. Solet etiam dies legatis adjici, isque eſt certus vel incertus; certus iterum adjectus eſt vel per modum termini a quo vel per modum termini ad quem ibid. 23. Incertus dies eſt 1) de quo nec an, nec quando ſit exſtiturus conſtat, vel 2) de quo certum eſt, quo tempore ſit venturus, ſed an ſit exſtiturus, haud conſtat; vel 3) de quo certum eſt, quod ſit venturus, ſed incertum eſt quando ibid. 24. Ulterius etiam in legatis demonſtratio eſt attendenda, quae ſi falſa, non vitiat legatum ibid. 25. Sic etiam falſa cauſa adjecta non nocet ibid. 26. Modus denique adjectus itidem eſt vel poſſibilis vel impoſſibilis ibid. 27. Acquiritur rei pure legatae dominium ipſo jure ſtatim a morte teſtatoris, ut & hypotheca ibid. 28. Le-

Digitized by Google

gatum vel agnoſcitur, & tunc res praeſtanda eſt cum acceſſionibus & fructibus ibid. 29 item damna veniunt reſarcienda, caſus vero fortuitus regulariter non eſt praeſtandus ibid. 30. Si vero ſponte non praeſtentur, non propria auctoritate licet apprehendere, ſed legitimis actionibus petere ibid. 31. Vel repudiatur legatum: ubi conſiderandum, an unus ſit legatarius an plures; ſi plures, diſtinctione opus eſt, id quod per caſus figurationem explicatur ibid. 32. Aliquando cautio praeſtanda eſt ab herede de legato ſuo tempore praeſtando ibid. 33. Aliquando legatum adimitur; quod fit vel expreſſe vel tacite, idque quatuor modis ibid. 34. Aliquando etiam corruit legatum ibid.

-*Poenae*: Hoc legatum eſt inſtar legati conditionalis, relinquitur enim ſub conditione faciendi vel non faciendi 2, 24, 22. Idem ſi impoſſibilia vel lege vel natura contineat, impune contemnitur ibid.

Legitimae deſcriptio, ejusque quantitas tam jure antiquo quam jure novo traditur 2, 21, 4. Aucta eſt ſecundum communem Doctorum opinionem parentum & fratrum legitima ibid. 5. Exheredati in computatione legitimae non faciunt partem ibid 6. Repudians vero facit partem ſive numeratur inter liberos, ita tamen ut portio ejus accreſcat ceteris, niſi in dotem aut donationem propter nuptias quid certi acceperit ibid. 7. Quaenam imputentur in legitimam, & quaenam ab ea excipiantur ibid. 8. Modus computandi in quo conſiſtat ibid. 9.

Legitimatio: Quid ſit 1, 10, 1. Fit vel per ſubſequens matrimonium vel per reſcriptum principis ibid. 2 & 4. Utriusque legitimationis effectus explicantur ibid. 3 & 5.

Lenocinii deſcriptio & poena 3, 21, 26.

Leuteratio in foro Saxonico recepta quando interponenda, & quid ulterius in ea obſervandum 4, 19, 7. Modus procedendi contra contumaces ibid. 8. In nonnullis curiis etiam recepta eſt Superleuteratio ibid. 9.

Lex Commiſſoria: Quid ſit, & an ſit 2, 35, 11. Quid ſit in emtione venditione 3, 11, 14.

-*Rhodia de Jactu*: Quid ea cautum ſit 3, 19, 12. Quid veniat in contributionem ob jactum aut aliud damnum ibid. 13 & 14.

-2 C *de Reſcind. vend.*: Remedio hujus legis reſcinditur emtio venditio

venditio propter laeſionem ultra dimidium 3, 11, 40. Quibus caſibus locum non habeat hoc remedium ibid. 41.
Libellus: Eſſentialia libelli recenſentur 4, 8, 8. Diviſio libelli ibid.
Liberi: Quid ſint 1, 3, 4. Sunt vel ingenui vel libertini ibid. 5. vel legitimi vel illegitimi: hi ſunt vel naturales, ſucceduntque matri & omnibus ex linea materna aſcendentibus, ſed non ita indiſtincte patri 2, 30, 9. vel ſpurii, qui ſoli matri ac in ejus linea ſuccedunt; vel inceſtuoſi ac adulterini, qui plane non ſuccedunt nec patri nec matri ibid. Quomodo legitimi & legitimati ſuccedant ibid. 8.
Litis Conteſtatio: Deſcribitur, & ad ſubſtantiale proceſſus refertur 4, 9, 1. Diſtinguitur in affirmativam & negativam ibid. 2. in generalem & ſpecialem ibid. 3. Secundum jus commune exhibentur poſitiones mediante juramento dandorum & reſpondendorum; quae Jure Saxonico non ſunt receptae ibid. 3. Reus aliquando pro parte affirmative, pro parte negative reſpondet ibid. 5. Litis conteſtatio eſt quaſi contractus? qui definitur 3, 18. 28.
-*Denunciatio:* Deſcriptio ejus 4, 15, 4.
-*Reaſſumtio:* Ea opus eſt adhuc hodie in quibusdam locis, licet Receſſibus Imperii ſit ſublata 4, 15, 7.
Locatio conductio: Deſcribitur 3, 12, 1. Ineunt hunc contractum Locator & Conductor; qui diverſimode ita dicuntur ibid. 2. Locantur res & operae ibid. 3. Pro uſu rei aut opera eſt praeſtanda certa merces ibid. 4. Forma locationis conductionis in quo conſiſtat ibid. 5. Aliquando tacite contractus continuatur ibid. Similis locationi conductioni eſt ammodiatio ibid. 6. Obligatio mutua ex hoc contractu utrinque principalis oritur; quae diverſa eſt in locante rem & locante operas ibid. 7. 8. 9. Aliquando locator expellere poteſt conductorem, ſcilicet tribus plerumque caſibus ibid. 10. Aliquando & conductori a contractu licet reſilire ibid. 11. Obligatio conductoris & locantis operas in quo verſetur ibid. 12 & 13. Datur Actio locati conducti ad perſequendum id, quod ex hoc contractu debetur ibid. 14. Emtor non tenetur ſervare locationem conductionem a venditore initam, exceptis duobus caſibus ibid. 15.

Lumen: Servitutes luminum, & ne luminibus officiatur, quomodo diſcernendae 2, 4, 5.

Lupanaria: In noſtris terris non tolerantur 3, 28, 15.

M.

Mandata: Aliquando decernuntur; in quibus quid contineatur, exprimitur 4. 8, 6. Definitio mandati 3, 15, 1. Sunt vel cum clauſula vel ſine clauſula 4, 8, 6. Perſonae contrahentes quae ſint 3, 15. 2. Quaedam negotia ſpeciali opus habent mandato ibid. Mandatum generale aliud eſt ſine libera, aliud cum libera ibid. 4. Rei turpis mandatum eſt nullum ibid. 5 Forma mandati in quo conſiſtat ibid 6. Differt mandatum a conſilio ibid. 7. Obligatio mandatarii ejusque officium in quo conſiſtat ibid. 8. Actio mandati directa ad quid detur ibid. 9. Obligatio ſecundaria dicitur reſpectu mandantis ibid. 10. Actio contraria cui. & ad quid detur ibid. 11. Quot modi mandatum finiendi ſint ibid. 12. Heredes mandatarii non tenentur exſequi mandatum ibid.

Manus brevis: Quid ſit tradere brevi manu, quid longa manu 2, 1, 61.

Mare: Quid hodie in mari obtineat ratione dominii 2, 1, 3.

Matrimonium: vid. *Nuptiae.*

Merces: An ſint res mobiles 2, 2, 2.

Meretrix: Quaenam poena tam manifeſtae quam clandeſtinae dictetur meretrici 3, 28, 14

Merum imperium: Ejus deſcriptio 4, 4, 8 Hoc a ſpeciali conceſſione olim dependebat; quidnam hodie obtineat ibid. 9 & 10.

Metallifodina: An uſufructuarius his uti frui poſſit? diſtinguitur 2, 8, 7.

Metus: Deſcribitur & dividitur, quique operetur reſtitutionem in integrum, exponitur 3, 22. 4 Hinc datur actio Quod metus cauſa; quae definitur ibid. 5. Datur haec actio in rem ſcripta contra poſſeſſorem rei metu ablatae ibid. 6. Metu praeterito ſolvens non reſtituitur ibid. 7.

Miles: Singularia quaedam jura militum circa teſtamenta recenſentur 2, 16, 5

Minor: Quaenam ſint probanda a minore veniam aetatis impetraturo, & quinam effectus impetratae veniae 1, 22, 8.

Aliquando

Aliquando veniam aetatis impetrat ibid. Tempus impetrandae veniae ratione maſculorum & foeminarum eſt diverſum ibid.
Miſſilia. Jactu miſſilium transfertur proprietas in perſonam incertam 2, 1, 62. Huc non referendi jactus ex navi ibid. 63.
Mitigatio poenarum differt a jure aggratiandi 3, 29, 3. ubi ſingularis diſtinctio in Scabinatu Jenenſi recepta notatur
Mixtum imperium: Deſcribitur, & exſtantiora ad id pertinentia exprimuntur 4, 4, 7.
Moderamen inculpatae tutelae: In quo conſiſtat 3, 28, 33.
Modi acquirendi: Sunt vel naturales vel civiles 2, 1, 18 Ad tria ſumma capita modi acquirendi poſſunt referri, 1) occupationem, 2) acceſſionem, & 3) traditionem ibid. 19.
Modus: Deſcribitur 2, 24, 27.
Monetae falſae crimen eſt crimen publicum, & differt a crimine falſi 3, 28, 44.
Mora: Propter eam debentur uſurae 3. 20, 20.
Mundus: Quidnam appellatione mundi in legatis veniat 2, 24, 16.
Muri: Sunt ſancti, & nemo impune eos violat 2, 1, 12. Poena transſcendentium muros quae ſit hodie ibid.
Mutui definitio 3 4, 4. Mutuo dantur res fungibiles ſive quae in pondere numero & menſura conſiſtunt ibid. 5. Quaenam res dicantur numero pondere & menſura conſtare ibid. Perſonae contrahentes ſunt 1) mutuo dans ibid. 6. & mutuo accipiens; ubi ſingulare quid obtinet in civitatibus ibid. 7. & in filiis familias ibid. 8. Forma mutui in quo conſiſtat ibid. 9. Obligatio debitoris ex hoc contractu quousque ſe extendat ibid. 10. Datur hinc Actio ex mutuo ibid. 11.
Mutuus compaſſus: Quaenam ſint literae mutui compaſſus 4, 8, 5.

N.

Nativitas: Quodnam ſit juſtum tempus nativitatis 1, 3, 3.
Naturalia contractus quaenam dicantur 3, 2, 5.
Negotiorum geſtio: Deſcribitur, perſonae contrahentes, ejusdemque forma exponitur 3, 18, 3. 4. 5. Obligatio inde veniens quid operetur ibid. 6. & quid geſtor praeſtare teneatur

Digitized by Google

tur ibid. Actio directa cui, & ad quid detur ibid. 7. Ex obligatione oritur actio contraria ibid. 8.

Novationis deſcriptio & diviſio 3, 21, 13.

Novi operis nunciatio: Deſcribitur 2, 37, 24. Ejus effectus ibid. 25 ſeq.

Nullitas: Sententia impugnatur per remedium nullitatis 4, 19, 1. Ob quas cauſas nulla dicatur ſententia ibid. 2. Quo tempore hoc remedium proponendum, & quis eo uti poſſit ibid. 3 & 4. Coram quo judice deducenda nullitas ibid. 5. Effectus nullitatis ibid. 6.

Nuptiae: Conf. *Sponſalia*. Deſcriptio nuptiarum 1, 7, 1. Quaenam perſonae ſint habiles ad nuptias ibid. 2. Modus celebrandi nuptias ibid. 3. Nuptiae ſecundae non ſunt prohibitae ibid. 6. ſi de morte conjugis ſatis conſtat ibid. 7. Ex conjugio oritur Jus Perſonarum, idque vel mutuum vel alterutri conjugi proprium ibid. 8. Datur exinde etiam actio ibid. 9 Praeproperus concubitus punitur ibid. 4. Impenſae in feſtivitate nuptiali erogatae a liberis non ſunt conferendae 2, 32, 8. Conjuge aliquo ad ſecundas nuptias tranſeunte juxta quorundam locorum ſtatuta prioris matrimonii liberis portio certa aſſignatur 2, 30, 7.

O.

Oblatio ſolennis: Haec fungitur vice ſolutionis; quatuor autem requiruntur, ut debite fiat 3, 21. 15. Ab hac differt nuda oblatio ibid.

Obligationis definitio 2, 37, 2. Oritur ex facto obligatorio; cujusmodi facta ſunt tria ibid. 3. Obligatio alia eſt naturalis, eaque vel plena vel minus plena; alia civilis ibid. 7. Tolluntur obligationes ex contractu variis modis, aut ipſo jure aut ope exceptionis 3, 21, 1. Ipſo jure tollitur obligatio 1) mutuo diſſenſu ibid. 2. 2) ſolutione; & ſex aliis modis, qui habentur ibid. & ſeqq. Porro ſolvitur obligatio per ipſius rei debitae interitum; niſi genus, non certa ſpecies, in obligationem deductum ſit, quod non interit ibid. 23. Ope exceptionum etiam tollitur obligatio ibid. 24. Huc refertur etiam reſtitutio in integrum 3, 22, 1 ſeq. An huc referendus ſit caſus, quo creditor debiti inſtrumentum debitori reddidit 4, 21, 24.

Obſervantiae auctoritas 1, 2, 20.

Occupationis tres ſunt ſpecies: 1) venatio late dicta, 2) occupatio bellica, 3) inventio 2, 1, 20. & 21.

-*Bellica*: Deſcribitur 2, 1, 28. Quaenam res ad milites ſingulos pertineant ibid. Hodie capti in bello libertatem non amittunt ibid.

Operae liberorum hominum hodie conducuntur 1, 4, 3. Ruſtici noſtri praeſtant operas ibid. 5. Varia operarum genera recenſentur ibid.

P.

Pacti definitio, & diviſio in nudum & non nudum, quod utrumque deſcribitur 3, 1, 5 & 6. 3, 2, 1 & 2. Iterum dividitur pactum in legitimum & adjectum 3, 2, 3 & 4. Adjiciuntur autem pacta vel de ſubſtantialibus vel de naturalibus contractuum ibid. 5. Effectus pacti circa ſubſtantialia adjecti ibid. 6. Effectus pacti circa naturalia adjecti ibid. 7.

-*Adjectum*: Per pactum adjectum aliquando aliter diſponitur tum circa culpam tum circa caſus fortuitos 3, 3, 22.

-*Succeſſorium*: Uſu introducta eſt ſucceſſio conventionalis ſeu per pacta ſucceſſoria, quae ſunt vel acquiſitiva vel conſervativa vel diſpoſitiva vel renunciativa 2, 34, 1. Pactum ſucceſſorium acquiſitivum deſcribitur, & in quatuor ſpecies diſtribuitur ibid. 2. Pacti conſervativi deſcriptio ibid. 3. Definitio pacti diſpoſitivi & renunciativi ibid. 4 & 5.

Palinodia: Actio ad palinodiam poteſt cumulari cum actione injuriarum tam civili quam criminali 3, 23, 13.

Parricidii deſcriptio 3, 28, 37. Poena parricidii in linea recta & collaterali commiſſi eſt diverſa ibid. 38.

Partus: Ante benedictionem ſacerdotalem, quam mors antevertit, natus eſt legitimus 1, 7, 4.

Patientia: Conſtituitur promiſſa ſervitus interdum patientia 2, 5, 5. Quae eſt vice tituli ibid. 6.

Patria Poteſtas: Huic ſubjecti ſunt liberi 1, 5, 1. Effectus patriae poteſtatis ibid. 2. Jura quaedam patri & matri communia ibid. 3. Cauſae patriae poteſtatis ſunt tres ibid. 4. Quinque modis ſolvitur patria poteſtas 1, 12, 1 ſeq.

Pavonum eſt fera natura 2, 1, 27.

Pauperies: Actione de pauperie qui conueniatur, & quid hodie obſervantia Juris Saxonici receptum hac in re 3, 27, 2.

Digitized by Google

Paupertas: Ob paupertatem impeditus, quo minus jus ſuum potuerit perſequi, reſtituendus 3, 22, 22 in f.

Pax: Crimen tractae pacis quomodo committatur & puniatur 3, 28, 41.

Peculatus: Quid ſit & quomodo puniatur 3, 28, 47.

Peculii deſcriptio 2, 11, 3. Eſt vel profectitium, quod in ſolidum patris eſt ibid. 4. vel adventitium, cujus uſusfructus ad patrem pertinet ibid. 5. Excipiuntur tamen quinque caſus, quibus plena proprietas ad filium familias pertinet ibid. Vel caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe; utrumque hoc peculium pleno jure ad filios pertinet ibid. 6.

Pecuniae non numeratae exceptio intra biennium debet opponi 3, 16, 6.

Pecus: Ejus ad aquam appulſus deſcribitur 2, 3, 11.

Penus: Quaenam eo pertineant 2, 24, 14.

Perduellio: Eſt ſpecies criminis laeſae majeſtatis, cujus deſcriptio & poena habetur 3, 28, 4 & 5.

Peregrini qui dicantur 1, 13, 1.

Periculum: Aliquando in contractibus periculum etiam praeſtandum eſt, ſi dolus aut culpa caſum praeceſſerit 3, 3, 23.

Perjurium: Quaenam ei poena ſtatuta ſit 3, 28, 8.

Perſona: Quid ſignificet in jure 1, 3, 1. Quaedam perſonae ſunt ſui juris, quaedam alieno juri ſubjectae 1, 4, 1.

Petitorium: Quid ſit in materia pignoris, quid Poſſeſſorium 2, 35, 18.

Pictura tabulam ad ſe trahit, ita tamen ut domino tabulae ſatisfiat 2, 1, 53.

Pignus: Secunda ſpecies juris in re eſt jus pignoris 2, 35, 1. Explicatio vocum pignoris & hypothecae ibid. Pignoris & hypothecae deſcriptio ibid. 2. Pignoris conſtitutio varia eſt ibid. 3. Nimirum 1) conſtituitur per contractum ibid. 4 2) pacto hypothecae ibid. 5. Perſona conſtituens, & cui conſtituitur pignus; res in quibus conſtituitur ibid. 6 & 7. Oppignorantur vel omnia bona vel res particulares ibid. 8. Pignus in rebus immobilibus judicialiter confirmatum validius eſt pignore extrajudiciali; quod tamen & ipſum ſuos effectus habet ibid. 9. Oppignorationibus adjicitur recte pactum antichreticum; prohibitum vero eſt pactum commiſſorium ibid. 10 & 11. Conſtituitur pignus

Digitized by Google

gnus ſecundum juris ſingularem diſpoſitionem vel per judicem ibid. 12. quod duplex eſt. vel praetorium vel judiciale; quo etiam pertinet arreſtum ibid. 12 & 13. vel per legem ipſam, & quidem 1) ob favorem debiti: favor autem hic inprimis in quatuor caſibus locum habet ibid. 14. 2) ob favorem perſonae, ſcilicet creditoris ibid. 15. 3) ex praeſumta voluntate ibid. 16. Ipſum jus pignoris conſtitutum conſiſtit in genere in ſecuritate crediti; hinc creditori competit jus pignoris perſequendi, retinendi, vel diſtrahendi ibid. 17. In ſpecie inde venit jus perſequendi pignus remedio vel petitorio vel poſſeſſorio ibid 18. Tertius poſſeſſor hypothecae non poteſt regulariter conveniri niſi excuſſo debitore principali ac fidejuſſore; ſunt tamen caſus excepti ibid. 20. Aliquando pacto conceditur licentia hypothecam occupandi ibid 21. Jus retinendi pignus in quo conſiſtat ibid 23. Jus diſtrahendi pignus abſque auctoritate judicis non datur ibid. 24. Pignus quomodo ſolvatur ibid. 25. Contractus pignoris deſcriptio 3, 7, 1. Perſonae contrahentes, & res quae oppignorantur, quaenam ſint ibid. 2. Forma hujus contractus, ejusque differentia a pacto hypothecae ibid. 3. Ex obligatione principali, quae afficit creditorem, datur Actio Pignoratitia directa ibid. 3 & 5. Obligatio ſecundaria, qua debitor etiam creditori obligatur, gignit actionem contrariam ibid. 6 & 7.

Piſcatio : Deſcribitur, & quatenus hodie ſit permiſſa, dicitur 2, 1, 25.

Plagii poena eſt capitalis 3, 28, 52.

Plantatio : Planta eſt ejus, cujus eſt ſolum, ſi radices egit 2, 1, 53.

Poenitentia : Quando locum habeat in emtione venditione 3, 11, 7 & 15. In contractibus innominatis locus eſt poenitentiae 3, 17, 15.

Pollicitatio : Deſcribitur 3, 1, 4.

Polygamia : Eſt prohibita 1, 7. 5.

Porcus : An quis teneatur praeſtare vitium ſeu morbum porci 3, 20, 7.

Poſſeſſio : Jus poſſeſſionis eſt tertia ſpecies juris in re 2, 36, 1. Vox poſſeſſionis eſt ambigua ibid. Poſſeſſio qualificata deſcribitur ibid. 2. Dividitur poſſeſſio in naturalem & civilem; utraque deſcribitur ibid. 3. Perſonae transferentes

acquirentes poſſeſſionem quaenam ſint, & quae res poſſideantur ibid. 4. Modus acquirendi poſſeſſionem ibid. 5. Acquiſita poſſeſſio retinetur animo ibid. 6 Jus poſſeſſionis acquiſitae ac retentae in quo conſiſtat in genere ibid. 7. In quo conſiſtat in ſpecie quoad b. f. poſſeſſorem ibid. 8. Turbatio poſſeſſionis quid ſit ibid. 9. Quomodo amittatur poſſeſſio ibid. 10.

Poſſeſſor: Quid ſit pro poſſeſſore poſſidere 2, 33, 8. Quid bonae quid malae fidei poſſeſſor debeat heredi declarato reſtituere ibid. 9. Impenſas neceſſarias & utiles poſſeſſor retinet, obſervata tamen differentia inter bonae & malae fidei poſſeſſorem ibid. 10.

Poſſeſſorium: Ratione poſſeſſionis datur judicium poſſeſſorium, tum ſummariiſſimum tum ordinarium; utrumque deſcribitur 2, 37, 1.

Praedium ruſticum: Deſcribitur 2, 3. 3. Potiora jura praediorum ruſticorum ſunt Iter, Actus, Via, Aquaeductus, Aquaehauſtus, pecoris ad aquam Appulſus, Jus Paſcendi ibid. 4 ſeqq. Alia etiam dantur jura praediorum ruſticorum ibid. 13.

-*Urbanum*: Deſcribitur ibid. 3.

Praelegatum: Utrum ille, cui praelegatum eſt relictum, legatum agnoſcendo hereditatem repudiare poſſit? affirmatur, adhibita diſtinctione 2, 24. 10.

Praeſcriptio: Eſt modus acquirendi dominii civilis, & ob publicam utilitatem introducta 2, 9, 1 & 2. Praeſcriptio olim diſtincta erat ab uſucapione ibid. 4. Praeſcriptionis in uſucapionem transformatae deſcriptio ibid. 5. Praeſcriptionis in ſpecie ita dictae deſcriptio ibid. Prioris generis praeſcriptiones tres, poſterioris generis duae ibid. 6. Circa uſucapionem & longi temporis praeſcriptionem quatuor ſunt notanda: 1) perſona uſucapiens ibid 7. 2) habilitas rei ibid. 8. Eſt autem res inhabilis, vel quod non ſit in commercio vel ob ſpeciales cauſas tam propter rei vitium quam ob favorem dominorum, ut ſunt (1) res fiſci, (2) res principis, (3) res civitatis, (4) res eccleſiae, (5 res pupillorum, (6) res minorum ibid. 3) modus uſucapiendi, nimirum per poſſeſſionem juſtam, quae conſtat (1) bona fide, ubi ſimul quid jure Civili Canonico & Saxonico obtineat dicitur ibid. 9. (2) juſto titulo ibid. 10. Quid ſpecialiter obtineat in titulo pro

lo pro herede ibid. 11. In rerum incorporalium praeſcriptione ſufficit praeſumtus titulus ibid. 12, 4) tempus definitum, quo poſſeſſio legitime continuata ibid. 13. Praeſcriptio quando locum habeat ibid. 14. Haec eſt vel triginta annorum ibid. 15. vel quadraginta annorum ibid. 16. Poſterioris generis praeſcriptio quando obtineat ibid. 17. Quid ſpecialiter in mutuo ſit receptum ibid. Jure Canonico & in hac longiſſimi temporis praeſcriptione requiritur bona fides ibid. 18. Concluſiones quaedam ex principiis propoſitis deducuntur: 1) quod tenens rem, non ut dominus, nequeat uſucapere ibid. 19. 2) quod rebus merae facultatis non poſſit praeſcribi ibid. 20. Praeſcriptio immemorialis deſcribitur ibid. 21. Dominium etiam hac acquiritur ibid. 22. Tunc neceſſaria eſt, quando praeſcriptiones aliae non ſufficiunt, in quinque nimirum caſibus, qui recenſentur ibid. 23. Jure Saxonico annalis praeſcriptio reſpondet Civili triennali ibid. 24. Longi & longiſſimi temporis praeſcriptioni reſpondet triennalis ibid. 25. Quadragenaria vero, immemorialis, aut mere temporales jure Saxonico etiam obtinent ibid. 26. Quaedam uſucapionem ac praeſcriptionem ſolum ſuſpendunt ibid. 27. uaedam autem interrumpunt, nimirum uſurpatio ibid. 28. Jure Saxonico praeſcriptio tricennalis ſola citatione interrumpitur ibid 29. ubi ſubjicitur, quid obtineat, ſi poſſeſſor abſolvatur, item ſi actor litem coeptam non ſtatim proſequatur. Praeſcriptione etiam, regulariter vicennali tolluntur crimina; quaedam tamen breviore tempore 3, 29, 4.

Praeſumtionis deſcriptio, & diſtinctio inter praeſumtionem hominis juris, juris & de jure, quae ſingulae ſpecies explicantur 4, 11, 23.

Praevaricator: in criminalibus qui dicatur 3, 24. 4.

Praeventio: Quotupliciter lis dicatur praeventa 4, 8, 15.

Probatio: Lite negative conteſtata actori incumbit probatio 4, 11, 1. Probationis deſcriptio & diviſio in artificialem & inartificialem ibid. 2. 3. 4. Probatur factum certa forma obſervata ibid. 5. Fatali non obſervato probandi facultas amittitur ibid. Aliquando ante litem conteſtatam probatio admittitur, nempe ad perpetuam rei memoriam ibid. 6.

Proceſſus: Ejus deſcriptio & diviſio 4, 8, 1 & 2. In modo procedendi ordinario quaenam conſideranda ibid. 3.
-*Criminalis* per accuſationem quomodo inſtituatur 4, 21, 1. Per inquiſitionem quomodo procedendum ibid. 2.
-*Executionis:* Deſcribitur 4, 18, 1. Locum habet in liquidis inſtrumentis ibid. 2. Modus procedendi quomodo ſe habeat ibid. 3. Iu hoc proceſſu admittuntur exceptiones non niſi peremtoriae, cujusmodi aliquot recenſentur ibid. 4 & 5. Teſtes regulariter hic non admittuntur ibid. 6.
-*Summarius:* Ejus deſcriptio 4, 17, 1. Catalogus cauſarum, in quibus locum habet, exhibetur ibid. 2. Aliquando cauſa ordinaria ſummarie tractatur ibid. 3.
Procurator quatenus poſſit transigere 4, 1, 3.
Proſpectus: Servitutes proſpectus & ne proſpectui officiantur, quomodo ab invicem differant 2, 4, 6.

Q.

Quaſi-Contractus Quaenam ejus deſcriptio & forma 3, 18, 1 & 2. Undecim hujus contractus ſpecies recenſentur ibid. 3 ſeqq.
Quaſi-Delicta: Deſcribuntur, eorumque ſpecies recenſentur 3, 26, 1. 2 ſeq
Quaſi-Uſusfructus Deſcriptio ejus 2, 8, 12.
Querela inofficioſi: Deſcribitur 2, 33, 1. Cui, contra quem, & ad quid detur ibid. 2. 3 4. Non locus eſt querelae inofficioſi, ſi agnita fuerit ultima patris voluntas, vel querelae renunciatum, & denique etiam exſtinguitur morte exheredati; quae tamen aſſertiones ſuas quoque patiuntur limitationes 2, 21, 10. Per hanc reſcinditur teſtamentum inofficioſum 2, 21, 1. Hac querela ultra fratres & ſorores alii non poſſunt uti ibid. 2. Non eſt querelae inofficioſi locus, ſi legitima, licet non tota, ſed ſaltim minima pars fuerit relicta ibid. 3.
Quod vi aut clam Interdicto Quod vi aut clam inhibentur violentae & clandeſtinae urbationes 2, 37, 21.

R.

Raptus: Committitur hoc crimen vi abducendo libidinis cauſa perſonam honeſtam 3, 28, 25. Poena eſt ultimum ſupplicium

Digitized by Google

plicium ibid. Committitur etiam idem hoc crimen perſuaſionibus abducendo virginem ibid. 26.

Receptator: Quinam dicatur 3. 24. 8.

Receptio in navim: Explicatur hic quaſi contractus, indeque veniens actio, nempe Actio de recepto 3, 18, 26.

Reconventio: Aliquando reus contra actorem inſtituit reconventionem 4, 8, 9. Singularia quaedam habet reconventio jure Saxonico ibid. Reconventus tenetur comparere in foro reconventionis, licet ipſi competens non ſit ibid.

Reditus annui redimibiles: in quo conſiſtant 3, 20, 24.

Remedium ex l. fin. C. de Edict. D. Hadriani toll. Deſcriptio hujus remedii 2, 37, 5.

Remiſſio delinquentium: Hodie praeciſe neceſſaria non eſt 4, 5, 8.

Renunciatio: Expreſſa fidejuſſoris renunciatio requiritur; non enim inducitur renunciatio per verba, *als ein ſelbſtſchuldiger*, vel *ſamtlich und ſonderlich*, *einer vor alle und alle vor einen* 3, 9, 6 & 7.

-*hereditatis*: Facta renunciatione quaedam bona excipiuntur, ad quae renunciatio non ſpectat 2, 34, 5. Renunciatur vel toti hereditati vel certae parti ibid. in fine. Aliquando renunciatio haec vires non habet ibid. 5. An ob enormiſſimam laeſionem reſcindi poſſit ejusmodi renunciatio ibid.

Res: *Rei vindicatio*: Deſcribitur 2, 13, 2. Fundamentum quodnam ſit ibid. 3. Cui detur ibid. Contra quem detur ibid. 4. Haec actio datur contra ementem rem furtivam ibid. 5. Hac actione petitur res certa cum acceſſionibus & fructibus; ubi tamen reſpectu bonae & malae fidei poſſeſſoris temperamentum eſt adhibendum ibid. 6. Res ſalva eſt reſtituenda, deductis tamen impenſis ibid. 7 & 8. Vindicans rem ſuperfluum ſumtum, quo melior res eſt, reſtituere tenetur ibid. 9. Pretium pro re vindicata ſolutum non poteſt repetere poſſeſſor ibid. 10. ubi tamen duplex additur limitatio. Ratione dominii directi etiam competit rei vindicatio ibid. 11. Ratione utilis dominii competit rei vindicatio emphyteuticaria ibid. 12. domino ſuperficiei ibid. 13. Superficiario competit rei vindicatio ſuperficiaria ibid. 14. Cum rei vindicatione poteſt cumulari Actio Publiciana ibid. 17.

Rerum communium adminiſtratio : Deſcribitur 3, 18, 10. Oritur exinde Actio Communi dividundo ibid. 11.

Res : Harum appellatione quidnam veniat 2, 1, 1. Quaedam res ſunt extra patrimonium ſingulorum ibid. ut res communes & publicae ibid. Res communes & publicae deſcribuntur ibid. 2 & 4. A publicis rebus differt Patrimonium Principis ibid. 5. Quaenam ſint res univerſitatis ibid. 7. Ab his diſcernenda bona, quae ſunt in patrimonio civitatis ibid. 8. Res nullius ſunt 1) res ſacrae, a quibus diſcernendae res eccleſiaſticae ibid. 9 & 10. 2) religioſae, 3) ſanctae ibid. 11 & 12. Quaedam res ſunt in patrimonio; circa quas competit vel jus in re vel ad rem ibid. 13.

-Amiſſae caſu, non pertinent ad inventorem, ſed ſolent plerumque inventores publice ſignificare rerum amiſſarum inventionem, & tunc advenit dominus aut non; quid utroque caſu obtineat, explicatur 2, 1, 64. Rem inventam occultans vel negans furto tenetur ibid.

-Corporales : Quaenam ſint, exponitur 2, 2, 1.

-Expeditoriae : Jure Saxonico filiis obveniunt ſpecialiter res expeditoriae, & ſenior gladium habet praecipuum 2, 30, 10. Si deficiunt filii, agnati eas accipiunt ibid. 25.

-Immobiles : ſunt vel naturaliter vel civiliter tales 2, 2, 3.

-Incorporales : Quaenam ſint, & in quo conſiſtant 2, 2, 1. Interdum pro mobilibus interdum pro immobilibus habentur ibid. 4.

-Merae facultatis : quaenam dicantur 2. 9, 20.

-Mobiles : Diſtinctio inter res mobiles & immobiles proprie ſpectat ad res corporales 2, 2, 2. Res mobiles deſcribuntur ibid.

Reſignatio : Requiritur judicialis reſignatio in venditione bonorum emphyteuticorum & cenſiticorum 3, 11, 10.

Reſtitutio in integrum : Hac reſcinditur obligatio in ſe firma 3, 22, 1. Reſtitutionis deſcriptio & effectus ibid. A quo petenda, & propter quas cauſas concedenda ibid. 2 & 3. Propter impedimentum, quod quis non poteſt avertere, vel propter alias juſtas cauſas conceditur etiam reſtitutio ibid. 22 Remedium reſtitutionis in integrum inſtar alius remedii ſuſpenſivi adhibetur 4, 19, 11.

-Minorum : Hujus reſtitutionis definitio, ejusdemque requiſita

3.

Digitized by Google

3, 22, 10 & 11. Competit minori electio, an ordinarie an extraordinarie velit agere ibid. 12. Ceſſat hoc beneficium primo ratione ipſius minoris, idque tum 1) ob ejus factum ibid. 13. tum 2) ob ejus conditionem ibid. 14. Secundo ratione perſonarum, contra quas petitur ibid. 15. Tertio quod ſemel denegata fuit ibid. 16. Prodeſt reſtitutio in integrum regulariter ſoli minori, non aliis ibid. 17. Quadriennium eſt tempus petendi hanc reſtitutionem ibid. 18. Ad exemplum minorum conceditur quoque reſtitutio reſp. item eccleſiae ibid. 19.

Retentio: Differt a compenſatione, & deſcribitur 3, 21, 21.

Retorſio injuriarum quid ſit, & quomodo inſtituenda 3, 23, 14.

Retractus gentilitius: Locum habet ejusmodi redimendi jus in emtione 3, 11, 35. An bonis ſub haſta venditis retractus admittatur? diſtinguitur ibid. Regulariter neque in donatione neque in permutatione locum habet, niſi certis quibusdam caſibus ibid. 36. neque in transactione ibid. Retrahens debet idem pretium quod extraneus ſolvere & impenſas reſtituere ibid. 37. Retrahi debet res intra annum & diem, computato tempore ſtatim a facta venditione ibid. 38. Quid obſervandum emtori, ut tutus ſit ab hoc retractu ibid. 39. Hoc jus competit 1) liberis venditoris ibid. 30. 2) collateralibus utriusque ſexus, liberis ſcilicet non exiſtentibus ibid. 31. Hoc in jure locus eſt ſucceſſorio Edicto ibid. Non poteſt hoc extraneo cedi ibid. 32. Contra quem competat hoc jus retrahendi ibid. 33. Quaenam bona huic retractui ſint obnoxia ibid. 34. Quid juris, ſi patrimonium univerſum ſit venditum, an liceat ex illo ſola bona avita praetermiſſis reliquis retrahere ibid.

Reviſio actorum: eſt in Camera Imperii remedium ſuſpenſivum 3, 19, 23.

Reu-Kauf: Quodnam pactum ita dicatur 3, 11, 15.

Reus quis dicatur 4, 3, 2. Debet habere legitimam perſonam ſtandi in judicio ibid. 5.

Rügemeiſter: In quibusdam locis ſunt conſtituti inſpectores diſciplinae, qui crimina debent denunciare magiſtratui 3, 28, 2.

Sacri-

S.

Sacrilegii deſcriptio & poena 3, 28, 48.
Salinarum conceſſio accenſetur innominatis contractibus 3, 17, 11.
Salvus Conductus: Aliquando reo conceditur, qui diſtinguitur in generalem & ſpecialem; uterque deſcribitur 4, 21. 12.
Satio: Frumenta, quae ſata ſunt in alieno ſolo, illi cedunt, ſi radices egerunt; competit tamen ſerenti exceptio vel actio ratione impenſarum 2, 1, 51.
Scriptura: Chartis cedunt, quae in iis ſcripta 2, 1, 52. Hodie tamen ſecus eſſe probatur auctoritate ibid. 53.
Senatus Conſultum Macedonianum: Quibus caſibus locum non inveniat beneficium hujus SCti 3, 4, 8.
Vellejanum Foeminae propter hoc non poſſunt fidejubere, niſi ubi non ſubeſt interceſſio, vel aliis in caſibus exceptis 3, 9, 2. 3. 4.
Sententiae definitio, & diviſio inter interlocutoriam & definitivam; utraque iterum deſcribitur 4, 14, 1 & 2. Modus pronunciandi ſententiam, & requiſita ejusdem ibid. 3 & 4. Sententia non ſolum cauſa principalis finitur, ſed & de fructibus, expenſis, & damnis deciditur ibid. 5. Effectus ſententiae quisnam ſit ibid. 6. Quibus remediis impugnetur ſententia 4, 19, 1.
Sequeſtrum: Eſt ſingularis ſpecies depoſiti; ſequeſtratio autem non niſi certis caſibus permiſſa eſt 3, 6, 9 & 10. Officium ſequeſtris & actio inde oriens quaenam ſit ibid. 11 & 12.
Servi: Qui ſint, & quis eorum hodiernus uſus 1, 3, 4 & 6. Hodierni ſervi ſive famuli nihil niſi quod ex conductis operis provenit, dominis acquirunt 2, 11, 7.
Servitus: Ejus deſcriptio, & diviſio in realem & perſonalem 2, 3, 1 & 2. Servitutes reales ſunt praediorum urbanorum vel ruſticorum ibid. 3. Conſtituitur vel officio judicis 2, 5, 1. vel voluntate domini ibid. 2. ubi conſideratur perſona concedens & acquirens ibid. Ad ſervitutem conſtituendam duo requiruntur praedia; ubi tria requiſita notanda ibid. 3. In modo concedendi diſtinguenda eſt promiſſio ab ipſa conſtitutione & acquiſitione ibid 4 & 5. Quot modis fiat promiſſio ibid. 4. Quomodo cenſeatur ſervitus

quaſi

quaſi tradita ibid. 5. Aliquando acquiritur praeſcriptione ibid. 6. Quot anni tam jure communi quam Saxonico requirantur ad hanc praeſcriptionem ibid. 5. Ipſum jus ſervitutis conſtitutae in quo conſiſtat 2. 6, 1. Ex ſervitute conſtituta datur Actio Confeſſoria ibid. 2. Incumbit aſſerenti ſervitutem probatio ibid. 3. Amittitur ſervitus 1) confuſione 2, 7, 1. 2) totali praedii vel dominantis vel ſervientis interitu ibid. 2. Amittitur inſuper ſervitus facto domini vel remittentis ibid. 3. vel negligentis ibid. 4. denique finito jure concedentis, aut elapſo tempore ibid. 5.

-*altius tollendi, & non tollendi*: Quomodo diſtinguendae hae ſervitutes 2, 4, 4.

-*oneris ferendi*: Quaenam ſit, & in quo conſiſtat, exponitur 2, 4, 1.

-*praediorum urbanorum*: Deſcribitur 2, 4, 1.

Simoniae deſcriptio, ejusque poena 3, 28, 51.

Simultanea inveſtitura: Ratione ejus etiam forum aliquis ſortitur 4, 5, 11.

Societatis deſcriptio 3, 14, 1. Quaenam ſint perſonae contrahentes ibid. 2. Alia ſocietas eſt rei certae, alia univerſorum bonorum ibid. 3. Forma ſocietatis & obligatio mutua ſociorum in quo conſiſtat ibid. 4 & 5. Lucrum & damnum quomodo dividendum ibid. Actio pro ſocio ad quid detur ibid. 6. Diſſolvitur ſocietas ratione rerum finito negotio, ratione perſonarum morte & poenitentia ibid. in f.

Socius: Gaudet beneficio competentiae 3, 14, 8. Socii acquirunt ſibi invicem, & ſe reciproce obligant ibid.

Sodomiae poena eſt ignis 3, 28, 27. Quaedam delicta ſodomiae ſunt affinia ibid.

Solutionis ſtricte ſic dictae deſcriptio 3, 21, 3. Perſonae ſolventes, & quibus ſolvitur ibid. 4 & 5. ubi ſimul quaeſtio reſolvitur, an per ſolutionem famulo factam debitor liberetur ibid. 5. Pupilli ac minores non recte ſolvunt absque auctoritate tutoris ac curatoris ibid. 6. Nec iis tuto ſolvitur niſi obſervatis obſervandis ibid. Innuptae foeminae juxta jus

Digitized by Google

commune Saxonicum tuto ſolvitur ibid. Totum regulariter ſolvendum debitum, non vero pars ibid. 7. Debito loco ac tempore ſolvi debet ibid. 8. In quamnam cauſam aeſtimetur ſolutum, ſi ex pluribus debeatur cauſis ibid. 9. Quomodo probetur ſolutio ibid. 10.

Specificatio: Deſcribitur 2, 1, 40. Quinam ſit dominus novae ſpeciei factae? diſtinguitur ibid. Unde colligatur, an forma an materia novae ſpeciei praevaleat ibid. Quid obtineat, ſi ex ſua materia & aliena quis ſpeciem fecerit ibid. 41. Priori materiae domino competunt actiones tum contra malae fidei tum contra bonae fidei ſpecificantem; interdum & retentio datur ibid. 42.

Specus: Quid ſit, & unde dictus 2, 37, 16.

Sponſalia: Definiuntur & diſtinguuntur 1, 6, 1. Celebrantur inter ſponſum & ſponſam, adhibito parentum conſenſu ibid. 2. Clandeſtina non obligant, ſed publica, niſi illis acceſſerit concubitus ibid. 3 & 4.

Sponſalia prohibentur vel ratione

- Cognationis, in linea
  - Recta 1, 6, 5.
  - Collaterali, ubi eſt reſpectus quaſi inter parentes & liberos 1, 6, 6. eaque vel
    - Aequali 1, 6, 7.
    - Inaequali 1, 6, 7.
- Affinitatis, iterumque vel in linea
  - Recta 1, 6, 8. 9. 10. 11.
  - Collaterali
    - Aequali
      - in primo affinitatis gradu 1, 6, 13. quae prohibitio non extenditur ad cognatos mariti & uxoris ibid. 14.
      - in ſecundo gradu 1, 9, 15.
      - in tertio gradu, Jure Electorali Saxonico 1, 6, 16.
    - Inaequali 1, 6, 12.

Diſpenſatio quibus in caſibus ſit licita 1, 6, 17. A ſponſalibus non licet recedere, & datur inde contra refractarios actio ibid. 18. Aliquando tamen illa ob urgentes cauſas diſſol-

diſſolvuntur ibid. 19. Bina ſponſalia celebrans punitur, priora tamen regulariter ſervanda ibid. 20.

Sponſiones: Harum deſcriptio, & uſus modicus licitus traditur 3, 8, 3.

Statuta: Quatenus valeant 1, 2, 16.

Stellio: Cuis hoc veniat nomine 3, 24, 4.

Stillicidium: Servitutes ſtillicidii avertendi & non avertendi non ſunt eaedem; utriusque deſcriptio habetur 2, 4, 7.

Stipulationis definitio 3, 8, 1.

Studia: Sumtus ad ſtudia erogati regulariter non ſunt conferendi; excipiuntur quatuor caſus 2, 32, 9.

Stuprum: Ejus definitio, & poena 3, 28, 12. Dos, quam ſtuprator vitiatae ſolvere debet, aeſtimatur arbitrio judicis ibid. Stupri violenti deſcriptio & poena ibid. 13.

Subſtantialia: Quaenam dicantur ſubſtantialia contractus 3, 2, 5.

Subſtitutionis deſcriptio generalis 2, 19, 1. Alia eſt directa, alia obliqua ibid. 2. Directae ſubſtitutionis variae ſunt ſpecies ibid. 3.

-*exemplaris* ſeu quaſi pupillaris: Ejus deſcriptio 2, 19, 15. Eſt vel expreſſa vel tacita ibid. 16. Sunt hic quaedam perſonae neceſſario ſubſtituendae ibid. 17. Quando valeat ibid. 18.

-*privilegiata*: Deſcribitur 2, 19, 19. Non convenit pagano, adeo ut nec regulariter vi fideicommiſſi ſubſiſtat, exceptis tamen duobus caſibus ibid. 20.

-*pupillaris*: Ejus deſcriptio traditur 2, 19, 8. Eſt vel expreſſa vel tacita ibid. 9. Interdum altera harum ſub altera ſubintelligitur ibid. Pater tantum ſubſtituit pupillariter, non vero mater vel reliqui parentes ibid. 10. Regulariter ſubſtituitur liberis impuberibus, interdum tamen etiam nepotibus ibid. 11. Quaenam ſit forma ſubſtitutionis pupillaris ibid. 12. Effectus hujus ſubſtitutionis conſiſtit in eo, ut ſubſtitutus exiſtente caſu admittatur, etiam excluſa matre ibid. 13. Quae tamen aſſertio limitatur quoad tacitam ſubſtitu-

Digitized by Google

ſtitutionem, ita ut matri legitima maneat ſalva ibid. Tres dantur caſus, quibus exſpirat ſubſtitutio pupillaris ibid. 14.
-*vulgaris* : Definitur 2, 19, 5. Quando effectum habeat ibid. 6. Quando exſpiret ibid. 7.

Succeſſio : vid. *Hereditas ab inteſtato.*
-*Mariti & uxoris* : de ea tractatur 2, 30, 26 ſeq.
Suffragii deſcriptio 3, 17, 9.
Superficies : Juris ſuperficiarii deſcriptio 2, 12, 17. Perſona conſtituens & acquirens ibid. 18. Res, in quibus conſtituitur ſuperficies ibid. 19. Modus conſtituendi ibid. 20. Jus ipſum conſtitutum ibid. 21. Quomodo amittatur ibid. 22.
Supplicatio : Pertinet ad ſubſtantialia judicii, & habet quatuor requiſita 4, 8, 4. Quibusdam in locis loco Leuterationis in uſu eſt ſupplicatio; cujus tempus interponendi, & quid in ea contineatur, exhibetur 4, 19, 10.
Sylva : An uſufructuarius ſylva poſſit uti frui? diſtinguitur 2, 8, 7.
Syndicatus : Actio ex Syndicatu datur contra judicem male judicantem 3, 26, 7.
Syndicus : Univerſitates debent agere per Syndicos 4, 3, 7.

T.

Teſtamentum : Ejus definitiones habentur 2, 15, 4. In perſona condente requiritur, ut libere fiat ibid. 5. Cuidam prohibentur teſtari vel natura ibid. 6. vel lege, & quidem 1) ob ſtatum, ut ſunt ſervi, monachi & filiifamilias ibid. 7. 2) ob aliam inhabilitatem ibid. 8. Modus condendi teſtamentum conſiſtit in eo, ut fiat vel judicialiter, aut in loco judicii ipſo teſtatore comparente aut domi ad ſe vocatis perſonis & miſſis a judice ibid. 9. vel extra judicium, ſcilicet inſtituto certo herede ibid. 10. & ſolennitatibus adhibitis in teſtamento ſcripto, quarum praecipue quinque requiruntur ibid. 11. Ad teſtes in teſtamento adhibendos etiam quinque requiruntur ibid. Poteſt etiam teſtamentum confici ſine ſcriptura, quod nuncupativum appellatur; & probatur juratis teſtibus vel inſtrumento ibid. 12. Teſtamenti nuncupa-

Digitized by Google

cupativi deſcriptio ibid. Cuinam teſtes ſint habiles vel inhabiles; quae inhabilitas accidit vel 1) ratione perſonae in genere, 2) ob ſpecialem rationem in teſtamentis, ſcilicet (1) is qui eſt in patria poteſtate teſtatoris, (2) heres inſtitutus, (3) mulier ibid. 13. In quibusdam locis minor ſolennitas requiritur; igitur attendendum jus loci, quo teſtamentum conditur ibid. 14. Teſtamentum vel 1) eſt ipſo jure nullum, id quod ſex contingit caſibus 2, 20, 1. vel 2) rumpitur; quod 1) nativitate poſthumi, (2) reali mutatione voluntatis, ſcilicet aut per poſterius teſtamentum perfectum ibid. 2 & 3. aliquando tamen & per minus ſolenne ibid. aut deletione vel inciſione teſtamenti ab ipſo teſtatore conſulto facta ibid. 4. Non ſufficit ad teſtamentum rumpendum nuda revocatio verbis facta, niſi acceſſerit lapſus decennii, per quem firmatur revocatio ibid. 5. Irritum fit teſtamentum 1) capitis diminutione maxima & media, 2) aliis eventibus, qui enumerantur ibid. 6 & 7.

-*Inofficioſum* quodnam dicatur 3, 21, 1. Reſcinditur per querelam inofficioſi ibid.

-*Inter liberos*: verbis revocari poteſt 3. 20. 5.
-*Militare*: In eo ſolennitates remittuntur 2, 16, 1. ubi tamen diſtinguendum eſt inter milites, qui ſunt in conflictu, & eos qui ſunt in caſtris ibid. 2. Eodem jure utuntur perſonae circa milites occupatae ibid. Ad praeſidiarios hoc privilegium regulariter non extenditur ibid. 3. Sufficit intra militiae tempora confirmatum eſſe teſtamentum ante conſcriptum ibid. 4.

-*Parentum inter liberos*: Deſcriptio hujus teſtamenti, ejusdemque requiſita 2, 16, 7. Extraneae perſonae teſtamento non poſſunt inſtitui; extraneis tamen in eo legata & fideicommiſſa recte relinquuntur ibid. 8. Differt ab hoc teſtamento nuda diviſio paterna ibid. 9. Liberi non poſſunt ſine ſolennibus teſtari quemadmodum parentes ibid. 10.

-*Privilegiatum*: Ejus ſex referuntur ſpecies 2, 16 per tot. Huc pertinet teſtamentum in navi vel via conditum ibid. 12.

-*Ruſtici*: Quatenus firma ſint ruſticorum teſtamenta 2, 16, 6.

-*tempore peſtis conditum*: Quid obtineat in hoc teſtamento tam jure Romano quam noſtris moribus 2, 16, 11. Quamdiu duret hoc teſtamentum ibid.

-*ad pias cauſas*: Ad hoc teſtamentum ſufficit ſcriptura, etſi teſtes non adſint 2, 16, 13. Quidnam dicatur piae cauſae relictum ibid.

Teſtis: Deſcribitur 4, 11, 16. Plenam fidem faciunt duo teſtes omni exceptione majores ibid. Propter quas cauſas teſtes ſint inhabiles ibid. 17. Aliquando teſtes inhabiles admittuntur ibid. 18. Teſtium productio fit regulariter in judicio ibid. 19. Modus probandi per teſtes in quo conſiſtat ibid. Rotulus atteſtationum conficitur, poſt publicantur atteſtationes ibid. 20. Ante publicationem atteſtationum ad reprobandum quis ſe offerre & articulos exhibere debet ibid. 21. Diſputatio atteſtationum quomodo fiat ibid. 22. An teſtis poſſit agere injuriarum, ſi ad eum reprobandum crimen aliquod objectum fuerit 3, 23, 9.

Theſaurus: Quid obtineat, ſi quis invenerit theſaurum in loco proprio; quid, ſi in alieno 2, 1, 56. Deſcriptio theſauri ibid. An cedat fiſco ibid.

Tigni immittendi & projiciendi ſervitutes deſcribuntur 2, 4, 2 & 3.

Tortura: Triplex eſt 4, 21, 13. Confeſſionem rei poſt torturam repetitam inſequitur poena ibid. 14. Quid ſi bis vel ter reus revocaverit confeſſionem, an tortura repetenda ibid. 15. 16. 17. Reus perſiſtens in negando in tortura abſolvitur vel extraordinarie punitur ibid. 18.

Traditio: Transfertur dominium per traditionem 2, 1, 57. Deſcribitur traditio ibid. & ejus requiſita exponuntur ibid. & 58. Diſcernenda hic eſt promiſſio ab ipſa conſtitutione ibid. 59. Quotuplex ſit traditio ibid. 60. Propriae traditionis modi ſunt vel veri vel ficti ibid. 61.

Transactio: Lites aliquando transactione ſopiuntur; quo inprimis laborandum eſt judici 4, 1, 1. Transactionis deſcriptio

Digitized by Google

ſcriptio ibid. 2. Quisnam poſſit transigere ibid. 3. Objectum ejus quodnam ſit ibid. 4. Quomodo liceat transigere 1) de controverſiis ex teſtamento ibid. 5. 2) de alimentis ibid. 6. 3) de cauſis matrimonialibus, 4) de delictis ibid. 7 & 8. De publicis criminibus duae proponuntur regulae: (1) de capitalibus & ante & poſt inſtitutam accuſationem paciſci & transigere prohibitum non eſt; excipitur adulterium ibid. 9. (2) De criminibus, quae ſanguinis poenam non inferunt, transigere & paciſci non licet ibid. 10. ubi ſimul hodiernus uſus oſtenditur. Effectus transactionis in quo conſiſtat ibid. 11. Quot modis reſcindatur transactio ibid. 12.

Transmiſſio: Quid ſit, exponitur 2, 23, 26. Fit transmiſſio vel 1 jure ſuitatis, vel 2) ex potentia ſanguinis, quae vocatur Thedoſiana; vel 3) propter jus deliberandi, quae dicitur Juſtinianea ibid.

-*Actorum*: Abſolutis abſolvendis in Proceſſu Inquiſitorio acta ad Collegium Juridicum transmittuntur 4, 21, 13.

Trebellianica: In fideicommiſſo univerſali heres poteſt detrahere Trebellianicam 2, 26, 7. Quaenam imputentur in quartam Trebellianicam ibid. 9. Modus conſequendi Trebellianicam ibid. 10. Sunt caſus, quibus Trebellianica non poteſt deduci ibid. 11.

Tutela: Definitur 1, 16, 2. Excuſatur quis a tutela ſuſcipienda vel ita, ut ne volens quidem admittatur 1, 25, 1. vel ita, ut invitus non teneatur ſuſcipere ibid. 2. Detrectare ſine juſta cauſa tutelam curamve non eſt licitum ibid. 3. Delata tutela neceſſario ſuſcipienda eſt 1, 21, 1. Et quidem praeſtita cautione & cum inventarii confectione ibid. Finitur tutela 1) pubertate, 2) morte, 3) lapſu temporis aut conditionis eventu 1, 24, 2.

-*Dativa*: Subſidiaria eſt 1, 19, 1. Ejus deſcriptio ibid. 2. Datur hodie a magiſtratu vi jurisdictionis tutor, ſecus ac olim Jure Romano, quo non cuilibet competebat hoc jus ibid. 3. Subjectus jurisdictioni magiſtratus datur ibid. 4.

Si

Si pupillus & tutor diverſos agnoſcant judices, tunc a magiſtratu pupilli datur tutor ibid. 5.

-Legitimae deſcriptio 1, 18, 4. Ad eam admittitur 1 mater vel avia, ſub certa tamen conditione ibid. 5. Quod ſi mater ſit minorennis, an adhuc ut legitima tutrix praeferenda ſit aliis? negatur ibid. 2) admittuntur proximi agnati, jure Saxonico ſenior inter cognatos ibid. 6.

-Teſtamentaria: Eſt vel abſoluta vel confirmata 1, 17, 1. Teſtamentariae primario ita dictae deſcriptio ibid. 2. Tutor teſtamento datur a patrefamilias filiis ſuis impuberibus ibid. 3. Si quid deficiat, quod tripliciter poteſt contingere, confirmatione opus eſt ibid. 4. 5. 6. Hodie inter teſtamentariam abſolutam & confirmatam non magna intercedit differentia ibid. 7.

Tutores: Quid ſint 1, 16, 2. Sunt vel teſtamentarii vel legitimi vel dativi ibid. Hodie quilibet confirmandi ſunt ibid. 4. Magiſtratuum cura circa tutores ibid. 5. Matri incumbit tutorem petere; alii, v. c. cognati voluntarie petunt 1, 20, 1. Magiſtratus tenetur ex officio conſtituere tutorem ibid. 2. Ubi petatur tutor vel curator ibid. 5. Quid obtineat, ſi plures tutores aut curatores ſint conſtituti 1, 21, 4. Aliquando omnes adminiſtrant, & quidem vel non diviſa adminiſtratione vel diviſa ibid. 5 & 6. Locum hic habet, tum beneficium diviſionis tum beneficium excuſſionis ibid. 5 & 6. Officium tutoris & curatoris conſiſtit in adminiſtrando & auctoritatem interponendo ibid. 7. Adminiſtratio tutorum verſatur praecipue circa perſonas pupillorum, v. g. educandas, & per conſequentiam circa res ibid. 8. 9. 10. Vendere debet mobilia ſupervacua tutor curatorve ibid. 11. at immobilia non niſi 1) urgente aere alieno, 2) cognita cauſa, 3) decreto interpoſito; alias alienatio eſt nulla ibid. Aliquando alienatio a tutore facta, alias invalida, in majori aetate expreſſe aut tacite confirmatur ibid. 12. Sunt etiam caſus, quibus decreto non eſt opus ibid. 13. Obſervanda tutori circa ſolutionem ibid. 14. Tutor pecuniam pupilli foenori dare debet, alias ipſe curatorve uſuras, imo interdum uſuras uſurarum ſolvet ibid. Tutor in genere praeſtat dolum,

Digitized by Google

latam ac levem culpam ibid. 15. Auctoritas tutoris deſcribitur 1, 22, 1. Haec in plerisque negotiis neceſſaria eſt ibid. 2. Iſta auctoritate interpoſita tam tutor quam pupillus agere aut conveniri poteſt ibid. 4. Res pecunia pupilli comparata, eſt pupilli, licet tutor ſuo nomine emerit; idem dicendum de curatore minoris ibid. 5. Tutor curatorve ratione officii contrahens proprio nomine non obligatur ibid. 6. Finita tutela curave pupilli aut minoris tutor vel curator conveniri nequit ibid. 7. Quis ſit ſuſpectus tutor vel curator 1, 26, 1. Suſpecti accuſatio quando, quibus, & quibus non competat ibid. 2. Poſtulatus ut ſuſpectus abſtinere debet adminiſtratione ibid. 3. Decreto removetur tutor curatorve vel ſimpliciter vel cum infamia ob dolum ibid. 4. Tutor ratione adminiſtratae tutelae convenitur 1) actione tutelae 1, 27, 1. 2) actione de rationibus diſtrahendis ibid. 2. Competit etiam tutori contra pupillum actio tutelae contraria ibid. 3.

V.

Vaccae ferreae: Quid obtineat, ſi locatae ſint vaccae ferreae 3, 12, 12.

Venatio ſtricte dicta deſcribitur 2, 1, 22. Hodie ad Principes pertinet venatio ibid. Dividitur hodie in die Hohe-Nieder- und Mittel-Jagten ibid. 23. Unde cognoſcendum, quaenam venatio alicui competat ibid.

Veſtes: Quaenam pertineant ad veſtes 2, 24, 16.

Viae deſcriptio, & diviſio in privatam & publicam 2, 3, 6. 7. 8. Quaenam latitudo viae eſſe debeat ibid. 7. Quid obtineat curribus in via arcta ſibi occurrentibus ibid. 8. Quid hac in re Ordinatione Norimbergenſi cautum ibid.

Vidua: Quidnam debeatur viduae ignobili ex hereditate 2, 30, 28. Quid vidua nobilis accipiat ibid. 29.

Vinea: Quatenus fructus vineae uſufructuarius ejusque heredes percipiant 2, 8, 8.

Vis privatae & publicae deſcriptio & poena 3, 28, 40 & 42.

-*bonorum rapterum*: Deſcriptio hujus delicti, ejusque hodie recepta poena 3, 23, 21.

Unio prolium quid ſit 1, 11, 6.

Votum: deſcribitur 3, 1, 4.

Uſucapio: Vid. etiam *Praeſcriptio*. Eſt modus acquirendi dominii civilis, atque ob publicam utilitatem introducta 2, 9, 1 & 2. Deſcriptio uſucapionis ibid. 3.

Uſufructuarius: Fructus civiles quomodo acquirat 2, 8, 9. Boni viri arbitrio re debet uti ibid. 10. Cautio ab illo exigitur, quae non poteſt remitti ibid. Quaenam ulterius pertineant ad officium uſufructuarii ibid. Rem inſuper etiam 1) cuſtodire ac reficere tenetur, 2) tributa ſolvere; quae duo tamen limitatione non carent ibid. 11.

Uſura: In plurimis contractibus ſolvendae ſunt uſurae; quae deſcribuntur, & diſtinguuntur ab Intereſſe 3, 20, 19. Debentur uſurae ob moram vel pactum ibid. 20. Reſtrictae ſunt uſurae 1) ad certam quantitatem, 2) prohibitae ſunt uſurae uſurarum ibid. 21 & 22. Caſus, quibus uſurarum uſurae praeſtandae ibid. Ultra alterum tantum uſurae non ſunt ſolvendae niſi exceptis quibusdam caſibus ibid. 23. Affines ſunt uſuris annui reditus redimibiles, wiederkäufliche Zinſen ibid. 24.

Uſurpatio: Eſt duplex, vel naturalis vel civilis; illa deſcribitur 2, 9, 28. Civilis in ſpecie Interpellatio vocatur ibid. 29.

Uſus deſcribitur 2, 8, 13.

Uſusfructus: Definitio ejus 2, 8, 1. Aliquando defertur lege vel officio judicis, alias voluntate domini ibid. 2. Circa uſumfructum conſideranda 1) perſona concedens & acquirens ibid. 3. 2) res habiles ibid. 4. 3) modus concedendi ibid. 5. Uſusfructus etiam praeſcriptione acquiritur ibid. 6. Jus uſufructuarii conſiſtit in omnibus emolumentis, adeo etiam metallifodinarum ibid. 7. & ſilvae ibid. Uſufructuarius acquirit fructus naturales ſeparando; circa fructuum vero civilium acquiſitionem diſtinguitur ibid. 8 & 9. Amittitur uſusfructus vel ſecundum ejus naturam, idque

Digitized by Google